ספר בדרכי אבות

ליזענסק

קאסוב

וויזניצא

סאדיגורא

מעזיבוזש

בארדיטשוב

נסיעת **זכות אבות**

בדרכי רבותינו הקדושים מאורי החסידות

במדינות אוקריינא ופולין

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר
בדרכי אבות

תולדות הנהגות ועובדות
סיפורי קודש ואמרות טהורות
מקדושים אשר בארץ המה

במדינות אוקריינא ופולין

יזכור אהבתם

סדר ועניני השתטחות על קברי צדיקים
במשנת כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

נכתב, נאסף ונערך, בחמלת ה' עלינו, על ידי

מכון
אור האמת
וויזשניץ
לאורו הבוזר של כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

ויוצא לאור על ידי
מערכת 'בדרכי אבות'
שע"י קהל 'תורת חיים' וויזניץ
ווילי אמסבורג יצ"ו
אייר תשע"ט לפ"ק

ספר
בדרכי אבות

לכל עניני הספר:

מערכת 'בדרכי אבות'

שע"י קהל 'תורת חיים' וויזניץ

347-671-7165

עימוד והדפסה כריכה ושערים

כל הזכויות שמורות להמערכת

© 2019

היות והשקענו כוחות מרובים ודמים תרתי משמע, באסיפת החומר ועריכת המאמרים, ע"כ אנו אוסרים עפ"י דין תורה, ולהבדיל עפ"י חוקי המדינה, להעתיק או לצלם שום חלק מהספר, בלי רשות בכתב מהמערכת. ושארית ישראל לא יעשו עולה.

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2024

תוכן העניינים

דברי פתיחה

אויף אייער וועג פארט מען! ..... ה

דבר הספר

הורני דרכ"ך אהלך באמת"ך ..... ז

דברות קודש

דורש טוב לעמו - מכ"ק אדמו"ר זצ"ל ..... טו

ברית אבות לבנים תזכור

הליכה בדרכי אבות - מכ"ק אדמו"ר שליט"א \ דברי הכנה לנסיעת זכות אבות ..... כט

מדור אהלך באמתך

דיני ועניני יוצא לדרך \ דיני ועניני הליכה לבית החיים \ עניני השתטחות על קברי צדיקים ..... סה

מדור ארחות צדיקים

ליזענסק

בקרב קדושים ..... עז
הנסיעה לפולין תשל"ו \ פי שנים ברוחך \ מקום מסוגל לישועות \ תפילה קודם התפילה \ צעטיל קטן.
בפי ישרים ..... קכא
בלשון חסידים ..... קכט
בשפתי צדיקים ..... קמב

קאסוב

בקרב קדושים ..... קמה
ערש החסידות \ בית מועד לכל חי \ כתי"ק ספה"ק תורת חיים \ ד"ת מרבוה"ק ביומא דהילולא.
בפי ישרים ..... קעא
בלשון חסידים ..... קפג
בשפתי צדיקים ..... קצא

וויזניצא

בקרב קדושים ..... קצה
השם 'וויזניץ' \ בית רבוה"ק \ ארץ החיים \ נטיעות שנוטעים ממך \ ביקורי רבוה"ק \ גשר וויזניץ- קיטוב \ כסא ממלכתו.
בפי ישרים ..... רלג
בלשון חסידים ..... רסח
בשפתי צדיקים ..... רעט
צווישן קאסוב און וויזניץ ..... רפב

סאדיגורא

בקרב קדושים \ מושב הסב"ק מרוזין ..... **רפה**
בפי ישרים ..... רפט
בלשון חסידים ..... רצז
בשפתי צדיקים ..... שי

מעזיבוז'

בקרב קדושים ..... שטו
מעיין הבעש"ט \ בתי כנסיות ובתי מדרשות \ בתי עלמין \ ביקורי רבוה"ק \ קשר עליון \ שב"ק בצל כנפיך
בפי ישרים ..... שסג
בלשון חסידים ..... שפו
בשפתי צדיקים ..... תי

בארדיטשוב

בקרב קדושים ..... תיז
נפשו קשורה בנפשו \ תורת אמרי חיים
בפי ישרים ..... תכט
בלשון חסידים ..... תלה
בשפתי צדיקים ..... תמה
ניגוני בארדיטשוב ..... תמז

מדור יזכור אהבתם

סדר הנסיעה לאוקריינא תשמ"ט ..... תנג
סדר הנסיעה לפולין תשל"ו ..... תפד
תפילות על בית החיים כמנהג רבוה"ק ..... תצג
תפילת הדרך ..... תק

דברי פתיחה

אויף אייער וועג פארט מען!

טוב כי לא כלו רחמיו, שהחיינו והגיענו לעת פתיחת המסע המרומם 'זכות אבות'.

אשרינו מה טוב חלקינו, שהננו משתוקקים בערגה ובכיסופין, ללכת בדרכי אבות וללמוד ממעשיהם, להתדבק באור תורתם וקדושתם, בבחינת מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, ולא לזוז מהדרך שהדריכונו.

מה נעים גורלנו, בעת כזאת כאשר מתכוננים אנו לצאת במשעולי הוד קדומים, בהם פסעו והתהלכו אבותינו ורבותינו מאורי החסידות מדור דור, אשר מימיהם אנו שותים ובהם אנו נאחזים.

ומה יפה ירושתינו, שאנו זוכים לפסוע בראש עם קודש, בראשות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ממשיך דרכם בקודש. ובזה נעורר זכותם הק' של הצדיקים שוכני עפר, כפי שהיה רגיל על לשון רביה"ק בעל אמרי חיים זי"ע, שכשהולכים על ציון צדיק ומזכירים שם ההזכרות, זהו הקוויטל. והפדיון הוא, כשמזכירים לפניו מיוצאי חלציו ומתלמידיו הקרויים בנים.

גולת הכותרת של מסעינו, היא בלי ספק, השבת המרוממת במעזיבוזש, מקום מנוכ"ק רבינו הבעל שם טוב הקדוש זי"ע מחולל דרך החסידות, אשר מי יוכל לשער גודל קדושת המקום, כפי שהתבטא עליו רבינו זי"ע "די הייליגסטע פלאץ אין חוץ לארץ". במקום קודש זה אשר משם רועה אבן ישראל, יערכו את השבת בדיבוק חברים, כפי אשר הנחילנו. ומשם שואבים רוח הקודש, בזכות השבת נועם הנשמות.

אך נתנה ראש ונשובה לראשית דרכינו, הלא הוא ליזענסק, המקום המסוגל לישועות, בציון המצויינת של רביה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, אשר הנחיל והחדיר דרך הבעש"ט לכל הסביבה, כמו שכתב במאור ושמש (פרשת אמור) שהיה העולם שמם עד שבאו שני המאורות הגדולים לעולם הבעש"ט הק' ואדמו"ר הר"ר אלימלך נבג"מ והם פתחו שער לה' צדיקים יבואו בו. [ובטעם הזכרת שני המאורות אלו, אמר רביה"ק זי"ע, כי הבעש"ט יסד את הדרך באוקריינא, והר"ר אלימלך המשיכו ויסדו בפולין].

משם נמשיך למקום מגורי אבותינו ורבותינו הק' בקאסוב - וויזניצא - סאדיגורא, באותם השבילים ובאותם הגעגועים שנסעו חסידי קמאי, הישרים והתמימים לרבוה"ק. ונעתיר שם בתפילה בעד אחב"י ההולכים בדרכיהם, ביומא דהילולא רבא של רביה"ק בעל תורת חיים זי"ע, אשר בחר לעצמו יום המסוגל 'הוד שביסוד'. ונעמוד בתפילה במקום אשר התפללו בו אבותינו ורבותינו, שבס"ד לא ישובו ריקם.

ובעת נעילת ימים הקדושים הללו, נעלה על ציון קדשו של המליץ הקדוש מבארדיטשוב זי"ע, אשר מסר נפשו בעד כאו"א מעם ישראל, במליצותיו הזכות לפני אבינו שבשמים, עד שאמרו שדי בהזכרת השם 'בארדיטשוב' להיושע בכל מילי דמיטב, ובטוחים אנחנו שבבואינו אל ציון קדשו, ימליץ טוב בעדינו לפני מלך א-ל רם ונשא.

בצאתנו את העיר, נזכיר מאמרו הידוע של רביה"ק בעל צמח צדיק זי"ע בעלותו על ציון הבעשטה"ק, "ווער עס פארט, ווי אזוי מען פארט, און צו וועמען מען פארט, אויף אייער וועג פארט מען, דארפט איר זעהן מ'זאל געהאלפן ווערן ברוחניות ובגשמיות".

ויה"ר שיקויים בנו מאמרם ז"ל, כל ההולך בדרכי אבות, הקב"ה מסייע לו בזכות אבות, וימלא ה' כל משאלות לבנו לטובה ולברכה בהשפעת חסדים ורחמים, עדי נזכה לגאולה השלימה לעלות לציון ברנה בב"א.

דבר הספר

הורני דרכ"ך
אהלך באמת"ך

זה השער לה' צדיקים יבואו בו. בשבח והודאה לה' שהגדיל חסדו עמנו, שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה, שהננו זוכים להגיש לפניכם ספר 'בדרכי אבות', לקראת הנסיעה המרוממת לקברי רבוה"ק זי"ע, בראשות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

בספר זה הבאנו לפניכם קובץ מאמרים נפלאים, דברי תורה וסיפורי צדיקים. קורות חייהם ומעשיהם הטובים של הצדיקים הקדושים, שמתכוננים לפקוד ציוניהם. הלכות והליכות רבותינו הק', בעת השתטחותם על הציונים הק'. תולדות דברי הימים של מקומות קדושים אלו ועוד, כאשר תחזינה עיניכם.

בראש הספר הצבנו ילקוט דברות קודש מכ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל, ויבלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, בענין איך לגשת למשימה חשובה כזו. כמו שדיבר רבינו זי"ע בקדשו (ס"ג קרח תשמ"ט), אשר תכלית הנסיעה היא לקנות תוספת קדושה, ולהתקרב אל השי"ת, ולכן נדרשת הכנה ראויה לזה. כמו"כ הבאנו פסקי הלכות השכיחות בעת הנסיעה, למען ידעו את המעשה אשר יעשון.

חלק ניכר מהספר, מבוסס ע"פ דרכו ומשנתו של אבינו רועינו מרן רבינו זיע"א, אשר ענין השתטחות על קברי הצדיקים קבע אצלו מקום נכבד. ולפני יותר מארבעים שנה, כאשר הנסיעה למדינות הללו היתה כרוכה בהרבה קושיים, נטל חלק בראש, ויצא עם עדת צאן מרעיתו לפקוד ולהתפלל על קברי הצדיקים בפולין. ושוב נשנה הדבר לפני כשלשים שנה כשנסע למדינת אוקריינא, בזמן שעוד לא היו שיירות מצויות למדינות ההם.

והנה דבר זה ירושה היא לו מבית אבותיו הק', כפי שסיפר שכשזקינו מרן האהבת ישראל זי"ע היה על הציון הרבי ר' אלימלך זי"ע בליזענסק, שכח לגמרי

מחיזו דהאי עלמא, ורק הזכיר עניני הכלל. וכן היה רגיל לספר כעי"ז ממרן הצמח צדיק זי"ע, שאמר בהיותו על ציון הבעשטה"ק זי"ע, שכאן אין המקום להזכיר בקשות פרטיות.

אמנם היה אומר, כי בדורות הללו אין אתנו יודע עד מה, ועכ"ז ענין ההשתטחות הוא דבר גדול גם כהיום. כן היה נאה מקיים, כפי שיראו עיניכם בין דפי הספר, גודל האש קודש שלו בהשתפכות הנפש בזמנים הללו, אשר לא ראו אצלו דוגמתו. כמתואר בהרחבה במדורי 'מסע פולין' ו'יזכור אהבתם', אשר ניתן להמליץ עליו מאמר הרה"ק ר' מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע (ראה ספה"ק אמרי חיים פר' שופטים), שכל המאורעות נסיעות החסידים כל אחד לרבו אשר שם שורש נשמתו יכתבו בספר, ומזה יתהוה תורה חדשה.

ועכשיו שבעוה"ר נלקח ונסתלק מאתנו לחיי עוה"ב, חובה מוטלת עלינו לחזק ולאמץ את הקשר לדורות הקודמים, אשר על ידו היינו מתחברים עמהם בגשר החיים. והוא חיבר אותנו לאותם ימי זוהר מהעבר, והנחיל לנו גודל ההתקשרות לצדיקים הקודמים, במסורה שהנחיל לנו להתדבק בדרכיהם ולפסוע בעקבותיהם על כל צעד ושעל.

וראה זה פלא, לקראת עלות הספר על מכבש הדפוס, נוכחנו בעזרת החונן לאדם דעת, אשר שם ספרנו 'בדרכי אבות' עולה כמספר שמו הק' של רבינו 'מרדכי בן חיים מאיר', חושבנא דדין כחושבנא דדין, וליכא מידי דלא רמיזא. והרי זאת היתה כל מהותו ומגמתו ללכת בדרכי אבות, כפי שמזכיר תמיד מרן רבינו שליט"א, כאשר היתה באמנה אתו.

בהזדמנות זו עלינו לשבח לכל אנ"ש המקושרים באילנא דחיי, שפתחו לנו אוצרם הטוב, ומסרו לנו מזכרונותיהם ורשימותיהם אשר היו בכתובים שמורים, למען יעמדו לימים רבים. כן נעזרנו בכתבי הקודש של כ"ק מרנן האדמורי"ם שליט"א די בכל אתר ואתר, יאריכו ימים על ממלכתם.

השתדלנו רבות לברר וללבן כל פרט ופרט, אך מחמת מהירות העבודה יתכן שנפלו בו איזה טעויות. ובזה נבקש מהקוראים שבאם ימצאו איזה שגיאה בספרינו זה, שיבואו נא להודיענו. וכן מי שיש לו עוד רשימות וידיעות מהליכות קדשו של

רבינו זי"ע, שיגמול אתנו חסד וימסרם לנו, למען נוכל להדפיסו ולהפיצו בקרב צאן מרעיתו, להשקות הצמאים לדבר ה', ויהיו חלקם בין מזכי הרבים.

חובה וזכות היא לנו להכיר טובתן של ידידינו החשובים, חברי מכון 'זוכרי קדושתך', שמסרו לנו בחפץ לב, כל העובדות וסיפורים שיצאו מפ"ק של מרן זצ"ל, על צדיקים הללו, שנלקטו בספרם החשוב 'זכר קדשו'. אך זאת למודעי, כי קיבלנו מהם הרשימות טרם שהוגהו כל צרכן, ובעז"ה בהופעת ספרם לאור עולם בקרוב הימים, תמצאו בו דבר השלם בס"ד. כן נביע ברכותינו למע"כ ידידינו ש"ב מוה"ר שאול יחזקאל לעבאוויטש הי"ו, יו"ר מכון 'מלאכת שלמה', שנהג בנו טובת עין, והרשה לנו להשתמש במאמרי ספריו הנפלאים 'בשפתי צדיקים -ליזענסק' ו'גדולים צדיקים -בארדיטשוב'. ישאו ברכה מאת ה', ויזכו להמשיך במעשיהם הברוכים, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.

מזרב הלב נשגר מיטב ברכותינו לחברי מערכת 'בדרכי אבות', שלא חסכו כל עמל ויגיעה להעשיר את ספרינו, שיצא מתחת ידינו דבר נאה ומתקבל, ה"ה החסידים החשובים הר"ר יעקב אהרן ווערצבערגער הי"ו, משב"ק; אחי וראש הר"ר יוסף יהודא ראזענפעלד הי"ו; הר"ר יוסף הענדלער הי"ו; והר"ר מרדכי וויזניצער הי"ו. ישלם ה' פעלם הטוב, וזכות הצדיקים יגן עליהם להיוושע בכל מילי דמיטב.

תודתינו נתונה לחברי מכון 'שבח', ובמיוחד לידידינו הר"ר בנימין משה שטעקל הי"ו, ששמו לילות כימים בסידור ועימוד הספר, והוציאו מתחת ידם דבר נאה ומתוקן.

תקוותינו ותפלתינו שחפץ ה' בידינו יצליח, וזכות כל הצדיקים יגן עלינו, שנזכה להתדבק וללכת בדרכיהם, ומשמי מרומים ישפיעו עלינו כל טוב ברוחניות ובגשמיות, ויהי ה"א עמנו כאשר היה עם אבותינו, עדי נזכה לגאולה השלימה, ויקיצו וירננו שוכני עפר בב"א.

הכ"ד המתעסק בקדשים,
ל"ד בעומר תשע"ט, יום ההצלה ה-75 של מרן רבינו זצ"ל

הק' אשר ראזענפעלד
בשם מכון 'אור האמת'

בעזהשי"ת

נסיעה זכות אבות

נסיעת אנ"ש למקומות הקדושים באוקריינא

בראשות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

כ"ה אייר תשע"ט

פרטי סדר הנסיעה א'

כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון.

יום ג' בחוקתי כ"ג אייר (למסס' May. 28)

חבורה א'	חבורה ב'
• נוסעים מניו יארק בשעטומ"צ בשעה 10:00 בערב מקענעדי עירפארט.	• נוסעים מניו יארק בשעטומ"צ בשעה 8:45 בערב מנוארק עירפארט.

יום ד' בחוקתי כ"ד אייר (למסס' May. 29)

- יתפללו שחרית על הפליגער

חבורה א'	חבורה ב'
• מגיעים בעזהשי"ת לווארשא בשעה 12:30 ובשעה 1:20 ממשיכים עם פליגער לריישא ומגיעים לריישא בשעה 2:15 ומשם נוסעים לליזנעסק.	• מגיעים בעזהשי"ת למינכען בשעה 10:20 ובשעה 11:15 ממשיכים עם פליגער לריישא ומגיעים לריישא בשעה 12:40 ומשם נוסעים לליזנעסק.

סדר הבאסעס יהא במודעה נפרדת

ליזענסק

- בשעה 3:00 יסעו הבאסעס מריישא לליזענסק | מגיעים לליזנעסק בשעה 3:45.
- בליזענסק יהא מוכן לכל האורחים מקוה חם וסעודה רחבה כיד המלך.
- תפלת מנחה בשעה 4:45.

עליה לציון הקדוש של
הרב הקדוש רבי ר' אלימלך זיעוכי"א

- בשעה 7:30 יסעו הבאסעס בחזרה לריישא.
- בשעה 9:00 בערב ממשיכים עם טשארטער פלייט מריישא כערך שעה לסטאניסלאוו.
- מגיעים לסטאניסלאוו בשעה 11:00 בערך לפי שעון המקום. ומשם יסעו במרחק של 10 דקות ללינת לילה בהאטעל בסטאניסלאוו.
- בהאטעל יתפללו מעריב | ויהא שם מוכן טעימה קלה.

יום ה' בחוקתי כ"ה אייר (למסס' May. 30)

- משעה 6:45 עד 7:30 יהא טראנספארטעישן כל כמה דקות למקוה במרחק חמש דקות.
- תפילת שחרית בסטאניסלאוו בשעה 7:45.
- ארוחת בוקר אחר תפילת שחרית עד 9:45.
- בשעה 10:15 נוסעים לקאסוב.

קאסוב

- מגיעים לקאסוב בעזהשי"ת בשעה 12:45.

בשעה 1:00
עלי' לציון ביומא דהילולא של רביה"ק
הרה"ק בעל תורת חיים זיעוכי"א

- אח"כ יעלו לציון של **רביה"ק הרה"ק בעל אהבת שלום זיעוכי"א.**
- בשעה 2:45 נוסעים לוויזניצא.

וויזניצא

- בשעה 3:30 מגיעים לוויזניצא.
- עלי' לציון של **רבותינו הקדושים הרה"ק בעל צמח צדיק והרה"ק בעל אמרי ברוך** זיעוכי"א
- בשעה 5:00 נוסעים לסאדיגורא.

סאדיגורא

- בשעה 6:00 מגיעים לסאדיגורא.
- עליה לציון של **הרה"ק מרוזין זיעוכי"א.**
- מנחה בשעה 7:30 בקלויז של **הרה"ק מרוזין זיעוכי"א.**

סעודת הילולא
של רביה"ק בעל התורת חיים זיעוכי"א
בשילוב סעודת הבר מצוה לנכד רבינו זצללה"ה
בן להרב **מנחם שלום ראטענבערג** שליט"א
בן **האדמו"ר מקאסוי** שליט"א
באולם בסאדיגורא

- מעריב בשעה 10:00 ונוסעים למעיזבוז.
- מגיעים למעיזבוז בעזהשי"ת קרוב לחצות הלילה.
- במעזיבוז יהיה מוכן אש"ל מלא עם כל ההצטרכות.

*designico | 917.482.3003

נסיעה זכות אבות

נסיעת אנ"ש למקומות הקדושים באוקריינא

בראשות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

כ"ה אייר תשע"ט

פרטי סדר הנסיעה ב'

כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון

ערש"ק בחקותי כ"ו אייר (למנס' May. 31)

מעזיבוד

- תפילת שחרית בשעה 8:45 בבית מדרשו של **מרן הבעל שם טוב הק' זיעוכי"א.**
- הנחת תפילין לכבד רבינו זצללה"ה נכד האדמו"ר מקאמני שליט"א
- ארוחת בוקר בבנין המפואר סמוך ונראה לציון הקדוש.

עליי לציון קדשו של האור שבעת הימים
מרן הבעל שם טוב הק' זיעוכי"א

ותלמידו רבי וואלף קיצעס. נכדו הרבל מהנה אפרים.
נכדו הרבי רבי ברוכ'ל ממעזבוז הרה"ק מאפטא זיעוכי"א.

בשעה 11:00

- לאח"כ יהא באפשרות **להיכנס בקודש פנימה אצל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.**
- הכנה לשבת קודש.
- טוען" משעה 3:00 עד שעה 6:00 בבנין המפואר סמוך ונראה לציון הקדוש.

שב"ק פר' בחקותי כ"ו אייר (למנס' Jun. 1)

סדר השבת

בעיילא דמתמיתותא בהיכלא דעולמא של
רבינו הקדוש האור שבעת הימים

מרן הבעל שם טוב הק' זיעוכי"א

- זמן הדלה"נ 8:30.
- מנחה בזמן הדלה"נ **בבית מדרשו של מרן הבעל שם טוב הק' זיעוכי"א.**

סעודתא דהקל תפוחין

אחר התפילה בבנין המפואר סמוך ונראה לציון הקדוש.

- עריכת השולח"ט 11:45 במקום הנ"ל.
- שחרית שבת קודש בשעה 10:10 **בבית מדרשו של הרה"ק מאפטא זי"ע.**

- **קידושא רבה אחר התפלה** לכבוד הבר מצוה של נכד רבינו זצללה"ה בן הרב פינחס שלום ראטטענבערג שליט"א.

סעודת צפרא דשבתא

בצוותא חדא עם כ"ק אדמו"ר שליט"א
בבנין המפואר סמוך ונראה לציון הקדוש.

- בשעה 7:00 יהי' מוכן לכל העולם טעימת פירות ומשקאות בבנין המפואר.
- פרקי אבות בשעה 7:45.
- מנחה ושל"ט במקום הנ"ל בזמן הדלה"נ.

מוצש"ק

- תיכף אחר הבדלה יהא מוכן סעודת מלוה מלכה לכל הקהל הקדוש עד שעה 12:00.
- בשעה 3:45 לפנות בוקר נוסעים ממעזיבוז לבארדיטשוב.

יום א' במדבר כ"ח אייר (למנס' Jun. 2)

- מגיעים לבארדיטשוב בשעה 5:45
- עליי לציון הק' של **הרה"ק רבי לוי יצחק מ'בארדיטשוב זיעוכי"א.**
- תפילה שחרית בבארדיטשוב בשעה 8:00.
- אחר תפילת שחרית בשעה 10:00 - נוסעים לקיעוו.

נוסעים בחזרה

חבורה א'	חבורה ב'
• נוסעים מקיעוו לריישא בשעטומ"צ בשעה 2:50 וממשיכים לניו יארק ומגיעים בשעה 8:00 בערב לקענעדי עירפארט.	• נוסעים מקיעוו לפרנקפורט בשעטומ"צ בשעה 2:10 וממשיכים לניו יארק ומגיעים בשעה 7:55 בערב לקענעדי עירפארט.

- מגיעים לניו יארק בשעטומ"צ עם חבילות ישועות, רפואות וכל ההשפעות טובות.

Photographer: Shutterstock ID: 2307 4187

ימלא פינו תהילה

בשם כל הקהל הקודש, נשגר תודתינו וברכותינו קדם
האי גברא יקירא, איש האשכולות, ברוך הכשרונות
וכביר המעש לתורה ולחסידות

ה"ה הר"ר הערש לייב ראזענבערג הי"ו

יו"ר ההנהלה ומארגן הנסיעה

מכירו היינו לשעבר, בנאמנותו והתמסרותו לכל
קדשי קהילתנו ומוסדותינו הקדושים, ועכשיו
ביותר, בסידור הנסיעה בכל פרטיה ודקדוקיה, על צד
היותר טוב בעזהשי"ת.

יברכהו ד' בכל משאלות לבו לטובה, ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה
מתוך הצלחה מרובה ונשיאות חן בעיני אלקים ואדם, ועוד רבות
בשנים יזכה להמשיך בעבודת הקודש, מתוך בריות גופא ונהורא
מעליא, ונחת מכל יוצאי חלציו.

המברכים

הנהלת נסיעת "זכות אבות" מכון ברכי אבות

משתתפי הנסיעה

היטיבה ד' לטובים

יעמדו על הברכה ידידינו היקרים, הרבנים החסידים והישרים, שסייעו לנו להצלחת הספר, בלב ונפש חפיצה

אבי מורי הרה"ח ר' ברוך משה ראזענפעלד שליט"א - מאנסי

הרה"ח ר' בנימין בוקסבוים הי"ו - וויליאמסבורג

הרה"ח ר' דוד לאקס הי"ו - וויליאמסבורג

הרה"ח ר' ברוך כהן הי"ו - מאנסי

גיסי הר"ר יצחק טעסלער הי"ו - מאנסי

ב"א הר"ר שלמה ראזענפעלד הי"ו - וויליאמסבורג

גיסי הר"ר אהרן קנאלל הי"ו - מאנסי

הר"ר יעקב מנחם איצקאוויטש הי"ו - באר פארק

הר"ר אליעזר זילבער הי"ו - באר פארק

הר"ר מרדכי וויזניצער הי"ו - מאנסי

הר"ר אברהם מרדכי סרולאוויטש הי"ו - מאנסי

זכות כל הצדיקים הנזכרים בספרנו יעמוד להם להתברך בכל מילי דמיטב אכי"ר

דברות קודש

מכ"ק מרן
אדמו"ר זצללה"ה
מענין הנסיעה
למקומות הקדושים

לזכר עולם יהיה צדיק

רבינו הקדוש איש האלקים, עמוד האש שהלך לפני
מחנה ישראל, אשר האיר פני תבל באור תורתו
וקדושתו, אור האמת והאמונה,

כ"ק מרן אדמו"ר הרה"ק

רבינו מרדכי זצללה"ה

בן כ"ק מרן אדמו"ר הרה"ק רבינו חיים מאיר זצללה"ה

הונצח ע"י

משמשו הנאמן רבות בשנים, אשר לא מש מתוך האהל, ובמסירות נאמנה
זכה לשמש את הצדיק, וכולנו מכירים לו טובה על זה,

ידידנו הרה"ח ר' **יעקב אהרן וועראבערגער** הי"ו

חבר מערכת 'בדרכי אבות'

ויה"ר שזכותו הגדול והקדוש יגן בעדו, להתברך
בכל משאלות לבו לטובה, ויצליח בכל מעשה
ידיו, ויזכה לראות בנים וב"ב עוסקים
בתורה ובמצוות בבריאות
השלימות, אכי"ר

דורש טוב לעמו

ליקוטי דיבורים אש"ר הגי"ד מרדכ"י
בפני צאן מרעיתו מענין הנסיעה למקומות הקדושים

מתוך דברי פתיחה לאברכי הכולל, ד' אמור, י' אייר תשנ"ב

לקראת הנסיעה לאוקריינא ופולין

ועכשיו נבוא לענין הנסיעה לרוסלאנד [לקברי הצדיקים], שבעיקר באתי לדבר בענין זה. הנה ישנם כמה אנשים ששואלים אם יסעו או לא, ולכן אקדים בכללית ענין ההשתטחות על קברי צדיקים.

הנה שמעתי מאאמו"ר ז"ל שפעם אחת הי' הרה"ק מראפשיץ זי"ע על ציון [צדיק אחד], והשתהה שם זמן רב יותר מהרגילו, וכשפנה לילך משם אמר - איני יודע איך הצליח להסתיר א"ע ממני, הרי היינו ידידים בעוה"ז, ועכשיו חפשתי אותו בכל ההיכלות ולא יכולתי למצוא אותו בשום אופן. ובאותה לילה כשהתפלל תפלת ערבית והיה אז ראש חודש ואמרו יעלה ויבא, פנה הרה"ק מראפשיץ לבנו הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע ואמר לו - למה לא הזכרתני שהיום הי' ערב ראש חודש, שביום זה עולים הנשמות להיכל מיוחדת, וכיון שלא נזכרתי מזה לא חפשתי אותו שם, ומטעם זה לא מצאתי אותו. ובוודאי שמועטים המה שהם במדרגה כזו, ובפרט בדורות הללו אין אתנו יודע עד מה, ועכ"ז ענין ההשתטחות הוא דבר גדול גם כהיום.

ושמעתי מאאזמו"ר ז"ל שסיפר לרב אחד שבא לבקרו ביום כ"א אדר (יומא דהילולא של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע) שפעם אחת הי' בעיר בערלין, והי' שם ארמון המלך שנמצאו בו דברים נפלאים, והפצירו בו שילך לראותו, ואף שלא היה לו חשק לזה, עכ"ז כשהפצירו בו נענה להם והלך, ואמר שיכולים להבין שהי' שם מה לראות, והמשיך אאזמו"ר ז"ל לספר - בהמשך דרכי הייתי במדינת פולין באותו שבוע, ונסעתי לליזענסק להשתטח על ציון הרבי ר' אלימלך זי"ע, ואמרתי אז לניסן (הכוונה להגבאי ר' ניסן יוסט ע"ה) שעכשיו יכולים לראות בחוש

מה שאמר הכתוב (קהלת כ׳) יתרון האור מן החשך, היינו גודל רגש הקדושה שמרגישים כאן לעומת החושך שמרגישים שם.

ושמעתי מהרה״ח ר׳ משה מיכל ווייסבלוס ע״ה שהיה נכד הרה״ק הרבי ר׳ אלימלך זי״ע, שסיפר שהוא היה עני ואביון, והרי ידוע שהרבי ר׳ אלימלך פעל שכל יוצאי חלציו יהיו עניים, והי׳ מרגלא בפומי׳ דאאזמו״ר ז״ל לומר לו שכאשר יפגש עם הרבי ר׳ אלימלך יבקש ממנו שכבר הגיע העת שיבטל צוואתו, ומעתה יכולים להיות יוצאי חלציו עשירים. ופעם כשחזר אאזמו״ר ז״ל מהציון של הרבי ר׳ אלימלך זי״ע אמר לר׳ משה מיכל -יש לי פריסת שלום בשבילך מזקינך הרבי ר׳ אלימלך, ור׳ משה מיכל הרהיב עוז בנפשו ואמר לאאזמו״ר ז״ל, הלא הרבי הבטיח לי איזה דבר כשייפגש עם הרבי ר׳ אלימלך יבקש ממנו מה שהבטיח אותי, וענה לו אאזמו״ר ז״ל - תאמין לי שבהיותי שם שכחתי לגמרי ממך [והי׳ המובן שבהשתטחותו לא הי׳ במחשבתו ענינים פרטיים, רק צרכי הכלל]. ומספרים שפעם כשהי׳ הרה״ק הצמח צדיק זי״ע על ציון הבעש״ט הק׳, ורצו להזכיר לו איזה הזכרות מהנצרכים לישועה, אמר להם הצ״צ - עכשיו צריכים להתפלל רק על צרכי הכלל, ואין המקום להזכיר הזכרות פרטיים [אף שבאמת נהגו ליתן קוויטלעך בשעת השתטחות על קברי צדיקים].

ברם, אף שבוודאי יש בכל זה חשיבות, בכל זאת אין בזה חובה בבחינת ״יהרג ואל יעבור״ שצריכים למסור נפשו על כך, ולכן מי שאין לו כסף וצריך ללוות כדי לנסוע אין דעתי נוחה מזה, אף שאיני מוחה על מי שיעשה כן, מ״מ לדעתי מי שאין לו כסף אין מן הצורך שימסור נפשו כדי שיוכל לנסוע. ולאותם שבדעתם לנסוע אני מבקש שיראו להשלים הזמן שיחסרו מלימודי הכולל בימי בין הזמנים בכולל, וכמובן שגם על הדרך צריכים ליקח גמרא ולראות ללמוד בכל יום לכה״פ שתים - ארבע שעות, דאף שענין הנסיעה לקברי צדיקים הוא דבר טוב, עכ״ז לימוד התורה קודם לכל דבר, ולא כאלו שמתפארים שנסעו לכך וכך הרבה מקומות, שכמובן הי׳ על חשבון הלימוד, שרק לאחר שיזהר בלימוד יוכל להרגיש טעם בההשתטחות, וכשלעצמי אין בדעתי להיות על הרבה מקומות, רק על איזה מקומות העיקריים, וכעת התכנית בערך (איני יודע אם לא ישתנה הדבר, ואם יתהוה איזה שינוי לא יתפסו אותי שאמרתי שקר) שבפולין אקוה להיות בליזענסק ולובלין ודזיקוב, וברוסלאנד הראשון הוא בודאי במעזיבוז אצל הבעש״ט הק׳ ואח״כ בוויזניץ קאסוב וסאדיגורא אצל הרה״ק מרוזין, ואולי גם בבארדיטשוב. ואלו שאין נוסעים אין צריכים להצטער, שהרי כבר אמרו חז״ל דשלוחו של אדם כמותו, ויכולים לעשות אותי לשליח, ואני אתכוין עליהם במחשבתי.

יעזור השי"ת שנוכל ליסע ולפעול כל טוב ישועה כללית לכל העולם [וכאן המקום להזכיר ענין ה"געטאס" שהוקמו במדינתנו בימים אלו לפני כחמישים שנה, ובגראסווארדיין התחילו ביום זה (י' אייר תש"ד) לעשות הגעטא], ולהאברכים יעזור השי"ת שישבו וילמדו בהתמדה ויעשו טובה עי"ז בתורתם ועבודתם לכל העולם, ונזכה לישועה כללית ולהשפעת חסדים ורחמים עלינו ועכ"י.

סעודה שלישית פרשת קרח תשמ"ט

לפני הנסיעה [לאוקריינא ו]לארץ ישראל

המעט מכם כי הבדיל אלקי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו. אמרו חז"ל שהאדם צריך להיות שמח בחלקו (אבות פ"ד מ"א), ובפשטות הכוונה על עניניו הגשמיים שיסתפק במה שיש לו מכסף וזהב וכדו', ולא יתאוה שיהיה לו כמו אחרים. אמנם מבואר בספה"ק שענין זה שייך ג"כ בעניניס הרוחניים שיסתפק במדרגותיו ולא יתאוה לעלות למעלה ממדרגותיו.

...וי"ל דאלו הנוסעים עכשיו לארץ ישראל, צריכים ליזהר שלא יהיה בבחינת יצא שכרם בהפסדם. דתכלית הנסיעה לקברי צדיקים הוא לקנות עי"ז תוספת קדושה ולהתקרב אל השי"ת, ולכן צריכים ליזהר לא לעשות ההיפוך ולהזניח מעבודת ה'. ובראש וראשון צריך לשמור על העינים, שלא יבא חלילה לידי פגם, וכן שלא להזניח את שיעוריו הקבועים בתורה, שאם לא יזהר בכל אלו יהיה ההפסד מרובה על השכר. וראיתי אצל כמה אנשים שנסעו למקומות הקדושים בצעטיל שלהם שלמדו רק זמן מועט בתקופה ההיא, ומענה בפיהם שהיו טרודים מאד, כי נסעו למקומות הרבה. ובאמת אין זה הדרך הנכון, שמוטב למעט בנסיעות אלו מלמעט עי"ז מלימוד התורה, וגם בענין הנסיעות צריך להיות בחי' הסתפקות. והיה מרגלא בפומי' דאאזמו"ר ז"ל לומר על הימים טובים שהם נמשלים לרפואת הגוף, שבשעה שהאדם לוקח רפואות למחלתו צריך ג"כ לשמור על מאכליו לאכול רק מאכלים הראויים לגופו, ואם לא יזהר במאכליו ויקלקל בהם את גופו לא יועילו לו הרפואות, וכמו"כ צריך ליזהר שלא ירבה ויקח מהרפואות יתר על המדה, שבזה יקלקל יותר מאשר יתקן, אלא הדרך הנכונה הוא ליקח הרפואות כשיעור הראוי, ובתוך כך ישמור על גופו כראוי, ועי"ז ישיג הרפואה בשלימות. וכמו"כ ענין הימים טובים, שבימים ההם צריך להתנהג כראוי ורק עי"ז ישיג התועלת מן הימים טובים.

ואותה ענין עצמה שייך לגבי הנסיעה לקברות צדיקים שהיא תרופה טובה ומועילה מאד להתקרב אל השי"ת, אבל בתוך כך צריך להתנהג כראוי, ולא להזניח מלימוד התורה וקדושת העינים. וכמו"כ צריך שלא ירבה בנסיעות יתר על המדה, שעי"ז מקלקל יותר כי לא ישאר לו זמן מספיק ללימוד התורה. ואפשר לרמז דבר זה במה שאמרו חז"ל (ברכות לד.) שלשה מיעוטן יפה ורובן קשה שאור מלח וסרבנות, שאו"ר מל"ח וסרבנו"ת עהאו"כ גימ' נסיע"ה קבר"י צדיקי"ס בח' מ' מרובעת עה"ת, שדבר זה דהיינו נסיעה לקברי צדיקים מיעוטה היא יפה, אבל לא ירבה בזה יותר מדאי. וזה אפשר לרמז ג"כ בפסוק כאן, המע"ט מכ"ס (בח' מ' מרובעת) כ"י הבדי"ל עה"כ גימ' נסיע"ה ע"ל קבר"י הצדיקי"ס, שצריך למעט בענין הזה ולא להרבות בה יותר מדאי, ורק באופן זה יש בה סגולה להתקרב להשי"ת, ולזכות על ידה לפעול שיוכל להרבות בתורה ותפלה וגמילות חסדים, ונזכה להשפעות חו"ר עועכי"א.

סעודה שלישית פרשת בלק תשנ"ב באנטווערפן

לפני הנסיעה לאוקריינא ופולין

מה טובו אהליך יעקב משכנתיך ישראל, מתכוננים כעת לנסוע בעזרת השי"ת להשתטח על קברי הצדיקים - קברי האבות - לעורר בזה שזכות אבות יגן עלינו, שכן הצדיקים הם בבחי' אבות לכלל ישראל עדה"כ (מלכים ב ב) אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, וכן אחז"ל (סנהדרין יט:) כל המלמד בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו שנאמר (במדבר ג) ואלה תולדות אהרן ומשה וכו', ואמרו (ב"מ לג.) אבידת אביו ואבידת רבו של רבו קודמת שאביו הביאו לעוה"ז ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העוה"ב, הרי שהרבי עדיף מהאב, וצדיקים אלו שאנו נוסעים להשתטח על קברם למדו תורה לכלל ישראל והאירו פני תבל בצדקתם וביראתם, ולכן הם נחשבים כאבות לכל בני ישראל, והנה דבר זה לנסוע על קברי הצדיקים בודאי הוא דבר טוב ומועיל לרפואת הנפש ולפעול ישועות, אמנם לכל דבר נדרש הכנה, וכדאיתא בספה"ק שההכנה להמצוה חשובה כהמצוה עצמה, וכמו שמצינו ביוה"כ שאוכלים בערב יוה"כ כדי שיוכלו לקיים מצות התענית ביוה"כ, ואחז"ל (יומא פא:) שהאכילה של ערב יוה"כ חשובה ממש כהתענית עצמה, והרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה היה רגיל

לומר כלפי אלו הנוסעים אל הצדיקים ואינם מתכוננים לזה בהכנה הראויה למה זה דומה לסוס שמכניסים אותו לבית קודש הקדשים שעכ"ז פערד בלייבט פערד, ורק אם מכינים א"ע מקודם אפשר להרגיש שם התעוררות, וכן מצינו (ריש מס' יומא) שהיו מפרישים את הכהן הגדול ז' ימים קודם יוהכ"פ כדי שישים לבבו ליכנס באימה ובירא‌ה (עיי"ש ג: דלחד מ"ד יליף לה להך פרישה מסיני, ועיי"ש ד: לא בא הכתוב אלא לאיים עליו, וברש"י שם). ומרגלא בפומיה דאאזמו"ר ז"ל לומר על הימים טובים שהם כמו תרופות ורפואות, שכאשר נותנים רפואות לחולה לרפאות את חליו, אפילו התרופות הם הכי טוב לא יועילו לו כלום להחיות את נפשו, רק אם ישמור את עצמו ממאכלים המזיקים לו, ויאכל וישתה מאכלים טובים ובריאים, אבל בלא"ה לא יוכל לחיות מכח הרפואות בלבד, וכמו"כ הימים טובים הם רפואות טובות להנפש ומביאים ההארה לנפש האדם, אמנם לא יוכל להשיג התועלת וההארה אלא א"כ יזהר לקיים הדברים ההכרחיים המוטלים עליו במשך כל השנה (דוגמת המאכלים הבריאים הפשוטים), וכן לשמור א"ע מכל דבר רע, אבל בלא"ה לא ישיג שום ההארה מהימים טובים.

ולבן מוטל עלינו עכשיו לעשות הכנה להמצוה ולא סתם הכנה אלא הכנה דרבה כראוי לקראת הנסיעה הן בעניני עשה טוב והן בעניני סור מרע, ההכנה בעשה טוב צריך להיות בלימוד התורה, שיזהר כל אחד שלא יגרע מהשיעורים הקבועים, ואף שיעלה לו בקושי צריך להתאמץ ע"ז, וכמו שאני רגיל לומר לאלו הנוסעים לארץ ישראל בראותי בהצעטיל שלהם שמיעטו בלימוד, והם מתנצלים על זה שנסעו למקומות הקדושים, וע"ז אני אומר שהתועלת בנסיעה למקומות הקדושים היא רק אחר שעסקו בתורה אבל לנסוע סתם להיות פה ושם כשאין משלבים ליד זה לימוד התורה אין בזה שום תועלת, ואאמו"ר ז"ל היה רגיל לומר לענין לימוד התורה בשב"ק בבוקר קודם התפילה איך אפשר לגשת להכל יודוך תיכף מהמטה, שרק אם האדם מתכונן מקודם בלימוד התורה אפשר להרגיש טעם והארה בתפלות ש"ק, ולכן אני מבקש מכל אלו הנוסעים שיכתבו צעטיל במשך הנסיעה ויזהרו ללמוד לכה"פ בין ב' לד' שעות בכל יום, [ובכלל ענין הצעטיל הוא תועלת גדול להרבה כמו שרואים אצלינו בחוש שבליל חג הפסח אחר הסדר יושבים כמה מנינים בביהמ"ד להשלים השיעורים הקבועים שלהם וכן בפורים וכדו' וכל זה הוא מכח כתיבת הצעטיל שעי"ז יש להם אחריות ושעבוד להשלים], ובענין סור מרע צריך ליזהר שלא יהיה בבחי' מצוה הבאה בעבירה שאז גם עצם המצוה אינה נחשבת, והיינו שיזהרו בשמירת העינים שלא יכשלו אפילו בשוגג, ובפרט בחורי הישיבה וכל אלו היושבים במשך כל השנה בד' אמות של

הלכה צריכים ליזהר ביותר שלא יגיעו לידי פגם בראיית העינים.

ועפ"ז יש לרמז בפסוק הנאמר אצל כלב, שהלך להשתטח על קברי אבות (במדבר יג) ויבוא עד חברון ושם וגו' חברו"ן וש"ס גימ' תור"ה עה"כ, חברו"ן גימ' ב"פ עי"ן עה"א, שבעת שהלך על קברי האבות היה נזהר בב' דברים אלו, ועד"ז יש לפרש מקרא שלפנינו טב"ו אהלי"ך בח' כ' פשוטה עהתו"כ גימ' קבר"י צדיקי"ס, אהלי"ך יעק"ב בח' כ' פשוטה עה"כ גימ' קבר"י אבו"ת עה"א, כמו שהזכרנו למעלה שהצדיקים הם בבחי' אבות, מ"ה טוב"ו אהלי"ך מה טוב ומה נעים היא הליכה זו, אהלי"ך יעק"ב משכנתי"ך גימ' זכו"ת אבו"ת יג"ן עלינ"ו עהאו"כ, שאנו מכוונים בהליכה זו לעורר זכות האבות ולפעול ישועות ולהכניס הארה להנפש, אמנם נדרש לזה אהלי"ך יעק"ב עהתו"כ גימ' הכנ"ה למצו"ה, שצריכים להתכונן לזה בהכנה דרבה, אהלי"ך יעק"ב משכנתי"ך עה"ת גימ' תלמו"ד תור"ה, טב"ו אהלי"ך יעק"ב בח' כ' פשוטה גימ' עיני"ס בח' מ' מרובעת עה"א, שיזהרו בשנים אלו, ועי"ז יוכלו להרגיש הארה בהנסיעה שיבוא לזה הארה להנפש, ונוכל לפעול שתהיה השפעת חסו"ר עועכי"א.

סיום הש"ס וסעודת עניים

לפני הנסיעה לארה"ק לחתונת כ"ק אדמו"ר שליט"א - בית שמש, אדר"ח כסליו תשמ"ג

והנה העמוד הראשון שעליו העולם עומד הוא עמוד התורה, ואיתא בגמ' (קידושין מ:) גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, ועכשיו שנוסעים להחתונה ויש הרבה פנאי, ואף אלו הטרודים במסחר ועבודה במשך השנה, אבל עכשיו פנויים ממסחרם ועבודתם, ע"כ עליהם לנצל את הזמן ולהרבות בלימוד התורה, וכן בשעת הנסיעה יקחו עמם ספרים שיוכלו ללמוד, ...ולכן צריך כל אחד ללמוד לכה"פ בין ב' לד' שעות בכל יום, גם לרבות ביום החופה ובש"ק או בעת שנוסעים למקומות הקדושים, בכל יום ימלא חובתו ללמוד כנ"ל, וצריכים לזכור שהזמן מסוגל לקבל הארה ולא להפסידו, ואלו שמרבים בנסיעות ליסע למקומות שונים עליהם ליזהר שלא יצא שכרם בהפסדם, וכל אחד יעשה לעצמו חשבון הנפש בזה, ובזכות זה שעוסקים בתורה יהיו ראויים לקבל ההשפעה וגם יוכלו להחזיק עצמם בהיסודות שקיבלו.

מתוך דברי פרידה בישיבה"ק

לפני הנסיעה לארה"ק, בדר"ח כסליו תשמ"ג

הנני חוזר מה שאמרתי אתמול (בשעת הסעודת עניים), שכל אחד יקח עמו גמרא, וינצל הזמן ללמוד בכל יום, בין כשנוסעים על הדרך ובין כשנמצאים שם לא יחסר שום יום, וגם בכל זמן פנוי שיש לו במשך היום, הכל יהיה מוקדש ללימוד.

והנה יש כאלו שנוסעים לכמה ציונים ומקומות פה ושם, ואם האדם מרגיש התעוררות כשנוסע לכל המקומות - אז הוא דבר טוב, ואף גם אני הייתי נוסע אז. אבל בדרך כלל אין זה רק טיולים, ולהרגיש התעוררות הוא מדרגה, ואין כל אחד בדרגא זו. וממילא אין להיות להוט אחר הנסיעות, וצריך להיות בכל דבר מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסידה. ולאלו המקומות שנוסעים העולם ביחד, מקווים שיורד שם התעוררות מן השמים, אבל לשאר מקומות לא טוב לנסוע. וכמו שאאזמו"ר ז"ל היה מפרש, מה שאומרים "בכל מקומות מושבותיהם", שהכי טוב הוא שבכל מקום שנמצאים שישב במקומו ולא יסע ממקום למקום, וזהו לשון 'מושבותיהם'. וגם אני כשהייתי בפראג אחר המלחמה על חמשה שבועות, וכל העולם נסעו לתוך העיר לראות ה'אלט-ניי שול' של המהר"ל מפראג, ואני לא נסעתי, ורק הלכתי לציון של המהר"ל.

ובל אחד יכתוב צעטליך על הזמן שלומדים, ואם ינצלו הזמן ללמוד, אז דוקא יזכו להרגיש ההתעוררות, שבזה שלומדים עושים ההכנה לקבל ההשפעה. וכמו כשזורעים בקרקע, אז אם הקרקע אינו טוב לצמיחה, אפילו אם יזרעו הזרע הכי טוב, לא יועיל כלום. אבל אם מכינים קרקע טוב, אז יכול הזרע להצמיח. כמו כן בזה, ע"י שעושים שיעורים קבועים לתורה בכל יום, עושים בזה היסוד שיהיו מוכנים לקבל ההשפעות.

ויעזור השי"ת שכל אחד יוושע בכל ההצטרכיות ברוחניות ובגשמיות, שיהיה לכל אחד נחת ובריאות והשפעות חסדים ורחמים עלינו ועל כל ישראל.

מתוך דברי פרידה להבחורים

לפני הנסיעה ל[אוקריינא ו]ארה"ק, עש"ק קרח תשמ"ט

ברצוני לעורר להכהנים הנוסעים, שאע"פ שישנם כהנים בארץ ישראל המתירים לעצמם לילך על קברי צדיקים, וגם יש צדיקים ההולכים ובודאי יש להם על מי לסמוך, אבל אאמו"ר ז"ל לא הסכים לזה, והאדמו"ר מסאטמאר ז"ל ג"כ לא הסכים. בצפת ובטבריה בודאי לא ילכו, אלא אפילו במירון ג"כ לא יכנסו לתוך המערה, וכן אצל רבי מאיר בעל הנס לא יורו היתר לעצמם, וגם נרשם שם עד היכן מותרין לילך.

הרה"ק משינאווא ז"ל היה דבוק מאוד בהרבי ר' הערש מרימנוב ז"ל, ולאחר הפטירה היו כהנים משתטחים על קברו. והרב משינאווא הקפיד מאוד על זה, ואמר להם מי אמר לכם שהוא היה צדיק. ואע"פ שהיה חסיד שלו, אלא שעל ידי זה יכול לבוא שאם לא ילכו הכהנים גם בצדיקים אחרים, יבוא עי"ז לידי זלזול.

גם רצוני לעורר עוד הפעם שיתנהגו בדרך ארץ בעת הנסיעה, ודרך ארץ קדמה לתורה, ושלא יסתובבו (ארוס לויפן) וכדומה. וגם יעשו צעטליך.

ויזדהרו בשמירת עינים, שתכלית הנסיעה לתוספת קדושה, ולא יצא שכרו בהפסדו. ויהא עם הכנה ראויה, ואז יכול להביאו לתוספת קדושה.

איני יודע אם מקומו עכשיו, אבל ברצוני לומר יישר כחכם אל הבחורים שלמדו. יישר כחכם, ויה"ר שתמשך ההשפעה על להבא, און עס זאל בלייבן איינגעקריצט, ותהא מצוה גוררת מצוה. וימשיך ללמוד בהתמדה, שאז יהא סימן על העבר שהיה דבר טוב שהמשיך ועשה פירות, ואז יהיה הטובה האמיתית.

ומתחילה אם הייתי יודע שיסעו כ"כ בחורים, איני יודע מה שהייתי אומר. שחשבתי שלא יסעו אלא מעט בחורים. אבל מה יש לעשות, שכבר הבטחנו. איך בין אריין געפאלן, ס'איז דא אמאל א פארפאלענע געשעפט.

וגם יש לי הנאה שנשארים כאן בחורים - איני יודע אם מותר לי לומר כן. וגם הם ילמדו כל הזמן, ויעשו צעטליך על כל הזמן ההוא. ויהיה לנו קשר עמהם אפי' הם כאן, ואנו שלוחים לכל.

השי"ת יעזור שנוכל לפעול בקדושה וטהרה ישועות ורפואות, ונזכה לישב וללמוד התורה הק', ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

ליקוטי דברי מוסר והדרכה לבחורי הישיבה

לקראת הנסיעה לאוקריינא ופולין

פתיחת זמן הקיץ תשנ"ב

בענין הנסיעה שתהיה בעזרת השי"ת בעוד שמונה שבועות, אלו שעשו וכתבו כבר שעות צעטליך, יביאו אותם אלי בהקדם האפשרי, שהרי צריך לדעת. ועל השעות צעטליך מכאן ולהבא, אלו שיביאו מהיום והלאה ארבע מאות שעות רצופים, יכנסו בגורל על נסיעה לפולין, רוסלאנד וארץ ישראל. ומי שיביא רק מאתיים וחמשים שעות רצופים, יכנס בגורל לארץ ישראל לבד. אמנם איני יודע מתי הזמן האחרון להביא, משום הוויזעס.

פעם עשינו כבר דבר בדומה לזה עם שעות רצופות, ואז נסעו כל הבחורים. הפעם נעשה גורל, ויסעו עפ"י גורל. שהרי הענין של הנסיעה היא הוצאה גדולה על ההורים ומגיע להם בקושי להוציא הסכום, ורק מקצת יסעו, אבל לא כ"כ, שצריכים לצמצם.

ולענין השפעזן איני יודע בדיוק אם אתן צושטייער, כי ליסע לרוסלאנד הוא פארמעגן מיט געלט. ואלו שיעלו בגורל, אם ההורים אינם ביכולת [לשלם], דהוא ממש כמו אלפים דאלער, מוטב שיוותרו ויעשו שלית. ויתן זכותו לבחור אחר שיעלה בגורל.

ויעזור השי"ת שבזמן הבא לקראתינו לשלום, יקבלו על עצמם ללמוד עם יגיעה, מען זאל הארעווען אין לערנען. וכיון דיתחיל, יבוא לו אחר כך הארה מן השמים. ובשנים אלו קען מען זיך איינזאפן אויף א גאנץ לעבן. ויעזור השי"ת שיגיעו להתכלית, ויזכו להשפעות חסדים ורחמים עלינו ועל כל ישראל.

א' בהר תשנ"ב

הרבה שואלים אותי, כמה מהבחורים שיקחו מהגורל ליסע לרוסלאנד. מן הסתם יותר מעשרים, ומישיבה קטנה ג"כ יקחו קצת.

שואלים אותי כמה שאלות, אבל עוד לא עשיתי על זה 'שולחן ערוך' מיוחד. והשאלות ישאלו לר' יוסף [גרובער שליט"א], ויכתבם ויפשטו אותו. [וכן אתמול בשב"ק אמר רבינו לנכדו, שהלכות רצופין לא כתיב בשו"ע, וצריך לעשות ע"ז שו"ע מיוחד].

א' קרח תשנ"ב

איני יודע אם אוכל לדבר בשבוע הבא. ורציתי לומר דאיתא בגמרא שהיה כ"ד משמורות כהנים לויים וישראלים. הכהנים היו אצל העבודה, וכן הלויים, והישראלים חלקם הלכו לירושלים ויריחו, דכתיב אצל הקרבן תמיד תשמרו במועדו, ולא היו כל ישראל ראויים לילך, לכך היו אלו השלוחים של כל ישראל, והשאר התפללו שהקרבן בירושלים יעלה לנחת רוח. נמצא שהיו שלוחים של כל ישראל, והוציאן כל אחד. יכולים ג"כ לומר כאן, **שאע"פ שרק חלק זכו בגורל, מ"מ הם שלוחים להשאר, וצריך להתפלל עליהם אז זיי זאלן פועל'ן אלעס גוטס**, כדאיתא שהתכנסו בעריהם שיעלו לרצון, וכן כאן יתפללו ע"ז. וללמוד הוא ג"כ ענין, שעי"ז יכולים לפעול כל טוב.

ובענין ההטבה להבחורים שלא זכו בגורל, עדיין אין לי שום פלאן. ומי שיש לו איזה פלאן, יכול לבוא אלי ולהגיד.

יכושיכו ללמוד הלאה, להראות שהיתה 'לשמה', ויהיה זכות.

רציתי לבקש מהנוסעים שיקחו גמרות על הדרך, וגם למלאות הצעטליך, ואהנה אם כשנחזור אראה שיינע צעטליך. ובארץ ישראל לא ילכו לכל המקומות, אבל הלימוד הוא פאר אלעס, ואז תהיה ההכנה הראויה, ויוכלו לפעול. והשי"ת יעזור מ'זאל פועל'ן אלעס גוטס.

א' דברים תשנ"ב

היינו עכשיו במקומות הקדושים אצל קדושי עליונים, שהם גדולים ממלאכים. אאזמו"ר ז"ל היה רגיל לומר, שהשבתות והימים טובים הם דומים לתרופות. וכמו רפואות הגוף, כן רפואות הנפש. וברפואות הגוף, אף שלוקח תרופות, מ"מ צריך

לשמור על שאר הדברים, לאכול, לישן, לשמור הדיעטע, ואם מזניח ואינו נשמר כראוי, או שאוכל דברים המזיקים, אז אינם מועילים, ומועילים רק אם שומר כראוי. כן בהנשמה, אם שומר עצמו כראוי בתורה ותפלה, אז מועילים השבתות וימים טובים לרפואת הנפש. **והוא הדין לענינינו שירד התעוררות, והיה גם כן התעוררות להשולחים, וצריך לשמור ההתעוררות שיהא ניכר בתורה ובתפילה** [באתי בפנים הישיבה היום ביום א' בבוקר, ולא היה עולם. רציתי לומר יי"ש לאלו שבאו, ורציתי לבקש מהשאר שיבואו. שאין אני רואה חילוק שלא ללמוד ביום א' משאר ימים, וידאו לזרז עצמם].

מלוה מלכה לטובת המוסדות, מוצש"ק ויחי תשנ"ה

כתיב בפרשתנו (בראשית מ"ט) האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, ונקדים דהנה **רוב העולם המסובין כאן היו אצל אאמו"ר ז"ל וחלק גדול גם אצל אאזמו"ר ז"ל, ומזכירים א"ע בהנהגתם ורוצים להתדמות לדרך אבותינו**, ואחז"ל (תנדבא"ר פכ"ה) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, הגם שיש חלק מהציבור שאין זה שאיפתם, אך גם הם יכולים לחזור לשרשם - כמו שראינו בכמה אנשים שאחר המלחמה שינו קצת מדרך אבותם, ולאחר מכן חזרו להיות יראים ושלימים ומגדלים את בניהם לתורה ולירא שמים בדרך אבותיהם, - האספ"ו ואגיד"ה לכ"ם בח' מ' מרובעת עהאו"ת גימ' מעש"י אבות"י עה"א, ואגיד"ה לשון המשכה, אשר **בזה שמתאספים ביחד נמשך מזה שיזכרו מעשי אבותינו, ועי"ז מעוררים זכות אבות**, האספ"ו ואגיד"ה לכ"ם בח' מ' מרובעת עה"א גימ' זכו"ת אבו"ת עהתו"כ, **שע"י שזוכרים איך שהיו אבותיהם נוסעים להצדיקים ההם, ממילא גורמים בזה זכות שיגינו בעדם**, וגם עכשיו שמתאספים ביחד לטובת מוסדותינו שנושאים השם וויזניץ, הגם שאיני ראוי לכך, נתעורר בזה זכות האבות.

ברית אבות לבנים תזכור

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בענין ההליכה בדרכי אבות

בלתי מוגה

תודותינו נתונה
להוועד להוצאת דברי תורה
מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
על עזרתם התמידית

תוכן המדור

שנת תשע"ח

ב' סיון

שנת תשע"ט

ט' ניסן
לחיים במלאת י"א חודש
ליל שב"ק פ' ויקהל
שולחן השני פ' ויקהל
ס"ג פ' ויקהל
לחיים כ"ט אדר א'
ליל שב"ק פ' שמיני
שולחן השני פ' שמיני
ס"ג פ' שמיני
כ"ט אדר ב'
נעילת חג הפסח

ב' סיון תשע"ח

יומא דהילולא של כ"ק מרן אדמו"ר בעל האהבת ישראל זצללה"ה

וידבר ד' אל משה במדבר סיני.

עומדים אנו ביומא דהילולא של האהבת ישראל זי"ע ועכ"י, והנה עד היום היה לנו הזכיה שאאמו"ר ז"ל היה מגיע פעמים רבות לכאן לערוך שולחנו הטהור ביומא הדין, והיה מספר הרבה עובדות מבעל ההילולא, ובהיותינו מסובים עמו ומקושרים אליו התקשרנו על ידו להאהבת ישראל ז"ל, אכן כיום נעדר מאתנו אאמו"ר ז"ל, אך כבר אמרו חז"ל (ירושלמי שקלים יא.) אין עושין נפשות לצדיקים דבריהן הן הן זכרונם, שאם מזכירים הדיבורים של הצדיקים, שמספרים העובדות שהיה אאמו"ר ז"ל מספר לנו, להמשיך להתנהג על דרך זה שהדריכנו, ממילא נמשכת ההתקשרות אליו בבחי' דבריהם הם זכרונם, ועי"ז אנו מקושרים ג"כ לבעל ההילולא.

אאמו"ר ז"ל היה מספר גודל התמדת התורה של האהב"י שהיה מנצל כל רגע ורגע לעסוק בתורה, ופעם כשנסע למקום אחד והמתין שיגיע הבא"ן וכל הספרים היו מונחים בהחבילות ונתאחר מעט הבא"ן מלבוא, וביקש מהמשמש, משולם די קענסט מיר בעטן וואס די ווילסט נאר געב מיר נאר די גמרא, ופ"א אמר לו די קויפסט זיך איין עולם הבא אויב די וועלסט מיר ברענגען די גמרא. ואף התבטא פ"א, עם איז נישטא נאך א זאך וואס מאכט מיד אזוי ווי צו גיין ליידיג, והוא באמת לא הבין איך בני אדם יכולין לילך בטל. ופ"א אמר לבאר דברי הגמ' (ב"מ מא.) דשואל שלא מדעת גזלן הוי, ולכאורה תמוה מה הטעם שהוא גזלן, הרי הלה הסכים להשאילו וגם הרי החזירו לו אח"כ, רק היות שלא ידע בעל החפץ כי נטל את החפץ א"כ כשירצה להשתמש בהחפץ יצטרך לחפשו אנה ואנה, ובזמן שהתבטל עבור חיפוש החפץ היה יכול לנצלו לתורה וזהו הגזילה שגזלו.

שמעתי מה'סאלקע'ר רב ז"ל שהיה מקושר מאד להאהב"י, וסיפר שהאהב"י היה לומד בהביהמ"ד שיעור קבוע כשעה ומחצה, ובימות החורף למד אחר תפילת מעריב, ובימות הקיץ בין מנחה למעריב, והיה שם אחד ששמשו באותה שעה שהביא הספרים שהיה צריך לעיין בהם תוך לימודו, להסתכל בהפסוקים או שאר המובאות שהביאו התוס' וכדו', ופ"א זכה גם הוא לשמשו בשעת לימודו, ואח"כ כשהלך האהב"י לטייל בנאות דשא נתלווה אליו, ובאמצע הליכתו אמר האהב"י לעצמו בגודל ענוותנותו יונגאטש שוב אתה הולך לטייל ואינך חפץ לעסוק בתורה, בשמוע זאת הרב מסאלקע ז"ל אמר להאהב"י שהרי עכשיו ראה איך שלמד כשעה ומחצה, השיבו האהב"י וכי זה נקרא לימוד, הרי צריך ללמוד משך כ"ה שעות בכל יום, והגם שיש רק כ"ד שעות ביום, על צריך להזדרז ולקום שעה אחת קודם. הרי גודל חשקו ותשוקתו של האהב"י לנצל כל עיתותיו ללימוד התורה. וזהו, אל משה, חובת האדם להתדבק בלימוד התורה.

ברם, לימוד התורה צריך להיות משולב יחד עם מידות טובות, וכמו ששמעתי כמ"פ מאאמו"ר ז"ל שכשהאהב"י בא פ"א לשבות שב"ק בסאטמאר, היה שם אחד מאנשי העיר שרצה לנסוע על שב"ק מהעיר וכשבא להיפרד מר' אהרן ראטה ז"ל שהיה רב העיר, שאלו

ר' אהרן איך יכול אתה ליסע מהעיר, שהרי לתקן מידה אחת הוא יותר מלגמור כל הש"ס, והאהב"י שגם תיקן את כל מידותיו וגם יודע כל הש"ס, א"כ האיך אתה חושב ליסע מפה על שבת. וכן אמר אאזמו"ר ז"ל לפרש דברי המשנה (אבות פ"ו) אין טוב אלא תורה, היינו שאין דבר טוב לאדם באם יש לו רק תורה, שהטוב האמיתי הוא יחד עם לימוד התורה מתקן הוא את מידותיו, שאז יש חשיבות גדול מאד לתורתו.

והעיקר לתקן המידות הוא תלוי במידת הענוה, שאם אין מחזיק עצמו לכלום אז ממילא אינו בא לדבר לשה"ר על שום אדם, וכמו שסיפר אאמו"ר ז"ל כשהיו מדברים בבית האהב"י לשה"ר על איזה אדם, אף באם היה אדם זה פחות שבפחותים, עכ"ז היה האהב"י אומר נו נו בעסער ווי מיר איז ער דאך, דהיינו שבגודל שפלותו חשב שכל אחד ואחד מישראל הוא יותר טוב ממנו, הרי לנו גודל ענוותנותו. והיה אאמו"ר ז"ל מספר הרבה עובדות איך שהאהב"י לא החזיק טיבותיה לנפשיה כלל, ואמר אאמו"ר ז"ל כי פ"א התבטא האהב"י באוזניו ואמר לו, אין זיידע האסטו א לאטישען אבער די צווייטן שעמסטו זיך מיט עם, הרי גודל ענוות רוחו.

וכן שמעתי מאאמו"ר ז"ל בשנה העברה ביום ב' סיון שסיפר, שהאהב"י הלך פ"א לציון הצמח צדיק, וכשיצא מן האוהל אחר אמירת תהילים, נטל את ידיו ופנה אל סובביו ואמר, אמרנו בתהילים (קג, יז) וחסד ד' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים, הנה כשאמרתי פסוק זה נתמלאתי שמחה שהשי"ת עושה חסד להבני בנים של הצדיק, והרי אני בן בנו של הצמח צדיק ושמחתי כי יעשה עמי חסד, אך כשהמשכתי לאמר הכתוב (שם, יח) לשמרי בריתו ולזכרי פקדיו לעשותם, נשבר לבי בקרבי בראותי כי יש תנאי להשפעת החסדים, שצריך להתנהג כראוי לירא ד', ועשה בידו תנועת ביטול כאומר שהוא אינו בתכלית השלימות בזה, ואמר עוד, כי אחר זאת נזכר בדברי הגמ' (גיטין עה.) דכל תנאי שאין התנאי קודם למעשה כתנאי בני גד וראובן אינו תנאי, ואז אפילו אם לא נתקיים התנאי מ"מ המעשה קיים, והרי בפסוקים אלו נזכר קודם המעשה, וחסד ד' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים, ורק אח"כ נזכר התנאי, לשמרי בריתו ולזכרי פקודיו לעשותם, וא"כ אף אם אין תנאי קיים בשלימות עדיין המעשה קיים, וממילא צריך ד' להשפיע חסדים לבני בנים של הצדיקים, ומזה רואים אנו ג"כ גודל ענוותנותו ושפלותו.

עכ"פ עיקר תיקון המידות הוא להיות בענוה, שאז נמנעים מלדבר לשה"ר על חבירו ושלא לצערו או לביישו, שהאדם שאין מחזיק עצמו למאומה ונפשו כעפר לכל תהיה אז אינו מתנשא על חבירו, והוא באחדות ושלום עם כל סובביו בלא פירוד לבבות כלל, שהרי אדם השפל בעיניו לא שייך כלל לעורר מריבות שהרי הוא מעביר על מידותיו.

אאמו"ר ז"ל סיפר כמ"פ, שנכנס פעם אחד אצלו ואמר שהאהב"י אמר פ"א כי אינו חפץ בכבוד אך אינו רוצה באי כבוד, ואמר אאמו"ר ז"ל שאמרתי לו שאינו אמת, מפני שהאהב"י כשהיה יודע באיזה אופן שיוגרם לו אי כבוד היה שמח מאד והלך לקבל הבזיונות, וכדברינו הנזכר שכשהאדם שאינו מקפיד על כבודו וסובל בזיונו שוב לא שייך להתקוטט עמו, כי תמיד מסתכל הוא בעין טובה על חבירו.

ומצינו בגמרא (שבת פח:) באמצע הסוגיא של מתן תורה, ת"ר הנעלבים ואינם עולבין שומעין חרפתן ואינן משיבין עושין מאהבה ושמחין ביסורין עליהם הכתוב אומר (תהילים סח, יב) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, ע"כ, ולכאורה תמוה מה ראו לקבוע מימרא זו בתוך הסוגיא של מ"ת, וכתבו בספה"ק מפני שקודם זה אמרו עלובה כלה מזנה תוך חופתה הביאו המימרא דהנעלבים ואינם עולבין, ודחוק, ולדברינו י"ל שעיקר החשיבות של לימוד התורה הוא בשילוב תיקון המידות, ועל כן בסוגיא של מ"ת כאשר מתכוננים לקבל התורה צריכים להביא המימרא דהנעלבים ואינם עולבין שומעין חרפתן כו', להורות על צורך תיקון המידות עבור שלימות החשיבות דעסק התורה.

וזה אפשר לרמז בכתוב וידבר ד' אל משה, א"ל מש"ה רומז ללימוד התורה ע"ד הכתוב (מלאכי ג, כב) זכרו תורת משה עבדי, שהתורה נקראת על שם משה (ילקו"ש נ"ך רמז תקצ"ה). במדבר סיני רומז למידת הענוה, להחזיק עצמו כמדבר, שזהו יסוד תיקון המידות. וזהו 'אל משה במדבר סיני' שצריך האדם להתנהג בב' דבריס יחד, לנצל כל עת הפנוי ללימוד התורה, ולהתנהג בענוה ושפלות הרוח, ואם יש לו לאדם מידות טובות אז יש חשיבות גדולה ללימוד תורתו.

יעזור השי"ת שע"י שהזכרנו דברי הצדיקים הרי דבריהם הם זכרונם, וכמו שאמרנו באב הרחמים הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו מנשריס קלו ומאריות גברו לעשות רצון קונם וחפץ צורם, אפשר לרמז בזה שאפילו אחר מיתת הצדיקים ופטירתם עכ"ז לא נפרדו מהחיים אשר עודם בהעוה"ז, שממשיכים להתדבק בדרכיהם ונתיבתם ויש שייכות בין הצדיקים לעדתם אף לאחר פטירתם, ויעזור ד' כי חסד ד' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים, בנים אין זה דוקא לזרעם ויוצא חלציהם, אלא אף על התלמידים, וכדברי רש"י עה"כ (ואתחנן ו, ז) ושננתם לבניך אלו התלמידים, ובאם רוצים ללכת בדרכם ולומדים משנתם ורוצים לצעוד בדרכיהם שלימדונו, בזה לבד יכולים להיות נחשב כתלמידים, ובוודאי נזכה אז כי חסד ד' ליראיו וצדקתו לבני בנים, וזכות בעל ההילולא יגן עלינו ועל כל ישראל להשפיע לכל אחד, ויושפעו השפעות חסדים ורחמים עלינו ועל כל ישראל.

ט' ניסן תשע"ט

יומא דהילולא של כ"ק מרן אדמו"ר בעל האמרי חיים זצללה"ה

איתא בגמ' (ב"מ לג.) אבידת אביו ואבידת רבו של רבו קודמת שאביו הביאו לעוה"ז ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא. ויש לדקדק שאצל אביו אומר 'הביאו' פעם אחת, ואצל רבו אומר בלשון 'מביאו' דמשמע כמ"פ. וי"ל דלעוה"ז לא שייך להביאו אלא פעם אחת בלידתו שאז הביאו אביו לעוה"ז, משא"כ ברבו שלמדו חכמה לעולם שייך בו בחי' מביאו לחיי העוה"ב ע"י שחוזרים על דברי תורתו - שבזה הי' רבו שלמדו חכמה, וכן על דרך וההתנהגות אשר לימד בעבודת השי"ת, ורוצים תמיד להתדבק בענין מתי יגיעו מעשי למעשי

אבותי ולהטיב המעשים ולילך בהדרכים שחינך אותנו ע"י כל זה שייך לעולם שמביאו לחיי העוה"ב. ואף אלו שלא זכו להכיר את אאזמו"ר ז"ל, עכ"ז ע"י שלומדים וחוזרים את הדרך שהי' מדריך שייך גם היום בחי' זו של מביאו לחיי עוה"ב.

ונדבר מכמה ענינים שהיה רגיל לדבר, ואקדים דבסיום המשניות (עוקצים ג, יב) מסיימין במשנה לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר ד' עוז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום, דהרי צריך להבין הקשר של משנה זו לסיום המשניות. ואפ"ל בדרך רמז ע"פ מה שהי' אאזמו"ר ז"ל הרבה לומר שלא יסתפק האדם במה שלומד תורה ועוסק בעניני בין אדם למקום כתורה ותפלה, אלא צריכים להיות גם נזהר בעניני בין אדם לחבירו, ומידות טובות, ואהבה ואחוה בין איש לרעהו בלי שום פירוד לבבות ומחלוקת, ושניהם צריכים להיות משולבים זה בזה.

ובזה פי' מאמרם ז"ל (אבות ו, ג) אין טוב אלא תורה, רצ"ל שלא יחשוב אדם שיכול להסגיר עצמו בחדר וילמוד תורה בהתמדה, ובזה לבד מבלי לעסוק ולדקדק בעניני מידות טובות יהי' טוב לו. לזה אמר, אין טוב אלא תורה, כי צריך לשלב אותה עם אחדות ועניני בין אדם לחבירו.

וכמו"כ פי' על זה הדרך בפרשת שמיני בפסוק (ויקרא ט, כג) ויבא משה ואהרן אל אהל מועד וגו' וירא כבוד ד' אל כל העם. דלכאורה קשה מ"ש ויבא לשון יחיד שהי' לו לומר ויבואו משה ואהרן. אלא משה רומז על לימוד התורה כמ"ש (מלאכי ג, כב) זכרו תורת משה, אהרן רומז על ענין אהבת חבירים כאמז"ל (אבות א, יב) הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום, וחזינן דלפעמים הקדים הקרא משה לפני אהרן כמ"ש (שמות ו, כז) הוא משה ואהרן, ולפעמים מקדים אהרן לפני משה כמ"ש (שם שם, כו) הוא אהרן ומשה ללמד ששניהם שקולים (ראה רש"י שם), והיינו שצריכים לילך שניהם יחדיו להתדבק בלימוד התורה הנקראת ע"ש משה כנ"ל שהוא בין אדם למקום שעובדים השי"ת בתורה, ולשלב בזה את ענין אהרן אוהב שלום ורודף שלום. וז"ש ויבא לשון יחיד שלא יהיו כשני דברים נפרדים אלא צריך להיות דבר אחד לימוד התורה בשילוב אוהב שלום ורודף שלום בלי פירוד לבבות ומחלוקת, ואז וירא כבוד ד' אל כל העם, רצ"ל שבזה יגרמו כל העם ריבוי כבוד שמים כדדרשו חז"ל (יומא פו.) עה"פ (דברים ו, ה) ואהבת את ד' אלקיך שיהא שם שמים מתאהב על ידך, דהיינו שאדם הלומד תורה יהי' משאו ומתנו באמונה ודיבורו בנחת עם הבריות פי' שיתנהג מענטשליך עם שאר אנשים שבזה גורמים כבוד שמים מרובה. כדאי' התם מדכתיב ואהבת את ד' אלקיך שאומרים עליו אשרי אביו שלמדו תורה וכו' כלומר ראה זה שלמד תורה כמה יפה נראה התנהגותו בין אדם לחבירו.

ובזה יל"פ סיום המשניות, דהנה משניות היא לימוד התורה ובא התנא לומר שאין יוצאים ידי חובתם בלימוד התורה בלבד ולא יחשבו דדי בזה, ולז"א לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, רצ"ל שצריכים לשלב לימוד התורה עם ענין השלום שנאמר ד' עוז לעמו יתן דהיינו התורה כאמז"ל (זבחים קטז.), שהיא העוז לישראל, ויחד עם זה נדרש ד' יברך את

עמו בשלום דהיינו עניני מידות ובין אדם לחבירו בשלום ואהבה ואחוה, וכשהם נצמדים יחד נגרם נתרבה כבוד שמים.

ויש לרמז זה במה שקרינו עכשיו בפרשת נגעים הפסוק (יג, ט) נגע צרעת כי תהי' באדם והובא אל הכהן, בהקדם דברי העוללות אפרים לפרש אמז"ל (יבמות סא.) אתם קרויים אדם ואין עכו"ם קרויים אדם, דהנה יש ד' שמות לאדם, אדם, איש, אנוש, גבר, ובשלשה מהם נמצא לשון יחיד ורבים, איש כדכתיב (שמות טו, ג) ד' איש מלחמה הרי לשון יחיד ובתהלים (קמא, ד) את אישים פועלי און הרי לשון רבים, וכן אנוש לשון יחיד וכמ"פ כתוב אנשים, וכן גבר לשון יחיד וכתיב (שמות י, יא) לכו נא הגברים בלשון רבים. משא"כ אדם לא שייך לומר אדמים, וע"כ שם זה רומז על אחדות כאדם אחד ולא רבים. ולהכי אתם קרויים אדם כי בישראל יש ענין זה לחיות באחדות כאיש אחד משא"כ בעכו"ם דלא שייך בהם הענין של כאיש אחד בלב אחד.

וזה י"ל נגע צרעת כי תהי' באדם פי' שבענין זה של אדם יהי' חסרון דהיינו כשיהי' פירוד לבבות ומחלוקת, והובא אל הכהן פי' שאז צריך לילך להצדיק ולהזכיר לעצמו את הדרך שהדריך הצדיק שצריך לחיות כאיש אחד בלב אחד וענין האחדות, הנרמז באדם.

ואפש"ל ביותר נגע צרעת כי תהי' באדם והובא אל הכהן, דהנה ענין האחדות שייך בשני אופנים. יש אופן שנזהרים ממחלוקת ופירוד לבבות וחיים בשלום בלי קטטות. אולם צריכים לעסוק גם במדריגה יותר מזה והוא ענין ואהבת לרעך כמוך - אינזין האבען א צווייטען איד ולעזרו בכל מה שביכלתו ולא לחיות רק עבור עצמו בלבד, וע"ז הי' אאזמו"ר ז"ל מעורר הרבה פעמים וכלשון קדשו פעם באמצע אמירת תורה האט ער אויסגעשריגען: «קינדערלעך, לעבט'ס נישט פאר אייך אליין, האט'ס אינזינען חבירים, העלפט'ס ארויס איינער דעם צווייטען". וכן כשהתקיים הנחת אבן הפינה ל'אוגות צעירים' כשבנו בנין להקל לאברכים לדור בזול, והי' זה בזאת חנוכה בפעם האחרון שאמר דברי תורה, ואמר אז "אודה ד' על שאברכים שלי אינם רק שב ואל תעשה'ניקעם בלבד כי אם גם קום ועשה'ניקעם", והיינו שלפעמים אף כשיש אחדות היא רק באופן שב ואל תעשה מ'טשעפעט נישט און מ'טוהט נישט יענעם וויי, אבל חיים הם עבור עצמם, אולם אצל יהודי נדרש עוד יותר שיקיים ואהבת לרעך כמוך כנ"ל שענין זה נמצא רק בישראל.

ועוד מצא אאזמו"ר ז"ל רמז לזה בפסח, הן בתורה והן בשו"ע, שמתחיל בענין לעזור לאחרים, בשולחן ערוך בסעיף הראשון פותח המחבר בשואלין ודורשין בהל' פסח וכו' ומיד כותב הרמ"א ומנהג לקנות חטין לחלקו לעניים לצורך פסח, וכן בתורה אצל מצות קרבן פסח מתחלת בפסוק החודש הזה לכם בלשון רבים ולא כתיב לך, רומז ע"ז שאין חיים עבור עצמם אלא כל אחד האט אינזינן א צווייטען, וכמו שאבן רואים אצל כל הציבור בבוא חג הפסח שאינם חיים בשביל עצמם אלא כל אחד רואה אינזין צו האבן השני שיהא גם לו חג שמח.

ובזה יל"פ הפסוק החודש הזה לכם וכו' ראשון הוא לכם לחדשי השנה, רצ"ל חודש הזה של ניסן שאז היא בחי' לכם פי' שכל א' עוסק בנתינת צדקה ולהספיק צרכי יו"ט לאחרים

שיהא להם חג שמח, עז"א זה הראשון שהוא לכ"ס צריכים להמשיך אותה וליטלה עמו לשאר חדשי השנה דהיינו שבכל ימות השנה לא יחי' עבור עצמו בלבד אלא ידאוג ויעזור לאחרים בכל מה שביכלתו.

וזהו נגע צרעת כי תהי' באדם והובא אל הכהן. אדם רומז לאחדות כאיש אחד כנ"ל, ופירושו היא שכמו שרוצים לעזור לעצמו כן יהי' רצונו לעזור לאחרים כמ"ש ואהבת לרעך כמוך, ואם יהי' בענין זה נגע צרעת וחסרון אזי והובא אל הכהן הרומז על הצדיק שיהא הוא המורה דרך כיצד יש להתנהג בענין זה הנרמז באדם.

א"י באופן אחר נגע צרעת כי תהי' באדם והובא אל הכהן. דהנה אאזמו"ר ז"ל השריש בעם את ענין השמחה, ותמיד הי' מזרז ומעורר ע"ז שח"ו לא להיות בעצבות אלא יהודי צריך להיות תמיד בשמחה בכל מצביו ומעמדיו הן ברוחניות והן בגשמיות, וח"ו שלא ליפול ברשת העצבות אף כשרוחו נשבר בקרבו ועושה תשובה.

וכמ"כ סיפר לי איש אשר בבחרותו בא לקבל ברכת פרידה מאאזמו"ר ז"ל על שנסע אז לאמעריקא לעסוק במו"מ וביקש מאאזמו"ר ז"ל שיתן לו הדרכה לעבודת השי"ת, ואמר לו אאזמו"ר ז"ל כמה דברים, והוסיף לו באמרו תשמור עצמך פון א טראפעלע עצבות הרי שאמר זה להדרכה.

ובדרך זה פי' הכתוב בפרשתן (טז, ב) ואל יבוא בכל עת אל הקודש, א"ל יב"א בכ"ל ע"ת בגימטריא בעצבו"ת, ורצ"ל שאם רוצים לבוא לידי קדושה א"א ע"י עצבות, וז"ש ואל יבא בכל עת דהיינו בעצבות אל הקודש. וכדאי' בספה"ק אשר עצבות היא ההיפך מקדושה וטהרה, וכדי לבוא אל הקדושה והטהרה צריכים להיות בשמחה.

וזה י"ל כאן נגע צרעת כי תהי' באדם והובא אל הכהן, נג"ע אתוון ענ"ג אלא שהאותיות המה הפוכים שלא כסדרן ורומז על מנוגע - געפלאגט מבלי עונג וההיפך משמחה, וכמ"כ צרע"ת אתוון עצר"ת דהיינו יו"ט ושמחה אך הפוך ושלא כסדרן, ורומז על איש שהיא היפך מעונג ועצרת בבחי' נגע צרעת שלפעמים נופל לתוך עצבות. וזהו נגע צרעת כי תהי' באדם אזי והובא אל הכהן דהיינו הצדיק והוא ישריש בקרבו ויגנה לפניו את ענין העצבות, ויראה לו עד היכן צריך יהודי להתרחק מעצבות ואדרבה עד כמה צריכים להתדבק בשמחה, ולאיזה מדריגה נפלאה מגיעים ע"י שמחה. וכל זה יהי' ביאתו אל הכהן הרומז על הצדיק.

עוד י"ל נגע צרעת כי תהי' באדם והובא אל הכהן. דהנה עד הנה דיברנו מענין השמחה בכללות וכמו שהי' אאזמו"ר ז"ל מדבר שצריכים להיות בשמחה ולהתרחק מעצבות. אולם בפרטות הי' מרבה לדבר תמיד וגם ראו עליו בחוש תמיד את ענין שמחה של מצוה בבואו לקיים מצוה להשי"ת איזה מצוה שיהי' ראו עליו שמחה נפלאה והתלהבות איך שהי' משתוקק לקיים מצוות לפניו ית"ש. ובפרט יש עדיין אלו שזוכרים איך שכל ימות החורף רתח בזה שליל הסדר בא, וכבר מפרשת שמות ושאר הסדרות המדברים מיציאת מצרים התכונן והרבה לדבר תמיד שכבר הוא שמח בזה שמתחילים כבר לדבר מיציאת מצרים. עם דערפריידט איהם דאס הארץ אז ער

דערמאנט זיך אז ס'גייט קומען א סדר נאכט. וכמ"כ סיפרתי בשב"ק שכאשר הי' אאזמו"ר ז"ל כאן באמעריקא עלה ברעיונו בליל שב"ק לפרש הפסוק (תהילים ד, ח) נתתה שמחה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו. דגנם רומז למצה ותירוש רומז לד' כוסות של יין, וז"ש נתתה שמחה בלבי פי' שלבי נעשית מלא שמחה כשאני נזכר בזה שיבוא ליל הסדר שאז הדגן והתירוש ברום המעלה ע"י שמקיימין בהם מצות מצה וד' כוסות, וזהו מעת דגנם ותירושם רבו, ומסופר שהי' חוזר ע"ז כמ"פ לכל אדם שנכנס לשלחנו הטהור שלא הי' שם מקודם הי' שואלו שמעת מה שעלה ברעיוני ואמר לו כל הפירוש הנ"ל. הרי שלריכים להיות מלא שמחה מזה בעלמו שעוד יבוא זמן שנוכל לקייס רצון השי"ת במצות מצה וד' כוסות. וכמו"כ בכל המצוות הן בתפלה ובפסוקי דזמרה ובכל הדברים הי' נראה עליו שהוא בהשתוקקות גדולה. וכן בכל שבת ויו"ט הי' נראה עליו שמחה גדולה ואור מופלא.

וכמ"כ הי' פעם אחת בליל שב"ק שלא הרגיש בטוב ולא רצו בני ביתו ליתן לו לעלות בשבת בבוקר להתפלל בביהמ"ד באמרם אליו שמאחר שהוא מקבל אנטביוטי"ק ישאר להתפלל בביתו. ענה להם שהאמירת הכל יודוך והכל ישבחוך והכל יאמרו אין קדוש כד' שאומרים מחר - האנטביוטי"ק הכי גדולה, שהרגיש בעצמו לזכי' גדולה שיכול לומר לפני הקב"ה הכל יודוך והכל ישבחוך והכל יאמרו אין קדוש כד'.

ופעם פירוש הפסוק (שמות טו, ב) עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה על דרך זה. עזי רומז לתורה עדה"כ ד' עוז לעמו יתן, וזמרת היינו בזמר ושמחה, וז"ש עזי וזמרת י-ה פי' שאם לומדים תורה מתוך שמחה, ששמחים בזה שיש לו הזכי' ללמוד תורה להשי"ת, ויהי לי לישועה זה בעצמה הוי ישועה גדולה ליהודי.

וכמו"כ אמר פעם שאין בעולם עוד דבר כשני מעדיצינען יקרים האלו של תורה עם שמחה להכניע כח הילה"ר.

וגם זה הענין הצריכה לימוד אשר כל עבודת השי"ת לא יהיו עליו לעול ולמשא אלא צריך להיות מלא שמחה בזה שיכולים לעבוד אותו ית"ש, ומיד בקומו בבוקר יתמלא שמחה על שיוכל היום לעבוד השי"ת וללמוד ולהתפלל ולעשות מצוות ומעשים טובים, ולקיים אותם מתוך שמחה.

וזהו נגע צרעת כי תהי' באדם, אד"ם נוט' ד'רך מ'צוותיך א'רוך כמ"ש בתהלים (קיט, לב). והיינו שכאשר הולכים לדבר מצוה צריכים לרוץ בחשק ובשמחה בזה שיכולים לקיים מצוה להשי"ת ואם יהי' לו נגע צרעת בענין זה של דרך מצותיך ארוך הנרמז באדם, אז והובא אל הכהן שהוא הצדיק לראות כיצד הוא מדריך את העם להתעורר בענין זה של דרך מצוותיך ארוך ושכל הדברים שעושים להקב"ה תהיינה מתוך שמחה והתלהבות.

ודכירנא פעם כאשר דיבר אאזמו"ר ז"ל להבחורים סוף זמן חורף מענין זה שבא לקראתינו ליל הסדר אמר בזה"ל כמדומה: איהר זאלט נישט פארפאסען די געלעגענהייט פון אזא הייליגען זמן, איר זאלט האלטען קאפ וואו איהר זענט, איהר זאלט נעמען השפעות רוחניות און גשמיות. והיינו שכאשר בא זמן גדול כליל הסדר צריכים לשוס לב ומות בכל המצוות שעושים ולא לאבד את עצמו כלל, ועי"ז ליטול השפעות רוחניות וגשמיות.

וכמ"כ פי' אאזמו"ר ז"ל שתיבת מג"ה נוט' מ'כל ג'רה ה'ג'ילני (תהלים נד, ט) כי בזכות קיום מצות מצה כראוי אפשר לינצל מכל צרה.

יעזור הקב"ה שנוכל לקיים מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי וכדפירשו בספרים הק' יגיעו מלשון נגיעה דהיינו להשתדל לילך בעקבותם בכל הענינים ובפרט בענין תיקון המידות שדיברנו ושמחה של מצוה ובכל ענינים להשתדל לילך על זו הדרך, ובודאי זה יעורר שזכות אבות יגן עלינו. ויעזור השי"ת שיהי' לנו דעת נכונה לכל המצוות הבאים לקראתינו ויושפעו השפעות לכל אחד ואחד ברוחניות ובגשמיות ומכל צרה הצילנו, ולהיוושע בכל הענינים, ונזכה כבר לונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים ולהגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

מסיבת לחיים אחר תפילת שחרית

במלאות י"א חודש לפטירת כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

אהבת עולם תביא להם וברית אבות לבנים תזכור (תפלת מוסף לראש חודש).

אפ"ל ע"ד שאמר פעם אאמו"ר ז"ל לפרש דברי הגמ' (תענית ה:) יעקב אבינו לא מת מה זרעו בחיים אף הוא בחיים, זרעו הכוונה להדברים שהזריע הצדיק בחייו והשריש בתלמידיו, שאם זריעה זו היא עוד בחיים, היינו שמחזיקים והולכים בדרכיו, אף הוא בחיים, שאע"פ שהצדיק הוא כבר בעולם העליון, מ"מ הרי הוא בבחי' חי שמוסיף והולך ע"י שהזריעה שלו קיימת.

אי' בספה"ק בני יששכר (מאמרי חנוכה, מאמר ג, אות יג) להקשות על הדין דכבתה אין זקוק לה (שבת כא:) דהא עיקר מצות הדלקת נר חנוכה הוא לפרסומי ניסא, וא"כ אם כבתה מן הדין היה צריך להיות זקוק לה, להדליקו שוב כדי לפרסם הנס. וכתב לפרש דהנה אור הנרות רומז לאור התורה, נר רומז לנשמה עדה"כ (משלי כ, כז) נר ד' נשמת אדם, ומרמז על נשמת הצדיק שלמד תורה עם תלמידיו והשריש בהם ירא"ת שמים עוד בחיים חיותו, אזי אע"פ שכבר כבתה נשמתו ונפרד מגופו, אין זקוק לה להדליקו, דע"י שהתלמידים מחזיקים בדרכיו ולימודיו, וחוזרים מה ששמעו מפיו אזי שפתותיו דובבות בקבר, עדה"כ (תהלים סא, ה) אגורה באהלך עולמים (עי' יבמות צו:), ונשאר נשמתו דולק בבחי' חיים אף בעולם העליון.

והנה אאמו"ר ז"ל נטע והשריש בנו הילוך החיים האיך להתנהג בכל ענין וענין, ואזכיר בזה ב' ענינים שהיה מרבה לדבר מהם. הראש והראשון הוא לימוד התורה וכפי שהיה שגור על פיו מאמרם ז"ל (קידושין ל:) בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין, דרק כשמתדבקים בלימוד התורה אפשר לחיות כיהודי ולהתגבר על הנסיונות, משא"כ בלי לימוד התורה א"א לחיות כיהודי, ואמר פעם שע"י לימוד התורה אפשר להגיע ולהשיג הכל, ובלי לימוד התורה א"א להשיג כלום. וכן אמר לרמז במשנה (ב"ק ב.) דארבעה אבות נזיקין השור הבור וכו', ובגמ' שם דכולהו אבות נזיקין אפשר ללמוד מבור חוץ מקרן (עי' שם ה:), ופירש שהאבות נזיקין קאי על הדברים המזיקין

ברוחניות, שור הוא מלשון הבטה היינו הסתכלות על מה שאינו צריך, שן רומז על תאות האכילה וענין הדיבור וכו', אמנם כולהו אבות נזיקין דרוחניות אתיא מבור, דבור מרמז על מי שאינו עוסק בתורה וכדאיתא (אבות פ"ב מ"ה) אין בור ירא חטא, דאם אין לומדים כראוי א"א להשמר מחטאים, משא"כ אם מדבק עצמו בלימוד התורה אפשר להתגבר על תאוות היצר.

ויש לרמז בזה אשר אבו"ת מרמז על לימוד התורה כדאי' בגמ' (שבת קד.) אל"ף בי"ת רומז לאלף בינה דהיינו לימוד התורה, וכן א"ב הוא מלשון עיקר ושורש הדבר, כדאמרינן בגמ' (שבת כב.) אבוהון דכולהו, לרמז דהעיקר שצריך האדם להתדבק בו הוא ענין לימוד התורה.

והיסוד השני, שהרבה לדבר הוא ענין קדושת הברית, היינו לשמור הג' בריתות , העינים, וברית הלשון, וברית המעור, בקדושה וטהרה, ולימוד התורה שהיא בקדושה וטהרה יש בה הכח לזכך. ופירש בזה מה שמצינו בנס חנוכה, שלא רצו להשתמש בשמן טמא אע"פ שטומאה הותרה בציבור (פסחים עז.), דמ"מ רצו דוקא בשמן טהור, רומז על לימוד התורה שצריכה להיות בקדו"ט שעיקר חשיבות התורה היא כשנלמדת בטהרה.

ובזה י"ל וברי"ת אבו"ת לבני"ס תזכור, בניס רומז גם על התלמידים כמו שפירש"י (דברים ו, ז) ושננתם לבניך אלו התלמידים. וברי"ת אבו"ת היינו ב' היסודות הנ"ל, ברי"ת רומז לקדו"ט, ואבו"ת רומז ללימוד התורה, אשר שני דברים אלו לבניס תזכור, צריכים הבניס והתלמידים לזכור ולהחזיק בהם תמיד. ובפרט בענין לימוד התורה שהזכיר בנעילת חג השבועות האחרון שילמדו דף גמרא לטובת נשמתו, ובודאי זכות גדול הוא לנו שיכולים תמיד ללמוד לטובת נשמתו כפי שאמר בעצמו, ועי"ז יתקיים מאמרם ז"ל מה זרעו בחיים אף הוא בחיים כנ"ל.

ועוד י"ל, שאם כל הנ"ל יהיה לבניס תזכור, עי"ז נזכה גם שברית אבות לבניס תזכור שהשי"ת יזכור הזכות והברית אבות לבניס, היינו לבניו ותלמידיו. ויה"ר שזכות אבות יגן על כל אחד להיוושע בכל מה שצריך ברוחניות ובגשמיות, ושנזכה להתדבק בהתמדת התורה בקדושה וטהרה, ויזכה כ"א לבני חיי ומזוני רויחא, ונזכה למה שמבקשין שיתגדל ויתקדש שמיה רבא בעגלא ובזמן קריב בגאולה השלימה בב"א.

ליל שב"ק ויקהל - שקלים - תשע"ט

שבת קודם הילולת כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

בקריאת היום (בפרשת שקלים) **כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה'** (שמות ל, יב), **ובגמ'** (ב"ב י:) **אמר משה לפני הקב"ה במה תרום קרן ישראל אמר לו בכי תשא.**

הנה בשבוע הבאה חל היומא דהילולא של אאמו"ר זכותו יגן עלינו, והוא הי' אומר שבעת הילולת הצדיק כשהצדיק מתעלה מעולם לעולם, יש ביכולת כל אחד להתעלות בעבודת השי"ת,

וכמו"כ אפשר להוושע בכל מיני ישועות והשפעות טובות. אמנם כדי לזכות לזה נצרך שיהי' לו התעוררות להתדבק ולילך בדרכי הצדיק שעי"ז מתעורר זכותו להגין עליו.

מספרים שאחר פטירת הבעש"ט הק' זי"ע ישבו התלמידים וסיפרו ממופתיו, ובין החבריא נמנה גם בנו הרה"ק ר' הערש זי"ע, ונתגלה אליו אביו ואמר לו, למה מדברים מהמופתים, מוטב שידברו מהעבודת ד' שלי בעולם הזה, שבזה יהי' טובה הן לכם והן לי.

וי"ל בדברי רש"י (בראשית, כד, מב) יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, עבד"י מלשון עבודה, ור"ל שיפה ומוטב לשוח מהעבודת ה' של האבות דהיינו הצדיקים, יותר מלדבר מהמופתים שעשו, והטעם לזה הוא מתורת"ן ש"ל בני"ם, פי' שזה יהי' לתורה ולמורה דרך להבנים היינו להתלמידים, שידעו איך להתנהג בהדרכים שנהגו בהן.

והנה אחד מהענינים שהי' אאמו"ר ז"ל רגיל לדבר ולעורר ע"ז תמיד היא ענין שמירת האברים (והי' אומר כמה רמזי גימטריאות על עי"ן אוז"ן וכדו'), והיינו שישמור האדם את עיניו ואזניו, וכן ישמור דיבורו, שיהיו הכל בקדושה, כדי שלא תפגם נשמתו הקדושה והטהורה, והי' אומר ע"ז בשם זקינו האהבת ישראל זי"ע, משל למה הדבר דומה לאדם שיש לו גינה יקרה ועשה לה גדר סביב כדי שלא יכנסו שם חיות ויזיקו, והנה אם יהיו שם איזה פירצות בהגדר ואפי' רק פירצה אחת, הרי יכולים המזיקים ליכנס דרך שם ולהזיק את הגינה והפירות היקרים, וכמו"כ הוא בענין הנשמה שהיא גינה היקרה של האדם, ע"כ צריך האדם להגדיר עצמו ולשמרה בטהרה ע"י שישמור אבריו שלא יהי' אפי' פירצה אחת, שלא יוכלו המזיקים ליכנס ולקלקל נשמתו ח"ו.

והי' מרבה לדבר מהענין של שמירת עינים, הן לבעלי בתים והן לבחורים, ובפרט קודם ימי הקיץ הי' מעורר ע"ז טובא תמיד, וכן קודם בין הזמנים הי' מזהיר שלא יסתובבו הבחורים בהשטאטישע גאסן בחנם, ואפי' כשיש הכרח יהיו זהירים בשמירת העינים עד כמה שאפשר.

וזכורני פעם כשהייתי בחדרו נכנס לשם אב עם בנו הבחור, והתמרמר האב לפני אאמו"ר ז"ל שבנו אינו הולך מענטשליך בשוק, שמסובב את ראשו תמיד לכאן ולכאן [והוא עשה זאת כדי לשמור את עיניו], והלה רצה שיוכיח אאמו"ר ז"ל את בנו שילך מענטשליך, נענה לו אאמו"ר ז"ל בדברי המשנה (עדיות פ"ה מ"ו) מוטב לי להקרא שוטה כל ימי ולא לעשות שעה אחת רשע לפני המקום, ואפי' אם העולם אומרים עליך שאתה שוטה, מוטב שלא להסתכל מלהכשל ח"ו בראי' אסורה.

וכן אמר פעם אאמו"ר ז"ל לרמז על מה שמכסים העינים בשעת קריאת שמע, דקרי"ש הוא ענין של מסירת נפש, כמו שכתוב בה בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, וכמו שדרשו ז"ל ואפי' הוא נוטל את נפשך (ברכות פ"ט מ"ה), וע"כ מרמזים בו דבענין זה של כיסוי ושמירת העינים צריכין מסירת נפש, שאף אם עולה דבר זה בקושי רב, צריכין לעבוד ולהתייגע ע"ז.

ושמעתי היום מאיש אחד שאינו נמנה על חסידי וויזניץ, ועכ"ז שלחו אביו ללמוד בישיבת וויזניץ, והסיבה לכך הי', מפני שפעם כששבת אאמו"ר ז"ל (בעוד כיהונו כרב) על שב"ק כאן

בעיר - כהרגלו לבא על כמה שבתים בשנה - עבר אביו לפני אאמו"ר ז"ל ברחוב, ואמר לו גוט שבת, ואאמו"ר ז"ל לא השיב לו, ולא הגיב אליו כלל, וכן אירע גם בפעם הבא כשבא אאמו"ר ז"ל על שב"ק, והדבר הפריע לו מאד, וכשהתמרמר על זה לאחד מאנ"ש, ענה לו ההוא, שהרב אינו יודע כלל שאמרת לו גוט שבת, שהוא אינו מסתכל כלל סביביו כשהולך בשוק, ולא הבחין בך כלל. ובשמעו זאת נתעורר, לשלוח את בנו ללמוד להישיבה כיון שיש לה מנהיג כזה ששומר את עיניו כ"כ.

וכמו"כ הי' מעורר הרבה בענין שמירת החושים, ליזהר מאד מחברים רעים שאפי' ליטור אחד שאינו כהוגן, יכול ח"ו להזיק ולקלקל מאד, והי' מספר על עצמו, שבהיותו עדיין בעיר לימים בגרשסווארדיין, הי' עם חיים ז' שנה הי' עלי'כער כ"ק, שהי' יושב ומרבה בדברים עם העולם שם, ואמר אאמו"ר ז"ל - שהוא עצמו בימי ילדותו - הי' חוטש חזיו מלשמוע אפי' כשהי' מדבר עמם ליטורים שלא רצה לשמוע אף הכל על אדם שאינו מתנהג כהוגן כלל.

ויש לרמז את זה ממה דכתיב במגילת אסתר (ב, יט) ומרדכי יושב בשער המלך, וברש"י ע"פ (שם, כ) אין אסתר מגדת מולדתה: לפי שמרדכי יושב בשער המלך המזרזה והמרמזה על כך, אסתר מרדכ"י הלדיק רומז לאאמו"ר ז"ל שהיה יושב בשער המלך ומזרז על כך, דהיינו שהי' מזרז ומעורר תמיד, בשער המלך, רל"ל שהשערים שיש באדם יהיו שער של מלך מלכי המלכים, שבכל פעם שאדם רוצה לראות לשמוע או לדבר יזהר בזה שיהיו נשמרים כרצונו של מלך מלכי המלכים הקב"ה.

וכן י"ל להלן במגילה (ה, יג) שאמר המן הרשע ליל"ה, וכל זה איננו שוה לי בכל עת אשר אני ראה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך, היינו שכל זה שאני מנסה להכשילו בחיזה עבירה לא שוה כלום, כיון שאני רואה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך, פי' שמומר כל שעריו שיהיו שייכים להמלך מלכי המלכים, ואינו פותח שום שער לה'ל ליכנס בה.

ובזה נבוא לפרש מאמר הנ"ל, שאחל מאה מהקב"ה במה תרוס קרן ישראל, היינו בחיזה חופן יפצר ליתעלות ולעלות למדריגה גבוהה, אמר לו הקב"ה בני תשא, וי"ל שבא לרמז להנה עבודת האדם הוא שהמח שלו יגלוט על כל החברים, שלא יפתחו העינים מעצמם ולא ישמעו האזנים מעצמם, אלא שיתקוע כל מעשיו קודם שרואה או שומע משהו, וקודם שרוצה לדבר יתבונן אם זהו רצון ד', וזהו כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם, שתשא ראשם של בני"י לפקדיהם, מלשון ויפקד המלך פקידים (אסתר ב, ג), שהראש יהא הפקיד והמצווה על כל המעשים, ועשה"ב על כל החברים, וע"ז ונתנו איש כפר נפשו לד', שע"י תגלח הנפש והנשמה, שתהי' רק לד', ולא יהי' להי'ל שום מחיזה בה ושום שליטה עליה להזיקה.

וי"ל במה שכתוב במגילה (ב, כ) **ואת מאמר מרדכי אסתר עושה כאשר היתה באמנה אתו,** אסתר אי' בספי"ק שרומז לבנסת ישראל (כמו שכתבו עה"פ ויאמרו לאסתר מה שאלתך, דמלך רומז למלך מלכי המלכים ואסתר רומז לבנסת ישראל), **היינו שמוטל עלינו לראות שגם לאחר פטירתו יזכרו להמשיך בכל ההתעוררות שהיתה בהדרכים שהדריכנו, וזהו ואת מאמר מרדכי, היינו הדברים שהי'**

מעורר עליהם, אסתר עושה, ממשיכה כנסת ישראל לעשות, כאשר היתה באמנה אתו, כמו בשעה שגידלם אצלו בחיו. ואם נראה להתעורר בדרכיו, הרי בודאי יתעורר עלינו זכותו להגין שנוכל לילך בדרכיו, ונוכל להתנהג בקדו"ט ונזכה להשפעות חו"ר עוכ"ע.

ליל שב"ק ויקהל - שקלים - תשע"ט

שבת קודם הילולת כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה
בשולחן השני

בפיוט אב הרחמים (ששרו עכשיו), הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו, מנשרים קלו ומאריות גברו לעשות רצון קונם וחפץ צורם.

הנה אחד מהיסודות שאאמו"ר ז"ל הי' מעורר תמיד והי' משים ע"ז דגוש מיוחד הוא ענין תאות האכילה דהגם שצריכין לאכול מ"מ לא יהי' האדם להוט ומשוקע בהתאוה, וגם במה שצריך לאכול יכוון בהם לשם שמים כדכתיב (משלי ג, ו) בכל דרכיך דעהו. ואצל אאמו"ר ז"ל עצמו ראינו בגלוי בשעת עריכת שלחנו שהיה עובד עבודה תמה באכילתו, כגון באכילת הדגים [ובפרט בשנים הקודמות] הי' מחזיק כל חתיכה בפיו למשך זמן ארוך והי' עושה תנועות נפלאות בעיניו, וכל כף הי' נמשך לזמן ארוך, והי' נראה לעין כל שהוא ענין גבוה. וכן היו רואים באכילת המרק וכדו' שהי' מפסיק ומניח הכף מידו בין כל כף וכף, והי' מוכח לכל הרואים שיש כאן עבודה בהאכילה.

והוא סי' תומר כי לח"ס (עהאוה"כ) גימ' מסי"ד, לרמז לעיקר התקידות תלוי בענין הלחם, ובעת האכילה יכר התקידות של האדם היכן הוא עומד בה.

ושמעתי שפעם נכנס אליו בחור אחד והתאונן על המאכלים שנותנים בהישיבה שאינם מוטעמים כראוי, אמר לו אאמו"ר ז"ל אשר אביו האמורי חיים ז"ל הי' מרבה לדבר בגנות הכבוד, והי' ממאס מאוד דבר זה שבני אדם רודפין אחר הכבוד, וחושבים בדעתם שלי ראוי ליתן כיבוד כזה או כזה. והתבטא פעם שאינו יודע אם פועל משהו אצל העולם ע"י דיבוריו מענין זה, אולם לכה"פ פועל בזה שאליו לא יבא שום אדם להתמרמר שלא כיבדוהו באיזה כיבוד, מפני שיודע איזה פנים יהי' לו אצלו כשיתמרמר לפניו על ענין הכבוד. ואמר ע"ז אאמו"ר ז"ל, הלא אני מדבר הרבה מענין התאוות והייתי סבור שלכה"פ לא יבואו להתאונן בפני בענין זה. רואין מזה שרצונו היה להשריש בתלמידיו שלא להיות משוקע בתאוות.

וכן סי' רגיל לספר העובדא שמירע אצל המהנת שלוס ז"ע שפעם נהגו במומרות גדולות, ולא אכלו הרבה במשך החג, וכן מיעט מעון זך ניעט אין פעם, ובאחרון של פעם כשמקילין יותר הניחו העולם מיני מתכלים והעלוס על השלחן, ולאה המהנ"ס שהעולס כאפט זך כו אל המתכלים, נענה ואמר, שיין זענען מיר אויס, ס גאנץ יו"ט האלעוועט אין מיט אייך אויף תאוות

המכילה תון אין זע גז מ'המלט נאך בייס מלטן, וסיים ע"ז מחמו"ר ז"ל [בסס הרה"ק ר' מרדכי מגע ע"ה] שיותר לץ נגע לף אחד לל הקערות, וירדו מעל השולחן מלאים כמו שעלו.

וכן אמר פעם ברבים, שלפעמים קורה בעת האכילה, כשהאדם כבר אכל לשובע נפשו, ומשייר מעט מן האוכל בקערה, ואומרים לו שיאכל את כולו, שהרי בלא"ה ילך לאשפה ויעבור על בל תשחית, ואמר ע"ז אאמו"ר ז"ל שאינו נכון, כי מוטב שיזרוק האוכל לאשפה משיאכלנו האדם ויהי' הוא עצמו פח האשפה. דכיון שכבר שבע, אין כדאי לו לאכול עוד.

וגם כשהזמין לו להסמיע מדברותיו להילדים, כגון בסיפורי תורה וכדו', הי' מעורר תותם שלץ יהיו להוטים ומשוקעים בהשתעריינן. שהגם שלי יפסיד לומר להם שלץ יאכלו כלל, מ"מ מיזך תותם שלץ יהיו משוקעים בדברים אלו.

ועוד הי' מחמו"ר ז"ל לומר לפני נסמת הלסד שהוא חלק אלקי ממעל, בעסק משתוקקת לעשות טוב, אלץ שתוות הגוף והחומריות כשלסד משוקע בהן מכניע את תעוגי הנשמה, אבל מי שאינו משוקע בהם ומשבר תעוגי גופו, זה מועיל לנשמתו להתעלות ולהשתוקק לעבודת הש"ת, שתהי' השלהבת עולה מליה. ועפי"ז פירש מחמרס ז"ל אלץ מכילת קרבן פסח (פסחים פה:) כיותא פסחא והלילא פקע איגרא, דכשאדם אוכל רק כיותא פסחא, שאינו אוכל יותר מדאי ואינו משקיע עצמו בהתאוות, אז והלילא פקע איגרא, פי' זה גורם שיאמר הלל בהתרגשות והתלהבות שיהא נראה כפקע איגרא.

וזה יש לרמז כאן הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לץ נפרדו. י"ל דחייהם רומז לדברים החיים, היינו עבודת הש"ת תורה ותפלה, ובמותם רומז לדברים המתים, היינו הענינים הגשמיים שבדרך כלל יש לו להיזה"ר בחייהם שם והם בבחי' מיתה. והעלילא ילדן הנאהבים והנעימים, הן בעניני חייהם והן בעניני מותם לץ נפרדו מהש"ת, אלץ עובדים את הש"ת תמיד גם בעניני הגשמיים. וכדלימתא בספה"ק דזהו מדריגה גבוה יותר בעבודת ד', וממילא כשהלסד עומד במדריגה זאת אז מגיע לבחי' מנשרים קלו ומהריות גברו לעשות רצון קונם וחפץ צורם, שהוא משתוקק ומגבה מעצמו בהתלהבות נפלאה לעבודת הש"ת כנ"ל.

וכן י"ל בפ"ם (תענית כט.) משנכנס אדר מרבין בשמחה, מד"ר מתוון ץ' ד"ר, דר רומז על דירה, והיינו כל עניני הגוף שעושים דירה, עפי"פ שמחמו ז"ל (סוכה כח:) תשבו בעין תדורו, אוכל ושותה ומטייל בסוכה. וכשלסד מכניס הלל"ף רומז לגלופו של עולם בד"ר, והיינו שכוונתו בכל עניניים הגשמיים לפס שמים ולץ לפס תעוגי, אז מרבין בשמחה ובהתלהבות בעבודת הש"ת.

יעזור הש"ת שנוכל לילך בדרך זה למעט בתעוגי הגוף, ולעבוד את הש"ת בשמחה, וע"ז נזכה למרבין בשמחה, שיתרבו השמחות, וכל אחד יוסיף בכל מה שלריך.

ס"ג ויקהל - שקלים - תשע"ט

שבת קודם הילולת כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

בגמ' (תענית כט.) **משנכנס אדר מרבין בשמחה.**

הנה בשבוע הבעל"ט חל יומא דהילולא של אאמו"ר זכותו יגן עלינו ועכ"י. ואי' בספה"ק אהבת שלום בפרשתן עה"פ (לה, כ) ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה, דלכאורה התיבות 'מלפני משה' מיותרים, וכתב לתרץ שכוונת הכתוב לומר כי אף אחר שיצאו כל עדת בני ישראל אעפ"כ היו עדיין מלפני משה, כי נשאר אצלם הרשימה, והיו נדמה בעיניהם כאילו עומדים לפני משה ורצו לילך בעקבותיו, ועי"ז היו מקושרים להשי"ת, כי הצדיק מקושר להשי"ת והם מקושרים להצדיק. ומסיים בזה"ל: וזהו תוכחת מוסר לדורות הבאים שיתקשרו בהצדיקים שהם בחי' משה - ע"ד אמרם ז"ל אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא - קשר אמיץ וחזק, קשר של קיימא, ואף שלא יהי' עמהם בצוותא חדא יהא נשאר אצלם הרשימה והחקיקה, ועי"ז יהיו מקושרים תמיד בהשם יתברך עכלה"ק.

ולענינו י"ל, שאף שהוא בבחי' ויצאו, כי אאמו"ר ז"ל כבר נמצא בעולם העליון, אפ"ה יש לנו דמות בדעתנו כאילו אנו עומדים לפניו ולזכור את הדיבורים שהי' מחנך ומדריך אותנו, ובזה נהי' מקושרים אליו גם היום, שעי"ז נהיה מקושרים אל השי"ת.

ונתחיל מענין א' שהי' אאמו"ר ז"ל רגיל לדבר תמיד והשריש אותו בקרב עדתו, והוא מ"ש חז"ל (מכות כד.) בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחי', שצריך האדם לחיות תמיד עם האמונה בהשי"ת, ולהאמין אשר כל צעד ושעל שלו מתנהג מלעילא.

ויש לרמז בפסוק (תהילים צב, יג) צדיק כתמר יפרח, דבגמ' דרשו חז"ל (סוכה מה:) כתמר מה תמר זה אין לו אלא לב אחד [כעין מוח יש בו ואין לו אלא בעץ האמצעי וכו' - רש"י] אף ישראל אין להם אלא לב א' לאביהם שבשמים. וזהו צדיק כתמר יפרח פי' שהצדיק הפריח בקרבינו את האמונה כתמר, שלא יהא לנו אלא לב אחד כולה לאבינו שבשמים ולחיות רק עם האנכי ד' אלקיך.

ועד"ז י"ל בפסוק (שמות יז, יב) ויהי ידיו אמונה, ידיו רומז על אלו העומדים סביב לו, עדה"כ (שם ב, ה) על יד היאור וברש"י שם אצל היאור, כמו שיד האדם סמוכה לו. וזהו ויהי ידיו אמונה, פי' שהשפיע אמונה על כל מי שהי' נמצא סמוך לו ומסתובב אצלו, ע"י דיבוריו שהי' משריש האמונה בלב סביביו.

ובאופן אחר י"ל עוד ויהי ידיו אמונה, ע"פ מה שהי' רגיל בדרך כלל כששרו את הזמר 'נאר אמונה נאר אמונה' היה סופק כפיו זב"ז, וי"ל ע"ד שפי' אאזמו"ר ז"ל בפ' (שם טו, א) אז ישיר משה, וברש"י שם עלה בלבו שישיר שירה, אשר באמת הי' משה רבינו ע"ה משורר תמיד בלבו, אלא שבבואו לקרי"ס עלה על גדותיו ושר השירה בפיו, וכמו"כ אאמו"ר ז"ל הי' חי תמיד עם האמונה בלב אלא שבכח המעצור שלו לא הי' מתראה מבחוץ כלום, אך בעת שירת הזמר 'נאר

אמונה' עלה התרגשותו על גדותיו, וע"כ יצא מגדרו וסיפק כף אל כף בהתרגשות שלא כהרגילו. וזהו אומרו ויהי ידיו אמונה, שגם בידיו הי' מעורר את ענין האמונה.

וכמ"כ י"ל במה שאומרים בזמירות למוצש"ק, (פיוט אליהו הנביא) איש סחו אחריו ה' הוא האלקים, ע"ד ששאלתי היום מילד קטן אם הוא זוכר את אאמו"ר ז"ל, וענה שזוכר הוא ההקפות בחג שמחת תורה האחרונה לחייו האיך שהגביה את קולו בעת אומרו את השמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד בקול רם. וכ"ז הי' על אף היותו כבר בסוף ימיו זקן וחלש מבלי כח, צעק בקול גדול את השמע ישראל. וזהו איש סחו אחריו, פי' שאחר שכבר הלך מעמנו משיחים וזוכרים ממנו ענין ד' הוא האלקים, דהיינו האיך שהטביע בנו השמע ישראל וד' מלך ד' מלך ד' ימלוך לעולם ועד. כי הי' חי תמיד עם האמונה באנכי ה' אלקיך, וזה נשאר חקוק בלב ובזכרון של כל אחד ואחד.

ובזה י"ל משנכנס אדר מרבין בשמחה, ל"ל ט"ו ל"ו ז"ל, פי' כשנכנס לדור ולחיות עם הל"ף להיותו השלופ"ו של עולם, ומתמידים תמיד בהנהגי ד' לנקיך, אז מרבין בשמחה, פי' אז ים כמה לשמוח.

א"י משנכנס אדר מרבין בשמחה. ע"פ מה שהי' אחמו"ר ז"ל מעורר תמיד והיתה אגרו הרשם והשמן, ענין לימוד התורה, שמזה הי' מדבר גם בזמנים הנעלים ביותר, בשליל רשם השנה ובעת נעילת המג, והי' תובע שיביאו לו השעות נעטוליך, ובשאר תופיעים שהיה דורש שיהי' לכל ו' קביעות עתים בתורה, כי מבלי זה ו"ל להתקרב אל הש"ת.

וי"ל בזה מה שנרמז התורה בשם אל"ף כמאמרם ז"ל (שבת קד.) אלף בינה, ועה"כ (איוב לג, לג) ואאלפך חכמה, כי התורה היא הפתח הפותח שער ליכנס אל הש"ת ולדביקות בו ית"ש ולאמונת הש"ת, כי בלעדי התורה הקדושה אי אפשר להשיג כלום, ורק ע"י התוה"ק יכולים להתעלות, וזהו הרמז שהתורה היא הל"ף והדבר הרשם הנרך לעבודת הש"ת. וכמו שפי' בספה"ק נועם אלימלך (פ' ויגש ד"ה ידבר נא) על מה שנקרא 'ספר תורה', כי ספר מלשון ספר וגבול (סנהדרין ב. וברש"י שם), ורז"ל שכמו שים לכל מדינה גבול ואי אפשר ליכנס אל המדינה מבלי לעבור מקודם את הגבול, ה"נ כדי ליכנס אל עבודת הש"ת ו' ל"ו ע"י לימוד התוה"ק, וע"כ נקרא בשם ספר תורה, על שם היותה הגבול לעבור בה וליכנס דרכה כדי להתדבק אל הקב"ה.

ועד"ז י"ל הפ' (שמות טו, ט) אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי. להמיות ו'מר ו'ויב ו'לדף ו'שיג ו'חלק כולם פותמים בחות ו' הרומז לתורה כנזכר, ועל דבר זה מתגרה היצה"ר המויב ורוצה לתפוס את האדם בזה, כי יודע הוא שאר אם יקבע האדם עתים לתורה ולא יהי' לו שייכות עם התורה לא יוכל עוד האדם להגיע לכלום, ומע"ז יריק חרבו עליו ותורישמו ידו, ותמלא נפשו ממנו.

ובזה י"ל מה"ב בפרשתן (לה, לג) ובחרשת אבן למלאת ובחרשת עץ לעשות בכל מלאכת מחשבת. אבן רומז על היצה"ר כנזכ"ל (סוכה נב:) אם אבן הוא נימוח, והוא תורם בהאדם ומניח תותו לידי נסיונות ורצונו תמיד לתפוס את האדם בראשו, ולהמילות ממנו, ולהניח את האדם לידי עבירה ופגם. וזהו ובחרושת אבן למלאת, ועז"א ובחרשת עץ, פי' שהריכים לחרוש

בתורה הקדושה לכתיב בה (משלי ג, יח) עץ חיים היא למחזיקים בה. וע"י לימוד התורה יהי' בכחו לעשות בכל מלאכה, פי' שבכל נסיונות היצר וכל מלאכה הנדרש לעמוד נגדו יהי' בידו ע"י שממדבק בתורה. וכעובדא שהי' מהמו"ר ז"ל מספר מבעל המחבת יצחק"ל זצ"ל, אשר פעם בא אדם והתמרמר לפניו על שכמה עיניים בעבודת הש"ת עוליס לו בקושי, וענה לו המחב"י שעצה היחידה נגד הכל הוא לימוד התוה"ק אלא שצריכים עצה אל העצה, הרי שע"י התוה"ק יכולים להתגבר על כל מיני ומופני פיתוי היצר, וכמארס ז"ל (קידושין ל:) בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין.

ויש לרמז בפסוק במגילת אסתר (א, יג) ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים, חכמים היינו לומדי תורה וכמו שאמרו ז"ל (מגילה יב:) מאן חכמים רבנן, והם הלומדי תורה יודעי העתים, פי' שיודעים המציאות אל כל רגע בעצה תריינוכאפען ללימוד התוה"ק ולקביעות עתים לתורה ולא לבטל הזמן לריק. ודבר זה היו רואים תמיד אצל אאמו"ר ז"ל שהי' מנצל כל רגע לתורה, ובכל פעם שהי' לו אפי' רק כמה רגעים פנויים הי' תיכף מבקש שיביאו לו גמרא ללמוד, ולפעמים כשהי' שתים או שלשה מינוטן לפני ברית מילה או בין ברית לברית, והי' יושב כבר על הכסא של אליהו, הי' מבקש שיביאו לו גמ' לשם ללמוד, וכן היה פעם כשהקדים ליכנס כשתים או שלשה מינוטן לפני הזמן שהי' מיועד לקריאת המגילה, וכשאמרו לו שעדיין יש ב' או ג' דקות לזמן הנקבע, ביקש שיביאו לו גמ' שם ללמוד.

וזהו משנכנס אדר מרבין בשמחה, פי' שמלבד שהוא מצוה דאורייתא, הוא ג"כ מקור וסיבה לשמחה, כמו שכתוב (תהלים יט, ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, וכמו שהי' אאמו"ר ז"ל מקפיד בקביעות בכל יום ממש, ולא נתרצה כמה פעמים שיעשו לו שלומדים כמעט בכל יום, אלא מדבין בשמחה פי' שיש לו כמה להיות שמח, כידוע מאשר מבלי לימוד התוה"ק בלתי אפשרי לדעת את הדרך כילד לריכים להתנהג, ורק ע"י לימוד התורה יכולים להתעלות, ומהות דבר הכרחי לחיי.

עוד כ' במגילה (אסתר י, ג) כי מרדכי היהודי וכו' וגדול ליהודים וכו' דורש טוב לעמו. וי"ל שרומז על מה שהי' מרדכי היהודי הגדול ליהודים דורש תמיד ומוצא מעמו, ענין לימוד התורה הנקראת טוב (אבות פ"ו, מ"ג), וכמו שמיקם בעילא מג הסבועות המתרון לחיי, אזה הי' הפעם המתרונה שהשמיע דברי תורה ברבים, אשר מי שרוצה לעשות טובה לנשמתו ילמוד בכל יום דף גמרא לטובת נשמתו, ואז לא יקום לשנה הראשונה בלבד, ובודאי שים להמשיך לעשות טובה לנשמתו כפי בקשתו, וזה מרומז כאן בשמרו דור"ם טוב לעמו, ולא אמר דרש בלשון עבר אלא בלשון הווה, ורל"ל שעדיין הוא עומד ומוצא לעשות טובה לנשמתו ע"י לימוד התוה"ק הנקראת טוב. ובמה יש לעשות ניחא לנשמתו אם לא בזה שמיקם בעצמו. ובזה יגן זכותו עלינו וימלין טוב בעדינו שנוכל להתמיד בדרכיו שהדריך חותנו בהם, בשמונה ובלימוד התורה, ועי"ז נזכה להספעות טובות מסדיס ורחמים עלינו ועל כל יצראל.

מסיבת לחיים אחר תפילת שחרית כ"ט אדר א' תשע"ט

יומא דהילולא קדישא של כ"ק אדמו"ר זצללה"ה

כתיב (קהלת א, ה) וזרח השמש ובא השמש. ובמדרש מיתא (בר"ר נח, ב. וע"ע יומא לח. קידושין עב:) לפסוק זה קאי על הצדיקים, שעד שלא נקבעה שמשו של זה כבר זרח אורו של זה, דשמש רומז לצדיק.

ואפ"ל בטעם שהצדיק נדמה לשמש, כי השמש מאיר לעולם שיוכלו כל בני עולם לראות את הדרך ילכו בה ולא יכשלו במכשולות. וכדאי' (פסחים ב.) שהיונה לדרך יצא משהאיר השמש, דכשיונה ועדיין חושך יכול לינזק ע"י חיות רעות ועיטעטיס וגנבים, משא"כ כשכבר האיר השמש לא יפול בחלו המכמורות.

ובדבר הזה דומה הצדיק להשמש, כי הצדיק מאיר בהוראותיו לנשמות בני ישראל שלא יכשלו במוסך ושלא ינזקו ע"י המכשולות של היהי"ר, ושיתראקו ממה שצריך להתראק שלא יפלו בראשו. ומורה להם את הדרך ילכו בה להגיע אל התכלית הנכונה. ותכליתו של האדם בעוה"ז הוא לתקן ג"ע בפרוזדור כדי שיכנס לטרקלין, ולהתכונן לעוה"ב ע"י שעובדים את הש"ת כרצוי בעוה"ז, ואת זה מורה לנו הצדיק איזה דרך יבחר לנו.

ובחינה זו אפ"ל ביותר על אאמו"ר ז"ל שהיה כשמש המאיר באור גדול, וכל הדברי תורה שלו מלאים התעוררות כיצד לעבוד את השי"ת, והאיך להתרחק מהנסיונות, ועצות טובות האיך להתחזק תמיד שלא יפול רוחו בקרבו אע"פ שכבר ניסה הרבה פעמים להתעלות בעבודת ד' ולא עלתה בידו. וכל דיבור מדברי תורתו הוא בבחי' שמש המאיר לבנ"י להאיר להם את הדרך, והתכלית שאליו צריך להגיע.

ועפ"ז יש לפרש וזרח השמש ובא השמש. שאע"פ שבא השמש, ששקעה שמשו של אאמו"ר ז"ל ואינו עוד בחיים חיותו עכ"ז וזרח השמש, עדיין שמשו מאיר בעולם ע"י שבעזרתו ית"ש יש לנו את הספרים שלו, הדברי תורה והדרשות שאמרם במשך כחמישים ושישים שנה, וכשלומדים בהם הוא בבחי' וזרח השמש, שמאיר לכל ההוגה בהם. והגם שאין יכולים לראותו בפועל, מ"מ דבריהם הן הן זכרונם (שקלים ז.), וכשלומדים דבריו נזכרים בו, ועדיין הוא בבחי' שמש המאיר, שיכולים על ידו להגיע לעבודת השי"ת אם מתדבקים ולומדים בהדברי תורה והדרשות. וי"ל שעל כל ענין של עבודהש"ת ניתן למצוא שם הדרכה, הן בעניני עשה טוב כלימוד התורה, ותפילה, וגמילות חסדים, והן בסור מרע כשמירת העינים, ולהישמר מרוח הרחוב וחברותא רעה, ולהתרחק מעניני עוה"ז ומותרות. וא"א לפרט הכל, אבל בכל ענין וענין תורתו הוא כשמש המאיר לנו לעיניים, והרי זה התחזקות ונחמה גדולה לנו שהוא עדיין כשמש המאיר לנו.

ואפ"ל מזה דברי המשנה (אבות פ"א מ"ד) יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם. דלכאורה יוקשה המיץ אפשר לכל אחד לעשות ביתו למקום שיתכנסו שם החכמים, וכי יש לכל אחד האפשרות והמקום לזה. אלא אפ"ל הכוונה בזה, שביתו ועד הוא מקום שמתקשים לקבל שם תורה, וכמו שפירש"י עה"פ (שמות לג, ז)

וקרא לו אהל מועד - הוא בית ועד למבקשי תורה - מקום שמתכנסים לקבל שם תורה. וזהו כוונת התנא שיהי ביתך בית ועד, שביתך יהא בית כזה שמבקשים שם את התורה של החכמים וההדרכה שהורו לנו החכמים, ולעניינו שנעמיד את בתינו בדרך שהורה לנו אאמו"ר ז"ל בחיים חיותו בדברי תורתו, והוי מתאבק בעפר רגליהם, היינו שתתאבק בדרך שהלך בו הוא ז"ל, כי חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי (תנא דבי אליהו רבה, פרק כה), שצריך להשתדל לילך ולאחוז בדרך שהורה לנו. והוי שותה בצמא את דבריהם, כמש"כ (עמוס ח, יא) לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר ד', שצריכים להיות צמאים לדעת לעיין וללמוד בדבריו, בכדי לקבל מהם הדרכה האיך להתנהג בכל דבר.

זכורני כשיצא לאור הגדה של פסח "מפי ספרים וסופרים" (מהגרא"ד פרידמאן שליט"א) והביאוהו לפני אאמו"ר ז"ל, עיין בו למשך זמן ושאל כמה מבקשים עבור זה, וענו לו עשרים וחמשה דאלער, הגיב ע"ז אאמו"ר ז"ל שהוא שוה הרבה יותר מעשרים וחמשה דאלער. לענינו ג"כ אפשר לומר, כי ראיתי שמוכרים ספרי דברי תורה של אאמו"ר ז"ל בשישים וחמש דאלער, אפשר לומר אשר ספרי אאמו"ר ז"ל אי אפשר להעריך שוויים ומחירם, "כי כל חפציך לא ישוו בה", ויראה כל אחד להכניס ברכה אל תוך ביתו, וללמוד בו, ולילך בדרך שחינך אותנו.

והנה אאמו"ר ז"ל אמר פעם בב' סיון יומא דהילולא של האהבת ישראל זי"ע דהן אמת שיומא דהילולא שהצדיק עולה בו מעולם לעולם, הוא יום מסוגל שיכול כ"א להתעלות אז ולהיוושע בכל מילי דמיטב, אמנם לזה נצרך לחזור על הליכותיו בקודש ולדבר מדרכיו שהלך בהם כדי להתעורר ולהתדבק בהם. שע"י שמתעוררים לילך בדרכיו, בזה נתעורר הזכות אבות שיוכלו להתעלות ולהיוושע. ועל כן היום ביומא דהילולא של אאמו"ר ז"ל צריכים להתעורר לילך בדרכיו, אמנם כדי שההתעוררות לא יכבה גם אחר היומא דהילולא, יש לנו לקבל ע"ע ללמוד את דברי תורתו ולהכניסם לתוך ביתו בכדי לילך בדרכיו.

יעזור השי"ת שזכות אבות יגן עלינו שנוכל לילך בדרכיו בבחי' מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי. וכשעולים על ציונו היום שהוא מקום מסוגל לקבלת התפילות, וגם הזמן מסוגל שיתעורר הזכות אבות, יעזור השי"ת שכל התפילות שמתפללים שם יתקבלו לרחמים ולרצון, וכ"א יתעלה ברוחניות ויוושע בכל העניינים בבריאות ונחת, רפואות וזש"ק וזיווגים ובכל העניינים, ונזכה לביאת משיח צדקינו בב"א.

ליל שב"ק שמיני - פרה - תשע"ט

שבת קודם הילולת כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ד', ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ד' תעשו וירא אליכם כבוד ד' (ט, ה-ו)

י"ל ע"פ דברי הזוה"ק (ח"ג, דף קפג:) כל מי ששומר פיו זוכה לרוח הקודש. והביא רא"י מהמגילה דכתיב (ב, כ) אין אסתר מגדת, וכתיב (ה, א) ותלבש אסתר מלכות, שכיון שלא היתה

מגדת דיבורים יתירים זכתה ללבוש מלכות דהיינו רוח הקודש, וכן דרשו בגמ' (מגילה טו.) שלבשתה רוה"ק, כתיב הכא ותלבש אסתר מלכות, וכתיב התם (דברי הימים א יב, יט) ורוח לבשה את עמשי. וזה מרמז הכתוב זה הדב"ר אשר צוה ד' תעשו, שאם תזהרו לדבר רק אשר צוה ד' שיהא כפי רצון ד', עי"ז אפשר לזכות לוירא אליכם כבוד ד', לגילוי ד' דהיינו רוח הקודש.

בשבוע זו חל ההילולא של אאמו"ר זיעועכ"י שאצלו ראו דבר זה שהי' נזהר בכל מלה שיצא מפיו, באותה בחינה שפירש הרבי ר' בער ז"ל עה"פ (תהילים טו, ג) לא רגל על לשונו, שלא יניח אדם ללשונו לדבר דרך רגילות מעצמו אלא האדם צריך להיות בעה"ב ולהתבונן מקודם מה שידבר בלשונו, וע"ד דאי' בצעטיל קטן (ס"ח) להרבי ר' אלימלך זי"ע שאתמול הי' ההילולא דילי', שמה שמדברים יהי' מנופה בי"ג נפה, ובחינה זה ראו אצל אאמו"ר ז"ל שהתבונן לפני כל דיבור שיצא מפיו.

מספרים שפעם נסע הרה"ק מוהרא"ז מסקולען ז"ל מיוחד למאנסי לאאמו"ר ז"ל לבקש ממנו לחתום על קול קורא לטובת חסד לאברהם, אמר לו אאמו"ר ז"ל שמחשיב פעולותיו שעושה עבור חסד לאברהם אולם היות שיש לו גדר שלא לחתום, אינו רוצה לעשות אויסנאם וגם כאן לא יחתום. אולם הרה"ק מסקולען לא רצה לוותר על חתימתו והפציר בו באמרו שחתימתו יהי' לחיזוק גדול, והרי חסד לאברהם אינו דבר של יחיד כי אם של כלל ישראל ולדעתו אפשר לעשות אויסנאם ולחתום. וכשמוע זאת ענהו אאמו"ר ז"ל שאי"ה יחתום אולם בעוד כד' שבועות. תמה הרה"ק מסקולען בשלמא אם אינו רוצה לחתום, אולם אם מסכים לחתום אמאי רק לאחר כד' שבועות. ענהו אאמו"ר ז"ל דכיון שאמרתי שלא אחתום הו"ל כעין נדר ואינו רוצה לעבור על דיבורו, וחשבתי שיש לי מהלך דאיכא מאן דאמר (עי' תוס' נדרים כ. בד"ה אבל נזירות) דכמו שסתם נזירות ל' יום כמו"כ סתם נדר ל' יום, ואסמוך על אותה דעה שמה שאמרתי שלא לחתום יהי' לל' יום ואח"כ אחתום. וכשיצא הרה"ק מסקולען מחדר אאמו"ר ז"ל אמר שהי' כדאי לו כל הנסיעה למאנסי רק לראות שעדיין יש יהודי שדואג על כל דיבור שיוצא מפיו.

ועוד אירע שפעם שאל אאמו"ר ז"ל מאיש אחד שהעתיק דירתו מב"פ למאנסי, ווי אזוי געפעלט דיר עפעס מאנסי, וענה הלה שהוא טוב כ"כ שאפילו בעד כל הון דעלמא לא הי' חוזר לגור בב"פ. אמר לו אאמו"ר ז"ל אתה אומר שבשביל כל הון דעלמא, איני יודע אם אני בעצמי לא הייתי חוזר לב"פ בשביל כל הון דעלמא. וזהו מפני שהי' מדייק על כל דיבור שאדם מוציא מפיו שיהי' אויסגעהאלטן. ולא רק בדיבור, אלא אף בכתיבה הי' מדייק כגון כשהי' כותב מכתב לנצרך הי' נזהר לדייק בכל מלה, ואפי' כשבקשוהו לחתום על מכתב הי' קורא אותה ומגי' מה לכתוב ומה לא, כדי שכל מלה תהי' מדויק. וידעו שעל כל תיבה ותיבה של אאמו"ר ז"ל אפשר לבנות בנינים. וכשאדם מגיע למדריגה הזאת של זה הדבר אשר צוה ד' זוכה לוירא אליכם כבוד ד', לרוה"ק.

א"י באופן אחר דכתיב כאן ויעמדו לפני ד', ואין עמידה אלא תפלה (ברכות ו:), ואאמו"ר ז"ל הי' רגיל לעורר שלא לדבר בשעת התפלה, וכן אמר בפעם האחרונה (תשע"ד) כשאמר תורה ליל א' דר"ה בשעת לשנה טובה כמנהגו בשנים האחרונות, אמר בסוף דבריו שכ"א יקבל ע"ע

שלא לדבר בשעת התפלה, ואמר שהאהבת ישראל בדרך כלל לא הי' אומר מוסר, אולם בענין הדיבור בשעת התפלה הי' מעורר הרבה, ואף הי' אומר ווערטיל מדוע אינך מדבר עמי, עם כל אחד אתה רוצה לשוח ורק עמי אינך רוצה לדבר.

ואאמו"ר ז"ל הי' אומר שא"א להסביר האיך שהי' האהב"י מופשט מהעולם הזה בשעת התפלה שראו עליו שאינו בעלמא הדין כלל.

ושמעתי מאאמו"ר ז"ל שאצל האהב"י הי' פורים רב שהאהב"י הי' צוחק מהווערטלעך שלו בעת הטיש. ופעם אירע בהתחלת התפלה לפני הודו שהפורים רב אמר בקול אלו ואלו נשרפין בבית הדשן כהנוסח שאומרים אלו ואלו וכו' בר"ה ויו"כ, וכן צעק בשני ימים ולילה אחד כמו שצועקין אחד בשמע ישראל, והאהבת ישראל לא הגיב כלום, וראו עליו אז עם האט איהם פארדראסן, שהגם שהי' פון פארנט לפני הודו עכ"ז כשעומדים להתפלל לפני הקב"ה אין הזמן לעשות ווערטלעך.

וזה יש לרמז כאן בהכתוב ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ד', דכשקרבים כל העדה לעמוד לפני ד' בתפלה, ויאמר משה, היינו הצדיק רומז לאאמו"ר ז"ל, זה הדבר אשר צוה ד' תעשו, זה משמע שרק זאת, כמו שאמרו ז"ל (ברכות י:) זה ניסן ואין אחר ניסן, וע"ז עורר משה שרק זה הדבר אשר צוה ד', רומז להדיבורי תפלה תעשו, ולא תדברו דיבורים אחרים, ועי"ז וירא אליכם כבוד ד', יהי' געוואלדיגע כבוד שמים. שהרי כשאדם עומד להתפלל אם מדבר דברים בטלים, הרי"ז העדר כבוד שמים שעומד לפני הקב"ה ומדבר דברים אחרים, אולם כשמקיימים זה הדבר אשר צוה ד' תעשו גורם לכבוד שמים.

ואפשר לומר עוד דהנה עיקר עבודת התפלה הוא הכוונה, דהתפלה הוא עבודה שבלב (תענית ב.) ורחמנא לבא בעי. וכדי שיוכל אדם לצמצם מחשבתו בתפלתו תלוי בעיקר בזה שאם מדבר רק דיבורי התפלה ולא דברים בטלים, אפשר לצמצם המחשבה. משא"כ כשמדבר עם חבירו דברים בטלים גורם שלא יוכל לכוון בתפלתו.

ואפשר לרמז בפרשתן דכתיב (ט, ט) ואת הדם יצק אל יסוד המזבח, דם ל' שתיקה ע"ד (בפרשתן י, ג) וידום אהרן, אשר ענין זה של הדם, יצק יסוד למזבח, רומז לתפלה שהוא העבודה בזמה"ז דתפלות כנגד תמידין תקנום (ברכות כו:), שע"י השתיקה מדברים בטלים אפשר לקיים עיקר התפלה שהוא עבודה שבלב.

וזה אפ"ל גם כאן דתיבת אש"ר רומז להמחשבה והפנימיות, דאש"ר אותיות רא"ש רומז למחשבה שבראש. וכן אש"ר הם האותיות הפנימיות של ישראל כידוע דל"י הם האותיות החיצונות ואש"ר האותיות הפנימיות. ובזה פי' אאזמו"ר ז"ל מש"כ במגילת אסתר (ה, יג) וכל זה איננו שוה ל"י בכל עת אש"ר אני ראה את מרדכי היהודי, שזה מה שהמן רגז שלא הי' יכול לסבול שהן בענין הל"י היינו בהחיצוניות מתנהג מרדכי כדבעי בלבוש יהודי, וגם בכל עת אש"ר אני רואה וגו', שרואה שגם בהאש"ר היינו בהפנימיות מתנהג כדבעי'. הרי דאש"ר

רומז לפנימיות. ומרמז לנו הפסוק שע"י זה הדבר, שמדברו רק ליצורי התפלה ולא דבריס מחריס, לו אסמ"ר זוה ד' תעשו, תוכלו לעשות שהאסמ"ר – המחשבה ופנימיות יהיו מדוקדקין כד'. דלו"ה הוא מלשון מיצור מל' לוותא מדא.

עוד אפשר לומר דהנה אאמו"ר ז"ל הי' מעורר שלא להסתובב בשעת התפלה, ואמר הגם שהוא בעצמו מסתובב מפני שכך נהגו אבותיו האמו"ח והאהב"י, אולם העולם לא ילמדו ממני. ואף הי' איזה זמן שהפסיק מלהסתובב למשך איזה שבועות, שהי' מפני שכשהוא מסתובב התחיל גם העולם לעשות כן, עד שהפצירו בו והבטיחו שהעולם יעמדו על מקומם אז הסכים לחזור להסתובב כדרכו.

גם עורר פעם בדברו להילדים בחנוכה (תשס"ד) שהאהב"י הקפיד שהילדים יתפללו מתוך סידור, והוסיף אאמו"ר ז"ל שגם לגדולים הוא דבר טוב שיש בזה סגולה לכוין יותר בתפלתו.

ושני ענינים אלו מצינו בצעטיל קטן להרבי ר' מלימלך ז"ע שכתוב מתמול הי' ההילולא שלו, דאי' שם (סי"א) ופניו אל הכותל בתוך סידור התפלה וכו' ולא יסתכל לצדדין מתחלת התפלה עד סופה. רואין מזה הן הענין שלא להסתובב רק עומד ופניו אל הכותל, וכן הענין שיתפלל מתוך סידור התפלה, ומשמע מזה שיש בזה תועלת שיוכל להתפלל כראוי.

וזה יש לרמז כאן בפסוק דמיצת ז"ה רומז על מה שרואין בעיניס, כמ"ש רס"י בפרשתנו עה"פ (יא, ב) זאת החי', וכן עה"פ וזה לכס הטמע (פסוק כ"ט) שמשה הי' מרחה ליערהל מיזה מין טומע ומיזה מין טהור, וכן פי' עה"פ (במדבר ח, ד) וזה מעשה המנורה, שהראהו הקב"ה באצבע, וכ"כ עה"פ (שמות טוב, ב) זה קלי ואנוהו, שהקב"ה נגלה עליהס ולאו אומו. וקאמר הפ' ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ד', שרומז לתפלה כנ"ל, ע"ז ויאמר משה, עורר אותס, זה הדבר, שילאו בעיניהס הלידוים מתוך הסידור, ולא ילאו דבריס אחריס ע"י שיסתובבו אנה ואנה, ועי"ז אסמ"ר זוה ד' תעשו, יעשו שיתאחר מלשון לוותא כנ"ל המחשבה לד', וזה שעומד במקום ג' ומתבודד בתפלתו ומסתכל בתוך הסידור גורס לוירא מליכס כבוד ד', שיהי' געווהלדיגע כבוד שמים.

יעזור הש"ת שנוכל לילך בהדרכים שאמו"ר ז"ל הדריך ומינך אותנו בהס, וכמ"ש מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, הרי שנרמין לילך בדרכיהס. וזכותו יגן עלינו שיתקבלו התפלות לרחמים ולרצון. ונזכה להשפעות חסדים ורחמים עלינו ועל כל ישראל.

ליל שב"ק שמיני - פרה - תשע"ט

שבת קודם הילולת כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

בשולחן השני

בקריאת היום (פרשת פרה) הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר (במדבר יט, יב).

אפשר לפרש דהנה עבודת האדם הוא לעסוק הן בבין אדם למקום, ללמוד ולהתפלל ולעשות מצוות להשי"ת, והן בבין אדם לחבירו לעזור א' להשני בצדקה ובגמילות חסדים בכל מה שביכלתו. וכמו שאומרים בכל יום בבוקר אלו דברים שאין להם שיעור ומונין שם הפאה והביכורים והראיון וגמילות חסדים ותלמוד תורה, הרי לנו ב' העניינים. וכן אומרים להלן אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קימת לו לעולם הבא, ומונין שם גמילות חסדים, השכמת בהימ"ד שחרית וערבית, והכנסת אורחים, ביקור חולים, הכנסת כלה, ולוית המת ועיון תפלה ותלמוד תורה, הרי שמונין עיון תפלה ותלמוד תורה ביחד עם העניינים שבין אדם לחבירו, שאין לעובד ד' להסתפק במה שלומד ומתפלל, אלא יתעסק ג"כ לעזור לחבירו.

והנה אנו עומדין עכשיו לפני פסח, ואאזמו"ר ז"ל מפרש במה שמתחיל המחבר (סי' תכ"ט) שואלין ודורשין בהלכות הפסח שלשים יום קודם החג, וכתב שם הרמ"א ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח. שכוונת הרמ"א לומר שלא יחשוב אדם שכיון שיש כ"כ הרבה הלכות פסח אסגיר עצמי בחדר לל' יום ואלמוד ההלכות, ואהי' בקי בהלכה, לזה בא הרמ"א לומר שלא די בזה, אלא צריכין לחשוב גם מאחר, ולעסוק בקמחא דפסחא לקנות חטים לחלקן לעניים.

ומספרים שפעם בערב פסח אחר אפיית המצות הי' אאזמו"ר ז"ל שקוע במחשבתו ונענה ואמר שליל הסדר מתקרב ובא ולא הכנתי א"ע בכלום על יו"ט, ולאחר שחשב עוד אמר דבאמת עשה הכנה שנתן צורכי החג לנצרכים ועי"ז יהי' להם פריילכע יו"ט וא"כ עשה הכנה.

ומספרים על אאמו"ר ז"ל שבשנים האחרונות לפני פטירתו כשהי' חלש מאד, רצו פעם להחיות אותו, אמרו לו בני הבית שבעוד איזה שבועות יהי' ליל הסדר ויקיימו הרבה מצוות, נענה אאמו"ר ז"ל ואמר ס'קומט נאך א פאר פסח, והיינו שגם המצוות שעושים לפני פסח שעוסקים בקמחא דפסחא הוא ענין גדול. ומספרים שבשנים הקודמות הי' יוצא בעצמו ללוות את הטראק"ס שיצאו מלפני הביהמ"ד עם החבילות לחלק קמחא דפסחא, ואפי' בשנים המאוחרות כשלא יצא לחוץ הי' עומד אצל החלון ומסתכל, והי' מלא שמחה שמקיימים מצוה חשובה כ"כ.

ופעם ביקש אאמו"ר ז"ל מאדם אחד אצל הוואכעדיגע טישן שגם העולם אכלו שם, שיחלוץ מנעליו ויעלה על השלחן ויתן לאכול לכ"א. וכשנכנס הלה לאאמו"ר ז"ל אמר לו אאמו"ר ז"ל אני מחי' א"ע במה שאתה עושה, שעד עכשיו היו מניחין טאץ על השלחן והראשון לא אכל והרחיקו מלפניו לקרבו אצל השני, והשני אל השלישי, וכיון שכן היו השאר מתביישים ליקח ולאכול והיו

נשארים רעבים והי' כואב לי מאד שבנ"א הרעבים לא יאכלו, אולם עכשיו שאתה עולה על השלחן ומניח לפני כ"א אינם בושים ואוכלים, וזה מחי' אותי לראות בנ"א רעבים, אוכלים.

וכן פעם כשנסע אאמו"ר ז"ל לאיזה נסיעה ובאו איזה אנשים שדאגו להכין שיהי' הכנסת אורחים ושיהי' קאווע לשתות בכל בוקר. ובסוף הנסיעה נכנסו לאאמו"ר ז"ל והודה להם, וסיפר שהרה"ק ר' ישעי'לע מ'קערעסטיר זי"ע הי' עוסק לפני תקיעת שופר לתתוך מזונות לאלו שהיו רעבים, וכששאלוהו וכי זהו ההכנה שעושה לפני תקיעת שופר, ענה, שכל העולם עוסקין ברזין דרזין ואני עוסק עם לשובע ולא לרזון. רואין מזה שליתן לבנ"א לאכול הוא געוואלדיגע ענין כמו לעסוק ברזין דרזין.

ואי' בתפארת שלמה (לחג הסוכות) לפרש הפ' (בראשית יב, ד) וילך אברם כאשר דבר אליו ד'. דהנה אברם הי' עסוק תמיד בהכנסת אורחים ובחסד, והלך אברם לעסוק בעניניס אלו כאשר דבר אליו ד' שהי' חשוב אצלו כמו כשדבר אליו ה'.

ואאמו"ר ז"ל הי' אומר שתור"ה בגימ' גמילו"ת חסדי"ס לרמז על הענין שצריכין לשלבן לילך ביחד. וכן אפשר לרמז כאן ע"פ הגמ' (שבת קד.) אתו דרדקי לבי מדרשא ואמרו מילי דאפי' בימי יהושע בן נון לא אתמר כוותיהו, אל"ף בי"ת אלף בינה [היינו לימוד התורה], גימ"ל דלי"ת גמול דלים [היינו ליתן צדקה לענייס], והנה א'ב' גימ' ג', וג'ד' גימ' ז', וזה מרמז הכתוב הוא יתחטא בו, שהאדם צריך להתחטא וליטהר ע"י ביום השלישי היינו ג' שגימ' א' ב' שרומז ללימוד התורה, וגם ע"י ביום השביעי היינו ז' שגימ' ג' ד' שרומז לגמילות חסדים, וע"י שיעסוק בשניהם יטהר.

ס"ג שמיני - פרה - תשע"ט לפ"ק

קודם יומא דהילולא של כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

בקריאת היום (פרה) הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר (במדבר יט, יב).

הנה בשבוע הבעל"ט חל ההילולא של אאמו"ר זיעועכ"י. ונקדים במה שכתוב בתורה בפרשת המלחמה (דברים כ, ט) והיה ככלות השוטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם וברש"י מביא מה דאי' בגמ' ע"ז (סוטה מד) שמעמידין זקפין מלפניהם ומאחריהם וכו' פירוש זקפין בני אדם עומדים בקצה המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם בדברים שובו אל המלחמה ולא תנוסו שתחלת נפילה ניסה. והיינו שהיו מחזקים את הנופלים במלחמה שלא להתייאש כלל אלא בכל פעם שנופלים יחזרו עוה"פ אל המלחמה.

והנה המלחמה הכי גדולה של האדם היא מלחמת היצר, ואאמו"ר ז"ל שהי' מהשרי צבאות בראש העם עשה כמעשה הזקפין והרבה לדבר ולחזק את העם בדברים אלו שאף אחר שנופלים וחוזרים ומנסים ושוב נופלים כמ"פ מ"מ אין להתייאש אלא שובו אל המלחמה, ולא תנוסו. ופי'

בזה המשנה (עדיות פ"ה מ"ו) מוטב לי להקרא שוטה כל ימי ולא ליעשות שעה אחת רשע לפני המקום. דהנה מצינו באשה שאין ראוי' לקבל גט כשהיא שוטה, אשר גדר שוטה היינו כשמשלחה והיא חוזרת (יבמות קיג:), שאין לה שום בושה לחזור על אף שמשלחין אותה כמה פעמים. וז"ש מוטב שיהי' שוטה שאפי' נראה לו שמן השמים מרחיקים אותו ומשלחים אותו כאילו אין רוצים בו, מ"מ יהי' בבחי' שוטה שחוזר עוד פעם ועוד פעם ובלבד שלא יהי' רשע להתרפות מעבודת השי"ת, ולא יתחשב בזה שמרחיקים אותו ונפל כמ"פ מלקיים מה שקיבל על עצמו, רק יהי' לו עזות, ויתעקש לעבוד את השי"ת (דרשות ח"ב עמוד קכ"ו). והיינו שלעולם לא יפול ברשת היאוש והעצבות אף אחר שרואה שהוא מנסה ומשתדל להתקרב אל השי"ת לא פעם ולא מאה פעמים ועדיין לא עלתה בידו, אלא תמיד יחזק את עצמו ויתחיל עוד הפעם לעבוד השי"ת. וכמו שהי' מספר על הרה"ק הר"ר זושא זי"ע שהי' אומר בכל לילה רבש"ע הנני מבטיחך שכבר אהי' טוב, הגם שכבר אמרתי כן גם אתמול, אבער היינט מיין איך עס אמת'ליג (דרשות ח"א עמוד לו).

וכמ"כ הי' תמיד מחזק את העם שלא ליפול לידי יאוש והתרשלות אף כשנמצא בשפל המצב ובדיוטא התחתונה, כי תמיד אפשר להתחיל מבראשית ולחדש את עצמו כקטן שנולד וכברי' חדשה. ולא יאמר אדם איך בין שוין אינגאנצען פארפאלען ומה יהי' עוד ממני, אחר שכבר הרביתי לפשוע כ"כ הרבה, אלא יתחזק בזה וידע נאמנה שע"י שיעשה תשובה ויקבל על עצמו להיטיב מעשיו מכאן ולהבא ייעשה כברי' חדשה והימים הראשונים יפלו, ויש עוד ביכלתו להתחיל מחדש לעבוד השי"ת ולהגיע למדריגה גבוהה. ופעם בנעילת החג של ר"ה פי' בזה מ"ש (מוסף לר"ה - ישעי' כז, יג) ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לד' בהר הקודש בירושלים, כי יש ב' סוגי אנשים אשר אינם עושים תשובה, הא' מי שחושב את עצמו לאדם השלם שאין לו על מה לשוב, והב' מי שהוא כבר בדיוטא התחתונה וחטא הרבה לפני המקום וחושב שאי אפשר לו עוד לשוב. וז"ש ובאו האובדים בארץ אשור פי' אלו שחושבים את עצמם מאושרים וכבר הם בשלימות ואין להם על מה לשוב, והנדחים בארץ מצרים רומז על אלו שהם פארשטויסע"ן לידי הקליפות והטומאה ונמצאים בשפל המצב, ולז"א והשתחוו לד' כלפי אלו המתגאים וסוברים שאין צריכים לעשות תשובה, שישתחוו ויכניעו עצמם לד', וידעו שעוד הם צריכים לשוב. וכלפי אלו המתייאשים מתשובה והם נדחים בבחי' ארץ מצרים, אמר בהר הקודש בירושלים פי' שיכולים עוד להגיע למדרגת השראת השכינה ששרתה בביהמ"ק בהר הקודש בירושלים ע"י תשובה ותיקון המעשים. כי בזה יכול האדם להתעלות אפילו ממדריגה התחתונה למדריגה העליונה.

ואפשר לרמז בפסוק (תהילים צב, יג) צדיק כתמר יפרח, דהנה אצל תמר מצינו (בראשית לח) שביקשה להקים דורות של מלכות בית דוד, ומתחילה נשאת לער ומת, ושוב נשאת לאונן ומת ג"כ, והמתינה עד כי גדל שלה, ואח"כ השתדלה אצל יהודה עצמו עד שזכתה שנשא אותה יהודה וממנה הקים מלכות בית דוד. הרי שהיתה תמר משתדלה ונפלה וניסה עוה"פ כמ"פ עד שלבסוף הצליחה בכך, ולא באת כלל לידי יאוש. וזהו צדיק כתמר יפרח אשר הצדיק - אאמו"ר ז"ל - הפריח והשריש בקהל עדתו ענין זו של תמר, שלא להתייאש אלא תמיד לנסות

ולהשתדל עוד הפעם להתחזק ולהתחיל מחדש לעבוד את השי"ת, בידעו אשר סוף כל סוף יצליח ויעשה פרי בעבודתו ית"ש, ויבא לידי תשובה ותיקון המעשים ולהתעלות למדריגה גבוה.

והנה ידוע אשר אחד מהעקרים שהי' אאמו"ר ז"ל - השר צבא שבמלחמת היצר - מראה לעם הדרך להילחם עם היצה"ר ועצה זו היא הראש וראשון שאין עצה לעמוד בקשרי המלחמה נגד היצה"ר כי אם על ידי שמתדבקים בלימוד התורה כאמז"ל (קידושין ל:) בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. ופעם הי' שביקש מאיש א' שעות צעטיל כמ"פ והלה הזניח את עצמו ולא הביא לו, והבחין בו אאמו"ר ז"ל שהלה אינו קובע עתים לתורה, ושאל אותו הכי יש לך עצה אחרת נגד היצה"ר אמור נא לי אותה כי אני איני יודע אלא עצה אחת בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. הרי שהי' מדריך את העם שא"א להילחם עם היצה"ר מבלי לימוד התורה.

עוד הי' מדריך הדרך לצאת למלחמה שצריכים לקבוע עתים לתורה בכל יום ויום. והי' אומר שיש לדעת כי כמו שמתפללים בכל יום ואין אומרים היום הייתי טרוד ולא הי' לי פנאי להתפלל, וכמו שאוכלים בכל יום, כן צריכים לקבוע שיעור בתורה בכל יום, ולא ילך לשכוב עד אחר שיקבע שיעורו בתורה, אם חצי שעה או שעה או שתי שעות כל אחד כשיעורו. וכמ"כ הי' אומר אשר מאד הוא נהנה לראות אחר גמר הסדר בליל פסח כמה מנינים בחורים יושבים לעסוק בתורה להשלים שיעורם שלא הספיקו ללמוד ביום ערב פסח שטרודים היו כל היום. וכן בפורים אחר השוה"ט בלילה הי' שמח לראות שהבחורים משלימין השיעורים הקבועים ועוסקים בתורה כי בכל היום נטרדים ועסוקים ומקבצים ממון לצדקה וכיו"ב.

וזה י"ל כאן הוא יתחטא בו ביום השלישי, שלישי רומז לתורה ע"ד אמז"ל (שבת פח.) בריך רחמנא דיהיב אוריאן תליתאי לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאי, וזהו הוא יתחטא בו רומז על מי שרוצה להיטהר מהיצה"ר, ועז"א ביו"ם השליש"י פי' בתחלה ידע האדם שהיום צריך להיות עם לימוד התורה, והיינו ילמוד תורה ויקבע עתים לתורה בכל יום ויום, ועי"ז יהי' בכחו להתגבר על היצה"ר.

ומוסיף הפסוק לומר וביום השביעי יטהר, ויש לרמז בזה ע"פ מה שהי' אאמו"ר ז"ל מבקש ותובע שיוסיפו ללמוד ביום השב"ק יותר ממה שלומדים בימי השבוע, כי בימות החול הרי טרודים על המחי' ועל הכלכלה אבל בשבת הרי יש הרבה זמן פנוי וצריכים לנצלה על לימוד התורה. ולפעמים כשהראו לו שעות צעטיל שלא הי' כתוב בה בשבת יותר שעות מבחול הי' אומר בדרך צחות, וכי אינך יודע אשר בוויזשניץ לא עבדו בשבת, וא"כ מה אתה עושה עם זמן הפנוי. ואכן כהיום אני רואה כשמביאים אלי השעות צעטליך, שהבעה"ב מוסיפים בשב"ק בלימוד התורה יותר מבימות החול כפי שצוה עליהם אאמו"ר ז"ל, וכ"ז בא מכחו הניכרת עד היום. ולאו דוקא בשבת אלא גם בכל ימי נופש שיש לאנשים כגון שבוע אחד או ב' שבועות או בעש"ק או ביום הראשון בכולם הי' תובע מהבעה"ב להוסיף בלימוד התורה ולנצל זמן הפנוי לתורה. וז"ש וביום השביעי יטהר, וי"ו מוסיף על ענין ראשון יום שביעי רומז על יום השב"ק, וזהו וביום השביעי שצריכים להוסיף בשבת על ענין הראשון להיטהר ע"י לימוד התורה כנ"ל, ולקבוע בה יותר עתים לתורה.

וי"ל עוד דהנה ביום השלישי היה די להזות על הטמא אפי' כל שהוא, אך ביום השביעי הי' צריך ג"כ להטביל כל גופו במים, רומז על מה שהי' פעם איש א' שלא קבע עתים לתורה כלל וביקש ממנו אאמו"ר ז"ל שיראה לקבוע עתים לתורה רבע שעה בכל יום, אך זה יהי' לו חק ולא יעבור, שלא ילך לשכב עד שילמד חמש עשרה מינוט. ויעש כן, ובהמשך הזמן הוסיף ללמוד בכל יום חצי שעה ואח"כ הוסיף ללמוד בכל יום שעה, וכהיום הוא לומד בכל יום יותר משעה, וגם מעורר ומזכה לאחרים בלימוד התורה. וזה שהבין אאמו"ר ז"ל שאחר שטועמין המתיקות בתורה מוסיפין יותר.

וזהו שמזין עליו ביום השלישי כל שהוא ממי חטאת הרומז לתורה שנקראת מים ומטהר את האדם, והיינו שמתחילה יתחיל במעט לימוד התורה ועי"ז יהי' מוסיף והולך עד שלבסוף בגמר הטהרה טובל כל גופו במים, דהיינו שיבוא ללמוד תורה הרבה.

וי"ל בהמשך הפסוק ולקח אזוב וטבל במים איש טהור (שם, יח). ירמוז על מה שהרבה אאמו"ר ז"ל לדבר ולעורר אשר השעה קבוע שלומד כל א' יהי' ברציפות, בלי שום היסח הדעת ולא ירצה לדעת אז שום דבר מהעולם כלל, אך יהי' איינגעטונקען אין לערנען כלש"ק, והי' אומר שיש לזה סגולה וחשיבות מיוחדת לזכך ולטהר את האדם. לא כן במי שלומד ובאמצע הוא פוסק בדברי שיחה אחר כמה רגעים וכן רגיל לעשות כמ"פ אלא כל הלימוד שקבע לעצמו יראה ללמוד ברצופין.

וכמ"כ כותב אאזמו"ר ז"ל במכתב (מכתבי אמ"ח אות רל"ה) על מאמז"ל שהתורה מטהר את האדם כמקוה, (כמ"ש כנחלים וכו' כאהלים), דמה מקוה צריכים לטבול בה בלי שום חצילה, הכי נמי אם רוצה שהתורה יטהר אותו צריך שלא יהא הלימוד בחצילה ובהפסק אלא ילמוד ברצופין בלי הפסק, ועי"ז יש בכח התורה לטהר.

וז"ש ולקח אזוב, אזוב רומז למדריגה נמוכה ותחתונה כפרש"י שעץ ארז הוא הגבוה שבכולן והאזוב הוא הנמוך שבכולן. ורצ"ל שאף מי שהוא כבר בשפל המדריגות עכ"ז וטבל במים ע"י שיטבול עצמו במי התורה ר"ל ילמוד ברצופין שראשו ורובו יהי' שקוע בתורה עי"ז איש טהור יעשה האיש טהור לגמרי.

ויעזור השי"ת שנזכה להתדבק באלו הדרכים שהדריך אותנו וחינך אותנו, וב"ה כחו ניכרת בכל לילה כשמתאספים הציבור ללמוד תורה אחר עבודתם הקשה שעסוקים בכל היום. ונזכה להידבק בכל דרכיו שהדריך אותנו, ועי"ז יגן עלינו זכותו שיושפע עלינו השפעות חסדים ורחמים עלינו ועל כל ישראל.

כ"ט אדר ב' תשע"ט לפ"ק

יומא דהילולא קדישא של כ"ק אדמו"ר זצללה"ה

בסיום המשניות אמר ר' יהושע בן לוי לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. (עוקצים פ"ג מי"ב) ויש לרמז בזה את הדברים אשר אאמו"ר זכותו יגן עלינו הי' מעורר עליהם את הציבור.

כבר אמרתי פעם לפרש הפסוק (תהלים צב, יג) צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה, שעץ הארז מתרומם ומתעלה מאד למעלה, ואין מוציא פירות, משא"כ התמר אינה גבוהה כל כך אך היא מוציאה פירות. ואיתא בספרים הקדושים שישנם שני סוגי צדיקים, יש צדיק הדומה לארז שמשיג לעצמו מדריגות נשגבות, וכארז בלבנון ישגה בעבודת השי"ת, אך אין הוא מקדיש את עצמו לעורר הציבור להדריכם למוטב לעבודתו ית"ש, רק הוא לעצמו מתעלה מאד. משא"כ יש צדיק אשר כתמר יפרח שמוציא פירות ומדריך העם את בדרך ד' עדש"כ (שמות יח, כ) והודעת להם את הדרך ילכו בה. וניתן לומר על אאמו"ר ז"ל שהיה בו שני הבחינות, כי מלבד מה שהי' לעצמו כארז בלבנון ונתעלה מעלה מעלה עד אין שיעור וערך, עכ"ז הי' ג"כ כתמר יפרח, כי תמיד היה עוסק להדריך את הציבור, ובכל הזדמנות היה מעורר על איזה ענינים בעבודת השי"ת. וכמו"כ איתא בגמ' (ב"מ פ"ב, י"א) אבידת אביו ואבידת רבו של רבו קודמת שאביו הביאו לעוה"ז ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העוה"ב, נמצא שרבו עדיף מאביו שהרי מביאו לחיי עוה"ב. ואפשר לומר על כל התלמידים של אאמו"ר ז"ל שכאו"א קיבל הדרכה ממנו, ואף אלו שלא זכו לשמוע ממש בשנים האחרונות שלא אמר כל כך הרבה דברי תורה והדרכה, מ"מ הרי נשאר לנו ספריו הד"ת והדרשות שהם מלאים הדרכות בכל הענינים בעבודת השי"ת הן אם רוצים למצוא הדרכה כיצד להתנהג בביהמ"ד, והן האיך להתנהג ברחוב, והן בבית, על כולם אפשר למצוא הדרכה בלימוד הספרים שלו, ונמצא שאף היום יכולים להיקרא בבחי' בן ותלמיד ע"י שילמדו הספרים ויראו שם הדרכתו לעבודתו ית"ש, ועי"ז יהי' קיום להחזיק עוד לדורי דורות להיות נמנה בין תלמידיו.

ויש לרמז זאת בלשון המשנה לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. דהנה יסוד הראשון שהיה מעורר ע"ז תמיד היא ענין של לימוד התורה אשר בלעדה אי אפשר להתגבר על היצה"ר, וכמאמרם ז"ל (קידושין ל:) בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרין בידו ואם אין אתם עוסקים בתורה אתם נמסרים בידו. והשריש זאת בקרב כל, שאין לחשוב שיש עוד אופנים להתגבר על היצה"ר. וכן כשביקש מאיש אחד כמ"פ שיביא לו שעות צעטיל והלה לא הביא, והבין אאמו"ר ז"ל שהלה אינו קובע עתים לתורה. אמר לו כנראה שיש לך עצה אחרת נגד היצה"ר, א"כ תאמר לי העצה שיש לך, כי אני איני יודע עוד עצה בלתי לימוד התורה בלבד, וענין זה הי' אצלו הראש וראשון שהי' תובע מכל אחד ואחד. וכמדומני אשר כל אחד שנכנס אצלו שמע זאת איך ששאל כסדר אם קובעים עתים לתורה. ופעם קודם שבת הגדול שהוצרכתי לומר הדרשה כנהוג שאלתי ממנו על איזה ענין צריכים לעורר בהדרשה, ענה לי וואס הייסט וואס, מ'דארף זיין אידען, מ'דארף לערנען תורה. הרי שאי אפשר להתנהג כיהודי כי אם ע"י לימוד התורה.

ועד"ז איתא מהחיד"א לרמז במ"ש חז"ל (פסחים ה:) אין ביעור חמץ אלא שריפה שנקטו לשונם בלשון שלילה, ולא אמרו מצות ביעור חמץ בשריפה, לרמז שלא יחשוב האדם שע"י דברי הפילוסופים ובשכלו ובחכמתו יוכל לידע בעצמו איך להתנהג כיהודי, לכן אמר שאין עצה אחרת להתגבר על היצה"ר בלתי לימוד התורה בלבד. וזהו אין ביעור חמץ היינו היצה"ר השאור שבעיסה, אלא שריפה רומז לאש התורה עדה"כ (ירמי' כג, כט) הלוא כה דברי כאש, שרק בזה יכולים לבער החמץ ולא זולתה.

ובזה י"ל מה שפותחים סדר הא"ב באות 'א' הרומז ללימוד התורה כמאז"ל (שבת קד.) א'לף ב'ינה, לרמז שכאשר רוצים ליכנס לעבודת השי"ת יש לדעת שברא שונה צריכים לקבוע עתים לתורה, ורק עי"ז יכולים להתגבר על כל נסיונות היצר.

וז"ש לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שלום רומז לתורה עדה"כ (משלי ג, יז) דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ואין שום כלי מחזיק ברכה לישראל פי' להיות ישראל ולהתנהג כיהודי בכל העניינים ולהתגבר על כל הנסיונות אלא השלום היינו ע"י לימוד התורה.

או יאמר לרמז על מה שהי' אאמו"ר ז"ל ג"כ מעורר תמיד על ענין האמונה כמאמרם ז"ל בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחי' (מכות כד.), ותמיד בהדברי תורה חזר על זה שהיסוד של יהודי לחיות עם אמונה פשוטה שלא ירצה להבין, ושאי אפשר להבין הכל. והי' אומר בשם הבעל שם טוב הקדוש שאחר שהשיג השגות נפלאות אמר איך ווארף אוועק די אלע מדריגות און איך וויל זיין ווי א נער און גלייבען. כי צריכים להאמין באמונה פשוטה בהשי"ת.

ופעם אחת כשנכנס אליו איש שהיה שבור בקרבו, פנה אליו אאמו"ר ז"ל באמרו וכי מה הוא יהודי, וכי תורה היא יהודי, או תפלה היא יהודי, אלא להאמין בהשגחה פרטית זהו יהודי, כי עיקר של ישראל היא האמונה בשלימות בהאנכי ד' אלקיך אשר העשרת הדברות מתחלת בה, ויסוד של כל יהודי היא האמונה בהשי"ת.

ומלבד זאת ששמעו מדבר תמיד מענין זה, גם ראו בחוש ממש בהניגונים, כששרו הזמר 'נאר אמונה' ראו עליו באופן הניכר, על אף שתמיד הי' מצמצם עצמו שלא יראו מבחוץ, אך בשעת הזמר 'נאר אמונה' היה ניכר עליו התלהבות בכל איבריו, והי' מנענע בידיו, וגם קם בעמדו על רגליו, והיה בבחינת עלה בלבו לשיר שירה, שהרי בלבו היה חי עם האמונה, והיה ניכר גם במעשה כששרו הזמר. וכן בכל קרי"ש בפסוק שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד, וכמו"כ בשנותיו האחרונות אף שכבר חלשו כוחותיו מאד, עכ"ז בשעת ההקפות בשמחת תורה, בפסוק שמע ישראל שאומרים בכל הקפה ממש יצא מגדרו וצעק בקולי קולות שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד. ועד"ז הי' מספר שכאשר אמר האהבת ישראל זי"ע (לפני התקיעות) כי ד' עליון נורא הי' נדמה שנבקעו השמים וכל אחד ראה כי ד' עליון נורא, ורואים את הקב"ה בעצמו, כ"כ גדלה ההתעוררות בשעה שאמר האהב"י כי ד' עליון נורא. ובכמה הזדמניות היה בעצמו משורר הזמר אין כאלקינו, כשכל העם עונים אחריו, ובזה חי כל ימיו שיסוד של יהודי הוא האמונה.

ובזה יש לרמז בפרט ר' ברוכים על תפוצה שנט"ו ג'תפוצה, ע"ד שפירשו בספה"ק עה"פ רעץ דברך תמת שהתורה פותחת בפתיחות תמ"ת. ג'יכי ד' אלקיך מתחלת עשרת הדברות. מ'אימתי בו מתחלת המצוות, ת'יג היכא קאי בו מתחלת הגמרא. הרי שפתח ג' מרמז לאלקי ד' אלקיך שמורה על הרעתים והע' של יהודי שהיא התפוצה בהסי"ת, וכן טוט' ג'תפוצה וזה היקוד שבא תבקוק והצדיק באמונתו יחי'.

ועפ"ז אפשר לפרש בהמשנה לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שלום שהיא שמו של הקב"ה (שבת י:) עלה"כ (שופטים ו, כד) ויקרא שמו ד' שלום. וגם כשמדברים בגדלות הטוטע"ם תמ"ת מומרים (בזמירות ליל שבת) רצון כל העולמים תחון כל הנשמות תחון השלום. הרי שעצם הקב"ה בזה שהוא תחון השלום, תלך שהשלום שלו שמוכתר בשלום, הרי שהשלום רומז לתפוצה בהקב"ה, וז"ש לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום היינו התפוצה בתכי ד' אלקיך, שזהו כלי מחזיק ברכה לישראל להגיע על ידה אל כל המדריגות.

א"י לרמז על עוד ענין ששמעו מפיו והוא ענין של קדושה וטהרה שצריכים להתנהג בקדושה, ושלימות התורה צריך להיות בקדושה ובטהרה, והי' תמיד מדבר מזה. ואמר שכדי להגיע לזה יש לו להאדם לשמור איבריו בקדושה, ועי"ז יהי' כל האדם נשמר בקדושה.

ואפשר לומר רמז בפסוק (תהילים קכב:) עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים. רגלינו רומז על קדושת הרגלים, דכילד אפשר לזכות לעומדות היו רגלינו שיעמדו בקדושה וטהרה, ע"י בשעריך שמרמז על השערים שפתח הקב"ה בכל אחר ואחר, להעינים, והאזניים, והפה, כדי לסגרם בעת הצורך, ואיתא במימא ירושלי"ם נוט' ירת שלם (תוספות תענית טז. בד"ה הר שיציאה), היינו שהירת שמים צריך להיות בשלימות. וע"ז קאמר שהעניה לנוח לידי עומדות היו רגלינו היינו להיות בקדושה וטהרה היא בשעריך ירושלים פי' שכל השערים ישמור בשמי' ירת שלם שירצו מלעטור רלונו יתברך.

ונרחיב בענינים אלו קצת בפרטיות. אאמו"ר ז"ל הי' רגיל לדבר עד כמה יש לשמור האזניים, שלא ישמעו מה שאין צריכים לשמוע, ופעם אחת נתבטא אשר הדבר הכי גרוע שיש בעולם הוא חברותא לא טובה, וח"ו שלא יחשוב האדם מה מזיק לו החבר רע וחושב עצמו למושלם בכל, ומוילא לא יזיק לו עוד, ואמר ע"ז שלפעמים אפשר לשמוע תיבה אחת המחלחל במוח עד כדי כך שא"א ליפטר ממנה ולגרשה לחוץ. לכן נחוץ מאד לשמירה על אזניו להתרחק מחבר רע. והיה מספר על עצמו אשר בקטנותו הסתובב אצל זקינו האהבת ישראל ז"ל איש אחד שהיו מכנים אותו בשם מעכיל שפיציג ותמיד כשדיבר סתם הוא ז"ל את אזניו שלא לשמוע מה שמדבר, ואפילו סתם דיבורים לא רצה לשמוע מהבל פיו.*

* נ.ב. מדי הזכרנו הסיפור של מעכיל שפיציג יש להוסיף על זה מה שפירש בה פעם כ"ק אדמו"ר שליט"א דלכאורה היו יכולים לכנותו בכינויים אחרים, אלא יובן (בדרך צחות) ע"פ הגמרא (כתובות ה:) מפני מה אצבעותיו של אדם דומות ליתידות שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באזניו. ולזה קראו לו בשם שפיציג לרמז שצריכים להשתמש בהאצבעות שהם שפיצי"ג כיתידות לסגור האזניים בעת הצורך.

וכמ"כ היה מעורר תמיד על שמירת העינים, וכן כשדיבר להבחורים קודם נסיעתם לביתם על בין הזמנים, היה אומר שהגם שאף במאנסי נצרך לשמירת העינים כי היצה"ר נמצא בכל מקום אך כשנוסעים לתוך העיר צריכים ביותר ליזהר לשמור העינים כשהולכים ברחוב. ואמר ע"ז מה ששמע מאאזמו"ר ז"ל בשם הרה"ק ר' פנחס מקאריץ ז"ל שלפעמים עדיף לעבור על דין הנפסק בשו"ע מלעבור ברשות הרבים, שאפשר ליכשל בה בראי' לא טובה. וכן אמר להבחורים דלפעמים עדיף להתפלל בימידות מלילך ברחוב שיכולים ליכשל בראי' אסורה. וגם סיפר על עצמו אשר הוא התחיל בתיקון הבאסע"ס למאנהעטע"ן ושילם בעצמו ההוצאות, מפני שפעם אחת נכנס ר' יעקב ראזענבערג ע"ה בביהמ"ד בלילה באמרו שאם היו יודעים כיצד נראה השטאטיש"ע באסע"ס היו גוזרים גזירה שלא ליסע בהם. וכששמע אאמו"ר ז"ל, תיכף ומיד קרא לר' זיידא איינהארן ע"ה שהנהיג אז הילדים לתלמוד תורה ואמר לו שכשמסיים מלאכתו בהנהגת הילדים לת"ת בשעה תשע בבוקר יסע עם הבאס למאנהעטע"ן ונתן לו ההוצאות ע"ז מכיסו, וזו היתה הבאס הראשונה למאנהעט"ן, ומתחלה לא נסעו בה כי אם מתי מעט, ורק אח"כ ניתוסף עוד ועוד, ומתחלה הי' הוא המחזיק אותה, והכל מהאי טעמא ששמע אומרים שהיו גוזרים גזירה שלא ליסע בהם, והבין שיש מכשולים בענינים אלו.

ואספר עוד מה ששמעתי בהיותי פעם בחדרו, כשנכנס אליו אדם אחד עם בנו הבחור והתלונן עליו שאינו הולך ברחוב כראוי שמתכופף לצד זה ולצד זה, ואין לבחור לילך כך, וההוא סבר שאאמו"ר ז"ל יאמר לו לילך כראוי נארמאל בהגבהת הראש, אך שמעתי שאאמו"ר ז"ל אמר לו מה שאמרו חז"ל (עדיות פ"ה, מ"ו) מוטב להקרא שוטה כל ימי ולא לעשות שעה אחת רשע לפני המקום, דהיינו שאפי' אהי' נקרא שוטה כל ימי עדיף מלהיכשל פעם אחת בראיה אסורה, הרי לנו עד כמה הדריך ועורר בענין שמירת העינים.

וכמ"כ בליל ר"ה (תשע"ד) בעת אמירת לשנה טובה, שהי' אומר אז ד"ת, אמר באמת אין לו כח להאריך בדיבורים רק הוא רוצה לעורר על ב' דברים, א' מה שדברנו לעיל שצריך שיהא לכל אחד שיעור קביעות עתים לתורה בכל יום. שנית עורר על כלי הטעכנעלגיא, שדבר ידוע הוא בשער בת רבים גודל הסכנה שיש בהם, וצריך להזהיר ולהתריע שידע כל אחד שכלים הללו הם סם המות ממש להנשמה, וצריכים להמנע מלהכניסם לתוך הבית כמו שמתרחקים מסם המות, ויש לברוח מהם כבורח מן האש עכ"ד. הרי שעורר עד כמה צריך כל אחד להתרחק מאלו הכלים כפי מה שיכולים, וכמו שבורחים מאש, שמתיראים פן תישרף הגוף, כמ"כ צריכים להתיירא שהנשמה לא תשתה דבר שהוא סם המות בעבורה, ושלא יהיה שריפת הנשמה ח"ו אלא שיש להתרחק מכלים הללו.

ונכון להזכיר כאן מה שבשבוע זאת אירע אבידה לכלל ישראל שניטל ממנו את הרה"ק מסקולען זי"ע, שידוע לכל אחד זכותו הגדול שעורר כל העולם בענינים אלו והקהיל קהלות ללחום ע"ז, והלך בעצמו מאחד להשני לאסף ולכנס לעורר ולהתריע ע"ז, ועשה הכל מתוך חיזוק שקיבל מאאמו"ר ז"ל כי הי' אצלו לחיזוק גדול מה שאאמו"ר ז"ל חיזקו. וכמו שרואים אשר אאמו"ר ז"ל על אף שבשנותיו האחרונות כמעט ולא נסע מביתו ובכל זאת השתתף אז בהכינוס, והיה אצלו בבחינת וישא יעקב רגליו שנעשה קל ללכת בידעו שזהו דבר הכרחי מאד וצורך גדול להצלת

הדורות, וכן מעצמו והגביה את רגליו בחמרו שרצונו ליסע ולהשתתף, וגם ויתר מז על חיזה עניינים, וידוע לכל אחד שיצא מגדרו, שבדרך כלל הקפיד מאד על ענין התמונות ולא רצה ללכת למקום שעושים שם תמונות, פועם כאן יצא מגדרו כשהבין נחיצות הדבר להציל כלל ישראל מכל אלו הכליס שיתפעצו מה שיומר, ורצה ליטול חלק בזה. ועורר אז לכאו"א ליל ולהשתתף, והרי זה זכות גדול. ואכן בעת שהיה חיזק הרה"ק מסקולען ז"ל את העופס שעין להתייצב ולהשתדל שהוא דבר החדוד ומלחמה אמודה, אלא דיבה זאת לקריעת יס סוף שמקודם לא רצו ישראל דרך לילך בה כי אלא אחד היה היס ומצד אחד היו המצריס והמצדדים נחצים ועקרים, אך מה עשו ויצעקו בני ישראל אל ד', וסוף כל סוף נעשה להס גם ובקע היס והלכו בה ביבשה. ואמר שצריך להתחזק ולהתפלל אל הש"ת שיעזור לנו ויבקע לנו את היס סוף, ואמר שקרע זאת בלשון יס סוף בחמרו אשר הרבה מאחב"י לדאבוניו נוטעים בהיס סוף אל כלי הטכנולוגי' וזה יס לעפות ולהתפלל שיבקע לנו היס סוף. ועכ"פ הי' זה לזכות גדול לא רק לשעתה אלא לדורי דורות, ואף בדורינו אנו כל מי שמוצע עצמו מאלו הכליס יש לו חלק בזה שעשה אז "כיוצא בזה ישראל" לעורר על ענין כלי הטכנולוגי'.

וענין הזה אל קדושה וטהרה ע"י שמירת החצריס יש לרמז ג"כ בהאות 'ע', כי אל"ף גוטריקון ע'וון ל'ב פ'ה, כלומר שהדבר הרצון צריך כל אדם לשמור על החצריס הללו בקדושה, ולפגרס בשעה שיכול לשמוע דבריס שאין צריכים לשמוע, ובכלל זה להתרחק מחצריס רעים כנ"ל, וכן אלא לדבר מה שאסור לדבר, והלא ג"כ תלוי בהעיניס כמאז"ל (הובא ברש"י במדבר טו, לט) העין רואה והלב חומד היינו כדי לשמור הלב אלא יבוא לידי תאוות ומחדות עוה"ז צריך לסגור העיניס אלא לראות מה שאסור לראות, ועי"ז יזכה להגיע לידי קדושה וטהרה, שהרי הצריחים מכוונים המה זה כנגד זה.

ובזה יל"פ לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, דהנה חמו"ר ז"ל אמר בשם החהבת ישראל שהיצה שלו"ם נוטו' ו'תהי מ'טתי ש'לימה ל'פניך (ברכת המפיל) ורומז על ענין קדושה וטהרה, אשר הכלי מחזיק ברכה לישראל הוא ענין קדושה וטהרה שצריך כל אחד להגיע לזה, ונדרש מקודם לשמור על כל החצריס בקדושה כנרמז בשות אל"ף כנ"ל וזה יעשה לעצמו כלי מחזיק ברכה אל קדושה וטהרה.

ונסיים בהפסוק שהתחלנו בה לדיק כתמר יפרח כלח"ו בלבנון ישגה, ע"פ מה שמפורש אשר פעם אחר פטירת הבעש"ט הק' מהעולם, יצאו תלמידיו ושותפו בייחם מסיפורי מופתיו, ואנו הר"ר צבי ז"ל יצא גם הוא עם ורדסם, ומגלה תניו אלו ואל"ל אשר במקום לדבר מהמופתים שלו עדיף שידברו מהעבודות ד' שלו, ועי"ז יהי' טובה להס ולו, כי הס ילמדו דרך לעבוד את הש"ת ולו ג"כ יהי' טובה מזה.

ולענינינו י"ל ג"כ מה שכבר הזכרנו אשר עדיין נמצא לפניהו העבודה אל חמו"ר ז"ל, ואף אלו אלא זכו להכירו כל כך, עכ"פ הרי יש לנו הספרים שיכולים לעיין וללמוד בהם באופן כזה כאילו שומעים אותה ממנו בחייו, שהרי בהספרים יש ג"כ הדרכה הנדרש לעבודת השי"ת. והדבר הכי חשוב באם רוצים לדבר מהעובדות של אאמו"ר ז"ל, הוא לקבוע שיעור בהדברי תורה ובמיוחד בהדרשות אשר שם נמצאו כל העניינים יותר בהרחבה הן בדרשות מלוה מלכה ושאר

דרשות, שאז היה מרבה לדבר מענינים רבים, ובזה יהיה טובה גם לנו שנוכל להתדבק בדרכיו כאמז"ל מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי ולהמשיך לילך בדרכים אלו.

איתא בספה"ק תפלרת שלמה (סוכות) לפרש הפסוק (קהלת ד, ב) ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים יותר הם חיים עדנה. פי' ושבח אני את המתים שכבר מתו רל"ל שבחים של הצדיקים יותר כבר כבר מתו והלכו לעולמם, נוכל להבין מהדורות הבחים תמרו יותר הם חיים עדנה, היינו ע"י שרואים את התלמידים שהעמידו ותלמידי תלמידיהם יותר עדיין הולכים בו הדרך ובחותו חור שהאיר להם "כאשר עיניו תחזינה מישרים מגודל מעלת הרב הקדוש מוהר"ר תלימלך זלה"ה יותר זה קרוב שמוטס שנה שהלך לעולמו. ועד היום תופע חורו הקדוש לדור דור תלמידי תלמידיו כנהר שאינו פוסק לכל מי שבא לטהר ז"ע", עכ"ד. וכן י"ל על מאמר"ר ז"ל יותר שבחו ניכרת מתלמידיו החיים יותר הם חיים עדנה כי תכן רואים את התמדת התורה הנפלאה, והקביעות עתים לתורה שכל אחד הולך בו הדרך הן התברכים והן הבעלי בתים ובחורים, ועדיין חורו מאיר עלינו ונריכים להמשיך בכל ההדרכות שהדריך חותנו שיתקיים לעולם, ולא רק בקביעות עתים לתורה כ"ש בכל העניינים שדברנו שהם שמירת התברים בקדושה וכן בחמונה וכן בכל יתר העניינים.

ובזה י"ל לדיק כתמר יפרח פי' בעוה"ז הולית פירותיו והדריך את העם לעבודת הבי"ת, תז כתרז בלבנון רומז על העוה"ב יותר הוא כמו תרז שאינו יכול להוליא עוד פירות עליה"כ (תהילים פח, ו) בתים תפשי (ע' שבת ל.), ואינו חומר עוד דברי תורה, דהיינו שאינו מוליא פירות תדשים, ואפי' הכי יש שגה יגדל למעלה ויוכל להתעלות מעלה מעלה בעולמות העליונים ע"י שלומדים את דברי תורה שלו בעוה"ז ומתנהגים ע"פ הדרכתו, וזכות הוא לו כי זה הוא עולה מעלה מעלה.

ואעם פי' עד"ז מתז"ל (תענית ה:) מה זרעו בחיים לף הוא בחיים, פי' לא מה שזרע הלדיק בעוה"ז בעבודת הבי"ת עדיין מי ויליים דהיינו שהולכים עוד בהדרך שזרע, לף הוא בחיים שלפי' שהוא כבר בעוה"ב הרי הוא בתי עדיין, ואעפ"כ נריכים להמשיך שזריעתו יהא בחיים ולילך בחותו הדרך וללמוד בספריו שעי"ז יהי' גם הוא בחיים.

והשי"ת יעזור שתתעורר היום ביומא דהילולא זכותו שיגן עלינו ועל כל ישראל וימשך זכותו על כל אחד ואחד להיוושע בכל מיני השפעות והצטרכיות ברוחניות ובגשמיות ובכל הענינים ושיזכו לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

נעילת חג הפסח תשע"ט לפ"ק

הכנה קודם הנסיעה למקומות הקדושים

אאמו"ר ז"ל דיבר פעם קודם שהלכו למקומות הקדושים ועורר אז אשר העיקר בשעת הנסיעה הוא שלא לבטל הזמן לריק רק שיקח עמו גמרא וללמוד בכל יום, נישט פארברענגען כל היום עם הנסיעות אלא לקבוע עיתים לתורה, שלימוד התורה הוא קודם הכל, וכמו"כ אמר שרק אחר שנזהרים בלימוד התורה אפשר להרגיש טעם בהשתטחות, ורל"ל שכאשר הולכים להשתטח על קברי צדיקים ורוצה להרגיש בה טעם אזי נדרש זהירות בענין לימוד התורה, ולכן יש ליזהר לעשות הכנה מקודם כדבעי.

וכן היה אאמו"ר ז"ל רגיל לומר קודם החופות שהיא יום שיכולים לבוא בה למחילת עוונות, וכמו ביום שקודם למחילת עוונות נדרש מקודם עשרת ימי תשובה להתכונן אליה כראוי, הכי נמי לזה, וכמו"כ לענינינו שנוסעים למקומות שיכולים לפעול שמה, בודאי הזמן גרמא שצריך לעשות הכנה כראוי, ולהכין עצמו בשלש ענינים הללו שדיברנו הן כי בחוזק יד דהיינו פעסטקייט בענין קביעות עיתים לתורה ללא רפיון, והן בעניני ערליכע חבירים, והן בענין שמירת העינים לשמרם בקדושה ובטהרה, וזה יהיה געוואלדיגע הכנה שנוכל בעז"ה אויפטוען וואס מ'דארף אויפטוען.

עוד זאת ברצוני לתבוע מהעולם שלא יעשה שום אחד בילדע"ר, ובאם כשאהי' שם אראה או שאשמע שאחד עושה זאת, ידע הלה בדעתו שהוא מבלבל אותי מאוד, ואת כל הנסיעה יפריע לי בזה, והן אמת שהוא ענין גדול לנסוע כולם ביחד כל העולם כמ"ש ברוב עם הדרת מלך וכוחם לפעול יותר כמאמרם ז"ל אין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים כדכתיב הן א-ל כביר ולא ימאס, אולם בכל זה היה יותר תשוב אצלי והייתי מעדיף לנסוע לבד עם מנין מצומצם באופן שאדע שלא יהי' שם שום בילדע"ר מאשר לנסוע ברוב עם אם לא ימנעו עצמם מלצלם. ואשע"כ באתי לתבוע מכל אחד ואחד הבאים להשתתף ליזהר בעצמו שלא לצלם, ולא רק להשגיח על עצמו אלא גם לראות לימנוע אחרים במה שיוכלו למונעם שלא יעשו שום בילדע"ר, ועי"ז וועט מען קענען פועל'ן אלעס גוטס ברוחניות ובגשמיות,

ויעזור השי"ת שאכן נוכל לקיים הג' ענינים אלו הנרמזים בפסוק כי בחוזק יד, הן בעניני קביעות עיתים לתורה בכל יום ויום, והן בשמירת העינים, והן בשמירת האזניים דהיינו זהירות בעניני חבירים, ועי"ז נזכה להוציאנו ד' ממצרים שנוכל לצאת ממצרים הרומז על הקליפות וערות מצרים דהיינו שנוכל התקדש ולהיטהר, וכמו"כ מצרים רומז על צרות גשמיים דהיינו שנוכל לצאת מידי כל הצרות וכל אחד ואחד יוושע בכל הצטרכיותיו, והשפעות חסדים ורחמים עלינו ועל כל ישראל.

בשעת חזרת הד"ת, הוסיף כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א: טאמער איינער פילט, אז ער קען זיך נישט איינהאלטן נישט צו כאפן קיין בילדער, בעט איך איס ער זאל נישט מיטקומען.

אהלך באמתך

דיני יוצא לדרך

דיני הליכה לבית החיים

השתטחות
על קברי צדיקים

דיני ועניני היוצא לדרך

א. אין מושחים הנעליים ביום שדעתו לצאת לדרך[א], ובדיעבד אין קפידא בכך.[ב]

ב. נוהגים ליטול רשות מהגדולים ומתברכים כשהולכים לדרך.[ג]

ג. טוב ליתן צדקה קודם שיוצא לדרך[ד], וישתדל להיות שליח מצוה במקום שעתיד להגיע.[ה]

ד. ישתדל שיעשהו לו לויה, וכל המתלוה אינו ניזוק.[ו]

ה. אם יצא כבר מביתו והוצרך לחזור ליטול משהו, לא יחזור, אלא יעמוד מחוץ ויבקש מאחר להוציאו לו.[ז]

ו. אומרים תפילת הדרך, תיכף כשמתחילים הנסיעה[ח], ויסמיכנה לברכה אחרת[ט], ואח"כ אומרים הפסוקים שיר למעלות וכו'.[י]

ז. נחלקו האחרונים אם יש לברך תפלת הדרך בכל יום ויום מהנסיעה[יא], ולכן יכלול אותה מיום שני ואילך בברכת שומע תפילה, ואם שכח יאמרנה בלי שם ומלכות.[יב]

א. צוואת ר' יהודא החסיד סי' ל"ט, ועי' שו"ת באר משה ח"ז סקי"ד להקל בנוסע ברכב.

ב. דרכי תשובה סי' קט"ז סקס"ד בשם ספר מילי דחסידותא.

ג. רמ"א יו"ד סי' רמ"ב סט"ז, בה"ט סי' ק"י סק"י, וכן נהגו חסידים ואנשי מעשה.

ד. שלה"ק חולין, דף קט"ו.

ה. עי' כף החיים סי' ק"י סקכ"ז, דראוי לבקש מאוהבו שיתן לו מטבע לצדקה. ועי' לקמן במסע פולין, מעשה רב בזה.

ו. שערי תשובה סי' ק"י סק"א, וכן נהגו אצל רבוה"ק.

ז. צוואת ריה"ח סי' ל"ח. וכן הורה רבינו זצ"ל רק כשמפליגים בנסיעה, משא"כ בנסיעה תוך העיר וכדו'.

ח. ידוע מחלוקת הפוסקים בזה, וכן ראיתי רבינו זצ"ל נוהג כן.

ט. כן נהגו לכתחילה, ועי' זכר קדשו, מה שסיפר רבינו זצ"ל מהליכות הסב"ק זי"ע.

י. כדאיתא בסידורים. וכן נהג מרן זצ"ל.

יא. עי' שע"ת סי' ק"י סק"ב בשם הרדב"ז, משנ"ב סקכ"ו, ושועה"ר בסידורו. ויש המחלקים אם לן בבית מלון וישן כרגיל בביתו.

יב. כן נהג מרן זצ"ל (עי' יזכור אהבתם לקמן).

ח. **יברך ברכת הגומל בעת קריאת התורה, ואחד יכול להוציא את כולם.**[יג]

ט. **אוכל שתחת כסא הבאס והפליגער, נחלקו הפוסקים אם יש עליו רוח רעה[יד], ובדיעבד אפשר להקל בזה[טו].**

י. **כשאין לו מקום אחר ליטול הידיים, מותר ליטול ידיו מהכיור בביהכ"ס, אף לצורך נט"י לאכילה, ויצא וינגבם בחוץ[טז].**

יא. **יעסוק בתורה בדרך[יז].**

יב. **הניעור כל הלילה, יטול ידיו בבוקר אחר עלות השחר[יח], ויברך כל ברכות השחר כרגיל[יט].**

יג. עי' שו"ע סי' ר"ט ס"ה, וכן נהגו בי מדרשא של רבינו זצ"ל בשנים האחרונות כשנתרבו העולם.

יד. עי' בא"ח פר' פנחס דמחמיר, ובלכתך בדרך בשם כמה פוסקים להקל. וע"ע בשו"ת תשורת ש"י סי' קט"ז, דתחת כסא של נכרי בודאי אין חשש, דהוה כבהמה.

טו. דאף תחת המטה הרבה מקילים בדיעבד (עי' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ק"ה ועוד), ע"כ בכסא ודאי יש להקל.

טז. שו"ת חלק"י סי' ב' ועוד, מחמת כמה צירופים.

יז. כתב המשנ"ב (סי' ק"י סק"כ) וכבר אמרו המהלך בדרך ומפנה לבו לבטלה מתחייב בנפשו, אבל לא יעיין בהלכה דילמא אתי לאטרודי. וכתב המג"א דאפשר ביושב בעגלה ואיש אחר מנהיג הסוסים שרי אפילו עיון.

יח. עי' שו"ע סי' ד' ובנו"כ. ואם הוא באמצע לימודו, הורה מרן זצ"ל שיכול להמתין עד גמר הלימוד. וכשיפסיק יטול ידיו מיד.

יט. כן הורה מרן זצ"ל.

דיני ועניני הליכה על בית הקברות

א. הרואה קברי ישראל, מברך ברכת אשר יצר אתכם בדין וכו',[א] ויאמר אתה גבור וכו'.[ב]

ב. אם ראה בית הקברות, תוך ל' יום שראה בית הקברות אחר, יברך עליו גם כן,[ג] ויש חולקין,[ד] והמנהג לברך, אמנם אם רואה כמה בתי קברות ביום אחד, לא יברך בכל בית הקברות, אלא בבית הקברות הראשון בכל יום ויום, ובשאר בתי חיים באותו יום יברך בלי שם ומלכות.[ה]

א. שו"ע או"ח סי' רכ"ד סי"ד.

ב. כן נוהגין ע"פ מעבר יבק, שפתי רננות פ"כ. ובאשל אברהם (בוטשאטש) כתב שיש לומר בקיץ: 'מוריד הטל'.

ג. כן ס"ל לרוב הפוסקים. עי' בה"ט סק"ט דלמד כן עפ"י דברי המג"א (סק"י) גבי רואה מלך אחר תוך ל', וכ"ה בברכי יוסף (סק"ו) שע"ת (סק"ד) ערוך השלחן (ס"ח), ועוד הרבה, עי' שדי חמד מערכת ברכות סי' ב' אות י"ז. ועי' באר משה ח"ב סי' י"ג שהאריך בענין זה לברך, ואין אומרים ספק ברכות להקל, וכן הורה רבינו זצ"ל בתוך שיעור גמרא עמ"ס ברכות, וכן הי' בדעתו מתחילה לברך על כל בית החיים אף ביום אחד (עי' מדור יזכור אהבתם בסוף הספר).

ד. כ"כ בסדר ברכות הנהנין בסוף שועה"ר פי"ג אות ג', ועי' שו"ת עמודי אור סי' ד' המובא במשנ"ב.

ה. כן נהג כ"ק אדמו"ר זצ"ל בנסיעותיו למקומות הקדושים (וצ"ע מש"כ בגליון חוקי חיים, גליון י"ט, מדור בחוקותיך אשתעשע), עי' יזכור אהבתם שבסוף הספר. ומריש הוה קשיא לי', דממה נפשך אם נוקטים כהפוסקים דאף בתוך ל' יש לברך על ביה"ח אחר, א"כ גם ביום אחד יש לברך. אמנם מצאתי קצת סמך לדבר במאמר מרדכי סי' ר"י"ח סק"ד, ע"ש לענין ברכת הנס.

שו"ר בשו"ת בצל החכמה ח"ה סי' פ"ד, דהאריך להוכיח דשפיר יש לברך מעיקר הדין גם בתוך ל', אולם כתב באות ט' כפי השמועה נוהגין מבקרי קברות צדיקים שלא לברך רק על ראיית קברים הראשונים בכל יום, לכן נראה נכון שבשעה שמברך על הקברים בראשונה, יכוון לפטור באותה ברכה גם הקברים שהוא עומד לבקר בעיירות אחרות. אולם כל זה הוא רק לקברים שרואה באותו יום, אבל ליום המחרת ודאי שינה מפסיק, ולמחרת צריך לברך עוה"פ על קברים האחרים.

ברם ראה במדור יזכור אהבתם, דפעם אחת שינה רבינו זצ"ל, ובוויזניצא בירך בשם ומלכות אף שכבר בירך באותו יום בסאדיגורא.

ג. **יש להדר לטבול במקוה, קודם השתטחות על הקברים.[ו] ואין להרבות לילך על קברים שאין שם צדיקים.[ז]**

ד. **קודם שמתפלל על הציון, יפריש צדקה בעד הנשמות,[ח] ונוהגין להדליק נר על הציון לע"נ הנפטר.[ט]**

ה. **כהנים לא ישתטחו על הקברים, אף בקברי צדיקים.[י]**

ו. **לכתחילה יש להדר שלא להשתטח על הקברים ולומר תהלים בלילה קודם חצות,[יא] אולם בשעה"ד אפשר להקל, וגם יכול לומר סדר י"ג מדות.[יב]**

ז. **אין נוהגין קלות ראש בבית החיים כגון לאכול ולשתות,[יג] אולם אין רוח רעה שורה על האוכלים ומשקים שהיו בבית הקברות.[יד]**

ח. **נהגו רבוה"ק לקרוא קוויטלעך על קברי הצדיקים, ויש נוהגים להניח הפתקאות על הקבר אחר קריאתן.[טו]**

ו. כידוע האריכו בספה"ק בשם האריז"ל להזהר מאוד לבל יכנס לביה"ח בלי טהרה, כי החיצונים מתדבקים בו רח"ל, וכן ראינו כמ"פ אצל רבינו זצ"ל שהידר לטבול בנהר, אף כשלא עלה לו בניקל. אמנם לאו בכל יומא הידר כן.

ז. דברי מוסר מכ"ק אדמו"ר זצ"ל לבחורי הישיבה, בס' פלא יועץ ערך טומאה, א' ויגש תשנ"ב.

ח. עי' סי' תקפ"א ברמ"א סעיף ד' ובמג"א סקי"ז, ושאר הנו"כ, וכן נהג מרן זצ"ל.

ט. מנהג זה נזכר במענה לשון, וכן נהג מרן זצ"ל להדליק הנר קודם התחלת התפילות.

י. כידוע נחלקו בזה גדולי עולם ואכהמ"ל, וכן הזהיר רבינו זצ"ל לבחורי הישיבה, לפני הנסיעה לארה"ק תמוז תשמ"ט, והוסיף דלא יקילו גם במירון וצפת וכו'.

יא. כן התבטא מרן זצ"ל שזהו 'שאלה' [ויכולים להקל] (קונ' צדקתם תצהיר), וכן המתין רבינו שליט"א על חצות הלילה, בכ"ט אדר ב' דהאי שתא.

יב. כן הורה מרן זצ"ל, שיש על מי לסמוך.

יג. שו"ע יו"ד סי' שס"ח, עי"ש כל הפרטים.

יד. כן מסיק בשו"ת שבט הקהתי ח"ד סי' רפ"ח, הובא באוצה"ל סי' רכ"ד סקקי"ג.

טו. עי' שו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' נ"ג דנהרא נהרא ופשטי', אולם לא ראינו כן אצל אדמו"ר זצ"ל, רק הקריא הפתקאות ונטלם עמו לקבר הבא. ברם מנהג העולם להניחם על הציון, וכן נוהג כ"ק אדמו"ר שליט"א.

ט. **במוצאי שבת נהגו לכתחילה שלא לילך על הקברות.**[יז]

י. **נהגו רבוה"ק לברך ברכת 'אשר יצר', כשעומדים סמוך לקבר, אולם אי"צ לדקדק על זה.**[יח]

יא. **יש המדקדקים שלא לאכול קודם שהולך על הקברים, רק לשתות.**[יט]

יב. **אין קפידא להתפלל דוקא סמוך לקבר ממש, אלא כל ד' אמות שצדיק מונח שם מתקבלת התפילה.**[כ]

יג. **אין לילך על קבר אחד שני פעמים ביום אחד.**[כא]

יד. **כשיוצאים מבית החיים נוטלים הידים, ויש נוהגים לטבול בחזרתם מבית הקברות.**[כב]

יז. קונטרס צדקתם תצהיר, דעדיף לילך בראש חודש, ממוצש"ק.

יח. כ"ה בהגהות והערות אדמו"ר זצ"ל, על מנהגי וויזניץ, תמוז תשס"ו, כמו כן קבעו נוסח הברכה בביה"ח דקהלתינו במאנסי, הרבה יותר מד' אמות סמוך לקברים.

יט. עי' טעמי המנהגים אות תתרע"ז, וכן נהג מרן זצ"ל כמה פעמים שלא טעם כלום, רק שתה טיי וקאווע עם חלב.

יט. שו"ת נטה שורק יו"ד סי' ק"ה, ויש אומרים עוד יותר, דכל שהוא באותו בית הקברות מיקרי השתטחות ומתקבלות התפילות. וע"כ יש לכהנים להתפלל כרגיל רחוק מן הקברים.

כ. צוואת ר' יהודא החסיד סי' ב', וכ"ה במג"א סי' תקפ"א סקט"ז בשם האריז"ל. אמנם ישנם כמה אופנים שיכולים להקל בזה, וישאל שאלת חכם.

כא. עי' זכר קדשו, מה שסיפר רבינו זצ"ל, שכן נהג חותנו הרה"ק מסקווירא זצ"ל, וכן נהג מרן זצ"ל לפעמים.

עניני השתטחות על קברי צדיקים

ר' יהודא בר' שלום ור' אבא הוי אזלי באורחא והולכים על קברות הצדיקים ומודיעים להם צער והצטרכות כלל ישראל הם מתפללים בעדנו ובלאו הכי לא הוו מתקיים עלמא פלגי יומא.

(זוה"ק שמות)

בתשובת הגאונים מצאתי כל הנך ריגלי דאמוראי היינו יום שמת בו אדם גדול, קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם.

(רש"י יבמות קכב.)

מקום קבורת צדיק יש ענין גדול ומקום מסוגל לתפילה, מפני שבעודם בחיים חל שפע אלקי על גופם ועצמותם ע"י עבודתם ותורתם, ונשאר הקדושה לעולם נצחי על גופם ועצמותם גם בקבר, ועי"ז יש שם השראת השכינה, ומקום מסוגל מאוד לתפילה.

(דרשות הר"ן)

טעם שהתורה הסתיר מקום קבורת משה רבינו ע"ה, מפני דאם הי' ידוע לנו מקום קבורתו לא הי' אפשר להיות גזירת הגלות, משום דהיו הולכים למשה רבינו לבקש ממנו לבטל הגזירה, והי' מוכרח להשי"ת לבטל הגזירה, דגדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן.

(עין יעקב, סוטה י"ד)

בית הקברות הוא מקום מנוחת הצדיקים, ומתוך כך הוא מקום קדוש וטהור, והתפילה נתקבלה ביותר.

(מהרי"ל)

טוב ללכת על קברי הצדיקים ולהתפלל עליהם, ואמנם הצדיקים אשר קברותיהם נעלמים מבני אדם ואינם ידועים אלא למעטים, הנה התפילות שהאדם מתפלל עליהם הם היותר מתקבלות לפני הקב"ה ויותר נשמעות.

(מהרח"ו בשעה"ג)

לפעמים כשהולכים על קברי צדיקים מזדווגת אליו נשמת הצדיק וע"ז יש לו כח להוסיף בתורה ויראת שמים ומעשים טובים.

(אור צדיקים)

"ויבא עד חברון". ופירש"י, "מלמד שהלך כלב על קברי האבות להתפלל שם שיהיה ניצול מעצת מרגלים". ומכאן נתפשט המנהג יפה שבישראל שאנחנו הולכים על קברי אבות להתפלל ביום שמת בו אביו או אמו, ואף אם הוא במקום אחר באותו הפעם ביאר-צייט, ואינו במקום ששוכב שם אביו או אמו, מ"מ כשהולך על שאר קברי ישראל להתפלל, מ"מ מתעוררים כל הנשמות שבגן עדן באותה התפלה וסדנא דארעא חד הוא, שהקב"ה גזר כן להיות נפשות הצדיקים מצויין על הקברות לטובת ישראל שיהיו שומעין לתחינות ותפלות ישראל הבאים להתפלל על הקברות. וכל מי שיש לו איזה צער יבא אל קברי אבותיו או שאר קברות ויודיע צערו להנפשות, כי בעת שהנשמות ונפשות שומעין תפלתן של החיים המתפללין על צערו, אז עולין לרוחות שבגן עדן, והרוחות עולין אל חדרי ג"ע אשר שם נשמות הקדושות, ומעוררין האבוות שבארץ ישראל ושם משתחווים לפני כסא הכבוד ומתפללין על החיים.

("קב הישר" פרק עא)

כאשר יכנס למקום המצבה, יאמר באימה וביראה: "שלום עליך אדוננו מורנו ורבנו וחמדת לבבנו" (כאן יזכיר שם הצדיק או הצדיקים בכללות "השוכנים במקום הזה").

(בן איש חי)

ידוע כי הנשמה נהנית בהדלקת הנרות, והיא מתהלכת בעידוני ההוד והשמחה, ומתפשטת ומתרחבת מתוך הנאת האורה מפני שהיא חתיכת אור חצובה באור השכל. ומן הטעם הזה נמשכת אחר האור שהוא מין שלה, אע"פ

שהוא אור גופני והנשמה אור רוחני זך ופשוט, ועל כן המשילה שלמה ע"ה לנר, הוא שאמר (משלי כ) "נר ה' נשמת אדם".

(רבנו בחיי, שמות כה, לא)

נהגו להניח את היד ע"ג המצבה בשעת הלימוד והתפלה (ויניח ידו השמאלית דווקא) ואומר הפסוק: "ונחך ד' תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתיך יחליץ והייית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו", אשר יש בו ט"ו תיבות כנגד ט"ו פרקים שיש בכף יד האדם, וסגולתו לבקש רחמים על הנפטר, ואח"כ יאמר: "ותשכב בשלום ותישן בשלום עד בא מנחם משמיע שלום".

(סדר ההשתטחות, מעבר יבק)

טוב ונכון ללמוד על מצבות הצדיקים תורה הנותנת חיים לעושיה, ודברי תורה השייכים לאותו צדיק, ולספר בשבחיו כדי לעורר זכות תורתו ומעשיו הטובים שימליצו טוב בעדנו. ואל ילאה האדם ברוב הלימוד, וכל המוסיף בלימוד בעת ההיא, הוא מוסיף רצון ורחמים יותר.

(בן איש חי)

ובדורות האחרונים כשלומדים דברי שום תנא וחכם מדברי הקדמונים שהדבר ההוא הוא חיות ומוחין שלו, והאדם הלומד ומדבר דבריו מדבק ומכניס חיות ומוחין שלו לתוך הדבורים נקרא אתדבקות רוחא ברוחא, ולכך מחיה אותו שמכניס החיות בהדברים, שלכך אמרו שפתותיו דובבות בקבר. שאפשר לומר **כי זה בחי' השתטחות על קברי הצדיקים** כי דבורי הצדיק שם הוא קבור וטמון החיות שלו כאמור, וזה הלומד בהכנסו עם החיות ומוחין שלו לתוך החיות ומוחין של הצדיק שטמן בדבריו נקרא אתדבקות רוחא ברוחא ושפתותיו דובבות בקבר כנודע זה מדברי הבעש"ט נשמתו בגנזי מרומים, ונקרא בחי' זו השתטחות על קברי הצדיקים שהן דבריהם שלומד ומזכיר היום הלומד ולכך מחיה מוחין של אותו הצדיק והבן, עכ"ד.

(מאור עינים, ישמח לב מס' שבת)

כ"ק מרן בעל "**אהבת ישראל**" זי"ע אמר בשם זקנו הרה"ק ה"**אמרי נועם**" מדז'יקוב זצ"ל, כי בעת שהולכים להשתטח על קברי צדיקים, **פדיון-הנפש בעבורם הוא כשמזכירים שם לטובה את בניו וצאצאיו של הצדיק** הטמון שם.

(קדוש ישראל)

מדור ארחות צדיקים

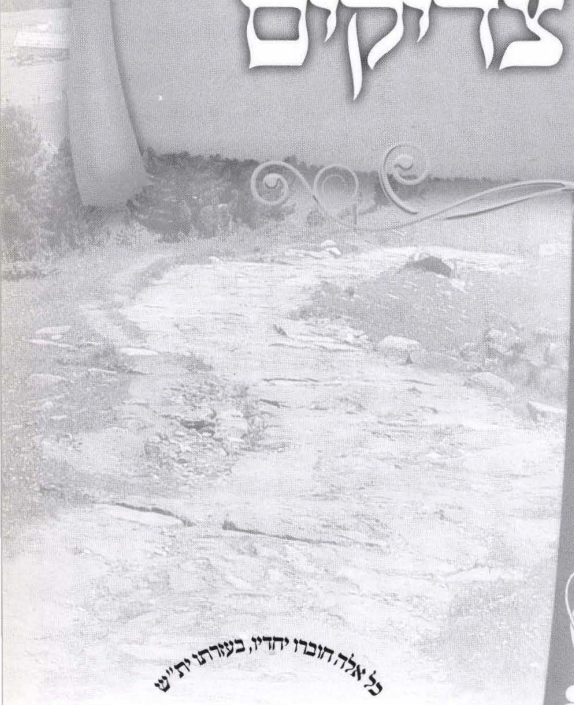

כל אלה חוברו יחדיו, בעזרתו ית"ש

מכון
אור האמת
וויזשניץ
לאורו הבהיר של כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

ערד לארבעה ראשים

בשפתי צדיקים
דבריהם הם זכרונם
לשון קדשם של הצדיקים שוכנו עפר
ששפתותיהם הובבות בקבר

בפי ישרים
סיפורים, עובדות והליכות הצדיקים
מפי"ק של כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה
מלוקט מתוך ספר 'זכר קדשו'

בלשון חסידים
תולדות הצדיקים ופעולותיהם
מפי ספרים וסופרים

בקרב קדושים
תולדות הערים וקורות הדורות
צוני דרך על מקום מטחת קדשם

פי סדר הנסיעה

ליזענסק

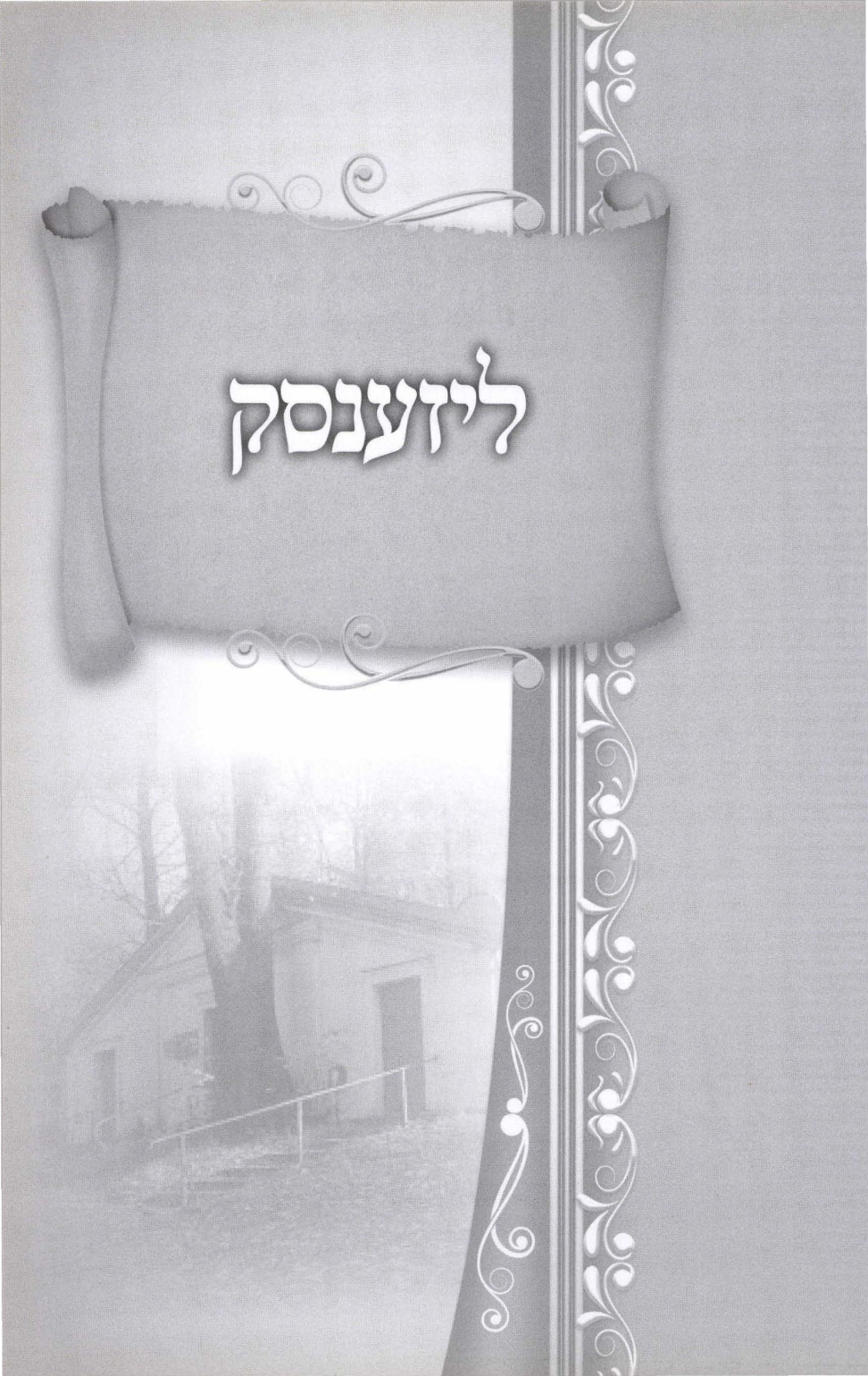

בתוכן

מסע פולין תשל"ו

פי שנים ברוחך

קוים קצרים - מסע תשנ"ב

סגולות ליזענסק

תפילה קודם התפילה

צעטיל קטן

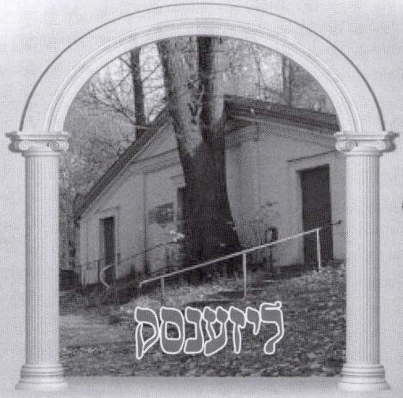

בקרב קדושים

קורות דברי הימים
בתולדות העיר וסגולות המקום

"מ'זעהט שוין די ישועות פון ליזענסק"

מסע פולין תשל"ו, ברב עם הדרת מלך, בראשות כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א

ראה רשימות אחד ממשתתפי הנסיעה, בנספח שבסוף הספר

פתח דברינו יאירו, בצרור עובדות וזכרונות מפי זקני החסידים, שזכו להשתתף במסע הקודש לפולין. שאל אביך ויגדך.

פורסם בכתב-עת בלי רשות

קודם הנסיעה לפולין, היה בדעת כ"ק אדמו"ר זצ"ל לבקר באוישוויץ, ולומר שם 'קדיש' לטובת נשמת הקדושים שנהרגו על קידוש השם הי"ד. ברם באותם הימים, פרסם אחד מאנ"ש בתוך הכתב-עת "דער אלגעמיינער זשורנאל", שהרבי מוויזניץ יבקר באוישוויץ, ויאמר קדיש לע"נ ההרוגים הי"ד, והדבר היצר לרבינו זצ"ל, וקרא את האברך ההוא, ובטוהר אמיתותו אמר לו, שהן אמת שהיתה לו איזה טובת הנאה

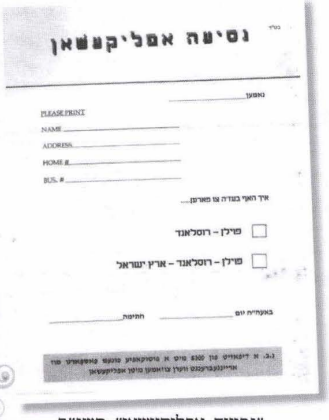
נסיעה אפליקעשאן

PLEASE PRINT
NAME
ADDRESS
HOME #
BUS. #

"נסיעה אפליקעשאן" תשנ"ב

הונדערטער ווישניצער יונגעלייט
און בחורים וועלען מיטרייזען מיט'ן
רבין שליט"א ביי די "היסטאָרישע
רייזע"

מאָנסי, ספרינג וואלי – אין די ווישניצער הויף אין אמעריקא נעמען זיך אין די הצבון צו די יהוסטעריקע רייזע מיט'ן רבין שליט"א ווען ער וועט פאָרקומען אלעמען חודש תמוז הבעל"ט. זיך רעכט ווייניגער רבי שליט"א וועט ריידן אויבער די וועלט אין אפשטעטן אן אמתר אין די הויף לעגער אין ארץ ישראל, בעלזער. און וויטאָאר.

עס איז שוין אן עגנעמע צייט ווען דער רבי שליט"א קלעלנט זיך צו מאכען [illegible] אין שטעטל. נייעס פון אויף די ציוהים הקדושים פון "אהבה שלום", ווען איז אויסגעברוי נעווארען נפקודת פנעמט רבין שליט"א, מיט די שיינע פון די ווישניצע חסידים פון מאנסי. מיין ציל איז ווייטער צודריי אזוי ווען לדעה זאל הצבון אן בית המדרש אין א מקום תורה און גישט זיין אנגעווייזען אויף די טוכות פון די ווען מיינען אן זיי הצבון דעם מאָנאָפּאל אויף "ווישניץ".

אויך די בחורי הישיבה הצבון נלוין מאָרלדען זייער גרויסקייט פון צי פאָרען מיטן רבין שליט"א צו די אלע מקומות וווי דער רבי ווען ריידען. און מוקט אזוי וויי די יונגעלייט – די אפּאָלינע בחורים – ווילן גישט פארפאסען דעם שבת אין בני ברק. ווילען זיי אויך גישט דאָס פארפאסען. בי די פרערדינע בעלעגנהייטען זענען דער רבי שליט"א פלענט אנטערנעמען א ריידע אין ה. מרחקים, און די הויפּ השיבה הצבון ענווארט פון פארען. פלענט דער רבי פארהי קומען פון פארשידענע התחייבונגן פאר די בחורים. אזן פאר די בחורים דאָס מקיים נעווען נלייך ווי עס פלעגט ענווארען צוויי יאר צוריק. די הסטאָריש ריידע נייט צושטעמד קומען. הצבון זיך נלייך נעמאָלדען אויבער הונדערט יונגעלייט, אז זיי זענען מוכן ומזומן פון צו ריידען מיטן רבין שליט"א אין די אלע לענער. ובעיקר ווילען זיי גישט פארפאסען דעם נרויסען שבת אין בני ברק.

אין בני ברק ווען דער רבי שליט"א

המודעות בכתבי העת

מדבר זה, כי ע"ז נודע הדבר להרבה אנשים שלא ידעו על זה מקודם, ובאו הרבה זיך פראוועז אצלו לרגל הנסיעה למקומות הקדושים, אבל אעפ"כ מפריע לו, שתלמידו יעשה כזאת מבלי לשאול על זה מקודם, ולפרסם בכתב-עת מזה. לאור זאת ביטל רבינו זצ"ל את התכנית לבקר באוישוויץ.

(מפי הרה"ח ר' דוד לאקס הי"ו)

הם עצמם קדושים

גם בביקורו של רבינו זצ"ל אצל כ"ק האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל קודם הנסיעה, דיברו מענין הביקור באוישוויץ. וסיפר הרה"צ בעל אור שלום זצ"ל, שהרה"ק מסאטמאר זצ"ל לא הגיב על זה מאומה. והמשב"ק הרה"ח ר' יוסף אשכנזי זי"ל אמר שאין לבקר באוישוויץ, כי במקום שנהרגו ונשחטו מליוני יהודים, נשרשה בעצם המקום מדת אכזריות ורציחה. וגם אלו שרוצים לומר שם 'קדיש' אחריהם, אמר ע"ז שהם עצמם קדושים, ואין צריכים לטרוח ולנסוע לשם בשביל הקדיש.

(מפי הרה"ג ר' לוי יצחק האגער שליט"א)

שליח מצוה שלכם

ביום ראשון, ל"א בעומר, לפני שיצאו על הנסיעה, הלך רבינו זצ"ל לבקר אצל כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל ששהה אז במאנסי. במהלך הביקור דיברו מהנסיעה, וביקש רבינו ממנו "שליח מצוה געלט", באומרו: "איך בין שוין א שליח מצוה (שכבר קיבל מאחרים), איך וויל אויך זיין אייער שליח מצוה".

(מפי הגה"ח ר' משה חיים שנעעבאלג שליט"א)

בקראקא ובליזענסק

עיקר מטרת הנסיעה היתה להגיע לליזענסק, על ציונו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע וכפי שאמר רבינו זצ"ל לפני הנסיעה בהזדמנות (ראה בארוכה להלן), שבתחילה היה בדעתו לקבל פתקאות רק בקראקא על ציון הרמ"א ז"ל, ובליזענסק [אולם שינה את טעמו, מחמת בקשה מיוחדת שלו, ראה להלן].

(מפי הגה"ח ר' יודא אליעזר יונגער שליט"א)

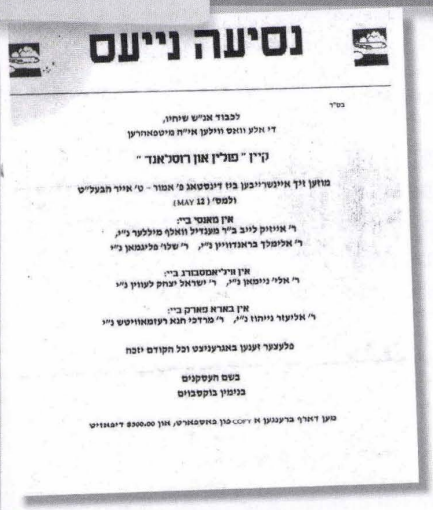
נסיעה נייעס

"נסיעה נייעס" תשנ"ב

הביקור בעיר פראג

הנסיעה היתה לכל אנ"ש, והשתתפו בה כמאתיים איש, מניו יארק, אייראפע וארץ ישראל. והתארגן ע"י הרה"ח ר' יוסף שטיינמעץ ע"ה.

נסעו לאמסטערדאם ומשם לפראג. ורבינו זצ"ל היתה לו השתוקקות להשתטח על ציונו של הגה"ק הנודע ביהודא זצ"ל, ביומא דהילולא דילי' ל"ב בעומר, אבל היות ולא היה 'טשארטער פלייט', ולא היה די מקום לכל הנוסעים לנסוע בבת אחת, החזיקו הדבר לסוד שרבינו יכנס לתוך העיר פראג, כך שרוב הציבור נסעו תיכף ל'פאפראד', עיר הגבול בין טשעכעסלאוואקיע לפולין, ומהנשארים עשו 'גורל' מי יזכה להשתתף עם רבינו על הציונים בפראג.

קבוצה בת עשרים וחמשה אנשים נסעו לתוך העיר פראג, ויתחלקו בין ששה 'טעקסיס'. מתחילה נסעו לציון המהר"ל מפראג זצ"ל, וכמו"כ ביקרו בבית הכנסת העתיק 'אלט-ניי שול'. רבינו זצ"ל עלה על מדרגות הארון הקדוש ונשק את הפרוכת, ואמר שם קאפיטל תהלים.

משם רצו להמשיך לציון הנודע ביהודא, אבל לא ידעו לאן לפנות, ואפילו אם היו יודעים איפה הבית החיים, עכ"ז נמצאים שמה כעשרת אלפים מצבות, והיכן מתחילים לחפש. וראה זה פלא, פתאום נגלה להם יהודי, והכריז: שלום עליכן אידן, איר ווייסט היינט איז [ר'] יחזקאל לאנדא'ס יארצייט? איך וועל אייך צו ווייזן וואו זיין ציון איז, פארט גראד וכו', רבינו זצ"ל צוה שישלמו לו מעות על עזרתו, ואמרו שם תהלים.

(מפי הרה"ח ר' בנימין בוקסבוים הי"ו)

פדיון לרמבעה"נ

בדרך לציון הנודע ביהודא, תעה אחד מן הטעקסיס בדרך, וע"כ נסעו ישר להלופט-פעלד לנסוע לפאפראד. רבינו זצ"ל ופמלייתו לא ידעו היכן נעלמו האנשים ההם, ולימים סיפר רבינו: ס'האט מיר געקאסט אסאך פאר רבי מאיר [בעל הנס] דארט.

(מפי הרה"ח ר' אנטשיל באב"ד הי"ו)

"הוראות להנוסעים" תשנ"ב

ציון הנודע ביהודא

רבינו זצ"ל הביע קורת רוח והנאה, שעלתה בידו בעזה"ה להיות על ציון הנודע ביהודה. [גם לרבינו האמרי חיים היתה לו תשוקה להיות על ציונו של ה'אשכנז הקדוש', כלשונו].

(כתבי התלמידים)

גבול 'פאפראד'

בהגיעם לפאפראד הוצרכו להמתין על כל המשתתפים, ולעבור הגבול כולם ביחד, והתעכבו שמה למשך כמה שעות, עד שכולם הגיעו. הגבול היה בתוך היער, ולא היה שם לא שולחן ולא כסא. רבינו זצ"ל נשען על מקלו, והתהלך הלוך ושוב, עד שירד הלילה ונעשה חושך.

(מפי הרה"ח ר' בנימין בוקסבוים הי"ו)

מעלה עשן

רבינו זצ"ל שאל על האנשים שלא הגיעו עדיין, ואמר: "זיי דארפן א ישועה, הייסט עס", וביקש ציגארעטל, והתהלך שקוע במחשבותיו הלוך ושוב.

(כתבי התלמידים)

העיקר להיות בליזענסק

כאשר התחילו המשתתפים לדאוג, שחבל על הזמן, ולא יוכלו לפקוד כל הציונים, הרגיעם רבינו זצ"ל, מ'דארף גארנישט! העיקר להיות אצל הרבי ר' אלימלך בליזענסק, ואף אם לא יגיעו לשאר כל המקומות, אינו כ"כ 'געפערליך', והכל ריווח.

(מפי הרה"ח ר' דוד לאקס הי"ו)

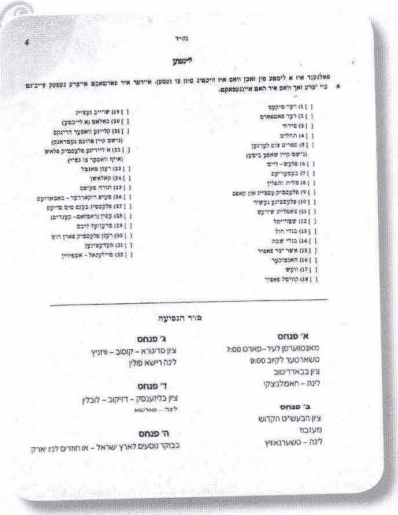

סדר ימי הנסיעה - תשנ"ב

כמו"כ אירע בעיר סאניק, כאשר המתין רבינו זצ"ל על הבאס שיחזור מאוישוויץ, והרה"ח ר' יוסף שטיינמעץ ע"ה אמר לו שאין להתמהמה, כי יש עוד הרבה דברים על סדר היום, צריכים להגיע לליזענסק, רימנוב, דזיקוב וכו'. אמר לו רבינו כנ"ל, דארפן דארף מען נאר זיין אצל הרבי ר' אלימלך בליזענסק, והשאר הכל ריווח.

(מפי הרה"ח ר' אלי' ניימאן הי"ו)

בכל מדה ומדה

"ב"ה מיר האלטן שוין דא. עס איז געווען א גוטע פלאגע, און אויך אביסל עגמת נפש. מען האט אונז ביי די גרענץ געהאלטן 5 שעה און מען האט זיך אביסל געשראקן. געלויבט השי"ת עס איז גוט דורך".

(מתוך מכתבו של רבינו זצ"ל להרבנית ע"ה, אור ליום ה')

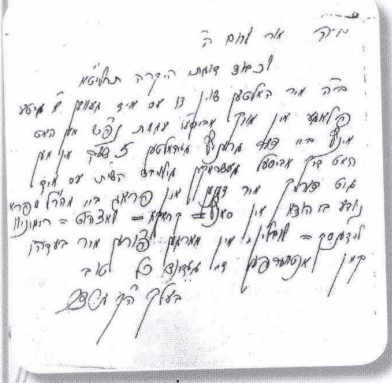

מכתב מרבינו זי"ע להרבנית ע"ה
מפרטי הנסיעה

ד' תיבות בפוליש

בפולין נסעו ראשונה לצאנז, ולא ידעו למצוא את האהל של הרה"ק מצאנז זי"ע, וכמעט התייאשו מזה, עד שהרה"ח ר' אלי' ניימאן עצר 'גארבידזש טראק', ושאל את

הדרייוער בלשון פולין "איפה ה'סמענטאש' היהודי", ד' תיבות שלמד לעצמו בלשון פולין, על כל צרה שלא תבוא. הוא הוביל אותנו אל הציון, הגיעו לשם בשעה 2:00 אחר חצות הלילה, אמרו תהלים בחוץ ושם הדליקו נרות.

(מפי הרה"ח ר' בנימין בוקסבוים הי"ו)

הישועה בצאנז

על הציון של הרה"ק מצאנז זי"ע, מסר רבינו זצ"ל את השליחות של הגרי"א יונגער שליט"א, ופעל שם ישועה עבור בנו, שנקרא לימים 'חיים פסח' על שמו.

(מפי הגה"ח ר' יודא אליעזר יונגער שליט"א, וזה תואם עם זכרונות הרה"ח ר' ברוך כהן הי"ו: "האדמו"ר קרא את הקוויטלעך שנמסרו לו ממרחקים").

תשועת צדיקים

כמו"כ בהיותו על הציון, שאל רבינו זצ"ל מבנו יבלחט"א רבינו שליט"א, לשמה ושם אמה של הרבנית תליט"א שעדיין לא נפקדה אז בזש"ק [והיא נכדת צאנז].

(מפי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א)

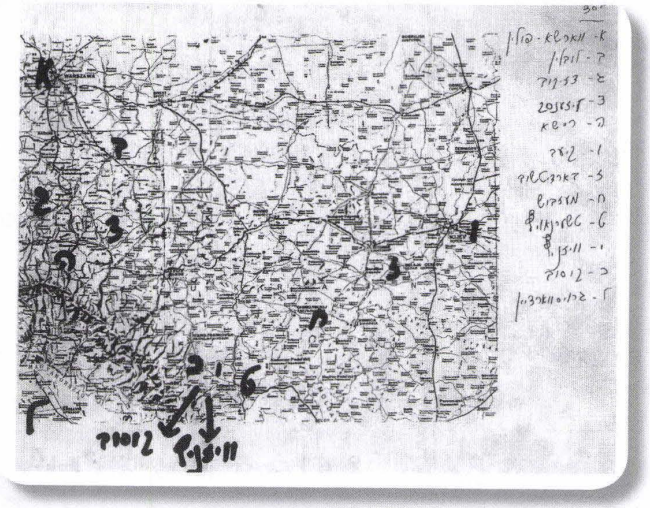

מאפע שקיבלו כל המשתתפים

פריעת חוב

עיקר הסיבה שרצה רבינו זצ"ל לפקוד את ציונו של הרה"ק מצאנז זי"ע, כי אמר שרוצה להשלים החוב של זקינו האהבת ישראל זי"ע, שהתחרט כל ימיו על שלא נסע לצאנז, ע"פ פקודת חותנו האמרי נועם זצ"ל.

(מפי הרה"ח ר' דוד לאקס הי"ו)

שייכות לצאנז

כמו"כ ביקש פעם רבינו זצ"ל ביום כ"ה ניסן, להביא משקה לרגל הילולת הדברי חיים. וכשנשאל רבינו מהו השייכות שלו לצאנז, אמר רבינו, "די זיידע זכרונו לברכה האט געזאגט, צאנז איז תורה, און מיט תורה האט יעדער א שייכות".

(מפי הרה"ח ר' פנחס קליין הי"ו)

ואין לשנות

משם נסעו לקראקא, והגיעו לשם לפנות בוקר, ונשאר כג' שעות לשינה. בשעה תשע הקיצו את העולם, והתפללו בביהכ"נ של הרמ"א ז"ל.

אמרו לרבינו זצ"ל, שמנהג העולם להתפלל כאן בנוסח אשכנז, כמנהגו של הרמ"א ז"ל, אך רבינו לא רצה לשנות ממנהגו, והתפללו בנוסח ספרד כרגיל.

(מפי אבי מורי הרה"ח ר' ברוך משה ראזענפעלד שליט"א)

תורת הנגלה והנסתר

אחר התפילה יצאו לבית החיים מאחורי בית הכנסת. כשהראו לו לרבינו זצ"ל מקום מנוחת הגאונים, התוס' יו"ט, מגלה עמוקות, הב"ח ועוד, נעמד שם ואמר פרק תהלים, וכיון שהזמן היה מאוחר, אמר ששוב לא יאמרו לו. על ציון הרמ"א ז"ל, אמרו ספר תהלים וקיבל פתקאות מכל העולם, ואח"כ שרו שם בהתעוררות ניגון בר יוחאי לרגל הילולא דרשב"י, ורבינו זצ"ל אמר שם קדיש, על ציון הרמ"א ביום היארצייט.

(מפי הרה"ח ר' דוד לאקס הי"ו)

"די שארפסטע טיש"

חזרו להאטעל 'האלידעי אין' בקראקא. שם ערך רבינו זצ"ל את שולחנו הטהור לרגל ל"ג בעומר. רבינו לא היה לו הקאלפיק [לא רצה לקחתו עמו], והיה שולחן מיוחד במינו, רווי התרגשות והתעלות רוחנית. רבינו לא אמר 'תורה', ושרו שוב בר יוחאי, עד שבעלי ההאטעל באו והגידו שצריכים לצאת כבר, ובירכו מיד ברכהמ"ז.

(מזכרונות המשתתפים)

מן ההר אל העם

בנסיעה זו היו ד' באסעס, ובאמצע שמע רבינו זצ"ל אנשים מתווכחים על הקול, ושאל רבינו על זה, אמרו לו שכמה מבני החבורה טענו למה נגרע, מדוע אין לנו הזכות לנסוע על ה'באס' של רבינו, ורוצים שיתחלפו האנשים שישבו על באס של רבינו זצ"ל. רבינו לא ביטל את הדבר לגמרי, חשב ואמר, וכי ציבור של חמשים איש יצטרכו להיטלטל ולרדת עם חבילותיהם וחמשים אחרים יעלו עם חבילותיהם?, הרי עדיף שכל אחד ישאר על מקומו, ואני אדלג פעם על באס זה ופעם על באס אחר, על כל הד' באסעס. וכך הוה.

(מפי הרה"ח ר' אלי' ניימאן הי"ו)

תורה בטהרה

משם נסעו לעבר רימינוב, לקראת יומא דהילולא של הרה"ק ר' מענדעלע זי"ע בל"ד בעומר. (באס אחד נסע לאוישוויץ).

קרוב לחצות הלילה עצרו בלאנצוט, והלכו לציון הרה"ק מראפשיץ זי"ע, ומשם המשיכו לעיר סאניק ללינת לילה. במשך כל הדרך שארכה כששה שעות, ישב רבינו זצ"ל כל העת במושב הראשון על הבאס, וגמרא בידו, ולא הפסיק כלום, אף ששאר בני החבורה שוחחו על דא ועל הא, והשמש בערה עליו בחזקה. אף כשהעולם התמהמהו ועיכבו אותו מלנסוע, ישב ברוגע ובשלוה, ולא צעק 'נא נא' וכדו', כדרך בני אדם.

בבוקר התפללו בביהמ"ד ברימנוב, ואח"כ עלו על ציון הרה"ק הרמ"מ זי"ע, ואחריו לציון הרה"ק הרבי ר' הערש זי"ע [לא היה שם אהל בימים ההם]. רבינו זצ"ל אמר חמשה עשר פרקי תהלים באש להבת.

משם המשיכו לליזענסק, שזאת היתה כל מטרת הנסיעה כנ"ל. רבינו זצ"ל הביע רצונו לטבול במקוה לפני ההשתטחות, והביטו על המאפע איפה נמצא נהר לטבול בו. למעשה היה שם עיכוב כשעה על הבאס, ואח"כ מצאו נחל קטן, רבינו זצ"ל ירד לטבול בו עם הבגדים, וטבל חמש טבילות.

(מפי הרה"ח ר' בנימין בוקסבוים הי"ו)

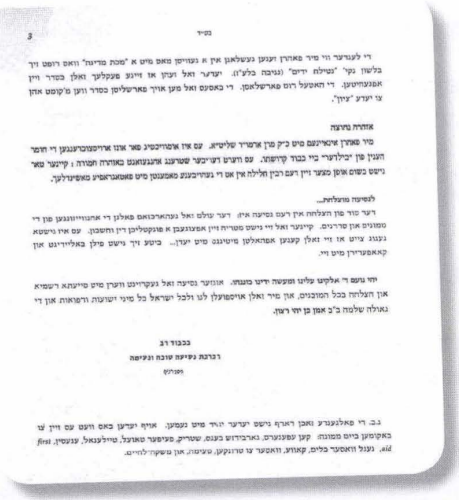

אזהרה לא לצלם, שלא לצער את רבינו זי"ע

מרישא עד גמירא

רבינו זצ"ל הורה להתחיל תהלים על הבאס, כך שבהגיעם לליזענסק ימשיכו בספר רביעי, ויגמרו כל חמשה ספרי תהלים, וכן עשו.

(מפי אבי מורי הרה"ח ר' ברוך משה ראזענפעלד שליט"א)

הצעטיל קטן

הדרך לליזענסק ארכה כארבע שעות, בבאס שבו נסע רבינו זצ"ל היתה אוירה של התעלות רוחנית. במשך כל הנסיעה נאמרו פרקי תהלים, כשרבינו פותח ומסיים כל פרק בקול, בהתרגשות מרובה. ההרגשה של נסיעה 'מרימנוב לליזענסק' היתה נעלה ביותר.

כאשר התקרבו לליזענסק, הורה רבינו לכולם להוציא את סידורי התפילה ולומר את ה'צעטיל קטן' של הרה"ק מליזענסק זי"ע.

(מזכרונותיו של הרה"ח ר' ברוך כהן הי"ו)

תפילה קודם התפילה

הגיעו לליזענסק כשעה וחצי קודם הלילה. רבינו ניגש אל הציון והתחיל בתפילה שקודם התפילה, שתיקן הרה"ק מליזענסק זי"ע, באש קודש.

(מפי הרה"ח ר' דוד לאקס הי"ו)

ההשתטחות הנוראה

זכיתי לנסוע עם רבינו זצ"ל בכל הג' פעמים, לפולין, אוקריינא ורוסלאנד, ותהלים כזאת אצל הרבי ר' אלימלך זי"ע בליזענסק, לא ראיתי מעודי. "די רבי האט זיך געווארפן ביז צו די ערד, ער איז געווען ארויס פון דער וועלט".

(מפי הרה"ח ר' בנימין בוקסבוים הי"ו)

זה חלקי מכל עמלי

שמעתי מפי אחד מהבעלי בתים החשובים, שנסע עם רבינו לפולין, שלאחר מאה ועשרים שלו מאחל לעצמו רק לראות עוה"פ את צורת קדשו של רבינו זצ"ל בעת ההשתטחות בליזענסק, ולו יתנו לו רק דבר זה, כבר יהיה מרוצה.

(מפי הגה"צ ר' יחזקאל דייטש שליט"א, אב"ד מקור חיים-מאנסי)

ל"ג בעומר על ציון הרמ"א בקראקה

תיאור הנסיעה לפולין ב'המודיע' ע"י הר"ר ברוך כהן הי"ו

פרע הקפותיו

משם נסעו ללובלין, גם שם לא מצאו מקודם את בית החיים הנמצא על הר גדול. היה באמצע הלילה, ורבינו זצ"ל לא עלה על ההר. ואכן בנסיעה בשנת תשנ"ב "השלים" את ההשתטחות בלובלין, שלא יצא לפועל בתשל"ו.

(מפי הרה"ח ר' דוד לאקס הי"ו)

גדולים צדיקים

לנו בווארשא, ומשם המשיכו לאמסטערדאם, ומשם על שב"ק באנטווערפן.

לא עברו ימים מועטים לאחר הנסיעה, ואמר לי רבינו זצ"ל: **"מ'זעהט שוין די ישועות פון ליזענסק".**

(מפי הרה"ח ר' בנימין בוקסבוים הי"ו)

הקבלת פנים באנטווערפן

ויהי נא פי שנים ברוחך

ישועה נפלאה בהשתטחות כ"ק אדמו"ר זיע"א על ציון הרה"ק מצאנז זיע"א ל"ג בעומר תשל"ו לפ"ק

לקראת הנסיעה הרוממה לפולין, בראשות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, התקשרנו עם הגה"ח ר' יהודא אליעזר יונגער שליט"א, רב דקהל יראים - מאנסי, לשמוע ממנו מכלי ראשון, מה דבדידי' הוה עובדא, שזכה לראות ישועה גדולה למעלה מדרך הטבע, בזכות הצדיקים נ"ע, ומתפרסם כעת בפרסום ראשון.

תשוח"ח למע"כ הרב שליט"א, שמסר לנו מזמנו היקר, ובנדיבות לבו גלל בפנינו כל הפרטים הזכורים אצלו היטב, מאותה תקופה לפני מ"ג שנה, להודות לד' ולזמר לפניו. ויהא רעוא מן קדם אבוהון די בשמיא, שעוד ינוב בשיבה, ויזכה להמשיך בפעולותיו להגדיל תורה ולהאדירה, עדי נזכה לראות בישועתן של ישראל בב"א.

ועתה נטה אוזנינו כאפרכסת, לשמוע נועם שיחו של הרב שליט"א, במתק לשונו:

תרעא זעירא

בכדי להבין השתלשלות הסיפור, איך הרהבתי עוז בנפשי ולמנות את רבינו לשליח פרטי עבורי, מחוייבני להקדים הקדמה קצרה, מהקירבה שהיתה לי אצל רבינו זי"ע, ועניַן ה'היימישקייט' שהשרה הוא ז"ל ביניַנו, עד שהרגשנו כבנים.

נתגדלתי מנעורי בוויזניץ בבני ברק אצל רבינו האמרי חיים זי"ע, ועדיין זכור לי מאז מהביקורים של רבינו זי"ע שבא לחסות בצל אביו הק' זי"ע על הימים הטובים.

אגב, הנני רואה מה שכותבים על רבינו זי"ע מיום שהסתלק מאתנו, ולדעתי לא יצאו עדיין ידי חובתם בדברם מעבודת האכילה המבהיל שלו. אה"נ שכולם עסוקים בתענית הראב"ד שלו, אבל לדעתי הוא ע ודיותר מזה, ועדיין מונח בזכרוני את צורתו בעת האכילה אצל שוה"ט בצפרא דשבתא של מר אביו זי"ע, שגם הוא אכל אז עמו, ויש לי 'תמונה' במוחי עד היום הזה, מאופן אכילת הבשר, - אף שהייתי אז ילד בן י"א שנה - שאחזו בין אצבעותיו, והקריבו לפיו [או כבר הכניסו לפיו ג"כ], והתחיל להתנועע בראשו נשען על ידו, באופן מבהיל מאוד, ושוב החזירו לתוך הקערה, ונטלו שוב וכו'.

בשנים שלאחריה כשעברתי לגור בירושלים, כל פעם שהרבי זי"ע בא לעירנו היינו נכנסים אליו, וקרבני בקירבה יתירה. באחת מן הביקורים ביקשנו ממנו שיכתוב לנו דברי מוסר והדרכה, אבל הוא התנצל באומרו שזקינו הרה"ק הסב"ק לא היה דרכו בכך, ע"כ גם הוא אינו רוצה לשנות מזה.

כה התחזק הקשר יותר ויותר, וכאשר עברתי לגור בקרית טאהש, באתי בשנת תשל"ד לשהות בצל קדשו על ראש השנה ושמיני עצרת. התאכסנתי אז אצל הרב ר' יצחק שטערן, שהיה המלמד שלי בת"ת בבני ברק, ואח"כ המשגיח שלי בישיבה, ורבינו כיבדני לגשת אל התיבה בשמ"ע לפסוקי דזמרה.

עוד יזכור לנו אותו יום שמיני עצרת, שראיתי את רבינו לומד שמונה שעות רצופות בכזו מתיקות. ומעשה שהיה כך היה: אחר התפילה הכריזו "מנחה 5:00, מעריב 9:30". והנה אחר עריכת השולחן ביום, ראיתי שהוא מחשב את השעות שנשאר לו, ולא רצה להמתין עם מנחה עד 5:00 ויצטרך להפסיק מלימודו, ע"כ ביקש מאתנו להצטרף עמו למנין, והתפללנו

מנחה תיכף, ואח״כ התיישב עם הגמרא בתוך חדרו עם הדלת הפתוחה, והתחיל ללמוד במתיקות למשך שמונה שעות ויותר עד מעריב [מלבד פעם אחת שיצא מחדרו, לאחר שסיימו הקהל תפילת מנחה, רצה לוודא שצאן מרעיתו גם הם יושבים ללמוד בשעות אלו, וככה התהלך אנה ואנה בביהמ״ד וחזר לחדרו].

וכל זה, מחמת שהיה חטיבה אחת עם התורה. זכורני כאשר הזכרתי לפניו שאני סובל מ״מייגרעין״, שאל אותי מה זה, ואמרתי לו שחצי הראש כואב מזה. אמר: אה! זהו הנקרא ׳כאב חצי הראש׳, ומנה לי כל המקומות שמוזכר דבר זה בדברי רש״י בכל מסכתות הש״ס [הגם שדברים כאלו אירעו בכל יום, עכ״ז ברצוני לספר מה שבדידי הוה עובדא].

ויתירה מכך שמעתי מפי הגאון האדיר ר׳ סענדער פריינד ז״ל, שהי׳ הראש ישיבה אצלינו לפני הרבה שנים, והיה מפורסם בגאונותו ובחריפותו שהיה ׳א לעבעדיגע ספר תורה׳, ואמר לי שהתווכח פעם עם רבינו זי״ע אודות מאמר חז״ל בגמ׳, והפטיר ואמר לי ר׳ סענדער, ״וער מיינסטו איז געווען געראכט? די רבי! מיט אים קען מען זיך נישט טענה׳ן אין לערנען״.

ומענין לענין נזכרתי כעת, מתקופה שהייתי בקרית טאהש, שבא פעם רבינו זי״ע לבקר את כ״ק האדמו״ר מטאהש זצ״ל, והאדמו״ר מטאהש ביקש מכל המגידי שיעור, שיהיו נוכחים בעת הביקור של האדמו״ר מוויזניץ, לכבודו. ונסתובב אז השיחה אודות הענין אם לברך קודם על המזונות או שהכל על המשקה, שכידוע סובר הרה״ק מקאמארנא לברך תחילה על המשקה, וכך נהגו בטאהש. והיה נוכח שם אחד מחשובי המגידי שיעור, כיום מהרבנים המפורסמים והחשובים בניו יארק, והיה מפורסם אז בכל הקריה כבקי נפלא בשו״ע ומשנ״ב, וכל דבר הוראה הביאו אליו, והרב המגי״ש הזה הפליט מפיו שגם במשנ״ב מביא כדיעה הזאת, אמנם רבינו זי״ע חשב לרגע, וסימן בראשו שאין משנה ברורה כזה, והלה טען עמו שאיתא כן במשנ״ב, ורבינו לא הגיב עוד מאומה, אלא הכירו על צורתו שאין משנ״ב כזה, ואנו ישבנו שם ולא ידענו עם מי הצדק, אבל היינו מובטחים שהרב הנ״ל הוא בקי נפלא בכל שורה במשנה ברורה. אך למעשה ביום המחרת הגיע המגי״ש לישיבה, והודה על האמת ואמר, טעיתי, כי החלפתי זאת בדבר אחר, ואכן במשנה ברורה אינו מביא כשיטה הזו, והרבי מוויזניץ צדק בדבריו.

על כל פנים, נחזור לענינינו, שהרגשנו מאוד ׳היימיש׳ אצל רבינו זי״ע, ולכן אל תדונו אותי על הדבר הזה, שהרהבתי עוז ולקחתי האומץ

לבקש מהרבי, שיקריא לפני הציון את נוסח השליחות שכתבתי. וגם יש לדעת, שממילא קראתי אליו כמעט בכל יום להזכיר את הענין לפניו, כך שדיברנו מזה כמה וכמה פעמים, והיה מעודכן עם כל הנעשה בענין.

ועכשיו נבוא לסיפור דנן:

ביום כ"ה ניסן תשל"ו, אחזו לזוג' תחי' חבלי לידה, והלכנו לבית החולים בשעטומ"צ. למעשה בעת הלידה אירעו כמה תקלות ל"ע ונסתבך הענין. קראתי אז למאנסי, להזכיר אצל כ"ק אדמו"ר זי"ע, וכן לאנטווערפן להזכיר אצל הרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל, וברוך השם נולד לי בן זכר למזל טוב. הכל אצל התינוק היה בסדר, והתכוננתי להכניסו לבריתו של אברהם אבינו ע"ה בעתו ובזמנו בעזר השם, והיה בדעתי לקרוא לו בשם 'פסח', ע"ש מו"ח ז"ל.

והנה כמה שעות קודם ה'וואכנאכט', קיבלתי הודעה מבית החולים, מזוג' תחי' שעדיין היתה שם עוד, עקב ההסתבכויות בעת הלידה, ואמרה לי שהרך הנולד קיבל קצת חום, ונתהווה לו 'אינפעקשן' בגופו, וצריכים לדחות את הברית. באותו זמן לא היה נראה עדיין כדבר רציני, וקיווינו לד' שהכל יעבור בשלום.

אולם מן השמים רצו אחרת, והתרופות [אנטיביאטיק] שנתנו בבית החולים לא הועילו, מחמת שעדיין לא היו לו להילד ה"אנטי-באדי"ס" בגופו, שנצרך ללחום נגד ה'אינפעקשן', וה'אימיון סיסטעם' עדיין לא התפתח אצלו. שלשה פעמים ביום עשו בדיקות דם, בכדי להיוודע אם כבר גידל "אנטי-באדי"ס" בגופו.

והנה עברו כמה ימים, והמצב לא התקדם כלום, עד שרח"ל נכנס ה'אינפעקשן' בתוך מערכת הדם, או אז אמרו לנו שאין המצב פשוט כלל, והעבירו את הילד לבית החולים מיוחד לתינוקות במאנטריאל, והוצרכו להחיותו ע"י אינטערווינעס דרך ראשו, ממעל למח שלו.

בינתיים עברו יום אחר יום, והילד התחיל 'איינצוגיין', ונעשה רזה יותר ויותר, עד שהאינפעקשן נכנס לתוך הכבד, והיה נראה גרוע כ"כ, עד שלא הייתי ביכולתי אף להסתכל בפני התינוק ר"ל, מחמת מראהו לרוע.

כל העסקנים בימים ההם נכנסו בעובי הקורה, לראות איך יכולים להקל מעלינו. כן הזכרתי הענין אצל האדמורי"ם וגוטע אידן, וביותר אצל כ"ק אדמו"ר זי"ע, שהייתי מקורב אליו כנ"ל.

בימים ההם הזעיקו את הרופא הגדול מטאראנטא, וגם הוא אמר לנו (דיבר באידיש): "לאמיר זיך נישט נאריש מאכן, ס'איז א פראגע פון עטליכע טעג".

זוג' תחי' שעדיין לא התאוששה מהענינים שלה, ושכבה בבית אחותה תחי', ביקשה ממני שהיא רוצה לראות את בנה אך הפעם, ולהפרד ממנו לחלוטין ר"ל.

כך עברו הימים, ובכל יום ויום נסעתי מהישיבה - שהייתי שם מגיד שיעור - לבקר את זוג' תחי', ומשם לבקר ולפקח על התינוק בבית החולים. כשהגעתי היה ה'נורס' שם אומר לי שוב ושוב בכל יום ויום, שעדיין לא מצאו לדאבונינו שום "אנטי-באדי'ס".

הגיעו למצב, שאמרו הרופאים שאף אם כבר יהיו לו 'אנטי-באדי'ס', קשה להאמין שעוד יחזור לאיתנו ה"י. ואף כשרצו לנתח את התינוק על לבו, שכבר היה ניזוק בימים ההם, לא הנחתי להם, בחושבי שחבל על הסבל והעינויים, כי באמת אין להם עוד מה לעשות.

והנה בהיותינו אובדי עצות, עזר לנו את השי"ת ולא עזב חסדו מאתנו. ובחודש אייר התבשרנו שכ"ק אדמו"ר זי"ע מתכונן לנסוע למקומות הקדושים בפולין, ובין המקומות שיפקדו שם, הוא ציונו של הרה"ק מצאנז זצ"ל.

וה' נתן בי חכמה, ועלה אז בדעתי, היות והכל התחיל ביום כ"ה ניסן, יומא דהילולא של הרה"ק מצאנז, ע"כ אשלח שליח להרה"ק זצ"ל, ואמנה לזה את כ"ק אדמו"ר זצ"ל, לעורר רחמים על התינוק בצאנז, והרגשתי אז שבאם יבריא התינוק, אתן לו ואוסיף את השם 'חיים' ע"ש הרה"ק מצאנז, ובזכות זה יבריא התינוק.

הרהבתי עוז בנפשי, וקראתי להרב ר' יצחק שטערן, וביקשתי ממנו שיכנס אל הקודש, וימסור לו את הפתקא עם נוסח השליחות, ויבקש אם אדמו"ר זי"ע מסכים לקרוא את הפתקא והשליחות אצל הציון בצאנז.

כאשר הציע ר' יצחק את הדבר בפני רבינו זצ"ל, אמר שבתחילה לא היה בדעתו לקבל פתקאות מכל העולם, מלבד אצל הרמ"א בקראקא, ובליזענסק. אלא כאשר הזדמן לפניו דבר כזה, בעז"ה יזכירנו אצל הציון, וביקש למסור את הקוויטל ביד בנו [כ"ק האדמו"ר ממאנסי] שליט"א שימסרנו לו בצאנז.

בינתיים הורע המצב אצל בני עוד ועוד, כבר השתדלתי לקבל את הגזר דין באהבה, וכל החברים והידידים ניסו לחזק אותנו בכל מיני אופנים, והמתינו ר"ל על הגרוע ביותר.

והנה באחד מן הימים, כאשר הגעתי לבית החולים כמדי יום ביום, רץ לקראתי ה'נורס', ובשמחה רבה אמר לי, שהיה היום 'צאמלויפענישׂ' מכל הרופאים, כי תוצאות הבדיקות הראו על התפתחות ה'אנטי באדי'ס' ברמה גבוהה. ברם הוסיף הנורס ואמר, שעם כל זה עדיין הרופאים מסופקים אם יועילו עוד האנטיביאטיק במצב כזה.

בתקופה זו לא היה לי מח בקדקדי, לצרף דבר אחד אל השני ולקשר השייכות ביניהם, אבל למעשה התברר אח"כ, שנס זה אירע תוך מעת לעת, מעת שהיה רבינו זצ"ל על הציון בצאנז.

תודה לה', מיום הנ"ל השתנה המצב לטובה מיום ליום. ולאחר עשרה ימים כבר היה התינוק בריא ושלם, ונשתחרר מבית החולים, ולא היה ניכר עליו כלום מהמצב הקודם, שהיה שרוי בתוכו.

הדבר עורר תמיהה רבתי אצל הרופאים, וזכורני דלאחר ב' שבועות כשחזרנו לביה"ח עקב הבדיקות, הבחנתי איך שהרופא מעיין ומסתכל בהילד בלי הרף, ונפחדתי קצת מה מתרחש שוב, ושאלתי אותו אם משהו לא בסדר, ואמר לי אדרבה, אלא שאינו יכול להאמין על הנס הגדול שאירע לנו.

ערכנו את הברית בשעטומ"צ, וקראתי לו 'חיים פסח' כמו שהבטחתי (לימים אמרו לי ש'פסח' גימ' 'צאנז', והוא פלאי).

לפני כמה שנים שמעתי, שהבעל דבר ניסה להפריע את הדבר, והיה שם איזה מכשול להגיע לצאנז, והגיעו לשם כבר באמצע הלילה ולא ידעו מקום כבודו איה, והיו שאמרו כבר: "אז מ'קען נישט, קען מען נישט". אך ברגע האחרון באה הישועה, ומאן דהו הראה להם על הציון, והאהל היה סגור, ורבינו זצ"ל אמר תהלים מבחוץ. ואמרו לי אח"כ שרבינו אמר את הנוסח שכתבתי מתוך כתב השליחות, ולא עשה מזה עסק גדול, רק הכל בפשטות.

במשך כשלש שנים אחר המעשה הפלא, כל פעם שנכנסתי עם קוויטל אל הרבי זי"ע, היה הרבי מתעניין בשלום הילד הזה, והיה שואל בכל פעם, "וואס מאכט דאס קינד", עד שבאחת מן הקוויטלעך לא שאל עליו עוד, ומני אז היה נראה שעושה עצמו כאילו לא ידע את הנעשה, ויהי לפלא.

ימים עברו, והנה בני ר' חיים פסח שליט"א כבר הקים את ביתו, ולפני כשש שנים, חיתן בני את בנו בכורו ר' יחזקאל שרגא הי"ו. אז אמרתי לבני, שהיות ועזר לך ה' בקישור החיתון של בנך בכורך, ברצוני להכנס אל הרבי מוויזניץ זצ"ל, לקבל ברכת מזל טוב, ולבשר לו את השמחה הגדולה אצל הבן שפעל אז בצאנז.

אומר ועושה, נכנסתי עם בני ר' חיים פסח, ונכדי החתן. והיה נוכח שם ידידי הגה"צ ר' מנחם ארנסטר שליט"א. ובימים ההם כבר נחשכו מאור עיניו של הרבי זי"ע, והיו יכולים לשוחח עמו באריכות יותר. והתחלתי לגולל את כל הסיפור מתחילתה ועד סופה. וגם אמרתי לו שבראשית התקופה היה רבינו שואל עליו, ופתאום הפסיק מלשאול עוד. הרבי ישב במאור פנים והביע שמחתו לאן שהגענו, ובחיבה יתירה [אף שבדרך כלל היה מקבל כ"א בסבר פנים יפות, הרגשתי שכאן היה הרגשה יתירה בזה] העניק 'גלעט' לבני ר' חיים פסח ונכדי החתן, הי"ו.

לאחרונה השתתפתי בסעודת דהילולא של הרה"ק מצאנז, בביהמ"ד שינאווא במאנסי, וסיפרתי בפני הקהל את הסיפור הנורא וישועת ה', בזכותו של בעל ההילולא זצ"ל. הכריז כ"ק האדמו"ר משינאווא שליט"א: א ודאי אז מען האט אזא 'שליח', קען מען פועל'ן.

זכותם הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל.

לדעתי מצוה לפרסם מעשה זו, למען ידעו דורותיכם שגם בדורינו אנו היו לנו גוטע אידן, וגם כהיום אפשר לראות ישועות למעלה מדרך הטבע בזכות הצדיקים, ויעזור השי"ת שאך טוב וחסד ירדפונו עדי נזכה לשמוח בשמחתן של ישראל בב"א.

קוים קצרים מנסיעה לאוקריינא ופולין תשנ"ב

מרשימות משתתפי הנסיעה

- בלופט-פעלד היתה צפיפות גדולה, והסדרנים ניסו לעשות 'סדר', אמר אז רבינו זצ"ל לאחד מהמקורבים: "שטופ נישט קיין אידן".
- ברוסלאנד אצל ציון הרה"ק הצמח צדיק זי"ע, ניגש הבי' ל.ב.פ. נ"י עם קוויטל בין שאר החסידים. ורבינו החזיר לו את הקוויטל, באומרו: "איך

האב שוין געזעגן פון דיר א קוויטל (שאביו שלח קוויטל עם אחד מבני ביתו זצ"ל).

- כן אמר אז להר"ר צ.ש. ולהר"ר ח.ש.פ.ש. שליט"א, שחסר שם אחד מיוצאי חלציהם בהקוויטל.
- הרה"ח ר' ש.צ.ב. דיבר עם רבינו זצ"ל אודות קניית בית הסבא קדישא זצ"ל בגרויסווארדיין, והתבטא רש"צ: אסאך אידישע טרערן זענען פארגאסן געווארן אין די הויז, נענה רבינו זצ"ל לעומתו: אסאך תורה בקדושה ובטהרה איז געלערנט געווארן אין די הויז.
- בלופט-פעלד הוצרכו לחכות זמן רב, ולא היה שם כסאות לישב, וסידרו לרבינו זצ"ל לישב על המאשין הבודק את החבילות. וכיון שלא היה בכבוד הראוי, נכנס הרה"ח ר' אלי' ניימאן הי"ו לאחד החניות דשם, וביקש מהם להוציא כסא אחד עבור רבינו והסכימו. כאשר הביא את הכסא לפני רבינו זצ"ל, שאל רבינו, "מהיכן לקחת את זה", וענה ר' אלי' כנ"ל. שאלו שוב רבינו, "היה לך רשות", וענה שכן. שאלו עוד, "ומי יחזירנו לשם אח"כ", ולא רצה רבינו לשבת עליו עד שקיבל עליו האחריות להחזירו אח"כ לבעליו.
- בארץ ישראל אחר הנסיעה, אמר להרה"ח ר' א.ק.ה. "הלוואי שתפלותינו שהתפללנו אצל קברי הצדיקים ברוסלאנד ופולין, יפעלו שנהיה עכ"פ ערליכער איד".

כגמול עלי אמו

סיפר הרה"ח ר' יעקב אהרן ווערצבערגער הי"ו, משב"ק:

בשנת תשנ"ב, בלופט-פעלד על הדרך לנסוע לקיעוו, כאשר כולנו היינו מוכנים לנסוע על הפליגער, נזכר אחד מבני רבינו זצ"ל ששכח אחד מחבילותיו בלופטפעלד. התנדבתי אני ללכת ולהביאו, והיות ולא רציתי לעכב את העולם רצתי עם החבילה בידי, ובדרך הסתובב לי הרגל שלי.

ביושבי על הפליגער, הבחנתי שהרגל שלי מתנפח, והזכרתי עצמי אצל רבינו זצ"ל. רבינו הורה להמשב"ק הר"ר יוסף ראאב הי"ו, ליקח מן המשחה שהיה לו באמתחתו, ולחבוש את רגלי.

במשך הנסיעה על הפליגער, שהיה ביום ח"י תמוז [יום הולדתו השבעים של רבינו זצ"ל], צום שבעה עשר בתמוז נדחה, הכריזו כמה פעמים בשם

רבינו, שמי שקשה לו התענית (שהיה יום ארוך, ולא היה שם אויר כראוי), שישבור הצום. אבל אני ב"ה לא הוצרכתי לעשות כן.

כשהגענו לקיעוו, היה שם מוכן לרבינו 'קארי צר, לקחתו לבארדיטשוב, ולא היה בו רווח ליותר משני אנשים. ביקש רבינו זצ"ל מבנו הרה"צ אבד"ק בארא פארק זצ"ל, שיפנה נא את מקומו בתוך הקאר בעבורי, כי לא יכולתי ללכת כראוי.

במשך כל הנסיעה, שאל רבינו בשלומי, ואמרתי לו שיש לי יסורים ברגלי. זכורני בביהמ"ד בבארדיטשוב, לפני שהתפללו מעריב, שאלני רבינו אם כבר הפסקתי הצום. וכשעניתי בשלילה, אמר לי רבינו, אזוי? שוין אויספאסטן! והיה לי לפלא, כי בעוד כמה דקות, תהיה זמן שבירת הצום, משא"כ בעת ההוא לא היה עדיין לילה, אף לפי מנהגינו. אבל כמובן שפקודתו שמרה נפשי, ותיכף טעמתי משהו.

כן שאל עלי כמה וכמה פעמים, וכן במעזיבוזש אמרתי לו שיש לו יסורים. בציון הבעש"ט הק' ערך רבינו עבודה נפלאה כנודע. באמירת התהלים מחוץ לאהל, התהלך רבינו אנה ואנה, וכשהגיעו למזמור 'ק"ז הודו לד' כי טוב', אמרו מתחילתו בנוסח דמנחה בערב שבת, בהתלהבות עצומה ובהשתפכות הנפש. ואח"כ נכנס לבדו לתוך האהל לזמן מה, ומסרו לו הכוללות קוויטל, ולא קיבל הזכרות פרטיות.

ביציאתו משם, שאל אותי שוב בשלומי, והנה נעלמו ממני היסורים, ויהי לפלא.

זמן מה אחר שבנו הביתה, שאלני אם השתתפתי בהנסיעה, ואמרתי לו הלא היה לי המעשה עם הרגל. אמר לי כהאי לישנא: וועז דו ביזט צוגעקומען צו מיר דעמאלטס וועגן דיין פוס, האב איך נישט געוואוסט וואס צו טון מיט דיר. מ'איז אויפן וועג, נישטא קיין דאקטער. וואס טו איך דא מיט דיר?!... (היה נראה בעיני כאומר, הוכרחתי לפעול משהו בעבורך).

ליזענסק

מקום המסוגל לישועות

ידוע שהרה"ק בעל תפארת שלמה מראדאמסק זי"ע היה מרבה לנסוע לציון רבינו, וגם הירבה פעלים לקבץ קהל רב לציונו הק', ותיקן את האוהל ואת ביתו של רבינו, וטעמו ונימוקו עמו שרבינו זיכך את עצמו שגם לאחר פטירתו ישאר בתוכינו.

(בשפתי צדיקים)

יראת שמים באמת

שמעתי בשם הרה"ק **רבי מאיר מפרעמישלאן** זללה"ה שאמר: **מי שרוצה שיהיה לו יראת שמים באמת, ילך על ציון של קבר הרבי ר' אלימלך לליזענסק ויתפלל שם ויעשו דבריו פירות.**

(**דברי יצחק** ליקוטי ענינים ענין יראת שמים דף נ"ג להרה"ק **רבי יצחק אייזיק מסוואליווע** דודו של **האמרי יוסף מספינקא**)

תוכלו להרעיש ולבטלן

שמענו ומקובל בידינו כי רבינו רבן של ישראל הרה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע היה דרכו וגדול כוחו לבטל כל הגזירות שיצאו במדינתנו על כלל ישראל.

האהל הקדוש בליזענסק

ומיד אחרי פטירתו לחיי עולם הבא הנה יצאו בעוונותינו הרבים לפועל כל הגזירות שעיכבם הוא בחייו, **ואז נסעו תלמידיו הקדושים על ציון המצוינת קודש הקדשים למקום מנוחתו זי"ע בליזענסק, וצעקו שמה הלא אמרו חז"ל גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם,** ומדוע יניח רבינו זה עתה אשר היה דרכו וכוחו לבטל הגזירות וצרות בתפלותיו ומליצותיו בחיים חיותו, ועתה בהיותו בעולם העליון יניח להתפשט גזירות רעות כאלו עלינו ועל דתינו. ואז בא אליהם בתשובתו לאחד מגדולי תלמידיו, כמדומני ששמעתי שבא להרה"ק **מהרמ"מ מרימנוב** זי"ע, ואמר שמעתי קול צעקתכם ובכיותכם על ציון קברי, אמנם בהיותי בעולם העליון כעת באשר הראוני כי המשפט צדק גם בהגזירות וכן מוכרח להיות, לא אוכל להכחיש האמת ולומר לבטלן, **אמנם אתם אשר הנכם בעולם הזה ותבינו ותראו כי לא טוב הדבר לכנסת ישראל ולכבוד תוה"ק ואמונתו יתברך שמו, אתם תוכלו להרעיש ולבטלן.**

(**שער יששכר** להרה"ק **בעל מנחת אלעזר ממונקאטש** מאמרי חודש תשרי מאמר תקע בשופר אות כ"ח)

נשמת הבעל שם טוב

כדי לאמת לך דברינו אביא לך מה שסיפר הגה"צ **רבי מאיר דוד טאבאק** ז"ל שהיה דומ"צ דפה [קרעטשניף] ואח"כ בעיר סיגעט [בן הרה"ק **רבי שלמה לייב טאבאק דומ"ץ סיגעט בעל ערך ש"י** זצוק"ל], כי פעם אחת בהיותו על ראש השנה בשינאווע, ובין כסא לעשור נסע עם **אחיו הר"ר שלום** [טאבאק ז"ל] עם עגלה ששכרו ליסע לעיר ליזענסק להיות **על הציון של אא"ז הרבי ר' אלימלך** ז"ל, ובהיותם שם היה לפלא בעיניהם בראותם שמחיצת הברזל הסובבת הקבר הוא רחבה ביותר ממקום הקבר, שנית מדוע בניו הקדושים של הרבי אינם נקברים אצלו באהלו רק מבחוץ באוהל קטן נקברים. וכשתמהו כל כך עמד שם זקן מופלג אחד, ואמר להם אם תקחו אותי על העגלה שלכם עד עיר שינאווע אז אפתור לכם הפליאה, והסכימו לדבריו.

וסיפר שהוא תלמיד מובהק של הרה"ק **בעל מאור ושמש** ז"ל, ושמע מרבו שסיפר שאצל רבו בעל נועם אלימלך היה הרגילות כי מי שזכה לשימוש על לילה אחת אצל רבו היה לזכיה גדולה, ובסוף ימיו פקד הרבי לבל ישמשנו כי אם תלמידו רבי קלונימוס הבעל מאור ושמש, וכשקיבלו למשמש אמר לו **והתחזקת והיית לאיש אצלי כי תרגיל עצמך בנוראות.** לדוגמא היה פקודתו בכל בוקר להביא קאווע לרבו, ובאם שימצא איזה איש בחדרו לא ישאלהו האיך באת להבית המוסגר בלילה רק לכבד גם אותו בקאווע. פעם אחת בא בבוקר

לחדר הרבי **ומצא יושב אצל הרבי איש זקן ופניו מאירות מאד**, ומהפחד נתעלף עד שהרבי הקיצו ואמר לו לפלא, **בן יפחד מאביו, הלא זה אבינו אברהם**, מזה נבין מה שהיה רגיל לראות בשם.

בימיו האחרונים אמר לו פעם אחת רבו כל היום, בלילה תכין עצמך וחזקת מאד והיית לאיש. בתחילת הלילה הזהירו עוד הפעם כנ"ל, ומובן בשמעו זאת ההכנות שעשה לזה הלילה. וקרוב לחצות לילה הזהירו עוד הפעם כנ"ל, ולבש הרבי בגדיו העליונים, ולקח מקלו בידו וקרא אותו עמו, והלכו על ההר שבשם הבית החיים, ובאו למקום אחד ונשארו עומדים, הזהירו עוד הפעם הרבי כנ"ל, והרבי נתעטף באבנטו ונתן ידי משמשו אצלו בתוך אבנטו. אחר כך הסתכל הרבי ועיניו לשמים, וכשהגיע חצות הלילה אמר **נא:** באמרו זאת נפתח דלת בשמים כנגדם **ויצא אש גדולה ונוראה, ומהאש נתפזרו ניצוצות ואורות על כל העולם**, והמשמש לא יכול להביט בהאור הגדול שהאיר מקצה העולם עד קצה העולם, והוכרח לסתום עיניו מהמראה הנוראה הלזו, **והניצוצות האור מכל העולם נתקבצו יחד וירדו ונכנסו בהארץ אצל רגליהם**, וכעבור איזה שעה כך, אמר הרבי די, ומיד נסגר דלת השמים והאש נפסק.

אמר הרבי למשמשו **כעת אנו יודעים מה הוא הבעל שם טוב**, כי **תמיד התפעלנו מה זאת שהיה כבר בזה העולם תנאים ואמוראים ולא זכו להשם 'בעל שם טוב' רק רבינו רבי ישראל ממעזביז ז"ל, ובקשנו שאנו רוצים לראותו**, השיבו שבזה העולם אי אפשר להראותם רק בעולם הבא, אמרנו שרק בעולם הזה בלבוש החומר אנו רוצים לראותו, הבטיחו לנו שקודם פטירתי יראו אותו לנו, וכעת הראו לנו זאת, **האש הגדולה היא נשמת הבעש"ט הק', ואילו ניצוצות האור שהתפשטו בכל העולם זהו כח התורה והחסידות שלו שעל ידם מתקיים גם כעת העולם.** ותדע כי בעוד איזה ימים אפטור מזה העולם, וכשיחשבו התלמידים להיכן שיקברו אותי, תאמר כי בכאן היא מקום מנוחתי, באשר שבכאן הלכה נשמת הבעש"ט הק', ונטל הרבי בעצמו ד' עצים קטנים והעמידן בקרקע לסמון המקום. על כן סבבו כל זה המקום באותן המחיצות, **ומחמת כי המקום נורא מאד פחדו לקבור אפילו את בניו הקדושים אצלו**, עכ"ד.

(**ויצא פרח** על פרקי אבות פרק ששי דף ק' ע"ב להרה"צ **רבי אברהם חיים ריינמאן אבד"ק קרעטשניף**, בהסכמות נלהבות מ**בני הסב"ק זי"ע**)

נוסע עם ציבור גדול

אא"ז [הרה"ק **רבי משולם פייש מטאהש** זצוק"ל] **היה נוסע עם ציבור גדול להשתטח על ציון קדשו** של הרה"ק **הרבי ר' אלימלך מליזענסק** זי"ע, ולא רק

ביומא דהילולא דיליה אלא בכל עת מצוא, אף שעיר ליזענסק רחוקה הרבה מעיר טאהש, ובימים ההם היתה נסיעה כזו קשורה בהרבה סכנות, ואירע לו פעם בדרך שניצל בנס מטרפתן של חיתו יער, כמו שזקיני מספר המעשה במכתב הנמצא בידינו, **בכל זאת מסר נפשו בפועל ממש** להשתטח על ציון הקדוש של הר"ר אלימלך, **ושם גם פעל להוריד את נשמת בנו זקיני הקדוש** [הרה"ק **רבי אלימלך מטאהש** זצוק"ל].

(**עבודת עבודה** פתגמי קודש **להרה"ק מטאהש** ליום כ"ח סיון דף ר"ג, ועע"ש שיחות קודש ח"א דף ע"ח **אגרת קודש** מבנו הרה"ק **רבי אלימלך מטאהש** שמספר מעשה הנ"ל בפרטיות)

גודל כח הבעל שם טוב

פעם הלך **רבינו** מוצש"ק עם תלמידו **המאור ושמש** להבית החיים, וראו **שירד מן השמים עמוד של אש**, ובתוך האש היה נראה דמות אדם ובא עד לארץ וחזר ועלה לשמים. אחר זה ציוה רבינו שיציינו בדיוק את המקום, שרוצה שלאחר פטירתו יגנזוהו שמה, ואמר שזה היה **הרה"ק האלקי הריב"ש טוב ממעזיבוש** זי"ע.

(**גדולת יהושע** ח"א אות י"ד מה שסיפר **הרה"ק מנאסאד** זי"ע, ובנוסח אחר מוסיף: **שהניצוצות נתפשטו משם על כל העולם** להורות על גודל כח הבעש"ט לכל העולם)

השמים בליזענסק

השמים בליזענסק מזוככים מתפלותיו של מרן הר"ר אלימלך זי"ע - כך העיד **הרה"ק מאפטא** זי"ע.

(**י"ג אורות-פשעווארסק** ח"ב מערכת רבינו דף ל"א, ששמעו מפי **הרה"ק מקאלשיץ** זי"ע)

'דאס הימל איז דא הייליג'

הרה"ק משינאווא זי"ע כשהיה פעם על הציון הקדוש **בליזענסק**, התבטא ואמר: **דאס הימל איז דא הייליג!!!**

(**י"ג אורות-פשעווארסק** ח"א דף קכ"ו)

'די גראז אין ליזענסק'

קבלה מפי **הרה"ק משינאווא** זי"ע: **די גראז אין ליזענסק ארום דעם ציון זאגן שירה פאר פרייד אז אידן טרעטן אויף זיי אויפן וועג צום ציון** פון הייליגן **ר"ר אלימלך** זי"ע.

(מפי הרה"ג **רבי ירמי' פרידמאן דומ"ץ שאפראן**, ששמעו מפי אביו **כ"ק ראב"ד סאטמאר שליט"א**, ששמעו מפי דודו הגה"צ **רבי שלמה זלמן פרידמאן אבד"ק ראחוב** זצ"ל, ששמעו מפי הגה"צ **רבי ירמי' קאהן דומ"ץ סלאטפינא**, ששמעו מפי **הרה"ק משינאווא** זי"ע)

קדושת ארץ ישראל

הרה"ק משינאווע זי"ע אמר פעם: **עפר אדמת עיר ליזענסק יש בה קדושת ארץ ישראל**, ועל זה נאמר וכיפר אדמתו עמו, **שזוכין לכפרת עוונות.**

(מפי הרה"ח מגיד-מישרים **רבי יוסף הערש ווינשטאק** שליט"א / ס' **רבינו הקדוש משינאווא** ח"ב דף תשע"ח)

מדוע אינך נוסע לציון שלי?

רבינו [**בעל 'מדרש אהרן' מבענעדקוויץ**, אחי **ה'אמרי יוסף' מספינקא** זי"ע] היה רגיל לספר: מעשה באברך אחד שנסע לארץ ישראל, ובדרך נוסעו על האניה נגלה אליו בחלומו הרה"ק **ה'נועם אלימלך' מליזענסק** זי"ע, ושאלו לאן פניו מועדות, משהשיבו האברך **כי נוסע לארצינו הקדושה למקומות הקדושים, שאלו הר"ר אלימלך: מדוע אינך נוסע לציון שלי בליזענסק?** ואכן בשובו מארה"ק נסע האברך לליזענסק. והרה"ח **רבי יוסף גאטליב מפטארייענא** אמר שאברך זה היה רבינו [בעל מדרש אהרן] בעצמו.

כמו כן מסופר שבחלומו הנ"ל **הובילו הר"ר אלימלך עד לציונו הק'**, וכשנסע רבינו לליזענסק בפעם הראשונה בחייו, התפלאו כל מקורביו לראות שיודע בדיוק את הדרך ולתאר את הציון הק'.

(**שבחו של אהרן** בענעדקוויץ דף כ"ו)

כציון רשב"י ואריז"ל

פעם אמר **התפארת שלמה מראדאמסק** זי"ע: כל העולם בוודאי תמהים היתכן הרב מראדאמסק נוסע **לליזענסק ולא על ציון אחר**, אבל מי שיודע מפני מה

בארץ ישראל ישנן שם קברי נביאים ומלכים ושופטים, תנאים ואמוראים, ועל שום ציון אין עושין הילולא **רק על ציון רשב"י וציון האריז"ל**, מי שיודע זאת יבין גם את זאת.

(**נפלאות התפארת שלמה** אות רנ"ב להגאון האדיר **רבי אברהם שמואל צבי הירש אבד"ק וויערזיבניק** ואח"כ בעיר וויניפעג-קאנאדא נכד **התפארת שלמה**)

עומד על קברו ומתפלל

הנה בילדותי שמעתי מפי **חסיד נאמן** שסיפר לי שהוא היה באותו מעמד, שפעם אחת נסע **התפארת שלמה** לליזענסק להשתטח על קבר **הנועם אלימלך** זי"ע, ומידי עברו דרך קראקא אמר לאנשי שלומיו בזה הלשון: אם היה כאן המגיד הגאון **רבי שלמה קלוגער** זצ"ל היה שואל אותי קושיא עצומה: מדוע על קבר הנועם אלימלך אני נוסע ועל קברי הגאונים הקדושים שבקראקא אין אני הולך? אבל התירוץ הוא פשוט, דאפילו עצם אחד לא ימצא מגופם דכל העצמות גלגלו לארץ ישראל, **ואחד הוא הבעל נועם אלימלך שהתפלל ופעל את זאת שעצמותיו ישארו על מקומו כדי שיהא באפשרות לבוא ולהשתטח על קברו.** וסיים בזה הלשון: **וגם עתה אם אנו הולכין על קברו רואין אנו שהוא עומד על קברו ומעוטף בטלית ותפילין ומתפלל עבור כלל ישראל.**

(**ארץ צבי** על הגדה של פסח דף ס' מהרה"ג **רבי צבי הירש** שהיה **דיין ומו"ץ בעיר קראקא** קודם המלחמה ואח"כ **רב בעיר טורנא**)

היה לו בזה ענין גדול

דרכו בקודש זצ"ל [של מרן **בעל תפארת שלמה מראדאמסק** זי"ע] היה שנסע הרבה פעמים לליזענסק על ציון הקדוש של רבינו אדמו"ר **הרבי ר' אלימלך מליזענסק** זצ"ל זי"ע, **והיה לו בזה ענין גדול כמפורסם בין החסידים, והוא תיקן שם שיאיר על קבר איש האלקים נר תמיד, וגם חיזק שם האוהל הקדוש שלו, ובנה בית חומה מדמיו.**

(**אהל שלמה-ראדאמסק** ח"א אות ל"א להרה"צ **רבי יצחק מרדכי הכהן ראבינאוויץ אבד"ק פלאוונא** בן הרה"ק **רבי צבי מאיר אבד"ק ראדאמסק** בן **התפארת שלמה** זי"ע)

פעל שם הרבה מופתים

ידוע ומפורסם בין החסידים שהיה לו [להתפארת שלמה מראדאמסק זי"ע] **ענין גדול בזה שנסע בכל שנה על קבר הקדוש של אדומו"ר הרה"ק הרבי ר' אלימלך זצ"ל מליזענסק**, והיה לו שם בליזענסק סמוך לציונו הקדוש מקום מיוחד, מחמת שהיה כהן ולא היה יכול ליכנס להציון פנימה, **והיה שם כמעט כל היום ולמד והתפלל שם ונטל פתקאות ופעל שם הרבה מופתים** זי"ע. ופעם אחת אמר: **תהלה לאל שעוררנו את הרבי ר' אלימלך זי"ע שיזכור אותנו.** ואמר על עצמו שהוא תלמיד הר"ר אלימלך זי"ע, וידוע שלפי סדר השנים הרי נולד אחרי פטירת הר"ר אלימלך, ומי יודע כוונתו הקדושה בזה.

(**אהל שלמה-ראדאמסק** ח"א אות מ"ז להרה"צ **רבי יצחק מרדכי הכהן ראבינאוויץ אבד"ק פלאוונא** בן הרה"ק **רבי צבי מאיר אבד"ק ראדאמסק** בן **התפארת שלמה**)

כפרת עונות כמו ביום כיפור

פעם אחת עשו סעודה גדולה **בליזענסק** לכבודו [של **התפארת שלמה**], ובאמצע הסעודה פתאום עמד זקיני זצ"ל מלוא קומתו, וכל האנשים כאשר ראו כי עמד מהשולחן עמדו כולם, אחר כך גחין ולחיש לבנו אדומו"ר הרה"ק **בעל חסד לאברהם מראדאמסק** זצלה"ה, **שעמד בפני הרבי ר' אלימלך שבא אל שולחנו**, ואמר עוד **שכל מי שהיה אצל שולחן זה היה לו כפרת עונות כמו ביום הכיפורים, מחמת שהר"ר אלימלך היה שם.**

(**אהל שלמה-ראדאמסק** ח"א אות מ"ז להרה"צ **רבי יצחק מרדכי הכהן ראבינאוויץ אבד"ק פלאוונא** בן הרה"ק **רבי צבי מאיר אבד"ק ראדאמסק** בן **התפארת שלמה**)

'מיר האבן אים אביסל דערמאנט'

פעם אחת אמר **התפארת שלמה** על ציון **רבינו:** הזקן הזה שכח לגמרי מאתנו בעולמות העליונים, **ב"ה מיר האבן אים אביסל דערמאנט!**

(**נפלאות התפארת שלמה** אות רנ"א להגאון האדיר **רבי אברהם שמואל צבי הירש אבד"ק וויערזיבניק** ואח"כ בעיר וויניפעג-קאנאדא נכד **התפארת שלמה**)

הסוד של שמחת הילולא דרשב"י

שמעתי מפום **חסידים נאמנים**, ששמעו פעם אחת מפיו הקדוש [של **האבני נזר** זצוק"ל] בל"ג בעומר כשישב בסעודה לכבוד הילולא דרבי שמעון בר יוחאי,

אמר: שהגם שיש צדיקים שזכו להוביל גופם הטהור מכאן לארץ ישראל, אבל גופו הטהור של **הרבי ר' אלימלך מליזענסק** זצוק"ל עדיין הוא פה בחוץ לארץ. ואמר **שמי שיודע הסוד של שמחת הילולא דרשב"י יותר מבשארי תנאים, הוא יודע גם כן הטעם למה דוקא הרבי ר' אלימלך נשאר גופו בחוץ לארץ.**

(**אביר הרועים** תולדות האבני נזר אות ע"ה)

מיאן להעלותו למקום גבוה

שמעתי כמה פעמים מהגה"צ **רבי איציקל מפשעווארסק** זי"ע בשם **רבותיו,** שהרה"ק **הרבי ר' אלימלך** זצ"ל **מיאן מלהעלותו למקום גבוה, באמרו שרוצה לישאר במקום נמוך באופן שיהיה לו קשר עם בני ישראל בעולם הזה, בכדי להתפלל בעדם.**

(**יפה שיחתן** להגה"צ **רבי אלחנן היילפרין מראדאמישלא** זצ"ל ח"ג אות ל"ז / **אוצר ישראל** מערכת רבינו אות ע"א, שסיפרו הרה"ק **רבי יענקעלע מפשעווארסק** זי"ע בשם חותנו הרה"ק **רבי איציקל**, לפני **האדמו"ר מתולדות אהרן** זצוק"ל)

בזה הרגע נתקדש עד עולם

כשנסתלק **רבינו** לקחו המלאכים גופו הטהור לגן עדן, ובזה הרגע שנטמן בהקבר **נתקדש מקום קבורתו עד עולם, שבני ישראל בכל הדורות יכולים לשוב בתשובה ולפעול שם כל מיני ישועות.**

(**אוצר ישראל** מערכת רבינו אות כ"ו, ששמעו מפי רבו **בעל שומר אמונים** זצוק"ל, ששמע מרבו **בעל צבי לצדיק מבלאזשוב** זי"ע)

שמעו אנחות מקברו

בשנת תשל"א נסענו להרבה מקומות הקדושים בפולין ביחד עם ידידי הרה"ח **רבי ישראל ניימאן** שליט"א יליד **ליזענסק,** ובעת שהגענו לליזענסק התאספו הרבה גוים מן העיר והקיפונו מכל צד, ור' ישראל היה המתורגמן ביניינו שהוא יודע את לשון פולין בטוב, וסיפרו הגוים משיחים לפי תומם שבזמן החורבן הגדול שעשו הגרמנים ימ"ש על כלל ישראל **שמעו אנחות מקברו של הנביא** [כוונתם על רבינו] **עד כדי כך שיכלו לשמוע אנחותיו בכל העיר ליזענסק.**

כשנסענו משם סיפר לי ר' ישראל שכשנכנסו הרשעים הארורים ימ"ש לליזענסק ברחו יהודים לשינאווא הסמוכה כדי להמלט משיני האריות, וזה

היה באמצע החורף, ומחמת הקור הגדול חזרו בלילה כמה נשים לליזענסק להביא איזה מלבושים משם כדי להתחמם, ואמי שנשארה בליזענסק שלחה לי עם הנשים איזה מלבוש, וביקשה מהן שיאמרו לי **שהיתה על ציון הרבי ר' אלימלך לשפוך שיח ושמעה אנחות גדולות מן הציון.** אחר זמן באמצע המלחמה פגשתי את הרה"ק **רבי בנציון מבאבוב** הי"ד וסיפרתי לו דברים כהווייתן, ואמר לי הרה"ק מבאבוב שיתכן שהיה לה דמיון על ידי גודל הפחד. אבל עכשיו כשהגוים העידו גם הם כן שמע מינה שאמי לא היה לה דמיון, אלא אנחות ממש של רבינו הקדוש שמעה שהיה נאנח על צרות ישראל ועל חללי עמי שנפלו בחרב.

(קונטרס **בית אלימלך** אות ק' שבסו"ס **אורח לצדיק** שיצא לאור ע"י הרה"ח **רבי חיים דוב ווייסבערגער** שליט"א)

רבינו הבטיח

מקובל בידי **מכמה תלמידי חכמים ויראי ה'**, **שרבינו** הבטיח: **כל איש אשר יבוא על קברו לא ימות בלא תשובה.**

(**אהל אלימלך** אות רס"א / **שם** אות רפ"ב בשם הרה"ק **רבי אפרים פישל סופר אבד"ק נאנאש** זצ"ל)

'איך האב מיך שוין סיקורירט'

פעם אמר אחד לרבינו [**האמרי חיים** זצוק"ל], כי מרגלא בפומי דאינשי שהטובל במקוה של **הארי"** הק' בצפת, מובטח לו שלא ימות בלא תשובה. השיב מרן: "**איך האב מיך שוין סיקורירט**", **כי כבר הייתי בציון קדשו של הרבי ר' אלימלך זי"ע בליזענסק**, ומקובל שמי שהיה אצל ציון הרבי ר' אלימלך לא ימות בלא תשובה.

(**שרפי קודש** כ"א אדר דף ש"ו, סיפורי צדיקים שסיפר רבינו **האמרי חיים** זצוק"ל)

קאפיטל תהלים אחד

בעיר לוגאנו שבמדינת שווייץ היה גר הגה"ק **רבי שלמה זלמן הורוויץ מראחוב** זצ"ל, ושם היה יהודי שבנו סטה מדרך היהדות רח"ל, ולבנו זה היה מכונת אויטא, על כן יעץ הרב מראחוב לאביו שיבקש לבנו שיסיעו **לליזענסק**, ויבטיח לבן שהרב לא יתערב לו בדרכו, וכך הוה. כשהגיעו לליזענסק ביקשו הרב מראחוב שמכיון שכעת הוא נכנס לציון להגיד תהלים לזמן ממושך, ולמעשה כבר באו דרך כה ארוכה משווייץ לליזענסק, על כן אולי כדאי שיואיל נא

בטובו להיכנס עמו ולהגיד רק קאפיטל תהלים אחד. הסכים הלה ונכנס לציון, **ויהי כשהחל לומר הקאפיטל פרץ בבכיה ומעיין דמעות ניגר מעיניו, וחזר בתשובה שלימה, והיהודי הזה הוא כהיום מה'שיינע אידן' שם בשווייץ.**

(**מילין קדישין** לכ"ק **אדמו"ר מראחמיסטריווקא-ארה"ק שליט"א** קובץ לשנת תשס"ז פ' תשא דף שכ"א, ששמעו מ**יהודי שמכיר את בעל המעשה**)

מי יתן מציון ישועת ישראל

הרה"ק **בעל אור פני משה מפשעווארסק** זי"ע היה לו בת שלא היתה בקו הבריאות, והזכירה תמיד לרבו **הרבי ר' אלימלך** ולא עלתה בידו, ואחר שנפטר הר"ר אלימלך חלם לו ה'אור פני משה' בלילה שרואה את רבו הק' הר"ר אלימלך, ושפך לפניו את מר לבבו על בתו שהיא עדיין חולה, ענה רבינו אלימלך: **מי יתן מציון ישועת ישראל, היינו שעל הציון שלו יושע בישועה ורפואה**, וכן הוה שנסע לליזענסק ואז נתרפא בתו.

(גליון **בארות המים-טשערנאוויטץ** אלול תשס"ו דף ה', העתק מכתבי כ"ק אדמו"ר **רבי משה יודא שנעעבאלג מטשערנאוויץ** שליט"א, ששמעו מאביו הגה"צ **גאב"ד מאנטשעסטער** שליט"א, ששמעו מזקינו הגה"צ **רבי פנחס הלוי הורוויץ ראבד"ק קאסוב בעל פתחא זוטא** זצ"ל, שהיה גר בעיר ליזענסק לאחר חתונתו, הובא בספר **עבודת הצדיקים** לראש השנה דף ק"ו)

נתבטל הגזירה פתאום

שמעתי מ**חסיד אחד** שהוא היה בין החסידים אז [בראש השנה האחרון בצל הקודש של מרן **בעל תפארת שלמה מראדאמסק** זי"ע], והתחיל הרה"ק לדבר מענין עבודת הצבא, ואמר להם כי על זה צריכים להתפלל ולעורר רחמים שלא יקחו את אחינו בני ישראל לעבודת הצבא. ואמר כי הגזירה הזאת נצמח מזה שאין נזהרים ח"ו בשמירת הברית, שאם נזהרים בזה אין כל אומה ולשון יכול לשלוט בהם, **ובעת שהיה אדומו"ר הרבי ר' אלימלך זצ"ל מליזענסק בחיים, היה הוא השומר לישראל בענין הזה [שמירת הברית], ולכן כל ימי הרבי ר' אלימלך לא היתה הגזירה הזאת**, אכן כאשר נפטר הר"ר אלימלך נעשתה הגזירה הזאת מקודם בגאליציא, אבל בפולין עדיין לא נתפשטה, רק אחרי זמן רב התחילה הגזירה כאן בפולין. והיה קשה לי **הלא אמרו חז"ל גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, ומדוע אינו מתפלל הרבי ר' אלימלך בעולם העליון לבטל הגזירה, ולכן נסעתי לליזענסק על קברו הקדוש ועוררתי אותו, ונתבטל אז הגזירה**, עכ"ד אדומו"ר זצ"ל. **האנשים אשר היו שם באותו המעמד**

הזכירו עצמם שבאמת באותו השנה שאדומו"ר זצ"ל היה בליזענסק נתבטל הגזירה פתאום, ואני זוכר עוד כד הוינא טליא שפתאום נתבטלה הגזירה, וכל האנשים האנשי חיל מהיהודים שנשלחו לצבא נשלחו פתאום לביתם, ונקהלו היהודים בעריהם ועשו שמחה ויום טוב.

(**עטרת שלמה-ראדאמסק** אות ט"ז להרה"צ **רבי יצחק מרדכי הכהן ראבינאוויץ אבד"ק פלאוונא** בן הרה"ק **רבי צבי מאיר אבד"ק ראדאמסק** בן **התפארת שלמה** זי"ע)

אותה השעה שהיו על הציון

בעת חליו של הרה"ק **רבי אלעזר ניסן מדראהביטש** זי"ע בעודו ילד, שלח אביו הרה"ק **בעל ישמח משה** זי"ע שליחים על **ציון הרבי ר' אלימלך בליזענסק** ואמר להם: כאשר תבואו לחצר הבית החיים, תאמרו אשר אנחנו מנדרים פרוטה לצדקה, **בעד הנשמה אשר תלך ותגיד לנשמת הר"ר אלימלך כי באנו על הציון שלו להתפלל לה'** וכו'. פתאום הקיץ הילד ואמר שבזו הרגע **היה אצלי איש יהודי, וצייר תוארו ותמונתו כהר"ר אלימלך ז"ל, ובירך אותי והבטיח לי שאהיה מעתה בריא אולם, והיה במכוון אותה השעה שהיו על הציון.**

(**תהלה למשה** החדש תולדות הישמח משה פרק ב' דף כ"ב)

עפר מעל הקבר לשמירה

איש אחד הגיע **לציון רבינו** באמצע תוקף מלחמת עולם השניה, ואחר תפלות ובקשות ובכיות מעומקא דליבא, **חפר איזה גרגירי עפר מעל הקבר שיהיה לו לשמירה לכל אורך הדרך** להינצל מידי השונאים ימ"ש, ואכן בדרך לא דרך אחר כמה וכמה הרפתקאות שעברו עליו הצליח בעזהשי"ת לצאת מבין שיני האריות חי וקים. לא עבר זמן מרובה וחלם חלום **כאילו רואה איש שפניו מאירים כמראה השלהבת מדבר אליו בנחת ובהארת פנים על לבו השבור מכל התלאות**, ואחר כך אמר לו **שעכשיו ילך ויחזיר את צרור העפר אל מקומו אשר משם לוקח**, ויהי לפלא.

(מפי ידי"נ בנש"ק הרה"ג **רבי פישל האגער** שליט"א מירושלים עיה"ק, ששמעו מ**בעל המעשה** בעצמו)

התמהמה שם הרבה

שמעתי בעצמי מאחד מנכדי **הרבי ר' אלימלך** זי"ע, ששמע בעצמו מהרב הצדיק **רבי ארון מקראקא** זצ"ל, בנו של **המאור ושמש**, שסיפר: שפעם אחת נסע

עם אביו על ציון הקדוש לליזענסק, והתנה עם בניו ועם אנשים שיניחו אותו להיות בעצמו על הציון ולא יכנס שום אדם לשם בעוד היותו שם, ובודאי כן עשו, ונכנס על הציון הוא לבדו, והמאור ושמש בעצמו סיגר מבפנים את הדלת. אולם התמהמה שם הרבה ונפל פחד גדול על בניו, כי ידעו דרכו בקודש שאין לו להתמהמה כל כך, ויראו מאוד, והגישו ושברו את הדלת, ונכנסו ומצאו אותו מושכב בפישוט ידים ורגלים על הקבר כמו ממש זה כנגד זה, והקיצו אותו ולא יכלו עד שהקיצו אותו בחזקה. ואזי התרגש המאור ושמש זצ"ל, ואמר לבניו: **'וואס האט עטץ מיר געטוהן, וועז עטץ וואלט מיך געלאזט נאך ליגען איין מינוט, וואלט איך געגאנגען גלייך מיט דעם רבין אין גן עדן אריין'.**

(**אהל אלימלך** אות ק"צ, העתק מכתבי הגה"צ **רבי פנחס הלוי הורוויץ אבד"ק קאסוב** זצ"ל בעל פתחא זוטא)

לדבר עם הר"ר אלימלך

הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ היה פעם אצל ציון **הר"ר אלימלך בליזענסק**, ועמד מן הצד והיה מדבר עם איזה איש שם, והעולם היו מתמיהים על כך, אחר כך שאלו על כך בנו **רבי אליעזר מדזיקוב**, ענהו מרן מרופשיץ: **אם היה לך שכל היית גם אתה בא לדבר עם הר"ר אלימלך...**

(**בית שמחה-קרעטשניף** שיח"ק של הרה"ק **רבי צבי הירש מקרעטשניף** אות תשנ"ח)

לשורר הלל

פעם כשהיה רבינו [**בעל ערוגת הבושם** ז"ע] **בשינאווא** להסתופף בצל קדשו של הרה"ק **בעל דברי יחזקאל** ז"ע, לקח עשרה מתלמידיו ונסע משם **לליזענסק** הסמוכה להשתטח על ציון המצויינת. בדרך שאל הרה"ק כמה פעמים אם רואים כבר את העיירה ליזענסק, והבעל-עגלה השיב: עדיין לא. **סמוך להעיר כאשר הראה הבעל-עגלה על ליזענסק, הורה רבינו לתלמידיו לשורר הלל.** למחרתו טבלו בהמקוה של בעל נועם אלימלך ז"ע, ורבינו עבר בעצמו לפני התיבה בהתלהבות עצומה, ולאחר התפילה נתן תיקון יין-שרף ומזונות, ואחר כך הלכו על ציונו הק', ורבינו האריך שם מאד בתפלותיו בהתרגשות עצומה.

(**תולדות ערוגת הבשם** החדש דף קל"ד)

אפילו רק להיות בעיר

איזה חסיד עבר לגור בעיר **'ליזענסק'**, ומקודם נסע לקבל ברכת פרידה מרבו **ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר**, אמר לו רבינו [בעל ישמח ישראל]: **הנני מקנא בך**

שאתה הולך לגור בעירו של הר"ר מלך, השיב הלה שהוא כהן ולא יוכל לילך על הציון, השיב לו רבינו: **אפילו רק להיות בעיר שהצדיק גר, גם זה ענין גדול.**

(**ילקוט אורות רבותינו אלכסנדר** דף ס"ו שסיפר ר' **מאיר שמעון הכהן ווייניריך** ז"ל **בעל המעשה** ונמסר ע"י **בנו**)

סיפר רבינו זצ"ל (זכר קדשו, מערכת ליזענסק): שמעתי מכ"ק אאזמו"ר זצ"ל, שסיפר להגה"צ הרב מבראשוב זצ"ל שבא לבקרו בכ"א אדר (יומא דהילולא דהרבי ר' אלימלך זצ"ל), שפע"א היה בעיר בערלין, ויש שם ארמון המלך הנקרא 'קעניגסבערג', שנמצאו בו דברים נפלאים, והפצירו בו שילך לראותו. ואף שלא היה לו חשק לילך, עכ"ז כשהפצירו בו נענה להם והלך לראותו. ואמר שיכולים להבין שהיה שם מה לראות, "איך זאג נישט אז עס איז נישט געווען וואס צו זעהן, עס איז געווען וואס צו זעהן". ואח"כ בדרכו חזרה לביתו, היה באותה שבוע במדינת פולין, ונסע לליזענסק להשתטח על ציון הרבי ר' אלימלך זצ"ל, ואמר אז להגבאי ר' ניסן יוסט ע"ה, עכשיו יכולין לראות בחוש, מה שאמר הכתוב (קהלת ב, יג) יתרון האור מן החושך, דהיינו החילוק בין כאן לשם. פי' גודל רגש הקדושה שמרגישים כאן בליזענסק, לעומת טעם החושך שהרגישו שם בבערלין.

עוד שם: אומרים שהרה"ק הרבי ר' אלימלך הניח בצוואה שלא יהיו נכדיו עשירים. ויודע אני שזה דבר אמיתי כי אאזמו"ר ז"ל היה רגיל לומר להרה"ח ר' משה מיכל כשאהי' על הציון של זקינך הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ואפגש עמו אבקש ממנו שיוותר על הצוואה ויבטל את הגזירה שגזר על נכדיו שלא יהיו עשירים שיהיו עניים, ופעם כשבא בחזרה מהציון אמר לו אאזמו"ר ז"ל איך ברענג דיר א גרוס פון ר"ר אלימלך, איך בין געווען אין ליזענסק. אמר רמ"מ הלא הרבי הבטיח לי משהו (שיפעול אצלו בענין העניות), אמר לו אאזמו"ר ז"ל תאמין לי שבהיותי על הציון שכחתי לגמרי מזה.

תפילה קודם התפילה

התפילה קודם התפילה יסודתה בהררי קודש, וכפי המקובל (ראה לעיל בשם "יפה שיחתן") קיבץ הרבי ר' אלימלך זי"ע ל"ו תלמידים מובהקים להתבודדות של איזה ימים ביערות בהכנה לתקן נוסח התפילה, ופתאום נתקבצו יחד עם רבם הקדוש, ויחד כולם הוציאו בפיהם מלה במלה עם רבם הקדוש.

חיש מהר התפשטה תפילה זו בקרב עם ישראל, בתחילה נדפס בסידור 'נהורא', ומשם פקיע שמי' בכל העולם, ואף בין אחינו בני הספרדים, כמו שהועתק בס' עתרת חיים להגר"ח פאלאגי, ובס' פלא יועץ, ועוד.

גם אצל רבוה"ק זי"ע היה נהוג לומר תפילה זו, ונדפס בסידורי ומחזורי התפילה. זקני החסידים מעידים על גודל השתפכות נפשו של כ"ק אדמו"ר זי"ע בעת אמירת התפילה. וכן שמענו מפי אחד מחשובי החסידים בבני ברק, שעדיין מונח בזכרונו גודל העבודה של מרן רבינו זצ"ל בשופכו נפשו בתפילה קודם התפילה, בעת בואו לשהות בצל אביו זי"ע.

וכה אנו מוצאים במכתב הדרכה שכתב רבינו זצ"ל לאנשי שלומינו במאנטריאל, בהתייסדות הביהמ"ד דשם, לפני כשישים שנה, עוד בחיי אביו רבינו האמרי חיים זצ"ל:

"על דבר שאלתכם עבור לעשות איזה גדרים וסייגים בביהמ"ד שעומדים בעזהשי"ת לקנות, הנני רוצה בזה לחוו"ד, כי נכון מאוד הדבר מכמה וכמה טעמים, והנני **כותב** בזה חוו"ד.

ראשית דבר הוא השלום, להשכין אהבה ואחוה, כמו שתיקן לנו אדמו"ר הרה"ק מוהרר"א זצוקללה"ה בתפלתו הקדושה ואל יעלה שום שנאה מאחד על חבירו חלילה, ושנדבר כל אחד את חבירו בדרך הישר והרצוי וכו'".

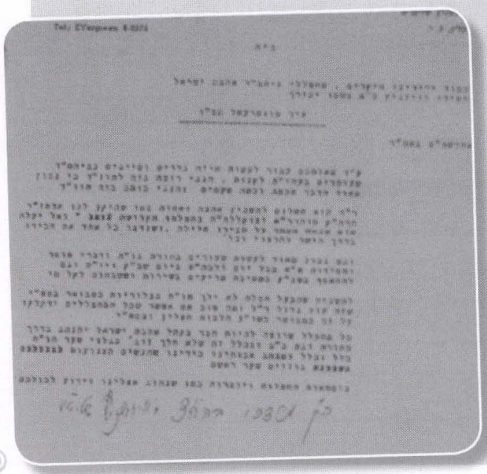

כמו שתיקן לנו אדמו"ר הרה"ק מוהרר"א זצוקללה"ה - מכתב רבינו זצ"ל

ובפרט בעת שמתפללים על ציון קדשו, מה טוב ומה נעים להתפלל מקודם תפילה קדושה זו שתיקן רבינו, ויהי׳ בבחי׳ שפתותיו דובבות בקבר. וכמו שסיפרו לנו המשתתפים בעת הנסיעה לליזענסק תשל״ו, שכ״ק אדמו״ר זצ״ל התפלל התפילה על הציון, בגודל אש קודש.

ויה״ר שיתקבלו תפלותינו לרחמים ולרצון לפני אדון כל.

תפלה קודם התפלה

נוסח הרגילה ושגורה בפי העולם, עפ״י סידור תפלה ישרה שיצא לאור בראשונה בשנת תק״פ בעיר ראדוויל והוגה ע״י הרה״ק רבי מרדכי מקרעמניץ בן הרה״ק המגיד מזלאטשוב זי״ע, ואח״כ יצא לאור הסידור הנ״ל עוד הפעם בעיר מעזיבוש והוגה ע״י הרה״ק מאפטא זי״ע, ושם כתוב לאמר:

תפלה זו יש לאמרה קודם התפלה, יסדה הרב החסיד המפורסים איש אלקי מהור״ר אלימלך בעה״מ ספר נועם אלימלך זצ״ל

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שׁוֹמֵעַ קוֹל שַׁוְעַת עֲתִירוֹת וּמַאֲזִין לְקוֹל תְּפִלַּת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמָיו, שֶׁתָּכִין לִבֵּנוּ וּתְכוֹנֵן מַחְשְׁבוֹתֵינוּ וּתְשַׁגֵּר תְּפִלָּתֵנוּ בְּפִינוּ, וְתַקְשִׁיב אָזְנֶיךָ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל תְּפִלַּת עֲבָדֶיךָ הַמִּתְחַנְּנִים אֵלֶיךָ בְּקוֹל שַׁוְעָה וְרִוּחַ נִשְׁבָּרָה:

וְאַתָּה אֵל רַחוּם בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים תִּמְחוֹל וְתִסְלַח וּתְכַפֵּר לָנוּ וּלְכָל הַגְּלוּיִם אֵלֵינוּ וּלְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל מַה שֶּׁחָטָאנוּ וְהֶעֱוִינוּ וְהִרְשַׁעְנוּ וּפָשַׁעְנוּ לְפָנֶיךָ, כִּי גָלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ כִּי לֹא בְּמֶרֶד וּבְמַעַל חָלִילָה וְחָלִילָה מָרִינוּ אֶת פִּיךָ וְדִבְרֵי תוֹרָתֶךָ וּמִצְוֹתֶיךָ, כִּי אִם מֵרֹב הַיֵּצֶר הַבּוֹעֵר בְּקִרְבֵּנוּ תָּמִיד, לֹא יָנוּחַ וְלֹא יִשְׁקֹט עַד אֲשֶׁר מְבִיאֵנוּ אֶל תַּאֲוֹת הָעוֹלָם הַשָּׁפָל הַזֶּה וְאֶל הֲבָלָיו, וּמְבַלְבֵּל אֶת מַחְשְׁבוֹתֵינוּ תָּמִיד. אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֲנַחְנוּ עוֹמְדִים לְהִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשֵׁנוּ, הוּא מְבַלְבֵּל אֶת תְּפִלָּתֵנוּ וְאֶת מַחְשְׁבוֹתֵינוּ תָּמִיד בְּתַחְבּוּלוֹתָיו, וְאֵין

תפלה קודם התפלה

אָנוּ יְכוֹלִים לַעֲמֹד נֶגְדּוֹ, כִּי נֶחֱלַשׁ שִׂכְלֵנוּ וּמֹחֵנוּ וְלִבֵּנוּ עַד מְאֹד, וְכָשַׁל כֹּחַ הַסֵּבֶל מֵרֹב הַצָּרוֹת וְהַתְּלָאוֹת וּמֵרֹב טִרְדַּת הַזְּמַן:

לָכֵן אַתָּה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן, עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ עַל יְדֵי נֶאֱמָן בֵּיתְךָ וְחַנֹּתִי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן וְאֵינוֹ כְּדַאי, כִּי כֵן דַּרְכְּךָ לְהֵיטִיב לָרָעִים וְלַטּוֹבִים, כִּי גָלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ אֶנְקָתֵנוּ וְצַעֲרֵנוּ וְשִׂיחֵנוּ עַל אֲשֶׁר אֵין אָנוּ יְכוֹלִים לְקָרֵב עַצְמֵנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ וּלְדַבֵּק לִבֵּנוּ בְּךָ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים, אֲהָהּ עַל נַפְשֵׁנוּ, אוֹי עָלֵינוּ מְאֹד, אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם:

וְעַתָּה תְּעוֹרֵר נָא עָלֵינוּ רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים וְהַמְרֻבִּים לְגָרֵשׁ וּלְבַעֵר אֶת יִצְרֵנוּ הָרָע מִקִּרְבֵּנוּ, וְתִגְעַר בּוֹ שֶׁיָּסוּר וְיֵלֵךְ מֵאִתָּנוּ, וְאַל יָסִית אוֹתָנוּ לְהַדִּיחֵנוּ מֵעֲבוֹדָתֶךָ חָלִילָה. וְאַל יַעֲלֶה בְּלִבֵּנוּ שׁוּם מַחֲשָׁבָה רָעָה חָלִילָה הֵן בְּהָקִיץ הֵן בַּחֲלוֹם, בְּפֶרֶט בְּעֵת שֶׁאֲנַחְנוּ עוֹמְדִים בִּתְפִלָּה לְפָנֶיךָ, אוֹ בְּשָׁעָה שֶׁאֲנַחְנוּ לוֹמְדִים תּוֹרָתֶךָ, וּבְשָׁעָה שֶׁאֲנַחְנוּ עוֹסְקִים בְּמִצְוֹתֶיךָ, תְּהֵא מַחְשְׁבוֹתֵינוּ זַכָּה צְלוּלָה וּבְרוּרָה וַחֲזָקָה בֶּאֱמֶת וּבְלֵבָב שָׁלֵם כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב עִמָּנוּ:

וְתָעוֹרֵר לְבָבֵנוּ וּלְבַב כָּל הַנִּלְוִים אֵלֵינוּ וּלְבַב כָּל הַחֲפֵצִים בְּחֶבְרָתֵנוּ וּלְבַב כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ, לְיִחֻדְךָ בֶּאֱמֶת וּבְאַהֲבָה, לְעָבְדְךָ עֲבוֹדָה הַיְשָׁרָה הַמְקֻבֶּלֶת לְפָנֶיךָ כְּפִי כְּבוֹדֶךָ. וְתַקְבֵּעַ אֱמוּנָתְךָ בְּלִבֵּנוּ תָּמִיד בְּלִי הֶפְסֵק, וְתִהֵא אֱמוּנָתְךָ קְשׁוּרָה בְּלִבֵּנוּ כְּיָחֵד שֶׁלֹּא תְמוּט, וְתַעֲבִיר מֵעָלֵינוּ כָּל הַמְסָכִים הַמַּבְדִּילִים בֵּינֵינוּ לְבֵינְךָ אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְתַצִּילֵנוּ מִכָּל מִכְשׁוֹל וְטָעוּת, אַל

תפלה קודם התפלה

תַּעַזְבֵנוּ וְאַל תִּטְּשֵׁנוּ וְאַל תַּכְלִימֵנוּ, וּתְהֵא עִם פִּינוּ בְּעֵת הַטִּיפֵנוּ, וְעִם יָדֵינוּ בְּעֵת מַעֲבָדֵינוּ, וְעִם לִבֵּנוּ בְּעֵת מַחְשְׁבוֹתֵינוּ:

וְתַזְכֵּנוּ אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם אֵל מָלֵא רַחֲמִים, שֶׁנַּיַּחֵד אֶת לִבֵּנוּ וּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ וְדִבּוּרֵנוּ וּמַעֲשֵׂינוּ וְכָל תְּנוּעוֹתֵינוּ וְהַרְגָּשׁוֹתֵינוּ, הַיְדוּעוֹת לָנוּ וְשֶׁאֵינָן יְדוּעוֹת לָנוּ, הַנְּגָלוֹת וְהַנִּסְתָּרוֹת, שֶׁיְּהֵא הַכֹּל בִּיחוּד אֱלֹיךָ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים בִּלִי שׁוּם מַחֲשֶׁבֶת פְּסוּל חָלִילָה, וְטַהֵר לִבֵּנוּ וְקַדְּשֵׁנוּ, וּזְרֹק עָלֵינוּ מַיִם טְהוֹרִים וְטַהֲרֵנוּ בְּאַהֲבָתְךָ וּבְחֶמְלָתְךָ, וְתַטְעֵ אַהֲבָתְךָ וְיִרְאָתְךָ בְּלִבֵּנוּ תָּמִיד בְּלִי הֶפְסֵק, בְּכָל עֵת וּבְכָל זְמַן וּבְכָל מָקוֹם, בְּלֶכְתֵּנוּ וּבְשָׁכְבֵנוּ וּבְקוּמֵנוּ תִּבְעַר תָּמִיד רוּחַ קָדְשְׁךָ בְּקִרְבֵּנוּ, וְנִשְׂעַשְׁעִים תָּמִיד בְּךָ וּבְגָדְלָתְךָ וּבְאַהֲבָתְךָ וּבְיִרְאָתְךָ וּבְתוֹרָתְךָ שֶׁבְּכְתָב וְשֶׁבַּעַל פֶּה הַנְּגְלָה וְהַנִּסְתָּר וּבְמִצְוֹתֶיךָ, הַכֹּל לְיַחֵד שִׁמְךָ הַגָּבוֹר וְהַנּוֹרָא:

וְתִשְׁמְרֵנוּ מִן הַפְּגִיוֹת וְהַגְּאוּת וּמִן הַכַּעַס וְהַקַּפְּדָנוּת וְהָעַצְבוּת וְהַכְּילוּת וּשְׁאָר מִדּוֹת רָעוֹת, וּמִכָּל דָּבָר הַמַּפְסִיד עֲבוֹדָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה וְהַטְּהוֹרָה הַחֲבִיבָה עָלֵינוּ, וְתַשְׁפִּיעַ רוּחַ קָדְשְׁךָ עָלֵינוּ שֶׁנִּהְיֶה דְּבֵקִים בָּךְ, וְשֶׁנִּשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד אֵלֶיךָ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּמִמַּדְרֵיגָה לְמַדְרֵיגָה תַּעֲלֵנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לָבוֹא לְמַעֲלַת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וּזְכוּתָם יַעֲמֹד לָנוּ שֶׁתִּשְׁמַע בְּקוֹל תְּפִלָּתֵנוּ שֶׁנִּהְיֶה תָּמִיד נֶעֱנִים בְּעֵת שֶׁנִּתְפַּלֵּל אֵלֶיךָ עָלֵינוּ אוֹ עַל שׁוּם אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל עַמְּךָ, עַל יָחִיד אוֹ עַל רַבִּים, וְתִשְׁמַח וְתִתְפָּאֵר בָּנוּ, וְנַעֲשֶׂה פְּרִי לְמַעְלָה וְשֹׂרֶשׁ לְמַטָּה:

וְאַל תִּזְכֹּר לָנוּ חַטֹּאתֵינוּ וּבְפֶרֶט חַטֹּאת נְעוּרֵינוּ, כְּמַאֲמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם חַטֹּאת נְעוּרַי וּפְשָׁעַי אַל תִּזְכֹּר,

תפלה קודם התפלה

וְתַהֲפוֹךְ עֲוֹנוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ לִזְכוּת, וְתַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ מֵעוֹלָם הַתְּשׁוּבָה תָּמִיד הָרָהוּר לָשׁוּב אֵלֶיךָ בְּלֵב שָׁלֵם, וּלְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר פָּגַמְנוּ בִּשְׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים:

וְתַצִּילֵנוּ מִקְּנָאַת אִישׁ מֵרֵעֵהוּ, וְלֹא יַעֲלֶה קִנְאַת אָדָם עַל לִבֵּנוּ וְלֹא קִנְאָתֵנוּ עַל אֲחֵרִים, אַדְרַבָּה תֵּן בְּלִבֵּנוּ שְׁגִּרְאָה כָּל אֶחָד מַעֲלוֹת חֲבֵרֵינוּ וְלֹא חֶסְרוֹנָם, וְשֶׁנְּדַבֵּר כָּל אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ בַּדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָרָצוּי לְפָנֶיךָ, וְאַל יַעֲלֶה שׁוּם שִׂנְאָה מֵאֶחָד עַל חֲבֵרוֹ חָלִילָה:

וּתְחַזֵּק הִתְקַשְּׁרוּתֵנוּ בְּאַהֲבָה אֵלֶיךָ, כַּאֲשֶׁר גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ, שֶׁיְּהֵא הַכֹּל נַחַת רוּחַ אֵלֶיךָ, וְזֶה עִקַּר כַּוָּנָתֵנוּ. וְאִם אֵין לָנוּ שֵׂכֶל לְכַוֵּן אֶת לְבָבֵנוּ אֵלֶיךָ, אַתָּה תְּלַמְּדֵנוּ אֲשֶׁר נֵדַע בֶּאֱמֶת כַּוָּנַת רְצוֹנְךָ הַטּוֹב:

וְעַל כָּל זֹאת מִתְחַנְּנִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ אֵל מָלֵא רַחֲמִים שֶׁתְּקַבֵּל אֶת תְּפִלָּתֵנוּ בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

צעטיל קטן

ה'צעטיל קטן' שחיבר רבינו, אכן קטנה היא בכמות, אבל טובא גניז בי' כנודע, הצעטיל קטן היה שגור בפי כ"ק אדמו"ר זי"ע כמעט כל שנות חייו. וכפי שהעיד פעם, שבהיותו כבן תשע בלבד, כבר ידע את הצעטיל קטן בעל פה.

כן הדריך אותנו הרבה פעמים מתוכן הנכתב בצעטיל קטן, ולדוגמא נעתיק כאן ממכתב שכתב רבינו בכתב ידו לתלמיד הישיבה, וזל"ק הנוגע לענינינו:

"על כן דארף מען זיך נישט לאזן פאלן, נאר זיך מחזק זיין, און השי"ת וועט העלפן מיט דער צייט וועט מען פילן א גרויסע הארה אין עבדות ד', ווי עס שטייט אין צעטיל קטן פון רבי ר' אלימלך", ע"כ.

פעם אחת ביקש אחד מרבינו זצ"ל, עצה נגד מדות רעות, והמשיך לומר, דאה"נ דמובא בצעטיל קטן (אות ה') לומר הכנעני החתי וכו', אולם הלא אין עושים כן כהיום. הפסיקו רבינו זצ"ל ואמר לו: ווער זאגט מען זאגט עס נישט הייבט?, מען טוט דאס יא!

כן היה נהוג עשרות בשנים אצל רבינו זצ"ל, לבחון החתנים על הצעטיל קטן, לפני שהולכים לבנות בתיהם. ונתן סכום הגון להנבחנים, מקרן שנתייסד ע"י הרה"ח ר' משה פעלדמאן ע"ה.

ועכשיו בדרך להציון, הזמן גרמא לעורר זכות הצדיק הקדוש, וללמוד מתוך הצעטיל קטן. וכן הורה רבינו זצ"ל למשתתפי הנסיעה בשנת תשל"ו, לומר הצעטיל קטן הנדפס בתוך הסידורים.

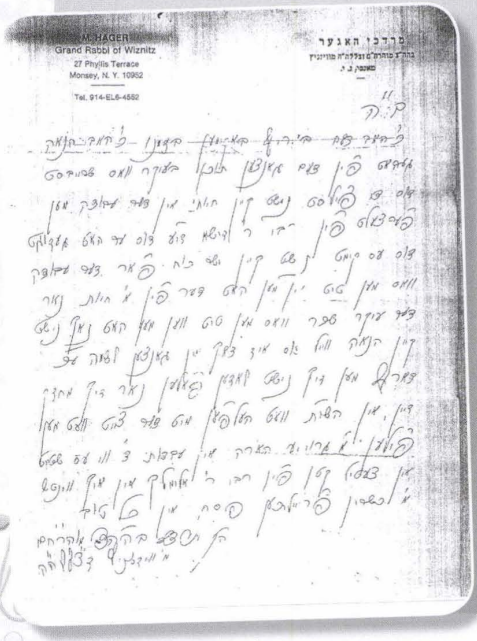
M. HAGER
Grand Rabbi of Wiznitz
27 Phyllis Terrace
Monsey, N. Y. 10952
Tel. 914-EL6-4552

כת"ק מכ"ק אדמו"ר זצ"ל, בו מזכיר מצעטיל קטן

צעטיל קטן

אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם:

א בְּכָל עֵת וָרֶגַע שֶׁהוּא פָּנוּי מִן הַתּוֹרָה, וּבִפְרַט שֶׁהוּא יוֹשֵׁב בָּטֵל לְבַדּוֹ בְּחֶדֶר, אוֹ שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישָׁן, יִהְיֶה מְהֹרָהָר בְּמִצְוַת עֲשֵׂה זוּ שֶׁל וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְיִדְמֶה בְּנַפְשׁוֹ וְיִצְיֵיר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ כְּאִילּוּ אֵשׁ גְּדוֹל וְנוֹרָא בּוֹעֵר לְפָנָיו עַד לֵב הַשָּׁמַיִם, וְהוּא בְּשָׁבִיל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שׁוֹבֵר אֶת טִבְעוֹ, וּמַפִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהָאֵשׁ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וּמַחֲשָׁבָה טוֹבָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרְפָהּ לְמַעֲשֶׂה, וְנִמְצָא שֶׁאֵינוֹ שׁוֹכֵב וְיוֹשֵׁב בָּטֵל, רַק מְקַיֵּים מִצְוַת עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְיתָא:

ב בְּפָסוּק א׳ שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע וּבָרְכָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה יְהֹרֶה כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. וְעוֹד יָכוֹין, אִם יְעַנּוּ אוֹתוֹ כָּל אוּמוֹת הָעוֹלָם בְּכָל עִנּוּיִם קָשִׁים, וְיִפְשְׁטוּ עוֹרוֹ מִבְּשָׂרוֹ, לְהַכְחִישׁ חַס וְשָׁלוֹם בְּיִחוּדוֹ, יִסְבּוֹל כָּל הַיִּסּוּרִים וְלֹא יוֹדֶה לָהֶם חַס וְשָׁלוֹם, וְיְצַיֵּיר בְּדַעְתּוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ כְּאִלּוּ עוֹשִׂין לוֹ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וּבָזֶה יֵצֵא יְדֵי חִיּוּב קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה כַּדִּין:

ג גַּם בְּשָׁעַת אֲכִילָה וְזִיווּג יְכַוִּין כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וּכְשֶׁיַּתְחִיל לְהָרְגִּישׁ תַּעֲנוּג גַּשְׁמִי יְצַיֵּיר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וְתֵיכֶף וּמִיָּד יֹאמַר בְּפִיו וּבִלְבָבוֹ שֶׁיּוֹתֵר הָיָה לוֹ תַּעֲנוּג וְשִׂמְחָה בַּעֲשַׂיִת מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּאוֹפֶן הַנִּזְכָּר לְעֵיל מֵהָרְגֶּשֶׁת תַּעֲנוּג גַּשְׁמִי הַזֶּה שֶׁהוּא מִצְרַעַת מִשְׁכָּא דְּחִוְיָא, וְכַךְ יֹאמַר "וְרַאֲיָה לְדָבָר שֶׁיּוֹתֵר הָיָה לוֹ תַּעֲנוּג וְשִׂמְחָה בַּעֲשַׂיִת מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּאוֹפֶן הַנִּזְכָּר לְעֵיל, שֶׁאֲפִילּוּ הָיוּ

צעטיל קטן

חוֹטְפִים אוֹתוֹ רוֹצְחִים בְּאֶמְצַע אֲכִילָה וְזִיווּג לַעֲשׂוֹת לוֹ הָעֵינוּיִם קָשִׁים הָיִיתִי מְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמִי עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יוֹתֵר מִתַּעֲנוּג גַּשְׁמִי הַזֶּה״. אַךְ יְהֵה שֶׁיִּהְיֶה דּוֹבֵר אֱמֶת בְּלִבּוֹ, וְשֶׁיִּהְיֶה אָז בְּשָׁעַת מַעֲשֶׂה תָּקוּעַ עַל לוּחַ לִבּוֹ בְּתוֹכִיוֹת וּבְפְנִימִיוֹת הַלֵּב בֶּאֱמֶת גָּמוּר, וְלֹא יְשַׁטֶּה אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת כְּגוֹנֵב דַּעַת עֶלְיוֹנָה חַס וְשָׁלוֹם:

ד בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם הֵן בַּתּוֹרָה הֵן בִּתְפִלָּה הֵן בְּמִצְוֹת מַעֲשִׂיוֹת יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן ״הֲרֵינִי עוֹשֶׂה זֹאת לְשֵׁם יִחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ״. וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר זֹאת בְּתוֹכִיוֹת וּפְנִימִיוֹת הַלֵּב, וּבְהֶמְשֵׁךְ הַזְּמַן יַרְגִּישׁ הֶאָרָה גְּדוֹלָה בַּאֲמִירָה זוֹ:

ה כְּשֶׁיַּתְחִיל לְהִתְעוֹרֵר בּוֹ מִדָּה רָעָה חַס וְשָׁלוֹם מִמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁהוּא רָגִיל בָּהֶם, כְּגוֹן עַקְשָׁנוּת, וּבוּשֶׁת שֶׁל גַּאֲוָה, וְעַצְלוּת, וּבְטֵלָה הַמֵּבִיאָה לִידֵי שְׁעָמוּם, וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, יֹאמַר תֵּיכֶף וּמִיָּד בָּזֶה הַלָּשׁוֹן וּבְכָל כֹּחוֹ ״הֲכִנְעֵנִי הַחִתִּי הָאֱמוֹרִי הַפְּרִיזִי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי וְהַגִּרְגָּשִׁי״, וְיִנָּצֵל. וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְצַמְּצֵם רְאִיָּתוֹ שֶׁלֹּא לְהִסְתַּכֵּל חוּץ לְד׳ אַמּוֹת, אֲפִילּוּ בְּהֵיוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ, וּבִפְרָט בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וּבַחֶדֶר שֶׁלּוֹמֵד, וּבְדַרְכּוֹ הֲלוֹכוֹ בַּחוּץ. וּבְהִזְדַּמֵּן לְפָנָיו אִשָּׁה, אֲפִילּוּ אִשְׁתּוֹ וּבְנוֹתָיו הַקְּטַנִּים וְכַיּוֹצֵא, יְצַיֵּיר לְפָנָיו עֵינָיו הַשֵּׁם אדנ״י:

ו כְּשֶׁיָּבֹא לוֹ חַס וְשָׁלוֹם מַחֲשָׁבָה רָעָה מִנִּיאוּף, יֹאמַר כַּמָּה פְּעָמִים ״וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דָּבָר רָע״, וְיִהְרְהֵר אָז בִּדְרָשַׁת חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁדָּרְשׁוּ עָלָיו שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר אָדָם בְּיוֹם וְיָבֹא לִידֵי קֶרִי בַּלַּיְלָה, וְלֹא יָנִיחַ חַס וְשָׁלוֹם לִשְׁהוֹת הַמַּחֲשָׁבָה רָעָה בְּמוֹחוֹ, שֶׁלֹּא לְטַמְאוֹת שֵׂכֶל הָעֶלְיוֹן חַס וְשָׁלוֹם:

ז כְּשֶׁיָּבֹא חַס וְשָׁלוֹם לִידוֹ בְּהִזְדַּמְּנוּת כְּנֶגְדּוֹ הִסְתַּכְּלוּת רָעָה חַס וְשָׁלוֹם, כְּגוֹן בְּהֵמָה וְחַיָּה אוֹ עוֹף שֶׁנִּזְקָקִין זֶה לָזֶה, אוֹ טֶפַח מְגוּלֶה

צעטיל קטן

בְּאִשָּׁה בְּמָקוֹם עֶרְוָה, אוֹ בְּצוּרַת אִשְׁתּוֹ נִדָּה, וּכַיּוֹצֵא בָּהֶן, יֹאמַר תֵּיכֶף וּמִיַּד הַפָּסוּק "וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם", וְלֹא יְטַמֵּא אֶת שִׂכְלוֹ חַס וְשָׁלוֹם:

ח יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יַתְחִיל לְדַבֵּר לְשׁוּם אָדָם זוּלַת לְצָרֶךְ גָּדוֹל הַהֶכְרַח לוֹ, וְאַף הַהֶכְרַח יְדַבֵּר בִּדְבָרִים קְצָרִים מְאוֹד מְנוּפָּה בְּי"ג נַפָּה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּדִבּוּרוֹ שׁוּם שֶׁקֶר חַס וְשָׁלוֹם, וְשׁוּם חֲנוּפָה, וְשׁוּם לָשׁוֹן הָרָע וּרְכִילוּת, וְשׁוּם הֶלְבֵּנַת פָּנִים, וְלֹא שׁוּם הֶרְאוֹת מַעֲשָׂיו לְבֶנֵי אָדָם. וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בִּכְלַל שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לְמוֹד לְשׁוֹנְךָ לוֹמַר אֵינִי יוֹדֵעַ. וּכְשֶׁמְּדַבְּרִין אֵלָיו בְּנֵי אָדָם אֲשֶׁר אֵין נִזְהָרִין מִלְּדַבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים, יָשִׂים אֶת עַצְמוֹ מֵהֶם בְּכָל כֹּחוֹ וּבְכָל מִינֵי תַּחְבּוּלוֹת, וּכְשֶׁלֹּא אֶפְשָׁר לוֹ לְהִשָּׁמֵט מֵהֶם בְּשׁוּם אוֹפֶן עַל כָּל פָּנִים יְקַצֵּר מְאוֹד מְאוֹד בָּזֶה שֶׁמּוּכְרַח לְהֵשִׁיב לָהֶם:

ט יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ תֵּיכֶף וּמִיַּד כְּשֶׁיִּתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתוֹ יֹאמַר "מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיָּם שֶׁהֶחֱזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחֶמְלָה רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ". וְיֹאמַר אֶפִילוּ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּלֵב שָׂמֵחַ "בָּרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן אֲשֶׁר נָתַן לִי מִצְוַת צִיצִית אֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְסוּבֵב בָּהֶן וּמִצְוַת נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית לְהַעֲבִיר רוּחַ רָעָה וְהַקְלִיפָּה הַקָּשָׁה מֵעַל שְׁתֵּי יָדַיִם שֶׁלִּי". וְיִרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה לִבּוֹ מָלֵא שִׂמְחָה בְּאָמְרוֹ כַּנַּזְכָּר לְעֵיל. וְיִקַּבֵּל עָלָיו הַגֶּדֶר שֶׁל מְעוּט הַדִּבּוּר כַּנַּזְכָּר לְעֵיל סִימָן ח':

י יָזֶהֵר מְאוֹד בְּהַתְמָדַת הַלִּמּוּד שֶׁיְּעוּרִין כְּסִדְרָן, תֵּיכֶף וּמִיַּד אַחַר קוּמוֹ מִשְּׁנָתוֹ וְאַחַר אָמְרוֹ תִּקּוּן חֲצוֹת. וְהַצַּעְטִיל קָטָן לֹא יָזוּז מֵהַסֵּפֶר שֶׁלּוֹמֵד בּוֹ אֲפִילוּ שָׁעָה אַחַת, בְּכָל פַּעַם שֶׁיּוֹשֵׁב אֶת עַצְמוֹ לִלְמוֹד. וְאַחַר שֶׁיֹּאמַר תְּפִלַּת הַשָּׁב הַמַּתְחֶלֶת אָנָּא הַשֵּׁם וְכוּ', וּתְפִלַּת הַתַּלְמוּד תּוֹרָה בְּשַׁעֲרֵי צִיּוֹן הַמַּתְחֶלֶת הִנְנִי רוֹצֶה לִלְמוֹד, יִרְאֶה בְּכָל כֹּחוֹ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת שׁוּם הֶפְסֵק אֲפִילוּ בְּמַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, זוּלַת מַחֲשֶׁבֶת הַלִּמּוּד

צעטיל קטן

וּמַחְשֶׁבֶת הַצֶּעטִיל קָטָן שֶׁהוּא לְפָנַי עֵינָיו, כִּי הַמָּאוֹר שֶׁבָּהּ יַחֲזִירֶנּוּ לְמוּטָב:

יא יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל כֹּחוֹ, וּבְקוֹל הַמְעוֹרֵר הַכַּוָּנָה, לְהַדְּבִיק הַמַּחְשָׁבָה לְדִיבּוּר, וּפָנָיו אֶל הַכּוֹתֶל בְּתוֹךְ סִדּוּר הַתְּפִלָּה, בַּבּוֹקֶר וּבָעֶרֶב, וְלֹא יִסְתַּכֵּל לְצָדָדִין מִתְּחִלַּת הַתְּפִלָּה עַד סוֹפָהּ. וּבַחֲזָרַת הַשָּׁלִיחַ צִיבּוּר הַשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה יְעַיֵּן בְּסִדּוּר לַעֲנוֹת אָמֵן בְּכָל כֹּחוֹ עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה. וּבִשְׁעַת קְרִיאַת הַתּוֹרָה לְהַטּוֹת אָזְנוֹ עַל כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר מֵהַקּוֹרֵא כְּקוֹרֵא אֶת הַמְּגִילָה. וְלַעֲשׂוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלֵּם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֲפִילּוּ קוֹדֶם הַתְּפִלָּה וְאַחֲרֶיהָ עַד הֲלִיכָתוֹ לְבֵיתוֹ:

יב יְצַיֵּר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ תָּמִיד, וּבִפְרַט בִּשְׁעַת קְרִיאַת הַצֶּעטִיל קָטָן הַזֶּה, כְּאִילּוּ אִישׁ אֶחָד עוֹמֵד סָמוּךְ לוֹ וּמְעוֹרֵר אוֹתוֹ בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל לְקַיֵּים כָּל הַנְּהָגוֹת אֵלּוּ, וְאַל יַפִּיל שׁוּם דָּבָר אַרְצָה אֲפִילּוּ נְקוּדָה קְטַנָּה, וּכְשֶׁיִּרְגִּיל עַצְמוֹ כַּךְ אֲזַי בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יָבֹא עָלָיו הִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל מִצַּד נִשְׁמָתוֹ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָ״הּ:

יג לְסַפֵּר בְּכָל פַּעַם לִפְנֵי הַמּוֹרֶה לוֹ דֶּרֶךְ הַשֵּׁם, וַאֲפִילּוּ לִפְנֵי חָבֵר נֶאֱמָן, כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים אֲשֶׁר הֵם נֶגֶד תּוֹרָתֵינוּ הַקְּדוֹשָׁה אֲשֶׁר הַיֵּצֶר הָרָע מַעֲלֶה אוֹתָן עַל מוֹחוֹ וְלִבּוֹ, הֵן בִּשְׁעַת תּוֹרָה וּתְפִלָּה, הֵן בְּשָׁכְבוֹ עַל מִטָּתוֹ, וְהֵן בְּאֶמְצַע הַיּוֹם, וְלֹא יַעֲלִים שׁוּם דָּבָר מֵחֲמַת הַבּוּשָׁה, וְנִמְצָא עַל יְדֵי סִפּוּר הַדְּבָרִים שֶׁמּוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפּוֹעֵל, מְשַׁבֵּר אֶת כֹּחַ הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁלֹּא יוּכַל לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו כָּל כַּךְ בְּפַעַם אַחֶרֶת, חוּץ מֵעֵצָה הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יוּכַל לְקַבֵּל מֵחֲבֵירוֹ שֶׁהוּא דֶּרֶךְ הַשֵּׁם, וְהוּא סְגוּלָה נִפְלָאָה:

יד יִזָּהֵר מְאוֹד וּמְאוֹד לַחֲזוֹר לִפְעָמִים בְּכָל מֵעֵת לְעֵת זֶה הַצֶּעטִיל קָטָן, וִיפָרֵשׁ כָּל תֵּיבָה וְתֵיבָה בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז. וְזֶה יִהְיֶה לוֹ חוֹק וְלֹא יַעֲבוֹר מִלִּלְמוֹד קוֹדֶם הַזּוּוּג פֶּרֶק ט״ז מֵרֵאשִׁית חָכְמָה וְהִנְהָגוֹת

צעטיל קטן

הָאַר״י זַ״ל, וְאִם יִשָּׂאֵר לוֹ פְּנַאי יִלְמוֹד גַּם פֶּרֶק י״ז מֵרֵאשִׁית חָכְמָה הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְזֶה יִהְיֶה לוֹ חוֹק וְלֹא יַעֲבוֹר:

טז קוֹדֶם נְטִילַת יָדַיִם לַאֲכִילָה יֹאמַר תְּפִלַּת הַשָּׂב שֶׁל רַבֵּינוּ יוֹנָה זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְאַחַר אֲכִילַת הַמּוֹצִיא יֹאמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן ״לְשֵׁם יִחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, אֵין אֲנִי אוֹכֵל לְהַנָּאַת גּוּפִי חַס וְשָׁלוֹם רַק שֶׁיִּהְיֶה גּוּפִי בָּרִיא וְחָזָק לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאַל יְעַכֵּב שׁוּם חֵטְא וְעָוֹן וְהִרְהוּר רָע וְתַעֲנוּג גַּשְׁמִי אֶת הַיִּחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ עַל יְדֵי נִיצוֹצוֹת קְדוּשׁוֹת שֶׁל הָאֲכִילָה וְהַשְׁתִיָה הַזֶּה״. וְיָכִין כְּשֶׁהוּא אוֹכֵל דָּבָר מַה, אוֹ שׁוֹתֶה דָּבָר מַה, שֶׁהַטַּעַם שֶׁהוּא מַרְגִּישׁ בְּפִיו בְּשָׁעַת לְעִיסָה וּבְשָׁעַת גְּמִיעָה, הִיא פְּנִימִיוּת הַקְּדוּשָׁה וְנִיצוֹצוֹת הַקְּדוּשָׁה הַשּׁוֹרֶה בְּמַאֲכָל אוֹ בְּמַשְׁקֶה הַהוּא, וְעַל יְדֵי הָאֲכִילָה וְהַטְּחִינָה בְּשִׁנַּיִם וְהָאִצְטוּמְכָא נִבְרָר הַפְּנִימִיוּת מֵהַמַּאֲכָל שֶׁלֹּא יֵעָשֶׂה מוֹתָר לְהַשְׁפִּיעַ לַחִיצוֹנִים, וְאָז נִפְשׁוֹ נֶהֱנֵית מֵהַפְּנִימִיוּת, וְהַפְּסוֹלֶת נַעֲשֶׂה מוֹתֶרֶת וְנִדְחֶה אֶל הַחִיצוֹנִים. וְיִקַּבֵּל אָז בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁתֵּיכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁיִּרְגִּישׁ שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְנָקְבָיו לֹא יִשְׁהֶה אֶת הַפְּסוֹלֶת בְּקִרְבּוֹ לְטַמֵּא חַס וְשָׁלוֹם אֶת מוֹחוֹ וּלְשַׁקֵּץ אֶת נַפְשׁוֹ לְהַשְׁחוֹת אֶת הַצּוּאָה וְהַשְׁתָּן בְּקִרְבּוֹ אֲפִילוּ רֶגַע אֶחָד. וְגַם יְצַיֵּיר לְפָנָיו בְּשָׁעַת אֲכִילָה הָאוֹתִיּוֹת מאכ״ל בְּכְתַב אֲשׁוּרִית, וְיִהְרְהֵר שָׁעוֹלֶה צ״א כְּמִנְיַן הוי״ה בְּשִׁילּוּב אדנ״י:

טז הָאָדָם לֹא נִבְרָא בָּעוֹלָם רַק לְשַׁבֵּר אֶת הַטֶּבַע, לָכֵן יְזָרֵז אֶת עַצְמוֹ לְתַקֵּן מִדּוֹתָיו בְּשָׁנָה י״ח דַּוְקָא כְּמוֹ שֶׁאָבְאָר. כְּגוֹן מִי שֶׁנּוֹלַד בְּטֶבַע שֶׁל עַקְשָׁנוּת, יְשַׁבֵּר אֶת טִבְעוֹ מ׳ יוֹם רְצוּפִים לַעֲשׂוֹת דַּוְקָא לְהֵיפֶךְ מִמַּה שֶׁיַּעֲלֶה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ. וְכֵן מִי שֶׁבְּטִבְעוֹ עָצֵל, יְרַגֵּיל אֶת עַצְמוֹ מ׳ יוֹם רְצוּפִים לַעֲשׂוֹת כָּל דָּבָר בְּזְרִיזוּת, הֵן בְּהוֹלֵךְ לִשְׁכּוֹב עַל מִטָּתוֹ, הֵן לָקוּם בַּבֹּקֶר מִמִּשְׁכָּבוֹ, הֵן בִּזְרִיזוּת לְבִישַׁת בְּגָדִים, וּנְטִילַת יָדַיִם, וּלְנַקּוֹת אֶת גּוּפוֹ, וְלֵילֵךְ בִּזְרִיזוּת לְבֵית הַכְּנֶסֶת תֵּיכֶף אַחַר קוּמוֹ מֵהַסֵּפֶר,

צעטיל קטן

וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן. וְכֵן מִי שֶׁטָּבְעוּ בַּיִּשָּׁן מֵהַחֵלֶק שֶׁל בּוּשָׁה רָעָה, יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מ׳ יוֹם לְהִתְפַּלֵּל דַּוְקָא בְּקוֹל רָם, וְכֹחַ תְּנוּעַת אֲבָרָיו, לְקַיֵּים כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה, וּלְבָרֵךְ עַל הַתּוֹרָה בְּקוֹל רָם, עַד שֶׁיַּעֲזֹרוּהוּ מִן הַשָּׁמַיִם לְהָסִיר הַבּוּשָׁה הָרָעָה מִמֶּנּוּ. וְכֵן מִי שֶׁאִמְרֵי פִיו אֵינָם עוֹלִים יָפֶה וּמְסוּדָּר מַחֲמַת הֶרְגֵּל טִבְעוֹ וּכְלֵי הַדִּבּוּר שֶׁלּוֹ, יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מ׳ יוֹם לְהַטּוֹת אָזְנוֹ לְהַדִּיבּוּרִים הַיּוֹצְאִים מֵאֶלְיו, הֵן בְּמִילֵי דְּעָלְמָא, וְהֵן בְּמִילֵי דִּשְׁמַיָּא, הֵן בְּשִׁעַת הַלִּמּוּד, כִּי הֶרְגֵּל שֶׁל כָּל דָּבָר נַעֲשֶׂה שְׁלִטּוֹן. וְכֵן מִי שֶׁטָּבְעוּ אֵינוֹ מַתְמִיד בְּלִמּוּדוֹ, יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ גַּם כֵּן מ׳ יוֹם וְיִלְמוֹד יוֹתֵר מֵהֶרְגֵּל שֶׁלּוֹ, וְיִסְתַּכֵּל בְּכָל פַּעַם קוֹדֶם הַלִּמּוּד בְּצֶעטיל קָטָן שֶׁלִּי. וּמִשָּׁם וְאֵילָךְ מִן הַשָּׁמַיִם יַעֲזְרוּהוּ לִהְיוֹת מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ בִּשְׁבִירַת מִדּוֹת הָרָעוֹת עַד תּוּמָם:

יז בְּכָל עֵת שֶׁהוּא פָּנוּי מֵהַתּוֹרָה וּמֵהַתְּפִלָּה, יִלְמוֹד אֶת עַצְמוֹ בְּעַל פֶּה דְּבָרִים הַצְּרִיכִים לוֹ, כְּגוֹן תִּקּוּן רֶחֶל, וְתִיקוּן לֵאָה, וּתְפִלַּת הַשָּׁב, וּבִרְכַת לְבָנָה, וּבְרִיךְ שְׁמֵיהּ, וְעַל הַכֹּל, וּמוֹדִים דְּרַבָּנָן. וְיִהְרְהֵר בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְנִקְדַּשְׁתִּי וְכוּ׳ כַּכָּתוּב לְעֵיל:

כָּל זֶה מָצָאתִי בִּכְתַב יַד:

בני ישרים

הרה"ק
הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל
מח"ס נועם אלימלך

סיפורים ועובדות מפ"ק של כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

הרה"ק הרבי ר' אלימלך זצ"ל נתוודע לו פעם, שבילדותו הכה את אמו ע"ה בעת שהיתה מניקתו. ומיד עשה תשובה על כך, ונתן את ידו לתוך האש ונשרף. ולמחרת בעת הנחת תפילין, נתנו לו יד חדש מן השמים.

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל ואחיו הרה"ק הרבי ר' זושא זצ"ל, יסרו את גופם ביסורים קשים. כאשר הלכו לסבול גלות, לא לנו ב' לילות במקום אחד, ועשו גלגול שלג. ובקיץ שלא היה שלג, העבירו עשבים רעים על בשרם, ונכנסו לאשפה מלאה דבורים, כדי לקבל יסורים. ואף שלא היו צריכים לזה בשביל עצמם, נראה שעשו הכל שיהי' לתיקון לדורות הבאים.

כמו"כ ביטל הרבי ר' אלימלך זצ"ל, ענין חבלי משיח.

מספרים מעשה שהיה, בעת שהאחים הרה"ק הר"ר אלימלך והרה"ק הר"ר זושא זצ"ל נסעו בדרך, והגיעו לאיזה בית מלון עייפים, וישבו שם להנפש. והיו שם נכרים ששתו ושכרו ורקדו, ובאמצע הריקודין לקחו את הר"ר זושא זצ"ל, ורקדו

עמו ונתנו לו מכות, וכשגמרו לרקוד חזר הר"ר זושא וישב על מקומו. ואח"כ לקחו אותו שוב פעמיים לרקוד, ונתנו לו עוד מכות. ואמר הר"ר אלימלך זצ"ל לאחיו הר"ר זושא זצ"ל, שיתחלף עמו וישב על מקומו, כדי שבפעם הבאה יקחו אותו (הר"ר אלימלך) לרקוד, ויעזבו את הר"ר זושא, שכבר סבל די.

אמנם כשבאו לרקוד עוה"פ אמרו, כבר די להאיש אשר יושב כאן, כבר לקחנו אותו הרבה פעמים, עכשיו ניקח את השני. והלכו למקום שישב שם הר"ר אלימלך מקודם, ועתה ישב שם הר"ר זושא, ולקחו עוה"פ את הר"ר זושא להתעולל בו. ואמר הר"ר אלימלך להר"ר זושא, מה נעשה, אם מן השמים רוצים שאתה תסבול הבזיונות והיסורים, אי אפשר להשתמט ולהיפטר מזה.

הרה"ק הבעל התניא זצ"ל הי' פעם אצל גדול אחד מגדולי המתנגדים, והי' הספר הק' 'נועם אלימלך' מונח שם בבזיון תחת השלחן. ושאל הגדול ההוא את הבעל התניא, אם הוא יודע מהות מחבר ספר זה. ואמר הבעל התניא זצ"ל, שגם אם ישימו את המחבר בעצמו תחת השלחן, ג"כ לא יאמר כלום ולא יקפיד.

אצל הרה"ק הרבי ר' אלימלך זצ"ל, גדלה כל כך קדושת השבת קודש, שבכל ערב שב"ק היו המשרתות בביתו מבקשות מחילה זו מזו, כמו שנהוג בכל תפוצות ישראל בערב יום כיפור, כדי שיוכל לשרות עליהם קדושת השב"ק. כי היה שרוי שם התעוררות גדולה, כעין התעוררות של יום כיפור. (מצינו בגמ' (גיטין נ"ב ע"א) הנהו בי תרי דאיגרי בהו שטן דכל בי שמשי (של ערב שבת - רש"י) הוו קא מינצו בהדי הדדי, איקלע רבי מאיר להתם עכבינהו תלתא בי שמשי עד דעבד להו שלמא, שמעיה (לשטן - רש"י) דקאמר ווי דאפקיה ר"מ להוא גברא מביתיה. ויש לפרש הענין בזה, דהנה ביום השבת הזמן מיוסד שישרה אהבה ואחוה בין בני ישראל, וכמו שאנו אומרים מנוחת שלום ושלוה והשקט ובטח, וכן מוסיפים בתפלות המועדים תיבת 'באהבה' כשחל בשבת. ולכן היה השטן מתגבר על הנהו בי תרי להביאם בע"ש לידי מחלוקת וקטטה, כדי שלא יהיה אצלם ענין זה, וכאשר עשה ר"מ שלום ביניהם, הכניע כח השטן, שע"י אהבה ואחוה ביום השב"ק מכניעים כחו, וכמו שאמר ווי דאפקיה ר"מ וכו' - ס"ג תשא תשנ"ב.

וי"ל דלכן יש ענין להתקבץ יחדיו בשבת, כדי שיתרבה אהבת ישראל. כדמצינו בגמ' הנ"ל, דבערב שבת ובליל שבת מניח השטן כוחות שיתהוה מחלוקת ושנאה בין זה לזה, ולזה צריכים להתאסף בכל ליל שב"ק מתוך אהבה ואחדות - 'דרשות', חלק ד, עמוד לו).

כאשר כ"ק אאזמו"ר זצ"ל רצה לומר דוגמא מאדם גדול, היה מזכיר את הרבי ר' אלימלך זצ"ל. וכן היה פעם בעת עיונו בחי' הרש"ש, הראה ואמר לאחד "ער האט פארזעהן א ר"ן". והוסיף, שעל הרבי ר' אלימלך זצ"ל, לא היה אומר כן.

שמעתי מכ"ק אאזמו"ר זצ"ל, שסיפר להגה"צ הרב מבראשוב זצ"ל שבא לבקרו בכ"א אדר (יומא דהילולא דהרבי ר' אלימלך זצ"ל), שפע"א היה בעיר בערלין, ויש שם ארמון המלך הנקרא 'קעניגסבערג', שנמצאו בו דברים נפלאים, והפצירו בו שילך לראותו. ואף שלא היה לו חשק לילך, עכ"ז כשהפצירו בו נענה להם והלך לראותו. ואמר שיכולים להבין שהיה שם מה לראות, "איך זאג נישט אז עס איז נישט געווען וואס צו זעהן, עס איז געווען וואס צו זעהן". ואח"כ בדרכו חזרה לביתו, היה באותה שבוע במדינת פולין, ונסע לליזענסק להשתטח על ציון הרבי ר' אלימלך זצ"ל, ואמר אז להגבאי ר' ניסן יוסט ע"ה, עכשיו יכולין לראות בחוש, מה שאמר הכתוב (קהלת ב, יג) יתרון האור מן החושך, דהיינו החילוק בין כאן לשם. פי' גודל רגש הקדושה שמרגישים כאן בליזענסק, לעומת טעם החושך שהרגישו שם בבערלין.

כ"ק אאזמו"ר זצ"ל היה נוהג לעמוד מפני נכדי [בן אחר בן] הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל, ואמר שכן יש לו בקבלה מחותנו הרה"ק האמרי נועם זצ"ל, לעמוד מפני נכדי הרבי ר' אלימלך עד עשרה דורות. וראיתי פעם, שאאזמו"ר ז"ל קם לכבודו של הבחור מאיר וויסבלום ע"ה, בנו של הרה"ח רבי משה מיכל ע"ה, בעודו בבחרותו.

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל הי' מקפיד, שאפי' פרוטה אחת לא הניח ללון בביתו, אלא הי' מחלק הכל לצדקה. ואפי' לא היו עדיין בידו, אלא שידע שהם ברשותו, כבר הי' צריך לחלקם. והנה בימים ההם, שלא הי' עולה כ"כ בניקל לנסוע ממקום למקום, ע"כ כאשר אחד נסע אחד לאיזה צדיק, שלחו עמו כל בני עירו קוויטלעך ופדיונות, שימסרם להצדיק בעבורם.

פע"א נסע בעל עגלה אחד עם סחורה לסחור, ונסע דרך העיר ליזענסק, ושלחו עמו בני העיר קוויטלעך ופדיונות להרבי ר' אלימלך זצ"ל. והגיע הלה לליזענסק באמצע הלילה, וחשב לעצמו שבבוקר ילך להרבי, למסור לו הקוויטלעך והפדיונות. אמנם הרבי ר' אלימלך הרגיש בזה, ואמר למשמשו שילך לבעל עגלה פלוני, ויאמר לו שיבוא אצלו מיד. הבעל עגלה כבר הכין את עצמו לשכב, ופתאום הגיע המשמש של הרבי ר' אלימלך, ואמר לו שהרבי קורא אותו שיבוא מיד. אולם הבעל עגלה לא רצה לילך כעת, וחשב 'מה רוצה הרבי ממני עכשיו, אלך כבר למחר'. אמנם דיבוריו של הר"ר אלימלך עשו רושם אצלו, וגמר בלבו לילך להרבי ר' אלימלך. אבל באמצע הדרך התחרט ואמר, 'מה לי עם הרבי, ומה רוצה הוא ממני עכשיו מאוחר בלילה כשיורד גשמים'. והתחיל לחרף ולגדף, וחזר להאכסניא. אבל הדיבורים של הצדיק בערו בו, ושוב גמר בלבו לילך להרבי ר' אלימלך. וכשיצא מפתח אכסנייתו, תיכף התחרט שוב כבראשונה, וחירף וגידף כנ"ל, אבל לבסוף עשו הדיבורים רושם אצלו, והמשיך ללכת בדרכו, ובמשך הדרך חירף וגידף עוד, עד שהגיע לבית הרבי ר' אלימלך, ונכנס ומסר את הכסף, והרבי ר' אלימלך חילקו מיד לעניים. כי הרבי ר' אלימלך לא היה יכול לשכב בשלוה, כיון שהכסף כבר הי' ברשותו. [גם רואים מזה, איך שהדיבורים של הצדיק בערו בו, והי' מוכרח לבסוף לבוא אליו].

ידוע אשר תלמידי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל, התחלקו בירושתו הרוחנית. והרה"ק החוזה מלובלין זצ"ל קיבל את העינים.

סיפר כ"ק אאמו"ר זצ"ל, שאיש אחד מגושם הי' רגיל לנסוע לרבו [הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל], ולאחר פטירת רבו, נסע לאחד מתלמידיו

[הרה"ק הרבי ר' מענדיל מרימנוב זצ"ל]. והכיר הרה"ק על פניו שהוא געמיינער מענטש, והעבירו מן העולם.

לאחר זמן בא הלה מן עולם האמת אל הרה"ק [מרימנוב] זצ"ל, בטענה שנסע למשך זמן רב לרבו, וגם הוא ראה עליו מה שעשה, ועכ"ז הניחו לשלום, ואך תיכף כשהתחיל לנסוע אליו, שלחו לעולם האמת. שאל אותו הרה"ק, מה נעשה אתך בעולם הבא, וענה הלה שלא חסר לו מאומה, כי רבו העלה אותו להיכל שלו בגן עדן. שאלו הרה"ק, אם כן למה אתה בא בטענות עלי, ואמר הלה, שאלמלי השאיר אותו בעוה"ז היה ביכולתו לתקן עצמו, ולעבוד בעצמו כדי לזכות לגן עדן בצדק, ואילו עכשיו שזכה לזה במתנת חנם, הרי היא בבחינת נהמא דכיסופא, ומאן דאכיל נהמא דלאו דיליה בהית לאסתכולי באפיה.

כשבא הרה"ק מראפשיץ זצ"ל בפעם הראשון להרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל, לא רצה לקבלו, מפאת שהוא מיוחס. והרה"ק מראפשיץ זצ"ל ביקשו בתחנונים שיקבלו, באמרו מה אעשה שאבי היה ערליכער איד.

כ"ק אדמו"ר ה'אהבת שלום' זצ"ל הלך פעם רגלי כל הדרך אל הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל.

שמעתי פעם מאאזמו"ר ז"ל שאמר בשם אביו האמרי ברוך זצ"ל לפרש דברי הגמ' (ברכות כ"ח ע"א) תנא אותו היום סלקוהו לשומר הפתח ונתנה להם רשות לתלמידים ליכנס שהיה ר"ג מכריז ואומר כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לביהמ"ד ההוא יומא אתוספו כמה ספסלי א"ר יוחנן פליגי בה אבא יוסף בן דוסתאי ורבנן חד אמר אתוספו ארבע מאה ספסלי וחד אמר שבע מאה ספסלי.

והקשה הרבי ר' ברוכ'ל ב' קושיות. א) מי היה שומר הפתח אשר היה יכול לדעת את לב התלמיד והיה מבין אם תוכו כברו, הלא הרבי ר' אלימלך זצ"ל בודאי

לא היה השומר, כי הלא הוא בעצמו ודאי היה יושב בפנים, ואיש פשוט הרי אינו מבין מיהו תוכו כברו. ב) מדוע נקטו הלשון אתוספו ספסלי, מאי נפק"מ כמה ספסלים נתוספו, והול"ל שנתוספו תלמידים.

אלא הביאור בזה דבודאי לא נתנו להכנס לכל מי שרצה, אלא סגרו את הדלת ומי שהיה תוכו כברו כבר מצא תחבולות בכל מיני אופנים להיכנס, אבל מי שלא היה תוכו כברו וראה שקשה להכנס לא הטריח את עצמו לעשות תחבולות להכנס, ובזה מיושב תמיהה הראשונה.

ווידער אויף די קשיא מדוע נקט ספסלי, אמר, דמקודם היו שם תלמידים כאלו שאף שלא הי' להם מקום לישב וללמוד, ישבו כמה תלמידים על ספסל אחד, כדאיתא שד' תלמידים ישבו על ספסל אחד, אבל מיום שסלקוהו לשומר הפתח כבר נכנסו באקווועמערע מענטשן שרצו לישב על כסאות מיוחדות, ולכן נקט ספסלי ולא תלמידים, כדי להראות לנו החילוק בין התלמידים שהיו בעת שהי' שומר הפתח, להתלמידים שבאו אחר שסלקוהו לשומר הפתח.

אאזמו"ר ז"ל לא אמר תחנון בכ"א אדר יומא הילולא דהרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, וביום ל"ד בעומר יומא הילולא דהרה"ק רבי מענדלע מרימנוב זי"ע, ובשנים האחרונות לא אמר תחנון ביום ל"ה בעומר יומא דהילולא של הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע כיון שהרבנית בזיווג שלישי היתה נכדתו, וזה הי' נוסף ממה שנהג שלא לומר תחנון ביום ל"ג בעומר וביום ל"ד בעומר, ואאזמו"ר ז"ל התבטא אוי איך האב שוין דריי טעג נישט געזאגט קיין תחנון, [כהיום כבר אפשר למצוא אנשים שאין כ"כ קשה להם ענין זה].

כאשר השיא הרה"ח ר' משה מיכל ע"ה (שהי' נכד הר"ר אלימלך זי"ע) את אחד מבניו בשעת החופה אמר לו ר' משולם ע"ה המשב"ק של אאזמו"ר ז"ל בדרך בדיחותא תדחק א"ע ותראה את הרבי ר' אלימלך, ויהי כשמוע אאזמו"ר ז"ל את הדברים האלה מאחוריו, נענה אאזמו"ר ז"ל ואמר יא יא אז מען האט ריינע

אויגען קען מען אים אוודאי זעהן (רמ"מ אמר שהי' נראה על הסב"ק שהוא אכן ראה הרה"ק ר"ר אלימלך ז"ע).

אומרים שהרה"ק הרבי ר' אלימלך הניח בצוואה שלא יהיו נכדיו עשירים. ויודע אני שזה דבר אמיתי כי אאזמו"ר ז"ל היה רגיל לומר להרה"ח ר' משה מיכל כשאהי' על הציון של זקינך הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע ואפגש עמו אבקש ממנו שיוותר על הצוואה ויבטל את הגזירה שגזר על נכדיו שלא יהיו עשירים שיהיו עניים, ופעם כשבא בחזרה מהציון אמר לו אאזמו"ר ז"ל איך ברענג דיר א גרוס פון ר"ר אלימלך, איך בין געווען אין ליזענסק. אמר רמ"מ הלא הרבי הבטיח לי משהו (שיפעול אצלו בענין העניות), אמר לו אאזמו"ר ז"ל תאמין לי שבהיותי על הציון שכחתי לגמרי מזה.

בדרך כלל לא היו שומעים את אאזמו"ר ז"ל מדבר מצדיקים, רק שמעו ממנו קצת מהמגיד מקאזניץ ז"ע והרבי מלובלין ז"ע, אולם מהרבי ר' אלימלך ז"ע דיבר הרבה.

אאזמו"ר ז"ל למד בליל שב"ק לפני עריכת השלחן בספה"ק נועם אלימלך ותולדות יעקב יוסף, וכן בספרי אבוה"ק.

ביומא דהילולא דהרה"ק הרבי ר' אלימלך זצ"ל הי' אאזמו"ר ז"ל משתתף בהוצאות התיקון, ובשנה מעוברת השתתף בשני החדשים. בשנה פשוטה נתן עשרים ליי, ובשנה מעוברת חילק את הסכום ונתן פעמיים עשרה ליי.

הייתי פעם אצל הרה"צ רבי יודא'לע זצ"ל בירושלים, ובעת ששוחחתי עמו הטיח דברים קצת על אאזמו"ר ז"ל ועל אחיו הרה"ק מאנטיניא ז"ל, ואמר בלשונו

- פלא על שני קדושים הללו שלא עשו כלום להדריך אנשי שלומם, והיו דבריו האלו נראים בעיני כקצת פגם בכבודם, ואמרתי אליו - וכי איך תרשה לעצמך לדבר כך עליהם, (והרי רבי יודא'לע הי' חסיד גדול אף מהרה"ק מאנטיניא ז"ל), אני לא הייתי מעיז לומר כדברים האלו, כי הייתי מתיירא שזהו פגם בכבודם.

הראה לי בספה"ק נועם אלימלך (פרשת וישלח ד"ה וזהו ויהי) שכתב בזה"ל, דהנה אנחנו אומרים בהווידוי אנחנו ואבותינו חטאנו, ויש ליתן טעם למה אנו מזכירים חטא אבותינו, ויש לומר הענין הוא דגם אם חטא אדם אין לעשות עצמו רשע ממש נגד המקטרג, רק ירשיע עצמו במקצת, ויצדיק עצמו במקצת, וזהו שאנו תולים קצת החטא באבותינו, דהיינו מה שאנחנו חטאנו הוא ע"י אבותינו שלא קדשו אותנו בקדושה שלימה, וגם זה גרמה לנו שחטאנו, ובאמת אבותינו כבר הם בגן עדן ולא יזיק להם הקטרוג, רק שאנו תולין בהם כדי שלא ליתן פתחון פה להמקטרג שאנחנו עצמינו חלילה עושים עצמינו רשעים, עכלה"ק. והיתה זאת כוונתו במה שהי' מדבר עליהם שלא עשו כלום להדריך אנשי שלומם.

אלה תולדות

רבינו איש האלקים רבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע נולד לאביו רבי אליעזר ליפמאן זצ"ל ולאמו מרת מירים בשנת תע"ז בערך בכפר לַאפָּאכי, ונתגדל בעיר טיקטין הסמוך, ולמד שם אצל הגה"ק רבי מאיר הלוי הורוויץ המהר"ם טיקטין.

נשא עם אשתו הרבנית שפרינצא בת הגה"ק רבי אהרן רוקח-מרגליות אחיו של הבעל מעשה רוקח. בזיווג שני נשא עם הרבנית גיטל בת הרב יעקב מרגליות. לא נודע הרבה מהתקופה שאחר חתונתו, אבל זאת ידוע שהיה כבר גדול בתורה ובקדושה ובעל מדריגה עוד טרם התקרבותו לדרך החסידות.

אחיו הגדול הרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפאלי זי"ע קירבהו לדרך החסידות, ועל ידו נסע רבינו להרה"ק הרבי ר' בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, עד שנעשה מגדולי תלמידיו.

אחר הסתלקות רבו הרבי ר' בער זי"ע נתיישב בעיר שינאווע, אבל לסיבת גודל ההתנגדות נגד דרך החסידות נאלץ לעזוב את העיר, ואז קבע משכנו בעיר ליזענסק, שהיה נקרא בזמנו 'ירושלים' דחסידות.

הסתופפו בצילו הק' רוב רובם של צדיקי הדור הבא, וכמעט כל הצדיקים ממדינת פולין וגאליציע היו מתלמידיו ומתלמידי תלמידיו, ארבעת גדולי תלמידיו המפורסמים ביותר היו: הרה"ק רבי יעקב יצחק החוזה מלובלין, הרה"ק רבי ישראל המגיד מקאזניץ, הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב, והרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא, זכר צדיקים לברכה.

רבינו נסתלק ביום כ"א לחודש אדר בשנה פשוטה שנת תקמ"ז לפ"ק ומנו"כ בעיר ליזענסק.

השאיר אחריו ברכה ספרו הקדוש נועם אלימלך על התורה וגם הליקוטי שושנה שנדפס לראשונה בתוך שנת פטירתו לחיי עולם ע"י בנו הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע, וגם נשאר ממנו הצעטיל קטן, הנהגות האדם, והתפילה קודם התפילה.

תולדותיו הקדושים של רבינו היו: בנו הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע, בנו הרה"ק רבי אליעזר ליפא מחמעלניק זי"ע בעמח"ס אורח לצדיק, בנו הרה"ק רבי יעקב ממאגלניצא זי"ע, בתו הרבנית אסתר עטיל אשת רבי ישראל, בתו הרבנית מירל הנקראת מיריש.

הלואי שיהיה לבני אדם

כמו ששמעתי **מאאמו"ר ז"ל** שאמר כמה פעמים, **הלואי שיהיה לבני אדם נשמה טהורה מזדככת כמו הגוף שלי**, וכל זה גרמה הנשמה בתורתה ובשכל עליון, עד שנעשה הגוף מרכבה שלימה לקדושתו יתברך.

(**אורח לצדיק** לבנו הרה"ק **רבי אליעזר ליפא מחמעלניק** פ' תזריע ד"ה מדרש אשה כי תזריע)

כאלף נשמות קדושות

גוף הצדיקים אינם חוזרים לעפרם, כי גופם מזהיר כשמש בצהרים, כמו למשל על **רבינו רבי אלימלך ז"ל**, אמרו עליו **צדיקי הדור**, **שגופו הקדוש היה כל כך מזוכך ומצוחצח שהיה מאיר כמו אלף נשמות קדושות, ומערך אור קדושת נשמתו לא השיג שום אחד**, וכמו שאמרו רז"ל שקולה נשמה של צדיק אחד כנגד כל העולם כולו.

(**טהרת הקודש** להרה"ק **רבי אהרן ראטה** מאמר תשובת המשקל דף שצ"א)

אלקי אלימלך

מרן הקדוש **בעל דברי חיים מצאנז** אמר בשם מרן הקדוש **מראפשיץ** זי"ע: **אם היה הר"ר אלימלך בימי האמוראים היה אמורא, ובימי התנאים תנא, ובימי הנביאים נביא, ואם היה בימי האבות היו אומרים אלקי אלימלך כמו שאומרים אלקי אברהם יצחק ויעקב.**

(**שיח זקנים** ח"א דף ו', ששמעו מפי **כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק שליט"א**, ששמע מזקינו הה"ק **רבי איציקל מפשעווארסק** זצללה"ה)

מימות הנביאים

שמעתי מהצדיק הקדוש **רבי יוסף מאיר מספינקא** זצללה"ה, ששמע מפי מורו רביה"ק **רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב** זי"ע שאמר: שקבלה בידו **שרבינו אלימלך היו לו מדריגות שלא היו בעולם מימות הנביאים.**

(**עשר צחצחות** מערכת רבינו אות ל"ד)

כל מדריגות הבעש"ט היו לו

פעם אחת דיבר [הרה"ק **בעל קול אריה** זי"ע] בשבח **מרן הנועם אלימלך** ואמר: לומר שהיה גדול כל כך כמו **הבעל שם טוב** זאת אין לומר, והכה באצבעותיו הקדושים על שפתיו, וסיים: אבל זאת אוכל לומר **שכל מדרגות קדושה שהיה לו להבעל שם טוב היה גם להנועם אלימלך.**

(**תולדות קול אריה** אות כ"א)

הייתי אומר שאינו ילוד אשה

הרבי מלובלין זי"ע אמר: איך האב געקענט די מאמע פון **הייליגן רבי ר' אלימלך**, **ווען נישט וואלט איך געזאגט אז ער איז נישט קיין ילוד אשה.**

(**רשומים בשמך**)

כמעט כל תלמידי רבו

הרב הקדוש האלקי רשכבה"ג **רבינו אלימלך מליזענסק** זצוקלה"ה, בעל המחבר ספר נועם אלימלך, היה תלמיד מובהק להאשל הגדול **המגיד הקדוש ממעזריטש**, אשר **כמעט כל תלמידי רבו המגיד הנזכר, אחרי פטירתו השכימו לפתחו של רבינו אלימלך**, ואליו התקבצו לשמוע מפיו דברי אלקים חיים. ומי ימלל קדושתו ופרישותו, אשר עוד בימי חורפו נתן את רגליו, הוא ואחיו הקדוש **הרבי ר' זושא מהאניפאלי** זצוקלה"ה, ללכת מעיר לעיר וממדינה למדינה, להשיב רבים מעון, לעשות בעלי תשובה בעולם, לטהר לבות בני ישראל, ולנטוע בקרבם יראת שמו ואהבתו יתברך.

(**מערכת דברי אלימלך** אות ב' כתבי הרה"צ **רבי משה מזאבליטוב** בסו"ס אהבת שלום תנינא)

באמת ראוי למלא מקומו

אחר הסתלקות **המגיד הגדול ממעזריטש הרבי ר' בער** זצוק"ל, באו לשם כל אנשי שלומו לחלוק לו את כבודו האחרון, ובתוכם היה גם כן **הרבי ר' אלימלך ואחיו הרבי ר' זושא מהאניפאלי** זי"ע, אשר גם הם נסעו מקודם להרבי ר' בער זי"ע. אחר שנגנז הארון הקודש של המגיד הגדול היה שיח ושיג בין החסידים שלו שיקבלו עליהם רב חדש שימלא מקומו. **והתחילו לחקור ולדרוש אם נמצא ביניהם איש כזה שיהא ראוי למלאות מקום הרבי ר' בער, והסכימו כולם לקבל עליהם לרב את הרבי ר' אלימלך מליזענסק, ותיכף נתנו את כתר מלכות בראשו וצווחו כולם: "יחי אדמו"ר הרבי ר' אלימלך"**. ואחר כך הלכו כל החסידים לדרכם ביחד עם הרב החדש שקיבלו עליהם שהוא הרבי ר' אלימלך.

כאשר באו לאמצע הדרך בא השמש וימש חשך ולא יכלו עוד ללכת הלאה, על כן נכנסו כולם לאכסניא 'קרעטשמע' שהיתה באם הדרך. וכאשר באו שמה פקדו כולם שינתן להרבי ר' אלימלך חדר מיוחד כיאות לאיש כמוהו שנתמנה לרבם ומאורם, ואכן תיכף נתמלא רצונם. הרבי ר' אלימלך כאשר בא לחדרו המיוחד ביקש שינתן לו כרים וכסתות להניח מעט את ראשו מחולשא דאורחא, והלך לישן כך איזה שעות, והיה לפלא ולחרפה גדולה בעיני האנשים שקיבלו עליהם להסתופף בצילו, אשר האיש הממלא מקום רבם הגדול יישן כך איזה שעות בלי הפסק, וללכת לעורר אותו לא יכולו יען שאם בררו אותו לרב ולמורה דרך עליהם אין מהראוי שהם יעוררו אותו, על כן הניחו אותו כך לישן, אבל התחרטו מאוד על אשר בחרו אותו לרבי.

כאשר ישן עוד איזה זמן התחזקו כולם והלכו לאחיו הרבי ר' זושא באשר הוא אחיו יוכל לעורר אותו, **והלך הרבי ר' זושא והניח את ידו על המזוזה אשר בחדר המיוחד של הרבי ר' אלימלך, ותיכף קם הרבי ר' אלימלך ממטתו**, והיה זאת לפלא גדולה בעיני כל הרואה, אשר על כן הלכו אחר כך להר"ר זושא וביקשו ממנו שיאמר להם פשר דבר, מה שייכות יש להמזוזה עם השינה. השיב להם הרבי ר' זושא: ידוע דכל איש צריך להיות תמיד מצייר שם הוי"ה ברוך הוא לנגד עיניו, כנאמר 'שויתי ה' לנגדי תמיד', ואם כן איך יוכל האדם ללכת לישן, שאז אין באפשר שיהיה מצויר צורת הוי"ה ברוך הוא לנגד עיניו. אך על זה יש תירוץ, שסמכינן על השם שכתוב על המזוזה, **על כן באשר אך הנחתי את ידי על המזוזה לכסות את השם לא היה יכול עוד לישן, והיה מוכרח תיכף להקים ממטתו כדי שיוכל לצייר צורת הוי"ה ברוך הוא לנגד עיניו.**

ויהי כאשר שמעו את זאת, ותהום אחד לחבירו, ואמרו: **אם כן ברוך הוא שלא הניח אותנו כצאן בלי רועה, כי הוא באמת ראוי למלא מקום רבינו ממעזריטש**, ז"ע.

(**אהל אלימלך** אות קכ"ד)

השתוקק שה'ישמח משה' יבוא אליו

מרגלא בפומיה [**דהרה"ק מסאטמאר** ז"ע] לספר העובדא ששמע מפ"ק אביו **הקדושת יום טוב** ז"ע, אשר רבינו הקדוש **הר"ר אלימלך** השתוקק מאד שכ"ק זקינו **הישמח משה** ז"ע יבוא אליו לשמוע לקח מפיו ולקרבו לדרכי החסידות, וגם שלח אליו להגיד לו **שאם יבוא אצלו יעשה לו טובה עד סוף כל הדורות**, והישמח משה החליט לנסוע להרבי ר' אלימלך וכבר שם לדרך פעמיו לנסוע, אולם באמצע הדרך פגע בו תלמיד חכם אחד ושאלו להיכן נוסע, והשיבו שנוסע לליזענסק להר"ר אלימלך, והתחיל הלה להניאו מזה באמתלאות שונות שאין זה כבוד התורה שיסע רב וגאון גדול כמותו לאיזה רבי של חסידים, ושידלו בדברים עד שהצליח להחזירו מנסיעתו.

ואמר רבינו [מסאטמאר] שמקובל בידו **שהיה זה הבעל דבר בעצמו** שהתלבש בלבוש התלמיד חכם ההוא, **והרה"ק משינאווא** ז"ע התבטא בלשונו הק': שזה היה מעשה בעל דבר.

בערוב ימיו בעת מחלתו של רבינו [מסאטמאר] ז"ל התאונן הרבה פעמים והיה אומר: **מי יודע אם היה הישמח משה נוסע אל הרבי ר' אלימלך אולי הייתי גם אנכי נהנה מהטובה שהבטיח**, שהרי הבטיחו טובה עד סוף כל הדורות.

(**מושיען של ישראל-סאטמאר** ח"א פרק י"ב דף שי"ח)

אף להיות בגיהנום עבורם

בוודאי חלילה לו לאיש האלקים שלא לעשות רצון הבורא ברוך הוא, **אלא שדרך הצדיק תמיד לחזור אחר טובות ישראל, ואף שנראה לו איזה דבר קצת עבירה בעשותו הדבר ההוא, אך שיהיה לטובות ישראל עושהו, ויקבל עליו אף להיות בגיהנם עבורם כי כל תשוקתו להטיבם.**

(**נועם אלימלך** פ' בלק ד"ה בדרך אחר תחלה נקדים)

למסור נפשו עליהם

תמיד על פה כבוד אבי מורי, הורגלו להיות מברך ישראל, ולמסור נפשו עליהם בכל עת, ולבטל מהם גזירות רעות בתפלתו הנאמנה במסירות נפשו.

(**הקדמת** בנו הרה"ק **רבי אלעזר'ל מליזענסק** לספה"ק **נועם אלימלך**)

לימד זכות על ישראל

הרה"ק **בעל אוהב ישראל** זצ"ל סיפר שהיה יום טוב אחרון של חג הסוכות אצל כ"ק **אא"ז ר"ר אלימלך זצ"ל**, ואמר לו [הר"ר אלימלך להרה"ק מאפטא] שמיצר לו על שלא היה אצלו ראש השנה, היות בימים הנוראים היה ח"ו קטרוג, ואא"ז הק' [הר"ר אלימלך] **לימד זכות על ישראל בכח תורתם ותפלתם ומעשים טובים**, והמשטינים עמדו כנגדו ולא הניחו ללמד זכות, ונתיישב להתחיל לדבר מעניני אכילה ושתיה, ואל זה לא הטו אזנם של המשטינים, ואמר נחזי אנן החילוק בין עכו"ם ולהבדיל ישראל, דהיינו **אם עכו"ם עושים משתה נצמח מזה רציחה וכהנה כידוע, אמנם כשישראל עושה חתונה אומרים שירות ותשבחות ומחלקים הרבה מעות.**

ומזה נתהוה עת רצון גדול, עד שבאו אלי ושאלו אותי **מה נעשה כבוד ויקר על שגרמת שמחה להבורא יתברך שמו ולכל העולמות במה שלמדת זכות על ישראל הקדושים.** נתיישבתי אם הוא עת רצון **אני רוצה לראות בית המקדש של מעלה**, והראו לי. **אני רוצה לראות הקדשי קדשים**, והראו לי. **אני רוצה לראות הארון**, והראו לי. **אני רוצה לראות הלוחות**, אמרו לי הקשית לשאול. ואמר כ"ק אא"ז [הר"ר אלימלך] זצ"ל להרה"ק מאפטא זצ"ל, אם כבודו היה בכאן והיה זכות הרבים היו מראים לוחות גם כן. ואמר הרה"ק מאפטא זצ"ל מסתמא לא היה עוד זמן הגאולה.

(**אגרת קודש** מהרה"ק **רבי יענקעלע מפשעווארסק**, הובא בס' **י"ג אורות-פשעווארסק** ח"ב מערכת רבינו דף מ"ה)

רמזי נועם אלימלך

וזהו רמז הר"ת של **נ'ועם א'לימלך** אתוון **נ"א לשון בקשה**, להיות מספר **נוע"ם אלימל"ך** עולה למספר **אוצ"ר**, שהוא **אמ"ן** במילוי [**אל"ף מ"ם נו"ן**], יחוד הוי"ה אדנ"י, על ידי אוצ"ר ר"ת א'הבת צ'דק ו'תשנא ר'שע, **שהוא אוצ"ר של יראת שמים.**

(**אהבת ישראל** פ' תשא דף ס"ג עי"ש)

בכח הי"ג מכילי דרחמי

המשכילים יבינו **שספר הקדוש נועם אלימלך ממתיק הדינים מן כלל ישראל עד היום בכח הי"ג מכילי דרחמי.**

(**אגרת קודש** של הרה"ק **רבי שמעון'לע מזעליחוב** הי"ד, נדפס בס' **נהרי אש** מכתב י"ח)

כמו הבית יוסף על הטור

כידוע שהגה"ק רשכבה"ג **רבינו מסאנז בעל דברי חיים** זי"ע אמר, **שהיה ביכולתו לעשות פירוש על הנועם אלימלך באורך וברוחב כמו שעשה הבית יוסף על הטור**, אבל מיראתו פן לא יכוין האמת על כן הוא מונע את עצמו מזה, עכדה"ק.

(הסכמת הגה"צ **רבי לוי יצחק גרינוואלד אבד"ק צעהלים** זצ"ל, לספר **ברכות צדיק** הנ"ל)

מלאכים ושרפים מייגעים להבין

בימי חורפי שמעתי מן חסידים שסיפרו, שהרה"ק המפורסם **רבי ר' אייזיק'ל מקאלוב** זי"ע כתב כמה מאות ניירות פירוש על ספר נועם אלימלך, ושמע בת קול: האין הרהבת בנפשך עוז לעשות פירוש על הנועם אלימלך, **הלא מלאכים ושרפים מייגעים את עצמם להבין אות אחת בספר הקדוש נועם אלימלך.**

(**אהל אלימלך** אות קצ"ד, העתק מכתבי הגה"צ **דומ"ץ קאסוב** בעל פתחא זוטא)

בערב שבת אחר המקוה

בערב שבת קודש אחר המקוה היה לו [**להתורת חיים מקאסוב** זי"ע] שיעור קבוע ללמוד בספר הקדוש **נועם אלימלך**, באומרו **שזמן זה היא מסוגל להבין אמרותיו הקדושים.**

(**אבן שתיה** תולדות אדמו"רי **קאסוב-וויזניץ** מערכת רבי חיים מקאסוב אות ב')

מי שיכול להחיות מתים

פעם אמרו לו להרה"ק **רבי חיים מקאסוב** זי"ע, שמורגל בפי כל **שמי שיכול להבין בספה"ק נועם אלימלך יוכל להחיות מתים.** השיב לו התורת חיים: אני איני אומר כן, אני אומר להיפך, **מי שיכול להחיות מתים יוכל להבין בספה"ק נועם אלימלך.**

(**אהל אלימלך** אות קצ"א, העתק מכתבי הגה"צ **רבי פנחס הלוי הורוויץ אבד"ק קאסוב** בעל פתחא זוטא, ששמעו מ**איש אחד**, ששמעו מהגה"צ **רבי אברהם יושע העשיל אבד"ק טלויסט**, ששמעו מזקינו **התורת חיים מקאסוב** זי"ע)

לא נח ולא שקט

הרה"ק **רבי מנחם מענדל מווישאווא** זצ"ל סיפר, שהיה פעם אחת עם אביו הרה"ק **בעל אהבת ישראל מוויזניץ** זי"ע באיזה עיר על שבת קודש, וקודם עריכת השולחן רצה ללמוד ספה"ק נועם אלימלך ולא מצא, ולא נחה דעתו הק' עד שעשו פעולות שונות ומצאוה. בלשונו הק': "**דער היליגער טאטע האט נישט געהוהט ביז ער האט באקומען דעם נועם אלימלך**".

(**שיח זקנים** ח"ד דף קס"ט, ששמעו מפי הרה"ח **ר' חיים מאיר שטיין**, ששמעו מפי **הרה"ק מווישאווא** זצ"ל)

בענין תפלה שקודם התפלה שתיקן רבינו על ידי תפלתן הזכה

אחר כך הם מתחילין התבודד עצמם ובין קונם ולהכין עצמם אל התפילה כי ראו כי יבוא יום, והם מפרישין עצמם מכל מחשבות צורך הבל הזמן כלל, **רק דבקים עצמם ומחשבותם ונפש רוח נשמה באהבה גדולה ורוממות אל**, ומחשבין שפלות אדם וסופו, ונותנים לפני עיניהם יום המיתה בלי ידיעה מקודמת, **ומדבקים עצמם עד שמגיעים קרוב להתפשטות הגשמיות**, כדרך שכתוב בשלחן ערוך מעלת התפלה איך צריכה להיות, **ובוער בלבם אהבה גדולה עד שנראה האור בפניהם**, ואימתם מוטלת על הבריות, ובעלי עבירות בורחים מפניהם מגודל הפחד המגיע מהם מרוב קדושתם ויראת שמים.

יאמין לי אהובי דודי דברים הללו, כי במדינתינו **כבר ידוע לבני אדם למאות ולאלפים מפורסמים ובמופתים ניגלים, הם מתפללים ומועילים בתפלתם כמו בדורות הראשונים**, ולפעמים אפילו בדיבורים לבד פועלים כמו בהתפלה, כדרך שנאמר ויגזור

אומר ויקם לך. אם היה רוצה אהובי דודי להיות בכאן, הייתי מראה לו הכל במופת ובחוש הראות, וכעת יאמין לי על נאמנות כי עדיין אין אני מוחזק בשקר חלילה, וראוי להאמין לי **שיש ביניהם צדיקים כאלו שיכולים כמעט להחיות מתים בתפלתם, אשר עיני ראו ולא זר שהביאו להם כמה פעמים חולאים אשר היו ביאוש כולם, ועל ידי תפלתן הזכה חזרו לבריאותם כבראשונה כדרך כל הארץ.**

(**אגרת קודש** מהרה"ק **רבי זכריה מענדל מיערסלוב** תלמיד רבינו, הנדפס בסו"ס **נועם אלימלך**, והכוונה היא על רבינו וחברייא קדישא שלו כידוע)

לאומרה קודם התפלה

תפלה זו **יש לאומרה קודם התפילה, יסדה הרב החסיד המפורסם איש אלקים מוהר"ר אלימלך בעל המחבר ספר נועם אלימלך**, הובאה בספר סידור תפילת נהורא השלם.

(**עתרת חיים** סימן נ"ו להרה"ק **רבי חיים פאלאגי** מגדולי צדיקי עדת הספרדים, שליקט תפלות שונות לפונדק אחד ויצא לאור בשנת תקצ"א / **סידור תפלה ישרה** דפוס **ראדוויל** שיצא לאור בשנת תק"פ והוגה ע"י הרה"ק **רבי מרדכי מקרעמניץ**, ושוב יצא לאור **במעזיבוש** והוגה ע"י **הרה"ק מאפטא**)

תפלה נוראה

נוסח **תפלה נוראה** שמצאתי בסידור האשכנזים **מאיש אלקים קדוש הוא מהר"ר אלימלך זצ"ל, לאומרה בכל יום**, ולפחות **בעשרת ימי תשובה.**

(בית תפלה דף מ"ז ע"ב להרה"ק **רבי אליעזר פאפו בעל פלא יועץ**, שליקט תפלות שונות לפונדק אחד)

מלה במלה עם רבם הק'

שמעתי מפ"ק הרה"ק **רבי איציקל מפשעווארסק** זצ"ל, ששמע מפי רבו **הרה"ק מציעשינוב** זצ"ל, מעלת **תפלת הרבי ר' אלימלך מליזענסק** הנדפס בסידורים, יותר משאר תפלות שנתחדשו אחר אנשי כנסת הגדולה, כי **הר"ר אלימלך קיבץ ל"ו תלמידיו המובהקים להתבודדות של איזה ימים ביערות בהכנה לתקן נוסח תפלה,**

ופתאום נתקבצו יחד עם רבם הקדוש למקום אחד, ויחד כולם פתחו פיהם והוציאו בפיהם התפלה מלה במלה עם רבם הקדוש, ונתכוונו לתפלה הלזו.

(**יפה שיחתן** להגה"צ **רבי אלחנן היילפרין מראדאמישלא** זצ"ל ח"א אות ע"ד)

כמה תעניתים

הרה"ק **מהר"א מבעלזא** זי"ע אמר: דער **רבי ר' אלימלך** זי"ע ווען ער **האט געמאכט א תפלה פאר די תפלה, האט ער געפאסט כמה תעניתים.**

(**ביתו נאוה קודש-בעלזא** לחודש אדר דף ש"ח, ששמעו מ**המשב"ק** ששמעו מ**פה קדשו**)

בהשתטחות על הציון

הרה"ק **רבי נפתלי ממעליץ** היה אומר, שבכל פעם **שהולכין להשתטח על ציון הר"ר אלימלך, אומרים שם תפילתו שחיבר.**

(**נזר הקודש** מנהגי רופשיץ דף קנ"ה)

פריו קודש הילולים

גדל קדושת בניו הקדושים ונכדו רבי נפתלי שנטמן באוהל רבינו

איך יזכה לפרנסה

הרה"ק **נועם אלימלך** זי"ע אמר, **שכל זמן שבנו הרה"ק רבי אלעזר סמוך על שולחנו יש לו פרנסה**, אכן אם ישלח בנו לא ידע איך יזכה לפרנסה.

(**אור פני יהושע -גאלאנטא** פ' קרח ד"ה במד"ר וקורח שפיקח היה)

נהפך לאיש אחר

אדכרנא אשר שמעתי פעם אחת בשיחות מו"ר הרב **רבי אברהם שמחה הרב מברניב** זצוק"ל, אשר אדמו"ר הצדיק הקדוש המפורסם **הרבי ר' אלעזר** בנו של **בעל**

נועם אלימלך זי"ע כשהיה ילד לא רצה ללמוד ולא לשמוע לקול מורים ולא לילך לחדר, וכשסיפרו לאביו הקדוש מפראיותו לא השיב כלום, ולפעמים אמר נחכה על יום הבר מצוה שלו.

קודם הבר מצוה שלו קרא הר"ר אלימלך להחייט שיבא לביתו לחתך לבנו בגד משי שעשה לו לכבוד הבר מצוה, וכה אמר הר"ר אלימלך להחייט, חתוך כל הסחורה לפני עבור הבגד של בני ר' אלעזר, וטרם כל חיתוך שתחתוך מהסחורה אמור לי מה שאתה רוצה לחתוך, והחייט פרס הסחורה על שולחן המלך הר"ר אלימלך, וכשהתחיל לחתוך הכתפיים אמר הר"ר אלימלך להחייט אמור כך, **'הנני חותך הכתפיים עבור ר' אלעזר שלא יוכל לנוע בכתפיו רק עבור הבורא יתברך שמו'**, וכן בהגיעו לחלציו ולהידים שיאמר בחתכו מן הסחורה הנני חותך זאת וזאת עבור ר' אלעזר אשר לא יוכל להרים ידיו וחלציו רק עבור הבורא ית"ש, [וכן כל דבר] שעשה.

ביום הבר מצוה בבוקר קודם הנחת תפילין בבואו מהמקוה לבש הר"ר אלימלך לבנו את המלבוש החדש לכבוד היום, **ותהום כל העיר אשר ראו כולם אשר הילד נהפך לאיש אחר, ונהיה הרבי ר' אלעזר, ויגדל מאוד**, והיה רב בעיר ליזענסק, והיה רועה צאן קדשים ומנהיג ישראל, ורבים נהרו אליו לשמוע לקח מפיו, והוא הדפיס וקרא שם לספר הקדוש 'נועם אלימלך'. וראה שם בסוף ספר שנדפס ממנו 'אגרת הקודש', **ומשם יראה אפס קצהו מגודל מעליותיו ומדרגותיו בעבודת השי"ת מאוד נעלה, והיה לאות ומופת בישראל**, זכות אביו הקדוש ובנו יחדיו יגינו עלינו לדור דורים אמן.

(**כחו דרבי אלעזר ברשב"י** להרה"צ **ריא"ז מרגליות** סימן א' אות א' בהג"ה)

נודע ומפורסם בכל העולם

הרב הצדיק הקדוש מו"ה אליעזר ליפא מחמעלניק זצוקללה"ה, נודע ומפורסם בכל העולם גדולתו וצדקתו וכו'.

(**הסכמת** הרה"ק **רבי אלימלך אבד"ק טאהש** לספה"ק **אורח לצדיק**)

'זענען דאך מיינע קינדער געוועכט'

בניו הקדושים של **הרבי ר' אלימלך** כשהיו ילדים רכים היו לומדים אצל מלמד אחד. פעם אחת לא רצו ללמוד והלך המלמד וסיפר לאביהם הר"ר אלימלך זי"ע, ושאל אותו הר"ר אלימלך אצל איזה מלמד למד הוא בקטנותו, והשיב המלמד אצל פלוני שהיה ירא ה', ושאל אותו הר"ר אלימלך עוד ועוד, עד שהזכיר את עצמו שבאיזה

תקופה בילדותו היה לו ריש דוכנא [באהעלפער] שהיה רע מעללים. כששמע הר"ר אלימלך זאת פתח ואמר: אם כן "**זענין דאך מיינע קינדער גירעכט וואס ווילען ניט לערנין בייא דיר**".

(**אהל אלימלך** אות קמ"ג העתק מכתבי הרה"ג **בעל פתחא זוטא** זצ"ל, ששמעו בעצמו מפה קדשו של הרה"ק **רבי ברוך מגארליץ** זי"ע)

רבי אלעזר מליזענסק

בגלילות **צאנז** היו מכנים את **רבי אלעזר מליזענסק** בתואר '**דער רבי ר' אלעזר**'.

(י"ג **אורות-פשעווארסק** ח"ב דף ס"ח)

'איר זעהט אייער טאטן'?

פעם ביקש **רבי אלעזר'ל** את הרה"ק **מראפשיץ** לנסוע עמו לקבץ מעות עבורו. באכסניא אחת הבחין הרב מראפשיץ שרבי אלעזר'ל אינו מברך לבעל הבית כנהוג, ועל שאלתו אמר שאביו [**הר"ר אלימלך**] בעצמו כבר בירכו, אמר לו הרב מראפשיץ: **אזוי? איר זעהט אייער טאטן? א גוטן טאג!** היינו שאם כן אינו צריך לעזרתו כלל.

(י"ג **אורות-פשעווארסק** ח"ב דף ס"ט, ששמעו מפי חמיו הרה"ק **רבי איציקל** זצ"ל)

רבי אליעזר ליפא מחמעלניק

אדמו"ר **הרבי מלובלין** זצ"ל אמר על הרה"ק **רבי אליעזר ליפא מחמעלניק** במ"ס אורח לצדיק, **שהוא צריך למנין שלו לתפלה תשעה מלאכים מגודל התלהבותו.**

(**י"ג אורות-פשעווארסק** ח"ב דף ע')

רבי יעקב ממאגלניצא

הרה"ק **המגיד מקאזניץ** העיד על הרה"ק **רבי יעקב ממאגלניצא** זי"ע בנו של **רבינו: כי הוא גדול וגבוה ממרחק יידע.**

(**אהל אלימלך** אות קע"ד, ממכתב **הרה"ג רבי יוסף אבד"ק סעראצק** זצ"ל, ועי"ש מעשה נורא)

פושט החלוק לבן לכבודו

רבי נפתלי מליזענסק נסע בענוותנותו להרה"ק **רבי נפתלי צבי מרופשיץ** זי"ע, וכל אימת שבא, היה הרב מרופשיץ **פושט החלוק לבן שלו לכבודו.**

(**החכמה מאין-סטיטשין** דף קס"ג)

'איין שטיקל יראת שמים'

אמר **הרה"ק מראפשיץ** להרה"ק **רבי נפתלי ליזענסקער** ז"ל, ובכה לפניו, שיתן לו במתנה "**איין שטיקל יראת שמים**" משלו, **והוא יסע ויחלק לכל העולם מזה**, וגם לו לא יחסר.

(**חמדה גנוזה** ח"ב דף קס"ג כתי"ק מהרה"ק **רבי סיני מזמיגראד** זי"ע)

נתרחב המקום

כשנסתלק **רבי נפתלי** לא היה עוד מקום פנוי על הציון בליזענסק לקברו בחדר החיצון, ועל פי חרם לא הניחו לקבור שום אחד בחדר הפנימי אצל **הר"ר אלימלך**, נכנס בן אחיו הרה"ק **רבי אלימלך מרודניק** זי"ע ואמר: '**אויב עטץ וועטס נישט מאכן פלאץ פארן פעטער, וועט מען מתיר זיין דעם חרם און אים לייגן אינעווייניג**' [אצל הר"ר אלימלך בעצמו], **ולפלא שתיכף נתרחב המקום בחדר החיצון.**

(**י"ג אורות-פשעווארסק** ח"ב דף צ"ז, מפי חמיו הרה"ק **רבי איציקל** זצ"ל)

מדור זה נלקט מתוך הספר הנפלא 'בשפתי צדיקים' באדיבות המחבר שליט"א

בשפתי צדיקים
נועם אלימלך

פרשת ויחי

וזהו פירוש תאות לבו נתת לו דהתאוה והתשוקה של הצדיק תמיד שיהיו כל ישראל מלאים ושבעים כל טוב והשם יתברך נותן התאוות האלו בלב הצדיק כדי שיתפלל לפניו שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפילתן כו'. וארשת שפתיו בל מנעת סלה פירוש והשם יתברך שומע תפילתו של הצדיק ולא עוד אלא כי תקדמנו ברכות טוב פירוש וקודם שיתפלל עדיין הוא מקדים כל ברכות טוב.

פרשת חוקת

הנה עבודת מתנה נתונה להצדיק להיות מושל באלקים הקדוש ברוך הוא גוזר והצדיק מבטל. ואף גם זאת ביד הצדיק להשפיע לכל העולם ושלש אלה יעשה להם לישראל בפעלותיו ומעשיו הקדושים הלא המה חיי ומזוני ובני ואיזה היא עבודה שהצדיק יכול על ידה לבטל גזירות ולהשפיע לעולם הוי אומר זו מסירת נפשו הקדושה והטהורה בשביל כל ישראל ונתאחד באחדות השלימות האמיתי. ועל ידי זה הצדיק נדמה להבורא ברוך הוא שהוא יחיד בעליונים ובתחתונים וכמו כן הצדיק במסירת נפשו ובאחדותו עם כל ישראל נקרא כן ועל ידי זה מבטל גזירות ומשפיע להם כנ"ל ומצינו כתוב בתורה ויקרא לו אל אלקי ישראל ואיתא שהקדוש ברוך הוא קרא ליעקב אל ואל הוא לשון כח כמו שנאמר ואת אילי ארץ לקח רוצה לומר שהקדוש ברוך הוא נתן ביד הצדיק כח של עוז ותעצומות לבטל גזירות.

קאסוב

בתוכן

ערש החסידות

בית מועד לכל חי

כת"ק ספר תורת חיים

ד"ת מרבוה"ק ביומא דהילולא

בקרב קדושים

קורות דברי הימים
בתולדות העיר וסגולות המקום

ערש החסידות

'מה נורא המקום הזה' - ה'קארפאטען בערג', הלא כאן עשה מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב הק' זי"ע את צעדיו הראשונים, ועבד את בוראו בימי נעוריו טרם התגלותו. פה התהלך בנתיבות שלא דרכה בהן רגל אדם, כאשר שרעפיו משוטטים בעולמות העליונים. כאן התבודד בשעתו מייסד החסידות וייחד יחודיו.

על ההרים האלה יצא מרן הבעשטה"ק לטיוליו ועשה את הכנותיו לגילוי אור החסידות. במקומות אלה הוא נדד, ובהשתפכות הנפש קונן על גלות השכינה. כל הר וכל גבעה בסביבה זו, מספרים סודות טמירים מתקופות קדם. כאן נסמכו ההרים זה לזה, כאשר ביקש הבעשטה"ק לעבור מאחד למשנהו, כפי שסופר ע"י כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל.

בפלגי המים הזכים, הניגרים וזורמים בינות להרים, טיהר הבעשטה"ק את עצמו בסילודין, והאציל אוירת קדושה ורוח רוממה בכל הסביבה.

גן נאה לפניך

ידועה העובדא, שפעם בעת טיולו של הבעשטה"ק זי"ע עם החבריא קדישא, פנה אל תלמידו הרה"ק ר' יעקב קאפיל חסיד זי"ע אבי שושלת קאסוב-וויזניץ, ובהצביעו על הרי הקארפאטען, אמר לו: דאס איז א שיינע גארטן, איך גיב עס איבער צו דיר, און זע עס אפצוהיטן. ובכך מסר לידו את כל חבל מארמאראש.

כאשר סיפר זאת כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, הוסיף כי בפשטות היתה כוונתו על בנו מרן האהבת שלום זי"ע, כי רבי יעקב קאפיל לא התנהג באדמו"רות, אבל האהבת שלום אכן היה הרבי היחיד בכל איזור מארמאראש.

המשלשים בשלש קדושות

העיר 'קאסוב' שוכנת למרגלות הרי הקארפאטען, בקצה דרומית-מערבית של מזרח גאליציע, וגובלת עם גליל מארמאראש. בסמוך לה נמצאות העיירות קאלאמייא וקיטוב השוכנת ליד נהר הטשערמאש, המפסיק בין גאליציע לבוקאווינע.

מצבת הרה"ק ר' ברוך מקאסוב זי"ע

הרה"ק ר' משה מקאסוב זצ"ל, בעל 'לקט עניי', היה רגיל להפליג בשם הערים הללו, והתבטא בדרך צחות כי הערים ק'יטוב ק'אסוב, ק'אלאמייא, שלש הערים הסמוכות זו לזו, אשר שמותיהן מתחילות באות ק', מרמזות על קדוש ק'דוש ק'דוש.

הרה"ק בעל דגל מחנה אפרים זי"ע מביא בכתביו, שזקנו מרן הבעשטה"ק זי"ע היה אומר, כי העיר קאסוב ראויה להיקרא "כוסף", היינו שהקב"ה כוסף לקהילה זו.

אהל הרה"ק ר' ברוך מקאסוב זי"ע

מקובל, כי מרן הבעשטה"ק זי"ע היה מבקר מפעם לפעם בעיר קאסוב, ובפרט לאחר שנשא את

בתו של הדיין דקיטוב הסמוכה. שבע שנים התגורר הבעש"ט בכפר הסמוך לקאסוב.

בעיר קאסוב התגוררו סמוך לתקופה ההיא, שני צדיקים גדולים: הרה"ק ר' נחמן מקאסוב זצ"ל [בתחילה היתה התנגדותו לדרך החסידות גדולה, אך לאחר מכן, עמד על גדלותו של הבעש"ט והתקרב לדרכו, והיה מחשובי תלמידי הבעש"ט], ותלמידו הרה"ק ר' ברוך מקאסוב זצ"ל מח"ס יסוד האמונה, שנסתלק לעולמו בשנת תקמ"ב, ומנוחתו כבוד בבית החיים בעיר קאסוב.

אולם פירסום העיר 'קאסוב' ותפארתה, התחילה כאשר ראשון האדמו"רים בשלשלת קאסוב-ויזניץ היה מרן רבינו הק' ר' מנחם מענדיל זי"ע בעל אהבת שלום, איוה למושב לו, בתחילה אחר נישואיו לבת דודו ר' זימל מקאסוב זי"ל, ואחר הפסקה של כמה שנים, שבהן גר בטיסמעניץ ובקאלאמייא, שוב חזר לגור בה, ועבד את בוראו ולמד תורה מתוך הדחק עד שבא העת והתגלה.

כל הדרכים מובילות לקאסוב

בימי שבתם של רבוה"ק בקאסוב, נהרו המוני תושבי מארמאראש אל עבר העיר קאסוב, מי לחגים ומי לשבתות מיוחדות, ליומי דפגרא או להתברך בברכת ישועה ורחמים.

אמנם, כפי שסיפר כ"ק אדמו"ר זי"ע, עיקר ה'געפארעכץ' ממרחקים התחיל אצל מרן התורת חיים זי"ע, בימי האהבת שלום זי"ע היתה יותר מרוכזת בגלילות קאסוב.

מסירות רבה היתה דרושה לעשות את הדרך מאיזור מארמאראש לקאסוב, אם כי שתי האיזורים השתייכו בימים ההם למלכות עסטרייך-אונגארן. הרים ובקעות הפסיקו בין העיירות. היו מן החסידים שעשו כל הדרך ברגלם. מאידך אנשים אמידים עברו את הדרך ברכיבה על סוסים וכדו'. והכל עשו בשמחה רבה ובהשתוקקות להגיע אל מחוז חפצם, מאור חייהם ונקודת

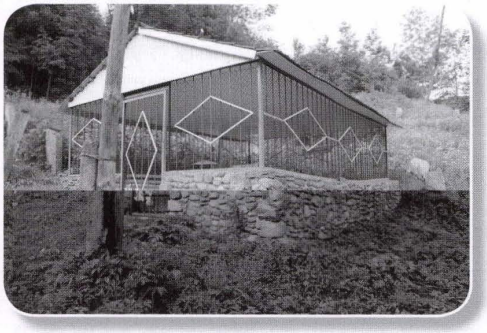

אהל התורת חיים בקאסוב

הכניסה לבית החיים

לבבם, כדי לקבל שפע קודש וללמוד דרכי העבודה מפי רבם, ולהתחמם לאורם הבהיר.

בהזדמנות אחת שח הרה"ק בעל דמשק אליעזר זצ"ל: לכאורה, בזמנו של זקיני האהבת שלום זי"ע עדיין היו אדמו"רים מעטים בארץ, והוא יכול היה לברור לו מקום מגורים באיזור אחר של המדינה, ולא ארץ הררית זו - קאסוב, קיטוב - אשר בה שורר קור איום בימות החורף. אם כן מדוע בחר לו מקום כזה, אלא כנראה שהוא חשב, כי גם באיזור קפוא כזה נחוץ להיות מישהו, שיחמם לבבו של יהודי המזדמן לעבור כאן.

בית מועד לכל חי

בקצה העיר עומדת בית החיים. בסמוך לכניסתה נמצאים ב' אוהלים, אהל אחד על מקום קברו של רביה"ק בעל אהבת שלום זי"ע ומחברתו הטהורה ע"ה, ובאהל השני טמונים רביה"ק התורת חיים זי"ע והרבנית ע"ה וצאצאיהם.

בית החיים בקאסוב נחשב לאחד מבתי הקברות העתיקים באזור והיות שהוא בנוי על הר תלול, רבים הם הקברים שברבות השנים נעלמו מתחת לפני האדמה. בספר זכרון לעיירת קאסוב (עמ' 57) מתאר הכותב בשפת האידיש את מיקומו של בית החיים וההתייחסות הרבה אליו מצידם של תושבי העיירה שפקדוהו רבות. **"כל לוויה היתה משרה מרה-שחורה על תושבי העיירה קאסוב, והחל מראש חודש אלול היו שומעים במחצית העיירה קולות יללה של נשים בוכיות, שעלו לבכות על הקברים בבית החיים ולבקש ישועות ונחמות".**

הכותב מיטיב לשרטט את מבנה בית החיים ואת בנין בית הטהרה שהיו בנוי בין שתי שורות בניינים הסמוכים למתחם בית העלמין. הוא מציין שכבר בכניסה לבית החיים היו נפגשים עם האוהל של הצדיקים: **"אין 'אוהל' האבן יידן געצונדן ליכט, און דאס ארט איז געווען פארשיט מיט 'קוויטלעך', אנגעשריבענע מיט ציטערדיקע הענט פון יידן, וואס האבן געדארפט האבן ישועות".** הוא מציין בצער כי רוב המצבות העתיקות שעל ההר לא זכו לקיום זמן רב, כי לאט-לאט הן שקעו לתוך האדמה. בדבריו מאשים הכותב את המקומיים שלא השכילו לשמור כראוי על המצבות העתיקות, ולכן לא נמצאות מצבות ישנות מאד שיכלו לספר בפרוטרוט את סיפורם של תושבי העיירה בשנות קדם.

אהל האהבת שלום

היחיד מבין צדיקי בית קאסוב-וויזניץ, שהניחו מצבה על קברו, הוא רבינו האהבת שלום זי"ע, וזהו נוסחתה (ע"פ עשר צחצחות עמ' ל"ד):

בט"ב מרחשון
בשנת מנוח"ת חס"ד גדול' בישרא' ל'פ"ק,
הוא שנת תקפ"ו
ר'בו ב'ביות נ'בונים ו'חסידים
מ'רה נ'פש ח'סידים מ'גידים
מ'אור ע'ינינו נ'ר ד'ורנו
י'דיד ל'בנו ב'עונינו נ'אסף
ר'וחו ב'עדן י'קר י'וסיף
ע'מוד ק'דוש ב'הקץ ק'בורינו
א'דוננו פ'אר י'שע ל'עמו
הרב הצדיק חסיד וענו
איש א'לקים קדוש, מחזק
ידי יושבי ארצנו הקדושה
מורנו ורבנו מנחם מענדי'ל
בן החסיד מו"ה יעקב קאפי'ל
צמודה נשמתו במקור חיים
וזכרון צדקתו כימי שמים.

מצבת רבינו האהבת שלום זי"ע

קדושת ארץ ישראל

מקום קבורתו של רביה"ק בעל אהבת שלום זי"ע - אדמת קודש היא, כפי שהעידו עליו שיש בו קדושת ארץ ישראל, כדלהלן.

בספר אוהל קדושים (עמ' לג) מובא, כי בצעירותו נסע רבינו האהבת שלום יחד עם גיסו הרה"ק ר' אורי מסטרעליסק זצ"ל אל הרה"ק ר' ארון לייב מפרימישלאן זצ"ל. לאחר לכתם משם שאל הרה"ק ר' ארון לייב את בנו הרה"ק ר' מאיר מפרימישלאן, שהיה עדיין ילד: "מי משני האברכים מוצא חן בעיניך יותר?", ענהו הילד: "דער לאנגער געפעלט מיר בעסער" (ה'שרף' מסטרעליסק היה גבוה מהאהבת שלום).

אמר לו אביו: "לא כן בני, אמת שהוא (ה'שרף') יגדל ויגיע למדרגה כזו אשר לאחר פטירתו יעבירוהו לארץ ישראל. אבל גיסו יגדל כל כך, שלאחר פטירתו יביאו את קדושת ארץ ישראל למקום מנוחתו".

אמנם כן סיפר הרה"ק מנאסויד זצ"ל, שרבו הגה"ק משינאווא זצ"ל בעל "דברי יחזקאל", בהיותו על ציון הרה"ק ה"אהבת שלום" נשתהה זמן רב, ומארחו הרה"צ ר' פנחס יוסף זצ"ל חדב"ן הרה"ק התורת חיים זצ"ל שאלו לפשר הדבר, למה איחר לבוא. השיבו, שהרגיש שם קדושת ארץ ישראל, ולא היה יכול לפרוש משם.

העתק מציבת רבינו האהבת שלום זי"ע

כאשר שמע את דבריו הרה"ק בעל תורת חיים זצ"ל, העיר על זה, שאמת ונכון הדבר, כי כן אמר אביו הקדוש זי"ע, שהוא קידש את עצמו, שיהיו הד' אמות שלו מקודש בקדושת ארץ ישראל. (גדולת יהושע ח"א עמ' י"א).

כידוע נוהגין צאצאי רבינו האהבת שלום זי"ע שאין הולכים להשתטח על ציון זקנם, כי גם בנו הרה"ק התורת חיים זי"ע, לא הלך על הציון אף שהי' גר בקאסוב. וכמה טעמים נאמרו על כך, כדלהלן:

כ"ק מרן בעל האמרי חיים זי"ע סיפר, שפעם כאשר הלך התורת חיים זי"ע על ציון אביו, אמר לו אביו: חיים'אניע בני, ס'איז מיר זייער עלנד דא אליין, הצטרף נא אלי, למה לך כל העולם הזה עם הבליו, עדיף לך להשאר כאן בעלמא דקשוט.

והעיר מרן: התורת חיים, שהיה 'תקיף קדוש', דחה את הצעת אביו, אבל מחשש שמא יפציר בו שוב לקבל את הצעתו, נמנע מאז לבקר ליד ציון אביו, וביומא דהילולא שלו היה נוהג להכנס לחדר בו הצמח צדיק זי"ע (וכאשר התגורר כבר בוויזניצא, היה נוסע אליו לשם), ולידו היה אומר את התפילות שנוהגים לומר על הציונים הקדושים, בהסבירו לבנו, "אתה הרי נקרא על שם אבי הקדוש, אומר כאן את התפלות ופרקי תהלים לעילוי נשמתו".

ברם מסופר, כי פעם התבטא האמרי חיים זצ"ל, שאמר לו דודי הרה"ק מאנטיניא זצ"ל, כי יש בענין זה טעם יותר גדול, והוא כמוס אצלי.

ומפי כ"ק אדמו"ר זי"ע שמענו, שאחד מן הטעמים שאמרו על כך הוא, מפני שליד קברו של האהבת שלום זי"ע נקבר אחד שלא היה רוחו של התורת חיים זצ"ל נוחה הימנו, וע"כ לא עבר שם עוד.

והוסיף מרן אדמו"ר זי"ע: שמעתי מאאמו"ר [מרן האמרי חיים] זצ"ל, שלפני נישואיו היה בקאסוב ביחד עם אאזמו"ר [מרן האהבת שלום] זצ"ל, והלכו על ציון התורת חיים זצ"ל, ואמר אז אאזמו"ר ז"ל לאאמו"ר ז"ל, הנך חתן, ואתה יכול לעלות אל הציון של האהבת שלום זצ"ל, אבל אני אשאר כאן. וכן הוה, אאמו"ר ז"ל עלה אל הציון, ואאזמו"ר ז"ל נשאר במקומו ולא עלה.

פעם בי"ז חשון, יומא דהילולא של האהבת שלום זי"ע, סיפר האמרי חיים זצ"ל, כי שלש פעמים התפלל ליד ציון זקנו, פעם לפני נשואיו, ועוד פעמיים הלך משם 'בגניבה', ופעם התבטא ע"ז: "הרגשתי עצמי טוב, ממש החייתי את נפשי שם".

ואולם כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע בנסיעתו למקומות הקדושים, לא עלה לציון האהבת שלום זי"ע, וגם בניו שליט"א לא עלו, אבל חתני דבי נשיאה כן הלכו על ציונו.

אהל ה'תורת חיים'

במרחק של כמה עשרות 'פיס' מאהל האהבת שלום, נמצא אוהל התורת חיים, אשר לא נטמן באוהל אביו, כנראה משום מעשה הנ"ל שלא הי' ניח"ל לעבור דרך שם משום שטמון שם איש שאינו הגון [ויש אומרים שהתורת

שני האהלים במורד ההר

חיים התבטא, מ'האט מיר פארשטעלט דעם וועג].

כפי המקובל, נטמנו שם רבינו הק' בעל התורת חיים זי"ע ומחברתו הטהורה מרת צפורה ע"ה בשורה הראשונה [באוהל הנוכחי היא בפנים האהל - השורה השלישית מפתח האהל, וכן כולם, היפך האהל הראשון]. בשורה השניה: בנו הרה"ק ר' יעקב שמשון מקאסוב זצ"ל והרבנית שלו ע"ה, ולידם בנם הרה"ק ר' משה מקאסוב זצ"ל בעל לקט עני. בשורה השלישית נטמנו ילדיו של רבי יעקב שמשון, אשר נפטרו באיבם ר"ל.

מספר הגרמ"מ שנעעבאלג שליט"א, גאב"ד מאנטשעסטער, כי עד למלחמת העולם הראשונה, כשקאסוב היה תחת אותו שלטון של וויזניצא, היה רבינו האהבת ישראל זצ"ל נוסע בקביעות בכל יומא דהילולא של התורת חיים, להשתטח על קברו בקאסוב, אך לא ערך שם שולחן משום כבודו של הרבי מקאסוב.

אחרי מלחמת העולם הראשונה, כשהתגורר הסב"ק זצ"ל בגרויסווארדיין, ועיר קאסוב השתייכה אז לפולין, לפיכך לא נסע לשם רק לעתים רחוקות.

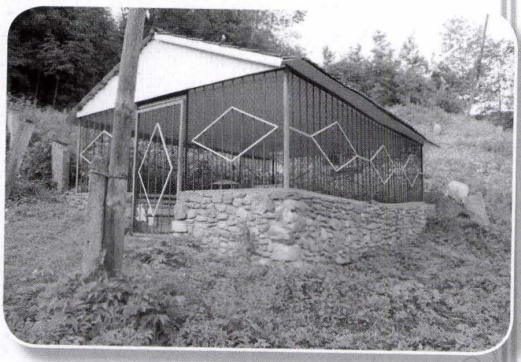

אהל רבינו התורת חיים זי"ע

במשך השנה היו הרבה פוקדים את האהלים, להפקד בישועה ורחמים בזכות הצדיקים, אך במרוצת השנים נהרסו האהלים, ותחת שלטון הקאמוניסטן נעדרו רגלי היהודים מהמקום מפחד השלטונות, והמקום שימש כמקום משחק לגויי הסביבה.

חידוש בית החיים

אחרי המלחמה הנוראה, לא היה שום ידיעה ממצב בית

החיים בעיר קאסוב, למשך כארבעים שנה, כל עוד שמדינות הללו היו סגורים, אין יוצא ואין בא.

באחד הימים סיפר הרה"ח ר' משה יהודא דימאנדשטיין ע"ה, ממתפללי בית מדרשינו בבארא פארק, לכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, שהוא נסע לצורך הבראה בראמעניא, ועבר את הגבול לאוקריינא, ונכנס - בגניבה - גם לעיר קאסוב, בלי רשות מהמושל המקומי. בהיותו שם הראו לו שלרגלי בית החיים מחזיקים הערלים לולים לתרנגולים ולארנבות וכדו', ואין זכר למצבות. אמנם לא התאמץ להכנס בסבך האילנות והעצים כדי להיווכח בנכונות דבריהם, פן יעורר חשד וכו', שהרי כל כניסתו לקאסוב לא היה לעגאל. כמובן בשמוע אדמו"ר זצ"ל בשורה מכאיבה זו, היה נסער ונחרד עד מאוד מדבריו.

כאשר נפתחו הגבולות ברוסלאנד, בשנת תשמ"ט לפ"ק, שלח כ"ק אדמו"ר זי"ע את הרה"ח ר' אשר אנטשיל באב"ד הי"ו לנסוע לקאסוב, בכדי להיוודע האם בית החיים קיים בכלל, ואתו עמו נסעו הגאון ר' מנחם מענדל שנעעבאלג שליט"א, גאב"ד מאנטשעסטער, והרה"ח ר' אלי' נייטאן הי"ו כמסופר בהרחבה לקמן בנוגע לעיר וויזניצא.

ר' אנטשיל הי"ו לקח עמו את הספר 'עשר צחצחות', בו מובא נוסח המצבה שנכתב על ציון מרן בעל אהבת שלום זי"ע, ושינן בזכרונו את הנוסח, כדי שאם ימצאו רק חלק מהמצבה, ידעו בבירור עפ"י הנוסח שזוהי המצבה וכדו'. וכה כתב ר' אנטשיל ברשימותיו:

בדרך סיפר הגה"צ ממאנטשעסטער שליט"א, כי כאשר השתטח בימי בחרותו על קבר האהבת שלום זי"ע, ראה שמחציתה העליונה של המצבה שבורה, כשחלקה העליון מונח בצד, והתפלא מדוע אין מתקנים את המצבה.

מצבות בני המשפחה שנמצאו לאחרונה

עם כניסתנו העיר קאסוב, שאלנו מהו הדרך לבית העליון היהודי, והראו לנו את הדרך לראש ההר, שם ראינו שני קברי אחים ענקיים מקדושי הרוגי קאסוב הי"ד, שנהרגו בימי הזעם ה"י.

מקום קבורת רבינו האהבת שלום זי"ע

אח"כ גילינו את בית החיים, וראינו מצבות לאלפים ברוחב כל מורד ההר, וידענו שכאן עלינו לחפש את אהלי רבותינו האהבת שלום והתורת חיים זי"ע, במקום שמעולם לא ביקרנו ולא היה לנו כל מושג איך נראה המקום.

ירדנו במורד ההר, וראינו מצב בית החיים זנוח מאוד, נורא נוראות, עצי סרק ואילנות שבורים, וביניהם הרבה מצבות מסובבות קוצים ודרדרים. נתקלנו באבנים וסלעים במעלות ויורדות.

כך בזבזנו כשלש שעות של חיפוש בהר לארכו ולרחבו, שהיה כמה מאות מעטער, תוך יגיעה ועמל בל יתואר, כשכפות ידינו נפצעו ונחתכו מהקוצים. הזמן חולף ועוד מעט תשקע השמש ועדיין לא מצאנו מאומה.

לפתע הבחנתי באיש אחד עומד לפני, ולתמהוני שאל אותי במאמע-לשון: וואס זוכסטו. ועניתי, די אהלים פון די רביי"ס. הלה הראה לי לעבר הקצה השני של יער ההר: דארט וועסטו שוין זעהן. האיש התחיל כבר ללכת לדרכו, וביקשתיו, אנא בא אתי והראה לי. הפצרתי בו אחזתיו ולא ארפנו, עד שהבאתיו לקצה השני של ההר, שם הראה לי על גל אשפה, באומרו: דא זוך די רביי"ס 'דאמע' (אהל ברוסיש).

פיניתי את גל האשפה לצד, והנה מתגלה לפני מצבה שבורה שרק חלקה

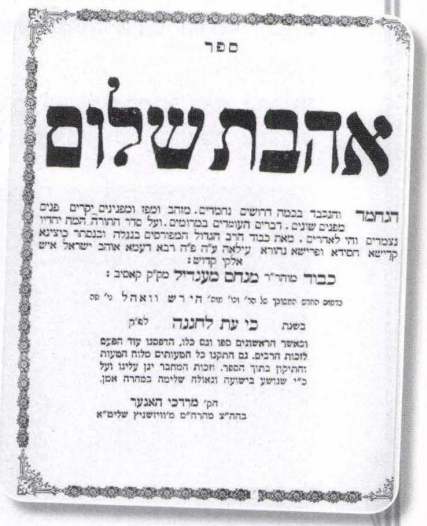

ספר

אהבת שלום

והנכבד בכמה דרושים נחמדים. מהר ומפו ומפנינים יקרים פנים מפנים שונים. דברים העומדים בגרומים. ועל סדר התורה חמה וחדרו נעמדים וזו לאדרים. . באה בבוד הרב הגדול המפורסם בנגלה ובסתר כוצינא קדישא חסידא ופרישא נזורא עלילאה ע"ה מ"ה רבא דעמא אהבב ישראל איש אלקן קדוש:

כבוד מוהר"ר מנחם מענדיל מקלק קאסוב:

כנשם מהמק מקוק מל' וכו' שכ' תי' ר"ש וואהל ע' פה

בשנת כי עת לחנגה לפ"ק

ונאשר הראשונים ספר זנם כלו. הדפסנו עוד הפעם לזכות הרבים. גם התקנו כל המעותים טלות המעות התחילה בתוך הספר. זכות המחבר יגן עליגו ועל כ"י שנעשק בישועה ואגולה שלימה במהרה אמן.

הק' מרדכי האנער

בהמ"ש מהרח"ם מ"וושעניץ שליט"א

ספה"ק אהבת שלום
הובא לדפוס ע"י כ"ק אדמו"ר זצ"ל

העליון היה חסר, ועל דופן המצבה על גבי הכתב דבוק אזוב ירוק שנתהווה במשך הזמן, למזלי היה בידי מברשת ברזל שהבאתי עמי. נקיתי את האותיות, והנה לפני המילים "קדוש בהקץ... איש אלקים קדוש". נזדרזתי לגרד עוד שורה ועוד שורה, והנני קורא ומכריז עוד תיבות ועוד תיבות מנוסח המצבה: "מחזק ידי יושבי ארצנו הקדושה..."., עד שהגעתי לתיבות: "מורנו ורבינו מנחם מענדיל בן החסיד מו"ה יעקב קאפיל", אותם קראתי בשאגה והכרזה גדולה.

לשמחתינו לא היתה גבול, אכן השליחות נתמלאה וגם המצבה נמצאה במקומה. מציניו של הג"ר מענדיל שליט"א זלגו דמעות, בהתרגשות עצומה נפל על המצבה והתייפח בבכיה נרגשת שאי אפשר לתארה. הדלקנו נירות על המקום ואמרנו פרקי תהלים.

האיש הראה לנו גם את מקום אוהל בעל תורת חיים זי"ע. הגרמ"מ שליט"א אישר שאכן זה היה המרחק בין שני האהלים. בשטח מקום האהל היה כעת 'סטארעדזש', ואחד השכנים החזיק בו את כליו, מצאנו כמעט משלש צדדים את היסודות של האהל, וכן קצת משורות אבני הכתלים.

עמדנו שלושתנו שמחים ומאושרים, והשתוקקנו להגיע מהר אל מקום ממנו נוכל לבשר לכל על מציאת מצבת ואהל האהבת שלום והתורת חיים זי"ע.

לא התעכבנו במקום הרבה. נסענו למלון בטשערנאוויץ, ור' אנטשיל התקשר מיד לבית כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל לבשר את הבשורה, וסיפר את הסייעתא דשמיא וההשגחה המיוחדת לכל אורך הדרך. רבינו זצ"ל התעניין בכל פרט ופרט למשך שעה ארוכה.

סיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א - מאנסי, ששהה אז בחדר אביו אדמו"ר זצ"ל ועמד על ידו. ובעת שמסר את הבשורה הטובה לכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, היה נסער והתרגש מאוד והתייפח בבכי לזמן מה, מבלי יכולת לדבר. כשנרגע קצת הורה לו להודיע תיכף ומיד לאחיו

מציבת רבינו התורת חיים זי"ע ויר"ח

בית רבינו התורת חיים זי"ע

כ"ק אדמו"ר מארה"ק זצ"ל, ואכן התקשר תיכף והורה למסור את הבשורה הטובה.

כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע התבטא אז: עקשנותו של אנטשיל עמדה לו... [ולר' אנטשיל עצמו אמר אח"כ: מקנא אני בכך בזכייה זו].

למחרת היום, יום ששי, חזרנו לקאסוב ללשכת ראש העיר, לעסוק בסידור ענייני הקמת האהלים ושימור המקום, גם לקאסוב הבאתי אתי מכתב ברוסיש ובענגליש, בשם כ"ק אדמו"ר זצ"ל, כמו בוויזניצא.

וב"ה הוסדר רשות לבניית האהלים, כמו"כ ניתן פקודה לבעל ה'סטארעדזש' לתפש מקום אחר לכליו, כדי שיפנה את המקום שיהא מוכן לבנייה.

בהמשך הימים עסק ר' אנטשיל בהקמת האהלים בקאסוב, וויזניצא, זאבלטוב, סטאניסלאב ועוד. כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע הורה בעת בניית האהלים, שיבנו רק גג מלמעלה, ולהקיפו בגדר מפולש, שלא יקבעו שם הפראסטאקעס את מקומם ויתהווה למושב לצים ח"ו. ואמר שישאלו את אחיו כ"ק האדמו"ר זצ"ל על זה, והסכים לדבריו.

באוהל של התו"ח, יש אומרים אשר תיכף בפתח של האהל יש קבר, ועל כן אין להיכנס בכלל אל האוהל פנימה, וכן נהג רבינו זצ"ל.

בית רבי"ה"ק התורת חיים זי"ע

כפי שאנו רואים בית התורת חיים, בנין מפואר ורחבה עומד עתה קרוב לבית החיים, שרובה על גובה ההר, מובן היטב בחוש מה שמסופר שהצמח צדיק שאל את אחיו ר' יעקב שמשון בסוף ימיו למה הפסיק מלדבר, ולא ענהו עלום רק הראה לו על הבית החיים.

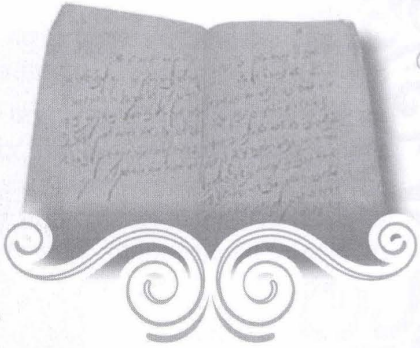

ירושת
רבינו זי"ע בעל ההילולא
לדורות עולם

כתב יד קודש
ספר הקדוש "תורת חיים"

תורה מן השמים

ספר הקדוש "תורת חיים", נכתב בקדושה וטהרה בכתב יד קודש רבנו הקדוש בעל תורת חיים זי"ע, באופן נפלא שלא נודע דוגמתה, כפי שכתב בספר אבן שתיה (עמ' מ"ו), שבמרוצת ימי חייו, היה מחזיק מחברת תחת מראשותיו, וכמה פעמים בלילות היה לוקחה וכותב בה רזי תורה שנתגלו לו.

וכן סיפר הרה"ג ר' שרגא פייביש שנעעבאלג זצ"ל מפי אביו הדומ"ץ דויזניצא, ששמע מהרבנית שיינא רחל בת רבנו, כי מחברת היתה מונחת תחת הכר שלמראשותיו, ובה היה כותב רבנו בלילות פסקי פסקי, ומזה התקבץ ספרו.

כזאת סיפר גם הרה"ח ר' מאיר מגיד ז"ל, שרבנו היה מחזיק את הכתבים מתחת לכר אשר למראשותיו, ולעתים ראוהו, כי בשכבו במטתו בלילה, כאילו מתעורר מהשינה, מוציא את המחברת, ומבלי שיטול ידיו, היה רושם בה דברי תורה.

זכר לדבר חזיונותיו הקדושות, בבחינת בחלום אדבר בו, נמצא כתוב בספרו הקדוש, וזה לשונו: "ליל ד' ויקרא תרי"ב: ראיתי בחלומי, שנתנו לי שני טיפין לשתות, ואמרו לי, שזה הוא מתחת כסא הכבוד גזורות. ואמרו שנים או שלשה שהמה גזורות מתחת כסא הכבוד, וששתיתי, וצפיתי לישועה ולתשובה שמגעת עד כסא הכבוד".

גם מסופר, שפעם שלח הרבי ר' מאיר'ל מפרעמישלאן לומר להתורת חיים, שביום פלוני ראה אותו בשמים בשעות הלילה, ולראייה יגלה לו שלבש אז מכנסיים לבנים (מפי ספרים וסופרים). וכן יש עוד סיפורים, כיצד הראו לו עתידות מן השמים בחלום הלילה (עי' נזר החיים עמ' רפ"א), וכיצד צדיקים נתגלו אליו

בחלום (עי' שם עמ' י"ז). וכמו כן ידוע הסיפור, כיצד מרן התורת חיים זי"ע לימד לבנו נוסח 'כל מקדש' שקיבל מן השמים.

וראוי לציין מה שהובא בספר אבן שתיה, שמעולם לא הגיד איש שראה את רבנו מעיין בכתבי האר"י ז"ל, ובכל זאת פוק חזי בספרו הקדוש תורת חיים כי דבריו בנויים על יסודות שבכתבי האר"י ז"ל. ויתכן שזה על דרך המסופר על כמה צדיקים, שכיוונו לדברי ירושלמי, ואמרו שלא ראו הירושלמי אלא לקחו את זה מאותו מקור טהור שהירושלמי לקח את זה, דהיינו מהיכלות העולם העליון.

כתב יד קודש

אם כי הספר תורת חיים הוא מעט הכמות, ונכתב בקיצור רב, ברם הוא רב האיכות, וחשיבותו כפולה ומכופלת, כי כתבו רבנו בעצמו בכתב יד קדשו.

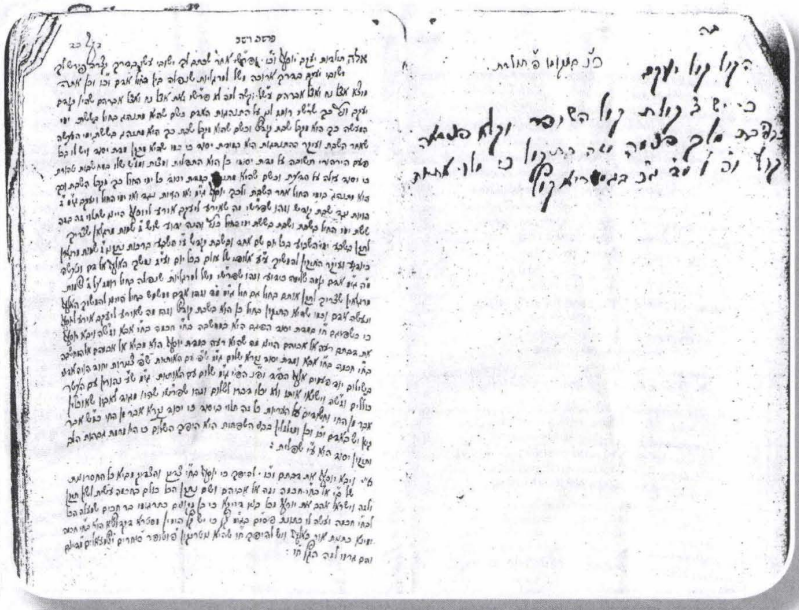

כת"י תורת חיים פרשת וישב עם הגהות כת"ק

רבינו ראה לעצמו חובה לכתוב מה שנופל במחשבתו, כמו שכתב בפ' לך לך (ד"ה ויהי) וז"ל: "הנה כל מפרשי התורה מקשים על פסוק זה ומתרצים, רק תורתנו הק' כפטיש יפוצץ סלע ויש על כל קוץ וקוץ תילי תילים, אמרתי גם אני אפרש, כי נכתב בס' חסידים (סי' תק"ל) עונש על אותן שאין כותבין מה שיפול במחשבתם פירוש על פסוקים הן שיכווין אל האמת הן לא עיי"ש".

אמנם יש לציין, שחלק ניכר ממחברת כת"י הספה"ק, בעיקר בחלק הדברי תורה על הפרשיות, נכתב בכתב יד אחר שרשם מה ששמע מפיו, כנראה בפקודת רבנו. זה כתב יד יפה וברור מאוד, ולעת עתה אין ידוע מי היה הכותב, אך מובן שזה היה חסיד מופלג מהמוקרבים החשובים שהיה גם בקי בתורת הנסתר. אולם ידים מוכיחות קיימות, שגם דברי תורה אלה היו למראה עיניו הק' של רבנו להגיהם, כי רואים שהוסיף בכמה מקומות בכתב יד קדשו הגהות והוספות על הדברי תורה.

כת"י תורת חיים פרשת וישב עם הגהות כת"ק

בנוסף להדברי תורה, יש גם כמה סגולות לרפואה שרשם בכתי"ק בין דפי הספר. יש מהם שנמצאו בספרי סגולות קדמונים, ויש מהם שלא נמצא להם מקור קדום בספרים.

עוד נמצא בו בדף אחד דבר חשוב מאוד, הרי הוא צוואה הקדושה שרשם בעצמו בכתי"ק, שבו מצווה כמה כסף יחלקו לכל אחד מבניו וחתניו ובנותיו. בראש הצוואה כתב אות צ' שהוא כנראה נוטריקון צ'וואה, וכן שמות בני

הצוואה מכתי"ק

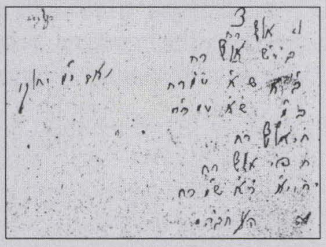

צוואה מכתב יד קדשו

צ	צוואה
לז' אלף ר"ה	לזונתי = אלף ר"ה.
ב' ר"ש אלף רה	בני יעקב שמשון = אלף ר"ה.
ב' א' ש' א' וז' מ' רה	בני אלטר - שני אלפים. וזונתי - מ' ר"ה.
ב' מ' ש' א' וז' מ' רה	בני מעבריל - שני אלפים. וזונתי - מ' ר"ה.
ח' י' אלף רה	חתני ישראל - אלף ר"ה.
ח' מ"י אלף רה	חתני מנחם יוסף - אלף ר"ה.
ח' י"א ר' ח' ש"מ ר"ה	חתני יחושע אלעזר - ר"א ז' שני מאות ר"ה.
ואם י"מ יחלקו	ואם יש מותר יחלקו.
ל"ה ז' הק' חב"ה	ל"ה ז' הק' חיים בן הרב מנחם

עוד חלוקת כסף (בסוף: לבני י' שמשון)

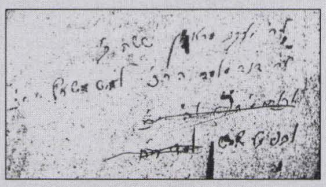

סגולה

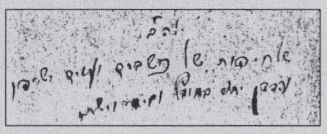

להב', שלחיפות של כבשים ועזים ישרפו והדשן יתנו בחומץ ומים וישתו

הזכרות החסיד רבי דוד שלמה זצ"ל

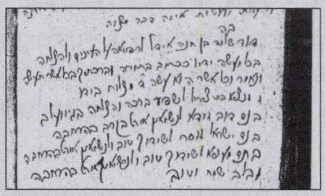

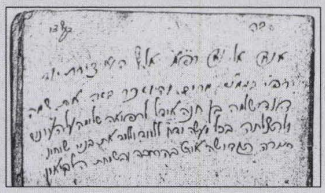

הגהות והוספות מכתי"ק על כתב הסופר

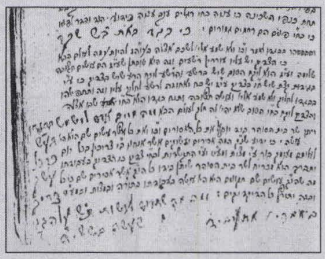

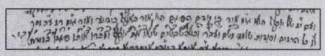

דוגמאות מתורת חיים

משפחתו שבהמשך הצוואה נכתב בדרך ראשי תיבות (ראה מאמר מיוחד על זה ב'היכלות' ניסן תשע"ח עמ' 42-45). בנוסף לזה, יש בדף אחר עוד רשימה של חלוקת כסף לאנשים.

בפי ישרים תתרומם

בראש ספה"ק תורת חיים נדפס מכתב נלהב שכתבו בניו הצדיקים הקדושים זי"ע בתור הקדמה להספר, שבו מדברים בגודל שבח הספר, וזה לשונם הטהור:

והימים האלה נזכרים ונעשים. כי ימים האלה יש להם סגולה תיכף כשמזכירים דבר עוד על ישראל תיכף נעשה כך וזה נזכרים ונעשים:

כל העונה אמן יש"ר בכל כחו וכו' כי ג' תאות יש לאדם בכל יום תאות ממון אכיל' נשים ר"ת אמן וכשהוא עונה בכל כחו נתבטל ג' תאות הנ"ל ולזה מוחלין לו וקורעין גז"ד של ש"ש:

סור מרע ועשה עוב שיעשה מרע עוב

כל הדן דין אמת לאמיתו. מאי לאמיתו. כל שנהנה מזה שאחד יצא זכאי מחמת שאוהבו אין זה לאמיתו:

יה"ר שירבו זכיותינו כי אם ישראל עושין תשוב' מאהבת זדונות נעשין בזכיות ע"כ שייך יה"ר שנעשה תשובה מאהבה וירבי זכיותינו:

הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. כי תפלה מלשון התחברות והשי"ת ב"ה מתאוה שיהי' התחברות בין הצדיקים כי זה גורם שיהי' חיבור ויחוד בין צדיק וצדיק בין שני צדיקים יושבים:

אותיות מחכימות - ליקוטי דברי תורת חיים

"אחינו בני ישראל, הא לכם ברכה מאשר השאיר אחריו כ"ק אבינו - אביהם של ישראל, המוציא להם מימי חסדים ושפעת ישועות מתעלת הבריכה העליונה, והמביא את תפלתם ואת תחנתם לאביהן שבשמים, צדיק יסוד עולם, אור הגנוז ונעלם, איש אלקים קדוש זי"ע ועל כל ישראל.

"הנה לפניכם אמרות טהורות, מים חיים נוזלים מצוף לב טהור, ממולא על כל גדותיו רוח אלקים, אמרי נועם מלאים זיו ומפיקים נוגה, מעטי כמות כאחד רסיסי טל מול לקחו הטוב, אשר הרעיף במטרות עוז דברות קודש מלאים חן ואימה גם יחד, בשבתות וחדשים ומועדי ה' המקודשים, ובכל עת מצוא לב נאמן באוזן שומעת ונפש יודעת, ורבי איכות. ויתרון שאת - יען מכתב יד קדשו יצאו בקדושה וטהרה, שקל ובחן וצרף כל מלה לעומת מחברתה בקודש ומעלה.

"עתה אחינו בני ישראל, שאו ידיכם קודש ותנו תודה וכו', אשר לא עזב חסדו מאתנו, להיות גם אחרי האסף שמשו של כבוד אאמו"ר נבג"מ בסתר עליון בין צבא מרום כאחד שרפי קודש, אור תורתו הק' זורחת עלינו להאיר עינינו באור החיים, ולהיות לנו למשיב נפש.

"ויקרא שמו בישראל "תורת חיים" - כאשר רשם בכתב יד קדשו.

"ידובבו שפתיו ברום חביון עוזו, ויעמוד לנו למלאך מליץ להחיש גאולתנו ופדות נפשנו אמן.

"הק' יעקב שמשון בהרב הצדיק מו"ה חיים זלה"ה מקאסוב; הק' יוסף אלטיר בהרב הצדיק מו"ה חיים זלה"ה מקאסוב; הק' מנחם מענדיל בהרב הצדיק מו"ה חיים זלה"ה, מוויזניצא".

שותים בצמא את דבריו

הספר הקדוש תורת חיים נתקבל תיכף בחיבה יתרה אצל חסידים ואנשי מעשה בכל מקומות מושבותיהם, והרבה יסודות דרכי החסידות של רבוה"ק מיוסדות על ספר זה. בספר בנו רבה"ק הצמח צדיק זי"ע מביא דברי תורה בשם אביו הק' בכמה מקומות. גם צדיקים וחסידים בשאר גלילות שתו בצמא את דבריו, כמו שאפשר לראות בספרים הרבים המביאים דברי תורה בשמו. ומסיבה זו גם הדפיסו הספר הרבה פעמים.

הספר יצא לאור לראשונה בשנת תרט"ו כלומר שנה לאחר הסתלקות רבנו בעיר לעמבערג. מהדורה שניה יצאה לאור בלמברג בשנת תרמ"ג. מהדורה

שלישית הופיעה בקולומייא בשנת תרמ"ד. מהדורה רביעית יצאה לאור בלבוב בשנת תרמ"ה. מהדורה חמישית הודפסה בגרוסווארדיין בשנת תרפ"ז.

מהדורה שישית - צלום מהדורה חמישית - הופיעה בניו יארק בשנת תש"י על ידי כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע והרה"צ ר' חיים יודא מאיר מווישווא זצ"ל.

מהדורה שביעית הופיעה בשנת תשכ"א בירושלים, על ידי הרה"ח ר' חיים שנעעבאלג ז"ל, שהגיהו לפי הכתב יד שהיה אז תחת יד מרן האמ"ח זי"ע.

מהדורה שמינית הופיעה בניו יארק בשנת תשכ"ח - דוגמת המהדורה השישית. בשנת תשל"ח הופיע הספר בפעם התשיעית - בירושלים, יחד עם ה"אהבת שלום", עם הוספות מלוקטות מספרים שונים. מהדורה עשירית הופיעה בשנת תשנ"ב בבני ברק.

כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, גם הדפיס לעצמו את הספר הקדוש כמה פעמים במשך השנים, וחילקו לחתנים בר מצוות.

מועט המחזיק את המרובה

מרן האמרי חיים זי"ע היה מפרש את משמעות שם הספר "תורת חיים" - ער לערנט אונז לעבן" (הוא מורה ומלמד אותנו כיצד לחיות).

כל טיפת דיו שיצאה מעטו של רבנו בכתי"ק, יכולים לבנות עליה הרבה, וכמו שהמוציאים לאור כתבו בשער הספר: "...אשר כל דבוריו היו אבן אחת בונה כמה בתים..."

הגה"ח ר' אליעזר דוד פרידמאן שליט"א אמר בזה: "בשונה משאר ספרים, נכתב הספר הקדוש 'תורת חיים' בכתב יד קדשו של רבינו הרה"ק רבי חיים מקאסוב זי"ע, ולכן נאמרו הדברים בקוצר אמרים ורובם בחכמת האמת והנסתר, ואפשר להעמיק ולהאריך בפירושים שונים כדי להסביר כל אות ואות מדבריו, והרבה יותר ממה שרואים מרומזים ומכוונים בדבריו הקדושים.

"וגם דרך כתיבתו היה בדרך פלא, שהיה שוכב על מיטתו תפוס בשרעפיו כאש להבה, ומזמן לזמן היה קם ומעלה על הכתב את אשר חידש, ואז חזר למקומו הראשון. וניתן לומר, כי מסתבר שבעת אשר הגיד את ה'תורה' לחסידים הסביר את כוונתו ביתר שאת, ואם היה לנו רשימות מחסידים שכתבו את אשר שמעו היינו מבינים יותר את דבריו הקדושים".

סגולת החזקת הספר הקדוש

כתב בספר נפש שמואל (עמ' קמ"ב): "מנהג ישראל לשים שמירה בחדר היולדת פתק ובו פסוקים ושמות הקדושים, והטעם על פי דברי הגמרא (ברכות נד) שיולדת צריכה שימור מפני המזיקין. ושמעתי מפי דודי הרה"ח ר' נחמיה הורוויץ ז"ל (בנו של הגה"ח אב"ד באנילאוו זצ"ל) שחסידי ויזניץ נהגו לשים ליד מטת התינוק ספר תורת חיים מהרה"ק ר' חיים מקאסוב. ושמע הטעם כי ראו אצלו הרבה ישועות בענינים אלו. ויתכן שיש עוד דברים בגו על פי הידוע שבעל תורת חיים התנהג בתקיפות, לכן ספרו מסוגל לשמירה. ועוד שהוא בעצמו כתב את ספרו, משא"כ שאר ספרי אדמור"י קאסוב ויזניץ (אהבת שלום, צמח צדיק, אמרי ברוך) לא נכתבו על ידם".

אם חסידים הראשונים החשיבו לסגולה אפילו רק דפוס הספר, כל שכן וכל שכן שהחזקת דפים מקוריים מעצם מחברת הספר הקדוש יש בו סגולה גדולה ונפלאה. וכבר ידוע מפי ספרים וסופרים גודל החשיבות להחזיק בבית כתב יד קודש של צדיק, שזה סגולה לשמירה והצלחה.

סגולת הזכרת שמות בספר

בשני מקומות במחברת הספר, אחרי רישום דברי תורה של רבנו, מופיע רישום קוויטל של הגאון החסיד המופלג רבי דוד שלמה טענענבוים זצ"ל מזאלישטשיק, שרשם שמו ושמות משפחתו ובקשותיו. פעם השני הוא אחר דברי תורה על פסוק ""א-ל נא רפא" המדבר מרפואה, ושם מבקש ברכה לרפואה.

החסיד רבי דוד שלמה היה ת"ח מופלג מאוד, מגדולי חסידי קאסוב-ויזניץ. הוא היה מראשי קלויז וויזניץ בזאלישטשיק, והיה מן העומדים בראש להרחיב העזרת נשים על הביהמ"ד בזאלישטשיק, בהסכמת מרן התו"ח זי"ע, שהיה בזה מחלוקת בין גדולי הדור. יש אליו עשרות תשובות בשו"ת בית שלמה שמתאר אותו בתוארים חשובים, וכן בשאר ספרי שו"ת. לאחרונה נמצאה מצבתו החשובה בבית החיים בוויזניצא, סמוך למצבת החסיד המפורסם רבי יחזקאל אברהם וויזעל זצ"ל.

ענין זה של כתיבת קוויטעל בספר של צדיק, היה נפוץ ומקובל אצל חסידים ואנשי מעשה. יש שכתבו בספר עצמו, ויש שכתבו על נייר מיוחד והניחוהו בתוך הספר. מצינו להרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זצ"ל שכתב להחסיד ר"מ סופר שהכניס קוויטל בספר בית אהרן: "מה טוב עשה

מכתיבת הקוויטל והנחתו בסה"ק בית אהרן, כי כדאי הסה"ק בעצמו לפעול כל טוב" (דברי אהרן פרי אלימלך מכתב נ'). ומצינו כמה וכמה צדיקים שהכניסו בעצמם הפתקאות הקשות בספרי קודש, או שהורו לאחרים לעשות כן (ע' 'גינת ורדים' כ"א עמ' קמ"ט שכן הורה גם אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל בשעה שכבר לא היה לו כח ליקח פתקאות). ויש שהורו על ספר מיוחד, כמו הרה"ק רבי משה מסאוראן שהורה להכניס בספר הזוהר (מכתבי הרה"צ ר"ש קלינגבערג אות ט'), וכן הרה"ק הישמח ישראל (תולדות הישמח ישראל עמ' שי"ב).

גם היו מכניסים קוויטלעך בספרים שהשתמשו בהם הצדיקים. ויש בזה סיפור כיצד הרה"ח ר' יוסף שטיינמעץ ע"ה זכה להינצל בתקופת השואה ע"י שאביו הרה"ח המפורסם ר' יחיאל ע"ה הכניס קוויטעל בספר תהילים של מרן האהבת ישראל זי"ע ותיכף אח"כ נתגלה אליו הסב"ק בחלום והורה לו איפה לשלוח בנו (ראה 'היכלות' כ"ז עמ' 25). ויש לציין, שכמעט בכל ספרי הירושה של מרן האהבת ישראל זי"ע מצאו בין הדפים קוויטלעך מחסידים הראשונים.

גם מה שרשם הגה"ח רבי דוד שלמה זצ"ל את בקשתו אצל דברי תורה השייך לענין הבקשה, היה ענין מקובל אצל צדיקים וחסידים. וכתב בזה הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל (שיחתן של עבדי אבות עמ' ק"ז), ששמע מהאדמו"ר הרה"צ רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל, באם יש לאדם איזה הזכרה לרפואה, ואינו לפני הצדיק למסור לו פתקא טובה, יניחהו בספר הקדוש נועם אלימלך, בפסוק כי אני ה' רופאיך, ויתרפא בזכות הצדיק.

בדרך אגב גם ראוי לשום לב, שבקוויטעל של רבי דוד שלמה זצ"ל שבכתי"ק התו"ח, מפרט כל שמות בני משפחתו וגם הבקשות המיוחדות. וזה כעין מה שהורה מרן האמ"ח זי"ע, שראוי לכתוב ולהניח אצל קברי רבוה"ק זי"ע קוויטעל עם כל השמות וכל הבקשות (ראה עדות הרה"צ אב"ד סערט-וויזניץ ירושלים שליט"א ב'היכלות' כ"ז עמ' 14). וכבר מובא בשם צדיקים, שיפה כח הספר הקדוש של צדיק כמו הציון הקדוש, כי דבריהם הם זכרונם.

לאור כל הנ"ל ראוי להדגיש, שיש כאן הזדמנות חשובה למי שירצה, כי יש הרבה גליונות פנויים במחברת הקודש של כתי"ק ספר תורת חיים, ואפשר להוסיף ולרשום בו הזכרות כמו שעשה החסיד המופלג הנ"ל. אפשר לכל אחד לרשום בו שמו ושם כל צאצאיו, וכן שמות מיוחדות כמו חולים או נדיבים בעם וכדו'. גם אפשר להחזיק פתקאות קשות בין הדפים.

סגולת הלימוד בספר כתי"ק

אחרון חביב, יש תועלת מיוחד בהחזקת הכתי"ק, שאפשר ללמוד בו, ויש סגולה רוחנית מיוחדת ללמוד דברי תורה בעצם כתי"ק של צדיק.

בענין זה כתב בספר זכותא דאברהם (נחלי אמונה ח"א אות ו): לרבי מאיר שלום מקאלשין בעל נהר שלום זצ"ל נפל לו לחלקו ירושה הכתב יד הקדוש של "זכרון זאת" מזקנו רבינו הקדוש מלובלין זי"ע, והרה"ק בעל שפת אמת מגור זצ"ל היה תמיד משתוקק לראות ולהביט בהכי"ק, ושלח אליו שליח מיוחד לבקשו שישלח לו הכתי"ק בשאלה על איזה משך זמן, והרה"ק מקאלשין מילא תיכף בקשתו ושלח לו את הכתב יד הקדוש, ואף ביקש, שקודם ראש חדש הבע"ל יחזיר לו, יען שהיא סגולה עבורו להחזיקו. והרה"ק מגור שלח לו בחזרה קודם ראש חדש על ידי שליח מיוחד, ואמר להשליח שיאמר להרה"ק מקאלשין: "היה לי התפעלות גדולה מהכתב יד הקדוש, שראיתי שיש בו אור גדול, שדבריו הקדושים מבהירים יותר מאשר בא בדפוס, יען שהם נכתבים ביד קדשו".

תורה מחזרת על אכסניא שלה

מחברת הקודש של ספר תורת חיים עבר כנראה בירושה לבנו מרן הצמח צדיק זי"ע, וכן הלאה. אולם לפי המסופר, היתה תקופה מסוימת שבה נאבד המחברת, אלא שמן השמים סובבו בהשגחה פרטית שהגיעה בחזרה להמשפחה באורח פלא.

מרן הדמשק אליעזר מוויזניצא זי"ע סיפר, כי פעם הביא לו גוי מחברת כתובה בלשון הקודש ובעיינו בכתוב בה, הכיר שהם קטעי דברי תורה מזקנו הרה"ק ה"תורת חיים", וליתר הוכחה הזמין אליו מיד את הדיין הג"ר דוד צבי שנעעבאלג זצ"ל, וגם הוא בעיינו בכתב, הכיר כי אכן זה כתב יד קדשו של ה"תורת חיים".

לפי גירסה אחרת, פעם בשבת הרה"ק ה"דמשק אליעזר" זצ"ל בבית מדרשו, הבחין ביהודי שנכנס עם צרור "שמות" וניער את החבילה, בהשאירו שם את ספריו הקרועים. הרה"ק היה סקרן לדעת איזה סוג ספרים הביא הלה, ולאחר שיצא האיש, הפך בין הדפים והספרים, ומצא בהם צרור קשור. בפתחו את הצרור, הופתע למצוא את כתב ידו של זקנו ה"תורת חיים".

בשנת תש"א, כאשר הרוסים כבשו את בוקאווינא שהה ה"דמשק אליעזר" במרכז רומעניא, והרבנית נמלטה אליו ברכבת האחרונה שיצאה מטשערנאוויץ

שעה קלה לפני הכיבוש, כשבאמתחתה הצילה כמה תשמישי קדושה יקרי ערך, בין השאר את הכתב-יד של ה"תורת חיים" והקיטל של ה"אהבת שלום".

בצוואת הרה"ק הדמשק אליעזר זי"ע (שלא הניח אחריו זש"ק) כתוב: "הקיטעל מזקיני הרה"ק מקאסוב זי"ע וגם כת"י התורת חיים הנמצא אצל ר' אברהם שענברוין אני נותן לאחי הרה"צ ר' חיים מאיר שליט"א".

מרן האמ"ח זי"ע חיבב והחשיב מאוד הכתי"ק. הוא היה אומר: "איך האב אַ שטארקע געפיהל אינעם "תורת חיים", קען זיין ווייל איך הייס נאך איהם, און קען זיין ווייל איך האב אַ געפיהל אין זיין שארפקייט". לעתים היה מרן האמרי חיים זי"ע מורה לזמר בעת ההילולא "רחמנא אידכר לן זכותיה דרבנו התורת חיים" (בניגון הידוע).

אחר הסתלקותו של כ"ק מרן ה"אמרי חיים" זי"ע, נפל הקיטל של מרן האהב"ש זי"ע בחלקו של כ"ק אדמו"ר הישועות משה זי"ע, וכתב היד של התו"ח בחלקו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע.

כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע גילה אז דעתו שהוא שמח ביותר במה שקיבל כתב יד קודש הלזה, והראה לזה חביבות וחרדת קודש מופלגה, ובשעה שקיבלו נישק הכיס של פלעסטיק שהיה מונח בו המחברת. וכשביקשו לצלם דפי הכתי"ק לצורך מהדורה חדשה של הספר, לקח זמן רב עד שפעל בעצמו למוסרו לידי אחר, ואף אז מסר את זה רק למקורבו הנאמן הרה"ח ר' אנטשיל באב"ד הי"ו שסמך עליו, ואז היה הפעם היחיד שהניח להוציאו מפתח ביתו, ובפעם שני כשרצה אחר לעיין בזה לצורך מהדורה חדשה לא הניח להוציאו מפתח ביתו, כי שמר על זה מאוד, ואמר שזה החפץ החשוב ביותר שיש לו.

חלוקת דפי מחברת הקודש:

עתה אחר פטירת כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, עלתה ההצעה לחלק את המחברת לתשעה חלקים, וליתן לכל אחד מהבנים שליט"א חלק אחד.

גם עכשיו זה לא דבר השלם, רק חסר ממנו הרבה דפים (מתחיל כעת באמצע פרשת תולדות).

ויש לציין, שזה לא רעיון חדש כלל וכלל, אלא כן מצינו שעשו עם כמה חיבורים בכתי"ק שהשאירו אחריהם גדולי הדורות, כמו ספר ביאור הגר"א לזוהר הקדוש, שחילקו הדפים הרבים בין היורשים, עד שגם בני הדור שביעי עוד קיבלו שני דפים (ישורון ט"ז עמ' תשכ"ד). וכן עשו אחר פטירת הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע, שחילקו בין בניו את דפי ספר הצורף מכתי"ק

אביו הרה"ק המאור עינים זי"ע (היכל הבעש"ט י"ג עמ' קל"ב). וכן הסידור של הרה"ק מצאנז זי"ע חילקו לכמה חלקים (בירור הלכה עמ' ק"נ, ושיחתן של עבדי אבות ח"א עמ' ק"ע).

וכן עשו עם דפי כתי"ק הספר הקדוש "אמרי חיים" אחר פטירתו, שחילקו הדפים בין שני האחים היורשים.

שלשה עמודי עולם

גודל מעלת רבינו בעל תורת חיים זי"ע

בפי נכדיו ממשיכי דרכו בקודש

לרגל יומא דהילולא, מ' בעומר

אמת וענוה

הנה שמענו מספרים אשר הגאון אבד"ק סקאלא בעהמ"ח בית שלמה ז"ל דיבר לפני כ"ק זקיני הנ"ל זלה"ה מענין הילולא של ל"ג בעומר, אשר אז היסוד הוא הוד שבהוד, ואמר שהרשב"י בחר לו יום של הוד שבהוד, ועל זה ענה **ואמר זקיני הקדוש הנ"ל, כי סובר הוא 'אז הוד שביסוד איז אויך גוט', וכן עלה השמימה מ' בעומר שהיסוד הוא הוד שביסוד** (והנה ממה שאמר שהוד שביסוד הוא ג"כ טוב, מובן שהוא מעין הטוב של הוד שבהוד, ע"כ נראה לחבר שני הימים האלו שהם כאחד טובים)...

ונ"ל שזכה לזה ע"י מדת אמת ענוה, **שכפי ששמענו מספרים, היה איש אמת לאמתו וגם עניו מאד**, וזהו מספר אמ"ת ענו"ה הרמוז בספירה מהיום יום מ' עם הכוונות יברכנ"ו זוכר"י א', כי מ' עם יברכנ" זוכר"י א' גימ' אמ"ת ענו"ה, שע"ז זכה למדת יסוד צדיק, שהיה מפורסם בדורו לנוטר ברית באמת, וזהו רמז יסוד הספירה מהיום הוד שביסוד, דהיינו ההוד וההדר שבמדת יסוד צדיק (הודך והדרך) שבזכות זה נזכה לתקון כל מד"ה שגימ' מ"ט ימי הספירה, אשר היום מ' הוא אות מ' של מ'דה, ואות ד' של מד"ה היא ד' ימים עד ר"ח, ואות ה' של מדה' היא ה' ימים שבסיון לתשלום מ"ט ימי ספירת טהרה, וזכותו יגן עלינו לרומם קרנינו בכל הענינים מעתה בחסד וברחמים אמן.

(**אהבת ישראל**, מ' בעומר תרצ"ב)

קדושת היסוד

בברכת שים שלום, ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך כי באור פניך נתת לנו ד' אלקינו תורת חיים וגו'...

כי באור פניך, למען נדע ונלמד לעשות היחוד המביא אור הפנים, **לשם זה נתת לנו ד' אלקינו את ה-תורת חיים הנוטר ברית** יסוד צדיק צנור המחבר מ"ה אדנ"י תפארת מלכות, ואהבת חסד רומז על (הרה"ק בעל) אהבת שלום - אביו, כי שלום הוא גמילות חסדים, ובניהם ובני בניהם ההולכים בדרכיהם - הרה"ק הצ"צ והאמרי ברוך ואהבת ישראל, וצדקה מרמז להצ"צ, וברכה לאמרי ברוך, ברכ"ה רחמי"ם חיי"ם ושלו"ם גימ' ישרא"ל ב"ן צפור"ה עה"כ שם אאמו"ר זצ"ל, **כולם עבדו ועובדים בקדושתם וטהרתם לשם יחוד קובה"ו.**

ידוע ומפורסם אשר **התורת חיים זצ"ל היה קדוש בקדושת יוסף ציס"ע** ... וזהו תורת חיים (זי"ע) בכח קדושתו המשיך חיים והתלהבות דקדושה לתורה ועבודת השי"ת, יומא דהילולא שלו הוא מ' בעמר ... זכר צדיק לברכה ישמור ויברך אותנו להנצל מלכד ונעבוד השי"ת בקדושה.

(**אמרי חיים**, מ' בעומר עמ' ק"ט. וראה מאיר החיים ח"ה עמ' תקמ"ז, במכתב רבינו להרה"ח ר' צבי ניימאן ע"ה, מזכיר דברי תורה אלו: **"אני זוכר היטב בכייתו בדמעות שליש ביומא דהילולא של ה"תורת חיים", בעת שאמרתי בישיבת מרעים איזהו דיבורים, וכללתי כל האילן הקדוש מ"אהבת שלום" עד כ"ק אאמו"ר זצללה"ה, זאת לא אשכח"**)

גמילות חסדים

והנה היום הוא הילולא של הרה"ק התורת חיים זי"ע, וידוע שהוא ז"ל היה מעורר טובא בענין זה שיהיה אהבה ואחדות בין אנשי שלומיו, **ואשר על כן אם יש ברצונינו לעורר זכותו, מוטל עלינן לקבל על עצמינו להתנהג באהבה ואחדות בין זה לזה** ... שפעל שיגמלו חסד אחד עם חבירו כדי שישרה בקרבם אהבה ואחדות. זכותו יגן עלינו שנוכל להוציא מחשבותינו אל הפועל כנ"ל שאכן יהיה כן.

(**דרשות רבינו זצ"ל**, מ' בעומר תש"מ)

קהל "תורת חיים" וויזניץ

זכתה קהילתינו הקדושה להיקרא על שמו של רבינו, "תורת חיים", וממנה יתד ופינה לשאר קהילות בית וויזניץ ברחבי ניו יארק, לאות וסמל האהבה ואחדות בין בני הקהילה.

כן סיפר כ"ק אדמו"ר זצ"ל, שכשנתייסדה קהלתינו הק' - הראשונה בתולדות בית קאסוב-וויזניץ על אדמת אמעריקא, היתה קיבוץ של כל החצרות המתייחסים על דגל בית קאסוב, וויזניץ, אטיניא, בארשא וכו'. ולשם כך באו לא קראו אותה אחר רבותינו האחרונים, אלא עלו עד רבינו התורת חיים זי"ע, שממנו הסתעפו כל החצרות הנ"ל, וכל חברי הקהילה היו מרוצים.

לימים התפשטה 'קהל תורת חיים' גם לבארא פארק הסמוכה, ולאחריו למאנסי, ולאחרונה גם לקייאמישע לעיק, אשר כולם נושאים את שמו של רבינו לשם ולתפארת.

חיים ושלום יוסיפו לו.

בני ישרים

קאסוב

סיפורים ועובדות מפ"ק של כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

מרן רבינו הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאסוב זצללה"ה
בעל אהבת שלום

אומרים שהבעש"ט הקדוש זצ"ל מסר את כל חבל מארמאראש לידי הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד זצ"ל בעת שהראה לו הבעש"ט הק' את הרי הקארפאטען ואמר לו "דאס איז א שיינע גארטן, איך גיב עס איבער צו דיר און זעה עס אפצוהיטן".

בפשטות היתה כוונתו על בנו הרה"ק בעל אהבת שלום זצ"ל, כי רבי יעקב קאפיל לא התנהג באדמורו"ת, אבל האהבת שלום אכן הי' הרבי היחיד בכל מארמאראש, ואף שמלפנים היו התושבים שם פראסטע אידן, הרי מאז שהתחיל האהבת שלום להתנהג באדמורו"ת נעשו כולם חסידי קאסוב. וכן הי' אח"כ אצל בנו התורת חיים זצ"ל. וגם אצל הצמח צדיק זצ"ל אף שהי' דר בוויזניץ היו היהודים תושבי מארמאראש חסידי וויזניץ. ואח"כ היו גם סיגעט, זידיטשוב, ספינקא ועוד.

במקומות ההם היה נהוג, שכל השוחטים היו צריכים להיות מאושרים ע"י צדיקי בית קאסוב-וויזניץ זצ"ל.

כשהרה"ק רבי וועלוועל מטשארני-אוסטראה זצ"ל עלה להתיישב בארץ ישראל, אמר שתלמידו כ"ק אדמו"ר האהבת שלום זצ"ל, ימלא מקומו וינהיג עדה. והי' האדמורו"ת אויף א קליינע פארנעם רק בהגלילות שלו. ועיקר ההנהגה התחילה אצל התורת חיים זצ"ל, שאז התחילה הגעפארעכץ ממרחקים.

כ"ק אדמו"ר ה'אהבת שלום' זצ"ל הלך פעם רגלי כל הדרך אל הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל.

הרה"ק האהבת שלום זצ"ל גייר כל מחוז מארמאראש, שמלפנים היו האנשים דשם מגושמים מאוד, והוא הביא והכניס לשם אנשים חסידים וכך עלה בידו לגייר את כל המחוז, והוא ז"ל הי' הראשון שהשפיע דרך החסידות בקרב ההמון עם במארמאראש וראמעניא, ונמשך השפעתו גם לאונגארן.

ידוע העובדא שסיפר אאמו"ר ז"ל שהי' אצל הרה"ק בעל אהבת שלום זצ"ל [ויש שמספרים המעשה באופנים שונים - אבל כך הם תוכן הדברים], שפעם ישבו החבריא בביהמ"ד ועסקו בדברי חסידות, ופתאום נכנס רבם האהבת שלום לביהמ"ד והחל לצעוק עליהם על שיושבים ועוסקים בחסידות, ומדוע אינם הולכים ללמוד, ואם אינם רוצים ללמוד, אז ילכו לביתם.

המה ראו כן תמהו, כי מעולם לא שמעו ממנו דיבורים כאלו, אמנם כיון שהרבי אמר כך, עמדו ללכת. ברם, כשהגיעו אצל הדלת ראו והנה אינה נפתחת, נענה אחד מהם ואמר הלא יש דברים בגו שאין הדלת נפתחת לפנינו - אם כן איפוא נחזור ונשב הלאה, הגם שהרבי אמר שנלך מכאן, מ"מ הרי רואים אנו שהדלת אינה נפתחת, וכן הי' שהתיישבו עוד הפעם.

ויהי ממחרת, הודה להם האהב"ש זצ"ל על כך, וסיפר להם שבלילה ההוא בא אליו הבעל דבר, ואמר לו שמניח לו לעשות הכל רק שיבטל ענין אסיפת מרעים "דאס זיצן אינאיינעם" שמדברים שם דברי חסידות, ואם לא יבטל ענין זה יניח

הוא את כל העולם ויפנה עצמו מכל אחד וישים כל מגמתו אליו, "און ער וועט זיך נעמען צו אים" היינו להתגרות בם בכל כוחו כדי להכשילם, [והשיב לו האהבת שלום, וואס דו קענסט טוסטו דאך ממילא]. וכל כך למה, לפי שענין מסיבת מרעים הוא דבר גדול מאד, ולצנינים נחשב בעיניו שיושבים החסידים ומדברים ענייני חסידות ומפריע לו מאד, ולכן רצה לבטלו בכל כוחו, והוא מוכן לוותר על הכל, ויתעצם בכח גדול לבטל ולהפריע שלא יתאספו חסידים וגוטע ברידער ביחד. כי זהו הסם הגדול ביותר נגד היצה"ר שמתאספים בנ"י בצוותא עם אהבת ישראל אחד לחבירו, ועי"ז אין להיצה"ר שליטה עליהם.

אולם האהב"ש ידע כל זאת ולא רצה לבטל את החסידים מעבודתם, ועל כן עשה רק לפנים לגרשם מביהמ"ד כדי להפיס דעתו של הבעל דבר, אבל באמת רצה שישארו לישב ביחד ולכן סגר עליהם את הדלת מבחוץ שלא יוכלו לצאת, "און מיט דעם האט ער אפגענארט דעם בעל דבר", והפטיר האהב"ש ואמר - יראתי שלא תבינו את כוונתי, ותחשבו שמוכרחים אתם לילך, אבל ברוך השם שהבנתם שעליכם להשאר בביהמ"ד.

אצל הרה"ק האהבת שלום זצ"ל נהגו בחומרות גדולות בעניני המאכלים בחג הפסח עד שמפאת ריבוי החומרות היה המאכלים מעטים במשך ימי החג. היה פעם כשהגיע יום אחרון של פסח שכבר לא החמירו בו כ"כ בכל החומרות והעלו על השולחן כמה מיני מאכלים שלא היה להם זה כבר ימים רבים. התחילו החסידים לחטוף בבהלה מחמת שהיו רעבים מפני שלא אכלו כהרגלן במשך החג. נאנח האהבת שלום באמרו שיין שיין - הרי כל ימי החג עבדתי עמכם על שבירת תאות האכילה, וכעת רואה אני שלא פעלתי כלום והנכם עדיין שקועים בתאוה כמו קודם החג, 'און איך האלט נאך ביים אנהויב'.

כשסיפר זאת הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה הי' מסיים שאך יצאו הדברים מפי קדשו של האהבת שלום ותיכף משכו כולם את ידיהם מן המאכלים ונשארו כולם על השלחן ולא נגע אף אחד בהם, "און אזוי ווי מען האט דאס ארויפגעלייגט, אזוי האט מען דאס אראפגענומען" [וירדו מן השולחן בשלימותם, כמו שעלו].

פעם לפני יומא דהילולא של זקיני האהבת שלום זצ"ל סיפר אאזמו"ר ז"ל שהתורת חיים זצ"ל אמר פעם במה שאנו אומרים במוצאי שבת בזמר אליהו הנביא "אשרי מי שראה פניו בחלום", דלכאורה קשה וכי ראה פעם את אליהו הנביא שיוכל להכירו, והמשיך ואמר אבל אני אוכל להכירו כי בילדותי שכבתי במטת **אבי** (מרן בעל אהבת שלום זצ"ל) ופעם אחת באמצע הלילה התעוררתי וראיתי איש זקן אחד נכנס לתוך הבית ואבי ז"ל כיבדו לשבת על כסאו והתיישב שם, ואבי ישב לצדו ולמדו ביחד, ובהיותי ילד קטן חרה לי מאוד מי הוא זה ואיזהו שיהין לשבת על מקום כבודו של אבי, עד ששמעתי אח"כ איך שאבי אומר לו לאותו זקן "אליהו, כאן במטה זו שוכב בני חיים, תברך אותו", וכן שאלני אותי אבי אח"כ, מה נתייראת כל כך כשאליהו הנביא בא לברך אותך. אז הבנתי שזה הי' אליהו הנביא, ואכן בירך אותי, וראיתי אז את פניו הק', ולכן אם אראה אותו בחלום אדע להכירו שהרי כבר ראיתי אותו בהקיץ.

הרה"ק האהבת שלום זצ"ל הי' ממנה את השוחטים בכל המחוז. לא רק בגלילות שלו, אלא בכל מחוז בוקאווינע, וגם בחלק מארץ פולין.

אחד מחסידי האהבת שלום זצ"ל נתקבל לשוחט באחד הישובים, והתנו עמו בני העיר שלא יסע עוד לקאסוב. ברם כעבור איזה זמן נסע השו"ב - בכל זאת - להסתופף בצל רבו. כאשר התרעמו אליו על מה שהיפר את מה שהתנו ביניהם, השיב להם שהוא כבר "מושבע ועומד מהר סיני" לנסוע לקאסוב, ואין שבועה חל על שבועה.

בקאסוב התפללו רבוה"ק בחדר פרטי מיוחד, ולא בביהמ"ד עם כל הציבור. ובימי הצמח צדיק זצ"ל נפסק הדבר והתחילו להתפלל בבית המדרש.

האהבת שלום זי"ע בעת שאמר המזמור לדוד וכו' פסוק בפסוק. היה קולו כשאגת ארי, עד שאפילו הרועים מסביבות הרי קאסוב היו שומעים את קולו.

יסוד גדול אצלינו עוד מכ"ק אדמו"ר ה'אהבת שלום' זצ"ל שיתאספו יהודים בצוותא חדא, והוא טובה גדולה לכל איש מישראל.

אצלנו לא היה המנהג להקים מצבה על הקבר, רק בציון אא"ז בעל אהבת שלום ישנה מצבה, אבל החל מהתורת חיים והלאה אין מציבות. גם בטשערנאביל לא העמידו מצבות.

הרה"ק התורת חיים זצ"ל לא הלך על ציון אביו האהבת שלום זצ"ל אף שהי' גר בקאסוב, אחד מהטעמים שאמרו על כך הוא מפני שליד קברו של האהב"ש נקבר אחד שלא הי' רוחו של התורת חיים נוחה הימנו. ועוד טעם מתאמרא שכשהלך התורת חיים אל קבר אביו האהבת שלום, ביקש אותו שישאר שם עמו, וע"כ לא הלך עוד, וכן נהגו צאצאיו אחריו.

שמעתי מאאמו"ר ז"ל שלפני נשואיו הי' בקאסוב ביחד עם אאזמו"ר ז"ל והלכו על הציון של התורת חיים, ואמר אז אאזמו"ר ז"ל לאאמו"ר ז"ל הנך חתן ואתה יכול לילך להציון של האהבת שלום, אבל אני אשאר כאן, וכן הוה שאאמו"ר ז"ל עלה לציון האהבת שלום ואאזמו"ר ז"ל נשאר במקומו ולא עלה להציון.

מרן רבינו הרה"ק רבי חיים מקאסוב זצללה"ה

בעל תורת חיים

אאמו"ר ז"ל הי' רגיל לספר שפעם רצו לשלוח מתנה להרה"ק הרבי מלובלין זצ"ל כתונת מזקיני כ"ק אדמו"ר ה'אהבת שלום' זצ"ל, ובטעות נתחלף להם ושלחו כתונת מבנו התורת חיים זצ"ל, וכשהגיע לידי הרבי מלובלין לקחו בידו ואמר 'א שיין העמד'ל, א ריין העמד'ל'.

הרה"ק הרבי מלובלין זצ"ל ביקש מזקיני כ"ק אדמו"ר ה'אהבת שלום' זצ"ל שיבוא אליו על ראש השנה (שנת תקע"ה), אמר לו האהב"ש שאין לו כח עוד לנסוע, ושלח אליו בנו התורת חיים זצ"ל.

אחר ר"ה ביקש הרבי מלובלין מהתו"ח שישאר אצלו גם על יום הקדוש, וענה שאין לו רשות מאביו לשהות שם אלא על ר"ה, ונסע משם, אבל כמובן הי' לו מכשולות בדרך, והגיע לקאסוב ממש בעת סעודה המפסקת.

אאמו"ר ז"ל סיפר שפע"א נסע התורת חיים זצ"ל ביחד עם אנ"ש לעיר אחת, והיה אמור שיגיעו למחוז חפצם בלילה, ובעל הבית - שהיה בדעתם להתאכסן אצלו - כבר הכין סעודה כיד המלך עבור כל העולם. אך למעשה נתעכבו באמצע הדרך, ולא היה ביכולתם להמשיך בנסיעתם, בהיות כי היה שלג על פני הארץ, ונשבר השליטן, וכך לא עלתה בידם להגיע למקום המיועד כפי שחשבו מראש. וכיון שהיו רעבים ועייפים מנסיעתם כל היום, ע"כ נעמדו על אם הדרך, ונכנסו לבית אכסניא, ואכלו שם לשובע נפשם.

אח"כ המשיכו לנסוע בדרכם, והגיעו למחוז חפצם בשעה מאוחרת בלילה, וראו שמוכן בשבילם סעודה גדולה כיד המלך, התיישבו סביב השולחן, אבל לא

נגע אף אחד מהם בכל המאכלים, והי' לו לבעל האכסניא חלישות הדעת מזה. ושאלם אא"ז התורת חיים זצ"ל, מדוע אף אחד אינו אוכל כלום. וענו ואמרו שהם אינם מסוגלים לאכול מאומה, מכיון שעדיין הם שבעים ממה שאכלו כבר במקום ההוא באמצע הדרך. נענה להם התורת חיים זצ"ל ואמר, שיין שיין, האיך יכול יהודי לאכול סעודה גדולה כ"כ, עד שלא יוכל לאכול אחר כך עוד הפעם.

הרה"ק התורת חיים זצ"ל היה מעורר טובא שיהיה אהבה ואחדות בין אנשי שלומו. ובקאסוב היו נזהרים מאוד במצות גמילות חסדים.

פעם נסע איש אחד להתורת חיים זצ"ל, ושאל לו התו"ח האיך עברה עליו הנסיעה, (שכנהוג היו לנים על אם הדרך בקרעטשמעס), וסיפר להתו"ח אודות מהלך נסיעתו, ובאמצע דבריו סיפר לו דבמקום אחד בקרעטשמע לא רצו להכניסו, ולא הי' לו מקום ללון. ויהי כשמוע התו"ח את הדבר הזה, שלח לקרוא לאותו יהודי בעל הקרעטשמע, וצוה לו שתיכף יעתיק אהלו מהכפר לתוך העיר. שאל הלה למה יעשה כן, והלא זהו פרנסתו כבר כמה שנים, ואיך יעזבנו בפתע פתאום.

השיב לו התו"ח דבאמת אין שום היתר ליהודי לדור יחידי בכפר ואינו בין יהודים ובלי מנין, רק כל ההיתר הוא יען שמכניס עוברי דרכים לביתו, אבל אם אינו מכניס אורחים, שוב אין לו שום היתר להישאר שם, ולכן עליו להעתיק מושבו לתוך העיר. והתחיל הלה לבקש שיניחהו להשאר שם ושהוא מקבל על עצמו מכאן ולהבא שלא לעשות כן עוד, ומהיום והלאה יכניס לביתו עוברי דרכים.

התורת חיים זצ"ל עזר למחותנו הרה"ק מרוזין זצ"ל בעת שברח ממדינת רוסיא לעבור לבוקאווינא, ובעת שהרה"ק רבי דוד'ל מטאלנא זצ"ל הוצרך לברוח ממדינת רוסיא, גם אז רצה התו"ח שהוא יבוא לבוקאווינא, וחסידי התו"ח הלכו אליו ואמרו לו איין רב'ן האט איר שוין געברענגט ווילט איהר ברענגען נאך א רב'ן ?!.

הייתי נוכח בחתונת הרה"ח ר' אלי' בצלאל טייטלבוים [ע"ה], חתן הגה"צ מסטריזוב ז"ל, והרה"ק מסאטמאר זצ"ל השתתף בהחתונה וסיפר ברבים עובדא דלהלן:

לפני התמנות הרה"ק הייטב לב זצ"ל לרב בעיר סיגעט, הי' פעם על שב"ק בקאסוב אצל התורת חיים זצ"ל, וכשנכנס להיפרד כתב בפתקא שבנו ר' אלי' בצלאל (לימים הי' אב"ד טעטש) שהגיע לפרקו יפקד בזיווג הגון, אמר לו התו"ח יש לי נכדה (בת חתנו הגה"צ ר' פנחס יוסף דאבנער זצ"ל) שעומדת גם כן בפרק השידוכין הבה נשדך בינינו, אבל הייט"ל לא הי' לו חשק להשתדך עם התו"ח כי להתו"ח כבר הי' לו אז מלוכה, והייט"ל אמר שאינו יכול להשוות עצמו עם הגדולה של קאסוב. לימים נשא בנו אשה אחרת, ונכדת התו"ח ג"כ נישאת לאחר. למעשה לאחר הרבה שנים נתאלמנו שניהם ואז נישאו ביחד.

כאשר סיים הרב מסאטמאר לספר המעשה (החתן ר' אלי' בצלאל הנ"ל הי' נכד רא"ב הנ"ל) אמר 'אז א צדיק זאגט ארויס א ווארט ווערט עס מקויים !'.

התו"ח התפלל ערב שבת מוקדם מאוד - אפילו לפני פלג המנחה - והיה נוהג לקדש בעוד היום גדול, ואכל הסעודה ג"כ בשעה שעדיין היה השמש על הארץ.

פעם הגיע הרה"ח ר' יודל עביר ע"ה לשבות בצל התו"ח, והגיע כשהוא רוכב על הסוס באמצע עריכת השלחן, והלשינו עליו להתו"ח שבא בשבת רוכב על הסוס, שאל התו"ח איפה החזיק אז, אמרו לו איזה ניגון שרו אז, אמר התו"ח : נו, אז הי' עדיין מבעוד יום.

התורת חיים זצ"ל הלך ביארצייט של אביו האהבת שלום זצ"ל לבנו הצמח צדיק זצ"ל ואמר לו 'אתה נקרא על שם אבי, ע"כ אומר אצלך תהלים שאומרים על הציון'.

פעם אחת הלך התורת חיים זצ"ל לטייל ביחד עם בנו הצמח צדיק זצ"ל, והי' לו להתורת חיים הטלית ותפילין עמו, ושאל להצמח 'ביזט מסכים אז איך זאל אזוי ווי איך שטיי, גיין קיין ארץ ישראל', ענה הצמח 'איך דארף מיך קודם איבער קלערן און פרעגן די משפחה', וכשחזרו מהטיול אמר התורת חיים להצמח שהגיע זמנך שתעלה למלכות, ואיתא (ברכות מ"ח ע"ב) שאין מלכות נוגעת בחברתה כמלא נימא, לפיכך היתה בדעתי לעלות לארץ ישראל כדי שאשאר בחיים, ואתה תמלוך כאן, אבל היות שלא הסכמת לכך, הגיע זמני להיפרד מהעולם. וזמן קצר אח"כ נסתלק התורת חיים זצ"ל.

אומרים שהנוסח של כל מקדש מקורו מהתורת חיים, והוא לימד את הצמח פעם בסעודה שלישית את הניגון.

הרבנית צפורה ע"ה אשת חבר התורת חיים זצ"ל היתה מאחלת בזה"ל: "די זאלסט גוט זיין, עס זאל דיר גוט זיין, און עס זאל פון דיר גוט'ס ארויסקומען". ושמעתי מהרב מבערהאמעט ז"ל כי אאזמו"ר ז"ל הי' קורא לזה 'די באבע צפורה'ס ברכה'.

אאמו"ר ז"ל סיפר שזקיני התורת חיים ז"ל הי' תקיף גדול ולא הי' יכול לסבול אחד שהחזיק עצמו לשיינער יוד. פעם בחג הסוכות היו אצל אביו ה'אהבת שלום' ז"ל כמה נגידים שהחזיקו את עצמם לאנשים מכובדים, ורצו לברך על הד' מינים של האהבת שלום, אך התו"ח מנע זאת מהם, ובאו בטענות אל אביו האהבת שלום, ואביו אמר אז עליו תדעו שכמה שהוא תקיף נגדכם, יותר תקיף הוא נגד היצה"ר.

עוד סיפר אאמו"ר ז"ל שפעם הלך התו"ח עם חותנו הרה"ק רבי יהודה מאיר משפיטיווקא זצ"ל ברחוב ועבר דרך בית אחד וזרק לתוכו אבן, וחותנו התבייש

ממעשיו ושאלו לפשר מעשיו, השיבו חתנו (התו"ח) שבתוך הבית יושב כעת תלמיד חכם בבית הכסא ומהרהר בדברי תורה, ואכן בדקו ומצאו כדבריו.

עוד סיפר אאמו"ר ז"ל שפעם עישן התו"ח לולקע, וזוגתו הרבנית עברה לידו והיתה בימי ליבונה, ונדמה לו שנגעה בגדה בהלולקע והתענה על כך כמה ימים, אח"כ נתגלה אליו אביו ה'אהבת שלום' זצ"ל שהוא גרם לו כל זאת להראות לו שאינו צריך להיות כ"כ תקיף, דא"כ לא שבקת חיי לכל ברי', ואמר ע"ז התו"ח שאינו יודע האיך יכול אב להיות רוצח כזה על בנו [כידוע גודל קדושתו בעניני הרשות].

בתפילת נשמת, בעת שאמר 'וכל הלבבות יראוך', הוסיף התורת חיים זצ"ל, און אויך חיים בן שיינא רחל.

אאזמו"ר ז"ל סיפר שפעם ישבו יחד החסידים של ה'תורת חיים' זצ"ל, ואמר אחד ווי נעמט מען היינט דער בעש"ט הקדוש, ונענה אחד ואמר מי שאינו מאמין שהתו"ח הוא ניצוץ מהבעש"ט הק' הרי הוא אפיקורוס. [ובודאי אם אאזמו"ר ז"ל סיפר זאת האט עס עפעס געמיינט].

התורת חיים זצ"ל הי' מעשן לולקע, ובנו הצמח צדיק זצ"ל שינה ועישן ציגארעטל, וריננו אחריו בשביל זה, משום שציגארעטל הי' נחשב אז א מאָדערנע זאך.

עובדא הוה בימי הרה"ק רבי משה מקיטוב זצ"ל, שפעם ביום הכיפורים בשעת התפלה הי' דחוק מאוד בביהמ"ד, ולפי מספר האנשים שהתפללו שם לא הי' מובן הצפיפות והדחקות. ואמר שהנשמות באו מעולם העליון, ולכן ציוה אז

להוריד הטליתים מעל הראשים, ונעשה המקום מרווח (דעי"ז הלכו הנשמות משם). ותיקנו אז בקיטוב והסביבה, ובכללם קאסוב, וויזניץ, שלא יקברו עוד המתים עם הטלית.

כאשר הגיע הרה"ק הייטב לב זצ"ל לכהן פאר בעיר סיגעט שבמארמאראש ששם היו נוהגין בכל הענינים במנהגי קאסוב - וויזניץ, שינה מכמה מנהגים והתחיל להתנהג כמו שראה שנוהגים כן בקאסוב - וויזניץ. ונשארו כן לדורות בסיגעט - סאטמאר. א) לומר ג' פעמים מזמור לדוד בסעודה שלישית. ב) לומר ידיד נפש בשחרית לפני הודו. ג) לספור ספירת העומר אחר עלינו. ד) להשתמש בכלים מיוחדים באחרון של פסח.

ואמר שבתחלה חשב גם להתנהג כמנהג וויזניץ שלא לאכול דגים בפסח, אבל למעשה הי' קשה בשבילו לנהוג כן, כי אכילת דגים הי' אצלו עונג יו"ט.

המנהג להשתמש בכלים מיוחדים באחרון של פסח מחזיקים אותו בסיגעט עד היום, אמנם בוויזניץ גופא אין נוהגין כן כהיום [אומרים שנתבטל הדבר ע"י הרבנית של אאזמו"ר ז"ל בזיוו"ש שהיתה נכדת צאנז, ושם לא הקפידו בזה].

והרה"ק בעל עצי חיים מסיגוט זצ"ל התבטא פעם על זה בתמיה, אנו קבלנו המנהג רק מוויזניץ, ובוויזניץ גופא משתמשים באותם כלים של כל שמונת ימי החג.

פעם נתעורר אצל אא"ז התורת חיים זצ"ל טענה אודות מעות רבי מאיר בעל הנס, שמכל הכסף שנאסף לא הגיע לארה"ק כי אם חלק קטן ממנו, מחמת כמה הוצאות שונות (שהיו כמה גזברים שנטלו כסף וכדו'). וע"כ טענו הרבה שאין כדאי ליתן עבור קופת רמבעה"נ, שהרי הרבה כסף מהן אינם מגיעים למחוז חפצם בארה"ק. והשיב להם התורת חיים, שאף אם מגיע רק חלק קטן ממעות הללו, ובהם מחזיקים תלמידי חכמים ולומדי תורה בארה"ק, ג"כ מצוה גדולה היא, וכדאי אפילו הוצאות הרבה עבורה.

הניגון של 'תנו שבח' הי' מנגנים כל שבוע אצל התורת חיים ובמשך השנים נשתכח הניגון, רק בשבת קודש פרשת משפטים בשנת תרצ"ה שנה לפני פטירת אאזמו"ר ז"ל ביקש אאזמו"ר ז"ל שיביאו לו סידור, והתחיל בניגון תנו שבח בהתלהבות גדולה וברען, בשבוע שאחרי' - פרשת תרומה - רצו שינגן עוה"פ והביאו לו סידור שיזמר ואמר אאזמו"ר ז"ל לא בכל שבוע, רק כיון שכבר הביאו לו סידור זימר שלא לבייש את זה שהביא הסידור. בשנה האחרונה בפרשת משפטים הביאו לו סידור אף קודם שביקש.

בשבת לפני היארצייט של הצמח, או התורת חיים, הזכיר אאזמו"ר ז"ל קצת אודותם בעת אמירת הדברי תורה בעת עריכת השולחן בליל שב"ק.

ביומא דהילולא של התורת חיים זצ"ל ערך אאזמו"ר ז"ל סעודה בביתו.

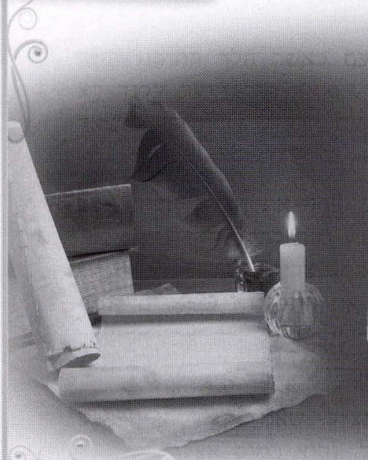

בלשון חסידים

תולדות ופעולות הצדיקים מלוקט מפי ספרים וסופרים

מרן רבה"ק בעל 'אהבת שלום' מקאסוב זי"ע

אלה תולדות:

נולד בשנת תקכ"ח (לערך) בעיירה קולומייא, לאביו הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד זי"ע.

בהגיעו לפרקו נשא את בת גילו הרבנית מרת שיינא רחל ע"ה בת דודו רבי שמואל שמחה זימל זצ"ל. אחר חתונתו עבר לבית חותנו ושם שקד על התורה ועל העבודה, עד אשר נפטר עליו חותנו ועול הפרנסה הוטל על צווארי, והוצרך לחזור למקום מגורי אביו לטיסמעניץ. אולם גם שם לא ארכו לו ימי השלוה, ונפטר עליו אביו ומורו הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד, וזוג התפילין של אביו הק' שנכתבו על ידי הרה"ק ר' צבי סופר - סופרו של הבעש"ט הק' - נפלו לו בירושה.

רבותיו אשר בצילם הסתופף והתאבק בעפר רגליהם - ארבעה היו: הרה"ק רבי צבי הירש המגיד מנדבורנא זי"ע, הרה"ק רבי משולם פייבוש מזבאריז' זי"ע, הרה"ק רבי זאב וואלף מטשארני-אוסטראה זי"ע, והרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע, שברבות הימים נעשה מחותנו בנישואי בתו עם בן הרה"ק רבי דוד מזאבלטוב זי"ע.

טרם הסתלקות רבו המגיד מנדבורנא [בכ' סיון תקס"ב] סמך ידו על ראש תלמידו רבנו ובחר בו שימלא את מקומו. רבו רבי זאב וואלף מטשארני-אוסטראה עלה לארץ

ישראל ושלח משם מכתב לרבנו בתוכו נכתב: **"שיתחדש המלוכה שלו הן על עצמו והן על נפשות ביתו שלא יזוז ממנו ומבניו ומב"ב מעתה ועד עולם"...**

ברבות השנים לאחר פטירת רבותיו הקדושים זי"ע, התיישב רבנו על כסא האדמו"רות בעיר קאסוב והיה רבם של אלפי ורבבות חסידים שנהרו ושיחרו לפתחו, ונהנו ממנו עצה ותושיה באהבת השי"ת, אהבת התורה, אהבת ישראל, וישועות וברכות לרוב.

לא ארכו ימיו של רבנו עלי חלד, כי במיטב שנותיו, בטרם מלאו לו ס' שנים, אפסו כוחותיו הגופניים ונסתלק לשמי רום בשב"ק פר' וירא י"ז בחשוון תקפ"ו, ומנוחתו כבוד בעיר קאסוב.

חיבורו 'אהבת שלום' עה"ת ומועדים.

אהבת רעים

הרב מה' מנחם מענדל מקאסוב הוא הרב המפורסם מאוד בישראל צדיק עולם בוצינא קדישא בן הרב מה' יעקב קאפיל תלמיד הבעש"ט ז"ל נבג"מ חיבר אהבת שלום על התורה והשאיר אחריו ברכה שני בניו הרב מה' חיים מקאסוב ז"ל צדיק קדוש עליון בעהמ"ח ספר תורת חיים על התורה והרב מה' דוד מזאבאלטאב:

כל איש אשר בו מוח בקדקדו נקל לו להבין כי שרש דברים אלה הוא אהבת ישראל כי הרב הקדוש היה אוהב ישראל גדול וכאשר היה בא לפניו איש מישראל לספר לו צרותיו ודאגותיו היה נראה עין בעין כי עד לב ונפש הגיעהו והיה ממש כמו צרתו וצערו.

והיה דרכו בקודש ליטע בין אנשי שלומיו אהבת רעים שישגיחו אחד על חבירו ובצרת אחד יצר גם לרעהו למען ימהר לעזור לו בכל אשר יוכל והיה מתנהג עם אנשי שלומיו באהבה ואחוה בהסברת פנים אשר לא נשמע כמוהו למען יטע ויושרש בין כולם אהבה ואחוה כאשר שמעתי דבר יקר כי פעם אחת בא אליו עשיר גדול מאנשי שלומיו והביא לו כסף הפדיון מנה אחת אפים והיה מדבר עמו הרב הקדוש בהסברת פנים כדרכו בקודש ובתוך הדברים אמר אליו הידעת את שלום איש פלוני המלמד אשר משכנו בעיר אשר משכנך בו כי הוא ג"כ מאנשי שלמינו מה יענה שלומו ויחרש הגביר הנזכר כי באמת לא ידע אותו כי מה לו עמו עסק וחפץ עם המלמד הזה אשר היה עני שוכן בקצה העיר, וישאלהו הקדוש עוד שנית בשלומו ויען הגביר מעולם לא היה לי עסק עם המלמד הזה ע"כ לא ידעתיו ועד היום הזה לא ידעתי הנמצא איש כמוהו בעירינו, ויאמר הרב הקדוש במענה רך דברים יוצאים מהלב, בוש נא בוש בדבר

הזה ד' אלוקים שמך לגביר על אחיך ואתה לא תחפוץ כלל לדעת מי אלה אחיך, אנשים רעים אשר שניכם יחד אנשי שלומי ושוכנים בעיר אחת ולא ידעו אחד את רעהו ולמה לא תדרוש ותחקור לדעת את אביוני עמך מעירך את אשר יראת אלוקים בלבבם מי המה, למען תשתתף בצרתם ולעזור להם ולסעדם בכל אשר תוכל הלא אם חננך ד' אלוקים בעושר להיות אלוף לראשם הן בעבור כי תחונן דלים ותדרוש שלומם.

הרב הנ"ל העמיד תלמידים הרבה חסידים מופלגים ואנשי מעשה אשר דרכו בעקבותיו בעלי ענוה יתירה ושפלות רוח עובדי השם בכל לבבם ובפרט אהבת רעים אשר השריש בהם רבם הקדוש היה עד להפליא לא נראה ולא נשמע כמוהו כי איש את רעהו יעזורו בכל אשר להם, גם העסק בגמילות חסדים וכדומה ושאר עובדין טבין אשר נטע בקרבם איש אלקי קדוש הזה, מדברים אלה שזכרתי מעט מעט מעניני הקדוש מקאסוב ז"ל היה למדי ליקח מהם מוסר איך להתנהג בזה העולם אשר רוב בני ישראל הם טרודים ומבוהלים כל איש ואיש למחות נפשו ובני ביתו ובעוה"ר חרדה גדולה מאוד עד שלא ימצא דור טרוד כמוהו ואין איש אשר יוכל להפריש עצמו לתורה ולתעודה להגות בתורה יומם ולילה ודורשי התורה ימעטו יום יום בעונותינו הרבים מחמת טרדות הפרנסה והגליות לכן תהיה הדברים האלה מהקדוש מקאסוב ז"ל לנו לעינים לעבוד בם ד' אלוקינו בכל טרדותינו העצומים והנוראים וד' ישלח לנו עזרו בקודש את משיח צדקנו ב"ב בזכות המצות ומעשים טובים אמן.

(סדר הדורות החדש)

מי ידמה לך

פעם התבטא הרה"ק רבי נפתלי צבי מרופשיץ זי"ע: **"בכוחנו להגיע לכל מדרגותיו הנוראות של הרב הצדיק מקאסאב, חוץ מאשר למלא את המגירה בכסף".**

(**"זכרון אשר"** עמ' יג)

מלך ביופיו תחזינה עיניך

שר בית הזוהר הרה"ק **רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע** התבטא פעם "קאסאב הוא בחינת מלכות".

(**"עשר קדושות"** מהדו' תנינא עמ' י"ג)

רשפיה רשפי אש

הרה"ק **רבי צבי הירש זצ"ל בן החוזה הק' מלובלין זי"ע** שבת פעם בשבת קודש בקאסאב אצל רבנו. בשובו לביתו סיפר לאביו את רשמיו מאותה שבת ואמר: "כל העבודות שראיתי אצל הרבי מקאסאב ראיתי גם אצלך, לבד מהמסירות נפש שלו בשעת אמירת "מזמור לדוד הבו לד' בני אלים" שאזי עליתי על הספסל **וראיתי את רבנו נופל אחוריו עד הארץ, כל אימת שהוציא מפיו קול משבעת הקולות, בקדושה וטהרה**".

(**"זכרון אשר"** עמ' ח')

היכל הנגינה

הרה"ק **רבי ברוך ממעז'יבוז' זי"ע** ביקש פעם את אחד מחסידיו שעמד לצאת לדרך לרגל עסקיו, שישתדל להיות בעיר קאסאב ויכנס אל הרה"ק מקאסאב, להביא לו משם דבר חידוש, היות ולא נזדמן לחסיד לשבות בקאסאב ולשמוע ד"ת מפיו, שהה שם בספירת העומר והביא עמו את נוסח ספירת העומר. בשוב החסיד לביתו והשמיע הנוסח, העיר הרה"ק ממעז'יבוז' בשפת קדשו, **"הוא לקח את הנוסח מזקיני מרן הבעש"ט הק' ומקורו בהיכל הנגינה"**.

(**"קדוש ישראל"** ח"א עמ' קנט)

אל תשלח ידך אל הנער

להחסיד ר' משה אברהם אביש מנאדבורנה ז"ל, תלמיד חכם וגביר נכבד, נדבן ועושה חסד, בעל נכסים ועסקים, היה איש "נאמן" שעבד אצלו בתור פקיד ומנהל עסקיו - שניהם היו חסידי קאסאב. יהודי זה התקשר בשידוך עם בתו, והבטיח לתת נדוניה שלוש מאות ריניש [סכום נכבד ביותר]. בשמוע זאת מעבידו ר' משה אברהם, תמה מאוד מהיכן יוכל פקידו לסלק את הסך הזה, והתגנב חשש בלבו, שמא יגנוב הלה כסף מנכסיו, על מנת שיעמוד בהבטחתו, על כן סילקו ממשרתו. החסיד בא בקובלנא אל מרן רבה"ק בעל ה"אהבת שלום" זי"ע, כי נשאר בעירום ובחוסר כל, לא רק שלא יוכל לסלק את הנדוניה, אלא כי גם יחסר המזון בביתו. הזמין ה"אהבת שלום" אליו את הנגיד, והוכיחו על שהתאכזר כלפי ידידו, בהסבירו:

בפרשת ה"עקידה" מצויה תורה שלימה איך יתנהג אדם באדם, כי הנה הקב"ה ציווה לאברהם אבינו: "קח נא את בנך... והעלהו שם לעולה". אברהם עשה את כל ההכנות "ויעקוד את יצחק בנו... ויקח את המאכלת לשחוט את בנו. ויקרא אליו

מלאך... אל תשלח ידך..." - ואברהם ציית לקול המלאך. וקשה דהלא את הציווי לשחוט, שמע אברהם מפי השי"ת עצמו, והיאך ציית למלאך שאמר לו לא לשחוט.

מכאן, שאפילו כאשר הקב"ה בעצמו אומר לשחוט יהודי, ובא מלאך ואומר לא לשחוט, שומעים בקול המלאך... ועתה הנני מצווה לך: אל תשלח ידך...! ועניין הנדוניה - תן אתה מחצית הסכום, והמחותן, שהוא מאנשי שלומנו יוותר על החצי, והכל יבוא על מקומו בשלום. וכן הוה.

(**"כתר מלכות"** עמוד רלח)

מרן רבה"ק **בעל 'תורת חיים' זי"ע**

אלה תולדות:

נולד בשנת תקנ"ה לאביו הרה"ק רבי מנחם מענדיל'י מקאסוב זי"ע בעל "אהבת שלום". נשא את הרבנית הצדיקת מרת צפורה בת הרה"ק רבי יהודא מאיר בן הרה"ק פנחס מקאריץ זי"ע, אשר צדיקים הפליגו במעלתה. אחר חתונתו אכל מזונות על שלחן חותנו, והיה מתנהג בחסידות ובקדושה ובהצנע לכת - ואיש לא ידעו - היה עסוק בתורה כל היום אך סגור ומסוגר, וגם בלילה לא הלך לישון, אלא פקד על זוג' הרבנית שלא לספר על זה אפילו לפני אביה ואמה.

בעודנו בשפיטובקא אצל חותנו נסעו משם אל הרה"ק מאפטא זי"ע, אשר חיבבו עד לאחר וסעדו ביחד סעודת הערב, והרה"ק מאפטא אמר עליו לבנו הרה"ק רבי יצחק מאיר מז'ינקוב זי"ע: "**בני! ראה נא צדיק בן צדיק, מלך בן מלך, איך תארו**". ולאחר מכן כשישב בבית אביו בעל ה"אהבת שלום" קיבל עוד הפעם את פני הרה"ק מאפטא, יחד עם אביו זי"ע. גם היה שני פעמים בלובלין אצל החוזה הק' זי"ע שאמר עליו: "שהוא נוטר הברית".

בפטירתו של אביו (תקפ"ו) המשיך הוא בהנהגה בקאסוב. לחסידים שפקפקו בכושרו למלא את מקום אביו, אמר הרה"ק רבי צבי בן הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע - שהיה אצלו בשבת הראשון בשבתו על כסא אביו - "**האמינו לי! צורתו של רבי חיים אינו פחות מהודרת, מצורתם של האבות הקדושים**". היה ללמדן מופלג בנגלה ובנסתר וכן מתמיד גדול ולא פעם עבור עליו לילות ללא שינה, ליום השנה של הוריו היה נוהג לסיים כל חלקי הרי"ף והרמב"ם.

כאביו, עמד גם הוא על משמר היהדות ונהג נשיאותו ברמה, אי אפשר היה למנות שוחט ללא הסכמתו. עיקר הדרכתו לחסידים היה באהבת ישראל ובהכנסת אורחים ובכך היה בעצמו למופת. מפורסם היה בזריזותו ולפעמים סיים קבלת השבת טרם שקעה חמה. עמד בראש כוללות ארץ ישראל ועשה רבות למען יושביה. בזקנותו רצה בעצמו לעלות אליה, אך חסידיו מנעו בעדו.

בשנת תרי"ד עלתה נשמתו בסערה השמימה ומנוחתו כבוד בקאסוב.

עשויים באמת ובישר

סיפר רבינו הרה"ק בעל ה'אמרי חיים' זי"ע:

רבנו ה'תורת חיים' זי"ע נסע פעם אל הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע בעל ה'אוהב ישראל'. אצל הרה"ק מאפטא היה נהוג שבהגיע להיכלו אורח בנם של קדושים, לא היה האורח מעז לשבת עד שהרה"ק מאפטא היה מכבדו לשבת, שבזה היה גם מעין סמיכה שראוי הוא להדריך את בני ישראל בעבודת ד'.

ברם, בבוא מרן ה'תורת חיים', התיישב מיד על הכסא, מבלי להמתין לכיבוד. כאשר נשאל ע"י הרה"ק מאפטא: "אברך, וכי אינך צריך לסמיכה?" השיב ה'תורת חיים': "אנו 'סמוכים לעד לעולם', כי אנו 'עשויים באמת ובישר"'...

(**"שרפי קודש"** ח"א עמ' תלג)

לזוכר בריתו

החסיד המפורסם ר' משולם מטיסמעניץ ז"ל, היה מחסידיו המובהקים של בעל "תורת חיים" זי"ע מקוסוב.

ר' משולם זכה לנס הצלה מופלא, בזכות רבו הקדוש. וכה היה המעשה: בבעלותו של ר' משולם היה בית מרזח, ואחד השכנים הגויים, שנהג לבוא ולקנות שם יי"ש של הגויים. ואכן, באותו יום הובל לבית הסוהר, כשעל ראשו מרחף משפט קשה, וגזר הדין ידוע מראש... בצר לה, קמה רעייתו של ר' משולם ונסעה אל הרבי, לקוסוב שם שפכה את לבה, על הגורל הצפוי להם. נענה הרבי לעומתה, ואמר: **"לא יתכן, שיהודי חלש כר' משולם יצליח להרוג גוי במו ידיו!"**

והנה, הגיע יום המשפט. ר' משולם ישב על ספסל הנאשמים, ושלושה שופטים חמורי סבר עיינו בכובד ראש בתיקו ושקלו את גזר דינו. לפתע, נענה אחד השופטים

כי יגש אליו. קם ר' משולם, ופסע לעבר השופטים ברגליים כושלות ובלב חרד. השופט הביט עליו, נטל את ידיו ובחן אותם בשומת לב, כשלבסוף הגיב: "**יהודי חלש כל כך, ידיו כה רזות לא יתכן שיוכל להרוג בן אדם!**" - - - אחר פנה אל חבריו, ושאלם: "מה דעתכם, האם ייתכן שאיש כזה הצליח למחוץ אדם למוות?"

השופטים הביטו אף אם, ונענו: "**אכן, לא ייתכן...**"

וכך יצא ר' משולם זכאי בדינו - - -

עמוק בתוך אותו הלילה, נשמעו נקישות על דלת ביתו של ר' משולם. הוא ניגש לפתוח בלב הולם, ובפתח ניצב גוי מסורבל בבגדים ורעול פנים. הלה נכנס פנימה, הוריד את הצעיף המכסה את פניו, וכאן נתגלה השופט שהמתיק את גזר דינו. האיש פנה אליו בקול נחרץ: "**נכון הדבר, שיצאת זכאי במשפט - אולם רציתי לספר לך, את אשר שמעתי מפי חבריו של ההרוג - כי הם חפצים לנקום את דמו. על כן באתי לייעצך, שתמכרו את כל אשר לך - ותברח מכאן!**"

ר' משולם נרגש לנוכח מסירותו של הגוי, שלוחו של בורא עולם, והודה לו בכל לב. מיד החל במכירת רכושו, ועזב את המקום. בברכת רבו, בעל "תורת חיים" זי"ע, עלה לארץ הקודש והתיישב בעיר טבריה. שם, בבית החיים העתיק, מנוחתו כבוד, בסמוך למקום ציוניהם של תלמידי הבעל שם טוב הקדושים - זי"ע.

("**עולמו של חסיד**" ח"א, ע' מ"א)

מחשבות זרות

ידוע מעשה שמספרים, אשר פעם בא אדם אחד למרן ה"תורת חיים" זי"ע, וביקש ממנו שיתפלל עליו שלא יהי' לו מחשבות זרות. והי' באותו מעמד רב גדול אחד, והראה לו הבקשה ושאל אותו, מה אומר על כך. והשיב הגדול, שנכון שיבקש דבר זה בעבורו. אמר לו הצדיק, שאין זה נכון לבקש דבר זה, כי אם היה אדם זה קם בבוקר ומכין את עצמו לתפלה ע"י לימוד קודם התפלה וע"י אמירת תהלים, והולך למקוה ומתבונן ביראת ה' ומתפלל, ואז הי' לו מחשבה זרה, אז היה נכון להתפלל על זה. **אבל אדם זה עומד ממיטתו ובלי שום הכנה לתפלה הולך להתפלל, ובאמצע התפלה באה לו מחשבה לילך למקום פלוני ולבית פלוני, זהו דבר ברור, ואין מחשבות אלו נקראות "זרות" אצלו, כי הן מחשבות לבו תמיד.**

("**שפתי עני**" ח"ב עמ' קעה)

כח וגבורה

רבינו הרה"ק ה"אמרי חיים" זי"ע אמר בשם חסידים, שזקנו הק' ה"אהבת שלום" זי"ע היה בבחינת חסד, ובנו מרן ה"תורת חיים" זי"ע היה בבחינת גבורה. כל היום ישב ספון בחדרו ולמד את שיעוריו כסדרן, ואיש לא ידע את סידרן משום שלמרות שהדלת היתה פתוחה לא ההין איש להכנס אל הקודש פנימה. ואף הרבנית הצ' היתה נכנסת לחדרו באימה ופחד, כנכנסת אל המלך. **רק זאת ידעו, שהוא שוקד על תלמודו יומם ולילה, ובכל שנה ביאהרצייט של הוריו הק' היה עורך סיום על כל חלקי הרמב"ם ועל כל הרי"ף. הוא ייקר את הזמן עד מאד, ורגיל היה לומר כי כל העולם לא נברא אלא בשביל רגע אחד, וצריך האדם להיות מוכן לכוון רגע זה בכל עת.**

וזה לשון קדשו בספרו "תורת חיים" (פ' וזאת הברכה): "וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלקים את בני ישראל לפני מותו, פירש"י: שאם לא עכשיו - אימתי. נראה לפרש, שכוונת רש"י בזה שזה היה מעין ברכה שבירך משה רבנו ע"ה, שיהיה אצל כל אחד ואחד כל רגע ורגע נחשב לעבודת השי"ת. כי הרגע והשעה לא יהיה עוד. וזה: ואם לא עכשיו - אימתי"!

("**תפארת אבות**" עמוד 56)

בשפתי
צדיקים

אהבת שלום

פרשת בחוקתי:

והנה ידוע שלפי ערך שאנו עוסקין בתורה ותפילה כפי ערך זה אנו ממשיכין עלינו השפעות מן השמים. וזהו ונתתי גשמיכ׳ בעת׳ פי׳ כפי ערך קבועת עת של התורה או המצות ובאיזה אופן שהם עוסקין בעת הזאת כך ממשיכין עליהם מן השמים השפעות טובות וד״ל.

פרשת תצא:

זכור את אשר עשה לך עמלך בדרך בצאתך ממצרי׳ אשר קרך בדרך כו׳ ואתה עיף ויגע כו׳ פי׳ דהנה אנו רואין ברכת בני עמינו שבאם יתהלך לבם לגשת אל התורה ואל העבודה היינו תפלה ומתחילין להתפלל וללמוד בכח והתלהבות ובתוך כך נכנס בתוכם צינון וקירור וכיוון דשבק לה מעמיא ונופל עליהם התרשלות ועצלות ועייפות ויגיע׳ וכמו כן בכל מצוה ועובדה ובפרט לאהבת צדיקים אמתיים ואהבת חסידים ואנשי מעשה ובפרט בענין לכתת רגליהם בדרך לילך אל הצדיקים אמיתי׳ אזי יכנוס בתוכם צינון וקירור והתרשלות ועייפות ועצלות והסבה הגורמת לזה הכל הוא מצד העדר מחיית עמלק שהוא הינה״ר. וזהו זכור כו׳ אשר קרך בדרך פי׳ קר״ך הוא לשון קרירות וצינון בדר״ך פירושו

בהדרגה. ופי' שתזכור אשר עשה לך עמלק אשר הכניס בתוכך צינון וקרירות בהדרגה בכדי לשלול ההרגשה ועי"ז ואתה עי"ף ויגע ועדיין הוא מרקד בינינו והשי"ת יעזרינו במהרה למחותו אמן כי"ר וד"ל.

תורת חיים

פרשת אמור:

וספרתם לכם ממחרת השבת. י"ל מה שאנו אומרים בספירה אתה צויתנו ע"י משה עבדך לספור ספירות העומר כדי לטהרינו מקליפתנו. ולא מצינו שום רמז בצווי כדי לטהרינו מקליפתנו. אלא י"ל נוטריקון של לכם "כדי לטהרנו" מקליפת' כמלא שהצווי נרמז בפי' ע"י משה.

פרשת בחוקתי:

הקדמונים הקשו למה לא נכתב בתורה יעודי רוחני רק יעודי גשמיים ונרא' לענ"ד כי אם הי' נכתב יעודי רוחנים טובים אם ילכו בדרך הישר והטוב הי' מן ההכרח לכתוב גם בהיפך ח"ו יעודי רוחניים לא טובים ח"ו ואין זה רצונו ית' כ"א להיטב אחר כמה גלגולים כי לא ידח ממנו נדח ואם הי' כתוב בתור' יעוד לא טוב ח"ו מצד הרוחני הי' בהכרח להיות כן ח"ו ע"כ הי' מן ההכרח לכתוב רק יעודים גשמי' והרוחני לא ידח ממנו נדח והכל יחזור לשורשו.

ליקוטים:

אם הראשונים כמלאכים אנו כבני אדם וכו'. י"ל דהיינו בכל דור ודור יש ראשונים ראשי עם שהם נקראים ראשונים ויש בינונים נקראים בני אדם ויש ע"ה נקראים חמורים ע"כ צריך כל אדם להאמין בצדיקים שבכל דור שהם כמלאכים ואם מאמין בזה הם בני אדם. ואם ח"ו אינו מאמין רק שעולה בדעתו שהצדיקים כב"א אזי בוודאי הוא כחמור ולא כחמורו של רשב"י.

וריזניצא

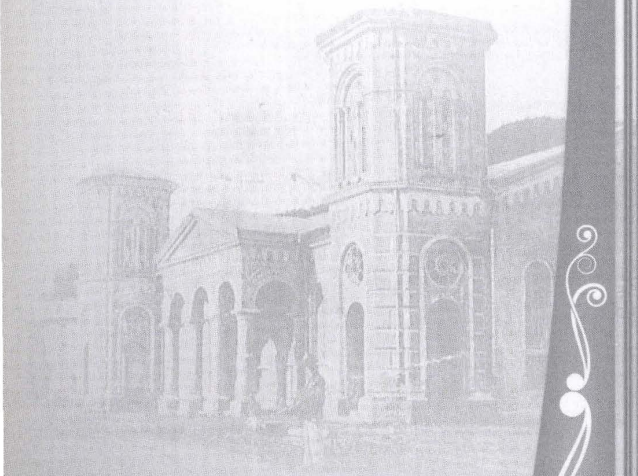

בתוכן

השם 'וויזניץ'

בית רבוה"ק

ארץ החיים

נטיעות שנוטעים ממך

ביקורי רבוה"ק

הגשר בין וויזניץ-קיטוב

כסא ממלכתו

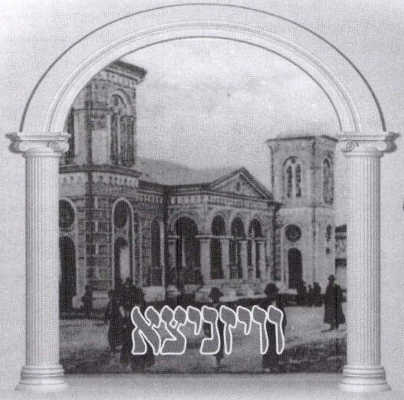

בקרב קדושים

קורות דברי הימים
בתולדות העיר וסגולות המקום

"מען גייט קיין וויזניץ"

"דא איז וויזניץ! דא זענען אידן געקומען אויסגיסן דאס הארץ!", הכריז מרן אדמו"ר זיע"א בהתרגשות, בהכנסו לעיר אבותיו הקדושים זי"ע. בלכתו בדרכי אבות, לא יכל מרן להתאפק, וביטא הרגשיו: "דער זיידע זכרונו לברכה איז געגאנגען אויף דעם וועג! דער צמח האט דא שפאצירט און געגאנגען!".

עיר וויזניצא

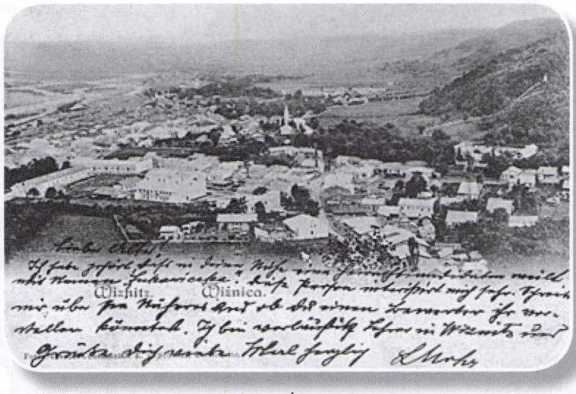

פאסט קארטל מעיר וויזניצא

וויזניצא - משאת נפשם ונקודת חיותם של רבבות אלפי חסידי וויזניץ מאז ועד הלום, כאשר רק לשמע ביטוייה בשפתיים, אוחזים בכולם רטט של קדושה וכיסופים של ערגה, לאותה עיר מלוכה שזכתה להיות אכסניה של תורה וחסידות, לאחר שצדיקי בית וויזניץ קבעו את משכן קודשם בתוכה, משם הפיצו את אורם הבהיר שזרח ובהק על כל קצווי ארץ, שם נוסדה מלכות בית וויזניץ המפוארת והנודעת בכל העולם כולו, כאבן שואבת לכל דורש ומבקש את השי"ת, לחוש טעם נכון ואמת בלימוד התורה, בעבודת השם ובשבת קודש.

היא נמצאת בין גבול ראמעניא ואוקריינא, כשנהר הטשערמוש מהווה כגבול בין המדינות. בצד אחד היתה העיר וויזניצא, ובצד השני היתה העיר קיטוב, מרחק של כעשרה ק"מ מהעיר קאסוב. בשנות קדם השתייכה וויזניצא לעסטרייך, ככל חבל גאליציא, עד שהועברה אחרי מלחמת העולם הראשונה לראמעניא.

סגולת השם 'וויזשניץ' במשנת רבינו זצ"ל

ונוסף על זה, הרי גם שאר כל המתנדבים הם היימישע אידן הדבוקים לוויזשניץ, ואיתא בגמ' (שבועות ל"ה:) שכל הטפל לשם הוא קודש, וכן מצינו לגבי מעשר בהמה (עי' קידושין נ"א.) שע"י שאומרים השם "מעשר" הוא קודש, דאף אם בטעות קראו להאחד עשר עשירי הוא ג"כ נעשה קודש. והאמת אגיד שכמה פעמים עלתה על לבי שהיא בושה להשם "וויזשניץ" כשחושבים שככה היו נראים האדמורי"ם הקודמים מוויזשניץ,

אולם חשבתי דהיות שנותנים בעבור השם "וויזשניץ", א"כ הרי השם בעצמו מקדש שיהי' קדושה עלי'.

(דרשות ח"ד עמ' קצ"ח, פ' תצא תשנ"ז)

עכשיו שמתאספים ביחד לטובת מוסדותינו שנושאים השם וויזניץ, הגם שאיני ראוי לכך, נתעורר בזה זכות האבות.

ולכאורה מדוע כהיום אין כולם חוזרים למקומות ההם שהוא בבחי' מקום שהתפללו אבותי, מקום שאלפי יהודים שפכו את לבם והתפללו [ולאחרונה הגיד לי איש אחד שכעת יש אפשרות לקנות הבית בעיר וויזניץ, ואמרתי שאינני מעוניין בזה, שהרי אינני הולך לגור שם, ולמה אמשיך על עצמי דאגות וכאבי הראש ללא צורך],

וגם שמעתי מאאמו"ר ז"ל שאמר ברוך ה' שלא חזרתי לגור בוויזניץ. וחזינן שהניחו מקום אבותם יען שהי' תועלת ברוחניות.

(מלוה מלכה לטובת המוסדות, מוצש"ק ויחי תשנ"ה)

החלום המפתיע

משנפטר הגאון רבי יצחק לאנדמאן זצ"ל, רבה של וויזניצא, מחסידיהם המובהקים של רבותינו הק' לבית קאסוב, מרנן בעל 'אהבת שלום' ובעל 'תורת חיים' זי"ע, התפנתה משרת הרבנות ומרן ה'צמח צדיק' נקרא לכהן כרב העיר. מסופר, כי בתחילה לא אבה ה'צמח' להיות רב שם, כפי המסופר שבעת שנסע לשבות בוויזניצא בפעם הראשונה, נסע יחד עם הגה"ק רבי שלמה דרימער זי"ע אב"ד סקאלע ובעל 'בית שלמה', ובמוצאי שב"ק כשחזר ה'בית שלמה' לביתו, חזר

הבאן הויף בוויזניצא

בית רבוה"ק בוויזניצא

עמו ה'צמח' ולא רצה להישאר שם.

כשהחליט ה'צמח' לקבל את הרבנות בעיר, יצא לוויזניצא בלוויית מקורביו ובידיו כסאו של זקנו הק' בעל 'אהבת שלום'. בהיותם עלי דרך, נקלעו למסילה קשה ומתפתלת הזרועה בהרים ועמקים, ביקש אחד המלווים שה'צמח' ימסור לו את הכסא, כשהוא תמה ושאל על מה למה מתאמץ כל-כך הרבי להוביל בעצמו את הכסא בדרך חתחתים כזו, אך ה'צמח' לא הסכים למסור את הכסא והתאמץ להובילו בידיו, באמרו להפתעת כולם: "התגלה לי בחלום הלילה שוויזניצא תהפוך להיות מטרופולין של חסידות; ראויה היא אפוא שאטרח בעצמי ואביא אליה את כסאו של זקני הקדוש".

עם הגיעו לוויזניצא, החל ה'צמח' לנהל את חיי הקהילה על אדני התורה והיראה, להדריך את אלפי המשפחות היהודיות שהתגוררו בה, לחיי תורה וחסידות באשו המשלהבת. בד בבד יסד בביתו מטבח לעניים אביונים ועוברי דרכים, כאשר לפי עדויות שהשתמרו מאותם ימים, כמאה איש סעדו מידי יום על שולחנו, חינם אין כסף.

מרן ה'צמח צדיק' עצמו התגורר בארמון גדול במדרון ההר, בואכה הכביש מוויזניצא להרי הקארפאטן, במרחק רגעים ממרכזה של העיירה. מסביב לארמונו היו כמה בתים לבנים, בהם התגורר בנו רבנו הק' בעל 'אמרי ברוך' זי"ע, בהם היה גם בית הכנסת הגדול, בו היה עורך את שולחנותיו הטהורים. בכפר סמוך, ויז'ענקא, שגם רוב דריו היו יהודים, היה מקוה טהרה, שם טבלו הרבי ובניו.

עוד לפני הסתלקות אביו מרן ה'תורת חיים', היתה מצודתו של מרן ה'צמח צדיק' פרושה על פני כל העיר, כשכולם רואים ומבינים כי איש אלוקים קדוש הוא, על אף גילו הצעיר במיוחד והוא בשנות העשרים בלבד.

העיר וויזניצא וחצר הקודש

מיד אחרי הסתלקות אביו הק' מרן ה'תורת חיים', נהרו רוב החסידים להסתופף בצילו הטהור של מרן ה'צמח צדיק' בוויזניצא, שהיה בן כ"ה שנים בפטירת אביו הק'. כבר לראש השנה הראשון להנהגת מלכותו בשנת תרט"ו, נקבצו אליו חסידים רבים ובראשם גדולי תורה וחסידות שבאו לראות מקרוב את נועם עבודתו של הרבי החדש שכוכבו החל לדרוך בשמי רום ושמעו הלך לפניו בכל המדינות כשרף מעלה.

חשיבות מיוחדת

חשיבות מיוחדת היה מרן ה'צמח צדיק' מייחס לישיבתו בעיר וויזניצא, לאור התגלית שראה בחלומו כי עתידה וויזניצא להיות מטרופולין של חסידות, וכך גם כל צאצאיו הקדושים שהיו מחשיבים ביותר את העיירה הגדולה לאלוקים - וויזניצא.

גם לאחר שהוכרח מרן הסב"ק בעל 'אהבת ישראל' זי"ע לעזוב את וויזניצא ולקבוע משכן קדשו בעיר גרויסווארדיין, הרבה לבקש מבניו לבל ישכחו חלילה את העיר וויזניצא ויעשו השתדלות לשוב אליה ולחדש בה ימים מקדם בחיי רוחניות ענפים, כפי שהובטח לה להיות מטרופולין של חסידות.

המלוכה והממשלה

כדרכם של אבותיו הקדושים, צדיקי בית קאסוב, שם מרן ה'צמח צדיק' את השגחתו על כל עניני הכלל, כקבלת שוחטים ובודקים, וכן מינוי רבנים בכל מקומות ממשלתו, כאשר על פיו יצאו ועל פיו יבואו, עד שרבים מגדולי

הדור היו מתחשבים בדעתו הקדושה כאורים ותומים, ביודעם שאך לשם שמים כוונתו הטהורה ואין לערער או להרהר אחר דבריו כלום.

כך אנו מוצאים בשו"ת 'דברי חיים', בתשובתו אל הגאון רבי הלל ליכטנשטיין אב"ד קאלמייא, אודות שו"ב אחד. היה זה על רקע שו"ב שנאסר על ידי הרב מקאלמייא, ואילו מרן ה'צמח צדיק' התירו. בתוך דבריו כתב הרה"ק ה'דברי חיים' לאמור: "מעכת"ה עשה באמת וישר ואסור לבני עירו לעבור על דבריו, אך עכ"ז הה"ק בו"ק דק' גם לו אין להאשים, כי אצל נראה אשר מעכ"ת בשנאה הדפו להשו"ב, וגלילות ההמה מאז ומקדם שצדיק הדור משגיח על שו"ב הגליל, ולכן כתב שאין להעבירו. ואם מעכת"ה יכתוב לו באמת שאין שנאה בלבו על השו"ב, רק זולת שאינו ראוי להיות שו"ב במקומו, לדעתי אשר גם הרב הקדוש יסכים עמו". ונוסח הלשון מדבר בעד עצמו.

מכתב נוסף ישנו מהרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע אל מרן ה'צמח צדיק', מתאריך ד' סיון תרל"א, וזה לשונו: "לכבוד ידידי הרב הצדיק המפורסם, בו"ק חו"פ מופ"ה פאר הזמן, כקש"ת מו"ה מנחם מענדיל נ"י האבד"ק וויזניצא, והוא בענין שו"ב בריזעוולא שכ"ק שלח אותו אליהם כדרכו בקודש בחזקת אבותיו הקדושים זלה"ה".

וכן סיפר רבינו זצ"ל (זכר קדשו):

הגה"ק ר' הילל מקאלאמייא זצ"ל הי' נוסע מעיר לעיר לומר מוסר. וכשבא לבוקאווינא שאל מי הוא המנהיג בגליל זה, ואמרו לו על הצמח צדיק זצ"ל שהיה הראש והמלך במחוז בוקאווינא. כשבא להצ"צ שאל אותו, למה אינו נוסע ממקום למקום להדריך את בנ"י ולומר להם דברי מוסר והדרכה. ואמר לו הצ"צ, כחיב "גם אויל מחריש לחכם יחשב" (משלי יז.כח) - פי' מה שהאויל עושה בחרישה החכם עושה במחשבה לבד. ועוד אמר לו, שגם בשבתו בביתו אפשר להשפיע להעולם.

להצמח צדיק זצ"ל הי' לו מסירות נפש בשביל תיקון ענין הצניעות, וכה סיפר אאזמו"ר ז"ל, בימי הצמח זצ"ל נתפשט פעם בעיר וויזניץ 'מאָדע' חדשה שהנשים הלכו באיזה כובע, והיה ענין 'מאדערן', והדבר לא הי' ניחא לי' להצמח צדיק. הלך הצמח באמצע היום - כאשר לא היו הבעלי בתים בביתם - וסיבב בעצמו מבית לבית כשנלוו אליו שני גבאים ולקח מהנשים אותם הכובעים, שלא יכלו להעיז פניו ומסרום לידיו. ואח"כ עשה מדורה ושרף את כל הכובעים.

בערב כאשר חזרו הבע"ב לביתם ונתוודע להם מה שעשה הצמח צדיק, נעשה מזה רעש גדול בעיר מאנשים הפשוטים, עד כדי כך שהוצרך הצ"צ לברוח לכמה

בית רבוה"ק זי"ע

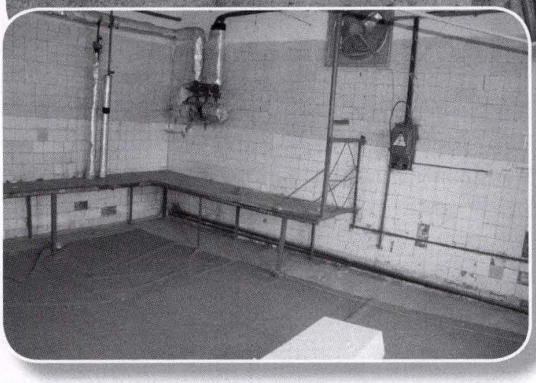
פנים בית רבוה"ק

שבועות מוויזניץ לעיירה הסמוכה. אלא שבהמשך הזמן ראו אנשי העיר שנתמעטו פרנסתם, מאחר שיציאת הצמח מן המקום עשה רושם שנתמעטו שיירות החסידים שהיו מגיעים להסתופף בחצרו, וזה השפיע לרע על פרנסת אנשי העיר, אז באו אליו בתחנונים ובקשוהו שיחזור לעירם והחזירוהו בכבוד גדול עד כדי כך שסלקו הסוסים מהעגלה והובילוהו בכבודם ובעצמם במקום הסוסים.

כ"ק אאמו"ר זצ"ל הי' אומר, שבוויזניץ קודם מלחמת העולם הראשונה, לא היו מניחים להנשים להכנס לביהמ"ד בפאה נכרית מגולה.

הבית הגדול והקדוש

על גבעה בקצה העיר וויזניצא קנו מאחד הפריצים בית גדול, שיועד למעון קדשו של מרן ה'צמח צדיק'. בית זה עומד עדיין על תילו, כאשר עד היום ניתן להיכנס לתוכו תמורת סכום סמלי ולסקור מקרוב את תוכנו הפנימי, שעל אף שהשתנה רבות בצוק העתים, הרי שקירותיו וכתליו ספוגים בעבודת קדשו ובקדושתם הם עומדים, כאשר קדושה ראשונה, קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא.

הבית עצמו בנוי כצורת האות 'חית', כאשר גג ה'חית' פונה אל הרחוב ובו היתה חזית, וצידו הפנימי מצד שני רגלי ה'חית' - פונה לכיוון החצר שלפני שטח בית המדרש הגדול. הבית הוא בן שתי קומות, היינו קומה ראשונה, ומתחתיה קומת מרתף. להלן תיאור צורת הבית וחדריו, כפי שמסר הגה"צ הישיש רבי מנחם מענדיל שנעבאלג שליט"א, רב דקהל 'מחזיקי הדת' מאנטשעסטער, אשר התגורר ב'הויף' כפי שעמד בזמנו של הרה"ק בעל 'דמשק אליעזר' זי"ע.

בחלק הרגל השמאלית של ה'חית' [היינו לעומד בין שתי רגלי ה'חית' הוא מצידו השמאלי] התגורר הרה"ק ה'דמשק אליעזר'. בחדר הפנימי ביותר [היינו זה שהיה סמוך יותר לצד ביהמ"ד] היתה דירתו של ה'דמשק אליעזר'. לפני חדר זה היה חדר קבלת קהל, ולפני זה היה חדר שנקרא 'די בית דין שטוב', כי שם ישב ה'דמשק אליעזר' בדיני תורה יחד עם הדומ"ץ רבי דוד צבי שנעבאלג. חדר זה שימש גם כבית הגבאים, שם ישבו לכתוב קוויטלעך.

בימות החול התפלל שם ה'דמשק אליעזר' בדרך כלל. בחלק זה של הבית היה גם באיזה צד מטבח קטן. לפני זה היה חדר גדול, וזה היה כבר בחלק האמצעי של הבית [בגג ה'חית'], שהיה חדר הכניסה כשנכנסו מהרחוב הראשי לבית. בחזית חדר הכניסה, כשנכנסו מהרחוב הראשי לבית, יש מבוא כמין מרפסת, שם ערך לפעמים ה'דמשק אליעזר' שולחנות בימות החול, היה זה בר"ח או בזאת חנוכה וכדומה, כשהיה ציבור קטן יותר. הבחורים יכלו לעמוד ג"כ במרפסת זו שהיתה פתוחה אל הבית.

חלקו השני של הבית - הרגל הימנית של ה'חית' [לעומד בין שני רגלי ה'חית' הוא בצידו הימני] היה סגור בדרך כלל ולא השתמשו בו. באמצעו של חלק זה היה חדרו של מרן ה'צמח צדיק', וכשבא רבנו הק' ה'אהבת ישראל' זי"ע או אחד מבניו לוויזניצא, השתמשו בחלק זה. אחר הסתלקות הסבא קדישא, בא בנו הצעיר הרה"ק רבי שמואל אבא זי"ע לדור בוויזניצא, שם קיבל חדר אחד בחלק זה בו התגורר, וכמה מהבחורים תלמידי הישיבה שימשו אותו.

בחצר הבית בתוך חלל ה'חית', ישנה אכסדרה ומדרגות עליה משני הצדדים. לפעמים היה ה'דמשק אליעזר' יושב במרפסת זו והוגה בתלמודו. בקומה התחתונה של הבית קומת המרתף, היה מטבח גדול. היו תקופות (לפני שנקנה בנין האינטרנאט) בהם היו שם חדרי שינה לתלמידי הישיבה. כמו"כ היה שם חדר למנהל הישיבה הרה"ח ר' אייזיק ויז'ניצער ז"ל.

בית הכנסת העירוני

בימי מלחמת העולם הראשונה כבשו הרוסים את העיר, והשתמשו בבית זה. בימי מלחמת העולם השניה בחודש סיון ת"ש, כבשו הרוסים את העיר ואחרי כמה ימים באו השלטונות הרוסיים והחרימו את בית הרבי עם כל חפציו. מן הראוי לשים לב, כי בתמונות שצולמו מהבית מיד כשהחלו לנסוע לברית המועצות בשנת תשמ"ט, היה מראה הבית מבחוץ דומה למראה לפני המלחמה, וכפי שנראה בתצלומים מאז. אולם לאחר כמה שנים, בראשית שנות ה'תש"נ, שינו הנכרים המקומיים את צורת הבית בהרבה.

בית המדרש הגדול של רבותינו הק'

כשהגיע רבנו הק' ה'צמח צדיק' זי"ע לוויזניצא, היה קיים בתוך העיר בית הכנסת המרכזי של העיר - "די גרויסע שוהל", שם התפלל ה'צמח' כרב העיר עד הסתלקות אביו רבנו הק' ה'תורת חיים' זי"ע, אז החל רבנו ה'צמח' בהנהגתו בקודש והמוני החסידים נהרו לעיר וויזניצא, כך שלא היתה עוד אפשרות להמשיך להתפלל בבית הכנסת העירוני יחד עם תושבי העיר שלא כולם נמנו על חסידי וויזניץ.

על השטח הסמוך למעון הקודש נבנה והוקם הבית הגדול והקדוש - בית המדרש של רבנו ה'צמח צדיק'. בית מדרש זה לא היה בנוי מאבן, אלא היה בנין עץ. כאשר בנה רבנו ה'צמח' את בית מדרשו, ניסה אחד הכמרים שבנה בית תיפלה מול בית המדרש, להתפאר שהוא יגביה את בניינו יותר מבית מדרשו של רבנו ה'צמח', אמנם ככל שניסה להגביה יותר את בניינו, שקע הבנין והנמיך עצמו ולא היה יכול להוציא זממו לפועל.

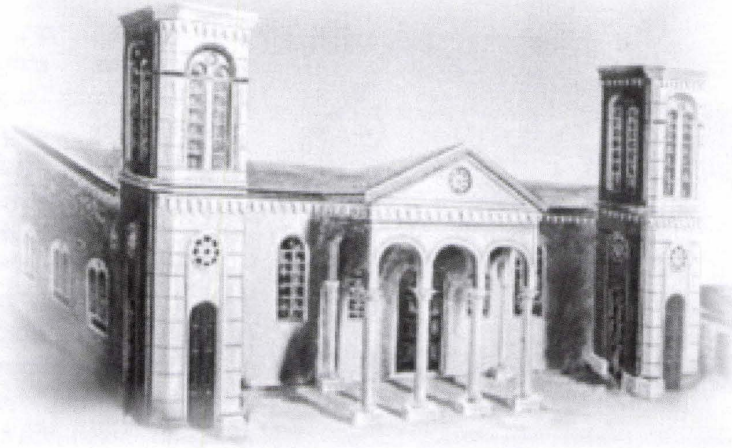

צורת בית המדרש

נדגיש כאן, כי הצורה המפורסמת של בית המדרש, אינה מבית מדרש זה, אלא מבית המדרש מבנין אבנים שנבנה ברבות השנים, בשנות חיי רבנו הק' ה'אמרי ברוך', על מקום בית המדרש זה, כפי שיתבאר בהמשך. אין בידינו תצלום מבית המדרש שנבנה בחיי רבנו ה'צמח צדיק'.

כחצי שנה אחר פטירת רבנו ה'צמח', ביום שבת קודש ג' באייר תרמ"ה, היתה שריפה גדולה ונוראה בעיר וויזניצא וכמעט כל העיר עלתה על המוקד. מאה וחמשים בתים נשרפו כליל. השריפה גבתה אף קרבנות בנפש ל"ע וכמה אנשים מישראל מצאו את מותם באסון נורא זה. בתבערה גדולה זו נשרף אף בית המדרש של רבנו ה'צמח' שהיה כאמור בנוי מעץ, ואילו מעונו של ה'צמח' שהיה בנוי מאבן, לא ניזוק.

ויהי כאשר שקעה האש, הוצרכו להיחלץ חושים ולהתחיל בבנין הבית השני. את בית המדרש החדש בנו בנין אבנים, ובשנת תרמ"ז נבנה בית המדרש החדש. שנת בניית בית המדרש נרשמה בספר הזכרון ע"י מנכ"ל מוסדות וויזניץ בארה"ק רבות בשנים, הרה"ח ר' יעקב דוד וויזניצער ז"ל יליד העיר: "בית המדרש בוויזניצא נבנה ע"י אדמו"ר הרה"ק מוהר"ר ברוך זצללה"ה זי"ע מוויזניצא בעל 'אמרי ברוך' בשנת תרמ"ז, על המקום בו עמד מקודם בית המדרש הגדול של אדמו"ר הרה"ק בעל צמח צדיק זצללה"ה זי"א, ושימש כל השנים למקום תורה ותפילה לאלפי חסידים, ששפכו שמה שיחם לפני קונם ברשות האדמו"רים הקדושים". כיוצא בזה סיפר הרה"ח ר' הערשיל וויזניצער

פאסט קארטל מבניני הישיבה

ז"ל, שהיו קוראים לבית המדרש "דעם צמח'ס בית מדרש", כיון שעמד על אותו מקום ממש, אלא שנבנה מחדש.

הסאלאש

בית המדרש החדש שנבנה מאבן, היה גדול מאד והיה בו מקום לאלפי אנשים. בית המדרש אף נבנה באופן מיוחד: הוא היה מחולק לשני חלקים, בית המדרש והסאלאש. בית המדרש היה בחלק הימני, בצד דרום, שם היה בית המדרש הגדול ובו השתמשו במשך השנה. מצידו השמאלי מצפון לביהמ"ד, עמד הסאלאש שהיה גדול כמו בית המדרש עצמו, אך במשך כל השנה לא השתמשו בו, מחיצת עץ הבדילה ביניהם (היינו שצידו הצפוני של בית המדרש היה קיר עץ, שהבדיל בין בית המדרש לבין הסאלאש).

רק לקראת ימי הרחמים, בהגיע אלפי חסידים להסתופף בצל רבנו הק' ה'אהבת ישראל', הסירו את קיר העת וגודלו של בית המדרש הוכפל. הסאלאש לא היה חלק נספח שבטל מבנין בית המדרש, אלא הצורה החיצונית של בית המדרש כללה בתוכה גם את הסאלאש, כאשר כל התמונות הידועות של בית המדרש מבחוץ, הם יחד עם חלק הסאלאש.

בית המדרש של כ"ק מרן הצמח צדיק זי"ע בווירזניצא

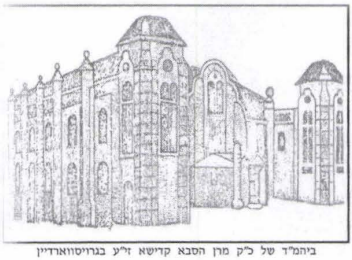
ביהמ"ד של כ"ק מרן הסבא קדישא זי"ע בבוריסווארדין

ביהמ"ד של כ"ק מרן האמרי חיים זי"ע בבני ברק

ביהמ"ד של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א במאנסי

בתי מדרשות דרבוה"ק זי"ע ברחבי העולם

על פי עדויות זקני חסידים ורשימותיהם אנו למדים, כי הסאלאש לא נבנה מיד עם בניית בית המדרש, אלא רק כעבור כמה שנים, לפני הסתלקות רבנו ה'אמרי ברוך', כי ברבות השנים וריבוי הקהל צר, נעשה המקום מלהכיל את כל הציבור בימי חי ומועד, והוצרכו להרחיב את בית המדרש כדי שיוכלו להתפלל בו בחגים ובמועדים, כאשר המוני חסידים הגיעו להסתופף בצל הקודש וגדשו את ההיכל בכל מבואותיו ופינותיו.

הנחת אבן הפינה של הסאלאש התקיימה בראשות רבנו ה'אמרי ברוך', ושמחה מרוממת היתה שרויה במאורע חשוב זה. לצערם הגדול של החסידים, לא זכו לחנוך את הבית יחד עם רבנו ה'אמרי ברוך', כי במיטב שנותיו בעודו צעיר לימים, בכ' בכסלו תרנ"ג, הסתלק לחיי עולם, עוד בטרם כילו את בניית הסאלאש. למעשה התפללו בו כבר לפני פטירת רבנו ה'אמרי ברוך' [ויתכן שהיה זה בירח האיתנים של שנת תרנ"ג], אך בסיום הקמת המבנה כבר לא היה רבנו ה'אמרי ברוך' בין החיים, וחנוכת הבית התקיימה בראשות בנו ממלא מקומו רבנו הק' בעל 'אהבת ישראל' זי"ע.

בנין האינטערנאט

פנים בית המדרש

ארון הקודש היה בנוי כרגיל במרכז הכותל המזרחי של בית המדרש, ומימין לו היה מקום מושבו של רבנו ה'אהבת ישראל'. בימי הרחמים, כשהורידו את קיר העץ שהפריד בין בית המדרש לבין הסאלאש, העתיקו את מקום מושבו של רבנו לאמצע בית המדרש המורחב, למקום בו עמד הקיר מתחילה. את ארון הקודש לא היה ניתן להזיז ממקומו, והביאו תחתיו ארון קודש קטן מעץ.

בית המדרש היה מפואר מאד ונבנה בסגנון מלכותי של בית רוזין. בקדמת בית המדרש מצידו המזרחי נבנתה חזית מפוארת, ומשני צידיה שני מגדלים גבוהים. **צורה זו התפרסמה בכל העולם כולו כסמל ל'בית מדרש וויזניץ'**, וכפי שסיפר כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל (זכר קדשו) שכאשר בנו אצל אאזמו"ר ז"ל את בית מדרשו בגרויסווארדיין רצה לעשותה בצורת טורעמ"ס כצורת ביהמ"ד של אביו הרבי ר' ברוכ'ל, אמנם כיון שהיו מתושבי גרויסווארדיין שהיו להם טענות שלא יבנו כך [עיין שו"ת קרן לדוד סימן ל"ט שדן אם יש בזה משום להתדמות לבית תפלתם של עכו"ם]., אף שאאזמו"ר ז"ל שחק מההתנגדות [שהרי בעיר וויזניץ בנו טורעמ"ס בביהמ"ד ולא הי' בזה קפידא], מ"מ כיון שהיה התנגדות לכן לא בנה געהעריגע טורעמ"ס, רק כעין טורעמ"ס.

כשבנה רבנו הק' ה'אמרי חיים' זי"ע את בית המדרש הגדול הראשון בשיכון וויזניץ בבני ברק, הורה לבנות עליו שני מגדלים שאמנם הזכירו את תבנית

בית המדרש בוויזניצא. כמו"כ עשו כתבניתו בביהמ"ד של כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל במאנסי, ובעוד הרבה עיירות.

בתוך הבנין לפני חלל בית המדרש, היה 'פאליש' ממנו נכנסו לבית המדרש. מתוך ה'פאליש' היו גם מדרגות לעלות לעזרת הנשים. בעזרת הנשים היתה גם סוכה גדולה, חצי הסוכה היה בעזרת הנשים וחציה מחוצה לה. מצידו המערבי של המבנה, היו שתי קומות ובהם חדרי ספח בהם השתמשו בני רבנו ה'אהבת ישראל' ותלמידי הישיבה. כנראה שכמה מחדרים אלה שימשו בשנים שלפני מלחמת העולם הראשונה כמשרד הראשי של הכולל 'אהבת ירושלים' וויזניץ של קופת רבי מאיר בעל הנס לבני ארץ ישראל.

בקרן מערבית צפונית של בית המדרש, היה חדר קטן ויפה מוכן עבור חדר התבודדות, בו נכנס רבנו ה'אהבת ישראל' להניח תפילין דר"ת, וכן שהה בו בשבת ויו"ט בין התפילה לעריכת השולחן. בהמשך השתמש בו הרה"ק ה'דמשק אליעזר' זי"ע אשר ניהל את העדה בוויזניצא. חדר זה לא היה פתוח לכל כשאר חדרי הספח, ואת מפתח החדר החזיק ה'דמשק אליעזר' אצלו או אצל משמשו בלבד. ה'דמשק אליעזר' השתמש בחדר זה כבר בצעירותו, כי היה חולה על ריאותיו והוצרך באמצע התפילה ובאמצע לימוד התורה, להיכנס לפוש.

זה השולחן אשר לפני ה'

עריכת השולחן בכל שבת קודש, היתה בתוך בית המדרש, כשגזוזטראות ניצבות מסביב לשולחן הגדול ועליהם מקומות למאות איש. בימי הרחמים בהם הוסיפו את שטח הסאלאש לתוך בית המדרש, ערכו את השולחן בחלק הסאלאש, שם היו יציעים ארוכים וכבדים, ועליהם היו מאות אנשים עומדים בשעת עריכת השולחנות.

בתוך שני המגדלים שניצבו בחזית, היו מדרגות בהן עלו לקומה העליונה. בכל אחד משני המגדלים היה חדר, בהם השתמשו בני רבנו ה'אהבת ישראל' כחדרי לימוד. הגג שבחדרים האלו לא היה קבוע, ולסוכות סילקו את הגג וסיככו את החדרים.

הדוחק העצום בימי הרחמים

עם כל גודלו העצום של בית המדרש, הרי שגם לאחר שפתחו את הסאלאש בימי הרחמים, לא היה די בכך והדוחק בבית המדרש היה עצום, עת באו והתקבצו אלפי ישראל לחסות בצל רבנו ה'אהבת ישראל', וכפי שתיאר הרה"ח ר' שלמה קוסטינר ז"ל, שהיה בוויזניצא קיבוץ כה אדיר של חסידים, עד שרק ביום השני

דראש השנה היו פוגשים איש את רעהו, ידידים ומכירים שלא ראו אותם עד אז, מגודל הצפיפות הרבה והקהל העצום שהגיע לוויזניצא לראש השנה.

הרה"ק בעל 'שארית מנחם' זי"ע מווישווא היה רגיל לומר, שכמספר היהודים שהיו בראש השנה אצל אביו הק' בעל 'אהבת ישראל' בגרויסווארדיין, כך היה מספרים של הכהנים שהיו אצלו בראש השנה בשבתו בוויזניצא עד מלחמת העולם הראשונה. בגלל הדוחק הגדול, היו הכהנים מכינים לעצמם בקבוק מים לפני התפילה, נוטלים ידיהם על מקומם ונושאים שם את כפיהם. כמו-כן הוסיף הרה"ק מווישווא אמר, שהטעם למנהג וויזניץ שהרבי תוקע על מקומו ולא על הבימה, נובע מכך שהיה קשה להגיע לבימה בגלל הדוחק הגדול ששרר בבית המדרש.

מלמד שהמקום גורם

בימי המלחמה העולמית הראשונה, כשהעיר נכבשה בידי הרוסים, השתלט הצבא הרוסי על בנין בית המדרש וחיללוהו. בימים ההם גם נחרבו חלקים גדולים מבית המדרש. כעבור שבע שנים, בשנת תרפ"ב, הוכתר הרה"ק בעל 'דמשק אליעזר' זי"ע למלא מקום אבותיו על כסא הרבנות בוויזניצא, ובתחילת זמן החורף תרפ"ג חזר ויסד את הישיבה הרמה 'בית ישראל ודמשק אליעזר', לרומם קרן התורה בכל מחוז בוקאווינא.

סיפר כ"ק רבינו זצ"ל (זכר קדשו, מערכת ווישאווא): בתחילה היה דודי כ"ק האדמו"ר מווישאווא זצ"ל רב בוויזניץ, אלא שלאחר מלחמת העולם הראשונה, כשהתמנה אחיו כ"ק הדמשק אליעזר זצ"ל לרב בעיר וויזניץ, נתמנה אז דודי לרב בווישאווא, לאחר מערכה גדולה שהתרחשה שם סביב כהונתו ובחירתו לרבנות.

עוד סיפר רבינו זצ"ל (שם, מערכת רבינו האמרי חיים): ידוע אשר אאזמו"ר ז"ל היה מופשט לגמרי מכל עניני עוה"ז, ואאמו"ר ז"ל הוא שעמד לימינו בכל העניינים. ולא היה שוה אצלו לא הכבוד ולא הממון, לוותר על מצות כיבוד אב. גם הרבנות בעיר וויזניץ, לא עלה על דעתו לקבל עליו, בשביל טעם זה.

עוד שם (מערכת הדמשק אליעזר): אחר מלחמת העולם הראשונה, כשהתיישב כ"ק אאזמו"ר זצ"ל בגרויסווארדיין, חזר דודי כ"ק האדמו"ר הדמשק אליעזר

זצ"ל, והתיישב בוויזניץ. ושוב יסד שם את הישיבה, ועל ידה הפיץ אור התורה בכל ארץ בוקאווינא, עד פרוץ מלחמת העולם השניה בשנת ת"ש, שנסגרה אז הישיבה. דודי ז"ל הוכרח לברוח אז מוויזניץ, והתיישב בעיר טעמעשוואר, אחר כמה הרפתקאות שעברו עליו.

צילום אויר מחצר הקודש שנת תש"ד

מרן ה'דמשק אליעזר' קומם את הריסות העיר ופעל גדולות ונצורות, כך גם עשה בדק הבית ושיפץ את בית המדרש ובנה מחדש מה שהרסו הרשעים, כאשר בכל פעם הוסיפו והשלימו חלק נוסף. במשך שנת תרצ"ה שופצה וחודשה עזרת הנשים של ה'סאלאש' שהיה צר וארוך, על פני כל הכותל המערבי של בית המדרש, וכששהה רבנו ה'אהבת ישראל' בוויזניצא, בליל שישי אור לכ"ד בכסלו תרצ"ה, נערך בעזרת הנשים המבחן לתלמידי הישיבה, ומעמד המבחן היווה גם כעין חנוכת הבית לעזרת נשים.

הרה"ק ה'דמשק אליעזר' החשיב מאד את הלימוד של התלמידים בבית המדרש הגדול של רבותינו הק' דווקא, ואף התבטא ואמר: "כאשר יהיה לבחור איזו קושיא, יכנס לבית המדרש ושם יזכה להבין". הרה"ח הישיש ר' יוסף שמואל פוגל ז"ל, שזכה להיות

כותל המערבי שגילו לאחרונה

אוהל רבותי"ק מוויזניצא בשנת תש"ד

אוהל רבותי"ק מוויזניצא בשנת תשע"ד

חצר קדשינו שנת תש"ד - תשע"ד
(צילום אויר)

מתלמידי הישיבה הק' בוויזניצא, העיד, שאכן היתה הרגשה ותחושה נעלה ומיוחדת בין כותלי בית המדרש, והלימוד בו היה מרומם, כשלכך תורמת אמרת אחד הצדיקים, כי אולם בית המדרש היה קדוש בקדושת ארץ ישראל, והרי אין תורה כתורת ארץ ישראל.

מדהימה במיוחד העובדה הבאה, המאירה באספקלריה של התייחסותם המופלאה של רבותינו הק' לבנין בית המדרש בוויזניצא: שנה אחת היה חורף קשה מאד בגלילות וויזניצא. כרגיל התקיימו לימודי הישיבה בהיכל בית המדרש הגדול, אך באותו חורף, מפאת הכפור הגדול ששרר שם, ביקשו תלמידים מה'דמשק אליעזר' שיאפשר לקבוע את הלימודים באולם צדדי, קטן יותר, כדי שלא יורגש הקור הנורא.

השיב להם ה'דמשק אליעזר': "מקום זה, בו התפללו אבותיי הקדושים ואשר רבבות יהודים שפכו בין כתליו את צקון לחשם להשי"ת כשדמעתם על לחיים, והתחננו אל השי"ת מתוך התלהבות ודבקות עצומה, "והאר עינינו בתורתך", הרי הוא מסוגל מאד להצלחה בהשגת והבנת התורה הקדושה, שהלימוד ישפיע על האדם לאורך ימים, על כן למרות סבל הקור, נכון יותר ללמוד בהיכל הגדול".

הכותל המערבי בוויזניצא

במשך שנות המלחמה נחרב בית הכנסת הגדול. הגויים סיפרו שבימי מלחמת העולם השניה הופצץ בית המדרש ע"י הנאצים ימ"ש.

בית מדרשם של רבותינו הק', בו שפכו חסידים הראשונים את ליבם לפני קונם, בו התחממו כנגד אורם של רבותינו הק', התאבקו בעפר רגליהם וקנו חכמה קדושה ויראת שמים טהורה, שבת ואיננו, הקירות שהיו ספוגים בהבל פה של לימוד תורה הקדושה נחרבו והתמוטטו, וחבל על דאבדין דלא משתכחין.

במשך ימי הנסיעה בראשות כ"ק האדמו"ר מוויזניץ-בני ברק שליט"א, בחודש אייר תשע"ה, התגלה בפני המשתתפים, בעזרת התמונות של חיל האויר

שצולמו בשנת תש"ד, מציאה חשובה ויקרה. לא פחות מהכותל המערבי של בית מדרשם של רבוה"ק, שנשאר עומד על עמדו עד היום הזה. כאשר עיינו בדבר, ראו והבחינו לפי הדלתות והפתחים, שכל הכותל המערבי של הבנין הנוכחי, הוא מביהמ"ד הישן.

לאחרונה כאשר חקרו יותר את הענין, גילו גם חלק מהכותל הצפוני של הבית המדרש. הכותל, שלפי המקובל היה משמש לה"התבודדות שטיבל" של רבוה"ק, ששם הניחו את התפלין וערכו עבודתם בקודש.

ארץ החיים

בבית החיים בכפר טשערניהוזא, שם טמונים צדיקי בית וויזניצא, מרן ה'צמח צדיק' זי"ע ובנו מרן ה'אמרי ברוך' זי"ע. בנוסף אליהם נטמנו שם שני צדיקים: הרה"ק רבי שרגא פייבוש מזאלישטשיק זי"ע - בנו של מרן ה'אמרי ברוך', והרה"ק רבי ישראל שלום יוסף ממעזיבוז זי"ע [נין ונכד בן אחר בן להרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע מאפטא וצאצא קודש לצדיקי בית רוז'ין]. על סיבת קבורתו של הרה"ק ממעזיבוז באוהל צדיקי בית וויזניצא, סיפרו ותיקי החסידים מעשה פלא ביותר:

הרה"ק ממעזיבוז היה מגיע מפעם לפעם לכפר וויזענקא למנוחת הנפש [כפר קיט הסמוך לוויזניצא ורבים הגיעו לנפוש בו]. באחת הפעמים ששהה בוויזענקא, נפל למשכב באופן פתאומי וכעבור מספר ימים - כ"ט אב תרע"א -

בית החיים

שבק חיים לכל חי. כנראה שנערמו קשיים להעבירו מויז'ענקא למקום אחר ובני המשפחה חפצו מאד להטמינו באוהל צדיקי בית וויזניצא. **בתוך האוהל הק' כבר היו מקומות מוכנים מראש לכמה מצאצאי מרן ה'צמח צדיק' זי"ע ונשאר שם מקום אחד עבור מרן ה'אהבת ישראל' זי"ע, ועל בסיס מקום זה רצו בני משפחת הרה"ק ממעזיבוז לקברו.**

כיון שכן, הלכו לשאול רשות מפי מרן ה'אהבת ישראל', כי בניו התנגדו לכך. לפליאת כולם הסכים מרן ה'אהבת ישראל' מיד, בהוסיפו משפט שלא הובן: **"למאי נפקא מינה, ישראל זה או ישראל אחר..."** ואכן נטמן הרה"ק ממעזיבוז בוויזניצא, ורק כעבור עשרות שנים, כשמרן ה'אהבת ישראל' התגורר בגרוסווארדיין והסתלק שמה, הבינו למפרע כוונתו כי ידע ברוח קדשו שממילא לא יקבר בוויזניצא.

למעשה, בית החיים בכפר טשערניהוזא נחשב לבית החיים החדש, היות ובוויזניצא עצמה היה בית עלמין גדול בו נטמנו מאות ואולי אלפי יהודים משך דורות, ובמרכזם אף היה אוהל מיוחד בו נטמנו הרה"צ רבי יעקב דוד בן מרן ה'צמח צדיק' זי"ע, והגה"צ רבי יצחק לאנדמאן זצ"ל אב"ד וויזניצא, שהיה מגדולי חסידי מרן ה'אהבת שלום'.

על פי עדותו הנאמנה של יליד וויזניצא, הגה"צ הישיש רבי מנחם מענדיל שנעעבאלג שליט"א אב"ד מנצ'סטר, בית החיים הישן היה מלא במצבות, ולכאורה מפני שהתמלא לגמרי ייסדו את בית החיים החדש בטשערניהוזע, **אבל בימי בחרותו בישיבת וויזניצא בראשות מרן ה'דמשק אליעזר' זי"ע, עדיין קברו שם לפעמים זקנים שכבר קנו שם חלקות בשנים קדמוניות.** אחרי מלחמת העולם הראשונה, דאג מרן ה'דמשק אליעזר'

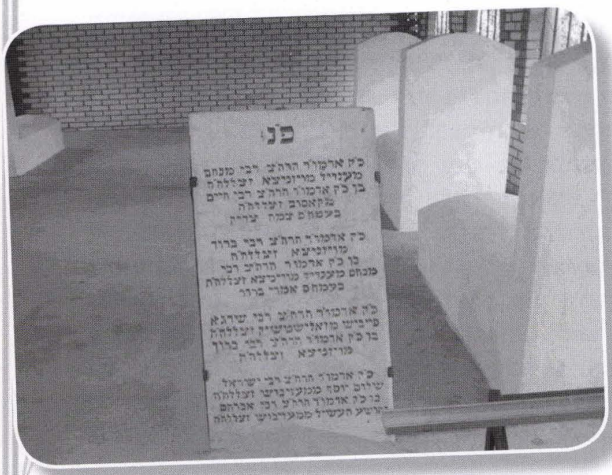

פנים אהל רבוה"ק

לחזור ולהקים גדר חזקה לבית החיים זה ששכנו בו צדיקים וחסידים מתושבי העיר מימי הבעש"ט הק' זי"ע.

לפי תצלומים ישנים ומפות עתיקות, נעשו מאמצים רבים לחפש את מקום האוהל, והממצאים במקום נתונים עדיין בבדיקות מקיפות. לאחרונה התגלה כי נבנה בנין על קצה שטח בית החיים הישן, מה גם שהשכנים החלו לחרוש ולזרוע בשטח שזוהה כחלק משטח בית החיים, כאשר כיום אין כל זכר לבית החיים שהיה בו פעם, מלבד שלט קטן שהציב הרב ישראל מאיר גבאי במרומי הגבעה, בו הנציח את שמות שני הצדיקים שנטמנו בו.

בפגישה מיוחדת שקיימו חברי 'הגן הנאה' בלשכת ראש העיר של וויזניצא, הופנתה אליו בקשה מיוחדת, היות שעל-יד בית הספר המקומי קיים שטח ששימש כבית עלמין יהודי במשך שנים רבות, כשבמהלך השנים נהרס בית החיים ואף בנו כבר בנין על חלק משטחו לצערנו הרב, מבקשים הם שראש העיר יכריז וירשום באופן רשמי את כל שטח בית החיים, כמקום קדוש וכאתר היסטורי של בית הקברות שאסור לחפור בו. ואכן, לפני מספר חדשים נענה ראש העיר לבקשת חברי קבוצת 'הגן הנאה' והוציא מסמך רשמי מטעם העירייה, ששטח בית העלמין הישן בוויזניצא הינו שטח עירוני ואסור להשתמש בו בשום פנים ואופן.

מיקום הקברים בוויזניצא

בפתח בית החיים בכפר טשערניהוזא, נמצא כאמור האוהל הענק בו נטמנו צדיקי בית ויזניצא. בתחילה, לפני מלחמת העולם הראשונה, היו בבית החיים שני אוהלים, אחד לרבנים ואחד לרבניות, אך אחרי המלחמה כשחזרו והגיעו למקום, ראו לדאבון לב ולמגינת נפש כי האוהלים הופצצו ולא נותר מהם זכר. כשהגיע מרן הסב"ק בעל 'אהבת ישראל' זי"ע עם אחיו הרה"ק רבי חיים מאוטיניא זי"ע בפעם הראשונה אחרי המלחמה אל מקום ציוני אבותיהם הק' ומצאו שכל האוהל נחרב ונשרף כליל, ולא נשאר שום זכר של סימן על גבולות מקום קברו של כל אחד ואחד, נענה מרן ה'אהבת ישראל' ואמר: **"לאמיר גיין אין מקוה"**, והלך לטבול במקוה. **כשחזר לקח את מקלו והראה "דא ליגט דער זיידע", וכן הראה הלאה מקום קברו של כל אחד ואחד, כך חזר וייסד הסבא קדישא את גבולותיו של כל קבר ובנו אוהל אחד גדול.** (מפי הרה"ח ר' יעקב ראזנפעלד שליט"א משב"ק, ששמע מפי הרה"ח ר' שלמה זלמן פאללאק ע"ה שנכח במקום).

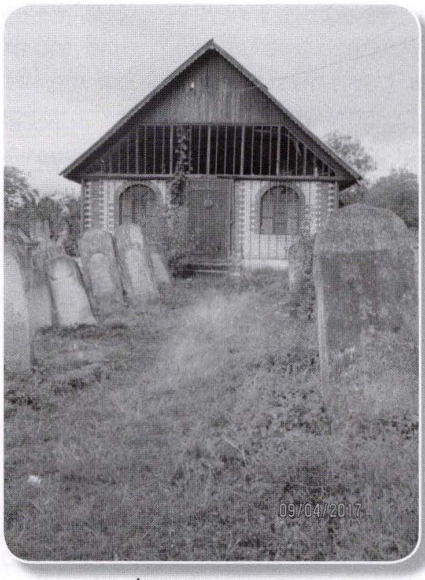

המצבות סביב האהל

גם כיום אין מידע מדויק על מיקומן של המצבות הקדושות לפני החורבן, מלבד עדותו הנאמנה של הרה"ח הישיש ר' יוסף שמואל פוגל ז"ל, שהיה נוכח במעמד העלייה לציון של מרן ה'אמרי ברוך' זי"ע, כ' כסלו תרצ"ו, השנה האחרונה לחיי בנו מרן ה'אהבת ישראל'. וכך תיאר ר' יוסף שמואל בהתרגשות רבה: "הייתי באוהל כשהתפלל שם מרן ה'אהבת ישראל' ונדחפתי מתחת רגלי האנשים בבוץ ובשלג, עד שהייתי סמוך לרגלי מרן ה'אהבת ישראל' שעמד בין ציון ה'צמח צדיק' וה'אמרי ברוך', **כלומר רגלו הימנית היתה לצד ה'אמרי ברוך' ורגלו השמאלית לצד ה'צמח צדיק', ובצד שמאל היה מקום ריק שאמרו שהוא בשביל ה'אהבת ישראל' עצמו".** נמצינו למדים מזה כי מצד הכניסה לאוהל הק' , היה מרן ה'צמח צדיק' באמצע ובנו ה'אמרי ברוך' לימינו.

לחיבת הנושא נציין גם את המשך עדותו של ר' יוסף שמואל, שהיא למעשה התיאור היחיד שנותר לפליטה מאותו מעמד אחרון בו עלה מרן ה'אהבת ישראל' על קבר אביו בשנתו האחרונה עלי אדמות: "אחרי אמירת פרקי תהלים, נתן מרן ה'אהבת ישראל' את כובעו למישהו שיחזיקנו והתכופף לתוך חלל המצבה, כי היו רק ארבעה דפנות וללא מצבה מלמעלה. כך עמד מכופף כרבע שעה ושמעתי באימה איך היה נוהם בקולו משך הזמן הזה, ואחר-כך כשהרים את ראשו, היו פניו אדומות להבים והיה פחד להסתכל בהן. וידוע שכשיצא מוויזניצא אמר שהיה לו 'שוועריע גיזעגענאכץ (פרידה קשה) אצל אבותיו הקדושים', כי זו היתה הפעם האחרונה שהיה שם". (מרשימות בנו הרב שמעון פוגל שליט"א).

חלקות ישנות וחדשות

בית החיים בכפר טשערניהוזא נחשב לבית עלמין גדול מאד, כאשר על פי תצלומי המצבות שצולמו על ידי חברת 'הגן הנאה' בשתי המסעות שנערכו

במקום, טמונים בו למעלה מ-2000 נפטרים, בהם גדולי חסידי וויזניצא שזכו להיטמן סמוך לרבותיהם הק'. סמוך ונראה לאוהל מאחוריו, יש מצבה כזה: פ"נ איש תם וישר החסיד צעיר לימים אשר נתאבק באבק תחת כפות רגלי הצדיקים, ישראל במו"ה יהושע וכו'. בלי שום תוארים אחרים.

מעניין לציין כי באמצע בית החיים, ישנה שורה אחת של מצבות משונות, שיש כמרחק של ארבע אמות מלפניה ומלאחריה, כדי להפסיק בינה לבין שאר שורות מצבות בית החיים ויש בהם כתב לועזי. חלק מהקברים הופלו לארץ וחלקם ניזוקו בטשטוש הכתב. על פי אחד השמות שזוהו במצבות הללו, נראה כי מדובר בבני משפחה פחותה של בעלי-עגלה והנלוים אליהם, שהיו ידועים בהתמרדותם נגד רבני העיר ולצדיקי בית וויזניצא, ויתכן שהיו כאלה שעשו בהם שפטים לחלוק להם כבוד הראוי להם...

מקובל שבבית החיים של צדיקי בית וויזניץ בטשערניהוזא היה 'טהרה שטיבל', ואכן רואים בצילום אויר משנת תש"ד, שיש בנין בשטח החצר הסמוך, באופן שהשטח הזה נמצא בפתח בית החיים ופתוח אליו. כיום לא רואים כלום בשטח הבנין הנמצא שם, אף לא שרידי מקוה. בבית הצמוד לבית החיים כיום, נמצא באר מים חיים עתיק, וניתן לשער כמעט בוודאות שהוא ככל הנראה המעיין שממימיו הטהורים טיהרו את הצדיקים ואת החסידים הראשונים ב'טהרה שטיבל' של וויזניצא.

גילוי המצבות ותיקון האהלים

מזכרונותיו של הרה"ח ר' אשר אנטשיל באב"ד [ובתוספות מהרה"ח ר' אלי' ניימאן לרפו"ש], מאותם הימים כשנסעו לתקן קברי רבוה"ק בוויזניצא:

כשדיברתי עם כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, והזכרתי אודות השתדלות להשיג אישור וויזע, התבטא בכאב שלמיטב ידיעתו, וכבר שמע כך מזמן מפי הר"ר שמחה דערבארעמדיגער ע"ה, הבית החיים בעיר וויזניצא חרב ונחרב, ומשמש כשדה משחק לבית הספר העירוני.

אמנם כאשר הגיע לכאן הרה"ח ר' חיים מאיר כהנא ע"ה מירושלים, שהיה רגיל לבוא בחודש תשרי - על יום הקדוש וחג הסוכות - לכ"ק אדמו"ר זי"ע, שמוצאו מטשערנאוויץ והיה תלמיד הגה"ק מווישאווא והדמשק אליעזר זצ"ל, ופעל הרבה במסירות נפש בבניית ציון הרה"ק מרוזין זי"ע ובניו הק' בסאדיגורא, וסיפרתי לו דברי כ"ק אדמו"ר זי"ע הנ"ל, אמר ר' חיים מאיר,

דהנה אמת נכון הדבר בנוגע הבית החיים שבתוך העיר וויזניצא - שמה נקבר הרה"צ ר' יעקב דוד זצ"ל בחיי אביו הרה"ק בעל צמח צדיק זי"ע. אמנם בית החיים בטשערניהויזא - שמה נטמנו רבוה"ק הצמח צדיק והאמרי ברוך זי"ע והרבניות ע"ה - עדיין קיים עד היום הזה, חוץ ממקום שטח אוהל רבוה"ק זי"ע, שהוא שטח פנוי וריק ונראה כמו קרחת באמצע בית החיים, אבל המצבות סביב לאוהל קיימות כבשנים קדמוניות.

עובר לנסיעתי נכנסתי לכ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל לקבל את ברכתו. אדמו"ר זצ"ל שאל אותי מתחילה: מה יהיה עם תפילה בציבור, ולכן סדרתי מראש שאצטרף לקבוצת חסידי ברסלב, ויחד תהיה לנו מנין עשרה אנשים.

כ"ק אדמו"ר זי"ע ברכני שאצליח במשימתי, ומינה אותי להיות שליח לראות את הצב מקרוב, ושאביאנו לפניו.

[קודם הנסיעה, טרח ר' אנטשיל לסדר כל פרטי הנסיעה, וציין לעצמו כל המקומות שברצונו לבקר במשך ימי הנסיעה. כשבא להציע את הפרטים לפני כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, נענה אדמו"ר זצ"ל בחיוך על שפתיו: כפי שאני רואה כאן את כל הרשימה שהכנת, אני מבין שאתה מדמה בעצמך שממתינים לך שם דרכים מתוקנות, כגון כביש ה'טָראוועי' או ה'פאליסיידס', אולם לפי הבנתי לא השקיעו שם שום דבר בפיתוח המדינות, והכל נשאר כמקדם - דרכים קשות ומשובשות, ואל תדמה אפי' על אפשריות להגיע לכל כך הרבה מקומות בימים ספורים].

אחר הרבה הרפתקאות דעדו עלינו באנו לטשערניהויזא בשעטומ"צ, וזכיתי לדרוך על אדמת קודש זו, שזה כארבעים שנה לכאורה לא דרך בה איש מחוץ לארץ, את בית החיים מצאתי מגודר וסגור, היה רשום אצלי מראש את האדרעס של הערל גרעגרעראוויטש, שומר בית החיים, ומסר לי את המפתח של בית החיים, והושיט לנו יד עזרה באמרו, שמאז ששומר על בית החיים זורח עליו אור ההצלחה.

נכנסתי לבית החיים. ואכן מול פתח הכניסה, במרחק של 15 מעטער בערך, מצאתי שטח ריק. הגוי אמר לנו שכאן עמד אוהל, ובימי מלחמת העולם השניה שלטה בו אש ונשרף. הבנתי שכנראה זהו מקום האהל של רבינו הצמח צדיק זי"ע. סביב השטח היו הרבה מצבות.

צילמתי הכל בכדי להביא את התמונות הביתה ולהראותם ליוצאי עיר וויזניצא, למען נוכל לקבוע במדויק מה מצאנו. בין התמונות שצילמתי בבית החיים, היתה תמונת מצבת נכדו של הגה"צ ר' יצחק לאנדמאן ז"ל אבד"ק

וויזניצא, תלמידו של הרה"ק בעל אהבת שלום זי"ע, מצבתו נצבת ממש ליד השטח הפנוי משמאל הקרחת, - מקום האהל לשעבר. כשהראתיו לכ"ק אדמו"ר זי"ע, מצא בה טעם לאות נכון וסביר שהלה נקבר סמוך לאהל, והנה כפי הנראה זה הוא מקום האהל, וקיבל בשמחה רבה את הידיעה ששטח האהל - מקום מנוחת אבות שושילתא קדישא הדין בית וויזניצא - קיים ועומד, ובית החיים מגודר ומשומר.

[תקופה קצרה לאחר מכן, בחודש אלול תשמ"ח, התארגנה קבוצה מאנשי שלומינו למקומות הקדושים, וביניהם ביקרו גם בוויזניצא, שם מצאו את מצבת הרה"ח ר' אייזיק גאטעספעלד ז"ל שו"ב וויזניצא ליד השטח הריק, וכפי המסורה נטמן ליד הכניסה לאהל. כך התחזקו הסימנים למקום האהל שנחרב.

כשחזרו אנ"ש מהנסיעה, סיפר הרה"ג ר' אברהם ברוך ראזענבערג שליט"א לכ"ק אדמו"ר זי"ע הדברים כהווייתן, ונהנה אדמו"ר זצ"ל מאוד שאכן מתחזקות ההוכחות יותר ויותר בכיוון הנכון.

בשנת תשמ"ט, כאשר השתנו פני הדברים ברוסלאנד, פנה כ"ק אדמו"ר זי"ע לר' אנטשיל הי"ו, ויען ויאמר לו, שהיות והוא כבר נסע זה מכבר, ויודע על הדרכים והתחבולות, ישתדל נא לנסוע שוב שנית, ויבקר בוויזניצא כדי לסדר את בניית האהל החדש, וגם יבקר בקאסוב כדי להיוודע האם בית החיים דשם קיים בכלל, וישיבנו דבר אודות המצב במקום.

יצויין, כי בהוצאות הנסיעה ובבניית האהל וכל המצטרך לענין זה, השתתפו שווה בשווה כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, אחיו כ"ק אדמו"ר מארה"ק זצ"ל וש"ב כ"ק האדמו"ר מסערעט-וויזניץ זצ"ל, כולם נענו בשמחה רבה להוציא את חלקם לכבודם של אבות השושילתא זצ"ל.

בהוראה נדירה הורה כ"ק אדמו"ר זי"ע לצלם את כל המקומות ולשלוח התמונות לאחיו האדמו"ר מארה"ק זצ"ל ולש"ב האדמו"ר מסערעט-וויזניץ זצ"ל.]

בהסכמת מרנן האדמו"רים זצ"ל נסע איתנו הגה"צ ר' מנחם מענדיל שנעעבאלג שליט"א, גאב"ד מאנשעסטער, בהיותו יליד וויזניצא, אביו היה הדיין בוויזניצא, וזקנו היה הדיין בקאסוב, ואין עוד כמותו להכיר מקומות קדושים אלו.

ביקשתי את הרבי זצ"ל לקחת עמי עוד אחד על חשבון ההוצאות, והסכים לכך. בקשתי את ידידי הרה"ח ר' אלי' ניימאן הי"ו לנסוע אתנו, בכדי שלא אשאר לבדי אחר שהג"ר מענדיל שנעעבאלג שליט"א ישוב הביתה.

אהל רבוה"ק

בתחילה היה מדובר שנצרף לנסיעה את אחד החסידים מארץ ישראל, כפי שיבחר כ"ק אדמו"ר מארה"ק זצ"ל, אך אחר כך הוחלט שטוב יותר ומועיל להצלחת הענין שיהיו הנוסעים בעלי אזרחות ארה"ב ולא אזרחי ארץ ישראל.

[ביום ראשון פרשת שמיני, י"ט אדר ב' תשמ"ט יצאנו מניו יארק, בחניית ביניים בדיסלדארף שבדייטשלאנד, שם הצטרף אלינו הגה"צ ממאנטשעסטער שליט"א.

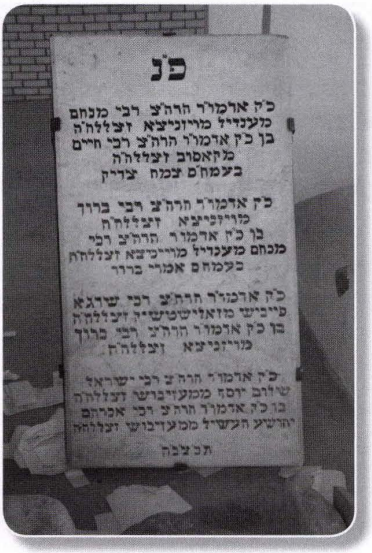

המצבה בתוך האהל

טרם יצאנו אל הנסיעה, הורה כ"ק אדמו"ר זי"ע לר' אנטשיל הי"ו, שאם יזדמן לו לעבור בסביבת העיר 'קאמעניץ-פודולסק', יאמר פרקי תהלים, ואולי גם קדיש, לזכרם של הקדושים שנהרגו באכזריות במקום הזה בשנות המלחמה, מהם רבים מחסידי ויזניץ הי"ד. אכן יצא לנו לעבור בסמוך לשם, ואמרנו פרקי תהלים לזכר הנשמות].

בבוקר יום חמישי נסענו לוויזניצא. פנינו ישר לביתו של רבינו בעל צמח צדיק זי"ע, עם בואנו ראינו שבבית

פועלת בית חרושת, ולא הרשו לנו להכנס. הגה"צ ממאנטשעסטער שליט"א הסביר לנו את כל מבואות הבית מבחוץ.

משם נסענו לבית מושל העיר, והצגנו לפניו מכתב מכ"ק אדמו"ר שליט"א - מאנסי שכתב בשם אביו כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, ותוכן הדברים שהננו יוצאי עיר וויזניצא, באשר הורינו וזקנינו התגוררו בעיר הזאת עשרות בשנים, וזה שנים רבות שלא עלה בידינו לבוא ולבקר בעיר מולדתינו, ובקשה צרופה שיתן רשות לחפש אחר כל דבר הקשור לבית אבותינו, וישתף פעולה לדרישתנו לבניית האוהל וכדו'. המושל קרא את המכתב ברצינות, ומיד נענה ב"ה לבקשה באמרו שיעשה הכל ככל יכלתו לעזור ולסייע בידינו. גם התבטא הלה כי ידוע להם שע"י רבני האגער נתפרסמה העיר ברחבי תבל לשם ולתהלה.

יצאנו מוויזניצא אל עבר כפר טשערניהויזא הסמוכה. הגענו לבית החיים וביקשנו מאת הגוי השכן כלי מחרישה, וקבלנו רשות לחפש את היסודות שמסביב לאוהל הק', כך נוכל לשרטט את מקום הקברים שהיו בתוך האוהל.

הגה"צ ר' מענדיל שליט"א נעמד, והחל לשחזר לעצמו את המקום כפי השמור בזכרונו מאז הימים טרם עזב את העיר. תוך דקות אחדות של התבוננות וחישובים הצביע על המקום המדויק, לאמר: כאן עמד פתח האהל; כאן היה ציון הצמח צדיק; מכאן והלאה אין לדרוך - כפי זכרוני, כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש היא.

התחלנו לחפור מסביב את השטח כדי למצוא את יסודות האהל, חפרנו בעפר עד שפגעה המחרשה ביסודות אבנים שעליהם העמידו את האהל, באותו קו ישר המשכנו לחפור מסביב, ומצאנו את כל היסודות, הכל תאם במדויק כפי שהג"ר מענדיל שיער מקודם, וכך ידענו לקבוע שאכן כאן עמד האהל.

אח"כ עשינו סימנים ליסודות ע"י נעיצת מקלות בקרקע מסביב, ומתחנו חבלים על המקלות מסביב לארבע הרוחות. אח"כ עקרנו את העצים מסביב וניקינו את כל השטח, מתוך תקוה לשוב אל המקום בהקדם, לסדר בנין אהל כראוי על יסודות האהל ההרוס.

כל נטיעות שנוטעים ממך...

בחודש אלול תשמ"ח לפ"ק, התארגנה קבוצה מאנ"ש לנסוע להשתטח על ציוני רבותינו הק' ברוסלאנד. בין המשתתפים בנסיעה זו, היה הגה"ח ר' בן ציון פעלדמאן שליט"א ממאנסי, שהואיל בטובו לספר לנו על ג' מתנות טובות שזכה להביא אז לכ"ק מרן רבינו זי"ע, מעיר האבות וויזניצא. והנני נותנים לפניכם היום טעימה קלה מהפירות ההם, בתרגום חופשי ממה ששמענו מפי בעל העובדא, ומתפרסם כעת בפרסום ראשון.

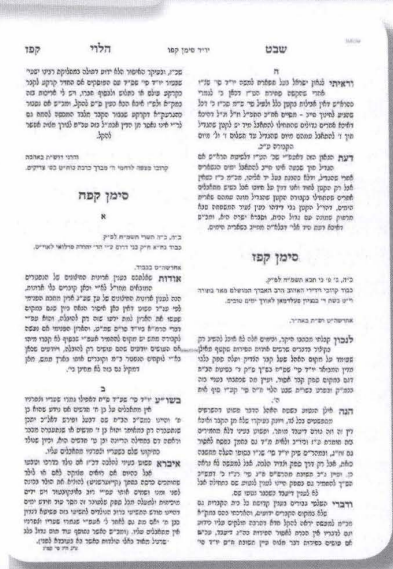

תשובת השבט הלוי להגה"ח ר' בו ציון פעלדמאן שליט"א אודות פירות האזהל

כתפוח בעצי היער

בהגענו לבית רבינו הצמח צדיק זי"ע בווזניצא, הבחנתי באילן תפוחים שעמדה ביופיה בתוך ה'הויף' של רבוה"ק זי"ע. לא התמהמתי, ועל אף כל האזהרות של משתתפי הנסיעה, שהזהירוני לבל אקח מהפירות ולהביאם לאמעריקא, כי באותם הימים היו יכולים להסתבך בשביל זה עם שומרי הגבולות. - ניגשתי אל האילן, ולקטתי ממנו כעשרה תפוחים קטנים - ראויים למאכל - והטמנתי אותם בכיסי.

ב"ה עברתי את הגבול בלי שום פגע, וכשהגעתי למאנסי בישרתי לכ"ק אדמו"ר זי"ע על המתנה טובה שהבאתי בשבילו. ודיברתי עם הגבאים, וסוכם בינינו שיגישו מן התפוחים בליל ראש השנה הבעל"ט [שנת תשמ"ט], שאז נוהגים לאכול תפוחים אפויים מתוקים.

ואכן בליל ראש השנה, העמידו לפני מרן זצ"ל כלי עם כמה תפוחים, ובראש כל התפוחים היה תפוח - דנן, שהיה ניכר בקוטנו מעל שאר התפוחים, אשר זכה לעלות על שולחן מלכים, ועליו בירך רבינו זצ"ל, וקיים את המנהג המסוגל לשנה טובה ומתוקה.

פירותיך מתוקים וצלך נאה

כמעשהו בראשונה כך מעשהו בשניה, כאשר הלכנו להשתטח על ציוני רבוה"ק בטשערניהוזא, לא היו אז מצב בית החיים כתיקונו, ועדיין לא

הקימו האהל מחדש על הציונים. והיה כל השטח מגודל בעשבים ואילנות, והנה בתוך שטח האוהל הישן, עמד אילן שהוציא אגסים - 'בארן', וגם מזה הנחתי לתוך כיסי.

אולם כאן לא היה הדבר פשוט כל כך, כמו בתפוחים הנ"ל, כי הלכה פסוקה בשו"ע (יורה דעה, סי' שס"ח) בית הקברות אין נוהגין בהן קלות ראש, ולא ילקט מהן עשבים וכו'. וכן כתבו הפוסקים דה"ה האילנות הנטועים על מקום הקברים. אמנם כאן לא ידוע אם האילנות נטועים על שטח הקברים גופא, ונחלקו הפוסקים מהו הדין באילן נטוע על מקום שיש בו ספק קבר.

ע"כ פניתי אז לש"ב הגאון הגדול בעל שבט הלוי זצ"ל, כדת מה לעשות אם ה'בארן' הללו מותרים בהנאה, וכתבתי לו שהנני רוצה להנות בזה את הצדיק, כ"ק אדמו"ר זצ"ל.

הגאון זצ"ל ערך אלי תשובה (הנדפסת בשו"ת שבט הלוי, חלק ז', סי' קפ"ז) להתיר עפ"י דברי החתם סופר (יורה דעה, סי' שכ"ז), להתיר הפירות לדבר מצוה. אמנם כשסיפרתי מזה לרבינו זצ"ל, אמר לי שרוצה לראות לשון השאלה ששלחתי להגאון זצ"ל..., ורק אחר שהראיתי לו את השאלה והתשובה, נתן את הסכמתו להשתמש ב'בארן' הללו.

בחג הסוכות תשמ"ט, תלה אחד מן ה'בארן' בתוך סוכתו של רבינו זצ"ל, לנוי סוכה. מסופר דבאחד מימי חול המועד אחר ה'קידוש', אמר רבינו להרה"ח ר' מאיר הערש גאטליעב ע"ה: "דאס יאר האב איך א חשוב'ע נוי סוכה", בהראותו על ה'בארן' הזה.

זאת ועוד, בכ"ט תשרי, יומא דהילולא של רבינו הצמח צדיק זי"ע, ביקש רבינו מהמשב"ק ר' יוסף ראאב הי"ו, לעשות מרקחת 'קאמפאט' מפרי זה, ורבינו טעם מהקאמפאט בעצם יומא דהילולא של הצמח צדיק זי"ע, והוא פלאי.

[כאשר התחילו בבניית האהל מחדש, והוכרחו לקצוץ ולפנות האילן משם, הורה כ"ק אדמו"ר זצ"ל למכרו לנכרי, והוא יקצץ אותו ע"ד עצמו].

היתה לראש פינה

עוד חפץ חשוב לקחתי עמי מאוהל רבוה"ק בטשערניהוזא, והוא אבן אחת (רויטע ציגל) מיסודות האהל ההרוס מעל קברי רבוה"ק. והנה בשעת מעשה לא היה בדעתי איפה ומתי להשתמש בזה, וכשהגעתי הביתה שמתי

את האבן בתוך השאפע [טשייניק קלאזעט], ובמשך הזמן שכחתי מכל האבן הזה.

והנה עברו כמה שנים לטובה, ובהשגחת הבורא ית״ש שלשה ימים קודם אבן הפינה של בית מדרשו החדש של מרן זצ״ל במאנסי, שאלה אותי זוג׳, מה זה האבן בתוך ה׳שאפע׳. נזכרתי מהציגל הזה, ומיד עלה במוחי שהזמן גרמא עכשיו להשתמש באבן יקרה הזאת ליסוד ואבן הפינה לביהמ״ד לבוש מרדכי, של נכד רבוה״ק וממשיך שושלת הקודש.

העברתי את האבן לידי מרן זצ״ל, ששמח על זה שמחה גדולה, והביע אלי ״יישר כח״ נלהב. ואכן אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה.

ונסיים במאמרם ז״ל, אילן אילן (אבותינו ורבותינו הק׳ שהביאונו לחיי עוה״ז וחיי עוה״ב) במה אברכך, פירותיך (הבנים והתלמידים) מתוקים, צלך (אלו הצדיקים) נאה, אמת המים עוברת תחתיך (מתנהגים בדרך התורה שלימדונו), אלא יהי רצון שכל נטיעות שנוטעים ממך יהיו כמותך, אמן.

ביקורי רבוה״ק בעיר האבות וויזניצא

רבינו הסב״ק זי״ע

סיפר רבינו זצ״ל (זכר קדשו, מערכת הסב״ק): אאזמו״ר ז״ל הי׳ נוסע מדי שנה בשנה לעיר וויזניץ על יומא דהילולא (כ׳ כסלו) של אא״ז האמרי ברוך זי״ע, ואף שהיה נסיעה זו כרוכה בטירחה גדולה, לא רצה אאזמו״ר ז״ל לוותר עלי׳ מחמת שני טעמים. א׳ משום כיבוד אב, שע״י שנסע לשם היו נסעו עמו עולם גדול וכך היו זוכרים היארצייט, וב׳ שהרי צריך לפעול ישועות פאר אידן. וקרה פעם שחזר מנסיעה כזו, אמר אאזמו״ר ז״ל שנעשה בעל חוב ע״י נסיעתו, ולא הבינו דבריו, שהרי ידעו שלא הוצרך כלל ללוות כסף במשך הנסיעה. והסביר כוונתו שנעשה בעל חוב לכל אותם היהודים שהזכירו א״ע אצלו להפקד בדבר ישועה ורחמים, שצריך לפעול בשבילם כל אותן הישועות.

בשנה אחת כאשר אאזמו״ר ז״ל רצה לנסוע לעיר וויזניץ על יומא דהילולא של אביו האמרי ברוך זי״ע התקיימה איזה אסיפה של אנטיסעמיטן, לבקש נכלי דתות על היהודים. והיה בגדר סכנה לנסוע אז על באן לפי שהיו מכים יהודים, ומפאת המצב ביקשו מאאזמו״ר ז״ל שבשנה זו יוותר על הנסיעה ולא יסע, אך לא רצה להסכים, שכידוע היה מקפיד לנסוע (עיין אות הקודם), וכשראו שאאזמו״ר ז״ל עומד בדעתו שלחו כמה אנשים חשובים - ובתוכם

אאמו"ר ז"ל - לאאזמו"ר וביקשו ממנו שלא יסע, פנה אל אאמו"ר ז"ל - ואמר : דו ביסט דאך א חסיד, וכי מה יכול להיות שיגעו פה - כשהוא מראה על לחייו [כלומר שיתנו לו מכת לחי] - "ווי וועט זיין פאר דעם וואס וועט דא אנרירן". ויהי כאשר שמע אאמו"ר ז"ל את הדברים האלה הפסיק מלהפציר בו עוד לא דיבר עוד כלום מזה.

מרן אדמו"ר זי"ע

מתוך 'יזכור אהבתם' שבסוף הספר

ויסעו מסאדיגורא לעבר העיר וויזניצא, מקום מגורי רבוה"ק זצ"ל ומקום מנו"כ מרן הצמח צדיק ובנו הרבי ר' ברוך'ל זצ"ל. מרן הכריז בהתרגשות: "מען גייט קיין וויזניץ" (ב' פעמים).

כיום אתמול, לא טעם מרן כלום גם היום לפני שהשתטח על הציונים הק' בוויזניצא, מלבד קאווע וטיי עם חלב.

על הדרך סיפר מרן, שפעם אמר הסב"ק זצ"ל על ציון הצמח צדיק זצ"ל, שכשאמר את הפסוק (תהלים קג, יז-יח) וחסד ד' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם, אחזהו פחד עקב התנאים שישנם בדבר, אולם אח"כ התחזק בהתבוננו שהרי אחד מדיני תנאי הוא שצריך להיות 'תנאי קודם למעשה', אמנם כאן הוא 'מעשה קודם לתנאי', שאז הדין הוא שהתנאי בטל והמעשה קיים.

ואמר מרן, שהסבא בהיותו סמוך על שולחן חותנו האמרי נועם זצ"ל בדזיקוב, התגעגע מאוד אל הצמח בכל הענינים, אבל בעיקר התגעגע לה'למנצח' שלפני התקיעות בראש השנה. והפטיר מרן: "אין וויזניץ ביי [סליחות לערב ראש השנה] 'זכור ברית' האבן זיך דורך געווארפן טויזנטער אידן", ודיבר עוד מראש השנה בוויזניץ, ואמר שמקיטוב היו הולכין רגלי עד לוויזניץ.

מרן הכריז בהתרגשות: "דער זיידע זכרונו לברכה איז געגאנגען אויף דעם וועג! דער צמח האט דא שפאצירט און געגאנגען!" וצוה לנגן את הניגון 'עוד יזכור לנו אהבת איתן', שמקורו מהאהבת שלום זצ"ל.

הגענו לבית החיים בכפר טשערניהויזא פרבר העיר וויזניצא. מרן היה בהתעוררות גדולה, ושינה ממנהגו עד כה ואמר ברכת 'אשר יצר אתכם בדין' בשם ומלכות, על אף שכבר אמרו היום בבית החיים בסאדיגורא.

אמרנו ספר רביעי וחמישי שבתהלים. בקאפיטל ק"ג נעמד מרן לפני הפסוק "וחסד ד' מעולם ועד עולם וכו'" עד שסיימו הקהל והתחיל לומר משם בקול רם (כנראה רצה לרמז ולעורר ענין הנ"ל מהסב"ק זצ"ל בהיותו על ציון הצמח צדיק זצ"ל).

יצאנו מבית החיים בטשערניהויזא. מרן נסע בהמאביל לתוך העיר וויזניצא - דרך של כחמשה דקות - בכדי להפגש עם ראש העיר שאמר שרוצה לדבר עם מרן פנים אל פנים ורוצה לשמוע ממנו מה מתכוננים לעשות בבית החיים. ראש העיר נכנס להמאביל עם המליץ, וקיבל את פני מרן בכבוד. ואמר לו מרן, היות שזקני ואבי זקני דרו כאן רוצים לבנות אהל על קבורתם, שכך היה המנהג מקדמת דנא, וגם היה כבר כאן אהל אלא שבעת המלחמה נחרב ורוצים לבנותו מחדש. ואמר ראש העיר שצריכים לקבל רשות ע"ז מהמיניסטעריום במאסקאווע.

אח"כ ביקשו מרן שרוצה להכנס לבית הצמח למשך עשרים מינוט כדי להתפלל שם מנחה, משום שדרו שם אבותיו מכמה דורות. אולם כאשר נכנס לשם מרן לא רצה עוד להתפלל שם, שהיה שם באמצע הבנייה ולא היו יכולים לילך על הרצפה. לאחמ"כ ביקשו מרן רשות להתפלל במקום שהי' בית מדרשו של הצמח, אבל גם שם לא הי' מקום מתאים לזה, ונכנס להמאביל וחזר לטשערניהויזא.

על הדרך אמר מרן בהתלהבות: "דא איז וויזניץ! דא זענען אידן געקומען אויסגיסן דאס הארץ!"

הגשר בין וויזניץ לקיטוב

סיפר כ"ק אדמו"ר זצ"ל (זכר קדשו, מערכת אהבת ישראל): במלחמת העולם הראשונה כאשר ברח אאזמו"ר ז"ל ובני משפחתו מביתו הוצרכו לעבור הגשר בין העיר וויזניץ להעיר קיטוב, והגשר שימש אז כגבול בין בוקאווינא לגאליציא [קיטוב הי' אז בגאליציא], ולא הי' בידם שום פאפירן (כי מחמת הבהילות והחפזון לנוס מביתו לא לקחום עמהם), כאשר ביקשו שיראו להם הפאספורטן, צוה אאזמו"ר ז"ל להרבנית העניא'לע ע"ה בת אחיו הרה"ק רבי שמואל אבא ה"שפתי צדיק" מהאראדענקא זי"ע שתראה להחייל מזוזה שהיתה בידה, [על אם הדרך באמצע הבריחה ראתה שחייל אחד תלש מזוזה ממקומה והשליכה על הארץ והרבנית העניא'לע הרימה המזוזה ואחזה בידה], כאשר ראה החייל את המזוזה הניח להם להמשיך בדרכם, והקבוצה של שמונה אנשים עברה בכך את הגבול.

פעם בעת שאאזמו"ר ז"ל הלך לטייל והי' נוכח שם גם אחי ז"ל והגה"צ רבי ישראל אברהם שטיין ז"ל [לימים אב"ד פאלטישאן] ובאמצע השיחה דיבר אאזמו"ר ז"ל משפלותו כדרכו תמיד, "איך בין גארנישט, און איך קען גארנישט!", נענה רבי ישראל אברהם הרי יש המעשה עם המזוזה על הגבול, שהי' זה נס גדול נגד הטבע בכחו של אאזמו"ר ז"ל, ומה הפירוש שהרבי אומר

אז ער קען גארנישט?, נענה אאזמו"ר ז"ל ואמר : "נו מילא, דעמאלטס האב איך דאך נישט געהאט קיין ברירה, ס'איז דאך געווען פיקוח נפש".

עוד סיפר רבינו זצ"ל (שם, מערכת הצ"צ): פעם בא חסיד אחד להצמח זצ"ל, והי' קודם תפלת שחרית, ורצה החסיד לבקר קרובו שהי' דר בקיטוב (שסמוך לוויזניץ), והלך דרך הגשר מוויזניץ לקיטוב, ופגע שם אדם אחד ושאל אותו היכן הוא הולך, ואמר שהולך להרבי לשמוע ברכות השחר. אח"כ נזכר שהאדם שפגע כבר אינו בעולם ואחזו פחד ומורא.

כאשר חזר הרה"ח ר' אלי' ניימאן הי"ו לרפו"ש, בשנת תשמ"ח, מנסיעתו לאוקריינא, אמר לרבינו זצ"ל שיש לו 'א גרוס פון די בריק'. רבינו זצ"ל הבין מיד מאיזה גשר הוא מדבר, וסיפר עוה"פ את המעשה מהמזוזה.

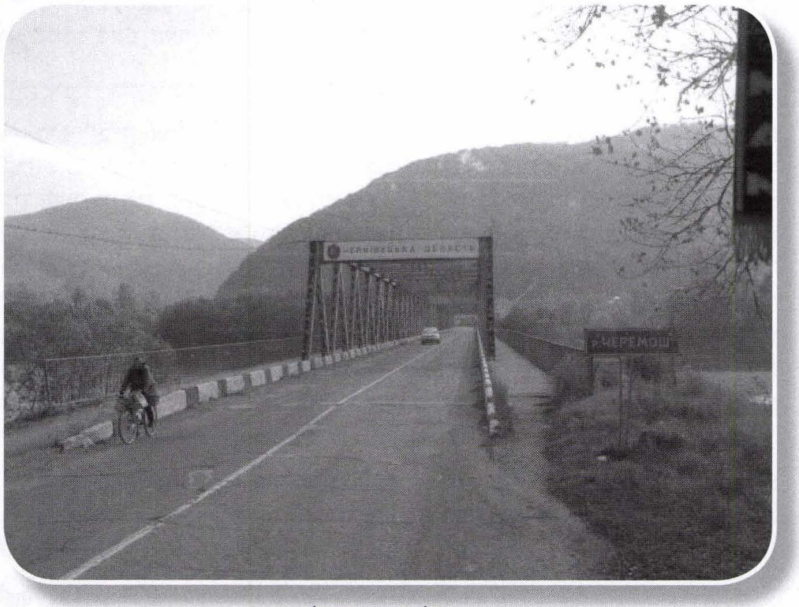

גשר הגבול בין וויזניצא לקיטוב

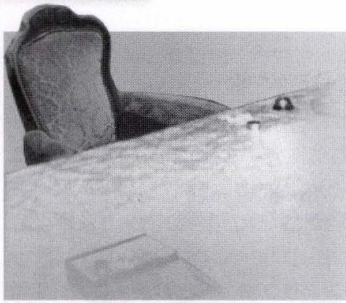

וכוננתי את כסא ממלכתו עד עולם

(שמואל-ב ז, יג. ובמצודות דוד, "לזרעו אחריו")

אחת הירושות העתיקות והחשובות בבית וויזניץ, הלא הוא הכסא המלוכה הוויזניצאי, שהשתמשו בו - לפי המסורת - כל האדמו"רים רבוה"ק לבית וויזניץ זיע"א, ועבר בירושה לממשיכי השושלת דור אחר דור. חשיבות מיוחדת נשא ענין ה'כסא' בעיני רבוה"ק זי"ע, אשר התאמצו להעבירו ממקום למקום, כאשר העתיקו משכנם מעיר לעיר, ולשבת עליו בדחילו ורחימו, על אף הקושי שבדבר. כך עבר הכסא גולה אחר גולה, עד שמצא משכנו בס"ד בחודש האחרון, בביתו נאוה קודש של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

לקראת הנסיעה הרוממה של ציבור אנ"ש, בראשות כ"ק אדמו"ר שליט"א, במסע אל העבר ובמיוחד אל העיר וויזניצא ערש החסידות, דבר בעתו מה טוב לגולל קורות הדורות, מרשימות וזכרונות זקני החסידים, בהשתלשלות הדברים של כסא-קודש זה,שעליו ישבו רבוה"ק הצמח צדיק, האמרי ברוך והאהבת ישראל, זי"ע בוויזניצא, ומשם לגרויסווארדיין, ארץ ישראל וניו יארק, וערכו עליו את עבודתם בקדושה ובטהרה.

נסיים במאמר הידוע, המתאמרא בשם צדיקים תלמידי הבעש"ט הקי זי"ע (מובא בשם הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זי"ע, הרה"ק ר' שלום שכנא מפראהאביטש זי"ע, ועוד), שאמרו לפני פטירתם מן העולם: "עתיד לירד אפיקורסות להעולם רח"ל, והעצה נגד זה היא לדבר מצדיקים, אפילו פון אונז, אפילו פון אונזערע טישן און בענקלעך".

וויזניצא תרי"ד- תרע"ו

נכון כסאך מאז מעולם (תהלים צג, ב)

כשעבר רבינו הצמח צדיק זי"ע להתגורר בוויזניצא, לכהן בה כאב"ד עוד בחיי אביו רבינו התורת חיים זי"ע, דאג להעברת כסא קדשו של זקינו רבינו האהבת שלום זי"ע אל משכנו החדש בוויזניצא. וכך מסופר באבן שתיה החדש (עמ' ק"ט):

כאשר יצא ה'צמח' לדרכו לכיוון העיר בוויזניצא בלוויית מקורביו נשא רבינו את כסאו של זקנו הק' בעל 'אהבת שלום' בעצמו בידיו. בהיותם עלי דרך, נקלעו למסילה קשה ומתפתלת הזרועה בהרים ועמקים, ביקש אחד המלווים שה'צמח' ימסור לו את הכסא, כשהוא תמה ושאל על מה למה מתאמץ כל-כך הרבי להוביל בעצמו את הכסא בדרך חתחתים כזו, אך ה'צמח' לא הסכים למסור את הכסא, ולהטילו על שכם אחד מעוזריו, והתאמץ להובילו בידיו, באמרו להפתעת כולם: **"התגלה לי בחלום הלילה שוויזניצא תהפוך להיות מטרופולין של חסידות, עיר ואם בישראל; ראויה היא אפוא שאטרח בעצמי ואביא אליה את כסאו של זקני הקדוש"**. כך מצא לו הכסא מקום כבוד בחצר וויזניצא.

אחר תום המלחמה, כאשר גלה כבוד מבית חיינו וויזניצא, אל עבר העיר גרויסווארדיין, שבה השתכן רבינו האהבת ישראל זי"ע. באותם הימים כשחזר הרה"ק הדמשק אליעזר זי"ע מגרויסווארדיין לוויזניצא, מצא את העיר כולה חרבה ושסועה, כאשר גם בית המדרש של צדיקי בית וויזניץ היה שרוף כולו, אך למרות הכל, **התגלה נס ופלא, אשר הכסא הקדוש של מרן ה'אהבת שלום' מקאסוב, נשאר שלם כמות שהיה.** בעיני כולם נותר הדבר כחידה בלתי פתורה, כיצד זה ניצל הכסא מכליון ואיך לא נהרס בימי המלחמה, ויהי לאות ופלא. והרה"ק הדמשק אליעזר' נטלו והעביר את הכסא למקום הראוי לו, אל בית אביו הק' בגרויסווארדיין.

אמנם לא ידוע באיזה כסא מדובר פה, ואם זהו הכסא שאנו עסוקים בו. ברם איך שלא יהיה, מוסר הרה"ח ר' לוי וויזניצער הי"ו, מה שקיבל מבית רבינו האמרי חיים זי"ע, אשר כסא של ה'צמח' זי"ע שהיה ברשות רבינו זי"ע, עוד הביאו מעיר וויזניצא לגרויסווארדיין.

גרויסווארדיין תר"צ- תש"ד

והיה לכסא כבוד לבית אביו (ישעיה כב, כג)

כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע העיד, שזקינו רבינו הסבא קדישא זי"ע, היה יושב על כסא קודש זה, המיוחס לרבינו הצמח צדיק זי"ע.

לאחר פטירת הסב"ק זי"ע, נשאר הכסא בבית המדרש בגרויסווארדיין ברשות רבינו האמרי חיים זי"ע, שישב עליו בעת התפילות ועריכת השולחנות, עד להקמת ה'געטא'.

סיפר כ"ק אדמו"ר זי"ע (חסדי השם, עמ' ט"ו, הערה כ"ב): "כסא קדשו של מרן הצמח צדיק זצ"ל נשאר ב'געטא', ולא היה חשוב בעיני השוטרים, ולכן

לא לקחוהו. אחר המלחמה, כשעלו לארץ ישראל, נלקח גם הוא, וכיון שנשבר התייאשו מלהשתמש בו. ברם זכור אותו האיש לטוב, הרה"ח ר' דוד לייב שווארץ, שהתעסק לתקנו ועלה בידו, והמשיכו להשתמש בו (כהיום נמצאת בבית מרן (שליט"א) [זצ"ל])".

כסא מלוכה המחודש

ארה"ק תש"ז- תשל"ב

והקימותי את כסא מלכותך (דה"י-ב ז, יח)

כשעלה רבינו האמרי חיים זי"ע לארץ ישראל, לקח תיבה של עץ, והניח בתוכה כל חלקי הכסא, שהיה אז מפורק לאיברים איברים, ושמר עליו מכל משמר. וכך הגיע לארה"ק, יחד עם האמרי חיים זי"ע. שם חיפשו אחר בעל מלאכה ירא שמים שיוכל לתקנו ולהקימו שוב כמקדם. ואכן ניתנה המלאכה להרה"ח ר' נחמן קלאר ע"ה, שהיה נגר לפרנסתו, והוא תיקנו והרכיב חלקי העץ של הכסא החשוב.

ה'סחורה' (הלבדים) הישנה של הכסא, שהיתה מבד פרחוני ירוק, הניחו בתוך הכסא, מתחת להסחורה החדשה. וחלק מהסחורה מכרו להבחורים, שחטפו ממנה ועשו מהם 'קאפלעך'.

מאז שתוקן הכסא, ישב עליו רבינו האמ"ח תמיד, כל ימות השנה, והיה מקבל את העולם לעצה ולברכה - הנקרא פראוונען - על כסא רחמים זה, בקביעות.

כאשר ישב עליו רבינו [האמ"ח] זי"ע, היה יושב ומשתמש בו יחד עם שרפרף (-פיסן בענקל) נמוך מתחתיו. בתחילה לא ידענו את הסיבה לכך, אך לאחר כמה שנים התברר לנו הטעם, כאשר התיישב מי שהוא על הכסא והבחין שאי אפשר לישב עליו, כי הכסא לא היה יציב וירד קדימה, וכאשר התיישבו עליו היו נופלים ממנו לפניו, **ורבינו היה עז רצונו לישב דוקא על כסא-קודש זה, על אף הקושי שבדבר שהיה צריך סעד לתמכו, ועל כן התאמץ וסמך את רגליו על השרפרף, לבל יפול ארצה, ובלבד שישב על הכסא, שהיה כה חשוב בעיניו.**

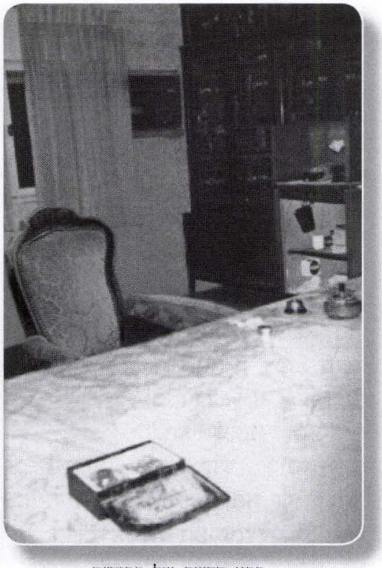

כסא קדשם של רבוה"ק
בבית רבינו האמרי חיים זצ"ל

כאשר הבחינו זאת, מסרו את הכסא לשפצו מחדש, בכלים מיוחדים לתיקון כלי עץ, שהיו כבר אז בימים ההם, ושוב לא השתמש בשרפרף (מפי הרה"ח ר' לוי וויזניצער הי"ו).

מאנסי תשל"ב- תשע"ח

מי ישב על כסא אדוני המלך אחריו
(מלכים-א א, כ)

מספר הר"ר יחיאל מיכל (ברמ"א) קלאר הי"ו, נכדו של הרה"ח ר' נחמן קלאר הנ"ל בזכרונותיו (עמ' ס"א): "הכסא מלוכה של הצמח צדיק זצ"ל שזקיני תיקן מחדש, היה מן הירושות החשובות בבית וויזניץ [**בהיותו כנראה ה'חפץ' היחידי** (לאפוקי ספרי קודש) **שעבר בירושה דור אחר דור לממשיכי מלכות בית וויזניץ**, שהרי הקיטל -לדוגמא- עבר לידי הרה"ק הדמשק אליעזר זי"ע, וממנו לרבינו האמרי חיים זי"ע, וכן כולם ואכהמ"ל]. וכאשר נחשכו המאורות בפטירת מרן האמרי חיים זי"ע, נפל בגורל בירושה לכ"ק אדמו"ר זי"ע במאנסי (ובבני ברק עשו כמתכונתו כסא דומה ע"י אומן ובעל מלאכה, אבל הכסא של הצמח זי"ע נמצא במאנסי).

[כאשר בנו התיבה להעביר בה את הכסא לאמעריקא, נכחה שם ברתא דמלכא, הרבנית ארנסטר ע"ה, ובכתה בדמעות על שצריכים להיפרד מחפץ יקר זה (מפי הרה"ח ר' שאול ראפאפארט הי"ו, שנכח שם)]

"בשעה שעבר הכסא למאנסי, ברשות כ"ק אדמו"ר זי"ע, תיקן אבי את הגלגלים להכסא (גם כשבנו ביהמ"ד 'אמרי חיים' במאנסי, רצה אדמו"ר זי"ע דוקא שאבי יתעסק בבנין ארון הקודש).

"הייתי נוכח בפעם הראשונה, כשחזר מרן זי"ע מארץ ישראל לאחר הסתלקות אביו מרן האמרי חיים זי"ע, כאשר ישב על הכסא של הצמח צדיק בפעם הראשונה, היה שם בביתו רק קומץ אנשים, ומבין בני הרבי זי"ע היה שם רק הגה"צ ר' אברהם דוב טוועריסקי שליט"א חדב"ן, ואני הייתי שם בין איזה בחורים יחידים, **וראיתי באיזה ארשת רצינית ישב על הכסא, לקח אז**

ציגארעטל והעלה עשנו, וישב זמן מה כולו תפוס שרעפים ולא הוציא מלה מפיו. המחזה היה נהדר ונורא.

"בתחילה לקח קוויטלעך בכסא זה, ובשנים קדמוניות היה רגיל הרבי זי"ע לישב עליו כל ערב בשעת קבלת קהל" (ע"כ מרשימותיו).

כיוצא בו שמענו מפי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א (בביקורו של כ"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א, ביומי דניסן העעל"ט, אחר שישב רבינו שליט"א על הכסא בלילות הסדר): **"סיפר לי איש אחד [ה"ה הרה"ח ר' גבריאל כהנא הי"ו], שהיה נוכח בעת שהגיע אאמו"ר זצ"ל מארץ ישראל אחר חג הפסח תשל"ב, בתקופה הראשונה להנהגתו, וכסא זה של זקיני הצמח צדיק זצ"ל כבר היה כאן, והראו לו לשבת עליו, עמד אאמו"ר זצ"ל פארקאכט בהתרגשות למשך כעשרה מינוט, עד שניגש וישב עליו.**

"אאמו"ר זצ"ל החשיב והוקיר מאד את הכסא הזה, ובמשך השנים ישב עליו בב' תקופות השנה, א) בליל התקדש חג הפסח, בשעת ערכית ה'סדרים'. ב) בימים הנוראים - ממוצאי שבת סליחות עד יום הכיפורים, קיבל קהל ביושבו על כסא זה".

עד כמה שהחשיב רבינו זי"ע כסא זה, תעיד העובדא הבאה:

פעם אחת ביושבו על כסא מלכותו בביתו נאוה קודש, נשבר אחד מרגלי הכסא של רבינו זצ"ל, וביקש רבינו ממשמשו שיגיש לו כסא אחר תחתיו. ההויז בחור שלא ראה לפניו כסא מכובד הראוי לרבינו זצ"ל, מלבד כסא קדשו של הצמח צדיק זי"ע שעמד שם בצד החדר על מקומו, התחיל להביא ולקרב כסא קודש זה, נענה לו רבינו זצ"ל: **"ניין ניין, נישט דאס! דאס איז א הייליג בענקל!"** (מפי המשמש הר"ר יעקב יוסף יונג הי"ו).

כסא קדשם של רבוה"ק בבית רבינו זצ"ל

בדומה לזה אירע פעם לפני הרבה שנים, בערב שבת אחד, כאשר גמר רבינו לבחון תלמיד הישיבה, אמר לו מרן זצ"ל שרב פלוני

(אדמו"ר חשוב ומפורסם זצ"ל) מגיע עכשיו לביקור, "גרייט אן א בענקל". הבחור שלא ידע גודל חשיבות כסא זה, רצה להכין בשבילו כסא זה של הצמח זי"ע. אולם רבינו זי"ע מנע בעדו, ואמר לו כנ"ל, שיביא כסא אחר, שהרי זהו "הייליג בענקל" (מפי הר"ר משה אברהם סרולאוויטש הי"ו).

ווילאמסבורג תשע"ט

כסאך יהיה נכון עד עולם (שמואל-ב ז, טז)

בחודש אדר העעל"ט, במלאת שנה תמימה לפטירת אבינו רועינו כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, החלו בחלוקת הירושה, מעזבון רבינו זצ"ל, שכתב במפורש אופן חלוקתה. והודיעו לכל האחים מרנן האדמו"רים שליט"א, שבאם יש לאחד תשוקה לאיזה חפץ מסוים, שיודיע על כך להממונים.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א גילה רצון קדשו, שאם אפשר להשיג - בלי מחלוקת - את כסא קדשו של רבינו הצמח צדיק זי"ע, תהיה לו חשיבות וזכיה להשתמש בחפץ יקר זה.

בסופו של דבר, זכה כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בס"ד בכסא המלכות, שמבין כל חפצי הירושה של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, נישום כסא זה כאחד החפצים היקרים ביותר. וכך עבר כסא מלכותם של רבותינו הקדושים זי"ע לחצרות קדשינו, ורבינו שליט"א כבר השתמש בו בחג הפסח העעל"ט.

כסא קדשם של רבוה"ק בבית רבינו שליט"א

ויה"ר שזכותם של הצדיקים הקדושים ישפיע עלינו השפעות חסדים ורחמים, וכל טוב סלה. ויקויים ברכתו של הרה"ק רבי וועלוויל מטשארני-אוסטראה זי"ע באגרתו לרבינו האהבת שלום זי"ע, **שיתחדש המלוכה שלו, שלא יזוז ממנו ומבניו ובני בניו מעתה ועד עולם**, אמן.

בני ישרים

וויזניץ

סיפורים ועובדות מפ"ק של כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מוויניצא זצללה"ה

בעל צמח צדיק

תולדות

הרה"ק מרוזין זצ"ל אמר פעם לאא"ז הצמח צדיק זצ"ל בעודו ילד, לאחר בואו בקשרי האירוסין עם בתו: יונגעלע קום אהער, אני נותן לך שתי גרייצער [מטבעות, לפי המעות במקום ההוא] אם תגיד לי איפוא נמצא השי"ת. ענה לו הצמח צדיק: ואני אתן ארבע גרייצער, אם אחד יגיד לי איפוא לא נמצא השי"ת, כי מלא כל הארץ כבודו. [וזהו יפה לילד שיאמר כך].

בעת קישור השידוכין של הצמח זצ"ל עם בתו של הרה"ק מרוזין זצ"ל, שאל הרה"ק מרוזין את התורת חיים מה הן מעלותיו של החתן, התחיל התו"ח למנות

א) שנקרא על שם אבי ז"ל. ב) שהי' ישן עמי במיטה אחת. ג) שנולד לי בזקנותי. נענה הרה"ק מרוזין זצ"ל ואמר : מספיק, אינני צריך יותר מזה.

אחר פטירת התורת חיים זצ"ל היו הרבה מהחסידים שלא רצו בתחלה להתקרב אל הצמח זצ"ל, ובתוכם הי' גם החסיד ר' יצחק דוד פוקס ע"ה שכבר הלך לחפש לו רבי ונסע לכמה צדיקים, ופעם אחת שבת ר' יצחק דוד אצל הצמח על שב"ק וראה איך שהצמח לובש ה"דאוועז קאפטן", ובעמדו באמצע לבישת שרוולו על ידו האחת, ועדיין לא הספיק ללבוש השניה כבר פנה ורץ ככה לבית המדרש לקבל פני שבת מלכתא, והתפעל ר' יצחק דוד מגודל התלהבותו לשבת קודש והאש הבוער בקרבו, ונתקרב אליו ונעשה חסיד מובהק.

הרה"ק רבי יעקב שמשון מקאסוב זצ"ל [בנו הגדול של הרה"ק התורת חיים זצ"ל], הי' מבוגר הרבה מהצמח צדיק זצ"ל, והיה גם הסנדק בברית מילה של הצ"צ, ועכ"ז נסעו כמעט כל החסידים להצ"צ, הצעיר שבבנים.

פעם כשהי' הצמח זצ"ל בבדעוואליא על שב"ק, אמר הצמח שהיו אצלו על שבת זו ד' בעלי רוח הקודש, הרה"ק האמרי יוסף מספינקא, הרה"ק רבי שמעלקא סעלישער, הרה"ק רבי הערשלע מליסקא ה'אך פרי תבואה' זצ"ל, והי' עוד אחד שאיני זוכר [אולי הרה"ק רבי משה מדעעש זצ"ל].

פעם כששהה הצמח זצ"ל בגלילות סיגעט נסע אליו הרה"ק ה'קדושת יו"ט' מסיגעט זצ"ל, שהיה אז יונגערמאן - על שב"ק. גם אביו הרה"ק ה'ייטב לב' זצ"ל נסע אז אליו באמצע השבוע.

להצמח צדיק זצ"ל הי' לו מסירות נפש בשביל תיקון ענין הצניעות, וכה סיפר אאזמו"ר ז"ל, בימי הצמח זצ"ל נתפשט פעם בעיר וויזניץ 'מאָדע' חדשה שהנשים הלכו באיזה כובע, והיה ענין 'מאדערן', והדבר לא הי' ניחא לי' להצמח צדיק. הלך הצמח באמצע היום - כאשר לא היו הבעלי בתים בביתם - וסיבב בעצמו מבית לבית כשנלוו אליו שני גבאים ולקח מהנשים אותם הכובעים, שלא יכלו להעיז פניו ומסרום לידיו. ואח"כ עשה מדורה ושרף את כל הכובעים.

בערב כאשר חזרו הבע"ב לביתם ונתוודע להם מה שעשה הצמח צדיק, נעשה מזה רעש גדול בעיר מאנשים הפשוטים, עד כדי כך שהוצרך הצ"צ לברוח לכמה שבועות מוויזניץ לעירה הסמוכה. אלא שבהמשך הזמן ראו אנשי העיר שנתמעטו פרנסתם, מאחר שיציאת הצמח מן המקום עשה רושם שנתמעטו שירות החסידים שהיו מגיעים להסתופף בחצרו, וזה השפיע לרע על פרנסת אנשי העיר, אז באו אליו בתחנונים ובקשוהו שיחזור לעירם והחזירוהו בכבוד גדול עד כדי כך שסלקו הסוסים מהעגלה והובילוהו בכבודם ובעצמם במקום הסוסים.

שמעתי מאאמו"ר ז"ל שבאחת השנים נסע הצמח זצ"ל למארינבאד, ובדרכו לשם הגיע למרחץ באדען לבקר אצל הרה"ק מצאנז זצ"ל ששהה שם. באותו ביקור הפציר הרה"ק מצאנז את הצמח שישאר אצלו לסעודת ראש חודש, אולם הצמח לא רצה להישאר ונסע הלאה למארינבאד. באחד הימים נפל קומת הבית בו התאכסן הצמח, וחייו היו נתונים בסכנה. הרה"ק מצאנז ששהה אז בבאדען, התהלך באותה שעה בחדרו הלוך ושוב, באומרו: ואתן אדם תחתיך (ישעי' מג, ד), הנוכחים שם לא הבינו את כוונתו, אולם באותם ימים (י"ג באב תרכ"ה) נפטר בוויזניצא הרה"צ רבי יעקב דוד זצ"ל בנו השני של הצמח מאיזה מחלה, והבינו שלזה היתה כוונת הרה"ק מצאנז. גם האמרי ברוך זצ"ל נחלה אז באותה מחלה ונתרפא. אאמו"ר ז"ל היה מספר, שכעבור מספר שבועות, כשהצמח שב לאיתנו וחזר לוויזניצא, ביקשו החסידים לראות את פגישתו עם בנו האמרי ברוך היות שגם הוא היה חולה ונתרפא, מה גם שהוא נותר עתה בן יחיד לאחר פטירת הרה"צ רבי יעקב דוד. אולם כשהגיע הצמח ונתן שלום לבנו לא ראו עליו איזה התרגשות. אח"כ אמר התורה על הכתוב בפרשת ויגש (בראשית מו,כט) ויבך

על צווארו בפגישת יעקב ויוסף במצרים, ופירש רש"י שיעקב קרא אז קריאת שמע שיעקב אבינו מחמת שעבר זמן רב מאז ראה את יוסף, היתה השתוקקות אהבתו אל בנו גדולה עד מאוד, אולם הוא לא רצה לנצל את אהבתו לבשר ודם, לכן קרא קריאת שמע. וכמו כן הצמח לא רצה לנצל את השתוקקותו לבשר ודם.

לפני ימים נוראים שנת תרמ"ה חלה הרה"ק הצמח צדיק זצ"ל, ורופאיו הזהירו אותו שלא יצום ביום הכיפורים, אך בני ביתו חששו שלמרות פקודת הרופאים יצום ביוה"כ, על כן פנו אז לגדולי הדור שישפיעו עליו שיציית להוראת הרופאים שלא יצום, אך לא הועיל מאומה והצמח התענה ביוה"כ.

גם למחותנו הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זצ"ל פנו בני ביתו של הצמח שישפיע עליו שלא יצום, ושלח לו הרה"ק מבעלזא מכתב ובתוך הדברים כתב לו, דאף שברור לו שאף אם יצום לא יזיק לו, כי רגלי חסידיו ישמור, אבל בכדי שלא יצא מזה תקלה שהחסידים המקושרים אליו ילמדו מזה לצום אף במקום סכנה, ולהם כן יזיק התענית, לכן מבקש ממנו שלא יצום. [קטע זה הושמט אח"כ כשהדפיסו המכתב בספרי התולדות].

ידוע בליל הסתלקות הצמח ז"ל ירדו גשמי זעף במארמארוש והי' היזק גדול להרבה נכסים מחסידי וויזניץ. גם הגויים אמרו אז כי ה"זאוואראחא" (רוחות סערה נוראות עם גשמי זעף) שאירעה היא כתוצאה ממשהו מיוחד שהתרחש.

הצמח צדיק זצ"ל נפטר בליל שב"ק כחצות הלילה. באותו זמן אחזו החסידים של הרה"ק האמרי יוסף מספינקא זצ"ל באמצע ריקודין, ונכנס האמרי יוסף ואמר להם שיפסיקו מלרקוד, כי הוא רואה שירדה חשכות לעולם.

עבודה

ידוע הסיפור כשהי' הרה"ק מצאנז זצ"ל בבאדין, ביקר אצלו הגאון בעל כתב סופר זצ"ל, ופלפלו שם בדברי תורה. באמצע השיחה באה ידיעה שהצמח צדיק זצ"ל שנסע דרך שם מגיע לביקור, עמד הרה"ק מצאנז ועזב את הכת"ס ורץ לקבל את פני הצמח צדיק, והניח את הכתב סופר יושב בביתו. והי' להכת"ס קצת חלישות הדעת מזה, שהיה 'שר התורה' במדינת אונגארן, וכל גדולי סביבת אויבערלאנד היו מתלמידיו. וסיפר הדברים לאחיו הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל, אב"ד קראקא.

לאחר זמן באיזה הזדמנות, שאל הגר"ש סופר את הרה"ק מצאנז, היתכן שעזב את אחיו לילך לקבל פני הצמח צדיק. השיב לו הרה"ק מצאנז, אצל בני ישראל קיימים שני הרים חשובים, הר סיני שעליו ניתנה התורה והר המוריה שעליו הי' עקידת יצחק, אולם כשבנו את בית המקדש בחר השי"ת את הר המורי' לבנות עליו הביהמ"ק, ולא בחר לבנות הביהמ"ק על הר סיני על אף שעליו ירד הקב"ה בכבודו ובעצמו לתת התורה לישראל, והסיבה לכך מאחר שעל הר המורי' מסר יצחק אע"ה את נפשו להקב"ה ע"כ הי' יותר חשוב הר זה שיבנה עליו את ביהמ"ק, נמצינו למדים כי מעלת המסירות נפש שיש לאדם שיהא מוכן לפשוט צווארו לשחיטה בעבור כבודו יתברך עולה במעלה על מקום שניתנה עליו התורה. ולכן הן אמת שאחיו הכת"ס הוא 'הר סיני', אבל את האברך הזה [הצ"צ] אני מכיר אשר הוא מוכן למסור את נפשו בכל עת ובכל שעה להשי"ת, ולפשוט צווארו ולהשחט על קידוש השם כמו ענין העקידה, למען השכינה הק' ולטובת כלל ישראל, ולכן רצתי לקראתו.

פעם בתום התפלה בחג השבועות שהיתה בהתעוררות רבה, כשהלך הצמח צדיק זצ"ל לקדש על היין, אמר: את ה'חציו לכם' כבר קיימנו, עתה נלך ונקיים את ה'חציו לה". כלומר שהתפלה היתה עריבה ומתוקה עליו, ולא היתה אצלו כ"כ עבודה, כי היה לו תענוג והנאת הגוף כשעסק בתפילה בבחינת 'לכם'. והאכילה היתה אצלו בכפייה בבחינת 'להשם', שקידש את רשותו קודש לה', ולא הי' לו

שום הנאה מאכילתו, רק שהוכרח לאכול מחמת ציווי השי"ת לקיים מצות עונג יום טוב, כאילו כפאו שד. ולכן היתה אצלו עבודה יותר מבתפילה.

הרבנית של הצמח זצ"ל נפטרה בצום גדלי', ובראש השנה שלפני כן היתה מסוכנת, ושלח הצמח לשאול את הרופא אם תחיה עוד עד אחר התפלה כי לא רצה להתפלל (לפני התיבה) ויצטרכו להפסיקו באמצע, וכאשר השיב הרופא שתוכל לחיות עד אחר התפלה התפלל בלי שירגשו עליו המצב.

הרה"ח ר' קלמן זינגער ע"ה הי' מזמר הניגונים החדשים של ראש השנה בשבתות הקודמים לר"ה בסעודה שלישית כדי שהצמח זצ"ל יכיר וילמוד את הניגונים עד ר"ה, פע"א כשהי' כבר סמוך לר"ה והצמח עדיין לא ידע הניגונים התרעם ר' קלמן ע"ז, וא"ל הצמח 'קלמן זיסער כשאתה שר הניגונים בסעודה שלישית מונחים לפני חלה יין ודגים, וכי יש לי אז זמן לשמוע ניגונים שלך?!'.

אצל הצמח צדיק זצ"ל הי' חסיד אחד שהלך רגלי מקיטוב לוויזניץ, באמצע הדרך ראה אחד מחסידי וויזניץ שכבר נפטר לבית עולמו, ונפחד מאוד מזה, ושאלו מה אתה מחפש כאן (בעוה"ז), ענה לו באתי לשמוע הרבי אומר את הברכות.

צדקה

אומרים שהרה"ק מהר"י מבעלזא זצ"ל אמר שהוא מקנא את הצמח בכח הצדקה שלו.

מספרים על מדת נדיבות לבו של הצמח צדיק זצ"ל, שאם לא היו משגיחים עליו, היה עלול לפזר כל ממונו לצדקה. עד שהעמידו גבאי מיוחד שישגיח על זה,

שהצ"צ לא יחלק את הכל לצדקה, כדי שישאר משהו לצורכי הבית. כשהבחין בכך הצמח צדיק, ייחד לו כיס מיוחד בתוך הוועסטיל מבפנים, והיה לוקח ממון בחשאי בשעה שהגבאי לא ראה, ונתנם לתוך הכיס, ומזה היה מחלק לצדקה.

ידוע שהצמח צדיק זצ"ל היה מחלק את כל כספו לצדקה. כאשר שאלו אותו מדוע מחלק כל כך, הלא אמרו (כתובות ס"ז ע"ב) המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, ונמצא שבזה שמחלק יותר מחומש הריהו עובר על דברי חכמים. השיב להם הצ"צ, כי אכן צודקים המה בדבריהם, אלא שבתחילה הרי הוא מפריש חומש, שכן ציוו חכמינו ז"ל, ותיכף בבוקר בהשכמה הוא מחלק את החומש לנצרכים. אמנם כאשר מגיע אליו אח"כ אחד הנצרך למעות וזקוק לעזר. וכי לא יתן לו כלום, הרי מוכרח ליתן לו משהו, ואף דבזה עובר על מאמר חז"ל הנ"ל, הלא אומרים שחסידים אינם מתייראים מעבירה.

וסיים ואמר: וכי מה יארע לי כשאעבור עבירה, הרי אצטרך ללכת לגיהנם בעבור זה, איז אויך פארפאלן, וגם זה אני מקבל על עצמי, כי הכל כדאי בכדי לעזור ליהודי.

מספרים על הרה"ק הצמח צדיק שהיה נותן ד' חומשים מהונו לצדקה, ולעצמו היה מחזיק רק חומש אחד. אף שבדרך כלל לא היו יודעים סכום כסף שהיה עובר דרך ידו לצדקה. אמנם קרה פעם ששלח הצ"צ סך מאתים קראנען לצרכי הבית, והי' חידוש גדול ששלח להם סכום גדול כל כך, עד שנודע להם שבא אז החסיד ר' יודל עביר ע"ה ונתן פדיון על סך אלף קראנען, ופיזר ממנו ד' חלקים לצדקה, ולפרנסת הבית השאיר רק חומש ממנו.

כאשר שאלוהו, הלא אמרו חז"ל (כתובות ס"ז ע"ב) המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, השיב להם הצ"צ שפירוש דברי הגמרא היא שלא יבזבז לעצמו יותר מחומש, אלא ד' חלקים יחלק לצדקה, וכך ישאר לעצמו רק חומש אחד.

הרה"ק הצמח צדיק זצ"ל נשאר בעל חוב גדול, מרוב הצדקות שהי' מפזר. עד כדי כך שאאזמו"ר ז"ל, אף כשהתגורר כבר בגרויסוואردיין, עדיין הי' עסוק לפרוע חובות זקינו הצ"צ זצ"ל.

אאזמו"ר ז"ל התבטא פעם אודות חלוקת הצדקה של זקינו הצ"צ זצ"ל, שאף שצריכים להתנהג כמנהג האבות, אבל חלוקת הצדקה אינני יכול לעשות כמוהו, מען דארף האלטן דערביי. [והיה נראה שרוצה לומר, שהוא איננו עומד במדרגה זו לחלק חלק כה גדול צדקה].

הצמח צדיק זצ"ל היה רגיל ליתן בכל יום סכום כסף לצדקה, עבור הצלחת המתנגדים שלו. וכן שלא יענשו בשבילו, ולא יוזקו מהקפדתו.

הצמח זצ"ל הי' שולח "וואכן געלט" גם להמתנגדים שלו. ואמו הרבנית ע"ה ביקשה ממנו שלא ישלח להם, ע"כ הי' מנכה להם קצת מהסכום, ולא הפסיק לגמרי לשלוח להם. החסידים היו תמהים על זה, אבל הוא ז"ל לא התחשב בזה.

תיקוני נפשות

הצמח זצ"ל אמר פעם להשוחט הרה"ח ר' יצחק דוד ע"ה אתה רואה כל העופות הנמצאים על הגג, אלו הם נשמות של שוחטים שנתגלגלו בהם, ואחר ששמע זאת עזב ר' יצחק דוד את מלאכת השחיטה, ובאו אנשי ווילחאוויץ בטענות להצמח, ואמר לו הצמח נישט דיך האב איך געמיינט, אבל לא רצה לשוב להשחיטה, ואמר איני רוצה לעמוד אצל הרבי על הגג.

הצמח זצ"ל עסק הרבה בתיקון נשמות, כמה פעמים הי' מסתכל על מקום מיוחד בההויף, פעם הפסיק באמצע אמירת 'ישתבח', אחר שאמר 'בורא כל הנשמות' עשה תנועה בידו וצעק על נשמה אחת בלשון רוסיש, "דרובער, גיי שוין אוועק פון דא, גיי אוועק!". בלילה הי' יושב הרבה פעמים ליד החלון והסתכל בחוץ זמן רב, אף שכפי הנראה לא הי' מה לראות.

פעם בא חסיד אחד להצמח זצ"ל, והי' קודם תפלת שחרית, ורצה החסיד לבקר קרובו שהי' דר בקיטוב (שסמוך לוויזניץ), והלך דרך הגשר מוויזניץ לקיטוב, ופגע שם אדם אחד ושאל אותו היכן הוא הולך, ואמר שהולך להרבי לשמוע ברכות השחר. אח"כ נזכר שהאדם שפגע כבר אינו בעולם ואחזו פחד ומורא.

לכ"ק הצמח צדיק זצ"ל היה חסיד בשם ר' שמואל אליעזר פעלדמאן ע"ה מווישאווא, והיה לו מקום קבוע אצל שולחן הטהור, כשנפטר לעולמו לא הודיעו להה"צ זצ"ל שנפטר, ובליל שבת קודש באמצע עריכת השולחן בעת זמר 'כל מקדש' הסתכל הצ"צ מאוד על מקום אחד בין העולם, אותו המקום שבו הי' הנפטר הנ"ל עומד בחיים חיותו אצל שולחנו של הצ"צ, וכשסיימו לזמר פנה הצ"צ להגבאי הרה"ח ר' זלמן הערשקאוויטש ע"ה ואמר לו, זלמן למה לא סיפרת לי שר' שמואל אליעזר כבר אינו בעולם, עכשיו היה כאן אצלנו.

והסביר הצ"צ ואמר, הנך מבין, אם איש יהודי יש לו הרהור תשובה באיזה מקום בחיין, ולאחר מאה ועשרים שנה כשמבקש שיניחו לו לילך לשם מוכרחים להרשותו. והנה זה עתה הבחנתי ששמואל אליעזר עומד במקום שהיה רגיל לעמוד בחיים חיותו, כי מכיון שהיה לו הרהורי תשובה בעולם הזה במקום זה, מוכרחים למלאות מבוקשו לבוא לכאן.

עיניו צופיות

הרה"ק משינאווא זצ"ל נסע פעם על שבת קודש להסתופף בצל הצמח צדיק זצ"ל ולא גילה מי הוא, והתנהג כאיש פשוט, ובעת קריאת התורה אמר הצמח שיקראו אותו לעלות לתורה ואמר הצ"צ את שמו ושם אביו. (זה הי' א קליינע קונץ אצלו).

זקנתי הרבנית הינדא ע"ה א"ח של אאזמו"ר ז"ל קודם לידת בתה הגדולה היתה מקשה לילד והיתה אז אצל אמה בדזיקוב (אבי' הרה"ק האמרי נועם זצ"ל כבר לא הי' בין החיים) והצמח זצ"ל הי' בביתו בוויזניץ ואמר "דער פולאק (כוונתו הי' על האמרי נועם שהי' גר בפולין) קומט מיר פארציילן (כלומר מעולם העליון) אז זיין טאכטער גייט צום געבורן, ער מיינט אז איך ווייס נישט".

מרגלא בפי כ"ק אאמו"ר זצ"ל לספר עובדא דלהלן.

פעם אחת קרא כ"ק מרן הצמח צדיק זצ"ל להגבאי הרה"ח ר' זלמן הערשקאוויטש ע"ה והראה לו ב' סכומי כסף שהיו מונחים לפניו על השולחן, שקיבלם משני אנשים לשם 'פדיון'. האחד מגביר פלוני - והיה סכום גדול של מאה קראנען, והשני ממלמד - והיה סכום מצער של חמשה קראנען [הסכומים אינם מדוייקים], ואמר לו הצ"צ שיסתכל על המאה ועל החמש, וסיפר לו השתלשלות הענינים של ב' נתינות הללו.

האיש שנתן סכום המאה היה גביר שטרם שיצא לדרכו מביתו חישב כמה נצרך לו להוצאות הדרך וכמה בדעתו ליתן לרבי, והסכימה דעתו שיתן חמש מאות קראנען. אלא שכאשר עמד לעלות על מסילת הברזל שהיה רגיל לנסוע ב'צווייטע קלאס', ראה והבחין שכבר נתמלא עד אפס מקום ולא היה מקום בשבילו, חשב בדעתו כי לא יאה לו לנסוע ב'דריטע קלאס', ועקב כך החליט לנסוע ב'ערשטע קלאס' שעולה בדמים מרובים, משום שכך מתאים לו יותר, ובשביל זה ינכה קצת מסכום הפדיון שהיה בדעתו ליתן להרבי, שחשב בנפשו שאין מן הצורך ליתן סך חמש מאות לפדיון, הרי אף כשיפחות קצת מהסכום עדיין תהיה נתינה יפה

של ארבע מאות קראנען, וכן אירע לו עם האכסניא בהיותו על אם הדרך והוצרך לשכור חדר ללון, החליט שילך לבית מלון נאה ויקר שמתים יותר לאיש נכבד כמוהו, אף שיעלה לו יותר מכפי חשבונו, וככה הפחית עוד קצת מסכום הפדיון.

כשהגיע לוויזניץ נזדמן לפניו מציאה רבה, איזה חפצים יקרים לקנות בזול שלא היה ביכלתו להשיגם בעירו וגמר המקח. וכך חישב הצ"צ ופירט איך שנזדמן לו עוד כמה דברים שהוציא הוצאות יותר מכפי חשבונו, ובעבורם נתמעט עוד יותר סכום הפדיון, עד שמצא מתנה יפה להביא לבני ביתו ולא נשאר בידו כי אם סכום מאה קראנען, וחשב שהרי גם אם יתן מאה קראנען זהו נתינה חשובה, וכי מי נותן פדיון גדול כזה, ועוד יוכל להיות "דער שענסטער איד".

אחר כך התחיל הצ"צ לספר קורות הפדיון של חמשה קראנען שקיבל מאיש שהיה מלמד תינוקו, שבהיותו עני לא היה ביכלתו לתת יותר משני קראנען להרבי. אולם חשב בדעתו איך יוכל לחסוך קצת כסף כדי שיוכל להוסיף על דמי הפדיון! ובלכתו לדרכו רואה שמחלקת הבאן שהיה בדעתו לנסוע בה אין שום מקום עבורו, ושמח על זה שיסע במחלקה אחרת שהיתה יותר בזול, והרוויח בזה חצי קראן שזקפו לדמי הפדיון. וכן כשהגיע להאכסניא נשנה הדבר שלא מצא מקום פנוי במקום שהיה רוצה להתאכסן, והחליט בדעתו שמוטב לו לישן בביהמ"ד וירוויח עוד כחצי מטבע, ועי"ז יהיה ביכלתו להוסיף על הפדיון, וכן חשב עוד איזה אופנים עד שהיה לו כבר סך שלשה קראנען לפדיונו.

אכן עדיין לא נתן מרגוע לנפשו בסכום זה, וברגע האחרון הרהר בדעתו שלא נאה להכנס עם פדיון פעוט כזה, והלך אל בעל הבית אחד מעירו שהיה מלמד את בניו בשנה שעברה, וביקש ממנו היות ומסתם ישלו לו את בניו גם בשנה הבאה, ע"כ מבקש ממנו שיתן לו עכשיו דמי קדימה שני קראנען על חשבון השכר לימוד דלהבא, כדי שיוכל ליתן להרבי פדיון יותר גדול, וככה עלתה בידו ליתן חמשה קראנען.

אז פנה הצ"צ להגבאי באומרו, עתה אמור לי עתה, איזה מהם חשובה יותר, פדיון המאה או החמשה, הלא בוודאי זה של חמשה שנתן המלמד, שבא לו ביגיעה ובמסירות נפש.

אאזמו"ר ז"ל הי' רגיל לספר העובדא שהי' אצל הצמח זצ"ל, שפעם בערב יוה"כ קרא לנגיד אחד שהי' לו שדות וכרמים, וביקש ממנו שיתן לו סכום של אלף ריינישׁ, שהוא צריך לזה עבור איזה דבר טוב. וענה הגביר שאינו יכול ליתן סכום גדול כזה, רק סכום פחות מזה, אבל הצמח אמר לו שאינו מוותר על כלום, ולמעשה לא נתן הגביר את הסכום, ושלח הצמח לקרוא אחר יהודי פשוט שהי' מלמד תינוקות ואמר לו הצמח שהוא צריך לסכום הנ"ל. והלך תיכף לכל הבעלי בתים שהוא למד עם בניהם, וביקש מהם שיתנו לו עכשיו על העתיד כפי חשבון משכורתו שתגיע לו בלמדו עם בניהם במשך התקופה הבאה, וככה קיבץ ואסף את הסכום בשלימות, ותיכף הביאו להצמח. [מה עשה הצמח עם הכסף לא ידוע].

לא עברו ימים רבים והי' מסירה על הגביר הנכבד הנ"ל בעניני מסחרו שלא הי' כדת והי' בסכנה גדולה לאבד כל הונו, ובא במרוצה אל הצמח, ואמר רבי אני נותן כבר כל הסכום המבוקש ואפילו יותר מזה, רק הצילו אותי וכו', אמר לו הצמח מה אעשה, הרי ביקשתי ממך והי' לך להבין שבערב יו"כ אפי' איש גס אינו חושב מממון, ואם אני מבקש ממך סכום גדול כזה מסתמא אני צריך לזה לאיזה סיבה, וכעת כבר איחרת את המועד ואינני יכול לעזור לך. ואותו יהודי פשוט שנתן כל הסכום עלה ונתעלה מעלה מעלה ונתעשר.

הנהגה

הצמח צדיק זצ"ל לא הניח לנשים להכנס אצלו, וכן נהג בנו הרבי ר' ברוכ'ל זצ"ל. [גם אאזמו"ר ז"ל נהג כן עד מעשה שהי'.]

עובדא הוה אצל הצמח צדיק זצ"ל, ששמע על המלמד של אאזמו"ר ז"ל ואחיו הרה"ק מאנטיניא ז"ל שלימד אותם איזה דבר שלא כהוגן [שמותר לילך פחות מד' אמות לפני נטילת ידים שחרית, וגם עשו כן], והעביר אותו ממשרתו. והתפלל לה' שישכחו נכדיו את כל אשר למדו מאותו מלמד, כי כח הפועל בנפעל. [ויש אומרים שהצ"צ זצ"ל העביר ידיו על מצחם, ושכחו כל מה שלמדו אצל מלמד זה].

כשהשיא הצמח צדיק זצ"ל את אאזמו"ר ז"ל, והי' זה שמחת נישואי נכדו הראשון, נתאסף קהל גדול על שבת האויפרוף, ולמחרתו ביום ראשון היו צריכים לנסוע להחתונה, והיו מוכנים מאות עגלות בשביל החסידים לנסוע ביחד עם הרבי להחתונה.

ויהי בבקר השכם ביום ראשון ר"ח אלול, שלח הצמח צדיק את הגבאי ר' אפרוי'קא ע"ה שילך להעיר את החתן אאזמו"ר ז"ל, ולהגיד לו שיבוא אליו תיכף, ושיקח אתו את התפילין. וכן עשה, שהעיר את אאזמו"ר ז"ל ומסר לו השליחות. ואאזמו"ר ז"ל ביקש ממנו שימתין לפחות עד שיברך תחילה ברכת התורה וכדו', אבל הגבאי האיץ בו שהרבי צוה עליו שיבוא תיכף ומיד, ובלית ברירה מיהר לילך להצמח, ותיכף כשהגיע הודיעו הצמח שנוסעים מיד להחתונה, והתיישבו על פיאקער שהי' נרתם אליו סוס אחד שהי' צולע, וככה נסעו הצמח צדיק ואאזמו"ר ז"ל עם הגבאים, מבלי להודיע לאף אחד שיצאו לדרכם.

ויהי בנסעם כברת ארץ הגיעו לאחד הכפרים, אז צוה הצמח צדיק לאאזמו"ר ז"ל שירד ויכנס לאיזה קרעטשמע ויאמר הברכות, והצמח צדיק התפלל ביחידות עד אחר שמו"ע. בינתיים נודע בוויזניצא שכבר נסע הרבי עם החתן, ומיהרו לבוא אחריהם והשיגו אותם במקום ההוא, והתפללו בציבור, ו אמרו הלל ביחד עם הצמח צדיק זצ"ל.

לאחר מכן הסביר הצמח זצ"ל את מעשהו, דלכאורה יש לתמוה, הלא כל אדם כשנוסע להשיא את צאצאיו, נוסעים אתו אחיו ומשפחתו וסתם ידידים, ואילו אני משיא עתה את נכדי הראשון, ואני נוסע לבדי. אמנם כוונתי בזה, שכשאני משיא את נכדי הראשון חפץ אנכי שכולם ישמחו ויהנו, ה"גוטע ברידער" בוודאי נהנים שהרבי משיא את נכדו החביב, אך במה יהנו השונאים. אולם בראותם שנסעתי בלי שום מלוים, על עגלה הנרתמת לסוס אחד הצולע על יריכו - בזאת תהיה הנאתם.

אאזמו"ר ז"ל לא נפקד בבנים כמה שנים לאחר נישואיו, והזכיר את עצמו אצל זקינו כ"ק מרן הצמח צדיק זצ"ל וביקש ממנו ברכה שיפקד בזרע של קיימא. ביקש ממנו הצ"צ סכום גדול בעד פדיון נפש, ואמר לו אם תתן לי כך וכך מעות אתן לך את ברכתי. טען אאזמו"ר ז"ל, וכי יש לי ברשותי סכום גדול כל כך, אך

למרבה הפלא הצ"צ לא וויתר, רק אמר לו שיכול ליתן לו משכון על זה. הלך אאזמו"ר ז"ל ונתן לו שעון הזהב שלו למשכון (שהיה שוה הרבה בימים ההם), וכמובן נפקד אאזמו"ר ז"ל ונולדה לו בת.

לאחר כמה חדשים נחלתה הבת באמצע הלילה, ואם הילדה זקנתי הרבנית הינדא ע"ה קראה לאאזמו"ר ז"ל ואמרה לו שילך להצ"צ להזכיר את בתו החולנית. מיהר אאזמו"ר ז"ל והלך אל זקינו הצ"צ להזכיר את בתו, ונתרגז הצ"צ ואמר, הלא הבטחת לי סכום כסף ולא קיימת הבטחתך, התנצל אאזמו"ר ז"ל ואמר, הלא נתתי משכון על זה, אך הצ"צ השיב, מה יש לי ממשכון ומה אוכל לעשות מזה, אני צריך את הכסף דוקא. אך אאזמו"ר ז"ל לא היה לו את הסכום הנדרש, וניסע להתחמק, הרי עכשיו מאוחר בלילה, ואיך אוכל להשיג את הסכום, תיכף כאשר יאיר הבוקר אלך להשיג את הכסף. אבל הצ"צ עמד בשלו שצריך עכשיו להכסף.

כאשר שמעה הרבנית מאניע ע"ה א"ח של הצ"צ זצ"ל את קול נכדה אאזמו"ר ז"ל, נכנסה ושאלה את אאזמו"ר ז"ל, מה אתה עושה פה באמצע הלילה, וסיפר לה אאזמו"ר ז"ל את כל המתרחש. הציעה להצ"צ, הרי אתה נותן לו בכל שבוע סכום כסף 'וואכן-געלט', על כן תנכה לו מהסכום למשך כמה חדשים, עד שיגיע הסכום לפדות את המשכון. אך הצ"צ לא הסכים ואמרי, וואס איך גיב - גיב איך, ער מוז געבן וואס ער האט צוגעזאגט.

הבחינה הרבנית ע"ה שלא תועיל לה כלום, לקחה בתורת הלוואה מהמעות שהמשרתות הפקידו אצלה (הגם שעפ"י הלכה צ"ע אם מותר לעשות כן), ונתנה את המעות לאאזמו"ר ז"ל. לא הי' לו ברירה אחרת והיה מוכרח לקבל את הכסף מזקנתו ומסרו להצ"צ. ואמר הצ"צ ז"ל, אויב אזוי קענסטו שוין אהיים גיין, זי וועט זיכער זיין געזונט. ואכן מיד היה שיפור במצבה של ילדה.

תיכף לקח הצ"צ את הכסף ומסרו להגבאי שהיה מיוחד לדברים אלו ואמר לו שילך מהר ויתן את הכסף לאחד מעניי העיר. כאשר הגיע הגבאי שם, ראה שלא היה בידם אפי' פרוטה אחת לצרכי שבת, וכארש רק הביא לשם את הכסף נתמלא הבית כולו אורה, והצ"צ ז"ל הרגיש בזה שצריכים הם למעות, ולכן ביקש מאאזמו"ר ז"ל הפדיון, כדי שיוכל לעזור להמשפחה

הנזקקת, ולא וויתר כלום אף לנכדו, זהו מעשה פלא להתנהג כזאת כלפי נכד שלו.

כשחלתה בתו היחידה של כ"ק מרן הצמח צדיק זצ"ל (הרבנית מסקאהל ע"ה) והיתה בעיר וויען, היה מגיע טעלעגראם בכל יום להודיע את המצב. אירע ביום אחד שהתאחר הטעלעגראם, והיה הצ"צ ז"ל מודאג מאוד ביום ההוא, עד שלא נתן מנוח לנפשו, והיו משתדלים להרגיעו ושאלו אותו מדוע הוא כ"כ בצער, הלא כבר נשמע כזאת שמתאחר הטעלעגראם, ומן הסתם הכל בסדר.

השיב הצ"צ ז"ל שאינו מצטער בשביל איחור הידיעה שלא הגיעה, כי גם הוא יודע שמתסמא הכל על מכונו, אלא סיבת חלישת דעתו היא, "באשר חשבתי שכבר הגעתי למדרגה של 'ואהבת לרעך כמוך', שכבר חקוק בלבי אהבתי לכל אחד מישראל, ואין חילוק אצלי אם תהיה בתי או בתו של אחרים. אמנם עכשיו הנני רואה שאינו כן, שהרי מזכירים לפני כמה חולים, אבל כשלא הגיעה הידיעה אודות בתי, הרגשתי בזה יותר ממה שהרגשתי כלפי אחרים, ועל דא הנני בצער שעדיין לא הגעתי למדרגה זו שיהיו כולם שוים אצלי.

הגה"ק ר' הילל מקאלאמייא זצ"ל הי' נוסע מעיר לעיר לומר מוסר. וכשבא לבוקאווינא שאל מי הוא המנהיג בגליל זה, ואמרו לו על הצמח צדיק זצ"ל שהיה הראש והמלך במחוז בוקאווינא. כשבא להצ"צ שאל אותו, למה אינו נוסע ממקום למקום להדריך את בנ"י ולומר להם דברי מוסר והדרכה. ואמר לו הצ"צ, כחיב "גם אויל מחריש לחכם יחשב" (משלי יז,כח) - פי' מה שהאויל עושה בחרישה החכם עושה במחשבה לבד. ועוד אמר לו, שגם בשבתו בביתו אפשר להשפיע להעולם.

מנהגים

הצמח זצ"ל שינה הרבה את נוסח התפלה.

הצמח זצ"ל לא התפלל ערבית במוצ"ש לפני שעה שבע, אולם אאזמו"ר ז"ל אמר ע"ז שאינו יכול לנהוג כן מפני טירחא דציבורא.

הצמח צדיק זצ"ל הי' בעל מקריא בתקיעות דראש השנה.

בויזניץ אין אומרים תפלת זכה שחיבר החיי אדם לאמרו בעת היכנס יום הקדוש, והסיבה לכך מתאמרי בשם הצמח זצ"ל שאמר 'חייב אדם' אינו רוצה לקרות לו מפני שחיבר תפלת זכה אשר הרבה ערליכע אידן האבן זיך אויסגעווינט בזה, אבל מ"מ אינו יכול למחול לו משום שבשבילו נשאר הגר"א מווילנא זצ"ל בהתנגדותו על חסידות, כי בימיו כמעט שהרה"ק בעל התניא וחביריו זצ"ל השפיעו על הגר"א לחזור בו מהתנגדותו, אבל החיי אדם הלך לאמו של הגר"א שיגזור עליו בגזירת כיבוד אם לבלתי המשך אחריהם, ומשום כך נשארה ההתנגדות בתוקפה, ולכך אין אומרים אצלינו תפלת זכאי. וגם אמר הרה"ק מאנטיניא זצ"ל שאינו מבין כיצד אפשר להוציא מהפה דברים כאלו הנזכרים שם (מענין החטא) בעת היכנס יום הקדוש לפני כל נדרי. . [אולם אעפ"כ לא השמיטו תפלה זו ממחזור וויזניץ, מפני שהרבה ערליכע אידן האבן זיך אויסגעווינט בתפלה זו, כלשונו של הצמח].

הצמח זצ"ל היה מאריך הרבה ביום הכפורים בתפלת נעילה, והיות שבנו האמרי ברוך זצ"ל היה אדם חלוש על כן בהפסקה שלפני תפלת נעילה היה שולח אותו אביו הק' להתפלל תפלה זו בבית המדרש העירוני. כמו כן הכריזו כי אלה

שאין להם כח לצום שילכו להתפלל בבית מדרש העירוני ששם סיימו מוקדם יותר ויכלו להפסיק הצום בזמן.

אומרים שהצמח זצ"ל אמר תהלים בליל הושענא רבא במהירות בשלש רבעי שעה.

אאזמו"ר ז"ל ואחיו מאטיניא ז"ל בעודם ילדים נסעו פעם בחול המועד, וזקנם הצמח זצ"ל אמר להם שהם מחללי יום טוב.

פעם נסע הצמח זצ"ל עצמו בחול המועד כשאמו הרבנית ע"ה קראה אותו שיבוא אצלו.

הצמח זצ"ל הי' פעם בבדעוולי בתשעה באב שחל בשבת והמשיך סעודה שלישית תוך הלילה בשירות ותשבחות (אבל לא אבל ח"ו) וציבור המתנגדים הרעישו ע"ז.

הרה"ק הצמח צדיק זצ"ל היו לו תפילין שנכתבו ע"י הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זצ"ל, ובימי מלחמת העולם השניה שלחו את הטלית והתפלין של הצ"צ ז"ל ע"י הבאן, ואז נעלמו הדברים.

אמרות

הצמח זצ"ל אמר בעת נישואי אאזמו"ר ז"ל שמבקש מהשי"ת שלא יפול ברעיונו חידושי תורה, כי אם יעלה ברעיונו יצטרך לאמרו כדי שלא יהא בבחינת

כובש נביאתו (ע' סנהדרין פ"ט ע"א), אבל מפני כבודם של המחותנים לא רצה לומר תורה ברבים.

חסידים הראשונים טרם נסעו אל רבם, היו מזככים את עצמם, משום שהיו מתביישים מהרבי. אבל היו יודעים גם כן, שהרבי יודע גם מה שהיה קודם לכן, וכעובדא הבאה:

פעם נסעו שני חסידים אל הצמח צדיק זצ"ל, ובדרך התווכחו ביניהם, האחד אמר שכיון שהולכים להרבי צריכים להרהר בתשובה ולהכין את עצמו ולזכך א"ע כי הלא יראה הרבי הכל על פניו, אמנם השני השיב שאין מן הנכון לעשות כן, כי אם יראה הרבי פנים מאירות לא ידע מה לתקן אצלו וישאר כמו שהי' מקודם, וא"כ צריך לילך כמו שהוא נראה בביתו.

אח"כ כשהגיעו להצמח צדיק, אמר להם דמצינו שני מאמרי חז"ל בגמ' (ר"ה ט"ז ע"ב), האחד הוא חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, וכן אמרו (שם) חייב אדם לטהר עצמו ברגל, ויש לרמז ד"ברגל" קאי על הרגילות שלו, וזהו שאמרו שצריך לטהר עצמו מהרגילות, ואם תאמר שהרבי לא ידע מה לתקן, ע"כ אמרו שיקבל פני רבו ברגל, שאף אם יטהר עצמו, עוד יראה הרבי התנהגותו בביתו, ולא יחשוב שע"י שרוחץ פניו לא יוכל לידע מה שהי' מקודם.

שמעתי מאאזמו"ר ז"ל שאמר בשם זקינו הצמח צדיק זצ"ל, דידוע מה דאיתא בחז"ל (ע' ברכות נז ע"ב) דשבת הוא מעין עולם הבא, ואמר דאיתא ג"כ בספרים שהרגשת נצחון במחלוקת הרי זה גם כן מעין עולם הבא, ואמר ע"ז הצ"צ זצ"ל, כיון שכן מוטב לי לעזוב העוה"ב של נצחון ולתפוס העוה"ב שמרגישים בשבת קודש.

ואמר אאזמו"ר על זה, שחשב אז לנפשו דלכאורה הלא יכולים לתפוס את שניהם, ויהי' בידו שני פעמים עולם הבא, הן מן הנצחון והן מן השבת, אלא על כרחך שזה בלתי אפשרי, כי אם יהנה מהרגשת הנצחון אזי כבר לא יהי' ביכלתו

להרגיש טעם בשבת קודש. וממילא אם רוצים לטעום טעם עוה"ב של שבת קודש, מוכרחים להתרחק מנצחון במחלוקת.

הרה"ק הצמח צדיק זצ"ל הקשה פעם בשולחנו, איך מקיימים מצוות התשובה, הרי זו מצוה הבאה בעבירה שאי אפשר לקיים מצוות התשובה עד אשר יחטא. ותירץ שאפשר לשוב בתשובה אף מבלי לחטוא מקודם, שהרי האדם משיג בכל יום יותר את גדלות הבורא ועבודתו, הרי הוא שב על מה שלא עבד את ד' אתמול כפי השגתו היום.

הצמח זצ"ל אמר פלא על אבי (התורת חיים זצ"ל) שלא הניח צוואה לבניו שלא ידורו בראמעניא, אני אצוה לבני ע"ז, ואכן אף אחד מצאצאי הצמח לא גר שם [שמעתי מאאזמו"ר ז"ל שדיבר אודות בעסעראביע והתבטא עליו 'דארט איז גארנישט דא' (כלומר מצב היהדות)].

כאשר יצא הצמח צדיק זצ"ל בפעם הראשונה מוויזניץ לנסוע למחוז מארמאראש, יצאו כל החסידים ללוותו עד הבאן סטאנציע וכשהגיע שעת הפרידה ביקש הצ"צ מהמלוים אותו שיברכוהו שיצליח בנסיעתו. הי' שם כפרי אחד איש פשוט שקפץ ואמר השי"ת יעזור שהרבי יצליח לאסוף ממון הרבה. וחייך הצמח באמרו ראו איזה השגה יש לאיש הזה ומה מבין יהודי זה מה זה הצלחה ?! שחושב שמטרת הנסיעה לאסוף כסף, הלא ענין אסיפת כספים אינו כי אם תירוץ וכסות עינים לרמות להבעל דבר שלא יעכב ואין זה עיקר מטרת הנסיעה, ולא בזה נמדדת ההצלחה, אלא עיקר הנסיעה הוא ענין אחר לגמרי. שאף אם אמנם נסע במסוה גשמי, הרי עיקר המטרה היתה רוחנית, כדי לתקן דבר מה ולפעול בעניני יהדות.

מרגלא בפומיה דכ"ק אאמו"ר זצ"ל לספר, שפעם אחת הי' אא"ז הצמח צדיק זצ"ל יושב בסוכתו בשמחת בית השואבה, וירד גשם שוטף לתוך הסוכה, וכמובן שלא יצא חוץ לסוכה למרות שירדו גשמים, כמנהגינו [ואף עשו 'עבירה' לברך

ברכת לישב בסוכה, אף שעפ"י שו"ע (או"ח סי' תרל"ט ס"ז, ובט"ז סקי"ז) אסור לברך באופן זה]. ונענה ואמר להמסובין, הבה ואספר לכם מעשה מהבעש"ט הק' זצ"ל:

פעם אחת בלילה הראשונה של חג הסוכות, ירד גשם שוטף בכל העיר עד שלא הי' אפשר לישב בסוכה, אך לתוך סוכתו של הבעש"ט הק' לא באו הגשמים, וישב שם עם החברייא שלו בלי מפריע, ונעשה רעש בכל העיר שהבעש"ט הק' יושב בסוכה והגשם אינו יורד בסוכתו. ואז הי' בעיר הרבה מתנגדים גדולים להבעש"ט הק' שעדיין לא האמינו בכוחו, רק חשבו אותו לקונצען מאכער, והי' שם אחד מהמתנגדים שהי' תלמיד חכם גדול, וגם חתנו הי' ת"ח, ובאו אליו החסידים להתגרות בו, ואמרו לו איך אתה יכול להיות מתנגד, הלא בא וראה בעיניך גדלות הבעש"ט שבכל העיר יורדים גשמים ובסוכת הבעש"ט אין יורדים גשמים. ובשמעו זאת לא נתעצל, והלך בעצמו לראות דבר זה, כי לא רצה להאמין להם, ורצה להווכח אם אמת נכון הדבר. אלא שלא הי' מתאים לו להיכנס לתוך הסוכה, ובא רק להסתכל מבחוץ, וראה שאכן כן הוא שבסוכתו של הבעש"ט הק' יבש לגמרי, והעולם יושבים בסוכה כאילו לא הי' כלום, ובחוץ הגשם שוטף. ויהי כאשר חזר המתנגד ההוא לביתו, סיפר הדברים לחתנו שהי' שם, ואף הוא הי' מהמתנגדים, והוסיפו לדבר סרה יותר מעד הנה, ואמרו שבוודאי כל זה הוא מהצד האחר רח"ל [ואי אפשר להוציא מהפה כל מה שאמרו שם, מפני שחשבו שזה מעשה כשפים, כפי שסברו אז הרבה מהמתנגדים].

ויהי ממחרת כשהלך הבעש"ט הק' בבוקר למקוה, פגש באיש הנ"ל, וקראו אליו ואמר לו, היתכן שבליל קדוש כזה - ליל חג הסוכות - יושב יהודי ת"ח ומדבר לשון הרע על יהודי אחר. והשיב לו הלה, נניח שדיברתי לשון הרע, אבל מהיכן אתם יודעים מזה, הלא לא נמצא אז באותו מעמד רק בני משפחתי, והם בוודאי לא סיפרו לכם כלום, וא"כ על כרחך שמלאכים או שרפים סיפרו לכם, וכי מותר להמלאכים לספר לשה"ר ורכילות, הלא גם המלאך צריך לקיים את התורה. ענהו הבעש"ט הק' ואמר לו, הרי יש בקבלה שמכל מצוה שיהודי עושה נברא מלאך טוב, ואם עושים המצוה בשלימות אזי גם המלאך הנברא הוא בשלימות, ואם לאו הרי גם המלאך הוא בעל מום, וכמו כן מכל עבירה נברא מלאך רע. וע"כ מהלשון הרע שדיברת נברא מלאך רע, ומלאך זה כל תפקידו ומהותו היא לדבר לשה"ר ורכילות, ומלבד זה אינו שוה כלום. וכשראיתי את המלאך הזה, ידעתי כבר שאתה הוא שבראת אותו ומה שהתרחש בביתך, ולא הי' צריך לספר לי שום דבר.

והמשיך הבעש"ט ואמר: ומה שזה חידוש בעיניך שלא ירד הגשם לתוך סוכתי, הלא זה דבר פשוט, דהלא כל הטעם ששולח הקב"ה גשמים בסוכות, הוא כמבואר בגמ' (סוכה כ"ט ע"א) משל למה הדבר דומה לעבד שבא למזוג כוס לרבו ורבו אינו מרוצה מעבודתו. לא כן במקום שהקב"ה שבע רצון ממעשיו, וכי מדוע ירדו שם גשמים. ע"כ המעשה שסיפר הצ"צ זצ"ל.

ותיכף כאשר סיים הצמח צדיק בסיפור המעשה, מיד פסקו הגשמים.

פעם הביא החסיד ר' משה אליעזר פוקס ע"ה השו"ב מווישאווא, להצמח צדיק זצ"ל, סכום כסף גדול לפדיון, והצ"צ ידע שלפי ערכו ומצבו הכלכלי, ולפי משכורתו בתור שוחט, לא הי' ביכולתו ליתן סכום גדול כזה. לכן שאל אותו הצ"צ, מדוע הביא כ"כ הרבה מעות בשביל פדיון. ענה ר' משה אליעזר, אספר לכם מעשה מהרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זצ"ל.

פעם בעת נסיעתו בדרך על הפיאקער, נתנמנם הרה"ק מטשערנאביל, ופתאום באמצע הדרך נעמדו הסוסים על מקומם, ולא רצו לזוז הלאה ולהמשיך בדרכם. והבעל עגלה עשה כל מיני פעולות שימשיכו הסוסים, אך לא עזרו כל טצדקי שיסעו הלאה, וכך נשתהו שם למשך זמן. בינתיים התעורר הרה"ק מטשערנאביל, ושאל להבעל עגלה מדוע אין נוסעים הלאה, והוא ענה שהסוסים אינם רוצים בשום אופן להמשיך, ולא ידע להשיב מדוע עמדו הסוסים. הוציא הרה"ק מטשערנאביל את ראשו מהעגלה והביט לפני הסוסים, והוציא מכיסו קערבעל [מין רוסישע מטבע בימים ההם] אחד וזרקו החוצה, באומרו "נו, דא האסטו דיינס". ומיד המשיכו הסוסים בדרכם.

אחר כך סיפר הרה"ק, כי היתה נשמה שכאשר דנו אותה בעולם העליון, ביקשה שהיות שנזדמנה להיות פעם בחייה אצל הרה"ק מטשערנאביל, יותן לה רשות לילך להזכיר את עצמה לפניו, שיראה לעשות לה טובה בעולם העליון, ואכן נתנו לה רשות, ובאה ועמדה באמצע הדרך, ולא הניחה אותי לנסוע עד שאעשה טובה בשבילה ואתקן אותה. והיתה צריכה תיקון קשה, ושאלתי אותה איזה שייכות יש לך עמי שאתה מבקש ממני תיקון, וענתה שהיתה אצלי פעם אחת עם פתקא ונתנה לי קערבעל אחד לפדיון, בזמן ובמקום פלוני, ואם כן יש

לה שייכות עמי. ואמרתי לה, אם אכן זהו כל השייכות שיש לך עמי - הֵא לך הקערבעל והנח לי לנסוע הלאה, ואל תעצרני בשביל אותו קערבעל שנתת לי. ע"כ המעשה.

וסיים ר' משה אליעזר ע"ה, שאמנם קערבעל אחד ווארפט מען נאך צוריק, אבל סכום גדול כזה לא יזרקו אליו בחזרה, שהרי אינו בנמצא סכום כזה בכיסו של הצדיק, וכך אהיה בטוח שהרבי יעשה לי טובה בעולם האמת [כידוע שהצמח צדיק זצ"ל היה לו עסק עם נשמות]. ולכן מסרתי את נפשי ליתן להרבי סכום גדול כזה, שלא יוכל לדחותי.

חתונת הצמח צדיק זצ"ל הי' ברוסלאנד, ואבי הכלה הרה"ק מרוזין זצ"ל הי' בעסטרייך ולא הי' לו רשיון מהשלטונות לנסוע להחתונה, וליווה הרוזינער את החתן עד הגבול והתפללו שם מנחה, וסיפר אאזמו"ר ז"ל שתפלת המנחה ארכה אז זיבן (או פינף) פערטעל שעה, אחר מנחה ישבו הרוזינער והתו"ח והצמח לשלחן, וציוה הרוזינער שכולם - אף הבעלי עגלות שהיו אנשים פשוטים מאוד - יברכוהו שיראה נחת.

כשחלה הרה"ק הצמח צדיק זצ"ל לפני ימים נוראים תרמ"ה הזהירו אותו הרופאים שלא יצום ביום הכיפורים. אך בני ביתו חששו שלמרות פקודת הרופאים יצום ביוה"כ, על כן פנו אז לגדולי הדור שישפיעו עליו שיציית להוראת הרופאים שלא יצום, ופנו אז גם להרה"ק רבי יהושע מבעלזא (עיין להלן אות פא) וכתב אליו מכתב, ובתוך הדברים כתב שאביו הרה"ק רבי שלום מבעלזא זצ"ל הי' פעם חולה ביוה"כ, ואכל בשמחה יתירה ולא ראינו שמחה כזאת רק בעת אכילת הכזית מצה.

בעת מחלוקת הרה"ק מצאנז זצ"ל עם בני הרה"ק מרוזין זצ"ל שאלו את זקיני הצמח צדיק זצ"ל מדוע אינו עומד לצד גיסיו, ענה הצמח שאינו יכול להתערב כיון שהוא עצמו שמע פעם מחותנו הרה"ק מרוזין זצ"ל שהרב מצאנז הוא מבית דין של מעלה.

אברכים שהתחתנו לפולין ועברו לגור שם שאלו את אא"ז הצמח צדיק זצ"ל אצל איזה צדיק יסתופפו (כי בימים ההם לא היה באפשרות לנסוע כ"כ בניקל עד לווויזניץ) הורה להם הצמח לנסוע לצאנז.

אאזמו"ר ז"ל הי' על קעסט בדזיקוב אצל חותנו הרה"ק האמרי נועם זצ"ל קרוב לשנתיים, וזקינו הצמח זצ"ל אמר אז עס טוט אים באנק שנכדו - אאזמו"ר - לא הי' יותר אצל חותנו.

אביו של האמרי יוסף מספינקא זצ"ל הי' חסיד זידיטשויב, וכאשר התחתן האמר"י בבארשא התחיל לבוא על ראש השנה להצמח צדיק זצ"ל, ואף נסע פעם לסעוד הסדר אצלו, כשנתאלמן הפסיק לבוא, והצמח אמר שמיצר לו שהאמר"י אינו בא עוד אצלו, אבל כשהי' הצמח בבעדעווליא שבמארמארוש על שב"ק, נסע האמר"י לשם להסתופף בצלו.

כל פעם כשהי' חל יומא דהילולא של הצמח זצ"ל (כ"ט תשרי) בשבת פרשת בראשית הי' אאזמו"ר ז"ל מזכיר תוך דברי תורה שלו את הצמח וגם את הגה"ק רבי אברהם דוד זצ"ל הבוטשאטשער רב, עדיין מונח בזכרוני שפעם רמז שמותיהם בר"ת תיבת אד"ם א'ברהם ד'וד מ'נחם, פעם אף רמז שמו בפרשת בראשית (בראשית ב.ו) וא"ד יעלה מן הארץ, א"ד ר"ת א'ברהם ד'וד. [והי' תמוה אצל החסידים מהו השייכות שלו להרב מבוטשאטש].

שמעתי בשם אחד מחסידי אא"ז הצמח צדיק זצ"ל שבשנה אחת אחרי ראש השנה נסע אחד דרך העיר בישטינא, ונכנס להרה"ק רבי מרדכי מנאדווארנא זצ"ל, ויהי כאשר שמע רבי מרדכי שהוא מחסידי הצמח ביקש ממנו שיספר לו סדר היום של הצמח בראש השנה, - באיזה שעה הלך למקוה, באיזה שעה התחיל אדון עולם, ובאיזה שעה היתה תקיעת שופר. החסיד הנ"ל תיאר הכל לפני רבי מרדכי, אח"כ קרא רבי מרדכי להגבאי ושאל אותו מה היה סדר היום בראש השנה אצל

רבי מרדכי עצמו, ונכחו לראות שסדר היום אצל רבי מרדכי הי' תואם עם סדר היום של הצמח.

וסיפר לו רבי מרדכי שביום ראש השנה בבוקר ראה שנתקדרו השמים ב'שווארצע וואלקענעס', והחליט שהיום לא יתפלל, כי ממילא לא יועילו התפילות, אח"כ ראה שהווואלקענעס נעשו קצת שיטערער, ושאל בשמים בסיבת הדבר, וענו לו שה'וויזניצער רבי' הלך למקוה, כאשר שמע זאת רבי מרדכי הלך גם הוא למקוה, אח"כ ראה שנעשה עוד יותר שיטערער, ואמרו לו שהצמח התחיל עכשיו "אדון עולם", ואז התחיל גם רבי מרדכי בתפלת שחרית, מתחלה הי' תפילתו **בניחותא** (שלא כדרכו שבדרך כלל התפלל בהתלהבות גדולה), **ובמשך תפלת שחרית** התלהב יותר ויותר, והכל היה בכח תפלת הצמח, עד שראה שנעשה אינגאנצען קלאָר, ואז אמרו לו שהצמח תוקע עתה בשופר, באותה שעה תקע גם רבי מרדכי בשופר.

כמה קטעים מנוסח התפילה שמתפללים אצלינו, מקורם עוד מהרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד זצ"ל. אמנם עיקר נגינת נוסח וויזניץ התחיל אצל הצמח צדיק זצ"ל.

פעם נפגשו הרה"ק הצמח צדיק זצ"ל והרה"ק רבי דוד מטאלנא זצ"ל, וסיפר הרה"ק מטאלנא להצ"צ שהיה זקוק פעם לסכום כסף גדול, ויש לו חסיד אחד עשיר שנתן לו המעות תמורת הבטחה שיבטיח לו שיזכה לעולם הבא. נענה הרה"ק הצ"צ זצ"ל ואמר: גם לי יש חסיד אחד [וכוונתו היתה על ר' יודל עביר ע"ה] שנותן לי הרבה כסף כהנה וכהנה, ואף פעם לא ביקש ממני שאבטיח לו עולם הבא, מפני שהוא רוצה לפעול בעצמו ע"י יגיעתו, זיך אליין אויסהארעווען און אויסבעטן עוה"ב. ומובטחני שכך ימשיך 'צו באבקען' [כן התבטא אאמו"ר ז"ל בלשונו] עם התהלים שלו, ובמשניות ושאר לימודים, עד שיזכה לסגל לו עוה"ב בעצמו.

הרה"ח ר' יצחק דוד ע"ה היה ראש החבריא מהחסידים שנסעו לוויזניץ. כאשר הגיעו סמוך לוויזניץ וכבר ראו מרחוק את גגות הבתים שבתוך העיר, התחיל ר' יצחק דוד לרוץ לבדו, והחבריא אמרו לו הרי כבר מגיעים ומה לך לרוץ, אמר להם: איך האלט שוין נישט אויס, ורץ תיכף לבית הרבי - הצמח צדיק זצ"ל.

הרה"ח ר' יצחק דוד ע"ה הי' אומר, דער רויטער רוצח (כן היה מכנה את הרה"ק הצמח צדיק זצ"ל בשביל שערותיו האדומות) נעמט מיר ארויס די געדערים.

הרה"ח ר' יצחק דוד פוקס ע"ה לא היה יכול להתנחם אחר פטירת רבו הצמח זצ"ל ולא נסע אל בנו הרה"ק האמרי ברוך זצ"ל, ואמר "הלואי עפענט זיך דער ערד און איך וואלט געקענט אריינשפרונגען", ואכן אחר שלש שנים נפטר בהיותו צעיר לימים. פעם שאלו אותו מדוע ידידו הרה"ח ר' יודל עביר ע"ה יכול לנסוע, ענה שאין לו הדעת של ר' יודל עביר.

אחר פטירת התורת חיים זצ"ל נסעו כמה חסידים לחפש רבי להתדבק אליו, והחסידים רבי יצחק דוד פוקס ורבי יחזקאל אברהם וויזעל ורבי יודל עביר ראזענבערג ורבי יוסף לייב כהנא ע"ה נסעו לצאנז, ר' יוסף לייב כהנא נשאר בצאנז [אמנם בניו הרה"ח ר' מרדכי פעלץ והרה"ח ר' יחזקאל נשארו בוויזניץ], אבל חבריו נסעו לסטרעטין ולקאסוב, ולמעשה נשארו בוויזניץ. ר' יצחק דוד פוקס ע"ה היה אומר שלולא הצמח היה נשאר בצאנז, ועל ר' יודל עביר אמר הרה"ק מצאנז זצ"ל "איך קען איהם נישט נעמען אויפ'ן מוח".

דביקות הסב"ק זי"ע בזקינו הצמח צדיק זי"ע

אאזמו"ר ז"ל היה דבוק מאוד אל זקינו הצמח זי"ע, ואף שבדרך כלל לא הי' אאזמו"ר ז"ל מדבר הרבה, אבל אם התחילו לדבר מהצמח זי"ע איז ער ארויס פון די כלים.

אאזמו"ר ז"ל התבטא פעם "וואס מיינסטו, וועז איך האב געוואלט אריינגיין צום צמח זי"ע, האב איך געקענט סתם אזוי אריינגיין ?!, איך האב געדארפט אפאר מאל זיין ביי די טיר, ביז איך האב זיך געפילט גרייט אריינצוגיין".

אאזמו"ר ז"ל בהיותו סמוך על שלחן חותנו הרה"ק האמרי נועם מדזיקוב זי"ע התגעגע מאוד לזקינו הצמח זי"ע בכל העינים, ובעיקר התגעגע לה'למנצח' שלפני התקיעות.

שמעתי מאאזמו"ר ז"ל שאמר כמה פעמים להאברכים שלא הכירו את הצמח זי"ע - וואס ווייסט עטץ וואס גוטס איז, נאר א גוטע זאך אפילו א קאליקע מאכט נאך איז עס אויך גוט [ואאמו"ר ז"ל הי' חוזר על מאמר זה בנוסח אחר קצת].

כשאאזמו"ר ז"ל גר בוויזניץ היה עורך שולחנו הטהור ביומא דהילולא של זקינו הצמח זי"ע, וזה הי' מהפעמים היחידים שראו אותו מוריד דמעות. אולם בגרויסווארדיין לא ערך שולחן, רק עשה סעודה בהשתתפות בני המשפחה הבנים והנכדים ובירכו ברכהמ"ז במנין.

פעם עשה אאזמו"ר ז"ל סיום מסכתא בנוכחות זקנו הצמח ז"ע וכאשר אמר אאזמו"ר נוסח הדרן עלך מסכת פלונית כנהוג [שבפשטות הכוונה שהמסיים אומר שבדעתו לחזור שוב על מסכת זו. אך יש לפרש "הדרן" גם מלשון הידור ונוי], פנה אליו הצמח ושאלו, אינגערמאן איך אתה אומר שיהיה "הידור" שלך על המסכת, וכי כל כך "הדר" אתה. ענהו אאזמו"ר ז"ל, הרי לא אמרתי "הדרי" עלך [בלשון יחיד], כי אין הכי נמי איני יכול לומר כן, אך הלא אמרתי "הדרן" עלך [בלשון רבים], ורומז לכלל ישראל, וכללות ישראל ביחד בוודאי הדורים ונאים הם.

אאזמו"ר ז"ל התבטא פעם אודות חלוקת הצדקה של הצמח ז"ע, שאף שצריכים להתנהג כמנהג האבות אבל אין ביכלתו לחלק כ"כ צדקה כהצמח ז"ע.

כשהיה אאזמו"ר ז"ל על קעסט בדזיקוב אצל חותנו הרה"ק האמרי נועם ז"ע היה שם על ראש השנה, ואמר שמתגעגע אל זקינו הצמח צדיק ז"ע בכל דבר אבל ביותר מתגעגע לשמוע מזקינו ה'למנצח' לפני תקיעת שופר.

אאזמו"ר ז"ל אמר שה'צמח' ז"ע הי' משלם פי חמש, אבער איך בלייב עכ"פ נישט שולדיג.

אאזמו"ר ז"ל אמר פעם בהיותו על ציון הצמח צדיק ז"ע שכשאמר הפסוק (תהלים קג,יז) וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם, רעדה אחזתהו בהתנאים שיש בדבר, אולם אח"כ נתחזק

בהתבוננו שמדיני התנאי הוא שצריך לומר התנאי קודם למעשה, וכאן שהמעשה קודם לתנאי, התנאי בטל והמעשה קיים.

ידוע העובדא שהצמח צדיק זי"ע שח פעם על שלחנו דלכאורה מצות תשובה היא מצוה הבאה בעבירה, שהרי כדי לעשות תשובה מוכרח האדם לחטוא מקודם, ותירץ הוא ז"ל שבכלל מצות תשובה היא לשוב בכל יום על מה שאתמול לא השיג כ"כ בגדלות הבורא ית"ש כמו שמשיג היום, והיינו שעושה תשובה על מיעוט עבודתו אתמול. בגמר עריכת השלחן שאל הצ"צ לנכדו אאזמו"ר ז"ל שאלה הנ"ל הלא תשובה היא מצוה הבאה בעבירה, וענה אאזמו"ר ז"ל הלא כבר שמענו תירוץ, ואמר הצ"צ, זה הי' עפ"י חסידות, אבל מהו התירוץ האמיתי, והשיב אאזמו"ר ז"ל וכי יש אמת גדול יותר מחסידות, וטפח לו הצ"צ ואמר לו דו ביזט א חאניאק.

אאזמו"ר ז"ל הי' לו ב' סידורים של הצמח, בסידור אחד השתמש בשעת אמירת נשמת בכל שבת, ובשבת ראש חודש התפלל מוסף בסידור השל"ה של הצמח.

אאזמו"ר ז"ל לא הי' בעל מספר, ובכלל לא דיבר הרבה. בהיארצייט של זקינו הצמח ז"ל הי' אאמו"ר ז"ל מנסה צו קוועטשן צו ארויסבאקומען מעשיות.

אאזמו"ר ז"ל התבטא פעם, שאין שום חילוק אצלו, אם הוא לומד בספר צמח צדיק, או בזוהר הקדוש.

בשב"ק פרשת בא שנת תרצ"ה סיפר אאזמו"ר ז"ל שזקינו הצמח צדיק זצ"ל היה אומר ח' פעמים תיבת 'תמיד' בתפילת נשמת בליל הסדר. ומאז נשאר שאמר

כן בליל א' מלילות הסדר. [כנראה מכיון שאביו האמרי ברוך זצ"ל לא נהג כן, ע"כ לא אמר כן בליל ב'].

בתקופה שהיתה המחלוקת בעיר קראלי, והיו מדברים מזה בביהמ"ד בין מנחה למעריב, נענה איש אחד ואמר שמעתה כבר נכנס הענין בנצחון. כששמע אאזמו"ר ז"ל דבר זה, אמר ששמע מזקינו הצ"צ זי"ע דאיתא בספרים שהרגשת נצחון במחלוקת הרי זה מעין עוה"ב, אולם הרי גם בשבת מרגישים טעם מעין עוה"ב (ע' ברכות נ"ז ע"ב), ואם כן איפוא, סיים הצ"צ, למה צריכים הנצחון, הרי יותר טוב ליקח השבת, שעי"ז ירגיש מעין עוה"ב. והוסיף אאזמו"ר ז"ל שמעולם תמה על דברי הצ"צ הללו, וכי איזה נתינת טעם הוא זה שלא לעסוק בנצחון משום שיכול להרגיש טעם עוה"ב ע"י השבת. הלא יתכן שרוצה לטעום ב' פעמים טעם עולם הבא - הן ע"י השבת והן ע"י נצחון. אלא על כרחך צריכים לומר שזה בלתי אפשרי כי אם יהנה מהרגשת הנצחון אזי כבר לא יהי' ביכלתו להרגיש טעם בשבת קודש, שאי אפשר להיות שניהם ביחד. ולפי"ז שפיר אמר הצ"צ שטוב יותר לעזוב הנצחון, שאם רוצים לטעום טעם עוה"ב של שב"ק מוכרחים להתרחק מנצחון המחלוקת.

הרה"ק רבי ברוך מוויניצא זצללה"ה

בעל אמרי ברוך

שאלו מאאזמו"ר ז"ל על מה ששינה הרבה מדרכי אביו בעל ה"אמרי ברוך" ז"ל, והשיב אאזמו"ר ז"ל שאמנם הוא מתנהג בדרך אביו, שכמו שאביו "האט נישט נאך געמאכט זיין טאטען" - כן הוא אינו מתדמה אחר מעשי אבותיו.

אאזמו"ר ז"ל הי' נוסע מדי שנה בשנה לעיר וויזניץ על יומא דהילולא (כ' כסלו) של אא"ז האמרי ברוך זי"ע, ואף שהיה נסיעה זו כרוכה בטירחה גדולה, לא רצה אאזמו"ר ז"ל לוותר עלי' מחמת שני טעמים. א' משום כיבוד אב, שע"י שנסע לשם היו נסעו עמו עולם גדול וכך היו זוכרים היארצייט, וב' שהרי צריך לפעול ישועות פאר אידן. וקרה פעם שחזר מנסיעה כזו, אמר אאזמו"ר ז"ל שנעשה בעל חוב ע"י נסיעתו, ולא הבינו דבריו, שהרי ידעו שלא הוצרך כלל ללוות כסף במשך הנסיעה. והסביר כוונתו שנעשה בעל חוב לכל אותם היהודים שהזכירו א"ע אצלו להפקד בדבר ישועה ורחמים, שצריך לפעול בשבילם כל אותן הישועות.

בשנה אחת כאשר אאזמו"ר ז"ל רצה לנסוע לעיר וויזניץ על יומא דהילולא של אביו האמרי ברוך זי"ע התקיימה איזה אסיפה של אנטיסעמיטן, לבקש נכלי דתות על היהודים. והיה בגדר סכנה לנסוע אז על באן לפי שהיו מכים יהודים, ומפאת המצב ביקשו מאאזמו"ר ז"ל שבשנה זו יוותר על הנסיעה ולא יסע, אך לא רצה להסכים, שכידוע היה מקפיד לנסוע (עיין אות הקודם), וכשראו שאאזמו"ר ז"ל עומד בדעתו שלחו כמה אנשים חשובים - ובתוכם אאמו"ר ז"ל - לאאזמו"ר וביקשו ממנו שלא יסע, פנה אל אאמו"ר ז"ל - ואמר : דו ביסט דאך א חסיד, וכי מה יכול להיות שיגעו פה - כשהוא מראה על לחייו [כלומר שיתנו לו מכת לחי] - "ווי וועט זיין פאר דעם וואס וועט דא אנרירן". ויהי כאשר שמע אאמו"ר ז"ל את הדברים האלה הפסיק מלהפציר בו עוד לא דיבר עוד כלום מזה.

אצל הוואך נאכט של האמרי ברוך זצ"ל ישבו ביחד הסבים הרה"ק התורת חיים זצ"ל עם הרה"ק מרוזין זצ"ל ודיברו ביניהם מהרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז זצ"ל, ואמר אז הצמח זצ"ל שהוא יודע כבר איזה שם לקרוא לבנו הנולד.

בימים הקדמונים הי' נהוג בעת קישור שידוכים (בחצרות הצדיקים) שהיו שולחים את הגבאי כשליח לעשות קישור השידוכים, וכן הי' גם אצל האמרי ברוך זצ"ל, וכשבאתה הכלה להחתונה ראתה הרבנית מרים מאניא ע"ה אשת הצמח זצ"ל שהי'

להכלה שש אצבעות בכל יד והרעישה געוואלד, ואמר אז הצמח שהכלה תהי' ארון הקודש טוב, ויהי' לה בנים טובים, ובזה נחה דעתה.

לאא"ז האמרי ברוך נולדו לו כ"א בנים, וכמה מהם נפטרו בילדותם.

הרה"ק האמרי ברוך זצ"ל, לא הי' יכול להכנס לאונגארן כל ימי רבנותו, בשביל מסירה נגדו.

אאמו"ר ז"ל אמר בשם אאזמו"ר ז"ל שאמר על אביו האמרי ברוך זצ"ל 'ער שווייגט און שווייגט און וועז ער ווערט מיד שווייגענדיג רוהט ער זיך אָפּ דערנאָך שווייגט ער וויטער', ואמר אאמו"ר ז"ל שאינו מבין זאת אלא שאביו אמר כן.

פעם אמר הצמח זצ"ל לבנו הרבי ר' ברוכ'ל, "דו האסט מיך פארשעמט, וועלן דיינע קינדער דיך פארשעמען" [כנראה הי' כוונתו על אאזמו"ר ז"ל ואדמו"ר מאטניא זצ"ל].

כשנפטר הרה"צ ר' יעקב דוד זצ"ל בנו של הצ"צ נתן האמרי ברוך ז"ל חליצה לאלמנותו.

אאזמו"ר ז"ל סיפר שבעת פטירת אביו האמרי ברוך זצ"ל נעמדו אז שתי המורה-שעות בשני החדרים בביתו מלכת.

אמרות

ההנהגה אצל הרה"ק האמרי ברוך זצ"ל היתה הנהגה אחרת לגמרי, מאביו הצמח צדיק ובנו אאזמו"ר ז"ל. לא הי' אומר תורה בדרך כלל, וכדו'.

אאזמו"ר ז"ל הי' אומר בשם אא"ז האמרי ברוך זצ"ל, דכשעושים דין וחשבון בעולם העליון עם איש פשוט, שאינו מיוחס, אפי' אם רואים שלא התנהג כ"כ כראוי ואינו כמו שהיה צריך להיות, עם כל זה יאמרו דסוף כל סוף לפי ערך מעשה אבותיו הרי מעשיו כהוגן, לא כן מי שיש לו יחוס אבות יתבעו יותר ממנו, שלפי מדרגת אבותיו היה צריך להתנהג יותר טוב ולעבוד השי"ת ביתר שאת. כדאיתא בשלה"ק (תורה שבכתב פרשת בחוקותי) על מה שנזכר באמצע התוכחה פסוק וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק וכו' (ויקרא כו, מב), דלכאורה אין זה תוכחה, אמנם ביאר שזהו ג"כ לגריעותא לישראל, שמאחר שהיו להם אבות כאלו מגיע להם עונש יותר על שעזבו דרך ה', ולפי"ז שפיר הם דברי תוכחה.

ואמר הרבי ר' ברוכ'ל ז"ל, דבאמת ע"י שיש לו אבות קדושים כאלו לא יהי' טוב בשבילו לעולם הבא, דלאחר מאה ועשרים שנה יתבעו ממנו יותר וייענש מחמת זה ויתכן שילך לגיהנם, בטענה שהי' לו אזא טאטע און אזא זיידע וכו', ועי"ז שהיו לו הורים כאלו ילקו אותו יותר מדוע לא התנהג כמותם, והיה יותר טוב בשבילו אם מקור מחצבתו היו מאנשים פשוטים שאז אין לטעון כנ"ל. אמנם סיים ואמר שמייסן וועט מען שמייסן, אבער ס'איז דאך כדאי צו האבן אזעלכע זיידעס, ויש לו שמחה במה שיש לו יחוס אבות, כי סוף כל סוף זכותם מסייע לו שיוכל לתקן את מעשיו יותר בניקל ולהתעלות בעבודת השי"ת.

שמעתי פעם מאאזמו"ר ז"ל שאמר בשם אביו האמרי ברוך זצ"ל לפרש דברי הגמ' (ברכות כ"ח ע"א) תנא אותו היום סלקוהו לשומר הפתח ונתנה להם

רשות לתלמידים ליכנס שהיה ר"ג מכריז ואומר כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לביהמ"ד ההוא יומא אתוספו כמה ספסלי א"ר יוחנן פליגי בה אבא יוסף בן דוסתאי ורבנן חד אמר אתוספו ארבע מאה ספסלי וחד אמר שבע מאה ספסלי.

והקשה הרבי ר' ברוכ'ל ב' קושיות. א) מי היה שומר הפתח אשר היה יכול לדעת את לב התלמיד והיה מבין אם תוכו כברו, הלא הרבי ר' אלימלך זצ"ל בודאי לא היה השומר, כי הלא הוא בעצמו ודאי היה יושב בפנים, ואיש פשוט הרי אינו מבין מיהו תוכו כברו. ב) מדוע נקטו הלשון אתוספו ספסלי, מאי נפק"מ כמה ספסלים נתוספו, והול"ל שנתוספו תלמידים.

אלא הביאור בזה דבודאי לא נתנו להכנס לכל מי שרצה, אלא סגרו את הדלת ומי שהיה תוכו כברו כבר מצא תחבולות בכל מיני אופנים להיכנס, אבל מי שלא היה תוכו כברו וראה שקשה להכנס לא הטריח את עצמו לעשות תחבולות להכנס, ובזה מיושב תמיהה הראשונה.

ווידער אויף די קשיא מדוע נקט ספסלי, אמר, דמקודם היו שם תלמידים כאלו שאף שלא הי' להם מקום לישב וללמוד, ישבו כמה תלמידים על ספסל אחד, כדאיתא בגמ' שד' תלמידים ישבו על ספסל אחד, אבל מיום שסלקוהו לשומר הפתח כבר נכנסו באקווועמערע מענטשן שרצו לישב על כסאות מיוחדות, ולכן נקט ספסלי ולא תלמידים, כדי להראות לנו החילוק בין התלמידים שהיו בעת שהי' שומר הפתח, להתלמידים שבאו אחר שסלקוהו לשומר הפתח.

האמרי ברוך זצ"ל הי' נוהג לעשות קידוש בקול רם, ופע"א לא הי' בשלימות הבריאות ובקשו ממנו שלא יעשה קידוש בקול רם כדרכו, באמרם שממילא לא נמצא שם ציבור גדול, ענה האמרי ברוך "מי שחושב שאצלי יש נפק"מ אם יש ציבור גדול או ציבור קטן חבל על ההוצאות שלו לבוא לכאן.

מנהגים

הרה"ק משינאווא זצ"ל הי' פעם אצל האמרי ברוך זצ"ל בוויזניץ ושאל אותו מדוע אינו לובש טערקישע טלית, אמר הר"ר ברוכ'ל גם אבי (הצמח) לא לבש טלית כזו, אמר לו הרה"ק משינאווא 'אביכם שמרו מן השמים' (משעטנז).

האמרי ברוך זצ"ל החליף נוסח 'אשת חיל' מהנוסח שהי' נהוג לשיר אצל אביו הצמח זצ"ל והי' אומרה בהנוסח שאנו שרים אותה ביום טוב. גם דודי מאטיניא זצ"ל זימר כן. אבל אאזמו"ר ז"ל החזירו להנוסח שזימרו אצל הצמח (וכפי שנהוג היום).

האמרי ברוך זצ"ל שינה התנועה של 'לא הביט און ביעקב' במוסף לראש השנה בפסוקי מלכיות זכרונות שופרות מכפי שאמר הצמח, ואאזמו"ר ז"ל אמר יום אחד בהתנועה של הצמח ויום אחד בהתנועה של אביו האמרי ברוך.

האמרי ברוך זצ"ל היה נוהג לחלק דמי חנוכה רק לצאצאיו הנשואים.

האמרי ברוך זי"ע נפטר בערש"ק בשעה 2:45 סמוך לכניסת השבת, והי' שם ציבור גדול, והי' רעש גדול בפטירתו שהי' צעיר לימים בן ארבעים ושמונה, ואאזמו"ר ז"ל על אף השבר הגדול יצא מהחדר מיד אחרי הפטירה להזכיר שידליקו נרות שבת קודש.

משפחתו של הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, היו חסידי וויזניץ [והיו נכדי הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זצ"ל בן אחר בן]. כשהי' רבי מאיר ילד, הי' חולה על רגלו, והביאו אביו לוויזניץ והזכיר אותו אצל כ"ק אדמו"ר האמרי ברוך זצ"ל. ובירכו

הרה"ק, "דער אויבערשטער זאל העלפן אז דו זאלסט קענען גוט גיין", ואכן הי' לו רפואה.

אולם כאשר התחתן אצל חסיד טשארטקוב, התחיל לנסוע להרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זצ"ל. בשנותיו המאוחרות, נפגש פעם עם דודי הרה"ק רבי חיים מאנטיניא זצ"ל, ואמר לו בדרך צחות, "דער טאטע זכרונו לברכה האט טאקע אנגעוואונטשען, אז איר זאלט קענען גוט גיין. אבער אזוי גוט גיין, אויף צו קענען גיין פון וויזניץ ביז קיין טשארטקוב, דאס האט ער שוין נישט געמיינט".

ביארצייט של אביו האמרי ברוך זצ"ל התקיים סיום משניות בביהמ"ד והעמיד אאזמו"ר ז"ל 'תיקון' ואיחל לחיים.

מרן רבה"ק רבי מנחם מענדיל זי"ע מוויניצא

בעל 'צמח צדיק'

אלה תולדות:

מרן רבה"ק בעל 'צמח צדיק' זי"ע נולד בכ"ד לחודש אייר שנת תק"צ, לאביו מרן רבה"ק בעל ה"תורת חיים" זי"ע. שמחת ה"ברית" נערכה בב' סיון "יום המיוחס", ונקרא שמו ע"ש זקנו מרן רבה"ק בעל ה"אהבת שלום" זי"ע. בעודו נער רך כבן שש שנים, החלו השדכנים לחזר אחר אביו בהצעות שידוכין שונות. לבסוף התקבלה הצעתו של הרה"ק רבי דוד לייב מנדבורנא זצוק"ל, שהציע את הרבנית מרת מרים מאניא ע"ה בת הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע, וגמרו את השידוך ע"י שליח.

שמחת הנישואין התקיימה בלא השתתפות הרה"ק מרוז'ין, כעבור שמונה שנים, בשנת תר"ד, בהיות החתן בן י"ד שנים. לאחר נישואיו היה רבנו סמוך על שולחן חותנו הגדול בעיירה סאדיגורא, במשך שבע שנים, עד ליום פטירתו ג' חשוון תרי"א. לאחמ"כ עבר לדור בצל אביו הק' בקאסוב, לאחר זמן נקרא לבוא ולכהן פאר בק"ק

וויזניצא כמרא דאתרא. לאחר פטירת אביו ביום כ"ה אייר תרי"ד, הכתירו אותו רבים מחסידי אביו כממשיך דרכו וממלא מקום אביו, על אף היותו הצעיר שבבנים.

ביום ג' תשרי תרמ"ג נפטרה עליו מחברתו בקודש, הרבנית מרת מרים מאניא ע"ה. בימי הקיץ קודם פטירתו שנת תרמ"ד גברה מחלתו, ונסע למרחץ טריסקיוויץ, ושהה שם כמה שבועות לצרכי רפואה, אולם לא הוטב לו.

בר"ה שנת תרמ"ה, לא ירד להתפלל לפני התיבה מפאת חולשתו, בליל יום הכיפורים לאחר תפילת מעריב נענה ואמר בקודשו: "**הבה נאמר עוד פעם אחת "לדוד מזמור" עם הציבור**", ופתח בקול שאגה כבימי צעירותו ובכוח גדול כימים ימימה.

מגודל מחלתו וחולשתו הרבה, ניטל ממנו כוח הדיבור ולא דיבר כמה ימים אלא בלחש ממש, עד כי בליל שבת קודש בראשית, ער"ח מר חשוון תרמ"ה, אחר התפילה ולאחר "קידוש", ניצחו אראלים את המצוקים והשיב את נשמתו הטהורה לבוראה, כשהוא יושב על כסא קודשו, לבוש בבגדי שב"ק. ההלוויה התקיימה במוצש"ק ר"ח מר חשוון תרמ"ה ומנו"כ בוויזניצא.

דברי תורתו נדפסו בספר הק' "**צמח צדיק**" עה"ת ומועדים.

רואים את הקולות... ויעמדו מרחוק

כידוע התפלל מרן רבה"ק בעל ה"צמח צדיק" זי"ע בקול גדול חוצב להבות אש, שהיה נשמע למרחקים. שנה אחת פרצה מחלת החולי-רע ל"ע בעיר וויזניץ והוטל הסגר על העיר אין יוצא ואין בא. ולא יכלו החסידים לנסוע אל רבנו לראש השנה. בעיר קיטוב השוכנת ליד וויזניץ [ורק נהר מפסיק ביניהם], נחלקה דעתם של חסידי ה"צמח" כדת מה לעשות. חלקם אמרו, כיון שאיננו יכולים להתפלל עם הרבי, נתפלל בבית הכנסת בקיטוב. וחלקם אמרו, נלך לכיוון העיר וויזניץ עד היכן שהשלטונות מתירים ללכת, ושם נעמוד בתפלה. וכן עשו שהלכו עד הנהר המפסיק בין וויזניץ לקיטוב. את כל התפלה התפללו לעצמם, **אבל ב"לדוד מזמור" נשמע קולו של רבנו עד המקום אשר עמדו שם, ואמרו המזמור עם רבנו פסוק בפסוק.**

(**נפש נחמיה** עמ' רכג)

זה הגורל אשר לפני ד'

שמעתי מאבי ז"ל מעשה פלא ששמעו מפי בעל המעשה בעצמו - וגופא דעובדא הכי הוי: אחד מחסידי רבה"ק ה'צמח צדיק' זי"ע היה כל ימיו יודע מחסור ועוני, והדחקות שורה בביתו במלוא תוקפה ועוצמתה. פעמים רבות היה מפציר ברבנו

ה'צמח' שיעתיר בעדו להתברך בשפע פרנסה בהרחבה, אך מצבו נשאר תמיד בכי רע. פעם אחת הבזיק רעיון נפלא במוחו, הוא פנה אל רבנו ה'צמח' ואמר לו **שהוא רוצה לקנות כרטיס הגרלה בפיס וישלח את פרטי הכרטיס לרבנו כדי שיתפלל בעבורו שכרטיס זה יעלה בגורל הזוכה, ועל ידי זה סוף סוף יזכה להתעשר בממון רב.** רבנו ה'צמח' הסכים לבקשתו זו ואכן שלח הלה את פרטי הכרטיס לבית ה'צמח' לבקש בעד מספר זה שיעלה בגורל האמיתי.

היות והאיש התגורר בריחוק מקום מוויזניץ, ביקש מגיסו שדר בקרבת מקום לבית ה'צמח', שיום לפני מועד ההגרלה יכנס אצל הרבי להזכירו שיעתיר בעדו שיגריל. בבוא גיסו לפני ה'צמח' להזכירו בדבר, אמר לו ה'צמח' שיבוא אליו למחרת ביום ההגרלה, בעת לכתו למקום. **כצאת ה'צמח' מהמקוה, סימן בידו למלווהו והיכה באצבע צרידה כאומר שהעסק מתחיל להתקדם.** אולם כשסיים תפילת שמונה עשרה, פנה אליו ה'צמח' ואמר לו: **"לבסוף לא איסתייע מילתא".**

כעבור מספר ימים, תוצאות ההגרלה התפרסמו בשער בת רבים והלה ראה שמספר הכרטיס שבידו לא עלה בגורל. מיד הגיע אל רבנו ה'צמח' בתרעומת קשה על כך שלא זכה הכרטיס שהתפלל עליו רבנו. השיבו רבנו ה'צמח' ברוח קדשו: "בעת ששלחת לי את פרטי הכרטיס שקנית בדוכן ההגרלות, החלפת בטעות את מספר הכרטיס למספר הסדרה שלו, **ואכן צא, בדוק ותמצא כי הכרטיס שפרטיו היו אצלי, זכה ועלה בגורל כפי שהעתרתי עליו...**"

(טובות זכרונות עמ' נב)

כיבוד אם - עד היכן?

בוויזניצא, בחצר קדשו של ה'צמח' היו מחלקים מזון ומחיה לבני המשפחה מידי חודש בחודשו. היה שם אחד מבני המשפחה הרחוקים, שהיה מרבה להציק ולהפריע להתנהלות ביתו של רבנו, **ואעפ"כ היה רבנו ה'צמח' שולח אליו כרגיל את החלוקה כאילו לא עשה מאומה.** פעם אחת הגדיל אותו האיש להצר את צעדי בית רבנו, עד שהמקורבים אנשי הבית ניסו לשכנע את ה'צמח' שעכשיו לכל הדעות כבר הגיע הזמן להפסיק לתת לו את כספי החלוקה החודשית. רבנו לא השיב לדבריהם כלום והמשיך הלאה בסדר יומו העמוס לעייפה.

באחד הימים הגיעה שמועה לאוזני רבנו, שאמו הצדקנית ע"ה הגיעה אליו מקאסוב לבקרו. תיכף ומיד שינס מתניו ונסע לקראתה לקבל את פניה בכניסה לעיר, שם לקח אותה על ידיו ונסע עמה במרכבתו עד לביתו. בהגיעם אל הבית, אמרה אמו הצדקנית לרבנו, שבאה עד הנה **משום שיש להם כאן בוויזניץ קרוב אחד** [הוא אותו

אדם שהפריע לרבנו תמידין כסדרן בעזות פנים ומצח] **ותמיד הייתם נותנים לו סכום קבוע למחייתו, ועכשיו בא לקבול לפני שהסכום אינו משביע אותו ואת בני ביתו, לכן אני מבקשת ממך שתוסיף לו על הסכום שקיבל עד עתה...** רבנו שמע את בקשתה ולא ענה מאומה על זאת, והחסידים הבינו שאכן מילא את בקשתה.

הפעם השניה שכיבד את אמו הצדקנית ע"ה ביתר שאת - היתה פעם אחת בערב יו"ט ורבנו ה'צמח' אמר למשמשים שהוא רוצה לנסוע לקאסוב לבקר אצל אמו. למרות היום העמוס והשעה המאוחרת, יצא לדרך בלוויית משמשיו וקהל מצומצם מאד. בהגיעו לקאסוב נכנס אצל אמו ע"ה **וביקש ממנה שתיתן לו מעט כסף כדי שיוכל לקנות קצת טבק** [כוונתו היתה בזה שתראה אמו ע"ה, שעל אף העובדה שהוא כבר רבי גדול לאלפי חסידים, מכל מקום עדיין הוא כתינוק הכרוך אחר אמו ונזקק לעזרתה]. **ואכן אמו ע"ה נתנה לו שתי מטבעות כסף כדי שיהיה לו טבק בשביל שתי ימי יו"ט הבאים.**

(**שם**, עמ' מח)

מקורי עפעפי אזיל כמזחיל

העיד החסיד מו"ה אשר אנטשיל עדעלשטיין ז"ל על מרן ה"צמח צדיק" זי"ע, כי כשאמר את תפילת "אנא בכח" ו"רבש"ע" אחר הספירה: **"ראיתי בעצמי איך שהזיל דמעות רבות, שהשתלשלו עד לשולי הקאפטין, וכל המעיל היה לח מחמת דמעותיו!"**

(**זכרון אשר** עמ' קג)

מרן רבה"ק **בעל 'אמרי ברוך'** זי"ע מוויזניצא זי"ע

אלה תולדות

נולד בשנת תר"ה לאביו מרן רבה"ק בעל ה"צמח צדיק" זי"ע. ונקרא שמו בישראל ע"ש הרה"ק רבי ברוך ממעז'יבוז' זי"ע.

בלילה שלפני הברית ישבו זקניו הק' מרן רבה"ק רבי חיים מקאסוב זי"ע אבי אביו, והרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע אבי אימו, ושוחחו משך כל הלילה אודות הרבי ר' ברוך ממעז'יבוז', ולמחרתו הבין כבר אבי הבן באיזה שם צריך לקרוא לרך הנולד.

בהגיעו לפרקו בשנת תרי"ז לערך [בשנה השלישית למלכות מרן רבה"ק בעל ה"צמח צדיק" זי"ע], דיברו בו נכבדות להקים בית ישראל עם ש"ב הרבנית הצדיקת מרת צפורה ע"ה, בת הרה"ק ר' אריה לייב שפירא זי"ע מזי"טומיר [בעל בית הדפוס המפורסם, בן הרה"ק ר' שמואל אבא זי"ע מסלאויטה (בעל דפוס סלאויטה), נכדו של הרה"ק ר' פנחס מקוריץ זי"ע].

לאחר פטירת אביו מרן רבה"ק בעל ה"צמח צדיק" זי"ע בער"ח חשון תרמ"ה, סירב להתעטר בכתר האדמו"רות על אף היותו בן יחיד לאביו. חסידי אביו הפצירו בו מאד עד כי ניאות לבקשתם להתעטר בעטרה שהלמתו ולהנהיג את העדה הקדושה ביד רמה.

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע שלח לו, מכתב תנחומים: "**הנני לנחם אותו, על הלקח עטרת מעל ראשו, כבוד אביו הקדוש זצ"ל תנצב"ה ומי שבירך את האבות יברך את הבנים ויזכה ברוחו פי שנים**".

רבנו לא האריך ימים על האדמה, ובהיותו בשנת המ"ח, בערש"ק כ' כסלו תרנ"ג נתבקש לישיבה של מעלה ונתעלה לגנזי מרומים בפניא דמעלי שבתא. ומנו"כ בוויזניצא באוהל אביו הק'.

דברי תורתו נאספו בספר "אמרי ברוך".

דרכו של איש אלוקים לכבוש

ישמח הלב ותגל הנפש במתק אמרות טהורות נובעים ממעין הברכה ציס"ע ה"ה כ"ק אאמו"ר זצללה"ה, **אשר כבש בקרבו קדוש, שזה דרכו של איש אלוקים לכבוש כדאי' בתולדות הק' סוף פרשת בראשית** ועיין בפנים בפי' הפסוק ויסתר משה פניו וגו', אמנם לפעמים הי' שומעים איזה יחו"ס קול דברים שיצאו מפי קדשו אמרות נעימות כלפיד אש בוערות, בקיצור נמרץ נבחר מחרוץ.

(מתוך הסכמתו של מרן הסב"ק בעל "אהבת ישראל" זי"ע
לספה"ק "אמרי ברוך")

כי עני ואביון אני

שח זקיני הרה"ג מוה"ר **מרדכי אריה הלוי הורוביץ זצ"ל** אב"ד באנילא, כי דרכו בקודש של מרן רבה"ק בעל ה"אמרי ברוך" זי"ע היתה לנסוע לעיירות לשבות שם, כפי שנהגו אבותיו הק' לחזק אנ"ש. פעם אחת בבואו לאחת העיירות נערכה לו קבלת

פנים נלהבת ביותר, כל העיירה והמרא דאתרא בראשם יצאו לקראתו בבגדי שבת, מזמרים בתופים ומחולות עם לפידי אש, וכבוד גדול עשו לו בבואו לשערי העיירה. הרב עלה למרכבה שבו ישב ה"אמרי ברוך", והקהל שהלכו אחר המרכבה מרוב שמחה והתלהבות כמעט נשאו את המרכבה על כתפיהם.

תוך כדי הכניסה לעיירה סיפר ה"אמרי ברוך" לרב שישב לצדו, תשמע נא מה שאירע לי פעם אחת ביושבי על מרפסת ביתי ועגלה רתומה לסוסים בקול רעש גדול נכנסה לחצר, שלחתי את הגבאי לברר מי הוא זה שהגיע עם הסוסים בסערה. וחזר הגבאי ומסר לי שאחד החסידים הביא את בנו שהוא משותק ל"ע וזקוק לרפ"ש, ומחמת שהבן אינו יכול לילך ברגליו הוצרכו להביאו בעגלה עד לפתח ביתי. ואף שחסיד זה עני ואביון, שכר עגלה טובה וסוסים חזקים, למען הביא על בנו מזור ומרפא.

סיים מרן ה"אמרי ברוך" את סיפורו, **האם יכול אותו חסיד להתפאר ולהתגאות שנוסע בעגלה רתומה לסוסים, הרי היה מוכרח לעשות כן? כמו"כ אני מטופל בבנים בלע"ה שפרנסתם עלי, אף שהדבר לא ניחא לי מוכרח אני לכל הכבוד הזה להכנס לעיר במרכבת סוסים...**

(מפי הרב חיים משה הורוביץ שליט"א)

לראש ולא לזנב

מרן רבה"ק ה"צמח צדיק" זי"ע היה כידוע מתפלל בהתלהבות גדולה. אבל בנו מרן רבה"ק ה"אמרי ברוך" זי"ע התנהג בדרך זקינו הקדוש מרוז'ין והתפלל בנחת. וגם מיעט בדיבור. לפיכך היו מחסידי מארמארוש שלא יכלו להסתגל לדרך החדשה.

פעם אחת הגיעה שיירת חסידים ממרמרוש אל הרבי. הכיר עליהם הרבי שאינם באים אליו בחשק גדול.

אמר להם הרבי, אספר לכם מעשה: חסיד קאסאב אחד נקלע בדרך מסעיו בערב שבת לעיר פרמישלאן. כידוע לא היו יחסי ידידות בין מרן רבה"ק בעל ה"תורת חיים" מקאסאב זי"ע להרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן. [כידוע היתה דרכו של הצדיק מפרמישלאן לגלות מדרגותיו ורוח הקודש שלו ברבים. וה"תורת חיים" ועוד צדיקים התנגדו לדרך זו, והדברים עתיקים]. לא רצה אותו חסיד להיות אצל רבי מאיר. מה עשה שכר אכסניא בקצה העיר ולא נכנס לבית מדרשו של רבי מאיר. בהגיע זמן מנחה של שבת חפץ החסיד לראות מה נעשה אצל הרבי בשעה זו. החליט להכנס לבית מדרשו כשתחשך ואף אחד לא יראהו.

בבואו לבית המדרש שמע שהשבוע לא יערוך הרבי שולחנו בסעודה שלישית. אחר כך יצא הרבי ואמר: למאיר קשה קושיא. בגמרא ברכות (ה, ב) נאמר שלרב הונא החמיצו ארבע מאות חביות יין. נכנסו אליו החכמים ואמרו לו שיפשפש במעשיו. אמר להם מי ששמע עלי דבר מה שיודיעני. אמרו לו שמענו שאינך נותן לאריסך את חלקו בזמורות הגפנים וכו'. אמר להם מקבל אני לתת לו. איכא דאמרי הדר חלא והוה חמרא [חזר החומץ ונעשה יין]. ואיכא דאמרי אייקר חלא ואיזדבן בדמי חמרא [התייקר החומץ ונמכר בדמי יין]. וקשה איך יתכן שיחלקו במציאות. מאיר רוצה לשמוע תשובה על זה.

אמר להם רבי מאיר: הנה באה השמועה שמאיר נהיה רבי. וקשה על זה שהרי מאיר הוא חוטא ופושע, ואיך יכול הוא להיות רבי. על זה עונים החסידים אהדר חלא והוה חמרא. כלומר נכון שמאיר היה בבחינת חומץ. אבל עכשיו חזר בתשובה ונעשה בבחינת יין. אבל החסיד מקאסאב אומר **אייקר חלא ואיזדבן בדמי חמרא. כלומר מאיר אינו ראוי להיות רבי, אלא לפי הדור השפל הזה מתאים גם מאיר להיות רבי. ע"כ סיפר רבנו לחסידים ממרמרוש...**

(נפש נחמיה עמ' רמא)

ולבקר בהיכלו

סיפר מרן הסב"ק בעל ה"אהבת ישראל", שפעם אחת באחרון של פסח כשבא אביו מרן רבה"ק בעל ה"אמרי ברוך" זי"ע לסעודה, הנה בעמדו על מפתן הביהמ"ד ראה שביהמ"ד מלא בחורים נערים, ורצו החסידים לדחפם לחוץ שלא יבלבלו אותו, **אבל לא הניחם, באמרו שאם לא יהיו כאן, ילכו למקומות אחרים.**

(נועם שיח עמ' ס"ד)

ימליכו בקול

מי יוכל לשער נעימות הקולות שאמר בקבלת שבת המזמור "הבו" ועתה בעוה"ר הקולות יחדלון ולא יהיה עוד כזאת. **ובשעת הקידוש כשהיה אומר "מלך העולם", כמעט נתבטל ממציאות והמליך את הקב"ה על כל העולמות.**

(קונטרס "זכר רב")

מעלה עשן

מסופר שבעת קשרי השידוכין בין מרן **רבה"ק בעל ה"צמח צדיק" זי"ע להרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע**, כאשר בתו של רבנו זי"ע נישאה **להרה"ק רבי שמואל מסקאהל זי"ע**, בנו של הרה"ק רבי יהושע מבעלזא, היה ויכוח בין המחותנים היכן ידורו בוויזניצא או בבעלזא, פ"א ראה הרה"ק מבעלזא את רבנו זי"ע מעשן בביהמ"ד כשהוא אחוז שרעפים, והכיר בגדלות המוחין שלו ויצא מהתפעלות מרבנו, כשנפגש עם מרן רבה"ק בעל ה"צמח צדיק" זי"ע אמר לו הרה"ק מבעלזא "**אם תלמדו את בני לעשן כמו שבנכם מעשן, מוכן אני בחפץ לב שיגור בוויזניצא**"!

(קדוש וברוך עמ' סב)

עמדי מפני ת"ח

מרן רבה"ק הסב"ק בעל ה"אהבת ישראל" זי"ע סיפר, כי לפני נישואיו נסע איתו אביו הק' לסדיגורא, להשתטח על הציון של זקנו הרה"ק מרוז'ין זי"ע ובאותה הזדמנות נכנסו לקבל ברכתו של בנו וממלא מקומו - **הרה"ק ר' אברהם יעקב מסדיגורא זי"ע.** בהכנסם, קם הרה"ק בפני רבנו [ה"אמרי ברוך"] (מרוב הערצתו כלפיו) - הגם שהרה"ק היה דודו [אחי אמו], וגם היה מבוגר מרבנו ביותר משתי עשרות שנים. הרה"ק נתן לחתן מטבע זהב לדורון דרשה, ונשק לו על מצחו, בברכו: "**שיהיה ממכם דור ישרים יבורך**". יצוין, כי הסב"ק הפליא צורתו, שהיתה כפני מלאך.

(נועם שיח עמ' ס"ו)

שויתי ה' לנגדי תמיד

בעת ששבת **מרן רבה"ק ה"צמח צדיק" זי"ע** בעיירה בדבליא שבמארמרוש, באו להסתופף בצלו צדיקים ורבנים חשובים, בין היתר הרה"ק ר' צבי הירש מליסקא, הרה"ק ה"ייטב לב" ובנו ה"קדושת יו"ט" מסיגעט, הג"ר שמעלקא מסעליש, הג"ר מנחם מענדיל מדעש, הגאון ה"קול אריה" מברגסז זצ"ל ועוד צדיקים. כאשר שב הרה"ק מליסקא לביתו, התבטא בפני בניו: "את הרבי [ה"צמח צדיק"] אי אפשר כלל להשיגו, ואילו את בנו [רבנו] ראיתי איך שישב בעת עריכת השולחן, שארכה שמונה שעות, **וכל הזמן לא הסיח דעתו מדביקות הבורא, אף לרגע אחד**".

(קדוש וברוך עמ' סד)

נקיטה הוי מעשה

פעם בין כסא לעשור, כשהתהלך רבנו בחצר ביתו לשאוף אוויר צח, הביא לו משמשו צעיף, שיכרוך סביב צווארו [באזור ההוא של הארץ - שהוא הררי - היה קריר מאוד בחודש תשרי], מחשש שיצטנן ולא יוכל להתפלל לפני התיבה ביום הכיפורים.

העיר לו רבנו: "**האמן לי, שיותר הייתי יכול להתפלל ג' פעמים בימים הקדושים, מאשר לקחת פעם אחת את האתרוג בידי**".

(**אמרי ברוך** עמוד נח)

וישר ונאמן

הרה"ק רבי שמואל מסלאנים זצוק"ל [בעמח"ס "דברי שמואל"] אמר עליו: **הוא "הגון שבהגונים!"**

(**מאמר מרדכי** ח"ב עמ' רלב)

בוצין בוצין מקטפיה ידיע

בילדותו שמע פעם רבנו ה"אמרי ברוך", שיהודי התנצל בפני אביו הק' **רבנו ה"צמח צדיק" זי"ע**, כי הוא אינו "כלי" שיוכל לקבל השפעות טובות.

העיר על כך הילד החכים ואמר: "הרי כלי אינו נפחת מהיות 'כלי', רק בשיעור של מוציא רימון [כמבואר במשנה כלים יז, א], ואמרו חז"ל [עירובין יט.] כי אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון, **ואם כן, אפילו הוא ריק ח"ו הרי הוא אינו מוציא רימון, ועדיין שם כלי עליו, ולפי"ז יכולים כל ישראל לקבל השפעות חסדים ורחמים**".

(**אמרי ברוך** עמ' כח)

הרה"ק רבי ישראל שלום יוסף ממעזיבוזש זצ"ל

נולד בחודש חשוון, שנת תרי"ג, לאביו הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל בעיר זינקוב. נקרא על שם זקניו הקדושים, רבי ישראל מרוזין, רבי ישראל מסאווראן ורבי שלום יוסף מסאדיגורא, זצ"ל. ביום ב' אלול, שנת תרכ"ו, נשא את הרבנית הצדקנית מרת חיה שרה רבקה ע"ה, בת דודו הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זצ"ל.

אחרי נישואיו התגורר בסאדיגורא, סמוך לשולחן חותנו הקדוש, משך ארבע עשרה שנה, עד פטירת אביו הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל, ביום י"ט תשרי, שנת תרמ"א, אז עבר למעזיבוז, למלא מקום אביו ולישב על כסאו בנהגת עדת החסידים.

לפני נסיעתו להתיישב במעזיבוז, כשנכנס להיפרד מחותנו הקדוש, אמר לו חותנו, שבעלותו לכהן באדמו"רות מעזיבוז, למלא מקום אביו, יקפיד לא לשנות ממנהגי אביו וזקניו הקדושים, אף שבסאדיגורא סיגל לעצמו הרבה מנהגי רוזין. אכן, בהגיעו למעזיבוז הנהיג את כל הענינים על פי מנהגי אבותיו, אף שבכמה ענינים לא שינה ממנהגיו בעת היותו סמוך על שולחן חותנו בסאדיגורא.

בפי זקני החסידים היה שגור, שטרם נסיעתו למעזיבוז, בא אחד מחסידי חותנו הרה"ק מסאדיגורא, אל רבו, לשאול איך מניח לחתנו לנסוע למלא מקום אבותיו במעזיבוז, בזמן שידוע שאדמו"רי מעזיבוז לא האריכו ימים. השיב לו הרה"ק מסאדיגורא: "הבעש"ט הקדוש חי במעזיבוז כשלושים שנה, לכן אינני חושש מלשלוח אותו לשם". זכה אכן רבי ישראל שלום יוסף להתגורר במעזיבוז שלושים שנה.

שנים רבות אחרי נישואיו לא נפקד בזרע-של-קימא ולא זכה לפרי-בטן. פעם בא אליו חותנו, הרה"ק מסאדיגורא, והראה לו את הדין המובא בשולחן ערוך, "נשא אשה ושהתה עמו י' שנים ולא ילדה, יוציא", היינו, שמי שעברו עשר שנים מנישואיו ולא נולדו לו ילדים, צריך לגרש את אשתו ולשאת אשה אחרת, שמא יבנה ממנה. ענה לו חתנו: "אבער וואו קען מען זיך אפשיידען פון אזא הייליגען שוועך?" [אבל איך יכולים להיפרד מחותן קדוש כזה?].

הוא נשאר להתגורר עמה, אף שלא נפקדו בדבר ישועה, עד יום פטירתה בדמי ימיה, ביום כ"ה סיון, שנת תרמ"ח. היא נטמנה בבית-החיים במעזיבוז. ראה את נוסח מצבתה להלן, נספח א, אות נו.

אחרי פטירתה נשא בזיווג-שני את הרבנית הצדקנית מרת בת שבע טראנא ע"ה, בת הרה"ק רבי יעקב שמשון חודרוב זצ"ל, רבה של קהילת באפאלי. ממנה זכה להיבנות ולהיפקד בזש"ק.

מיד בהגיעו למעזיבוז, למלא מקום אביו ולישב על כסאו, קבלוהו אנשי העיר וקהל החסידים בחיבה עזה והתקשרו אליו בעבותות-אהבה. גם הוא, לעומתם, התמלא עליהם בחיבה יתירה והתמסר עבור הכלל והפרט ברוחניות ובגשמיות, כדרך אביו.

במיוחד היה מפורסם ומוזכר בהערצה בפי יוצאי מעזיבוז, אודות מעשי החסד הרבים שהפעיל בעיר. מקורבו, החסיד רבי יצחק רבי יוספ'ס ממעזיבוז, שהיה ממונה על חלוקת העצים לעניים לפני החורף, סיפר:

"פעם שלח רבינו שליח לקרוא לי, שאבוא לבית-המדרש. כשהגעתי לשם, המתין לי רבינו בבית-המדרש, ויחד עמו המתנתי עד שכל המתפללים יעזבו את המקום. אז אמר לי רבינו, שברצונו שאבוא עמו הלילה למחסן העצים, שהיה בחצר ביתו, ללכת יחד עמו לחלק עצים למשפחות העניות. בלילה הגעתי לשם ורבינו הלביש מעיל פשוט ועטף ראשו במטפחת, כדי שלא יכירוהו. כך עברנו מבית לבית, לחלק את העצים בין המשפחות, כשאף אחת מהן אינה מעלה על דעתה, שהכפרי שהביא את העצים, הוא לא אחר מאשר רבינו בכבודו-ובעצמו. אחר כך השביע אותי רבינו שלא אגלה לאיש את שראו עיני".

כאביו, כן הוא, היה דואג רבות לצורכי החיילים-היהודים הרבים ששהו במעזיבוז בגין שרותם הצבאי בצבא רוסיא. היהודים, שנזרו עצמם ממאכלי טריפה ונבילה, נהנו יום-יום על שולחנו ממאכלים כשרים ומזינים. מדי יום הכינו עבורם מאות מנות מזון, והיו תקופות שהכינו אלפי מנות ביום. כל זה, שעלה הון רב ועצום, נתרם מהונו הפרטי של רבי ישראל שלום יוסף.

בכתב-עת "המליץ", מוזכרים פעולותיו הגדולים למען החיילים היהודים במעזיבוז. מסופר שם, שאסף כסף רב, על מנת להאכילם אוכל כשר. בשנת תרמ"ה אסף סכום גדול, של אלף רובל-כסף, אבל השלטונות לא הסכימו שהחיילים יהודים יאכלו בנפרד, אלא דרשו שיאכלו מהמטבח הכללי.

כשהיה בשנתו החמישים ושמונה, נחלה במחלה קשה. הוא נסע לצורכי רפואה לכפר דוויעזנקא, הסמוכה לעיר וויזניצא, שם היה רופא מומחה, וכן מעיינות-מרפא, אולם לדאבון-לב, שבק חיים ביום כ"ט מנחם-אב, שנת תרע"א, והשיב נשמתו הטהורה ליוצרה. בגלל המרחק הרב מדוויעזנקא למעזיבוז לא נשאוהו לשם, אלא נקבר באוהל אדמו"רי בית וויזניץ, כשהרה"ק הסבא קדישא זצ"ל, בעל "אהבת ישראל", מוותר לטובתו על מקומו השמור בתוככי האוהל.

(עיר מבצר - מעזיבוזש)

צמח צדיק

פרשת בחוקותי:

אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו' (כו, ג). פירש רש"י שתהיו עמלים בתורה. י"ל הכוונה, שכל מה שאתם עמלים, הן בשפע ומתן הן בהלכה ושתיהי יהיה הכל על פי התורה הקדושה, ושלע יעשה לתאות גופו רק לצורך העבודה. וזה אם בחוקותי תלכו, שההילוך שלכם יהיה תמיד בחוקותי, שפילו אתם הולכין לדבר הרשות וכנ"ל, יהשבו תמיד שיהיה ממנו צורך עבודה על דרך בכל דרכיך דעהו (משלי ג, ו):

א"י אם בחוקותי תלכו וגו' (כו, ג). להבה ידוע כי חוקים נקראים המצות שאין להם טעם, כמו פרה וכדומה, ובאמת שכל אדם צריך להאמין שיש להם טעמים נסתרים גבוה מעל גבוה, וכמו כן בשאר המצות אף על פי שיש בהם טעם פשוט, צריך לידע שיש טעם נסתר וגבוה מעל גבוה, ולכן בשעשה המצוה צריך לכוון שעושה המצוה מחמת שכן רוה הבורא יתברך ויתעלה: וזה שאמר הכתוב אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו, כמו שתלכו בחוקותי שהם גלי טעם כך תשמרו מצותי ועשיתם אותם,

שתעשו המצוה מחמת שאני מצוה אתכם, כי הטעמים נסתרים מאתכם:

פרשת אמור:

וספרתם לכם, היינו שתזהירו הדברים הגשמיים שהם ל'חס כ'סף מ'שגל שהם ר"ת לכ"ם, להעלותם אל הקדושה, והייינו על ידי שלא יכוון הנאת עצמו רק צורך גבוה, ואז ממחרת השבת, יהיה מחר יום שכולו שבת, כי מצידו לא יהיה שום עיכוב לביאת משיח, שאז יהיה יום שכולו שבת. וזה מיום הביאכם את עמר התנופה, כי כשמניף אותיות עמ"ר האותיות שלפני עמ"ר גימ' ק"ך, לרמז על קך הגאולה:

פרשת ויחי:

וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו וגו' (מח, יז). ענין הויכוח של יעקב ויוסף י"ל על דרך זה, דהנה כתיב (ירמיה ד, ג) נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים, ופירשו ז"ל (שער הליקוטים תהלים נ, טו) דהאדם צריך להיות קודם בבחי' סור מרע ואחר כך ועשה טוב, כי אם אינו בבחי' סור מרע יש ח"ו יניקה להחיצונים מהמצות ומעשים טובים שעושה, כיון שנפשו עדיין לא מטוהרה. אמנם בדורות הללו ובפרט באנשים כערכנו, אם ירצה להמתין שלא להיות עשה טוב עד שיהיה קודם בבחי' סור מרע, אזי יבלה ימיו ושנותיו ולא יעשה מצוה, כי מי יאמר זכיתי לבי. לכן העצה הנכונה לזה שיהיה עשה טוב קודם, ובעשיית המצוה יקבל עליו תשובה באמת על מעשיו הקודמים, ושלא ישוב עוד לכסלה, ואם כן על ידי העשה טוב זוכה להיות בבחי' סור מרע גם כן:

וזה היה הויכוח בין יעקב ליוסף כי ביוסף כתיב (מב, ו) הוא המשביר לכל עם הארץ, ששיבר כל הארציות, לכן היה נקל בעיניו להיות סור מרע קודם, ורצה אשר מנשה הרומז לסור מרע על דרך כי נשני אלהי"ם מכל עמלי (מא, נא), הוא יהיה הבכור, ויעקב אבינו ע"ה ראה באספקלריא המאירה שלו שבדורות האחרונים יהיו אנשים כערכנו שמוכרח להיות אצלם עשה טוב קודם, לכן הקדים לאפרים שרומז על עשה טוב על דרך כי הפרני אלהים (מא, נב):

וזה שאמר יוסף לא כן אבי, פירוש חכמת התורה הקדושה, כי החכמה נקרא אב (זוה"ק ג, רצ.), אינו אומר כן, כי מנשה הבכור, שצריך להיות בחי' סור מרע קודם. והשיב יעקב ידעתי בני ידעתי אשר לו משפט הבכורה, אולם אחיו הקטן יגדל ממנו, שעל ידי עשה טוב יזכה לתשובה כנ"ל, ובמקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד (ברכות לד ע"ב):

אמרי ברוך

עמ' ל"ה:

בענין מה שהנדיקים דרכם להתאחר בזמן תפילתם, תמר, דהענין הוא על דרך משל, למלך אחד שהגביל זמן ונתן דת בכל מדינות מלכותו, היה שעות ביום שיש רשות לכל אחד מבני מלכותו אשר יש לו בקשה לבקש מאת פני המלך, לבוא לפני המלך לבקרו בהיכלו ולבקש בקשתו, ובעבור הזמן ההוא לא יניחו השוערים והשומרים לבוא אל המלך אשר לא כדת, אולם אם יקרה ויבוא איש אשר לו לדבר אל המלך בענין שהוא לטובת המלך, בודאי עבור איש כזה לא נגבל הזמן, ויוכל לכנוס בכל עת שירצה, וזהו ענין הצדיקים אשר כל מגמת פניהם בתפלתם היא לכבוד הקב"ה, ועבור שכינת עוזו להעלותה ולהקימה, הנה עבורם בודאי לא נגבל שום זמן.

"ניגון צווישן קאסוב און וויזשניץ"

וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלקים אני ד'.

צווישן קאסוב און וויזשניץ

איז א בריקעלע פארהאנען, איז א בריקעלע פארהאנען (ב"פ)

דארט וואו דער בעל שם הקדוש, דארט וואו דער בעל שם הקדוש.

שפאצירן איז ער דארט געגאנגען.

צווישן קאסוב און וויזשניץ

איז א וועלדעלע פארהאנען, איז א וועלדעלע פארהאנען (ב"פ)

דארט וואו דער בעל שם הקדוש, דארט וואו דער בעל שם הקדוש.

תפלה טוהן איז ער דארט געגאנגען.

צווישן קאסוב און וויזשניץ

איז א מקוה'לע פארהאנען, איז א מקוה'לע פארהאנען (ב"פ)

דארט וואו דער בעל שם הקדוש, דארט וואו דער בעל שם הקדוש.

זיך טובל'ען איז ער דארט געגאנגען.

צווישן קאסוב און וויזשניץ

איז א מערה'לע פארהאנען, איז א מערה'לע פארהאנען (ב"פ)

דארט וואו דער בעל שם הקדוש, דארט וואו דער בעל שם הקדוש.

מייחד יחודים זיין איז ער דארט געגאנגען.

סאדיגורא

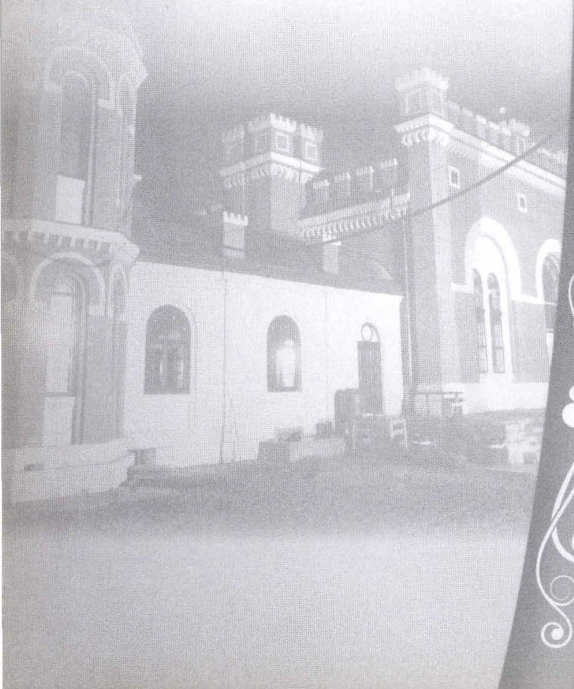

בתוכן

בית הסב"ק מרוזין

קשר קאסוב-רוזין

בקרב קדושים

קורות דברי הימים
בתולדות העיר וסגולות המקום

סאדיגורא – פרבר העיר טשערנאוויץ - מקום מושב בית המלכות של הרה"ק מרוזין זי"ע. על הדרך לסאדיגורא באחת מן הנסיעות, לא יכל רבינו זצ"ל להתאפק, וקרא כמה פעמים בחיל: "דער הייליגער רוזינער".

התיישבות הרה"ק מרוזין זי"ע בסאדיגורא

מספרים, כי בתקופה הראשונה לאחר בואו של הרה"ק מרוזין זי"ע לאחוזת פאטיק - לאחר צאתו מבית האסורים - לא ידע עדיין היכן להתיישב, כי כל הדרכים היו בחזקת סכנה. אחרי שהרבה צדיקים יעצו לו להתיישב בכל מיני מקומות שונים, שמע הרבי מרוזין לעצת מחותנו מרן ה"תורת חיים" זי"ע שהציע לו להשתקע בסאדיגורא, והלך לשם להשתקע. בעת ההיא שכנה העיר סאדיגורא לא הרחק מהגבול עם רוסיה, ולכאורה השתכנותו של הרבי מרוזין בעיר זו, נראתה כעין מעשה תמוה, עקב סכנת חטיפתו והחזרתו לרוסיה, ועדיף היה שהרבי יתיישב במרכז הארץ, הרחק מהגבול, אולם בכל זאת התיישב בסאדיגורא על פי עצתו של התו"ח. באותו זמן התבטא על כך הרה"ק מרוזין זי"ע באמרו: "כשהמחותן אומר דבר, אפילו אם זה דבר רחוק מהשכל, מצייתים לו מן השמים"... ואמנם, בעזרת השי"ת, לא אירע להרבי מרוזין שום פגע או נזק כלשהוא.

כעין זה סיפר כ"ק האדמו"ר מסקולען זצוק"ל, ששמע מפי חסיד אחד שהתגורר בטשערנוביץ והיה מחסידי הרה"ק מאנטניא זי"ע, כי בעת שהרה"ק מרוזין זי"ע נמלט מרוסיה ובא לגליציה, הלך כאמור עפ"י עצת מחותנו מרן ה"תורת חיים" זי"ע להשתקע בסאדיגורא, למרות החששות הרבות שזהו מקום

סכנה עבורו. כאשר הגיע הרה"ק מרוזין לסאדיגורא, בעת שירד ממרכבתו, הטיל את מקלו בארץ, והרגיש שטוב הוא הדבר להתיישב שם, כפי הידוע שהצליח שם במאוד, ומכל פינות העולם פנו אליו. הרה"ק מרוזין התבטא אז באמרו: "לפלא שמחותני הרה"ק רבי חיים מקאסוב, אפילו אם הוא אומר דבר שעל פי השכל אינה עצה טובה, מיישרים ומטיבים את אותה עצה מן השמים"...

סיפר רבינו זצ"ל (זכר קדשו, מערכת צאנז): שמעתי מכ"ק האדמו"ר מקלויזענבורג זצ"ל, שהרה"ק מצאנז זצ"ל אמר, שכשנסע לסאדיגורא להסתופף בצל קדשו של הרה"ק מרוזין זצ"ל וראה מרחוק את הבתים בסאדיגורא הי' אצלו כבר שמחה גדולה.

ציון הקדוש כהיום

בציון הקדוש, שמה יש ביטאן גדולה והוא מקום האוהל של הסבא קדישא מרוזין זי"ע וצאצאיו, ה"ה בניו הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא; רבי דוב בער מלעווא; נכדיו רבי שלמה מסאדיגורא; רבי ישראל מסאדיגורא; רבי אהרן מסאדיגורא, זי"ע. וגם הרבנית חוה ע"ה, אמו של הרה"ק מרוזין זי"ע, ועוד מבני המשפחה.

ציון הרה"ק מרוזין ויוצאי חלציו זי"ע

ועל ענין הביטאן במקום האוהל סיפר הרה"ח ר' חיים מאיר כהנא ע"ה, מחשובי חסידי וויזניץ שגר בטשערנאוויץ זמן רב אחר המלחמה, ועסק רבות לטובת היהדות. שליד בית החיים בסאדיגורא הקימו 'שולע' העומד עד היום, וילדי הגויים שחקו ושובבו בתוך בית העלמין, וחיללו מקום קדוש זה, ועשו בה חורבנות, וחשש ר' חיים מאיר על הריסות ציון הרה"ק מרוזין וכל הבית החיים בסאדיגורא ואתו עמו חסיד אחד והוא, פחדו, והאהל כבר נהרסה אז, ע"כ פנה לידידו ר' בנימין ראבינאוויטש מחסידי חב"ד, וטכסו עצה יחד כדת מה לעשות להציל את הציון. ושמו נפשם בכפם ושיחדו לגוי צעיר שהוביל צעמענט, כמובן שהיה שייך להממשלה, שיספיק להם צעמענט, ובכל זמן ועידן יטיל קצת צעמענט שם במקום האהל, ולכל פעם שיעשה כך ישלמו לו כך וכך, והחליטו לעשות אהל סתום כדי שלא ישלטו בו ידי זרים ויתקיים לשנים רבות, ושלא יוכלו לבנות עליה כלום. ואחר איזה זמן השלימו בניית הביטאָן הגדול, והזהירו להגוי שמכאן ואילך אין להם שום שייכות עמו, ולא יגלה הדבר לשום אדם. כאשר הבחינו בזה השכנים פנו ומסרו הדבר לאנשי הממשלה, אשר בראותם זאת חקרו ודרשו את הענין, והיהודים הללו פחדו לנפשם מאד כי יתוודע להם שהגוי הזה ידו במעל והגוי בודאי לא יחריש מלהלשין עליהם. אמנם אחר ימים אחדים שמע ר' חיים מאיר יללות באשמורת הבוקר ונקישות על פתחו, וחרד חרדה גדולה, וכבר ארז הטלית ותפלין שלו ושאר חפצים, והתכונן לילך לכלא ולסבול עינויים קשים. אולם כשניגש לפתוח הדלת, והנה עומד שם החברותא שלו ר' בנימין הנ"ל, , וצעק "חיים מאיר, וועק זיך אויף". רח"מ חרד לקראתו, אולם הלה בשורה טובה בפיו, שראה קבוצה שיכורים בשוק וביניהם גוי פגר, ואנשי הפאליציי חוקרים אותם האיך מת הגוי ההוא, והאם נהרג על ידיהם. ולמרבה הפלא הנני רואה שזהו הגוי הצעיר שהוביל לנו הצעמענט ומת בעודו צעיר לימים, וסיים: דער רוזשינער האט אוועקגעלייגט נאך א ניקאליי פאר אונז!! לא יכולתי להתאפק וגם באמצע הלילה הוכרחתי לבוא אליך ולבשר לך בשורה מרנינה זו. (מפי הרה"ח ר' אנטשיל באב"ד הי"ו).

בעת הנסיעה בשנת תשמ"ט, דיבר מרן אדמו"ר זצ"ל עם השומר הממונה על הציון הק', ואמר לו מרן שישתדל לבנות אהל על הציון הק'. ושאל הלה אם יתקן מנעול על פתח האהל או לא, אמר לו מרן שהוא אינו בעל הבית כאן, וישאל נכדי סאדיגורא על זה. והפטיר ואמר שאנו מתכוננים לבנות אהל על הציונים הק' בוויזניצא.

ציון המצויינת

סיפר רבינו זצ"ל (זכר קדשו, מערכת אהבת ישראל): אאזמו"ר ז"ל הי' נוסע כל שנה על ציון זקינו הרה"ק מרוזין זי"ע בסאדיגורא ביום ההילולא וקיבל שם פתקאות ואח"כ הלך לטעום בביתו של איש אחד. באחת מן השנים שהי' שם רצה מאן דהו להגיש פתקא ואאזמו"ר ז"ל סירב באמרו שאינו מקבל עוד פתקאות, ואמר תיכף לר' משולם הגבאי לאמיר צוריק גיין קיין ווישניץ, אמר ר' משולם הלא היהודי הכין לטעום ואם נחזור לוויזניץ מבלי להיכנס אצלו יתבייש, אמר אאזמו"ר ז"ל שילך רק בתנאי שלא יתנו לו קוויטלעך שמה. והלה שהי' על הציון ולא רצה אאזמו"ר ז"ל לקבל ממנו הפתקא דחף א"ע לתוך הבית ונתן פתקא לפני אאזמו"ר ז"ל. ואאזמו"ר ז"ל קרא הפתקא והתחיל להזיע מאוד ונזקפו שערות ראשו, ואמר אאזמו"ר ז"ל לר' משולם איך האלט שוין נישט אויס איך וויל שוין צוריק פארן. [אמנם ר' משולם אמר אז שלא הי' כתוב בהפתקא שום דבר מיוחד ולא ידוע כוונת אאזמו"ר ז"ל].

בית מדרשו של הרוזשינער זי"ע

כאשר הזכירו שביום המחרת נהיה בעזה"ה בביהמ"ד של הרה"ק מרוזין זצ"ל, אמר מרן אדמו"ר זצ"ל: "א הייליג פלאץ, דער רוזינער האט דארט געדאוועט" (ויהי בנסוע, תשמ"ט).

ביתו נאוה קודש

בעת נסיעת כ"ק אדמו"ר זצ"ל לרוסלאנד, בשנת תשנ"ב, כאשר הגיעו לסאדיגורא, היה רבינו 'זייער צוקאכט', ובעיקר בביתו נאוה קודש של הרה"ק מרוזין זי"ע, שישב רבינו אחוז בשרעפי קודש, ושרו ה'רוזינער תנועה' הידוע (המושר בחופות אנ"ש) וכן 'ותגלה ותראה' המקובל, וקיבל שם פתקאות למשך זמן.

ביהמ"ד בסאדיגורא כהיום

בפי ישרים

סאדיגורא

סיפורים ועובדות מפ"ק של כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

הרה"ק רבי ישראל מרוזין זצ"ל

כשברח הרה"ק מרוזין זצ"ל מרוסלאנד לעסטרייך הי' צריכים לסדר עבורו רשות מהממשלה שיוכל להתעכב שם, והחתם סופר זצ"ל הי' בכחו לסדר את הדבר אצל הממשלה, אבל החת"ס לא הכיר כלל את הרוזינער, והרה"ק בעל ישמח משה זצ"ל הכיר את שניהם, ובקשו ממנו שישתדל אצל החתם סופר בענין זה, וכתב אליו הישמח משה 'בא יהודי מרוסלאנד וכו' וישראל זה איני יכול לומר כמה חידושים ופלפולים הוא מחדש, אבל את זה אני יכול לומר שאלף אנשים באים אצלו ויוצאים ממנו בלב נשבר ובשביל זה כבר כדאי לעזור לו'.

חתונת הצמח צדיק זצ"ל הי' ברוסלאנד, ואבי הכלה הרה"ק מרוזין זצ"ל הי' בעסטרייך ולא הי' לו רשיון מהשלטונות לנסוע להחתונה, וליווה הרוזינער את החתן עד הגבול והתפללו שם מנחה, וסיפר אאזמו"ר ז"ל שתפלת המנחה ארכה אז זיבן (או פינעף) פערטעל שעה, אחר מנחה ישבו הרוזינער והתו"ח והצמח לשלחן, וציוה הרוזינער שכולם - אף הבעלי עגלות שהיו אנשים פשוטים מאוד - יברכוהו שיראה נחת.

כאשר חיתן הרה"ק מרוזין זצ"ל את נכדו הראשון הרה"ק רבי יצחק מבוהוש זצ"ל בן בנו הרה"ק רבי שלום יוסף זצ"ל שהיה חתנו של הרה"ק רבי דן מראדוויל

זצ"ל עם בת הרה"ק רבי דוד מזאבלטוב זצ"ל בנו של מרן האהבת שלום זצ"ל, סגר עצמו הרה"ק מרוזין בחדרו לפני החופה והמתינו עליו זמן רב שיבוא להחופה, ושום אדם לא העיז בנפשו לילך ולהזכירו שצריכים כבר לילך להחופה.

לאחר שיהוי מרובה של כמה שעות יצא ואמר: עכשיו כבר אפשר לילך להחופה, והסביר שההכנה הגדולה להחופה היתה יען שהחתן הוא נכד הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זצ"ל והכלה היא נכדת מרן האהבת שלום זצ"ל ובעוה"ז הי' קצת פירוד ביניהם בענין השוחט בעיר נאדבורנא שהיה שיך לגליל קאסוב והיה תחת מרות האהבת שלום, והרה"ק מראדוויל גר אז בנאדבורנא, ע"כ כשרצה עכשיו ששניהם יבואו לשמחת נכדיהם - שכידוע באים האבות מגן עדן לשמחת צאצאיהם - היה צריך לעשות שלום ביניהם בעולם העליון ואח"כ יבואו יחד בשלום ואחוה להחופה, ולא עלה כל כך בניקל, ולכן נשתהה עד עתה. ועכשיו שכבר עשו שלום ביניהם ושניהם יבואו אל החופה, יכולים כבר לילך אל החופה. [אף שאין אנו מבינים מה שייך שלום ופירוד בעולם האמת].

ידוע מאמר הרה"ק מרוזין זצ"ל, שאמר בדרך צחות, בהיותו תפוס בבית האסורים, שעכשיו מבין מה שקרא שלמה המלך ע"ה (קהלת ד.יג) להיצה"ר מלך זקן וכסיל, דמה שנקרא 'זקן' מובן בפשטות, שהרי תיכף כשנולד האדם נכנס היצה"ר בקרבו. אולם איך יתכן לכנותו בשם 'כסיל', הלא כל החכמים תופס היצה"ר ברשתו. ברם עכשיו ביושבי בתפיסה נתברר לי הדבר, כי אם אמנם אני נכנסתי לכאן בעל כרחי ע"י המלכות, אבל מי הכריח להיצה"ר שיבוא אף הוא לתוך המאסר שהוא מקום חושך, אלא על כרחך אין זה אלא שהיצה"ר הוא כסיל.

הרה"ק מרוזין זצ"ל אמר פעם שבניו הגדולים צריכים לכבד את בניו הקטנים, כיון שהקטנים נולדו לו בזקנותו והם יותר חשובים, והבנים הקטנים פשוט הוא שצריכים לכבד את הגדולים כיון שהם גדולים מהם בשנים.

הרה"ק מרוזין זצ"ל הפליא מאד מדת השמחה, כידוע העובדא שראה פעם איזה אנשים ריקים משמחים את עצמם מאד בהוללות, ואמר עליהם "עוה"ז זעהט מען דאך אז זיי האבן, ווער ווייסט אויב זיי וועלן נישט האבן קיין עוה"ב אויך". והיינו שבכח מדת השמחה אפשר להשיג מעלות גדולות מאוד.

בין החסידים של הרה"ק מרוזין זצ"ל היו אנשים שהיו מפוזרים בהרבה עיירות רחוקות, והיה לו שליח שהיה רגיל לסבב בכפרים ועיירות כדי לאסוף מהם מעמדות, והיה מביא לו רשימת כל הנותנים וסכום נתינתם.

פעם אחת הבחין הרה"ק מרוזין זצ"ל שנחסר ברשימה שם אחד מהמשתתפים הקבועים שהיה רגיל להיות מן הנותנים, ושאל להשליח על פשר הדבר שחסר שמו מן הרשימה, האם לא רצה איש זה לתת מעמדות כרגיל, או שמא אין בידו מה ליתן, ענה השליח, באשר איש פלוני גר בכפר נדח רחוק מן דרך הישר, וכשהיה באיזור ההוא ירד אז שלג גדול, וכדי שתהיה ביכלתו להגיע לאותו פלוני הי' צריך לשכור שליטען, ולפי החשבון היה יוצא שההוצאות אחר שכירות השליטין יעלו מעל סכום המעמדות שהיה הלה נותן, ועל כן החליט שאין כדאי להטריח ולנסוע אליו, ולכן לא הביא עכשיו דמי השתתפותו.

נענה הרה"ק מרוזין זצ"ל ואמר שלא טוב עשה, שאפילו אם היו עולים ההוצאות להגיע אליו כפל כפליים ממה שהיה נותן, גם כן היה צריך לנסוע אליו ולקבל ממנו את הכסף, שהרי אין תכלית קיבוץ המעמדות לשם הכסף, רק שיהיו להאנשים התקשרות אליו, ולכן כדי שיהיה לו שייכות עמו ער זאל זיך נישט אפרייסן, היה לו לילך אף כשמפסיד הרבה מעות, כי זהו טובה גדולה בשבילו, כי יש ענין גדול שיהי' ליהודי חלק בתוך מה שהרבה יהודים נותנים, ועי"ז יוכל לעשות לו טובה בכל הענינים.

מספרים שפעם אמר חסיד אחד להרה"ק מרוזין זצ"ל: מהו החילוק שיש בין החסידים שנוסעים אליכם, לבין החסידים שנוסעים לרביים אחרים, שחסידים אחרים יש להם עולם הזה וגם עולם הבא, ואילו אלו הנוסעים אליכם אין להם לא עולם הזה ולא עולם הבא.

וביאר דבריו, שהנוסע לרבי אחר שאין שם ריבוי עם כ"כ, כשמגיע לשם נותן לו הרבי שלום בסבר פנים יפות ושואל אותו על ענייניו, ואחר כך מסדרים עבורו אכסניא טובה לאכול ולישון, ובשב"ק מזמינים לו מקום טוב שיוכל לראות ולשמוע היטב, ומעניקים לו כבוד, ובמוצש"ק כשהולך להפרד מרבו הוא שוטח לפניו את כל דאגותיו ומקבל עצות על ענייניו, ונוסע לביתו שמח וטוב לב, הרי יש לו עולם הזה.

לא כן הבא אצליכם, שבבואו נותן לו הרבי שלום בשפה רפה ומיד דוחפו הגבאי הלאה, ואין מי שיחוש לסדר עבורו מקום לאכסניא, ואין כאן מקום מיושב ללון ואף לאכול אין הרבה, והוא מוכרח לישון בביהמ"ד על הספסל, ובמשך השב"ק אין מזמינים עבורו מקום טוב, וכמעט שאינו רואה ושומע כלום, ובמוצש"ק כשהולך להפרד מהרבי ורוצה לשאול על איזה ענינים שהזהירה אותו אשתו, מיד בא הגבאי ודחפו הלאה, שאין הזמן מספיק להאריך בדיבורים, בשביל שהרבה אנשים מחכים להכנס, והוא יוצא בפחי נפש, וכשמגיע לביתו ואשתו שואלת אם דיבר עם הרבי מה שהזהירה אותו לדבר ועונה שלא היה אפשר לדבר, היא מתרגזת ומצערתו על זה באומרה, וכי מה פעלת בנסיעתך אם לא דברת עם הרבי שום דבר, נמצא שאין לו עולם הזה.

לאחר אריכת ימים ושנים כשמגיעים לעולם העליון שואלים את כל אחד כשדנים אותו לאיזה רבי נסע, ואם הוא משיב שנסע לרבי אחר, מקילים עליו את הדין ויאמרו לו כפי הרבי שהיה לך אתה נראה טוב, ויתנו לו גן עדן, שלפי רבי כזה מעשיו הם 'כמעשה'. אבל אם הוא עונה שנסע אליכם, הלא החסיד רחוק מאוד ממנו, ויאמרו לו "אזא גרויסע רבי, און אזוי זעסטו אויס? אין גיהנום אריין", שמאחר שהיה לו רבי גדול וקדוש כזה, הי' צריך להיות נראה הרבה יותר טוב, נמצא שגם עולם הבא אין לו.

שאל אותו הרה"ק מרוזין זצ"ל, הרי יש לך ברירה לנסוע לרבי אחר. ענהו אותו חסיד, "איך וויל פארט פארן, בעסער אין גיהנום אריין און צו זיין ביים רביין". וכדאי הוא לו שלא יהיה לו לא עוה"ז ולא עוה"ב ובלבד שיזכה לנסוע אליו. והיינו שכשהוא נוסע לרבי כזה, זוכה לקנות יותר קדושה וטהרה, ואם כן הכל כדאי.

מספרים על הרה"ק מרוזין זצ"ל ששמע פעם אברכים מדברים ביניהם שאין שום רבותא במה שהרבי יושב ולומד כל היום, שהרי אין לו דאגת פרנסה ולא חסר לו כלום, באשר כולם מחזיקים ותומכים בו. אבל אנחנו צריכים לעמול על פרנסתינו ואין ביכולתינו ללמוד. ניגש אליהם הרה"ק מרוזין זצ"ל ואמר להם, היטיבו אשר דברתם, ובכן הנה אני נותן לכם כל ההצטרכיות שלכם, ואספיק לכם כדי פרנסתכם, רק תשבו כל היום בביהמ"ד, ואם אין אתם יכולים ללמוד, אזי עכ"פ תאמרו תהלים שמונה שעות ביום

האנשים ההם שמחו להצעה זו, והסכימו לעשות כן. ואכן ללמוד לא היו מסוגלים כ"כ, והחלו באמירת תהלים פעם אחת שתים ושלש, אך לא החזיקו יותר מימים ספורים, עד שלא היה ביכולתם עוד ופקעה סבלנותם לשהות עוד בביהמ"ד. ונכנסו להרה"ק מרוזין זצ"ל והודו ואמרו שאין ביכלתם להמשיך ככה. וביקשו ממנו שיחלק להם איזה עבודה אפילו הכי קשה, ובלבד שלא יצטרכו לישב עוד בביהמ"ד ולומר תהלים.

הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זצ"ל [ויש מספרים כן על צדיקים אחרים] כשהי' ילד, ראו פעם שאוחז בייגל בידו והוא בוכה, וכששאלו אותו מדוע אתה בוכה, ענה להם מחמת שאני רעב מאוד, ושוב שאלוהו בתמיה, הלא יש לך בייגל בידך ותוכל לאכול ולהשקיט רעבונך. ענה להם, אבי [הרה"ק מרוזין זצ"ל] לימד אותנו אז וועז מען איז גוט הונגעריג איז גוט נישט צו עסן. כן חינך את הקטנים, שכשרעבים מאוד אין נכון לאכול אז, רק להמתין עד שתעבור מעליו תוקף התאוה.

ברוזין לא היו מתפללים לפני התיבה בתוך שנת האבילות ובימי יארצייט, אלא התפללו כדרכם בחדרם הפרטי, ורק נכנסו לביהמ"ד לאמירת קדיש וברכו. וכן ראינו כשהייתי נוכח אצל הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מקאפישניץ זצ"ל.

ברוזין לא אמרו סליחות אלא ג' פעמים, ביום א' דסליחות, ערב ראש השנה - זכור ברית, ויום שלש עשרה מדות. באמירת הסליחות יצאו אדמו"ר בית רוזין מחדרם לאמירת 'עננו', ואמרו בקול רם חזן וקהל כל הפיוט 'עננו ה' עננו' וכו'.

ברוזין לא הלכו למקוה אלא ב' פעמים בשבוע, ביום ג' או ד' ובערב שבת, ביום השבת ג"כ לא הלכו למקוה.

שמעתי מהרה"צ ר' יודא'לע [מדזיקוב] זצ"ל, שלאאזמו"ר ז"ל הי' לו הערצה מיוחדת לצאצאי הרה"ק מרוזין זצ"ל.

התורת חיים זצ"ל עזר למחותנו הרה"ק מרוזין זצ"ל בעת שברח ממדינת רוסיא לעבור לבוקאווינא, ובעת שהרה"ק רבי דוד'ל מטאלנא זצ"ל הוצרך לברוח ממדינת רוסיא, גם אז רצה התו"ח שהוא יבוא לבוקאווינא, וחסידי התו"ח הלכו אליו ואמרו לו איין רבי'ן האט איר שוין געברענגט ווילט איהר ברענגען נאך א רבי'ן ?!.

שמעתי מכ"ק האדמו"ר מקלויזענבורג זצ"ל שהרה"ק מצאנז זצ"ל אמר שכשנסע לסאדיגורא להסתופף בצל קדשו של הרה"ק מרוזין זצ"ל וראה מרחוק את הבתים בסאדיגורא הי' אצלו כבר שמחה גדולה.

הרה"ק מצאנז זצ"ל הי' פעמיים אצל הרה"ק מרוזין זצ"ל, ופעם אחת אצל בנו הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זצ"ל (קודם המחלוקת), ושמעתי מהאדמו"ר מקלויזענבורג זצ"ל שזקינו הרה"ק מצאנז זצ"ל עשה הכנה גדולה לפני שנסע להרה"ק מרוזין זצ"ל, ושאב שם עמפערס יראת שמים.

הרה"ק מצאנז זצ"ל הי' פעם אצל שולחן הרה"ק מרוזין זצ"ל, ובתוך הדברים אמר הרה"ק מרוזין ז"ל שמן הראוי הי' לעלות לעולם העליון ולגרש זקינו ר' בעריש (המגיד הגדול ממעזריטש זצ"ל) ושאר הצדיקים מגן עדן עד שיפעלו שם בעולם האמת שיהי' כבר הגאולה שלימה, ופנה להרה"ק מצאנז ואמר לו : הלא אתם מהבי"ד של מעלה מה אתם אומרים על זה, ונענה הרה"ק מצאנז שאכן הוא מסכים אבל הוא כשלעצמו אינו אומר דבר כזה - כלומר שהוא מפחד לומר דברים כאלו - אבל אם אמר כן הרבי אזי הוא ג"כ מסכים.

אאזמו"ר ז"ל הי' נוסע כל שנה על ציון זקינו הרה"ק מרוזין זי"ע בסאדיגורא ביום ההילולא וקיבל שם פתקאות ואח"כ הלך לטעום בביתו של איש אחד. באחת מן השנים שהי' שם רצה מאן דהו להגיש פתקא ואאזמו"ר ז"ל סירב באמרו שאינו מקבל עוד פתקאות, ואמר תיכף לר' משולם הגבאי לאמיר צוריק גיין קיין וויזשניץ, אמר ר' משולם הלא היהודי הכין לטעום ואם נחזור לוויזניץ מבלי להיכנס אצלו יתבייש, אמר אאזמו"ר ז"ל שילך רק בתנאי שלא יתנו לו קוויטלעך שמה. והלה שהי' על הציון ולא רצה אאזמו"ר ז"ל לקבל ממנו הפתקא דחף א"ע לתוך הבית ונתן פתקא לפני אאזמו"ר ז"ל. ואאזמו"ר ז"ל קרא הפתקא והתחיל להזיע מאוד ונזקפו שערות ראשו, ואמר אאזמו"ר ז"ל לר' משולם איך האלט שוין נישט אויס איך וויל שוין צוריק פארן. [אמנם ר' משולם אמר אז שלא הי' כתוב בהפתקא שום דבר מיוחד ולא ידוע כוונת אאזמו"ר ז"ל].

סיפר הרה"ח ר' חיים דאכנער ז"ל שאאזמו"ר ז"ל נסע פעם על הדרך והגיע לפרשת דרכים והי' לו הברירה או לעבור דרך צאנז או לילך בדרך אחרת, ואמר : לעבור דרך עיר צאנז ולא לפקוד את הציון של הרה"ק מצאנז זי"ע אי אפשר לי, ואילו לעלות על ציונו ג"כ אינו נכון שהרי אני מצאצאי רוזין, והלך בדרך האחרת.

בעת השידוך של אא"ז הצמח צדיק זצ"ל, שנעשה חתן אצל הרה"ק מרוזין זצ"ל, מנה הרה"ק מרוזין את היחוס שלו, ואמר שהוא נכדו של המלאך זצ"ל, נכד המגיד ממעזריטש זצ"ל, ודודו הי' הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זצ"ל.

הרה"ק רבי איציקל מסקווירא זצ"ל הי' בזיווג שני חתן הרה"ק מרוזין זצ"ל, שנשא את בתו הרבנית מלכה ע"ה, והי' עמה שלש שנים עד שנפטרה. וכשנפטרה אמר חותנו הרה"ק מרוזין, "ס'טוט מיר נישט אזוי וויי, דאס איך האב פארלוירן די מלכה, ווי דאס אז איך האב פארלוירן דעם מלך", היינו חתנו ר' איציקל (היה חסיד גדול מהרוזינער זצ"ל).

כ"ק אאזמו"ר ז"ל התפלל לפני התיבה בג' חשון יום היארצייט של זקינו הרה"ק מרוזין זי"ע (במנחה הייתי נוכח, בשחרית איני יודע). גם הרה"ח ר' זיידא שעכטער ע"ה הי' לו יארצייט באותו יום אחר אחד מהוריו, ואאזמו"ר ז"ל רצה שר' זיידא יתפלל לפני התיבה, אך ר' זיידא אמר "איין קדיש פונעם רבי'ן איז מער ווערד פון אלעס".

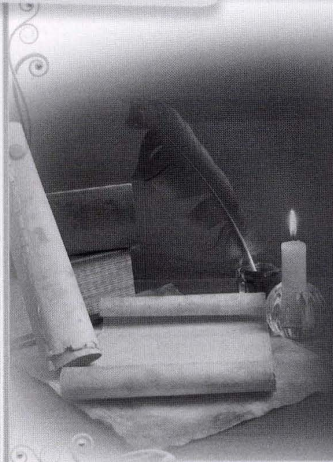

בלשון חסידים

תולדות ופעולות הצדיקים מלוקט מפי ספרים וסופרים

הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע

אלה תולדות:

נולד במוצאי ר"ה שנת תקנ"ז, לאביו הרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהבישט זי"ע. בשנת תקס"ג, בהיותו בן שש נפטר עליו אביו, ואחיו הרה"ק רבי אברהם גדלו.

בהיותו בן שבע שנים בא בקשרי שידוכין עם הרבנית מרת שרה ע"ה בת רבי משה ראש ישיבה בברדיטשוב, וכשמלאו לו י"ג שנים התקיימו הנישואין בעיר בוטושאן, מקום מגורי חותנו בעת ההיא. בשנת תקע"ג, כשהיה רבנו בן ט"ז שנים נסתלק אחיו הבכור, אף הוא בדמי ימיו ולא השאיר אחריו זש"ק, חלץ רבנו לגיסתו ואז נתמנה על ידי החסידים כממלא מקום אחיו ואבותיו הקדושים.

ראשית הנהגתו לחסידים היתה בפרוהבישט, עיר אבותיו, ממנה עבר לסקווירא ומשם לרוז'ין. גדולי דורו חלו מפניו והכניעו עצמם אליו. עוד בהיותו במעי אמו, כשנכנסה אמו אל הרה"ק בעל ה"אוהב ישראל" מאפטא זי"ע לבקש ברכתו, קם הרה"ק מאפטא שכבר היה זקן - לכבודה, באומרו: **הריני קם לפני ארון הקודש, שכן ס"ת את נושאת בקרבך**". בחודש אלול תר"ז, נשא בזיווש"ש את אלמנת הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע.

כל ימיו המשיך בדרך אביו, והתנהג בצורה מלכותית ובעשירות מופלגת. בעקבות כך הלשינו עליו למלכות וסבל רדיפות רבות מהצאר של רוסיה. ישב שנתיים בבית הסוהר עד שהבריחוהו לאוסטריה. נשאר לגור בעיר סאדיגורא עד סוף ימיו. בשלהי

תשרי של שנת תרי"א נפל למשכב, וממנו לא קם. לפני פטירתו אמר: "**רבי הקדוש העיד על עצמו שלא נהנה מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה. אף אני מעיד עלי שמים וארץ שלא נהניתי מהעולם הזה אפילו כחוט השערה. כל הנהגתי בגדלות וברחבות היה לכבוד שמו יתברך**".

יצאה נשמתו הטהורה, ביום ג' חשוון תרי"א, והוא בן נ"ד שנים בלבד. ומנו"כ בסאדיגורא. דברי תורתו לוקטו בספרים "עירין קדישין" "בית ישראל" "נר ישראל" ועוד.

זה אל זה יעריצו:

קשר אמיץ וחזק ביותר, היה למרנן רבוה"ק לבית קאסוב-ויזניץ זי"ע, עם הרה"ק קדוש ישראל מרוזין זי"ע. בפרט התחזק הקשר באופן מיוחד, בעת שמרן רבה"ק בעל "צמח צדיק" זי"ע, נשא את הרבנית הצדקנית מרת מרים ע"ה, בת הרה"ק מרוזין זי"ע. במאמר שלפנינו, נתמקד בעיקר אודות הקשר של רבה"ק בעל "תורת חיים" זי"ע, ובנו רבה"ק בעל "צמח צדיק" זי"ע, עם מחותנם הרה"ק מרוזין זי"ע.

מרן רבה"ק בעל "תורת חיים" זי"ע

בסוד שיח שרפי קודש

בכל פעם שנפגשו הני תרי צדיקי עליון ביניהם, אם היה זה בעת שהגיעו לבקר אחד בהיכלו של השני, או בעת אירועי השמחות שהתקיימו עקב קשרי החיתון שנעשו ביניהם כאמור, היו הפגישות הללו מלאות בדברי תורה, ומתובלות בפנינים יקרים ונפלאים, שנשארו חרוטים וחקוקים לדורות, כאמרי שפר נדירים שנותרו לפליטה משני צדיקים אלו, שמיעטו לדבר ולומר דברים ברבים.

יום ליום יביע אומר

סיפור נפלא מובא, שכאשר נפגשו פעם הרה"ק מרוזין זי"ע עם מחותנו מרן ה"תורת חיים" זי"ע, וביקש הרה"ק מרוזין מהתו"ח שיאמר איזה דבר תורה, והוא ענה שיאמר המחותן איזה דבר תורה, **וכן היה כמה פעמים, שניהם סירבו לומר בעצמם רק ביקשו לשמוע מהשני**, לבסוף נענה הרה"ק מרוזין זי"ע ואמר: "כתיב "**יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחוה דעת**". "יום' מורה על הצדיק המאיר להעולם כיום, ו'לילה' מורה על הרשע שנחשך תוארו ע"י מעשיו הרעים כלילה. **והנה כששני צדיקים נועדים יחדיו, הרי "יום ליום יביע", צדיק אחד מבקש מהצדיק השני, "אומר", שהוא יאמר איזה**

דבר תורה, אבל "לילה ללילה יחוה", **כששני רשעים נפגשים יחד ואחד אומר איזה דבר, מה אנו שומעים מהשני**, "**דעת**", **אני כבר יודע מזה מזמן**"...

גילוי אליהו

באחד הפעמים שנפגשו ביניהם בעת שהרה"ק מרוזין שהה בקאסוב, וכידוע שבאותה תקופה היו פעמים רבות, מסתגרים הצדיקים לשיחות בארבע עינים. אולם אחד החסידים שכיון פעם את שעת פגישתם, התחבא לפני כן באותו חדר, ובין השאר שמע, כי הרה"ק מרוזין שואל את ה"תורת חיים" ז"ע: "**מחותן! מתי יש לכם גילוי אליהו הנביא?**" השיבו מרן ה"תורת חיים": "**כאשר אנו מתכוננים לכך**"... לשאלת התו"ח את מחותנו מתי הוא זוכה לכך? ענהו הרה"ק מרוזין: "**במוצאי שבת**"...

זהירות מרפש

פעם שאל מרן ה"תורת חיים" ז"ע את מחותנו הרה"ק מרוזין ז"ע, **לשם מה הוא נוסע במרכבה רתומה לסוסים רבים**. ענהו הרה"ק מרוזין: "**אנו נזהרים, כי באם ח"ו נכנס לבוץ, נוכל לצאת מתוכו בקלות**". לשמע התשובה הפטיר ה"תורת חיים": "**ואנו נזהרים שלא להכנס כלל לתוך הבוץ**"...

אהבה רבה ואהבת עולם

שבחי הרה"ק מרוזין זי"ע בפי מרן ה"תורת חיים" זי"ע

ברוב אהבתם של הני צדיקים ביניהם אהדדי, היו מפליגים כל אחד בשבחו הגדול של השני. שבחים רבים קשר מרן ה"תורת חיים" ז"ע על ראשו של מחותנו הרה"ק מרוזין ז"ע, והרי לפנינו כמה מהם. מסופר כי **מרן ה"תורת חיים" ז"ע, היה אומר להרבה אנשים, שלא יסעו אל הרה"ק מרוזין ז"ע**. פעם כשהגיע התו"ח לבקר אצלו, שאלו הרה"ק מרוזין, "מחותן! האם נכון הדבר שאתם מעכבים אנשים מלנסוע אלי?"... השיב לו ה"תורת חיים": "**בוודאי! אנשים כערכנו צריכים לנסוע אליכם, אבל אנשים פשוטים מה להם ולכם**"...

סיפור נוסף המגלה מעט כמה אחז מרן ה"תורת חיים" ז"ע מקדושתו ופרישותו של הרה"ק מרוזין ז"ע. סיפר **הרה"צ רבי חיים שנעבאלג זצ"ל** - שהוא היה גר בקולומייא, והיה מנהגו לעלות בכל מוצאי שב"ק לדירתה של בתו של מרן ה"תורת חיים" ז"ע, שגם היא התגוררה בעיר קולומייא, כדי לשמוע ממנה סיפורים ששמעה מאחיה ומזקני החסידים. פעם אחת סיפרה לו הרבנית ע"ה, **שהיא זוכרת, בעת שאביה מרן ה"תורת חיים" ז"ע, חזר מהלווייתו של מחותנו הרה"ק מרוזין ז"ע**, ונכנס לביתו, פתח את דלת

חדרה של הרבנית ע"ה ואמר לה בזה הלשון: "**אין לנו מה לעשות כאן עוד, נוסעים אנחנו לארץ ישראל, חשבתי שהמחותן הרה"ק מרוזין יעלה לשמים כדוגמת חנוך מלאך מט"ט, אבל ראיתי שקברוהו כאחד האדם, א"כ אין לנו עוד מה לעשות כאן**"... והחליט לנסוע לארץ ישראל, אלא שהחסידים לא נתנו לו לנסוע...

הגה"צ רבי דוד שפרבר זצ"ל אב"ד בראשוב, סיפר ששמע מרבו הק' **בעל "לקט עני" זי"ע מקאסוב**, שבכל פעם שהלך מרן ה"תורת חיים" זי"ע לבקר אצל מחותנו הרה"ק מרוזין זי"ע, **אזי לפני שנכנס לחדרו, היה מעביר מטפחת על פניו, ואמר בזה הלשון, "אינני רוצה שהמחותן הקדוש ישקיף מבעדנו"...**

שבחי מרן ה"תורת חיים" זי"ע בפי הרה"ק מרוזין זי"ע

לעומתו ברוך יאמר, וגם הרה"ק מרוזין זי"ע היה מדבר הרבה בשבחו המופלג של מחותנו מרן ה"תורת חיים" זי"ע. מסופר כי בימיו של מרן ה"תורת חיים" זי"ע, לא הרים שום שו"ב - בגליל בוקבינה - את ידו לשחוט טרם קיבל רשות ממנו. בעת שבנו מרן ה"צמח צדיק" זי"ע ישב בבית חמיו הרה"ק מרוזין זי"ע בסאדיגורא, **קרה פעם שהגויים אשר סביבותיהם קשרו קשר וחשבו מזימות רשע להתנפל על היהודים ולשוחטם ח"ו**. נכנס מרן ה"צמח" זי"ע לחותנו הרה"ק מרוזין זי"ע, וסיפר לו את כל התלאה מפחד הערלים שאמרו לטבוח את היהודים ח"ו. ענה לו חותנו הק' ואמר בבדיחותא: "**לדעתי אין לגור מהם כלל, כי לא יצוייר שירים איש פה את ידו לשחוט, בלא רשות אביך**"...

מספרים, כי בתקופה הראשונה לאחר בואו של הרה"ק מרוזין זי"ע לאחוזת פאטיק - לאחר צאתו מבית האסורים - לא ידע עדיין היכן להתיישב, כי כל הדרכים היו בחזקת סכנה. אחרי שהרבה צדיקים יעצו לו להתיישב בכל מיני מקומות שונים, **שמע הרבי מרוזין לעצת מחותנו מרן ה"תורת חיים" זי"ע שהציע לו להשתקע בסאדיגורא**, והלך לשם **להשתקע**. בעת ההיא שכנה העיר סאדיגורא לא הרחק מהגבול עם רוסיה, **ולכאורה השתכנותו של הרבי מרוזין בעיר זו, נראתה כעין מעשה תמוה, עקב סכנת חטיפתו והחזרתו לרוסיה**, ועדיף היה שהרבי יתיישב במרכז הארץ, הרחק מהגבול, אולם בכל זאת התיישב בסאדיגורא על פי עצתו של התו"ח. באותו זמן התבטא על כך הרה"ק מרוזין זי"ע באמרו: "**כשהמחותן אומר דבר, אפילו אם זה דבר רחוק מהשכל, מצייתים לו מן השמים**"... ואמנם, בעזרת השי"ת, לא אירע להרבי מרוזין שום פגע או נזק כלשהוא.

כעין זה סיפר **כ"ק האדמו"ר מסקולען זצוק"ל**, ששמע מפי חסיד אחד שהתגורר בטשערנוביץ והיה מחסידי הרה"ק מאנטניא זי"ע, כי בעת שהרה"ק מרוזין זי"ע נמלט

מרוסיה ובא לגליציה, הלך כאמור עפ"י עצת מחותנו מרן ה"תורת חיים" זי"ע להשתקע בסאדיגורא, למרות החששות הרבות שזהו מקום סכנה עבורו. **כאשר הגיע הרה"ק מרוזין לסאדיגורא, בעת שירד ממרכבתו, הטיל את מקלו בארץ, והרגיש שטוב הוא הדבר להתיישב שם**, כפי הידוע שהצליח שם במאוד, ומכל פינות העולם פנו אליו. הרה"ק מרוזין התבטא אז באמרו: "**לפלא שמחותני הרה"ק רבי חיים מקאסוב, אפילו אם הוא אומר דבר שעל פי השכל אינה עצה טובה, מיישרים ומטיבים את אותה עצה מן השמים**"...

פעם במוצאי שב"ק, בא הרה"ק מרוזין לבקר את מרן ה"תורת חיים" זי"ע, ומצאו כשהוא מעשן סיגריה. בהכנס הרה"ק לחדרו של התו"ח, הניח התו"ח את הסיגריה מידיו. על השולחן היתה מונחת קופסת הבשמים, והרה"ק מרוזין לקח אותה בידיו, והריח אותה ללא הרף, עד כי לא היה יכול להשביע את נפשו מהריח הנעים והערב. אח"כ אחז הרבי מרוזין את יד ימינו של התו"ח והניחה על לבו בהפטירו: "**היד הזו בוקעת את הרקיע השביעי**"...

סיפור מיוחד ומפליא ביותר, היה נוהג הרה"ק **רבי יוסף אלטר מראדוביץ זי"ע** [בן מרן ה"תורת חיים" זי"ע] לספר מידי ליל שב"ק בעריכת שולחנו הטהור, הממחיש עד כמה פעלו שני הצדיקים יחדיו לבטל גזירות רעות וקשות מעל ראשי עם בני ישראל. - פעם שלח הרה"ק מרוזין זי"ע למחותנו מרן ה"תורת חיים" זי"ע שיבוא אליו, והתו"ח לקח עמו את בנו רבי יוסף אלטר, ונסע אל מחותנו לסאדיגורא. כשהגיעו לסאדיגורא, **נתקדרו השמים בעבים ומטר עז ניתך ארצה בליווי רוח סערה**. באותה שעה עסק הרה"ק מרוזין בהכנותיו לנסיעה ליער הסמוך, להתפלל שם מנחה כמנהגו בכל יום. מזג האוויר הסוער מנע בעד הצדיק לנסוע, **והוא הרגיש שיד מרן ה"תורת חיים" בדבר**.

מיד שלח לבקש ממחותנו שיבקש מהשי"ת שיקים סערה לדממה, ובשכר זה יקחהו עמו לתפילת מנחה ביער. **תיכף כששמע ה"תורת חיים" את דברי מחותנו, נשתנה המזג לטובה והשמים נתבהרו כמקודם**. אח"כ שלח הרה"ק מרוזין מרכבה למחותנו, ושניהם יצאו ליער הסמוך, ונעמדו להתפלל תפילת מנחה. אחר התפילה נתרחקו השניים מן המקום, **וחזותם העידה שוויכוח גדול ביניהם**. כעבור זמן קצר שבו השניים למקום התפילה, והרה"ק מרוזין פנה לרבי יוסף אלטר בשאלה: "**אני ואביך מחולקים, אחד אומר שבמלחמה בין אוסטריה להונגריה תנצח אוסטריה, ומלכה ימלוך על הונגריה, והשני טוען שמלך הונגריה ימלוך על שתי המדינות, ועתה באנו לשמוע את חוות דעתך בענין**"...

נפחד ונרעש עמד רבי יוסף אלטר, ולא ידע לשית עצות בנפשו, שהרי איך שיאמר "מצא מתנגד לאחד משני גדולי עולם אלו. אך מיד נשמע קולו של הרה"ק מרוזין שפנה אליו שוב בגערה: "**הסכמנו בינינו, שאתה תהיה המכריע בויכוחנו, ומה לך לחשוב**

עוד". ענה רבי יוסף אלטר, שמלך אוסטריה ינצח, וימלוך גם על הונגריה. נענה הרה"ק מרוזין ואמר: "אינני יכול לשנות את דברי רבי יוסף אלטר, כי הסכמנו לסמוך על הכרעתו, אך דבר אחד אוסיף, שדעתי ורצוני היא שבנו לא ימלוך אחריו"... וכן היה, שבנו של מלך אוסטריה נעדר בצעירותו.

אחדות המחשבות

מסופר כי החסיד ר' דוד גולדשמיד מסיגעט, היה פעם בקאסוב אצל מרן ה"תורת חיים" זי"ע, ובעת שקיבל ברכת פרידה, אמר **שעז רצונו לקבל את פני הרה"ק מרוזין, אולם שמע שפעמים רבות מהנמנע לראות את פני קדשו, כי יושב סגור ומסוגר, ורק פעם בשבוע או בשבועיים נפתחת הדלת, ואילו הוא ירט הדרך לנגדו לשוב תיכף לביתו.** רבנו התו"ח זי"ע הרגיעו על אתר, **שלא ידאג כלל, ולבטח יוכל לקבל מיד את פני קדשו, כאשר עם לבבו ורצונו.**

נסע ר' דוד לסאדיגורא, וכאשר ניגש לבית הרה"ק מרוזין כדי לברר מפי אנשי הבית מתי אפשר לקבל שלום, **מילאו הללו פיהם שחוק, באמרם כי זה כמה ימים שלא נפתחה הדלת**, וכי גם הם עומדים צפופים ומייחלים בתוחלת ממושכה, ממתינים זה זמנים טובא שיוכלו לקבל שלום, **והנה הוא בא רק זה עתה, וכבר חפץ הוא להכנס.** אך ר' דוד לא שת לבו לדבריהם, והוא ניגש לדלת חדרו של הרבי מרוזין.

באותו רגע נפתחה הדלת, והרבי פתח בשאלה: "**האם יש כאן איזה איש מאונגרין?**" על זה השיב ר' דוד: "כן! אני מאונגרין". קראו הרבי פנימה, נתן לו שלום ושאלו מנין בא, **והאם בא מקאסוב?** השיב ר' דוד שכן, **ושאלו הרבי על שלום מחותנו ה"תורת חיים"**. ר' דוד מסר קוויטל, ושוחח עם הרה"ק שיחה ארוכה על כל ענייניו, וקיבל את ברכת הצדיק. אנשי הבית המה ראו כן תמהו, מדוע זכה ר' דוד לפתיחת שערים כה מהירה, ובצאתו חקרוהו לידע את פשר הדבר, והוא סיפר להם את הכל...

מרן רבה"ק בעל "צמח צדיק" זי"ע

התקשרות השידוכין עם בת הרה"ק מרוזין זי"ע

קישור השידוך

עודנו באיבו, כבר התפרסם מרן ה"צמח" זי"ע בילדותו, כי לגדולות נוצר, ושקד על תלמודו יומם ולילה, ועלה במעלות רמות ונשגבות בתורה וביראה. כבר בגיל שש

הציעו עבורו שידוכים נכבדים. השדכן שהציע את בתו של הרה"ק מרוזין זי"ע, היה הרה"צ רבי דוד לייב זצ"ל בן המגיד הק' מנדבורנא זי"ע [רבו של מרן רבה"ק בעל "אהבת שלום" זי"ע].

על סיפור התקשרות השידוך - מסופר סיפור מופלא ביותר. כאשר ההצעה מצאה חן בעיני מרן ה"תורת חיים" זי"ע, החליט לבצע את השידוך הלכה למעשה. התו"ח בחר בשנים מחסידיו, ושלח אותם לרוזין שברוסיה, לשבות שם בשבת קודש, והורה להם, **כי במוצאי שב"ק בעת שהרה"ק מרוזין ירצה לקדש את הלבנה, היא תהיה חבויה ומוסתרת בעננים, ואז ילכו אליו ויגידו לו בשמו, שאם יאות להשתדך אתו, אזי תיראה הלבנה ויוכל לקדשה.** ואמנם, במוצאי שב"ק היו השמים מכוסים בעבים, והרבי מרוזין לא יכל לקדש את הלבנה. בבוא השליחים להציע את שליחותם, ניאות הרה"ק מרוזין לקבל את ההצעה, **והנה ראה זה פלא, כי השמים התבהרו לפתע, והרבי קידש את הלבנה בשמחה רבה...**

בשלב הגמר של השידוך, נועדו שני המחותנים להפגש בדבר השידוך, בעיר בוטשאן שברומניה, והרה"ק מרוזין שאל את מרן ה"תורת חיים" שימנה בפניו את מעלותיו של בנו החתן. השיבו התו"ח בשלשה דברים: א) המעלה הראשונה, **כי הוא נקרא על שם אבי הק', ובודאי יהיה דומה לו.** ב) **הוא ישן אתי במיטה.** ג) **הוא נולד לעת זקנותי.** כשרצה התו"ח להוסיף עוד ממעלות החתן, אמר לו הרה"ק מרוזין שדי בזה...

שמחת האויפריף

מועד הכלולות נועדה להיות לאחר חג השבועות שנת תר"ב, בו בזמן שכל משפחת הרבי מרוזין התגוררו בעיר קעשינוב, ורק הוא התגורר כבר בסאדיגורא ללא כל משפחתו [שלא היו רשאים לעזוב את רוסיה, כל עוד שהיתה קיימת דרישתה של הממשלה הרוסית להחזרתו של הרבי מרוזין מעסטרייך לרוסיה, והחזיקו בהם כבני ערובה] והחתונה נועדה להיות בקעשינוב, ונבצר ממנו להשתתף בשמחה, כי היה נעצר מחדש ע"י השלטון הרוסי.

שבת העליה לתורה של החתן שקדמה להחתונה, התקיימה בעיר סקאלא, לא הרחק מן הגבול. על שב"ק פר' נשא - אחרי חג השבועות - נסעו מרן ה"תורת חיים" זי"ע עם החתן וכל בני המשפחה הרוממה, וגם אלפי חסידים התאספו לשם, על מנת להשתתף בשמחה, והדוחק היה רב ועצום למאוד. עד כדי כך היתה הצפיפות בתוקפה, עד שבשב"ק בבוקר לא יכלו לצאת מאכסניית הצדיקים על מנת ללכת לבית הכנסת. בלית ברירה נאלצו להתפלל בבית האכסניה, שם עלה החתן לתורה, וכל

הקהל העצום התפלל בחוץ. לאחר התפילה נערכה הסעודה במקום, ואת המאכלים הכניסו דרך החלון...

למחרת השבת, ביום ראשון, ערך הרה"ק מרוזין זי"ע סעודת פרידה לכבוד מחותנו והחתן, **וידוע דרכו בקודש שכמעט לא טעם מאומה מכל המאכלים שהובאו לפניו**, ומחותנו רבה"ק בעל ה"תורת חיים" זי"ע שהבחין שגם תמול וכן היום, שאין מחותנו אוכל כלום, שאלו: "**מפני מה אין המחותן אוכל אלא מעט מזעיר?**". השיב לו הרה"ק מרוזין בלשון קדשו: "**הנה כשנודע לי שנשמתי מוכרחת לרדת להאי עלמא, התנינו תנאי מפורש עם הגוף שאין אנו יכולים להתקשר עמו, אלא על מנת שיסכים להסתפק במועט שבמועט מכל הצטרכות הגופניים, והגוף הסכים לכך, ועתה הוא שומר על התנאי**"... כששמע ה"תורת חיים" זי"ע את סיבת הדבר, הניח גם הוא את הכף מידו ופסק מלאכול, הגם שדרכו בקודש היתה אחרת... כשראה זאת הרבי מרוזין שאלו: "ולמה אין המחותן אוכל?, האם גם אתם התניתם תנאי כזה עם הגוף?"... ענה ה"תורת חיים": "**דוקא לא!** אלא הסיבה שאינני ממשיך לאכול נובע מטעם אחר, כי עכשיו נתבהר לי דבר שנתקשיתי בו זמנים טובא - והיא - בכל ליל שבת קודש, כשיהודי בא מבית הכנסת בלוויית שני מלאכי מרום, הרי הוא מקבל פניהם בשירה ובזמרה, ומנגן לפניהם שירת 'שלום עליכם', 'בואכם לשלום', 'ברכוני לשלום', ברם מיד אחרי זה הוא נפרד מהם ומשלח אותם בשירת 'צאתכם לשלום', **ודבר זה נראה מאוד תמוה, מפני מה הוא ממהר לשלח אותם מעל פניו לפני הסעודה? אך עתה נודע לי טעם הדבר, שהוא משלח אותם מפני שאין האדם מסוגל לאכול בנוכחותם של מלאכים, שאינם אוכלים עמו ביחד**"...

לפני ברכת המזון **בירך הרבי מרוזין את החתן, מבלי להניח את ידיו עליו**. המחותנת הרבנית צדקנית מרת ציפורה ע"ה [א"ח מרן ה"תורת חיים"] שראתה זאת מפתח החדר הסמוך, **ביקשה מהרה"ק מרוזין שיניח את ידיו על ראש החתן ויברכהו**, כי הלוא צדיק הדור הוא בבחינת כהן, שצריך לברך בנשיאת כפיים... אך הרה"ק מרוזין השיב לה, **שאין צורך בכך, אלא די בפה בלבד, ינן כי קדושת הפה גדולה מקדושת הידיים, ככתוב במפורש בפרשת ברכת כהנים - "כה תברכו את בני ישראל אמור להם", בפה ולא בידיים**"...

אחרי הסעודה ליוה הרה"ק מרוזין את מרן ה"תורת חיים" ואת החתן, עד סמוך לגבול הרוסי, שם ירדו כולם מהעגלות, והמחותנים שוחחו ביניהם שעה ארוכה, והרה"ק מרוזין אמר 'תורה', **ורקדו במשך כשעתיים בהתלהבות גדולה ועצומה.** כשהגיעה שעת הפרידה - אמר הרה"ק מרוזין להחתן: "**אתה בני החתן היקר, הלא אתה דומה למלך, ובפרט שאתה בן למשפחת מלוכה מלך בן מלך, מבקש אני ממך בני, אנא גזור בגזירה שיבוטלו מעלי ומעל כל בית ישראל כל גזירות קשות ורעות**". החתן

ענה 'אמן' ברטט, ואח"כ שם החתן את ידיו על ראש חותנו צדיק הדור מרוזין, ובירכו. מרן התו"ח ובנו החתן מרן ה"צמח" נסעו לדרכם לעבר הגבול, ואילו הרה"ק מרוזין ופמלייתו שבו לסאדיגורא.

התקשרותו עם הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע

מרן ה"צמח" זי"ע סיפר פעם תחת אחד השיחים: "**המנהג אצל חותני הק' מרוזין זי"ע, היה שבכל יום ויום היה אחד חייב לומר איזה מימרא או לספר איזה עובדא מהרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע.** פעם אחת סיפר אחד לפניו על הכנותיו על הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע לקראת ימי החנוכה, וסיפר **שאחרי שהדליק את המנורה, עמד על ידה במשך שבע שעות**"...

אמת לאמיתה

מנהג היה לו למרן ה"צמח" זי"ע, **שלא היה יוצא לערוך 'טיש' לסעודת מלוה מלכה, אלא אם היה חל יומא דהילולא באותו שבוע, אז היה יוצא במוצאי שב"ק לערוך סעודת מלוה מלכה, וביוצאו היה מספר סיפורי צדיקים, וכמעט בכל הפעמים הזכיר את חותנו הרה"ק מרוזין זי"ע.** כשפרצה המחלוקת בין צאנז לרוזין, לא רצה ה"צמח" להתערב. ביקשה הרבנית הצדקנית ע"ה שהיתה בתו של הרה"ק מרוזין, מאחד החסידים שבעת שיספר הרבי סיפורי צדיקים בסעודת מלוה מלכה, וכמו תמיד ודאי יזכיר את אביה, יועיל נא 'להזכיר' לו, מדוע א"כ אינו מתערב לטובת גיסיו הק'. הבטיח לו החסיד שיעשה כדבריה. אולם באותו סעודת מלוה מלכה, לא סיפר ה"צמח" בכלל סיפורים. כשהגיעו כבר ועמדו לפני ברכת המזון, והחסיד שהיה מאוד מסור להרבנית ורצה לקיים את שליחותה, אזר אומץ ואמר להרבי: "**כל העולם מתפלאים מדוע אין הרבי מתערב לטובת גיסיו הק', בני הרה"ק מרוזין**"... בשמעו את דברי החסיד, התחיל ה"צמח" לספר את הדברים האלה:

באחת השבתות באו הרבה גדולי עולם לשבות אצל חותני הק', ונסתפקו המשמשים את מי צריכים להושיב בראש, כי אם יושיבו בראשונה את בני הרה"ק מרוזין, הרי לא יתכן שאחריהם יושיבו גדולי ישראל, וכן נמי אין ראוי שישבו בניו אחרי הני גדולים, **ולכן החליטו לומר לבני וצתני הרבי שלא יבואו ל'טיש'**, וכן עשו. המשיך ה"צמח" לספר: "**אני הבנתי שכאשר יסבו בשולחן אלו הצדיקים, בודאי אז יאמר חותני דברים נשגבים ביותר, ולכן החלטתי לבוא ל'טיש' ולהתחבא מתחת לשולחן**, ואכן שמעתי אז דברים העומדים ברומו של עולם יוצאים מפי חותני הק'". כשסיים מלומר דברי אלוקים חיים, הסתובב לעבר הגה"ק ה"דברי חיים" זי"ע מצאנז שישב לצידו ושאל אותו: "**צאנזער רב! מסכימים אתם למה שאמרנו? ברצוני שתסכימו אתי, כי אתם**

מבית דין של מעלה"... הפטיר ה"צמח" לאותו חסיד: "הרי חותני הק' היה אמת, ואם הוא אמר שה"דברי חיים" הוא מבית דין של מעלה, הרי גם זה אמת, וגיסי הם גם כן אמת, ובתוך כל כך הרבה אמת, אינני רוצה להתערב"...

בסוד שיח שרפי קודש

אשרי העומדים על סודך

מסופר, כי פעם התחבא אחד מגדולי החסידים בתוך חדרו של מרן רבה"ק בעל "צמח צדיק" זי"ע, **כדי לשמוע איך הוא לומד גמרא.** כשגמר רבנו ה"צמח" את לימודו, התחיל להסתובב בבית אנה ואנה, עד שהבחין בו. שאלו רבנו: "מה אתם מחפשים כאן?". ענה לו החסיד: "רציתי לשמוע את הרבי לומד גמרא"... ענה לו רבנו: אספר לכם מעשה - "פעם נסעתי לחותני הרה"ק מרוזין זי"ע, ונפגשנו באמצע הדרך. ירדנו שנינו ממרכבתנו, **וחותני הק' התחיל לספר לי, שמרכבתו נעשתה עפ"י סודות בדרך הקבלה, ואף נרמזים בה מעשי מרכבה,** והמשיך לדבר דברים שלא הבנתי מהם מאומה. **ומאחר שהבנתי שסודות נוראים הוא דובר, פתחתי את פי בכדי שלכל הפחות יכנס הבל פיו היוצא ממנו בקדושה ובטהרה, לתוך פי"**... לימים כשסיפר החסיד את המעשה - הפטיר באמרו: **"כנראה שהרבי רצה לרמז לי בספרו עובדא זו מחותנו הק', שאף ששמעתי את לימודו, מ"מ רק את פשטות הפשט הבנתי, אך לא את פנימיות הלימוד"...**

מסירות נפש להשי"ת

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מספינקא זי"ע מביא בספרו (חקל יצחק פר' יתרו) ששמע מאביו הק' **בעל "אמרי יוסף" זי"ע,** ששמע מפי קדשו של מרן ה"צמח" זי"ע שאמר, **כי פעם אחת נסע עם חותנו הק' מרוזין זי"ע, וסיפר עמו מילי דעלמא,** ולבסוף אמר לו חותנו הק': "זהו [היינו לשוחח במילי דעלמא] **דרך להצדיקים הקדושים, אבל לאברך כמוך, די אשר בכל עת ורגע תמסור נפשך ורוחך ונשמתך לפני הקב"ה וב"ש בדביקות"...**

נהפוך הוא

דרכו של הרה"ק מרוזין זי"ע היתה, **שבשבת בבוקר לא היה מיסב על שולחנו עם אנשים.** פעם אחת קרא לחתנו מרן ה"צמח" זי"ע, שיכנס אצלו אחרי התפילה בשעת ה"קידוש", והרכין ראשו ואמר: "התחלת הסדרא משבוע זו, הוא "והיה כי תבוא אל הארץ". "והיה" הוא לשון שמחה. מבאר האוה"ח הק', כי הכוונה הוא, מתי יבוא לארץ

עליונה. אמר הרה"ק: "**אני אומר להיפך**, "כי תבוא אל הארץ", פירוש לעולם הזה, ששם יוכל כל איש ישראל לקנות שלימות לנפשו, כל חד לפום מדרגתו, ושייך לשמוח בזה. לא בארץ העליונה, שהוא אך בחי' עומד, **כי מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת** (ע"ז ג.), ומה זו השמחה. וכן במה שאמר שמואל (ברכות נח.), נהירין לי שבילי דרקיע כשבילי דנהרדעא, אני אומר להיפך, נהירין לי שבילי דנהרדעא כשבילי דרקיע, **כי מי שמהפך חומר לצורה יזכה לחזות בנועם ד' בשבילי דרקיע, לא כן בשבילי דנהרדעא הוא דבר גדול מבלי לתעות בהם בתוהו לא דרך**"... עכד"ק.

לאחזוקי נפשאי בכהני

פעם אחת אצל מרן הסב"ק **בעל "אהבת ישראל" זי"ע** ביום ג' חשון, היא"צ של זקינו הקדוש מרוזין זי"ע,התפלל לפני התיבה ואמר קדיש. אחרי התפילה אמר מרן הסב"ק זי"ע: "**אני מתפלל לפני התיבה ואומר קדיש 'לאחזוקי נפשאי בכהני'**"...

[פי' כמו שאמר אביי (חולין קלג.) שנוטל מתנות כהונה בערב יום כפור כדי להחזיק עצמו בכהני, שידעו שהוא כהן. **כך מרן זי"ע אמר שהוא מתפלל כדי להחזיק עצמו שהוא נכד הרה"ק מרוזין זי"ע**, ויקוים בו (תהלים קג, יז) "וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים", **שזוכים צאצאי הצדיק שנשפע עליהם השפעות טובות בזכות הצדיק**, ולא שהקדוש מרוזין זקוק לתפלתו וקדיש שלו]...

("אור ישראל" אות ל')

תיקון הדרך

פעם סיפר מרן הסב"ק **בעל "אהבת ישראל" זי"ע**, כי פעם בהגיע **זקינו הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע** למקום מסוים, ביקשו ממנו 'תיקון'. על שאלתו מדוע, ענוהו סתם: "כך נהוג, אורח נותן תיקון". נתן על זה הרה"ק מרוזין הסבר, כי בעת שהקב"ה שאל את קין "אי הבל אחיך", ענה קין "לא ידעתי". לכאורה היה צריך להיות כתוב "איני יודע", מה זו לשון "ידעתי". אלא **שקין סבר כי הבל אינו הולך בדרך ד', על כן הרגו. בראותו אחר כך שד' מתעניין אודותיו, הבין כי הוא כן שמר את מצוות ד'**, וזאת תירץ להקב"ה "לא ידעתי השומר אחי - אנכי", לא ידעתי עד כה שאחי שמר את "אנכי ד' אלקיך". **יוצא לפי זה שקין הרגו בשוגג ומגיע לו עונש גלות, לפיכך בעת הנסיעות צריך להתכוון לתקן את הפגם הזה, ואורח שבא בנסיעה, אומרים לו שיתן 'תיקון' - כלומר מזכירים לו שבנסיעותיו ישתדל לתקן הפגם ההוא.**

("**קדוש ישראל**" ח"ב עמ' תקלח)

הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע

משפט אחד יהיה לכם

כשהניח מרן הס"ק מרוזין זי"ע תפילין על יד בנו מרן אדמו"ר הק' מסאדיגורא זי"ע ביום שנעשה בר מצוה, שאל אותו, אמור לי בני, מה עשית עם היצר-הרע שלך עד היום. השיב הנער לאביו: **"איך האב אים גיזאגט, אז איין צד טאר מען ניט אויסהערין, וואלט ביז דער צווייטער צד - היצר טוב וועט קומען, אין איך וועל הערין די טענות פון ביידע צדדים צוזאמען, אין וועל סי וועט מיר גיפעלין דעם וועל איך פאלגין"**... [אמרתי לו שצד אחד אסור לשמוע, המתן אפוא עד אשר יבוא הצד השני היצה"ט, ואזי אשמע את שני הצדדים, ומי שימצא חן בעיני, לו אציית].

אז נתן מרן הס"ק זי"ע נשיקה לבנו על ראשו לאות חיבה, ואמר לבנו: "שפיר קאמרת, דוד המלך ע"ה אומר כמוך, "במה יזכה נער את ארחו לשמור כדבריך", במה יוכל בחור לזכות שישמור את דרכיו עד שהיצר הטוב יבוא, **שיאמר לו, "כדבריך", שאי אפשר לשמוע רק דבר של צד אחד וצריך להמתין לב' הצדדים"**...

(**"עירין קדישין"** ח"ב עמ' שצ)

הלא כה דברי כאש

סיפר לי הגה"צ אב"ד פאטיק: שמעתי מת"ח אחד [שהיה מלמד את בניו של הגה"ק רבי יעקילי מהרימלוב זי"ע] ששמע מרבי יעקילי שפעם אחת נסע לסאדיגורה אל **הרה"ק רבי אברהם יעקב זי"ע**, ושמע בליל שב"ק באמצע התורה שהרה"ק מסא"ג הזכיר איזה ירושלמי, והוא לא זכר את הירושלמי זה.

נכנס רבי יעקילי אל חתנו של הרבי, הרה"ק רבי נחום בערניו זי"ע [שהיה גדול בתורה והשתעשע בדברי תורה הרבה עם הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע], ואמר לו, שהוא לא זוכר ירושלמי כזה. אמר לו רבי נחום בערניו: **"גם אני איני זוכר, אמנם בטוח אני שאני ואתה, שנינו שכחנו מהירושלמי"**...

אמר רבי יעקילי: "איני נוסע מפה כל זמן שלא אחזור על כל הירושלמי"... ותיכף התחיל ללמוד, עד שמצא את הירושלמי שהזכיר הרבי במסכת מעשר-שני. שאל רבי יעקילי את רבי נחום בערניו: "אימתי לומד הרבי ירושלמי?" אמר לו רבי נחום בערניו: "זה אני יכול לומר לך, הוא לומד ירושלמי שעה אחת בכל שבוע, **באמצע הזמירות במוצאי שבת לפני 'אליהו הנביא', הוא קופץ פתאום ממקומו, ועושה הכנה בדביקות כחמש ועשר דקות, ואח"כ אומר "זאגט דער הייליגער ירושלמי", ולומד שעה שלימה"**...

אמר רבי יעקילי: "אני רוצה להיות נוכח בשעת מעשה"... וכן היה, שהגיע לשם במוצאי שבת, וראה את הרה"ק מסאדיגורה זי"ע יושב ולומד ירושלמי בהתלהבות דקדושה. אחר שראה רבי יעקילי את אופן הלימוד, אמר, "**אם לומדים ירושלמי באופן כנתינתן מסיני, אז כבר מובן שאי אפשר לשכוח את הירושלמי**"...

("**שיח זקנים**" ח"א עמ' קלז)

מעשה רב

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע פגש את **האדמו"ר הזקן מסאדיגורה זי"ע** ושאלו: 'הרי כבודו ידוע כ'בעל מעשה' [מספר סיפורי צדיקים], יועיל נא אם-כן כבודו לספר לי איזה עובדא'.

השיב לו האדמוה"ז: '**מעשה אחד יש לי שמעודי ועד היום הזה אני מתייגע לקיימו, והוא "מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי**" (תנדבא"ר פכ"ה), היינו מתי נזכה שמעשינו שאנו עושים יחשבו כמעשי אבותינו הק', שמכל דבר שעשו, ביאתם והליכתם, נעשה מזה תורה שלימה'...

("**מפי ספרים וסופרים**" ח"א עמ' ריד)

בשפתי
צדיקים

נר ישראל - רוזין

האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים. (בראשית מט, א)

פעם בא אחד מהחסידים החשובים אל רבינו מריזי"ן זי"ע וביקש ממנו שיאמר לו דברי חיזוק שיהיה לו תמיד לתועלת. אמר לו רבינו: דע לך, דקודם ביאת המשיח יעמוד האמונה והדת כולה על חוט השערה, והעצה להתגבר ע"ז יהיה ע"י אסיפת חברים מקשיבים בכל ש"ק ולדבר מצדיקים, ויהיה זה לתועלת לחיזוק הדת והאמונה.

זהו שרמז יעקב לבניו: "האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים", יקרא הוא מלשון קר וצונן, באחרית הימים היינו בעיקבתא דמשיחא, שאז תהיה קרירות גדולה בעניני אמונה, התרופה ע"ז הוא ע"י האספו בשבת אחים ולדבר בעניני אמונה בד' ובמשה עבדו.

וסיים רבינו ואמר לאותו חסיד: אני ממנה אתכם ג' דברים: א) שתזכרו את דבריי, ב) שתקיימו את דבריי, ג) שתספרו זאת ברבים.

הרה"ק מסאדיגורא זי"ע

חכמינו ז"ל אמרו: "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם" (פסחים סח:), חכמינו רמזו בדבריהם כי שורת הדין מחייב, דאם השי"ת נתן לעמו ישראל את התורה והמצוות כדי לקיימם, מהיושר שהוא יתן להם "האפשרות" שיוכלו לקיימם, וישפיע להם עניני עוה"ז שעל ידה יוכלו לקיים את התורה, כי כשהשי"ת משפיע להאדם כסף וזהב,

הרי ביד האדם היכולת לקיים מצוות צדקה, גם לקנות על ידה טלית ותפילין ושיהיה לו להוצאות שבת ויו"ט ולשלם שכר לימוד וכדו', לכן קבעו חז"ל ואמרו: הכל מודים ד"בעצרת" כדי שנוכל לקיים מה שקבלנו בעצרת, דבעינן נמי "לכם" העניני לכם היינו השפעות גשמיות, שיאפשר לנו קיום התורה והמצוות.

ובזה נבין גם הוויכוח שהתנהל בין משה רבינו ע"ה עם המלאכי עליון בענין מסירת התורה לבני אדם קרוצי חומר, דהם טענו: מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים, ורצונם בזה היה: כי באמת התורה הק' הוא בכל העולמות אלא שבכל העולמות נתלבשה התורה עם לבוש כזה שהוא לפי ערך רוממות העולם ההיא, ובעולמות של המלאכים, שרפים, אופנים וחיות הקודש, מלובשת התורה בלבוש רוחני עם אור גדול, בדוגמת האור העליון המאיר בכל עולם ועולם, וכשהם ראו שהשי"ת מוכן למסור התורה הק' לעוה"ז בלבוש גשמי כזה בדוגמת המחליף פרה בחמור וכיו"ב, טענו: תנה הודך על השמים, שאינו מן הכבוד למסור כלי חמדה כזה בלבוש ארצי ומגושם, אלא "על השמים" בלבוש רוחני ושמימי, וע"ז ענה להם משה רבינו: כלום יצר הרע יש בכם? (עיין שבת פ"ח: ושם פט.), ור"ל: מה שנראה כ"כ מוזר בעיניכם להלביש תורה קדושה כזו בלבוש חומרי וגשמי, נובע מהסיבה שאין בכם יצר הרע המגרה בכם והמפתה אתכם לחמוד ולחשוק לדברים חומריים וארציים ולעבור אתם על רצון ד', אבל אנו שניתן בנו חלק היצה"ר המסית אותנו לכל התיעוב והרע, לכן כשניתן לנו התורה והמצוות שהם התבלינים שנוכל לעמוד נגדו, מוכרח הוא להיות מלובש בלבוש גשמי וארצי כדי שיעלה לנו ארוכה ורפואה לתחלואי הנפש שנגרם לנו ע"י היצה"ר; ומעתה אם השי"ת השפיע לנו תורה ומצוות המתקיים ע"י דברים חומריים וגשמיים, מן היושר הוא שיינתן לנו גם האפשרות שעל ידה נוכל לקיים אותה.

בתפלות של חג השבועות, אנו מזכירים את יום הקדוש הזה בשם שאינו מוזכר אף פעם בתורה והוא: "זמן מתן תורתינו", ובתורה הוא מוזכר בשם: חג הקציר, חג השבועות או יום הביכורים, ומנין לנו זאת? אך הענין הוא: כי חג הפסח והסוכות נצטווינו מאת ד' לעשותן לימים טובים כדי שנזכור על ידם את הנסים שעשה עמנו בהוציאנו ממצרים כדכתיבי בקראי: "את חג המצות תשמר... כי בו יצאת ממצרים" (שמות כג, טו), או: "למען ידוע דרכתיכם כי בסכות הושבתי את בנ"י בהוציאי אותם מארץ מצרים" (ויקרא כג, מג), ונעשה עמנו דברים נפלאים

כאלו שעל ידם נתגלה לעין כל את גודל אהבתו ית׳ לעמו ישראל, ובוודאי כל מאווינו ותשקינו לקבוע ימים טובים מיוחדים כדי להודות, להלל ולשבח שמו ית׳ על רוב חסדו ואמיתו, אבל חג השבועות שבו נמסר לנו התוה״ק, ועל ידה נצטווינו בחוקים ומשפטים לשומרם ולעשותם, אינו מן הנימוס שהנותן המתנה יצווה להמקבל אותה, שיקבע יום נתינת המתנה ליום טוב, כי דבר זה תלוי ברגשות המקבל, לכן אינו מוזכר יום זה בשם ״מתן תורתינו״, אבל אנו עם קרובו ונאן מרעיתו, רוצים להראות להשי״ת שאנו מכירים ומביניס את גודל יקרת וערך המתנה שלה זכינו, שעל ידה נתעשרנו עושר רב ברוחניות ובגשמיות, לכן אנו מכריזים מתוך רוב שמחה: ״זמן מתן תורתינו באהבה״, ואנו מודים להשי״ת שנקבע לנו יום מיוחד כדי שנוכל להודות לו על המתנה היקרה שקבלנו.

מעזיבוזש

בתוכן

מעיין הבעש"ט

בתי כנסת במעזיבוזש

בתי עלמין במעזיבוזש

ביקורי רבוה"ק

קשר עליון

שב"ק בצל כנפיך

בקרב קדושים

קורות דברי הימים בתולדות העיר וסגולות המקום

מעזיבוזש - די הייליגסטער פלאץ אין חוץ לארץ! כפי שהגדיר אותה כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א, אשר אף לב אבן ימס בהעלות על לב אנה אנחנו עולים, בדרך אשר דרכו בו מאות ואלפי חסידים וצדיקים מאורי דור ודור, מקום שממנה התפשטה אור הקדושה והחסידות לכל העולם כולו.

הכניסה לעיר מעזיבוזש

העיר מעזיבוזש, שוכנת באזור לעטיטשוב, בחבל חמילניצקי, שנמצא במחוז פאדאליא המערבית, במדינת אוקריינא.

האזור כולו עתיר הרים רבים, גבוהים ורמים, השוכנים סביבות העיר, מה שמביא את תושביה לראות סביבם נוף מרהיב-עין הנשקף מול עיניהם. העיר נמצאת על שפתה הצפונית והגבוהה של נהר "בוג" הדרומית, שמתמזגת ונשפכת סמוך לעיר אל עבר הערוץ הצפוני של הנהר, הנקרא נהר "בוזאק". מכאן נובע שם העיר "מעזיבוזש", שכשמה, שוכנת בין שתי הנהרות "בוג" ו"בוזאק". שתי הנהרות הללו מקיפות יחד את העיר משלש צדדיה, דרום, צפון ומזרח.

התיישבות הבעש"ט הק'

העיירה מעזיבוזש היתה שקטה וצנועה, אשר מלבד כמה מאות תושביה לא ראו פניה פנים חדשות. החיים התנהלו בה בשלוה ורוגע, על מי-מנוחות, כמו שיאה למקום יפה-נוף, השוכן על גדותיו של נהר בוג, שהקיף את העיירה משלש רוחותיה. היותה מוקפת מים גרמה לה להיות, יחסית, מנותקת מהעיירות השכנות.

כך, עד שהפציע בה האור הגדול, בזמן שרבינו הבעש"ט הקדוש קבע בה מקום מושבו, אשר אז השתנו פני הדברים. העיירה השקטה הפכה להיות תל-תלפיות ומרכז רוחני לגדולי הדור, צדיקיה וקדושיה, בראשם החבריא-קדישא, סגל תלמידיו הקדושים של הבעש"ט, שדבקו בו בעוז והגיעו למעזיבוזש לחסות בצל-קדושתו, לשאוב מהמעיין הנובע ברוחניות ובגשמיות, כל אחד לפי מדרגתו.

אחריהם הגיעו רבבות אלפי ישראל, מכל המדינות, שבאו להתבשם משגב קדושתו ולהתענג מעבודתו, או להתברך מפיו הקדוש, ביודעם שככל היוצא מפיו - ייעשה. באותם שנים זכתה מעזיבוזש לתהילה, כשהיא מתגלית בכל הדרה, כמקור לתורה, קדושה וחסידות.

על הסיבה שבשבילה בחר רבינו הבעש"ט להתגורר במעזיבוזש, ישנן מספר גירסאות.

הגירסא המקובלת היא (זכרון טוב", עניני מאכל, אות ד, עמוד ט), שכאשר הגיעה העת הנשגבה של רבינו הבעש"ט להתגלות ולהפיץ אורו הקדוש, בהיותו עדיין נע-ונד מכפר לכפר ומעיר לעיר, בהסתרה ובהצנע לכת, נתנו לו רשות מן השמים, לבחור את מקום מגוריו באחת משלושת הערים: מעזיבוזש, נעמירוב או בראדי. משלושתם איוה הבעש"ט למושב לו את העיר מעזיבוזש, בהטעימו, כי היות שהיא שוכנת על שפת הנהר, מצוי בה שפע של דגים שיהיה קל להשיגם לכבוד שבת קודש.

לפי גרסא אחרת (קובץ "שפתי צדיקים", גליון ט, עמוד עב, מכתבי רבי מיכל דראהביטשער ממעזיבוזש, נכד הרבי ר' ברוכ'ל ממעזיבוזש, בשם הרה"ק רבי יוסקא ממעזיבוזש נכדו של הרה"ק בעל "דגל מחנה אפרים" זי"ע [בן חתנו הרה"ק רבי דוד זי"ע], שהיה ידוע לאיש אמת ובר סמכא, שדייק מאד בסיפוריו. הוא שמע זאת מזקנו הקדוש, בעל ה"דגל"), השתקע הבעש"ט במעזיבוזש, בעקבות מעשה שהיה:

קודם בואו של הבעש"ט למעזיבוזש, התגורר שם יהודי נכבד, רבי בעריש, שנקרא בפי-כל, רבי בעריש ביעלאיא-או"ס [=בעל שהם לבן, ברוסית].

הוא היה מפורסם בגדלותו התורנית והתמדתו העצומה בתורה, יומם ולילה. אשתו עסקה לפרנסת ביתה במסחר, בחנות שפתחה למכירת בגדים ובדים ולמסחר אריגים. ההצלחה האירה לה פנים בסייעתא-דשמיא וזכתה לעושר רב.

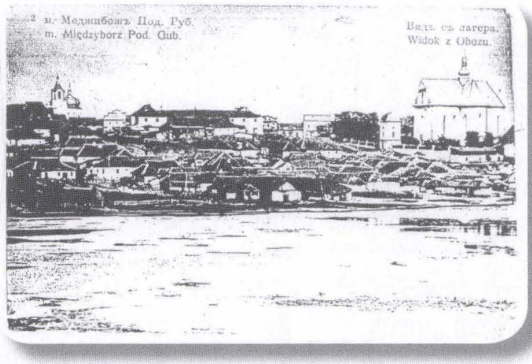

תמונה ישנה מעיר מעזיבוזש

באותה תקופה החלה להתפרסם ברחבי העולם היהודי, דרך החסידות, שייסד רבינו הבעש"ט. דרך קדושה זו התפשטה בקהילות ישראל ומעיינותיה הופצו חוצה, עד שרבים מהיהודים החלו ללכת בה ולהתנהג על פיה. לעומת זה, היו גדולי ישראל שהתנגדו תחילה לדרך זו, כי באותה תקופה היו הרבה יהודים שהלכו שולל אחר כיתות-השמד של הפראנקיסטים ימ"ש וכדומה. גדולי ישראל חששו, שמא גם דרך זו, דרך החסידות, היא כקודמיה, חלילה, ולכן התנגדו לה.

גם רבי בעריש היה מאלו שהתנגדו אל הבעש"ט ולדרך החסידות שייסד. לעומתו, אשתו, שבעקבות נסיעותיה לעסקי מסחרה בעיירות רחוקות ומדינות שונות, הגיעה הרבה פעמים גם לעיר בראדי, שם התגורר הבעש"ט באותה עת, היתה מתפנית ממסחרה ונכנסת אליו לקבל את ברכת-הקודש, או להיוועץ ולהימלך בדעת-קדשו. היא הרגישה שבזכות ברכותיו הקדושות הצליחה להרבות רכושם ורוב עושרם, עד שהונם הלך וגדל.

באחד הימים התפרסמה בחוצות העיר מעזיבוזש, הודעה בשם הפריץ של העיר, בה נאמר, שהרבנות תינתן לכל המרבה במחיר. באופן זה סבר הפריץ להרבות את הכנסותיו לאוצרותיו. רבים מהתושבים היראים התנגדו מאד לרעיון זה, מפני החשש שהרבנות תעבור לאנשים שאינם הגונים וראויים, שירכשו את תואר הרבנות בממון רב. לעומתם, היו כמובן כאלה שהודעה זו גרמה להם שמחה גדולה ועונג רב, והם הכינו את אמתחת הכסף, עם סכום נכבד, כדי שיהיה באפשרותם לקנות את רבנות העיר.

אחת מהם היתה אשתו של רבי בעריש, שברוב עושרה קפצה מיד על המציאה, פנתה אל אחוזתו של הפריץ והניחה על שולחנו סכום עצום, במטרה לקנות את הרבנות עבור בעלה. היא זכתה בכך, והפריץ העניק לידיה שטר מכירה, חתום בחתימת ידו, שרבנות העיר ניתנת לבעלה, שמאותו יום יכהן כרב העיר מעזיבוזש.

לא עברו ימים מועטים, ורבה החדש של מעזיבוזש, רבי בעריש, נפל למשכב. מיום ליום גברה מחלתו האנושה, גופו הלך ונחלש, עד שהגיע למצב של אפיסת-כוחות. בצר לו הזמין רבי בעריש לביתו את טובי הרופאים, שיעשו את מיטב יכולתם וישקיעו את כל מאמציהם לרפאו. אלא שכל הרופאים המומחים שבדקוהו וחקרו את סיבת מחלתו, העלו חרס בידם, לא מצאו את הגורם למחלה ולא הצליחו להביא לו מזור ורפואה. בזה אחר זה עזבו הרופאים את הבית, נואשים מחייו.

אשתו של רבי בעריש, שכאמור פקדה רבות את מעונו של הבעש"ט והאמינה בכח ברכותיו, פנתה בצר לה אל בעלה, והפצירה בו שיתלווה אליה בנסיעתה אל הבעש"ט, להתברך מפיו בדבר ישועה ורחמים וברפואה שלימה. ברם, רבי בעריש, שהתנגד לדרך החסידות, לא אבה לשמוע לדבריה והתנגד לכך בתוקף, בהוסיפו, שלא יסע אליו גם אם יגיע עד שערי מות.

עברו מספר ימים ומצבו הלך והתדרדר, עד שפסע היה בינו לבין המות. כשראה רבי בעריש כי כלתה אליו הרעה, ריכך קצת את התנגדותו, קרא לאשתו ואמר לה, שאם יש ברצונה, היא יכולה לנסוע אל הבעש"ט, להזכירו לפניו לטובה ואף לתת לו עבור כך פדיון-נפש. אלא שהאשה התעקשה שגם בעלה יצטרף עמה למסעה אל הבעש"ט, אולם לזה לא הסכים רבי בעריש בשום אופן.

עוד מספר ימים עברו, ומשנוכחה האשה, שימי בעלה עלי-אדמות פוחתים ואוזלים, אמרה לו שהיא מוכנה לנסוע בגפה אל הבעש"ט, אבל בתנאי קודם למעשה, שיתן לה תקיעת-כף, שיקיים את כל אשר יורה עליו הבעש"ט. רבי בעריש הסכים לזה ונתן לה תקיעת-כף והבטחה על כך.

מיד ארזה האשה חפציה ושמה פעמיה לעיר בראדי, אל מעון קדשו של רבינו הבעש"ט. כשהגיעה אל מחוז חפצה, נכנסה לקודש-פנימה, התחננה על מצבו החמור של בעלה, השוכב על ערש דוי, ובקשה ברכתו הקדושה לרפואה שלימה. השיב לה הבעש"ט, שלצורך זה, הוא זקוק לנסוע במיוחד לביתה במעזיבוזש. הוא צוה עליה לשכור עבורו עגלה, וכשזו היתה מוכנה, קם הבעש"ט ושם פעמיו למעזיבוזש, לביתו של רבי בעריש.

כשהגיעו לעיר מעזיבוזש והתקרבו לבית, ראה הבעש"ט אנשים יוצאים מביתו של רבי בעריש, כשדאגה עמוקה נסוכה על פניהם. לשאלתו על מצב בריאותו של רבי בעריש, השיבו, שמצבו בכי-רע כי הגסיסה כבר החלה. הבעש"ט נשאר לשבת על העגלה, כשפניו עצובים, ורק אחרי כמה רגעים ירד מן העגלה ופנה לכיוון הבית.

טרם נכנס הבעש"ט לחדרו של החולה, הניח ידו על המזוזה משך כמה דקות כשהוא מביט בפניו של רבי בעריש ושואלו: "רבי בעריש, האם כך מקבלים אורחים? למה אינכם מקדמים אותי בברכת שלום עליכם?" בלית ברירה, וכשהוא שכוב במיטתו, הושיט החולה את ידו אל הבעש"ט וקדמו בברכת שלום. המשיך הבעש"ט לפנות אליו בתמיהה: "היתכן לתת ברכת שלום, בשכיבה?" התאמץ החולה והתיישב בשארית כוחותיו על מיטתו, כדי להושיט ידו לשלום. אז הסיר הבעש"ט את ידו מן המזוזה שבפתח הבית, ניגש סמוך למיטתו של החולה רבי בעריש והתיישב אל מול פניו, על כסא שהכינו עבורו.

אחרי מספר רגעים התחיל הבעש"ט לדבר אל החולה ולגלות לו סיבת מחלתו. הוא אמר, שישנם עליו בשמים שלש קטרוגים: האחד, משום שנעשה רב העיר בכח הממון, והתקנה לזה, לוותר על הרבנות; השני, לא זכר המספר, רבי יוסקא; השלישי, מפני שהרס את בנין בית-המדרש הישן של העיר, שלזה אין לו שום תקנה, למרות שבנה תחתיה בית-מדרש חדש, כי בית-המדרש הישן טען בפני בית-דין-של-מעלה, שהיה יכול לקבל את תפילות ישראל עוד ארבעים שנה, בפרט שבית-מדרש זה היה מכוון נגד בית-מקדש של מעלה, שמסיבה זו היה ראוי שדווקא שם יתפללו היהודים ויעתירו בקשות. "תקנה אחת יש לזה - סיים הבעש"ט - שאני אעקור את דירתי מבראדי ואבוא להתגורר כאן במעזיבוזש".

מובן, שאחרי ביקור זה ויתר רבי בעריש על הרבנות במעזיבוזש, והוא התרפא לגמרי. אז הגיע הבעש"ט לקבוע מקום מגוריו במעזיבוזש, שם איוה למושב לו עד יום פטירתו והסתלקותו מן העולם.

גדלותו ושגב קדושתו של רבינו הבעש"ט התפרסמו מאד בכל רחבי מעזיבוזש וגלילותיה, הן אצל היהודים תושבי מעזיבוזש שהחשיבוהו עד מאד, והן, להבדיל, אצל הגויים, שהכירו בו כאיש קדוש ונורא. תושבי העיר היו עושים פעולות שונות לעזור ולסייע לו בהקלת עול הפרנסה והשעבוד הגשמי. כמו"כ מסרו לו את בית הקהילה, כמקום-מגורים לו ולמשפחתו.

בערך עשרים שנה הנהיג רבינו הבעש"ט את עדתו הקדושה במעזיבוזש, העיר הקטנה שמשם יצאה תורה וקדושה לכל רחבי תבל, על ידו ובעזרת

גדולי תלמידיו, בני החבורה, בדרך החסידות הטהורה שייסד וכונן. דרכו הקדושה התפרסמה בכל המדינות באזור וגרם לחיזוק גדול בהרמת קרן התורה, היראה וישראל.

מעיין הבעש"ט

בפרבר הדרומי, שהינו כפר קטן שנקרא "טראבאחאבצי", נמצאת ה"קריניצא" [=מעיין] המפורסמת, שנקראת עד היום בפי התושבים הגויים, "בעל-שמ'סקע קריניצא", משום מעשה שהיה:

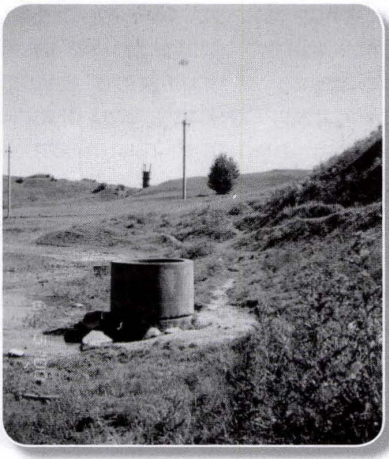

"בעל-שמ'סקע קריניצא" (מעיין הבעש"ט)

כשהלך פעם הבעש"ט לטייל עם תלמידו הקדוש, המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, ועם עוד כמה תלמידים, הגיע זמן תפלת מנחה, אולם לא נמצא ברשותם מים לנטילת-ידים. פנה הבעש"ט אל האדמה ואמר לה שתוציא מים, ומיד יצאו מים מן האדמה, עד שבאותו מקום נשאר מעיין מים לעולם ("נוצר חסד", להגה"ק מקאמארנא, על מסכת אבות, פרק ו, משנה א; "כתבי ר"י שו"ב", ערך בעש"ט, אות לז, ועוד).

כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א היתה לו גירסה דומה לסיפור, עם פרטים נוספים. וכה סיפר מרן (זכר קדשו, מערכת בעל התולדות): הרה"ק בעל התולדות יעקב יוסף זצ"ל נתקרב להבעש"ט הק', ע"י שראה אצלו מסירות נפשו, על מצות נטילת ידים קודם התפלה.

ואע"פ שבעל התולדות זצ"ל ישב אצל הבעש"ט הק' למשך חצי שנה, וראה אצלו מופתים שלא כדרך הטבע, שהי' אצלו כדרך הטבע ממש, ואף ראה אצלו ענין תחיית המתים. עכ"ז לא נתפעל כ"כ מזה, וכבר רצה להיפרד מהבעש"ט הק' ולחזור לביתו. עד שבאחד מן הימים, קרא לו הבעש"ט הק', שיבוא לטייל עמו. ובאמצע הטיול הגיע זמן מנחה, ולא הי' שם מים ליטול הידים לפני התפילה. ונפל הבעש"ט הק' בפישוט ידים ורגלים על הארץ, והתחנן להקב"ה ואמר, שטוב מותו מחייו, אם יעבור על דברי חז"ל (.....), ולא יטול ידיו לפני התפלה. ונעשה לו נס, שנברא שם בשבילו אמת המים, ונטל ידיו ממנה. וכאשר ראה בעל התולדות זצ"ל, איך שהבעש"ט הק' מוסר נפשו על

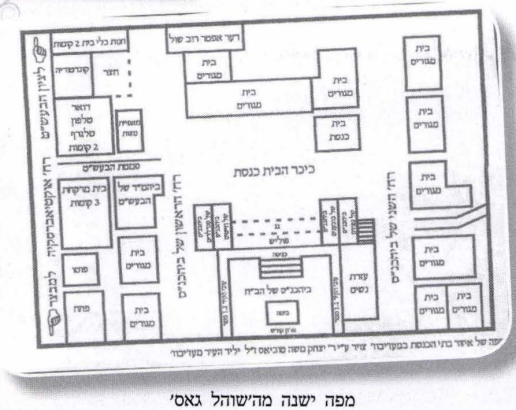

מפה ישנה מה'שוהל גאס'

מצוה דרבנן, החליט להתקרב אליו, ע"כ.

למעיין קראו, "דער בעל-שמ'סקעס קריניצע" [=המעיין של הבעל שם טוב]. הוא נמצא היום בכפר טריבאחאווצי, הסמוך כשלושה ק"מ ממעזיבוזש. מי המעיין היו ידועים גם אצל גויי עיר כסגולה לרפא את מחלת קדחת השלישית, ועוד כמה מיני מחלות. תושבי המקום לא פסקו להפליא ולדבר על הבעש"ט, עושה הפלא הגדול.

מעיין-מים זה היה מקודש אצל תושבי מעזיבוזש. בכל שנה, ביום ל"ג בעומר, נהגו ילדי התלמוד-תורה של מעזיבוזש לצאת לכפר טריבאחאווצי, לראות את המעיין ולחזק אמונתם בקדושת הבעש"ט.

בתי כנסת במעזיבוזש

ארבע עשרה בתי כנסת פיארו את מעזיבוזש, בהם התפללו התושבים, חסידים ואנשי מעשה, צדיקים וקדושי-עליון, תלמידי חכמים ופשוטי עם, כל אחד לפי נוסחתו ומנהגיו.

בית מדרשו של הב"ח

מהבולטים בין בתי הכנסת במעזיבוזש, בחשיבותו ובמנין שנותיו, היה "בית הכנסת הב"ח" - "דער ב"ח'ס שוהל", אשר כפי המקובל, התפלל שם רבינו הב"ח בין השנים שס"ה-שע"א, עת שימש כאב בית דין של קהילת מעזיבוזש.

מיקומו של בית כנסת היה בשביל קטן, סמוך לרחוב הראשי של מעזיבוזש - רחוב אוקטיארסקייה. יהודי העיר קראו לרחוב "די שוהל גאס", משום שהיו בו, וסמוך אליו, עוד שבעה בתי-כנסת. בבנין בית הכנסת של הב"ח, היו עוד ארבע בתי כנסת, שיתוארו להלן; סמוך אליו ניצב בית הכנסת של רבינו הבעש"ט הקדוש; מעבר לרחוב, בצד ימין, היה בית מדרשו של הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זצ"ל ובסמיכות אליו עמד בית מדרשם של האדמו"רים לבית מעזיבוזש.

בית מדרשו של הב"ח ז"ל

בית הכנסת עמד על תילו, ברוב פאר והדר, עד תקופת מלחמת העולם השניה. גם כשהנאצים ניסו לשרוף את בית הכנסת, לא בא להם הדבר בקלות, לפי שכאמור, היה בית הכנסת בנוי כמבצר, עם קירות עבים מאד, חזקים ואיתנים. משראו הנאצים שבשריפה לא יצליחו להרוס את בית הכנסת, החליטו לפוצץ אותו. אולם גם אחרי סידרת פיצוצים, לא אירע נזק ממשי לבית הכנסת. כך עמד הבנין, מוזנח ושרוף, עד שנת תש"כ, בה החלו הקאמוניסטן להרוס את בית הכנסת שלב אחרי שלב. הם הורידו ממנו אבן אחרי אבן וקיר אחר קיר, כשהם משתמשים בהם לצרכי בניה, כך עד להריסתו המוחלטת של בית הכנסת.

המבקר היום במקום, יכול לראות רק את קומת המרתף שבולט קצת מעל פני הקרקע, כשארית מבנין בית הכנסת. המקום מלא רגבי אדמה, כשכל סביבתו ריקה ושוממה עד בלי היכר.

בית מדרשו של הבעש"ט

ישנן שתי גרסאות אודות בית מדרשו של רבינו הבעש"ט הקדוש.

האחת: בתחילת בואו של הבעש"ט למעזיבוזש, התפלל בבית מדרשו של הב"ח, ורק לאחר זמן, בנו לו בית כנסת מיוחד, שנודע כבית מדרשו של הבעש"ט.

גירסא שניה מוסרת, שבית מדרשו של הבעש"ט, הוא בעצם עתיק מאד, שרק בגינה הגיע הבעש"ט להתגורר במעזיבוזש. תושבי מעזיבוזש הפסיקו להתפלל בו והזניחוהו, והבעש"ט, שראה ברוח-קדשו שהמקום טעון תיקון, בא לגור במקום כדי לחדש את מניני התפילות והפעילות במקום.

בית המדרש היה סמוך לבית מדרשו של הב"ח, כשגדר-עץ מפריד ביניהם. בית המדרש היה מוסתר בתוך הרובע, ליד רחובה הראשי של העיר. נמוך קומה היה, בנוי מעץ ומצופה בחוץ בחימר.

בתוך בית הכנסת היו כמאה מקומות ישיבה, על הספסלים היו רשומים - עד למלחמת העולם השניה - שמות של כמה מתלמידי הבעש"ט, כל אחד במקומו. בזכרונם של ילידי מעזיבוזש עדיין נשמר, שראו את שמו של הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה מחבר ספה"ק "תולדות יעקב יוסף" על מקום מושבו. לפי זכרונם של יוצאי מעזיבוזש, לא היתה בו עזרת נשים.

קירותיו מבפנים היו משל עץ וצבעם היה שחור, ולפי המסורה הידועה היה זה משום שפעם פרצה דליקה בבית הכנסת ובנס כבתה האש, אך היה זה לאחר שהקירות הושחרו מפני הדליקה, ומאז ועד ליומו האחרון של ביהכנ"ס לא נגע בו איש לסיידו מחדש.

במשנת דברי הימים של בית הכנסת מסופר, שנכדו של הבעש"ט, הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוזש זצ"ל, אסף פעם כסף, במטרה לשפץ ולסייד מחדש את בית הכנסת, לתפארת ולשם. כשעלה בידו לגייס את כל הסכום הדרוש וכבר החלו לקנות את החומרים הדרושים, נגלה אליו זקינו הבעש"ט בחלום הלילה, והזהירו לבל יהין לשלוח ידו בבית הכנסת ולחדש פניו, כי קירות אלו ספגו את תורתם ועבודתם הקדושה של תלמידיו, בני החבריא קדישא, וזהו הוד-יופיו של המקום. הוא צוה עליו, שאת הכסף שאסף למטרה, יחלק צדקה לעניי העיר.

בצד דרום-מערב של בית הכנסת, נמצא חדר קטן, גבוה קצת מהיכל בית הכנסת, שנקרא "דעם מגיד'ס שטוב" [=חדרו של המגיד]. בחדר זה התאכסן המגיד הקדוש, הרבי ר' בער ממעזריטש זצ"ל, בעת בואו אל רבו הבעש"ט. עד תקופת מלחמת העולם השניה, עדיין עמדה בחדר מטה, עליה היה המגיד ממעזריטש שוכב.

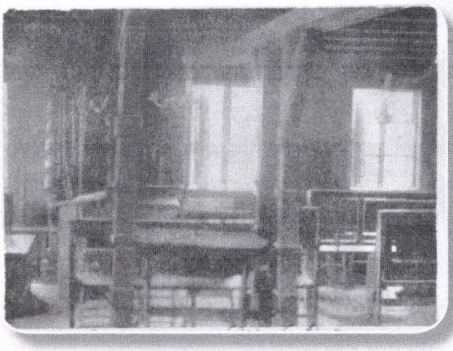

פנים בית מדרשו של הבעש"ט

מקום מושב רבינו הבעש"ט בבית מדרשו, היה בצד מזרח-דרום. מקום זה היה שקוע מעט ונמוך מרצפת בית הכנסת.

איש אחד שביקר במעזיבוזש בשנת תר"ע בערך, מתאר את גודל יראת הכבוד והפחד שנהגו אנשי מעזיבוזש בבית מדרשו של הבעש"ט ובמקום מושבו, הוא כותב בזה הלשון [בתרגום מאידיש ללשון הקודש]:

"בבית מדרשו של הבעש"ט עדיין נמצא מקום מושבו של הבעש"ט, ומאז פטירתו אף אחד לא ישב במקומו, ואפילו אלו המתנגדים לדרכו שהתפללו או ביקרו במקום לא ההינו ולא ניסו לישב במקומו ולבטל המנהג הקיים במקום לכבד את כבוד מקומו, ובמשך השנים כשחששו שמא יחלו לבזות את המנהג החליטו להעמיד במקומו ספרים הרבה שאינם נלקחים משם ושם מקומם, ועל ידי זה נשמר מקומו שלא ישב שם מאן דהוא. כל מי שנכנס לביהכנ"ס מסתכל בהערצה ויראת הכבוד, וישנם המבקרים בבית הכנסת רק בשביל להסתכל על מקום ישיבת הבעש"ט כשבזכרונם עולים הרהורים ומחשבות על הבעש"ט שהרעיש עולמות ופרץ גדרים בכדי להגיע אל נתיבות ומסילות העולים בית-אל, וכך היה כל אחד מעלה לפי פרי דמיונו על הזכות לעמוד בסמוך למקום מושבו של אותו צדיק עליון קדוש ונורא, והכל מלווה היה בשקט ושלוה ששרר באותו מקום נשגב, והדממה צעקה מתוך עצמה" ע"כ.

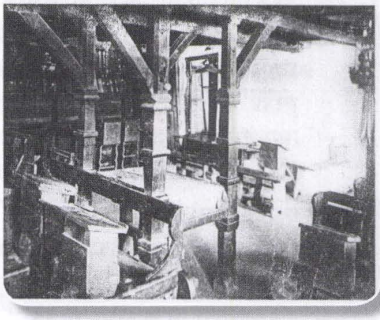

ביהמ"ד הבעש"ט לפני המלחמה

מקום המושב היה מגודר בחבל לבל יגשו אליו אנשים, ובזמנים מיוחדים היו אדמו"רי מעזיבוזש מתפללים שם.

תלמידי הבעש"ט שהתגוררו במעזיבוזש, התפללו בבית מדרש זה, גם אחרי פטירת רבם. החל משנת תקמ"ח, המשיך נכדו, הרה"ק בעל דגל מחנה אפרים זצ"ל, שהגיע להתגורר במעזיבוזש, להתפלל בבית מדרשו. אמנם, אחיו, הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוזש זצ"ל, שהגיע להתגורר במעזיבוזש בשנת תק"ס, לא התפלל שם, אלא בנה לעצמו בית מדרש נפרד.

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א: בביקורו של הצ"צ זצ"ל במעזיבוזש, התפלל לפני התיבה בבית מדרשו של הבעש"ט, אף שזו לא היתה דרכו, אלא ביומא-דפגרא, שבתות וימים-טובים, ימי-הילולא וכיוצא-בזה. אחרי התפילה הסביר: "יש לנו מסורת, שזקנינו, רבי יעקב קאפיל חסיד, היה אחד משליחי-הציבור שהתפללו לפני התיבה אצל הבעש"ט, לכן, כנכד, יש לי זכות וחזקה להתפלל במקום זה".

עוד סיפר מרן זיע"א (זכר קדשו, מערכת הבעשטה"ק): כ"ק אאמו"ר זצ"ל היה פעם בבית המדרש של הבעש"ט הקדוש זצ"ל במעזיבוזש, והסתובבו שם יונגעלן. ואאמו"ר ז"ל תמה ולא היה יכול להבין, איך לא מתייראים להתנהג כן בביהמ"ד שהבעש"ט הק' התפלל בה.

בעלות הקאמוניסטן לשלטון ברוסיא, החלו בהצרת מעשיהם ודרכי פעולתם של היהודים ולא הרשו לקיים את מצות התורה. בין פעולותיהם הראשונות היתה סגירת את כל בתי הכנסת ובתי המדרש. גם תורו של ביהמ"ד של הבעש"ט הגיע וסגרוהו הקאמוניסטן. למרבה הפלא, עשו זאת ביום חג השבועות שנת תרצ"ט. ביום בו עלתה נשמת רבינו הבעש"ט הקדוש השמימה, נגעלו גם שערי בית מדרשו.

שוב בימי מלחמת העולם השניה באו ונכנסו הנאצים ימש"ו לעיירה מעזיבוזש. כבר ביום כניסתם לעיר החלו פורעים פרעות ומציתים את בתי היהודים, בעיקר את בתי הכנסת ובתי המדרש. רק בבית מדרשו של הבעש"ט לא הצליחו לשלוט ולנגוע בה לשלוח בו אש. בתחילת תקופת שהות יהודי מעזיבוזש בגעטא התפללו בבית מדרש זה, שנשאר יחידי, והיה זה נס ופלא גדול.

כשגמרו לגרש ולהרוג את יהודי תושבי העיר מעזיבוזש הי"ד, עד כי לא נשאר בהם כי אם יחידים ממש, שזה אירע כשנה ומחצה מאז ניסו בפעם הראשונה להעלות באש את בית מדרשו של הבעש"ט, רק אז עלה בידם של הנאצים ימש"ו לשרוף ולהרוס גם את בית מדרשו של הבעש"ט, דבר שהוכיח כי כל עוד ישנם יהודים המתגוררים במקום לא יוכל איש לנצחו ולהכניעו, וגם כאן כמובא לעיל נעשתה הנבילה בשריפת בית אלקינו ביומא דהילולא של הבעש"ט בחג השבועות תש"ב, וגם זה נס ופלא, איך שרואים כי יד ההשגחה שולטת בכל.

באותה שריפה גדולה נשרפו גם כל רהיטי בית המדרש שזכו לשמש את הבעש"ט הקדוש והחבריא קדישא, וגם ארון הקודש ובתוכו ספרי תורה רבים שנכתבו בקדושה וטהרה ע"י סופרו רבי צבי הירש סופר.

עד לאחרונה לא היה זכר ושארית לבית מדרש קדוש זה. השטח היה מלא עפר, בלי שום היכר לעבר המפואר של מקום קדוש ונשגב זה, בו התפללו שרפי מעלה קדושי עליון זי"ע, בבחינת הכתוב (בראשית כח, טז) "אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי".

בשנים האחרונות קמו כמה עסקנים והתעוררו להקים מחדש את בית המדרש, במתכונתו, ציורו ותיאורו המדויק של בית המדרש שנשרף, כדי שיהודים העולים להשתטח על ציון המצוינת של הבעש"ט הקדוש, יתפללו שוב על אדמת-קודש זו.

בית מדרשו של הרבי ר' ברוך

הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוזש זצ"ל, בנה את בית מדרשו, לא רחוק מבית המדרש של זקנו הבעש"ט, מאחורי המבצר הגדול, ברחוב שנקרא "די באד גאס", סמוך לשוק החדש.

בנין בית מדרשו אכן התנשא לגובה קומתיים וחצי. הוא התגורר בקומה העליונה, ולמטה היה בית-מדרש גדול, עם כמה מאות מקומות. הבנין עבר בירושה מדור לדור, אל צאצאיו של הרבי ר' ברוך, שהתגוררו במעזיבוזש, עד שנת תרצ"ב, שאז נסגרה על ידי הקאמוניסטן.

משכן הרה"ק מאפטא וצאצאיו

במרכז רחובה הראשי של מעזיבוזש, מול בתי המדרש של הב"ח ושל הבעש"ט, נמצא בית מדרשו של הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זצ"ל, שהתגורר במעזיבוזש בשנות תקע"ד-תקפ"ה, ורכשו בשנת בואו. למטה שכנו היכל בית המדרש ודירתו, ובקומה העליונה, דירת בנו הרה"ק רבי יצחק מאיר מזינקוב, שהתגורר במעזיבוזש כל ימי חיי אביו.

בית מדרשו של הרה"ק מאפטא זי"ע במעזיבוזש

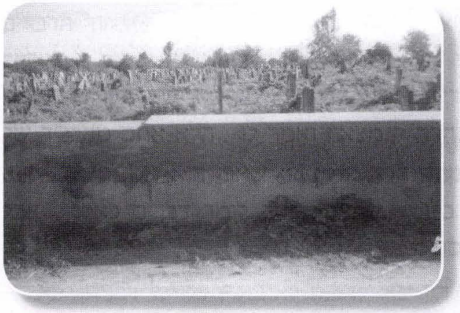

הבית החיים במעזיבוזש

כל מבני בתי הכנסת במעזיבוזש נהרסו ונשרפו במהלך השנים, על-ידי הקאמוניסטן והנאצים ימ"ש, שהיו שותפים לדבר עבירה, מלבד בית מדרשו של הרה"ק מאפטא, שעדיין קיים. במשך השנים היה משמש לתחנת כיבוי אש, עד לפני מספר שנים, כאשר גאלו את בית המדרש מידי זדים, ופינו את ההריסות והקירות שנוספו לו, והוחזרה עטרה ליושנה.

בתי-עלמין יהודיים במעזיבוזש

שני בתי-עלמין ישנם במעזיבוזש. הנודע והחשוב שבהם, הוא בית העלמין הישן, השוכן בדרומה של העיר ופרוסה על גבעה, בו טמונים רבינו הבעש"ט הקדוש עם גדולי תלמידיו וצאצאיו, זצ"ל. השני הוא בית העלמין החדש, שנמצא לא רחוק מהישן, והוא הוקצה שנים רבות מאוחר יותר.

המצבה העתיקה ביותר בין המצבות שנותרו לפליטה בבית העלמין הישן, סמוכה לציון הבעש"ט הקדוש. עליה חרוט בעט-עופרת: "פ.נ. האשה החשובה והמפורסמת במעשי' הטובים... מרת זעלדא בת ר' שמואל, נפטרה ביום ט"ז אלול, שנת שט"ז לפ"ק, תנצב"ה".

מצבה זו מעידה שבית העלמין נוסד כבר בראשית שנות ה-ש', בתקופת יסוד הקהילה היהודית במעזיבוזש.

קבר מרדכי ואסתר

מהמצבות המפורסמות בבית העלמין הישן, היתה המצבה על קברם של בני הזוג "מרדכי ואסתר", שהצילו בתמימותם את יהודי מעזיבוזש בעת פרעות ת"ח-ת"ט.

שנות ת"ח ות"ט היו מהזמנים הקשים ביותר בתולדות עם ישראל. מאות אלפי נפשות נהרגו, נשחטו ונטבחו על קידוש ה'. בין הקדושים היו: רבני קהילות וצדיקי הדור, קדושים וטהורים, גאונים ותלמידי חכמים, אנשים נשים וטף.

המבצר הגדול בכניסה לעיר מעזיבוזש

עיקר הפרעות היו במדינות פולין ואוקריינא, בתוכם מחוז פאדאליא, כשקאזאקן ארורים ימ"ש מרדו במלכות פולין וערכו פרעות, שחיטות ורציחות נגד היהודים במדינות הנזכרות.

מקובל אצל תושבי העיר מדור-דור, זה כמה מאות שנים, שהיהודים, תושבי מעזיבוזש, היו היחידים שנשארו ויצאו ללא פגע מידי הקאזאקן המגואלות בדם.

תושבי מעזיבוזש היהודים פחדו מאד מפני הבאות, אך לא אמרו נואש. הם בטחו בישועת ה', לקחו אומנות אבותיהם בידיהם והרבו בתפלות ותחנונים, שינצלו מידיהם האכזריות של הפורעים הרשעים. מפני חששם, התאספו כולם יחדיו במבצר הגדול בכניסה לעיר, שישמש להם מגן ומחסה, וקיוו שהקאזאקן לא יצליחו לפרוץ פנימה ולחדור לתוך המבצר.

הקאזאקן החלו להתקדם לעבר המבצר, בו שהו היהודים. הפחד והחרדה מלאו את הלבבות, אולם לפתע קמו יהודי, בשם ר' מרדכי, צדיק תמים וחייט באומנותו, יחד עם אשתו, מרת אסתר, ובאו בהצעה לבני העיר, להקים קול רעש גדול בתפילתם, לצעוק אל ה' בכל כוחם ולתקוע בשופרות וחצוצרות, אולי יפול פחד הקולות על הקאזאקן וינוסו מפניהם.

כדבריהם, כן היה! כשהתקרבו הקאזאקן ועמדו סמוך למבצר, שמעו קול רעש אדיר וחזק בוקע מבפנים. בלבם קינן חשש שחיל גדול אורב להם בפנים, שמתכונן להילחם בהם, לכן החלו לזרוק חיצים ובליסטראות לעבר המבצר, בנסיון להכניעם.

שוב קמו בני הזוג, מרדכי וזוגתו אסתר, ובמסירות-נפש עילאית עלו לגג המבצר, לזרוק משם עצים, אבנים, ברזלים ומכל אשר השיגה ידם, לעבר מחנה הקאזאקן. בראותם זאת, החלו לטפס על חומות המבצר, כשחרבות שלופות בידיהם. יהודי העיר באו לעזרתם של מרדכי ואשתו, וזרקו אף הם חפצים שונים וכבדים לעבר הקאזאקן. הם נפלו מחומות המבצר, עליהם טפסו, הרבה מהם נפצעו קשות ונשארו שכובים לרגלי המבצר, כשידיהם ורגליהם

שבורות. היהודים מצאו רעיון נוסף להבריחם. הם לקחו חביות מים גדולות וזרקו עליהם מלמעלה.

כשראו הקאזאקן שידם על התחתונה, נסו וברחו משם בבושת פנים ונמלטו מהעיר, מתוך מחשבה שצבא עצום וחזק מסתתר במבצר הגדול.

מרדכי, שכאמור, מסר את נפשו, נלחם עד הסוף ורדף אחריהם בגפו. הוא תפס את ראש הקאזאקן, שרכב על עגלה, תיכף לקח קרש מקרשי העגלה, הכה בראשו והרגו. נפל פחד מרדכי על הקאזאקן וכולם ברחו לכל עבר. משראו זאת חיילי פולין, שלחו את המפקד לנצקרינסקי וגדוד חייליו עמו, להמשיך לרדוף אחריהם ולהכות בהם. הקאזאקן ברחו והשאירו אחריהם את כל השבויים על נפשם, בתוכם הרבה יהודים שנשבו בשאר עיירות ונשמו לרווחה בראותם את הנס ופלא שקרה להם.

מאותו שנה קבעו אנשי העיר את יום י"א טבת ליום חג ושמחה, וקראוהו "מרדכי פורים", או "פורים מעזיבוזש". בני העיר אמרו ששמותיהם של בעלי הנס, מרדכי ואסתר, רומזים לנס מגילת אסתר, שגם אז אירע הנס על ידי מרדכי הצדיק ואסתר המלכה, שבזכותם נצלו בני ישראל ונושעו מגזרותיו של המן הרשע. כך בדיוק ארע גם להם, שנצלו ממות לחיים, ממש "נס פורים" פרטי.

הם קיימו ביום הזה את מצוות משלוח מנות איש לרעהו והרבו לתת צדקה. אף הוסיפו וכתבו את סיפור הנס על מגילת קלף, ומדי שנה ביום זה, קראו מתוכו את הסיפור.

מנהג הקריאה נמשך עד שפרצה פעם שריפה בבית הכנסת, בה היה מונחת המגילה, והיא נשרפה. עדיין המשיכו לחגוג כל שנה את יום י"א טבת כיום שמחה ולא אמרו תחנון. גם במנחה שלפניו, של צום עשרה בטבת, לא אמרו תחנון.

מקובל, שהרה"ק מאפטא זצ"ל, שהתגורר בסוף ימיו במעזיבוזש, גם לא אמר תחנון ביום זה, לבש בגדי יומא-דפגרא וערך שולחן מיוחד לכבוד היום ולזכר הנס שנעשה. כן נהגו אחריו האדמו"רים לבית מעזיבוזש. גם היום, מוצאים אצל חסידי סקווירא, שאין אומרים תחנון ביום י"א טבת, לזכר אותו נס. וכן נוהג כ"ק אדמו"ר שליט"א - ירושלים, כמקובל מבית חמיו.

מקום קבורת "בעלי הנס", האיש מרדכי וזוגתו אסתר, סמוך מאד למקום קבורת רבינו הבעש"ט הקדוש. את קבר בני הזוג כיסה מצבת אבן גדולה מאד, עליה נחרטו באריכות סיפורם הנפלא של בני הזוג ואופן הצלתם את יהודי העיר. תקופה מסוימת נהגו תושבי העיר לפקוד את קברם של מרדכי

ואסתר ביום י״א טבת, ולאחר אמירת פרקי תהלים שם, קראו את פרטי הסיפור מעל גבי המצבה. המצבה עמדה בשלמותה עד מלחמת העולם השניה, אז נחרב כמעט כל שטח בית העלמין, בתוכם גם מצבתם ומקום קבורתם, שנמחקו כליל מעל פני האדמה.

מצבת קבורת הבעש״ט הקדוש

מקום מנוחת הבעש״ט נמצא מול שער הכניסה לבית העלמין. את המקום בחר הבעש״ט הקדוש בעצמו, כשצוה להטמינו סמוך לקברו של רבי לייבוש הנסתר. על פי ההשערה, מדובר בגאון רבי יעקב יהודה לייב זצ״ל, אחיו של הרה״ק רבי נחמן מהראדענקא זצ״ל ורבה של מעזיבוזש בשנות תק״ד-תק״ח, שמצבתו אכן עומדת היום בצד שמאל של הבעש״ט.

אחר שנטמן הבעש״ט, הכריזו גדולי התלמידים, כי קדוש יאמר לשטח מסביב מקום הקבר, אדמת קודש היא, אין לאדם להניח כף רגלו במקום זה וכל העובר על תקנה זו, הרי זה מתחייב בנפשו. הם הוסיפו להזהיר, שלא יבנו אוהל על קברו בשום אופן.

כשעברו כמה שנים מפטירת הבעש״ט, החלו לצמוח קוצים ודרדרים, סביב מקום ציונו. בצירוף הגשמים והשלג שירדו שם והעזובה הנוראה ששלטה במקום, גרמו בזיון גדול למראה ציון המצוינת.

אחד היהודים שהתגוררו במעזיבוזש, היה איש תמים, ירא שמים וחסיד, מקושר בכל נפשו לבעש״ט ולדרכו. יהודי זה עבד לפרנסתו כנגר (סטאָלער). כאשר ראה איך סביבות הקבר נרטבים ואבני הקבר עצמם מרקיבים בשל הרטיבות, מה גם שהפתקאות (קוויטלעך) שהניחו שם אנשים, לבקש ישועה ורחמים, נרטבו ונקרעו וחלקם אף אבדו לגמרי, גמר בדעתו שיש בדבר בזיון גדול. הואיל והיה נגר, החליט שיבנה אהל מעץ סביבות הקבר, למרות שידע את אזהרת תלמידי הבעש״ט, לבל יהין איש להעמיד אהל במקום ולא תדרוך כף רגלו של אדם סמוך לציון.

כיון שידע כל זאת, עלה בדעתו, לבנות את האהל בביתו. במשך חודש ימים, הכין עצמו בקדושה רבה, טהר עצמו כל יום במקוה טהרה, גמר בכל יום את כל ספר התהלים והתענה בימי שני וחמישי. גם העצים והכלים ששמשו לבנית האהל, נטבלו על ידו במקוה טהרה לטהרם ולקדשם. כך הוסיף בסיגופים ותעניות לרוב, הכל כדי שעבודתו תהיה שלמה בתכלית.

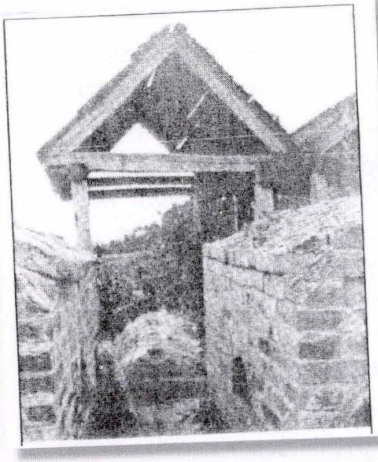

האהל על ציון הבעש"ט קודם המלחמה

על אף הכנותיו הרבות, כשעלה אותו חסיד על יצועו, בלילה לפני התאריך המיוחל, הגיע אליו הבעש"ט בשנתו והזהיר אותו, לבל יעיז להקים האהל על קברו, כי בנפשו הדבר.

האיש שהיה חסיד אמיתי והיצר על בזיון כבודו של הבעש"ט, לא שת לבו לדברי החלומות. השכים קום והלך להתפלל שחרית בכוונה עצומה, אחר שטהר עצמו במקוה. כשסיים תפלתו, שכר שני פועלים נכרים ויחדיו נטלו מביתו את העמודים והגג שבנה עבור האהל והלכו לבית החיים. כשהגיעו לציונו של הבעש"ט, הקימו בזריזות רבה את האוהל מעל המצבה ושבו איש איש לביתו.

משנכנס החסיד לביתו, חש חולשה גדולה. כיון שהוא הבין מיד מה גרם לכך, מיהר ליטול את ידיו, לבש תכריכים, נשכב במיטתו והחל לומר וידוי. הוא הוסיף לבקש מבני משפחתו, שלא יבכו על פטירתו, כיון שיודע בעצמו, שתיקן כל מה שהיה עליו לתקן בזה העולם, וכל מה שעשה, לא עשה אלא למען כבודו של הבעש"ט, מה שלא זכה לכך שום אדם אחר. כשסיים לומר את דבריו לבני משפחתו, קרא קריאת שמע, קיבל עליו עול מלכות שמים, ויצאה נשמתו בקדושה וטהרה.

אהל מעל קברי הבעש"ט והרר"ב ממעזיבוזש

אוהל זה, שהיה בנוי כסככה מעץ, להגן מפני החמה והגשמים, עמד על תילו קרוב למאתיים שנה, עד המלחמה העולמית השניה, בשנים ת"ש-תש"ה, אז באו הגרמנים והחריבו את כל שטח בית החיים הישן (על-פי עדות תושבי מעזיבוזש. והיה מקובל גם אצל הג"ר משה ביק ז"ל).

אחר המלחמה, הוקם אהל קטן שעמד על ששה עמודים, מעל מקום ציונם של הבעש"ט והרבי ר' ברוכ'ל ממעזיבוזש זי"ע. אוהל זה נבנה בשנת תשי"ב ועמד עד שנת תשנ"ה.

הר"ר יעקב חיים רוטנער ז"ל, מהעיר מונקאטש, כותב בזכרונותיו (כתיבה לחיים, עמוד י), שבשנת תשי"ב ביקר במעזיבוזש, שם סיפר לו אדם אחד, את סיפור הקמת האהל החדש. היה אחד ששהה במעזיבוזש ורצה בכל מאודו לבנות אהל על מקום קבורת הבעש"ט. כשרצה להשיג את חומרי הבניה, בכדי להתחיל בעבודת הקמת האהל, נודע לו שאי אפשר להשיגם, כי אם ברשיון הממשלה. כמובן, שזאת לא היה באפשרותו. בצר לו, ניגש היהודי לציון הבעש"ט ואמר, אם נוח לו לבעש"ט, שאבנה אהל על קברו, יראה להמציא לי את הדברים הנדרשים לשם מלאכה זו. כשסיים דבריו, פנה והלך לו לבית המלון בו שהה.

ויהי ממחרת, כשיצא היהודי מבית המלון בבוקר, ניגש אליו גוי ושאלו בלחש ובהיחבא - בכדי לחמוק מעין השלטון שלא התיר זאת - האם הוא רוצה לקנות מעט צעמענט. היהודי שראה את יד ה' בדבר, שילם ממיטב כספו, קנה את הצעמענט מהגוי ומיד ניגש אל המלאכה והקים את האהל.

סיפר כ"ק אדמו"ר זיע"א (זכר קדשו, מערכת הבעשטה"ק): כאשר הקימו אוהל על הציון של הבעש"ט הק' זצ"ל, הפריע הדבר מאוד לכ"ק מו"ח זצ"ל. שהרי הבעש"ט הזהיר, ולא רצה שיעשו אוהל על קברו.

עוד כתוב שם (מערכת הרה"ק מסקווירא זצ"ל): כ"ק מו"ח זצ"ל התנגד מאוד לפינוי מתים. כשהיה מדובר להעלות את הבעש"ט הק' זצ"ל ממעזיבוזש לארץ ישראל, הרעיש מאוד נגד זה. אמנם את אביו הרה"ק רבי דוד מסקווירא זצ"ל, הוכרח לפנות מבית החיים אחד למשנהו בעיר קיעוו, מפני החפירות שהתקיימו שם, ע"כ.

רבי יעקב חיים רוטנער, שראה שעדיין חסרה מצבה על ציון הבעש"ט, פנה במכתב אל כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל וביקש ממנו, שיכתוב נוסח שיחרטו על לוח המצבה, נוסח שיבטא ולו במקצת את גדלות הבעש"ט. האדמו"ר מסאטמאר, פנה אל הג"ר חיים ביק ז"ל, אבד"ק מעזיבוזש, בשאלו אותו, האם זוכר את המילים שהיו כתובות על מצבת הבעש"ט. רבי חיים השיב, כי מסורת וקבלה היא בידו, מזקני מעזיבוזש, שמעולם לא כתבו על המצבה כלום, כי תלמידי הבעש"ט, פחדו לנסות לתארו במילים ולו באפס מה. כאשר שמע זאת האדמו"ר מסאטמאר, מסר לרבי יעקב חיים את תשובתו, כי אין לשנות ממה שהיה נהוג כל השנים ואין לכתוב כלל על המצבה.

לאחר מספר שנים, החלו יהודים שונים מכל רחבי תבל, להגיע למעזיבוזש, לפקוד את ציונו של הבעש"ט. ביניהם, היו גם מזקני מעזיבוזש, שהתגוררו בה עד המלחמה הנוראה. אותם זקנים, שזכרונם עוד היה במיטבו, הבחינו מיד בהגיעם למקום, כי המצבה הוקמה בטעות מעל קברו של הרבי ר' ברוכ'ל ולא מעל קברו של הבעש"ט. כפי הנראה, אותם יהודים שהקימו את המצבה, לא זכרו את המקום המדויק, או שהקימו אותה רק על-פי שמועות בלבד ולכן החליפו בין הבעש"ט לנכדו. אותם זקנים, חישבו את המרחק בין מקום קבורתו של הרבי ר' ברוכ'ל למקום קבורתו של הבעש"ט ומצאו את המקום המדויק בו נקבר הבעש"ט.

אך מקום זה, היה מכוסה שיחים וקוצים, עד שהמצבה לא נראתה כלל מעל פני האדמה. אותם יהודים שהזדעזעו עמוקות ממצב הקבר, פנו אל הג"ר משה ביק, בנו של הג"ר חיים, אבד"ק מעזיבוזש וספרו לו את כל מה שראו בביקורם בבית החיים במעזיבוזש. הם העידו בפניו על טעותם של מקימי המצבה, על העזובה הנוראה השוררת במקום, ובעיקר, על מצבת קדשו של הבעש"ט שנקברה תחת אחד השיחים או תחת מפולות עפר ואבנים.

כששמע רבי משה ביק את עדויותיהם, חש צער רב בלבו. הוא לא מצא מנוח לנפשו, עד שגמר בלבו, כי עליו לנסוע לבית החיים במעזיבוזש, לעמוד מקרוב על תיקון וסידור הבית החיים. הוא כבר היה מוכן ומזומן לצאת את ביתו לקראת הנסיעה, אך הקשיים שהערימה השגרירות הרוסית על קבלת הוויזא, בפרט ליהודים שהיו תושבי המדינה בעברם, הכריחוהו להיוותר בביתו.

אהל הבעש"ט כהיום

לעומתו, היו כמה עסקנים נמרצים, שגם הם בקשו לתקן את המעוות. הם החלו מיד לסדר את הנדרש עבור תיקון ושיפוץ בית החיים. במקביל, הפעילו העסקנים את כל כוחם, בכדי לקבל אשרות כניסה תקינות

למדינת אוקריינא והשקיעו בכך הון עתק. לאחר מספר שבועות, נשאו מאמציהם הרבים פרי. בחודש אלול תשל"ז, נסעה קבוצת העסקנית למאסקווא, כאשר בידם מפה מדויקת של כל המצבות כפי שהיו מסודרות לפני המלחמה, אותה רשם הג"ר משה ביק מזכרונו.

במאסקאווא, נפגשו העסקנים עם כמה בעלי מלאכה מקומיים, עמם נסעו למעזיבוזש, בכדי לתקן את המצבות. כאשר הגיעו למעזיבוזש, החלו בחיפוש אחר מצבתו של הבעש"ט, כשלבסוף חשפו את יסודות המצבה ביגות לעצים והקוצים שצמחו פרא בשטח בית החיים. בכדי שלא יהיו טעויות נוספות בעתיד, הקימו העסקנים את המצבה מחדש, וכתבו על המצבה מספר תיבות פשוטות: "פה נטמן רבי ישראל בעל שם טוב זכרונו לברכה", בכדי שלא לחרוג מהחלטת תלמידי הבעש"ט שלא לכתוב כלל על המצבה. העסקנים רשמו, רק תיבות ספורות, בבחינת "גדול מרבן שמו", רק בכדי שלא יטעו עוד.

גדולים צדיקים במיתתם

הציון הקדוש של הבעש"ט משך אליו אלפי יהודים, מכל המדינות, הקרובות והרחוקות, שבאו לשפוך תחינה ובקשה עבורם ועבור הכלל. לא רק חסידים פקדו את הקבר, כי מכל העדות והחוגים הגיעו המונים להיפקד בדבר ישועה ורחמים.

להלן, סיפורים על ביקוריהם של כמה צדיקים וקדושים במעזיבוזש.

פעם נסע הרה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל זצ"ל למעזיבוזש, לפקוד את ציון הבעש"ט הק'. מפני כבודו של הבעש"ט, חלץ רבי נחום את מנעליו במרחק מה, וכך ניגש אל הציון, כשרגליו יחפות.

היתה אז תקופת חורף קשה, השלג נערם על האדמה וכפור גדול שרר במרחב. רבי נחום עמד זמן רב על-יד הציון הקדוש, בלי לשים לב לקור הנורא.

כשעזב את המקום, שאלו יהודי: "איך הצלחתם לעמוד זמן רב עם רגלים יחפות על גבי השלג הקפוא ובקור הנורא?" השיבו רבי נחום: "כשעמדתי על-יד הציון הקדוש, הרגשתי שאני עומד על-גבי רצועה של ארץ ישראל. לא הרגשתי את הקור העז השורר כאן, כי באותו מקום הרגישו את מזג-האויר של ארץ ישראל, לא את של אוקריינא"...

וכן מסופר, כשהגיע הרה"ק מלובלין למעזיבוזש, להסתופף בצל הרבי ר' ברוך, התלווה אליו כשהלך לטבול בנהר. בדרכם, שאל הרבי ר' ברוך את

אורחו, אם הוא מרגיש הרגשה מסוימת. השיב הרה"ק מלובלין, שהוא מרגיש קדושת ארץ ישראל.

אחרי כברת-דרך, שוב שאל את הרה"ק מלובלין, מה הוא מרגיש, והוא ענה שמרגיש קדושת ירושלים. כשהמשיכו בדרכם, שאלו שוב, מה הוא מרגיש כעת, והרה"ק מלובלין ענה, שמרגיש את קדושת בית המקדש.

בהגיעם לשפת הנהר, כשירדו מהעגלה, שאלו שוב הרבי ר' ברוך, מה הוא מרגיש. ענה הרה"ק מלובלין: "אני מרגיש קדושת נהרא דאפרסמניא דכיא [=קדושת נהר-אפרסמון זך].

אמר לו הרבי ר' ברוך: "אכן, אמת היה בפיך והנך קולע אל השערה בהרגשותיך"...

כל שלש שנים, נהג הרה"ק בעל "בית אהרן" מקארלין, לעשות פעמיים את חג השבועות, במעזיבוזש. מקובל אצל זקני החסידים, שה"בית אהרן" המליץ על כך בלשון הפסוק "הר האלקים חורב" - "דאס מיינט מען שבועות אין מעזיבוזש" [הכוונה לחג השבועות במעזיבוזש] . הוא הסביר את נסיעותיו למעזיבוזש, דווקא לחג השבועות, כי נשאר שם רושם מהקולות והברקים שהיו בשעת מתן תורה על הר סיני. אצל חסידי קארלין מקובל, שארבעים יום קודם הנסיעה, היה ה"בית אהרן" מכין עצמו לקראת נסיעתו למעיבוז.

על התקשרותו העזה במעזיבוזש, תעיד אמרתו:

"מיר האבן דריי הייזער, אין קארלין, אין סאדיגורא און אין מעזיבוזש" [יש לנו שלשה בתים, בקארלין, בסאדיגורא ובמעזיבוזש].

כששהה במעזיבוזש, בחג השבועות, התפלל תפילת ליל יום-טוב ראשון, בבית מדרשו של הבעש"ט. שאר התפילות התפלל בבית האכסניה, בבנין בית מדרשו של הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוזש זצ"ל.

רבותינו הקדושים לבית וויזניץ

לפני נישואי הרה"ק רבי משה משאץ זצ"ל, נסע עמו זקנו, רבינו בעל צמח צדיק זצ"ל, להשתטח על ציון הבעש"ט ושאר הצדיקים במעזיבוזש.

כשנכנס לבית העלמין, צעד מיד למקום קבורת הבעש"ט. בדרכו עבר ליד ציון הרה"ק האוהב ישראל מאפטא, שהיה זקנו של רבי משה משאץ. נעצר ה"צמח צדיק" לרגע ואמר: "תמחלו לי שאני עובר עליכם בלי לעמוד ולהתפלל, כי הבעש"ט הקדוש, שהוא מבוגר מכם, טמון כאן"...

סיפר כ"ק אדמו"ר זצ"ל, בשם אביו מרן האמרי חיים זצ"ל, כשאא"ז הצמח צדיק זצ"ל הי' על ציון הבעש"ט הק' זצ"ל במעזיבוזש, נענה ואמר בזה"ל: "בעל שם הקדוש, הבאתם דרך חדשה לעולם. סיי ווער עס פארט, און וויאזוי מען פארט, און צו וועמען מען פארט, אויף אייער וועג פארט מען, דארפט איר זעהן אז אלע זאלן געהאלפן ווערן ברוחניות ובגשמיות, אף אם אינו כראוי".

עוד סיפר מרן זצ"ל, שכאשר היה אא"ז הצמח צדיק זצ"ל אצל ציון הבעש"ט הק' במעזיבוזש, ורצו להזכיר לו איזה הזכרות מאנשים הצריכים לישועה, אמר שכאן צריכים להתפלל רק על צרכי הכלל, ואין פה המקום להזכיר הזכרות פרטיים. [הגם שבאמת נהגו ליתן קוויטלעך בשעת השתטחות על קברי צדיקים] (זכר קדשו, מערכת הבעשטה"ק).

דא זאגט זיך נישט!

סיפר אחד מחשובי אנ"ש הי"ו:

אחרי הנסיעה לרוסלאנד בשנת תשנ"ב לפ"ק, המשכנו במסע לארץ ישראל, כשהייתי בירושלים עיה"ק נכנסתי אל כ"ק האדמו"ר רבי ישראל מרדכי מראחמיסטריווקא זצ"ל, ודיברנו מענין הנסיעה. האדמו"ר זצ"ל התעניין בכל פרטי הנסיעה של רבינו זצ"ל, וכאשר שוחחנו ממעזיבוש, שם חלקת מחוקק ספון, ציון קוה"ק הבעש"ט הק' זי"ע, פתח האדמו"ר וסיפר:

בתקופה שלפני חתונתי, לקחני אאמו"ר [רבי יוחנן מראחמיסטריווקא - ירושלים זצ"ל, מחותנו של רבינו זצ"ל] זי"ל, לקבל ברכת הקודש אצל ש"ב מרן האמרי חיים זצ"ל, ובין הדברים שח לנו האמרי חיים, שלפני חתונתו נסע עם אביו [רבינו הסב"ק] זצ"ל לקברי הצדיקים אשר בארץ המה, ובין השאר היינו במעזיבוזש. אמנם שונה היתה ההנהגה שלו במעזיבוזש, מאשר בשאר המקומות הקדושים. כי בעוד שהתחלתי באמירת פרקי תהלים, כפי שנהגנו בכל ציון שאמרנו סדר תהלים כנהוג, הבחנתי באאמו"ר זצ"ל שאינו אומר התהלים כסדר, אלא עמד שם בדביקות ולא הוציא הגה מפיו, רק זאת אמר: "דא זאגט זיך נישט". וכך נשאר עומד אצל הציון למשך זמן, עד שה"נישט זאגן" במעזיבוזש, ארך יותר מה"זאגן" (התהלים) שבשאר המקומות. [ע"כ סיפר האדמו"ר מראחמיסטריווקא, מה ששמע מפי רבינו האמרי חיים זצ"ל].

ממשיך ר' משה לספר בנועם לשונו: כאשר חזרתי לאמעריקא, ונכנסתי אל כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, בשהותו אז במחנה "אהבת ישראל" בליבערטי כמנהגו מדי שנה, סיפרתי ומסרתי לו כל מה ששמעתי מהאדמו"ר מראחמיסטריווקא זצ"ל. ונתפעל רבינו זצ"ל מזה, וביקש ממני אם אפשר לי לחזור ולספר

עוה"פ את כל הסיפור הנ"ל. עשיתי כאשר ציווני, והתחלתי לספר שוב המעשה מתחילתה ועד סופה. והפטיר מרן בקורת רוח: יא, פונקט ווי די ערשטער מאל. [א"ה: כך נהג לפעמים כאשר סיפרו לו דברים חדשים, שלא ידע מהם, ורצה להיווכח בנאמנותו של בעל המספר, שהרבה פעמים מוסיפים איזה פרטים להמעשה שלא היו ממש כן, כנודע].

ברם רבינו זצ"ל היה ברצונו לשמוע הסיפור - שנשא אצלו חשיבות רב, בגודל דביקות זקינו ברבינו הבעש"ט הק' זי"ע - מכלי ראשון, ע"כ קרא להמשב"ק הרה"ח ר' יעקב ראזענפעלד שליט"א, וביקשו שבפעם הבאה שניסע לארץ ישראל, ימחול לו להזכירו שרוצה לשמוע את הסיפור מפי האדמו"ר מראחמיסטריווקא זצ"ל. [אולם לא איסתייע מילתא, והגם שרבינו זצ"ל אכן שאל וביקש מהאדמו"ר מראחמיסטריווקא לספר לו כל הפרטים בזה, אבל מחמת חולשתו אז של האדמו"ר, לא עלה ביד מרן זצ"ל דבר ברור].

באותה תקופה, בעת הטיול של רבינו זצ"ל במחנה, סיפר את העובדא הנ"ל ליבלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א (וכ"ה בכתבי הגה"צ משאץ שליט"א - חדב"ן, מטיול אור ל"ב אב תשנ"ב).

"רבי ישראל' דער טויטער"

סיפורי מופת רבים התגלגלו סביבות הקבר. אלפים ורבבות נושעו בכל מיני ישועות למעלה מדרך הטבע, בבני חיי ומזוני רויחי. ידוע גם סיפור על תחיית-המתים ממש שאירעה במקום, כדלהלן:

כשנולד בנה הבכור להרבנית פיגא ע"ה נכדת הבעשטה"ק, בקשה זקנתו, מרת אדל ע"ה, לקרוא לרך-הנולד, ישראל, על שם אביה הקדוש, רבי ישראל בעש"ט. היא הסבירה את בקשתה, שאביה בא אליה בחלום-הלילה, לבקש שיתנו את השם ישראל בשעת הברית. לעומתה, בתה מרת פייגא, חששה מזה, כי נכדי הבעש"ט הקפידו לא לתת את השם ישראל לבד. אבל מרת אדל התעקשה ולא ויתרה, עד שקיימו את בקשתה ושמו נקרא "ישראל", על שם זקנו הקדוש.

אחרי ימים ספורים פקד אסון כבד את המשפחה. העולל ישראל, נמצא בעריסתו ללא רוח חיים. כשראתה מרת אדל, שחששה של בתה, מרת פייגא, התממש, לא ידעה מרגוע ולא מצאה מנוח לנפשה. היא לקחה את גופת נכדה והלכה עמו אל בית-החיים, פנתה אל ציון אביה הקדוש והניחה אותו על המצבה, כשהיא צועקת וממררת בבכי: "טאטע, איך האב געטוהן וואס די האסט מיר געהייסען, יעצט טו אליין אז ער זאל בלייבן לעבן און קענען טראגען דיין נאמען" [אבי, עשיתי מה שאתה צווית עלי, עכשיו תעשה אתה בעצמך שהילד

ישאר בחיים ויוכל לשאת את שמך]. היא השאירה את הילד מונח על מצבת האבן ופנתה לשוב לביתה, בתקוה שהשי"ת יעזור להביא ישועה כהרף עין.

באותה שעה, עבד אחד מאנשי חברא-קדישא בבית-החיים. באמצע עבודתו שמע לפתע קול בכי של תינוק. הוא הלך לכיוון מקור הבכי, עד שהתקרב אל ציונו של הבעש"ט, ולתדהמתו ראה תינוק מונח על-גבי הקבר, ממרר בבכי, כששכבה דקה של שלג מכסה את גופו. העובד, שלא ידע מכל אשר נעשה, נטל תיכף את התינוק בזרועותיו ומיהר עמו אל תוך העיר, לברר אודות התינוק. מובן שהמעשה עורר רעש גדול בעיר, שתינוק קטן נמצא בבית-החיים, מכוסה בשלג.

רק אחרי מספר שעות של חקירות ובירורים, התברר שהתינוק הוא הילד ישראל, בנו של רבי שמחה, שבכח קדושתו של הבעש"ט, ובזכות תפילותיה ותחינותיה של זקנתה הצדקנית מרת אדל שהתקבלו במרום, קרה לו נס גדול והוא קם לתחיה כאחד האדם.

מאותו יום הדביקו בו תושבי העיר את הכינוי, "ישראל דער טויטער", לזכר הנס הגדול שקרה עמו. הוא זכה להאריך ימים וחי קרוב למאה שנה.

סיפר יהודי, שבזמן המלחמה התגלגל עם קבוצה גדולה יהודים למעזיבוזש, וכל מי שהצליח לחמוק מעיני הנאצים ולהשתטח על קברו של הבעש"ט, זכה להינצל בדרכים שונות מציפורני הרשעים. השגחה עליונה ליוותה אותם בכל צעדיהם, שלא יפלו בידי צר.

המצבות סביב לאהל

סביב למשכן יחנו

בחלקתו וקרבתו של הבעש"ט, ספונים וטמונים כמה קדושי עליון, מתלמידיו, צאצאיו ורבני העיר.

משמאלו קבור הגאון רבי יעקב יהודה לייב זצ"ל, רבה של מעזיבוזש, שנפטר לפני הבעש"ט והוא זה שביקש להיטמן לידו. מימינו טמונים לפי הסדר: תלמידו הרה"ק רבי זאב וואלף קיצעס זצ"ל, שעד המלחמה לא היתה כלל מצבה על קברו; הגאון רבי מנחם מאניש דיין זצ"ל; הגאון רבי דב בעריש ראפאפורט זצ"ל, רב העיר; בנו, הגאון רבי צבי אריה ראפאפורט זצ"ל, רב העיר; נכדם, רבי מאיר מנחם ביק זצ"ל, שנפטר בצעירותו וקברוהו סמוך לאבותיו; הגאון רבי ישכר בעריש סג"ל לנדא זצ"ל, מורה-הוראה בבית מדרשו של הרה"ק בעל "דגל מחנה אפרים".

למרגלות הבעש"ט קבורים נכדיו הקדושים: רבי משה חיים אפרים מסדילקאב, מחבר ספר-הקדוש "דגל מחנה אפרים", שקברו משוך מעט לצד שמאל, ורבי ברוך ממעזיבוזש, שקברו משוך מעט לצד ימין. לימינו של הרבי ר' ברוך, נטמן הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זצ"ל, שהתגורר בסוף שנותיו במעזיבוזש.

לצד מרגלות הרה"ק מאפטא, נטמן בנו, הרה"ק רבי יוסף משה. מצבה עמדה על קברו והוא היה מהאחרונים שזכו להיקבר במקום, משום שבזמנו כבר חונך בית העלמין החדש. רק משום שרבי יוסף משה רצה בכל מאודו להיקבר סמוך לאביו, מילאו בקשתו. בזמננו אין זכר למקום קבורתו המדויק.

סמוך לקברו של הרבי ר' ברוך, נמצא קברו של נאמן ביתו, המפורסם בשם רבי הערשל'ע אוסטראפאלער זצ"ל. לפי המקובל, הביאוהו למעזיבוזש, לשמח את הרבי ר' ברוך, שהיה גברא-קפדנא. הוא עשה מלאכתו נאמנה ואחרי פטירתו זכה להיקבר סמוך לרבו.

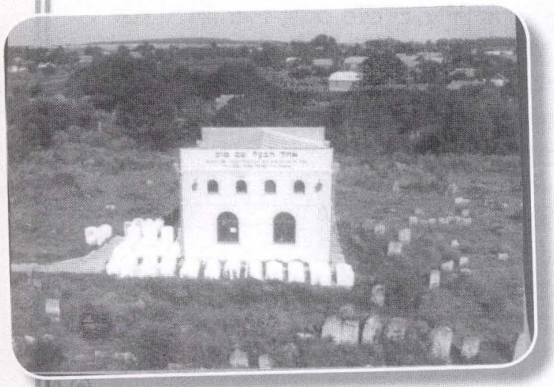

בית החיים כהיום

סמוך לחלקה זו טמונים עוד הרבה צדיקים נשגבים, קדושי עליון, שזכו להסתופף בצל הקודש.

כיום נשארו לפליטה מיעוט קטן מאלפי המצבות שהיה בבית העלמין לפני המלחמה. רובם

שבורים ופזורים על גבי הקרקע, בהם כאלו שהיו על קברי צדיקים, מצאצאי הבעש"ט ותלמידיו. על חתיכת מצבה שנמצאה, נכתב: "... נכד המנוח רבי נחמן מהאראדענקער". על אחרת כתוב: "החסיד וירא מוהר"ר ישכר במו"ה ישראל דב נכד הבעש"ט זללה"ה נפטר ט"ו תמוז תר"ח ת.נ.צ.ב.ה.". כן נמצאה מצבה, של רבי שמעון, נכד רבי צבי סופר, שהיה סופרו של הבעש"ט.

כמו"כ ישנן ידיעות ברורות על עוד צדיקים, גם מתלמידי הבעש"ט וצאצאיו, שנקברו באותו בית-עלמין, אלא שכיום אין זכר למקום קבורתם. ביניהם: רבי משה, אבד"ק עיר-חדש, ורבי פייביש מהובאנוב, שנסע מעירו להסתופף בצל רבו, הרה"ק מאפטא, אולם נפטר בעיר ונקבר בה. כן מקובל על רבי אריה לייבוש סופר, מתלמידי הרה"ק מאפטא, שנסתלק במעזיבוזש ונטמן בה.

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זצ"ל

מצבת הרה"ק מאפטא, נמצא בתוך האוהל, מאחורי ציון רבינו הבעש"ט הקדוש, ליד ציוניהם של הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוזש והרה"ק בעל דגל מחנה אפרים זי"ע. מצבתו עומדת מאז עוד היום, ואלה הדברים שנחרתו עליה, כשעל פי צוואתו לא כתבו עליו שבחים, מלבד זאת שהיה אוהב ישראל:

פ"נ הרב אדמו"ר
אוהב ישראל מ"ה
אברהם יהושע
העשיל מק' אפטא
בהרב החסיד ועניו
שלשלת היוחסין מ'
שמואל ז"ל נפ' ה' ניסן
תקפ"ה
ולעת זקנותו תקע
אהלו של תורה פ"ק
מעזיבוזש ולא דומי' תהל'
ובמקום גדולתו שם
ענותנותו אשר יצוה
את בניו שלא לכתוב
על מצבתו שבחות
ת.נ.צ.ב.ה.
[ינוח] ויעמוד לקץ הימים לגורלו

*

הגאון רבי צבי הירש יאלעס זצ"ל

אבד"ק מעזיבוזש יצ"ו

שנות תצ"ה-תק"ד

נסתלק לבית-עולמו ביום ערב ראש השנה, שנת תק"ל. מצבתו נמצאה לאחרונה בשלמותה, בבית-החיים הישן במעזיבוזש, סמוך ונראה לציון המצוינת של רבינו הבעש"ט הקדוש.

מצבת הגאון רבי צבי הירש יאלעס, אבד"ק מעזיבוזש, הניצבת בשורה הראשונה, לימין פתח האוהל, למראשותיו של רבינו הבעש"ט הקדוש:

צדקת
ה' עשה
ומשפטיו עם
ישראל אבי אבי
רכב ישרא' ה"ה
הר' המ' הג' אב"ד
דק"ק מעזיבו ...
צבי הירש ב"מ
יה' לי' ועמו נפט' מ'
ישראל יעקב
ב"מ יוסף
בי' ד' עד"ה תק"ל

וכך חקוק על המצבה:

צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל, אבי אבי רכב ישרא', ה"ה הר' המ' הג' אב"ד דק"ק [הלא-הוא הרב המפורסם הגאון אב-בית-דין דקהילת-קודש] מעזיבז... צבי הירש ב"מ לי' [בן מורנו יהודה לייב] ועמו נפטר מ' [מורנו] ישראל יעקב ב"מ [בן מורנו] יוסף, בי' ד' ער"ה [ביום ד' ערב ראש השנה] תק"ל.

הגאון רבי יעקב יהודה לייב זצ"ל
אבד"ק מעזיבוזש יצ"ו
שנות תק"ד-תקי"ח

מצד שמאל לרבינו הבעש"ט הקדוש עומדת מציבת הגאון רבי יעקב יהודה לייב זצ"ל, אבד"ק מעזיבוזש ואחי הרה"ק רבי נחמן מהאראדענקא זי"ע, מצבתו נשמרה בשלימותה עד היום, ואלו דברים החרותים עליה:

פ"נ
הרב
הגדול המפורסם
שלשלת היוחסין
מ"ו יעקב יהודה
לייב ז' אב בית דין
מורי צדק דפה ...
המופלא מ' יצחק
זצ"ל נפטר רחו'
אדר ראשון
שנת תקי"ח לפ"ק
ת.נ.צ.ב.ה.

בשנותיה עטורות-ההוד ועתירות-ההדר של מעזיבוזש, בה שכן בקרבה רבינו הבעש"ט הקדוש, כיהן ברבנות העיר הגאון רבי יעקב יהודה לייב, אחיו של הרה"ק רבי נחמן מהאראדענקא זצ"ל, מגדולי תלמידי הבעש"ט, בניו של רבי יצחק מזאלקווא.

רבי יעקב יהודה לייב, כיהן, כאמור, ברבנות העיר מעזיבוזש בימי הבעש"ט, אולם היה מתנגד לדרך החסידות ולא נטל חלק בחבורת התלמידים הקדושים. יותר מכך מספר, שבאחת השנים, בליל יום-טוב ראשון של סוכות, ירדו גשמים עזים בסביבות מעזיבוזש, מלווים ברוחות חזקות, ברקים ורעמים, עד שלא היתה יכולת לשבת בסוכה לקיים את מצוות החג, אפילו כדי אכילת כזית אחת. הדבר גרם צער רב לרבי יעקב יהודה לייב, שלא ידע לשית עצה לנפשו כדת מה לעשות.

כמה מתושבי העיר, שראו את צערו, גילו לו, שבסוכתו של הבעש"ט אין יורדים גשמים, אלא בדרך נס יכולים לשבת בתוכה ולצאת ידי חובת מצוות סוכה באכילת כזית חלה, ואף יותר מכך, לאכול סעודת החג ולקיים המצוה כהלכתה. מיד קם רבי יעקב יהודה לייב ממקומו ופנה ללכת אל עבר סוכתו של הבעש"ט, לקיים מצוות החג.

כשהגיע לסוכה, נכנס פנימה, קידש על היין, נטל ידיו, בירך המוציא ואכל כזית אחת, לקיים את מצוות האכילה בסוכה, ומיד יצא משם וחזר לביתו, כי לא רצה לשהות יותר בסוכתו של הבעש"ט! (ראה סיפור דומה, במדור 'בפי ישרים', מה שסיפר רבינו הצמח צדיק זצ"ל).

הגאון רבי מנחם מאניש דיין זצ"ל

בתקופת שהותו של רבינו הבעש"ט במעזיבוזש, כיהן בה כדיין ומורה-צדק, הגאון רבי מנחם מאניש, שהתפרסם במעזיבוזש, מלבד גדלותו התורנית, גם לאיש קדוש, שהיה חביב מאד בעיני הבעש"ט.

עם הסתלקותו של רבי מאניש לבית עולמו, היה ברור לכולם, שמקום מנוחתו של אדם גדול כמותו בוודאי יהיה במקום הסמוך ביותר למקום קבורת רבו הבעש"ט הקדוש. כשנודע הדבר לחסידי בעל ה"דגל", יצאו כמה מהם לבית-החיים, שם נעמדו בעיגול סביב המקום הפנוי הסמוך לציון הבעש"ט, כדי לא לאפשר לחפור את הקבר. הם לא נתנו לשום אדם לגשת למקום וכך רצו למנוע את קבורתו של רבי מאניש סמוך לציון הבעש"ט הקדוש.

בעודם עומדים על משמרתם, הופיע שם יהודי זקן שנדחף אל תוך המעגל. החסידים סברו לתומם שגם הוא בא לשמור יחד עמם, שלא יחפרו שם, ונתנו לו להיכנס. אולם כשעמד בפנים, הוציא גרזן מתחת מעילו והחל לחפור במהירות בתוך האדמה, תוך שהוא מקדיש את המקום, באומרו: "הריני מקדיש המקום לתלמידו הגדול של הבעש"ט, הדיין והלמדן רבי מנחם מאניש, שנפטר היום".

כך זוכה המקום לרבי מאניש, והחסידים שנכחו לדעת שתקוותם אבדה, כי לא יוכלו למנוע את קבורתו של רבי מאניש, עזבו את המקום.

למרבה הפלא, מיד בסיום עבודות החפירה, נעלם היהודי הזקן מהמקום ועקבותיו לא נודעו. אז הבינו שמן השמים זיכו את המקום לרבי מאניש הדיין. אצל החסידים היה מקובל שאותו זקן היה אליהו הנביא, שירד לכבודו של רבי מאניש.

הגאון רבי דוב בעריש הכהן ראפאפורט זצ"ל

אבדק"ק מעזיבוזש

שנות תקל"א-תקס"ג

ליד קברו של הדיין, הגאון רבי מאניש, נטמן רב העיר, הגאון רבי דובעריש הכהן רפאפורט. מצבתו עמדה עד לאחרונה ונאבדה. אלה הדברים שנחרתו עליה, כפי שהיה ניתן לקרוא כמעט את כל הנוסח מעל גבי המצבה, חוץ משתי השורות התחתונות.

איש צדיק ותמים
ירא את ה' מנעוריו
לא מש מתוך אהלו
של תורה תני ומתני
והעמיד תלמידים
הרבה ודן דין אמת
לאמתו ה"ה כבוד אדמו'
הרב המאה"ג הגאון
מיחוסי כהונה בנו של
קדושים מו' דוב בער
כהן רפאפורט זצ"ל

ציוני רבני מעזיבוזש

נולד בשנת תצ"ה והתחנך על ברכי זקניו הדגולים, רבי חיים ראפאפורט, שנודע כאחד מגאוני הדור בזמנו, ורבי דוב בעריש, אב"ד קהילת ריישא.

בעודו צעיר-לימים, נשא לאשה את הרבנית הצדקנית מרת מרים ע"ה, בתו של הגאון הנודע רבי מאיר אשכנזי זצ"ל, רבה של קאנסטאנטין-ישן, מגדולי אותו הדור, בנו של הגאון הקדוש רבי יעקב עמדין זצ"ל.

מסופר, שבצעירותו, פגש אותו רבינו הבעש"ט הקדוש, בבית חותנו רבי מאיר - שם התאכסן הבעש"ט כשהגיע לקאנסטאנטין. אמר הבעש"ט לרבי מאיר: "אצל כל אדם יש רשימה של צלם אלקים, אבל אצל חתנך אני רואה צלם אלקים ממש".

משך שנות סמיכות רבי דוב בעריש על שולחן חותנו, רבי מאיר, בקאנסטאנטין, עלה והתעלה בתורה והוראה, עד ששמו יצא לפניו כגאון מובהק וגדול בהוראה. כולם הפליאו במיוחד את מסירות-נפשו ללימוד התורה בהתמדה רבה בכל עת וזמן ואת נועם הליכותיו ומידותיו, שהיו לשם ולתפארת. הודות לכך, בנוסף להיותו חתן גאון הדור, רבי מאיר, שהיה ראש רבני וואהלין, זכה להתקבל ולהתעטר, בשנת תקל"א, בנזר הרבנות של העיר מעזיבוזש, כרב ואב-בית-דין.

ביום כ"ד ניסן, שנת תקס"ג, נצחו אראלים את המצוקים. נשמתו של הגאון רבי דוב בעריש זצ"ל עלתה למרומים, לדאבון לב תושבי מעזיבוזש וכל בית ישראל, שביכו את השריפה אשר שרף ה'.

מקום מנוחתו בבית-החיים הישן במעזיבוזש, בשורה אחת ושני לימינו של רבינו הבעש"ט, לימינו של ידידו הגאון רבי מנחם מאניש דיין זצ"ל. בשנת תשכ"ה עוד עמדה מצבתו המקורית,

הגאון רבי צבי אריה הכהן ראפאפורט זצ"ל

אבדק"ק מעזיבוזש

שנות תקס"ג-תק"צ

אורו של הגאון רבי צבי אריה זצ"ל, זרח בערך בשנת תקכ"ב, כשנולד לאביו הגאון רבי דוב בעריש. שמו נקרא בישראל "צבי אריה", על שם זקניו הקדושים, הגאון בעל חכם צבי זצ"ל והגאון רבי אריה לייב ראפאפורט זצ"ל.

מיד אחרי פטירת אביו, רבי דוב בעריש, ביום כ"ד ניסן, שנת תקס"ג, עלה רבי צבי אריה לגדולה, לשבת על כס הרבנות בקהילת מעזיבוזש. תושבי העיר, שהכירוהו כגאון עצום וצדיק נשגב, ששמו הטוב הלך לפניו, ידעו להעריכו ולהוקירו בהערצה רבה מאד וקבלוהו עטרה לראשם לכבוד ולתפארת.

גם צדיקי הדור העריכו אותו מאד והכירו ברום ערכו, כפי שנראה מהסיפור הבא:

באחת השנים, לפנות-בוקר של חג השבועות, עבר הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוזש - בשנות זקנותו - בחזרתו מהמקוה, סמוך לבית-מדרשו של רבי צבי אריה. בעוברו שם, שמע מחלון בית-המדרש, את קולו של רבי צבי אריה, מברך ברכות התורה. ביקש הרבי ר' ברוך ממלוויו, שנשאוהו על כסא, שיעמדו מלכת. על שאלתם לסיבת הדבר, ענה להם: "מלאכים ושרפים באים לשמוע את ברכות-התורה שלו ולענות אחריו אמן, ואני לא יעמוד לשמוע?"- - -

השבת האחרונה בחייו היתה שבת-חנוכה. באותה שבת הדליקו בבית מדרשו שתי מנורות. אחת היתה המנורה הקבועה, מנורת המאור של בית-המדרש, שהדליקו כל שבוע, אשר היתה תלויה בשרשרת ארוכה שהשתלשלה מהתקרה. השניה היתה מנורה לנרות חנוכה, שהציבוה סמוך לפתח בית-המדרש, כשבגין כך היו מוכרחים לסגור את הדלת, כדי שהרוח לא תכבה את הנרות.

זמן קצר אחרי שהדליקו את הנרות, הגיע אדם שלא ידע שהמנורה מונחת ליד הדלת, וכשראה שהדלת נעולה, החל לדחוף אותה בכח, עד שגרם לכיבוי הנרות. כשנודע הדבר לרבי צבי אריה, הצטער על כך מאד.

אחרי כמה שעות, באמצע ליל-שבת, כבו לפתע גם הנרות הקבועות, המיועדות להארת בית-המדרש. כשהגיעה הידיעה לאוזניו של רבי צבי אריה, הוסיף להצטער ולהתאנח ביתר שאת. הדאגה לא עזבה אותו גם משך ימות השבוע הבא, והיא היתה נסוכה על פניו. הדבר היה לפלא אצל בני ביתו, שלא הבינו מאי כולא האי ומה לו להצטער כל-כך על כיבוי הנרות.

אכן, עוד באותו שבוע הגיעה התעלומה לפתרונה המר. בסוף השבוע, ביום חמישי, ה' טבת, שנת תק"צ, נפטר רבי צבי אריה והשיב נשמתו הטהורה לבוראה ויוצרה. אז הבינו כולם את הקשר של כיבוי הנרות, עם "נר ה' נשמת אדם" של רבי צבי אריה והשכילו להבין את דאגתו וצערו על כך. הוא נטמן בבית-החיים במעזיבוזש, סמוך לציון אביו, רבי דוב בעריש.

מדברי תורתו מובאים בספר "מגדים חדשים" על הגדה-של-פסח, לנכדו הגאון רבי מנחם מאיר ביק זצ"ל. כן נמצאים בידי צאצאיו כמה כתבי-יד ממנו, של פסקי-הלכה ודיני-תורה.

ציוני
משפחת רבינו הבעש"ט הקדוש זי"ע

קברו של רבי יששכר במוה"ר ישראל דוב ז"ל, מצאצאי הבעש"ט, נמצא מאחורי האהל, מצד מערב. על גביו מצבה שבורה שניתן לקרוא הימנה:

...

החסיד ויר"א
מוהר"ר יששכר במו"ה
ישראל דוב נכד
הבעש"ט זלה"ה
נפטר ט"ז תמוז תר"ח
ת.נ.צ.ב.ה

מדובר בבנו של הרה"ק רבי ישראל מלעטישוב, חתן הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוזש זי"ע.

לידו נמצאת מצבה שבורה, עליה חרוטות כמה תיבות:

...
ונכד המ'(פורסם)
ר' נחמן הרדנ(קער)
ת.נ.צ.ב.ה

מאחורי האוהל, לצד מערב, עומדת מציבת הרבנית, מרת חנה חיה, בת הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוזש זי"ע, אשת הרה"ק רבי יצחק מקאלוש, בן הרה"ק רבי יוסף מיאמפאלי. חלקו העליון של המציבה חסרה, ואלו הדברים שניתן לקרות מעליה.

...

... הצנועה
והחסידה מרת
חנה חיה בת אדמו"ר
הרב מה ברוך
ז"ל נפטרה ד"ה
טבת תנצב"ה

מצבת נכדו של הרה"ק רבי צבי סופר זי"ע, מוה"ר שמעון זצ"ל, הניצב מול קבר הרה"ק מאפטא זי"ע, מחוץ האהל:

פ"נ ...
מוהר"ר שמעון
נכד רבי צבי
סופר הבעש"ט זלה"ה

מצבת הגאון רבי משה זצ"ל, בן הגאון רבי מנחם מאניש דיין, סמוך לאוהל הבעש"ט:

...
יראת אלקים
הדיין המצוין
מ"ה משה בן של
אותו צדיק
מנחם
מאניש מו"צ
דק' מעזיבוזש
בית העלמין החדש

בשנת תר"ח, תמו מקומות קבורה בבית העלמין הישן. פרנסי העיר ועסקניה פנו אל הרבנים, על דבר הצורך לקדש שטח נוסף עבור בית-עלמין. אחרי חיפושים ובדיקות, הוחלט על קידוש חלקה חדשה, במרחק כמאתיים מטרים מבית העלמין הישן, סמוך לשכונת סלאבאדע.

קידוש בית העלמין החדש נעשה על-ידי הרה"ק רבי יוסף משה ממעזיבוזש, בן הרה"ק מאפטא, והגאון רבי שאול ישכר בער ביק זצ"ל, רב העיר.

גם בבית-עלמין זה טמונים צדיקים וקדושים, חסידים וגאוני עולם: רבי שאול ישכר בער ביק זצ"ל, בנו רבי צבי אריה ביק זצ"ל, ובני משפחותיהם. בניו של רבי יוסף משה ממעזיבוזש: רבי ישראל אהרן, שעל קברו הוקם אהל, רבי דוד ורבי אליעזר. צאצאי הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוזש: רבי מיכל'טשע, רבי יוסף ורבי שמאי. כן טמון שם נכדו של הרה"ק מאפטא, רבי משולם זוסיא, בן רבי אברהם יהושע העשיל (השני), אדמו"ר ממעזיבוזש.

הגאון רבי שואל ישכר בעריש ביק זצ"ל

אבד"ק מעזיבוזש

שנות תק"צ-תרי"ד

קברו של הגאון רבי שאול דוב ביק זצ"ל, אבד"ק מעזיבוזש, נמצא בבית העלמין החדש, כמו שסיפרנו לעיל, פרק תשיעי, שבשנת תר"ח, כשבבית העלמין הישן לא היו מקומות קבורה, הלך יחד עם הרה"ק רבי יוסף משה, בן הרה"ק מאפטא, לקדש שטח נוסף, ואמר אז, שאף שיכולים לפנות עבורו מקום בבית העלמין הישן, רצונו להיקבר במקום בו עמד ואמר פרקי תהילים בזמן חנוכת בית העלמין החדש.

הוא אכן נקבר שם, וכה חרות על המצבה:

פ"נ

הרב מוה"ר

שואל ישכר

בהרב מוה"ר

אברהם מנחם

זללה"ה ש...

בראוונא

...

הוא נטמן בבית העלמין החדש, שבעצמו קידש וחנך. מקום קבורתו הוא, כפי שביקש בחייו, במקום בו עמד בשעת קידוש חלקת בית העלמין ואמר מזמורי תהלים. משך הזמן הקימו גם אוהל על קברו.

הגאון רבי יחיאל מיכל מרגליות זצ"ל

אבדק"ק מעזיבוזש

שנות תר"ח-תרכ"ג

נטמן בבית העלמין החדש של מעזיבוזש, באוהל מחותנו, הגאון רבי שאול ישכר ביק זצ"ל. על-פי צוואתו, לא הניחו מצבה על קברו.

צאצאי
רבינו הבעל שם טוב

מצבת הרה"ק רבי יחיאל מיכל, נכד רבינו הבעש"ט הקדוש זי"ע:

פ"נ המופלא בנש"ק
המפורסם מוה"ר
יחיאל מיכל במו"ה
ישראל נכד הרב
בעש"ט ונכד הרב
ר' נחמן הרדענקר
נפ' י"ג מנחם אב
תרל"ה תנצב"ה

מצבת הרה"ק רבי ברוך, נין רבינו הבעש"ט הקדוש זי"ע:

פ"נ
איש נכבד ירא אלקו' המופל'
והמפליג שלשלת היוחסין מו"ה ברוך
במו"ה ארי' נכד
הרב בעש"ט הק'

ונכד הרב מחמעלנ'
נפ' י"ג תשרי תרמ"א
תנצב"ה

*

מצבת מוה"ר יחיאל מיכל, בן מוה"ר מרדכי זצ"ל:

פ"נ
איש נכבד ויחסין
ה"ר יחיאל
מיכל בה"ר מרדכי
ז"ל נכד הרב ר' ברוך
וההה"צ ה"ר מרדכי זצ"ל
מטשערנאביל

...

קשר עליון

דביקותו של מרן רבינו הק' זיע"א במרן הבעשטה"ק זיע"א

למעלה מהשגתינו

רבות מסופר על הקשר הנפשי והדביקות העילאית שהיתה לו לכ"ק מרן אדמו"ר זיע"א, במרן קודש הקדשים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א. קשר פלאי זה - לאחר יותר ממאתיים שנה מעת פטירת הבעש"ט הק' - בא לידי ביטוי בכל עת שדיבר רבינו מהבעשטה"ק, או כשרצה להביא דוגמא לאיזה אדם למעלה מהשגתינו, היתה זאת בדרך כלל מהבעש"ט זצללה"ה, כאשר נצטט כמה דוגמאות להלן. כמובן שאי אפשר להכניס ביריעה קצרה זו, כל העובדות בנושא זה. ובעזהשי"ת עוד חזון למועד להרחיב יותר בסוגיא זו בהזדמניות הבאות.

כולנו ראינו, ועדיין מונח בזכרונינו, שכאשר דיבר מהבעשטה"ק זיע"א היה יוצא מן הכלים, והתבטא אודותיו בלשונות גדולות, שלא ראינו אצלו דוגמתו. בין השיטין של ספריו הק' ניכר היטב דבר זה, שכתוב שם בין השאר: 'שהיה מדרגותיו עד אין שיעור וערך'; 'היה משיג בכל העולמות עוד יותר מן המלאכים ושרפים'; 'מדרגות נוראות שאין הפה יכול לדבר'; 'כל מה שאפשר לאדם להשיג'; 'ידע השורש של דומם צומח חי מדבר'; 'כל רז לא אניס ליה', וכדומה. סיפורי רבינו ממה שסיפר מהבעש"ט הק', יש להם טעם וחן מיוחד במינו, כאשר תחזינה עיניכם במדור "בפי ישרים".

סיפר הגה"צ ר' ישראל שנעעבאלג שליט"א, אבד"ק באלחוב, אשר טייל פעם עם רבינו זיע"א במחנה אהבת ישראל בליבערטי, ונסובה השיחה אודות מרן האהבת ישראל זיע"א. והתבטא הרב הנ"ל, שאצל האהבת ישראל ראו 'בעל שמ'סקע מעשיות'. רבינו הפסיקו ואמר לו (כשמראה בידיו הק' כסימן לשני דברים המרוחקים), "אי", ווי שטעלסטו צו די צוויי? [א"ה: למותר לציין גודל דביקותו והתקשרותו ברבו וזקינו הסב"ק זי"ע, ועכ"ז לא סבל לשמוע דבר כזה] התדע מי היה הבעל שם הקדוש?, אומרים שקודם שהתגלה, כאשר התבודד בין ההרים והגיע לפסגת ההר, נדבקו שני ההרים יחדיו" (אש להבת, ח"א).

כאשר נכנס פעם אחד אל הקודש, עם פיסת בגד של הבעשטה"ק. כרכו רבינו בחיבה בין אצבעותיו, והכריז בהתלהבות ניכרת: "אה, דער בעל שם טוב'ס בגד".

רבינו זצ"ל היה רגיל לומר, כי שלש אלה: הרשב"י, האר"י הק' והבעש"ט הק', לא היו בחטא עץ הדעת, כמרומז ב'שבית שב"י' כנודע, וכלל לא היו להם יצר הרע, כי היו בבחי' 'לבי חלל בקרבי'.

המדקדקים יבחינו בסידור 'אמרי אבות' נוסח ויזניץ, שישנה הוספה בנוסח מסירת ההודעה על ביטול המחשבות, ליד התיבות "על דעת רבי שמעון בן יוחאי ורבי אלעזר בנו, ועל דעת רבנו יצחק לוריא אשכנזי", והם תיבות ספורות אלו: "על דעת רבנו ישראל בעל שם טוב ותלמידיו". וזאת על פי דברי רבנו זיע"א (הובא בס' זכר קדשו, מערכת הבעשטה"ק): איתא מקדמונים שצריכים לעשות המצוות על דעת האבות הקדושים והצדיקים הקודמים, כיון שאין אנו יכולים לקיים המצוות כתיקונם בכל הכוונות הראויות לכוין. וע"כ יש שאומרים על דעת רשב"י והאריז"ל והבעש"ט הק', כנוסח שאומרים במסירת הודעה על ביטול מחשבות בשעת התרת נדרים.

מי לא נזכר כהיום הזה, כאשר דיבר מרן זיע"א ממנהגים, כגון לבישת ה'שטריימל' בשב"ק וכדו', היה רגיל לומר שאין צריכין להבין הטעם, רק אם הבעשטה"ק ברוחב בינתו, שהי' לו דעת נשגבה הרבה יותר מדעתינו ומוחותינו, והוא הנהיג כך, זהו די והותר. וכעין זה רבות.

כמו"כ התבטא פעם על לשון אידיש המדוברת, בכהאי לישנא: "כיון שראינו שהבעשטה"ק ותלמידיו זיע"א דיברו בשפה זו, בודאי יש בה איזה קדושה, ולא שייך קדושה יותר מזה".

כאשר יצא מרן נגד חגיגת 'יובל' לציין מלאת מספר שנים לאיזה מאורע, שמקורה מהאומות העולם, מה היתה ההוכחה אצלו שאצל בני ישראל לא נהגו בזה? שוב מהבעשטה"ק זיע"א. ואלו דבריו (יום ג' במדבר תש"נ): "מעולם לא שמעתי שעשו אצל בני ישראל איזה כינוס וזכר לאחר זמן של כמה שנים. ומי לנו גדול מהבעש"ט הק', ואיני זוכר שיעשו אצלינו שום דבר בשנת תרצ"ד, לציין מאתיים שנה להתגלותו וכדו' ".

בימים הנוראים - כן בשאר עתותי רצון והתעוררות - היה רגיל בפי רבינו, להזכיר זכותו של הבעש"ט הק', במאמרו הידוע של רבינו הצמח צדיק זי"ע על ציון הבעש"ט: "בעל שם הקדוש, הבאתם דרך חדשה לעולם. סיי ווער עס פארט, און וויאזוי מען פארט, און צו ווען מען פארט, אויף אייער

וועג פארט מען, דארפט איר זעהן אז אלע זאלן געהאלפן ווערן ברוחניות ובגשמיות, אף אם אינו כראוי".

זה היום עשה השם

היום ח"י אלול, בו זרח אורו של רבינו הבעש"ט הק' זי"ע - לפי מסורה אחת, נשא משמעות מיוחדת אצל מרן רבינו זצ"ל. כמה פעמים התבטא בהתרגשות ביום זה, בגודל מעלת היום. באחת מן הפעמים כאשר דיבר מרן מזה, שאל אותו המשב"ק הרה"ח ר' יעקב ראזענפעלד שליט"א, באיזה שנה נולד הבעש"ט (כידוע שיש בזה כמה וכמה גירסאות), ונענה לו מרן בחיוך קל על שפתיו: "דאס דארפסטו פרעגן ביי ליובאוויטש...".

[אגב, שמענו מפי כ"ק אדמו"ר שליט"א - לאנדאן, ע"פ האימרה של חסידי חב"ד בדבר יום ההולדת של הבעש"ט הק' בח"י אלול, שהוא ר"ת א'ני ל'דודי ו'דודי ל'י, אשר כל חיותו שאב הבעש"ט מה'אני לדודי ודודי לי', שעפי"ז יש לומר בדבר יום ההולדת של רבינו זצ"ל בח"י תמוז, שהוא ר"ת ז'רזין מ'קדימין ו'עושין ת'שובה, אשר כל חיותו שאב רבינו זיע"א מדבר זה.]

היה פעם כאשר נשאל מרן, ע"י אחד מאנ"ש, אודות זמן קביעות נישואי אחד מיוצאי חלציו ביום זה, הפליג רבינו בדבר חשיבות היום, ושהוא מסוגל למזל טוב.

ברם שמענו מפי אלופינו ומיודענו, הרה"ג ר' זלמן שווארץ שליט"א ראה"כ וויזניץ ב"פ, שנשאל פעם כ"ק מרן זצ"ל, אם אמת נכון הדבר אודות קביעות יום ההולדת לח"י אלול, והאם יש לו כן בקבלה. ורבינו השיב: עה, ס'איז א ליובאוויטשע זאך.

לשמו ולזכרו תאוות נפש

בשנת תשל"ו לפ"ק, כשנסע מרן זיע"א להשתטח על קברי צדיקים בפולין, היה מדובר שיסעו גם למעזיבוזש. אמר מרן: "עס כאפט מיר אן א ציטער, וועז איך דערמאן דאס ווארט 'מעזיבוזש'!".

וכן התבטא פעם מרן זיע"א, כאשר היתה קבוצה מאנ"ש במעזיבוזש: "מעזיבוזש איז דאס הייליגסטע פלאץ אין חוץ לארץ!".

בחודש אדר תשמ"ז לפ"ק (כאשר הר"ר אנטשיל באב"ד הי"ו התחיל בנסיעותיו לאוקריינא, ובין השאר למעזיבוזש), הפטיר מרן: "יש לי תאוה לנסוע למעזיבוזש!.

אולם הרי לא כל תאוה צריכים למלאות". (וכפי שהיה רגיל לומר, שגם בעניני רוחניות יש לו להיות שמח בחלקו. וכמו שקיים בעצמו בהיותו בגרויסווארדיין, שלא רצה להכנס לכל החדרים בבית הסב"ק זי"ע. וכן לאורך כל הנסיעה - ראה להלן במדור יזכור אהבתם).

כן מספר ר' אנטשיל, שכאשר לקח ברכת פרידה עובר לנסיעתו הראשונה לאוקריינא, ודיבר עם רבינו אודות תכניותיו איזה עיירות לפקוד, אמר לו תיכף מרן: "ומה עם מעזיבוזש".

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, שכשמרן רבינו זיע"א היה בוויליאמסבורג לפני חג השבועות כדרכו (לקראת ב' סיון), שח לו מרן, שכ"ק גאב"ד מאקאווא שליט"א היה אצלו לקבל ברכת פרידה, לרגל נסיעתו למעזיבוזש על חג השבועות - יומא דהילולא של מרן הבעש"ט זיע"א, ונענה מרן: "איך בין אים מקנא".

בליל שב"ק פרשת בהעלותך, שנת תשמ"ח לפ"ק, בעת חזרת הדברי תורה ('איבערשמועסן') שהיה בענין מחשבה כמעשה. נענה מרן ואמר: "עפ"י הגמרא דמחשבה הרי היא כמעשה, בין איך שוין געווען אין מעזיבוזש".

בדברות קדשו לפני אברכי הכולל (ד' אמור תשנ"ב), קודם הנסיעה לרוסלאנד, כאשר הציע לפניהם תכנית הנסיעה על קברי הצדיקים שהתכוננו לפקוד אז (ראה השיחה במילואה, לעיל במדור 'דורש טוב לעמו'), הזכיר בפשטות: "ברוסלאנד **הראשון הוא בודאי במעזיבוז אצל הבעש"ט הק'**, ואח"כ בוויזניץ קאסוב וכו' ".

אף בשנותיו האחרונות, כאשר לא נטל עוד על עצמו שום נסיעות, עקב חולשת גופו הטהור, אמר פעם בהשתוקקות: "אם היה לי כח, הייתי רוצה לנסוע למעזיבוזש [וגם לציון זקינו הסבא קדישא זיע"א]".

נאה דורש ונאה מקיים

אכן היה רבנו זיע"א מן הראשונים שנסעו לפקוד את הציון הק' במעזיבוזש. לסיום המאמר נעתיק כאן מסדר הנסיעה למעזיבוזש בשנת תשמ"ט לפ"ק, מההכנה הגדולה לקראת ההשתטחות על ציון קוה"ק הבעשטה"ק זיע"א ועוד, הועתק ממדור 'יזכור אהבתם' שבסוף הספר:

מקורבי ביתו של רבינו זיע"א מספרים, שבמשך תקופה של כמה שבועות קודם הנסיעה, לא ירד הספר "שבחי הבעל שם טוב" מעל שולחנו של רבינו, ועיין בו רבות. לפי עדות אחת, עבר אז על כל הספר כולו, "פון דעקל צו דעקל".

[בבית החיים בקיעוו, יום לפני ההשתטחות במעזיבוזש:]. מרן לא נכנס לתוך האהל, רק עמד בחוץ. כשנשאל מרן אם לא נכנס לתוך האהל, משום שחוששש שיתכן שלא ילך למקוה ביום המחרת לפני השתטחותו בציון הבעשטה"ק זי"ע במעזיבוזש, אמר: אין הכי נמי, זהו אחד מן הטעמים.

[בלילה במלון:] מרן שאל אם יש בריכה (- סווימינ"ג-פו"ל) במלון, שיוכל לטבול שם בבוקר (כי היתה עז רצונו לטבול קודם נסיעתו למעזיבוזש), ונענה בשלילה.

במשך הלילה נשאר מרן על עמדו, וישב על המרפסת, והיה מאוד 'צוקאכט' עם הציגארעטל. הר"ר פנחס ניימאן הגיש לפניו לטעום קצת. ובינתיים יצאו הר"ר אייזיק ניימאן ולהבחל"ח הר"ר משה אלטמאן לחפש אחר נהר עבור טבילה במקוה. ואכן פשפש ומצא נהר, וכשעה חמש לפנות בוקר בא לבשר למרן על המציאה, אשר שמח ע"ז והביע רצונו לילך ולטבול שמה.

[למחרת בבוקר:] מרן אמר ה'תהלים יום לשבוע' ליום שלישי כנהוג. אח"כ נסע עם ה'מאביל' לטבול בנהר שמצאו שם, בלוויית בנו הר"י [כ"ק אדמו"ר שליט"א - מאנסי], ר' בנימין בוקסבוים, ר' אייזיק ניימאן ואחיו ר' אברהם ניסן.

ר' בנימין אחז ביד מרן בירדו לטבול. מרן טבל א"ע לבוש בבגדים התחתונים, ואמר שכן מצינו בגמרא נדה טובלת בבגדיה, וגם בהיותו בפולין (בשנת תשל"ו לפ"ק) עשה כן לפני שהלך לציון הרבי ר' אלימלך זצ"ל.

מרן הביע שמחתו הגדולה שמצאו את הנהר, ואחר שטבל עוד קודם יציאתו מהנהר אמר יישר כח לר' בנימין בקול רם. ר' בנימין אמר שהיישר כח מגיע לר' אייזיק, משום שהוא מצא את הנהר, ואמר מרן גם לו יישר כח, אחר שיצא מהנהר.

אח"כ אכלו הציבור פת שחרית, אבל מרן לא טעם כלום, רק שתה, כי לא רצה לאכול קודם ההשתטחות על ציון הבעש"ט במעזיבוזש.

במשך כל הנסיעה למעזיבוזש ישב מרן שקוע בשרפעים ובמחשבותיו הק', לא למד ולא אמר תהלים, וכמעט שלא דיבר כלום, רק ישב והגה במחשבה עמוקה. ההתעוררות היתה גדולה כל כך, עד שכולם שמחו ונהנו כשהתארכה הנסיעה כשעה יותר מהרגיל, מחמת שתעו בדרך וסבבנו הרבה.

מרן הורה לרבי מרדכי אדלער לזמר וזכרתי להם ברית ראשונים וכו' צווישן קאסוב און ווויזניץ וכו' דארט וואו די בעל שם הקדוש וכו'; בגלל אבות; ניגון תתברך; ויאתיו (ב' אופנים). וכן זימר אמנם כן, השתדלו והרבו. בעת ששרו עשה מרן תנועות התפעלות בידיו הק'.

על ה'באס' לקח מרן פתקאות מכמה אנשים כבעל כרחו. הגם שישב בעינים סגורות, מ"מ כל פעם כשפתח לרגע את עיניו, מסרו לו עוד פתקא, ואחר שקראו סגר שוב את עיניו. וכן נמשך הדבר למשך זמן, והזכירו לפניו אנשים מכל העולם הזקוקים לכל מיני ישועות.

רבי מרדכי שאל את מרן אם ביכלתו לזמר את הניגון 'היה עם פיפיות'. מרן הסכים, ושרנו בהתעוררות רבה. המשכנו בשירת 'היום תאמצנו', 'וכל מאמינים'. ההתעוררות ניתן היה למשש בידים, היתה 'מצב' של ימים נוראים.

מאוחר יותר על הדרך, דיבר מרן בענין זמני היום בהלכה, וכאשר שאלו מאן דהוא, מה היה דעת תלמידי הבעש"ט בענין, תמה ואמר: הלא אאזמו"ר [בעל אהבת ישראל] היה מתלמידי הבעש"ט.

לקראת ההגעה למעזיבוזש, צוה מרן להכריז שלא יתנו לו פתקאות מאנשים אחרים ששלחו עמהם, רק מי שישנו פה יכול ליתן פתקא שלו. גם נתן לבנו הר"י [אש"ל ממאנסי] שישב לצדו כמה פתקאות שימסור לו במעזיבוזש, וכן צוה לרשום על הכוללת קוויטל שם חולה אחד הזקוק לישועה.

הגענו למעזיבוזש, מרן הלך עם המקל בלי הרעזשוואלקע, לבוש ב'חאלאט' שחור עם החגור של ה'חאלאט' עם השטיוול. פניו כלפיד אש. הרגשנו אז כעין מה שמרן אומר בשם הרה"צ ר' יודא'לע זצ"ל: "מ'טאר דאך נישט האלטן קיין בילדער, אבער דאס בילד ווי דער זיידע ז"ל קומט אריין צום טיש, וואלט איך געוואלט זעהן". [אחד מן המשתתפים התבטא אח"כ: אי אפשר לתאר את ההתעוררות שהורגשה אז באויר, עד שהיה נראה שעוד מעט יביאו את משיח, אבל כנראה לא הגיע עדיין העת, והשטן הוכרח להפריע את המעמד].

מתחילה היה הבית החיים סגור ולא השגנו את המפתח, מרן הלך לצד השני של בית החיים, ועמד במקום הסמוך ביותר לציון מרן הבעש"ט הק' זי"ע, ואמר ברכת "אשר יצר אתכם בדין" בשם ומלכות.

כאשר הביאו המפתח, נכנס מרן דרך הפתח ושוב נעמד אצל ציון הבעש"ט הק' זי"ע, הדליק נירות ואמר התפילה מדברי התנאים והאמוראים המובאת ב'ליקוטי צבי' (דף קכג:), אח"כ הפריש מעות לצדקה ומסרם לבנו הרפ"ש [כ"ק בעל אור שלום זצ"ל], והמשיך לומר התפילות (דף קכד: ודף קל"א עד 'אמן סלה' בדף קל"ב).

מרן ביקש שיתנו לו התהלים שהעניק לו הר"ר יוסף יצחק ראזענפעלד, ואמרנו ספר שלישי ורביעי שתהלים. ר' פנחס קליין אמר קדיש אחר כל ספר, בשעת אמירת ה'יהי רצון' שאחר תהלים הוציא מרן כמה פתקאות מחיקו

מאנשים שצריכים ישועות גדולות, ועיין בהם. בנו הרי"י [כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א] הזכיר לפניו איש אחד חשוך בנים ל"ע, שמרן אמר לו להזכיר שמו ושם זוגתו במעזיבוזש, ומסר קוויטל בעדו.

לאחר מכן קרא מרן את הפתקא שכתב בשביל עצמו, וכתב שם: "ב"ה, מרדכי בן מרגליא. סימא מירל בת טראנא". אח"כ לקח פתקאות מכל הנוכחים, לא איחל כלום רק קראם והחזירם לכל אחד, ולא הניח הפתקאות אצל הציון. אח"כ מסר לו בנו הר"י [אש"ל ממאנסי] הפתקאות שמרן נתן לו שיתנם לו על הציון, וקרא גם את הכוללות קוויטלעך וכמה פתקאות מאנשים מיוחדים.

כל עת שהותו אצל הציון, כמעט ולא דיבר מאומה, רק בלשון 'נא, נא'. בגמר קריאת הפתקאות, אמר התפילה ב'ליקוטי צבי' (דף קל"ו), יהי רצון מלפניך וכו', שלום עליכם נשמות הטהורות.

כשיצאנו מהציון אמר ר' אנטשיל באב"ד, "מ'זאל האבן גע'פועל'ט אלעס גוטס", וענה מרן אמן בקול רם. ודיברנו מזה שהרה"ק רבי וואלף קיצעס זצ"ל מונח ממש אצל הבעשטה"ק. והזכיר מרן מה שרבי וואלף היה מספר מגודל האמונה שהיו להם להתלמידים ברבם הבעשטה"ק, שפעם אחת אחר סעודה שלישית אמר הבעשטה"ק לתלמידיו שכל אחד ישתתף בנתינת מעות לתיקון, ואף שידעו שיושבים עוד משבת קודש ואין להם מעות בכיסם, עכ"ז מחמת תוקף אמונתם הושיטו ידיהם לכיסם והאמינו שימצאו שם מעות, וכך הוה.

ביציאתו מבית החיים, העלה מרן עשן בציגארעטל, וכן על הדרך לאניפאלי.

עלינו על ה'באס', הגישו לעקיך ויי"ש. מרן טעם ואיחל: 'לחיים, זכותו יגן עלינו, מ'זאל האבן גע'פועל'ט אלעס גוטס'.

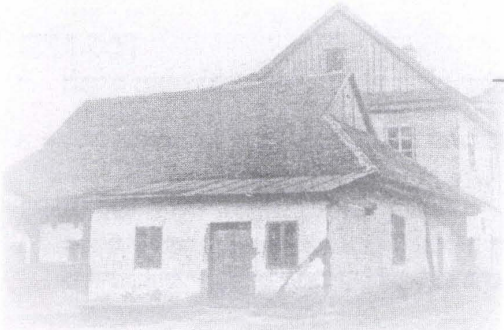

בצל כנפיך יחסיון

שבת קודש בצל קדשו של הבעש"ט הק' זי"ע

לקראת השבת המרוממת במעזיבוזש, שב"ק בחוקותי תשע"ט

ערב שבת

א. לאחר שטהר עצמו מרן הבעש"ט במקוה בערב-שבת, לבש בגדי לבן, וקבל על עצמו תענית דיבור[א].

ב. מתחילת התפלה, לבש בגד עליון "רעזשוואלקע", עד אחר הקידוש[ב].

ג. תפלת מנחה של ערב-שבת, התחיל תיכף אחר חצות[ג]. האריך בתפלת העמידה כשש שעות, עד צאת הכוכבים[ד]. האריך בברכת מחיה המתים ותקן אז אלפי נשמות[ה]. בשעת תפלה זו, היתה לו עלית נשמה[ו].

א. "שבחי הבעש"ט" (עמוד קעג, אות צה).

ב. "בית פנחס" (עמוד יט).

ג. "שבחי הבעש"ט" (עמוד רמח, אות קעד).

ד. ראה "כתבי ר"י שו"ב" (עמוד לב, אות פג): "אצל הבעש"ט היה נמשך המנחה של ערב שבת קודש כשמונה שעות, השמונה עשרה של מנחה היה ששה שעות, והיה המנהג כשבא לשמונה עשרה, הלכו כל הקהל לישן כב' שעות ואח"כ באו ועמדו שמונה עשרה, והוא היה עומד בשעה 2 להתפלל וכו'", עכ"ל. אך ראה "שיח שרפי קודש" שכתב, שהאריך בתפלת שמונה עשרה כארבע שעות.

ה. ראה "שבחי הבעש"ט" (עמודים סח-סט, אות כז), שהאריך בתפלת מנחה בערב שבת מחמת הנשמות. ראה עוד קונטרס "מאירת עינים" (אות כח), בשם הרה"ק מהרי"א מקאמארנא זי"ע, שבכל ערב שבת בעת מנחה, היו נאספין אליו אלפים ורבבות נשמות, ואת כולם תיקן והעלה לשורשם. והוסיף בספר "עבודת עבודה" (עמוד כח), שעיקר האריכות היתה בברכת מחיה מתים. תלמידו הרה"ק רבי וואלף קיצעס זי"ע, שאלו מדוע מאריך כל כך בברכה זו. ענה לו הבעש"ט, שבשעה זו באים אליו אלפי נשמות לבקש תיקון. הוסיף הבעש"ט לומר לו, שיעשה הכנה ראויה ויוכל לראותם. כך הוה, וכאשר ראה רבי וואלף את אלפי הנשמות, התעלף מרוב פחד.

ו. "שבחי הבעש"ט" (עמוד רסה, אות קפח).

קבלת שבת

ד. הקדים מאוד לקבל שבת[ז]. בשעת קבלת שבת, היה תואר פניו כשל גוססת[ח].

ה. כמה פעמים יצא לקבל פני שבת, על פני השדה[ט].

עריכת השלחן

ו. הבעש"ט הנהיג את ענין ההתאספות אצל שלחן הצדיק. והעיד, שכל מי שזכה להיות מאוכלי שולחנו בשבת, נושע מכל התאוות[י].

ז. בספר "משמרת שלום" (עמוד לה, סימן כו, אות ב) כתב, שהעת בה התחיל קבלת שבת היתה מבעוד יום, לפני בין השמשות.

ח. "תורת אבות" (סלאנים, עמוד ריא, אות יח), בשם הרה"ק רבי נח מלעכוויטש זי"ע.

ט. ב"בית אהרן" (פרשת בא, עמוד נח, ד"ה החודש הזה) כתב, שפעם אחת קיבל הבעש"ט שבת על השדה, והיו שם צאן רועים על פני השדה, והגביהו רק על שני רגלים האחרונים כעמידת איש. ומובא בשם צדיקים טעם הדבר, משום שקידש והעלה בשעת מעשה את כל העולם למקורו הראשון, ולכן הגביהו את עצמם.

וראה "תולדות אדם" (פרשת נח, עמוד ז), שבעת שאמר הבעש"ט פסוק "וישם כצאן משפחות" (תהלים קז, מא), נאספו סביביו צאן השדה. ב"מעשיות ומאמרים יקרים" (עמוד ה), מובאת עדות של נכרי, שהיה רועה צאן באיזור בו התבודד הבעש"ט. הוא העיד בפני הרה"ק מרוזין זי"ע, שפעם בערב שבת, רץ הבעש"ט קרוב לבהמות, ונעמדו על שתי רגליהם, ולמרות שהיכה אותם הרועה בכדי שיחזרו לעמוד על ארבעת רגליהם, נשארו לעמוד על שתי רגליהם עד שהבעש"ט עבר.

י. ראה מה שכתב בספר "תפארת שלמה" (יתרו, ד"ה ויקח יתרו), וזה לשון קדשו: "שהורה לנו הבעש"ט זי"ע והפליא עצה, והגדיל תושיה מכל הדורות שלפניו, לרומם כבוד הבורא, להרבות תלמידים. להורות להם דרכי הקדושה וטהרה בתורה לשמה, והכנת התפלה, כאשר עינינו רואות, מכל צדיקי הדור תלמידי תלמידיו אשר מפיהם אנו חיים וכל הדבוקים בהם יצלחו ויעשו פרי. וכה אמר [הבעש"ט], כל מי שזוכה להיות משובתי שבת מאוכלי שולחנו, הוא נותן בו סם חיים להיות בקרבו רפואה להוושע מכל התאוות וגם פועל להבא להתנהג בביתו בקדושה וטהרה. אשר מדרכי הרפואה על ידי בני אדם הוא רק להתרפא מחוליו הקודם, אך עודנו צריך שמירה להבא שלא יבא ויחזור אליו ח"ו החולי, ובזה יפה כח הצדיק על ידי "שולחנו הטהור" לתת לאדם שמירה להבא להנצל מכל רע כנ"ל", עכ"ל. עוד כתב במקום אחר (שם, האזינו, ד"ה לו חכמו): "וזה הסוד גילה לנו קדוש עליון הבעש"ט ז"ל שיהי' ארוחת שלחנו עם הנלוים אליו כדי להשפיע להם השפע מסטרא דקדושה" עכ"ל.

ז. **כל מי שרצה, יכל להכנס לעריכת שולחנו של הבעש"ט, אלא שלא הרהיבו עוז בנפשם, כי אם אותם שקבלו רשות. היה מכין מערב-שבת, רשימה מי מהאורחים יבוא לעריכת השולחן, וכך הוה"[א].**

ח. **פיוט "שלום-עליכם", אמר בעמידה אצל השולחן"[ב].**

ט. **כוס של קידוש, היה מוזג לו אחד מהתלמידים ולא מזג בעצמו"[ג].**

י. **אף קודם שהתגלה, היו לו י"ב חלות בסעודת שבת"[ד].**

יא. **ענינים נשגבים היו לו, באכילת דגים לכבוד שבת קודש"[ה].**

יב. **הקפיד מאוד גם לאכול "פערפעל"[ו].**

צפרא דשבתא

יג. **ירד לפני התיבה בפסוקי דזמרה"[ז].**

יד. **בשעת קריאת התורה, עמד בצד שמאל של הבימה"[ח]. עלה לתורה בעליית מפטיר"[ט].**

יא. "גדולים מעשה צדיקים".

יב. "שבחי הבעש"ט" (עמוד קצ, אות קד).

יג. "פרדס המלך" (פרדס החיים, עמוד רמט, אות יז).

יד. "שבחי הבעש"ט" (עמוד כט, אות ט).

טו. ראה לעיל, שעיקר הטעם שהבעש"ט התיישב בעיר מעזיבוז, הוא מחמת שעיר זו נמצאת ליד נהר בוג, ששם מצויים דגים הרבה.

טז. "אמרי פנחס" (חלק א, שער השבת, עמוד שיד, אות לט). ראה שם רמז, בדרשת חז"ל (שבת קיח, ב), כל שומר שבת מחללו, שדרשו "מחול לו". ורומז, פערפעל, פירושו "פארפאלין", שהעבירות יהיו פארפאלין. ב"חידושי מהריא"א" (נדרים, עמוד מז), מוסיף על זה בשם הבעש"ט, שכיון שערב שבת זמן תשובה הוא, על-כן, אוכלין פערפעל, לרמז שמחלו לנו עוונותינו. רמז נוסף בענין אכילת פערפל, ראה "נפלאות הסבא קדישא" מראדישיץ (חלק ב, עמוד כט).

יז. ראה "שבחי הבעש"ט" (עמוד קעד, אות צה), שירד לפני התיבה, רק בשבת ראש חודש.

יח. מפי הגאון מוה"ר משה ביק ז"ל, אבד"ק מעזיבוז. ראה "כף החיים" (אורח חיים, סימן קמא, ס"ק כג). אריכות בענין זה ראה "מנהג ישראל תורה" (סימן קמא, אות ב). וראה "עיר מבצר" (פרק כ, עמוד קצג).

יט. "חמדת ישראל" (עמוד מט). ראה עוד בקובץ "בית אהרן וישראל" (גליון לא, עמוד כט), כתב-יד של הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע בשם רבי אברהם שניאורסאהן, שהבעש"ט ותלמידו המגיד ממעזריטש נהגו לעלות לתורה בעליית מפטיר.

טו. **תיקן לאכול "לאקשין קוגעל", ביום שבת קודש[כג].**

סעודה שלישית

טז. **הזהיר מאד לקבוע סעודה שלישית באסיפת עם דוקא[כא]. בסעודה זו אמר את דברי תורתו בחושך[כב]. הידר באכילת דגים בסעודה זו יותר מכל הסעודות[כג] וכן באכילת בשר[כד]. האריך בסעודה שלישית, שעות רבות אחר זמן יציאת השבת[כה].**

מוצאי שבת

יז. **אחר הבדלה, שכב לנוח, עיין "לולקע", וסיפר מה שראה בשבת, בעת עליית נשמתו[כו]. בזמן זה, היו קוראים לפניו באגדות "עין יעקב" ואמר דברי-תורה על זה[כז].**

יח. **מידי מוצאי שבת, נסע חצי פרסה מחוץ לעיר וחזר[כח].**

יט. **בסעודת מלוה מלכה, היו מתאספים באסיפת מרעים[כט].**

כ. "חידושי מהריא"א" (נדרים, עמוד מז). רמז נאה נתן שם במנהג זה, שהוא להורות לנו שאין להרהר אחר מדותיו של הקב"ה, אשר פעמים נראה שנהג דין קשה. תיבת "לאקשין" קוגע"ל, הרי היא נוטריקון "לא קשין".

כא. "משמרת שלום" (סימן כט, סעיף קטן ב, דף מא, עמוד ב). ראה עוד מה שכתב בספה"ק "עבודת יששכר" (תולדות יב, ד"ה הביאה לי): "כי הנה ידוע ומפורסם, לכל באי חצרות בית הצדיקים, כי זאת היתה כוונת הבעש"ט ז"ל, להתאסף יחד שבטי ישראל, בסעודת מרעים ובשלש סעודות, ומלוה מלכא, ובסעודת ראש חודש, ובסיום מסכתא". וראה להלן, הערה סט.

כב. ראה "כתבי הרח"א ביחובסקי" (עמוד מד), שהבעש"ט הנהיג אמירת דברי-תורה בסעודה שלישית בחושך. יעויין בספר "שארית ישראל" (עמוד קנד) טעם לדבר.

כג. "ישרי לב" (עמוד ד).

כד. ב"שבחי הבעש"ט" (עמוד קעה, אות צה) מסופר, שפעם אחת שבת הבעש"ט בעיר קאמינקא, ראה שם הסיפור באריכות, באמצע דבריו שם מסופר, שבסיום התורה של הבעש"ט, הדליקו נרות ואכלו בשר. בסיפור זה, ישנן שתי ראיות, גם שאמר תורה בחושך וגם שאכלו בשר. וראה עוד "ליקוטי מהרי"ח" (חלק ב, סעודה שלישית).

כה. "זוהר חי" (הקדמת בראשית, דף יד, ב).

כו. "שבחי הבעש"ט" (עמוד קצא אות קד; עמוד קז אות מב), "מעשיות ומאמרים יקרים" (עמוד י).

כז. "שבחי הבעש"ט" (עמוד קנב, אות עד).

כח. "שבחי הבעש"ט" (עמוד רעט, אות קצט).

כט. "עבודת יששכר".

בני ישרים מעזיבווש

סיפורים ועובדות מפ"ק של כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

מרן הבעל שם טוב הק' זצ"ל

ראשית דרכו

מרן הבעש"ט הק' זצ"ל נולד לאביו, בהיותו כבר בן מאה שנה. שכדי להוריד נשמה כזו לא הי' באפשרות, כי אם כשהי' מושלל כבר מכל חומריות עוה"ז.

טרם התגלותו של הבעש"ט הק' זצ"ל, היה פורש את עצמו בין ההרים, והתבודד עם קונו. ככה התנהג למשך זמן, עד שיצא משם ונעשה 'באהעלפער' (עוזר למלמד תינוקות), ואח"כ הגיע זמן התגלותו.

עוד מקודם התגלות גדולת הבעש"ט הק' זצ"ל בעולם, כבר ראו אצלו הרבה דברים נפלאים חוץ לדרך הטבע, ולא סתם מופתים, אלא שינוי מערכות לגמרי. כגון כשרצה לעבור מהר אחד להר הסמוך לו, נסמכו ההרים זה לזה. וכן בעת שהי' מתפלל קבלת שבת, נעמדו הבהמות על רגליהם. וכן הי' פעם שנענש נכרי על ידו, שזרק אבן על הבעש"ט הק', ונבקע הארץ מתחתיו ונבלע שם. ועכ"ז לא הי' איש

שם לב להבין מזה גודל מעלתו [אף שידעו אשר הוא ירא שמים, אבל קדושתו ורוממותו לא הכירו], מפני שהסתיר הכל בתוך הטבע.

כ"ק מו"ח זצ"ל היה אומר, שזהו המופת הגדול ביותר שהיה אצל הבעש"ט הק' זצ"ל, שהי' ביכולתו להסתיר את הנסים בתוך הטבע, וכולם חשבו עליו שהוא קונצען מאכער, והיו קוראים אותו "ישראל'טשע קונצען מאכער" ולא נתפעלו כלום. עד שבא העת, וגזרו עליו מן השמים שיתגלה.

הבעש"ט הק' זצ"ל ביקש לעבוד את ה' בסתר. וכאשר גילו לו מן השמים שהגיע העת שיתגלה שמו בעולם, ביקש מהשי"ת שחבירו הנסתר בשם רבי חיים יתגלה תחתיו, והוא ישאר נסתר.

בשבת שבה התגלה הבעש"ט הק', נזדמנו לשם שני אנשים חשובים, שנסעו דרך העיר שבה גר הבעש"ט, וגלגל העגלה שלהם נשבר, לכן נשארו אצל הבעש"ט הק' על שב"ק.

במשך השבת התנהג הבעש"ט בהסתר, והי' לבוש בבגדים פשוטים. ואף לא רצה לעשות קידוש בעצמו, מפני שחשש שיתגלה עי"ז, לכן יצא ידי חובת קידוש ע"י שמיעה מאחר. בעת תפלת שחרית התפלל במהירות כדרך אנשים פשוטים, והם רצו להתפלל במתינות, ואמר להם הבעש"ט שיתפללו מהר, ושלא יתארכו בתפלתם. והי' נראה בעיניהם כאיש מגושם, והמה ראו כן תמהו, מה חטאו שנקלעו על שב"ק ל'פארשוין' כזה.

אך בכל זאת, הרגישו איזה אור והתלהבות גדולה במקום. וכן ראו דבר פלא במשך השבת, שבוערת אש בחדרו של הבעש"ט הק', וכאשר ניגשו והתקרבו לכבותה ראו שאין שום אש, ולא ידעו פשר הדבר. עד שבסעודה שלישית אמר לפניהם דברי תורה באופן נורא, וגילה סודות נוראים. אז ראו שהוא אדם גדול, והלכו בעיר, ופירסמו גודל קדושת הבעש"ט הק'.

הנסיעה לארץ ישראל

ידועה העובדא שהבעש"ט הק' זצ"ל רצה לנסוע לארץ ישראל [וכפי שמקובל שאם היו נפגשים יחדיו, הבעש"ט הק' והאור החיים הק' זצ"ל שהי' דר בארץ ישראל, הי' ביכולתם לפעול ולהביא משיח], ועמד לו נחשול שבים לשטן לו ולעכבו, שלא יוכל להגיע בשום אופן למחוז חפצו. ונעשה לו נס שלא נטבע בים, ושהה בחג הפסח באיסטאמבול.

ושמעתי ממו"ח ז"ל, שמקובל בידו מצדיקים הקודמים -היפוך סיפור העולם- כי כבר עלה בדעתו של הבעש"ט הק' לחזור לחוץ לארץ, עוד טרם שעמד עליו הנחשול והסכנה. כי ראה שיש בידו לתקן בחו"ל, הרבה יותר מאשר בארץ ישראל, כי בחו"ל היה לו לתקן הרבה נשמות ישראל, ולקרבם תחת כנפי השכינה. ואם כן מדוע יסע לארץ ישראל, אם חשוב יותר כשהוא בחו"ל. ואכן התחיל לחזור לחו"ל. אך הבעל דבר התייצב בדרך לשטן לו, שלא יחזור לחו"ל, לפי שידע שיקדש ויטהר לכלל כולו, ויאיר את אור התורה אם יחזור לחו"ל. עד שהקב"ה הי' בעוזרו, וניצול מהסכנה. וחזר לחו"ל, והאיר את העולם באור חדש שמאיר עד היום, והביא תיקון לכל העולם.

בתקופה שהבעש"ט הקדוש זצ"ל הי' באיסטאמבול, הראה שם אותות ומופתים. כי נחלתה אז בתו של המלך, והרופאים לא יכלו לרפאותה. והבעש"ט אמר שהוא יכול לרפאותה, ואכן ריפא אותה. והרופאים של המלך נתקנאו בו, ואמרו להמלך שהבעש"ט משח ידיו במיני עשבים שזה מרפא, ולכן צריכים לקטוע ידיו שישאר הרפואה אצלם. והחביא הבעש"ט את עצמו במשך ג' ימים בבית הכסא.

ושאלו אותו תלמידיו אח"כ, מה הרהר שם. דהלא אסור להרהר שם בדברי תורה (ולהבעש"ט הק' לא הי' זה דבר קל, שלא לחשוב מדברים שבקדושה למשך ג' ימים). **והשיב** להם, שחשב מה שחשב משה רבינו במשך שהותו במצרים, שהיתה מלאה גילולים (ע' שמו"ר יב, ה).

לזכר הנס - ובכלל כל ענין ההצלה הנ"ל - נהגו בכמה מקומות, לעשות סעודה במוצאי חג הפסח.

כשהי' הבעש"ט הק' זצ"ל בחג הפסח באיסטאמבול בדרכו לארץ ישראל, אמר שהוא רואה אנשים פשוטים, שאבותיהם היו אנשים פשוטים מאוד, ויש להם נשמות של תנאים ואמוראים. והסביר ואמר, שהוא מכח הקדושה והצניעות יתירה שהיתה בהוריהם, לכן זכו להמשיך נשמות גבוהות.

קדושת מדרגותיו

פעם ישבו יחדיו תלמידי הבעש"ט הקדוש זצ"ל, לאחר הסתלקותו, ודיברו ביניהם מגדולת רבם ונפלאותיו. ונגלה הבעש"ט הק' זצ"ל בחלום לאחד התלמידים, ואמר לו, "מה לכם לדבר אודות המופתים שלי, הלא אין זה העיקר. רק שתדברו מעניני העבודה, היראת ה' ואהבת ה' שלי, כי זהו העיקר".

הבעש"ט הק' זצ"ל הפציר פעם בתפילתו עבור עקרה אחת, ותפילתו עשתה פרי, ונפקדה בזרע של קיימא. ונתעורר עליו קטרוג גדול בשמים, על שעשה מעשים חוץ לדרך הטבע, ושמע הבעש"ט הק' כרוז שהכריזו בשמים, שנטלו ממנו חלקו לעוה"ב. ושמח הבעש"ט הק' מאוד ואמר, עכשיו אוכל לעבוד את השי"ת שלא ע"מ לקבל פרס, רק לשם שמים. ותיכף ומיד שמע עוד כרוז אחר, אשר החזירו לו חלקו לעוה"ב. [ורואין מזה אשר רגע אחד בעבודת השם, הי' חשוב אצלו יותר מכל עולם הבא].

ידועה העובדא מהבעש"ט הק' זצ"ל, שראה פעם איך שיהודי אחד מחלל את השבת, והתמרמר מאד על זה, כי איך יתכן שיש לו שייכות לעבירה של חילול שבת. כי מאחר שהראו לו משמים חילול שבת, בודאי הוא הגורם לכך, והרי זה סימן שגם הוא פגם בחטא זה. וכדאיתא בשמו (עי' בעש"ט עה"ת, בראשית אות קכ"ה), שכל רע שרואה האדם בחבירו הוא כמסתכל במראה, וידע שבוודאי יש גם בו שמץ מזה, שאין אדם רואה בחבירו אלא גנות עצמו [וכשהיה הבעש"ט הק'

רואה בישראל איזה עבירה, היה מהרהר בתשובה ע"ז]. והבעש"ט הק' ידע בבירור, שלא היה אצלו חילול שבת.

וגילו לו מן השמים, שהטעם שהראו לו כך, הוא משום שפעם אחת שמע דברי זלזול על תלמיד חכם, ושתק ולא מיחה על כך כדבעי. ותלמיד חכם הרי הוא בבחינת שבת (זוהר ח"ג כט), על כן לפי מדרגתו נחשב לו כחטא של חילול שבת, ולכן נזדמן לו לראות מעשה חילול שבת.

מספרים שהבעש"ט הקדוש זצ"ל נסע פעם במוצאי שבת לאיזה מקום, ולקח עמו שיהי' לו מה לאכול במשך כל השבוע, ואמנם שכח לאכול, ולא הכניס כלום לפיו כל אותו שבוע. ביום ערב שבת בבוקר נזכר שעדיין לא אכל במשך כל השבוע, וטעם אז משהו, כדי שלא יאמרו עליו שהי' שרוי בתענית משבת לשבת (עיין גמ' פסחים נ"ה ע"א, דמיחזי כיוהרא).

כשהרגיש הבעש"ט הק' זצ"ל שיש נשמה בקצה העולם, שיש בה ניצוץ קדוש שיכולים להעלותה, רץ לשם להכניסה תחת כנפי השכינה.

הבעש"ט הק' זצ"ל אמר להמגיד הגדול ממעזריטש זצ"ל, שהנפקא מינה ביניהם הוא, דהמגיד הק' כשהיה צריך לאיזה דבר, היה ביכולתו לפעול הענין, אבל עדיין הוצרך לתפלה. משא"כ הבעש"ט הק', כשרק עלה בדעתו ורצונו שצריך איזה דבר, כבר השיג הדבר ההוא, אף בלי תפלה כלל. שאצל הבעש"ט היה שלא כדרך הטבע, כמו הדרך הטבע. ולפי גודל מדרגתו באמונת הבורא ית"ש, התנהגו עמו ככה למעלה, עד שלא הוצרך אף לתפלה.

מסופר, שהרה"ק בעל התולדות יעקב יוסף זצ"ל נתקרב להבעש"ט הק', ע"י שראה אצלו מסירות נפשו, על מצות נטילת ידים קודם התפלה.

ואע"פ שבעל התולדות זצ"ל ישב אצל הבעש"ט הק' למשך חצי שנה, וראה אצלו מופתים שלא כדרך הטבע, שהי' אצלו כדרך הטבע ממש, ואף ראה אצלו ענין תחיית המתים. עכ"ז לא נתפעל כ"כ מזה, וכבר רצה להיפרד מהבעש"ט הק' ולחזור לביתו. עד שבאחד מן הימים, קרא לו הבעש"ט הק', שיבוא לטייל עמו. ובאמצע הטיול הגיע זמן מנחה, ולא הי' שם מים ליטול הידים לפני התפילה. ונפל הבעש"ט הק' בפישוט ידים ורגלים על הארץ, והתחנן להקב"ה ואמר, שטוב מותו מחייו, אם יעבור על דברי חז"ל, ולא יטול ידיו לפני התפלה. ונעשה לו נס, שנברא שם בשבילו אמת המים, ונטל ידיו ממנה. וכאשר ראה בעל התולדות זצ"ל, איך שהבעש"ט הק' מוסר נפשו על מצוה דרבנן, החליט להתקרב אליו.

אומרים בשם הבעש"ט הק' זצ"ל, אשר כל דבר שראו עיניו, היה רואה עליו את שם הוי"ה.

אשה אחת באתה לשאול על כשרות העוף, אצל הגאון בעל נודע ביהודה זצ"ל. והבעש"ט הק' זצ"ל עמד שם בחוץ, וכאשר עברה האשה עם העוף בידה, אמר הבעש"ט הק' שהעוף כשר. והנוב"י עיין הרבה בהשאלה, ולבסוף הכשיר את העוף.

אמרה לו האשה, הלא בחוץ עומד איזה אברך, שאמר לי תיכף שהוא כשר, ואולם הרב הוצרך לעיין בו הרבה. קרא הנוב"י את הבעש"ט הק', ושאלו מהיכן ידע שזה כשר. אמר הבעש"ט הק', שראה ששורה עליו שם הוי"ה, ורק על דבר כשר וטהור, שורה שם הוי"ה ב"ה.

פעם אחת נכנס לבית הבעש"ט הק' זצ"ל, איש אחד בעל עבירה, ופקע הבקבוק שהי' על השולחן ונשבר. והסביר הבעש"ט הק', שאיש זה הוא כ"כ מגושם, עד שאף כליו אין יכולים לסבול בעל עבירה כזה. אולם הוסיף הבעש"ט הק' ואמר,

שאף אם יוסיף אדם זה לפגום כהנה וכהנה, לא יהיה הפגם קשה כ"כ, כמו שיפגום הוא - הבעש"ט עצמו - אם ישכח אף רגע אחת מהבורא כל העולמים.

הבעש"ט הק' זצ"ל הכיר בכלים, מחשבת היוצר. פי' שהכיר מה שחשב היוצר בשעת עשיית ויצירת הכלי.

חסידים אמרו, שבמקום שלא היו הבעש"ט הק' ותלמידיו זצ"ל, קשה מאוד לקדש מקום ההוא.

עזוז נפלאותיו

תלמידי הבעש"ט הק' זצ"ל השתדלו תמיד להלביש המופתים שלהם שיהיו בדרך הטבע, זולת כשהיו מוכרחים היו פועלים דברים גם למעלה מדרך הטבע. אמנם הבעש"ט הק' בעצמו דרך אחרת היתה לו, ואצלו הי' רגיל שידוד המערכות ושינוי סדרי בראשית לגמרי.

אצל הבעש"ט הק' היה הדברים מחוץ לדרך הטבע - דרך הטבע ממש, ולא הי' אצלו רבותא כלל דברים כאלו, כקפיצת הדרך וכדו', אלא הי' מורגל בכך, יען היתה כל עבודתו שלא כדרך הטבע. כשרצה לנסוע, הי' מצוה להקוטשער שלו שיהפוך פניו לאחוריו, כדי שלא יראה את המתרחש, וככה קפצה לו הדרך.

אצל הבעש"ט הק' לא היה דבר שרצה לעשותו, שלא הי' ביכולתו להיעשות רצונו. היה יכול להיות בב' מקומות בפעם אחת, וראוהו בביהמ"ד ובביתו באותו זמן. וכן היה ביכולתו לעלות בשמים, ועכ"ז היו לו הרבה מתנגדים.

מקובל שבשנת תק"ז עלה למרום, והלך מהיכל להיכל עד שהגיע להיכל משיח.

מספרים שהבעש"ט הק' זצ"ל הדליק פעם נר ע"י קרח, במקום שמן.

סיפר הרה"ק רבי וואלף קיצעס זצ"ל, שפעם ישב הבעש"ט הק' זצ"ל עם תלמידיו בסעודה שלישית, וכבר היה מאוחר בלילה מוצאי שבת. ופתאום אמר הבעש"ט, שכל אחד ישתתף במעות ויקנו יי"ש לתיקון. ואף שידעו בוודאי שלא נמצא מעות בכיסם תיכף במוצ"ש, אעפ"כ מחמת גודל אמונתם ברבם הכניס כל אחד מהם ידו בכיסו, ואכן הוציא כל אחד כסף, וקנו תיקון.

מרגלא בפומיה דכ"ק אאמו"ר זצ"ל לספר, שפעם אחת הי' אא"ז הצמח צדיק זצ"ל יושב בסוכתו בשמחת בית השואבה, וירד גשם שוטף לתוך הסוכה, וכמובן שלא יצא חוץ לסוכה למרות שירדו גשמים, כמנהגינו [ואף עשו 'עבירה' לברך ברכת לישב בסוכה, אף שעפ"י שו"ע (או"ח סי' תרל"ט ס"ז, ובט"ז סק"ז) אסור לברך באופן זה]. ונענה ואמר להמסובין, הבה ואספר לכם מעשה מהבעש"ט הק' זצ"ל:

פעם אחת בלילה הראשונה של חג הסוכות, ירד גשם שוטף בכל העיר עד שלא הי' אפשר לישב בסוכה, אך לתוך סוכתו של הבעש"ט הק' לא באו הגשמים, וישב שם עם החברייא שלו בלי מפריע, ונעשה רעש בכל העיר שהבעש"ט הק' יושב בסוכה והגשם אינו יורד בסוכתו. ואז הי' בעיר הרבה מתנגדים גדולים להבעש"ט הק' שעדיין לא האמינו בכוחו, רק חשבו אותו לקונצען מאכער, והי' שם אחד מהמתנגדים שהי' תלמיד חכם גדול, וגם חתנו הי' ת"ח, ובאו אליו החסידים להתגרות בו, ואמרו לו איך אתה יכול להיות מתנגד, הלא בא וראה בעיניך גדלות הבעש"ט שבכל העיר יורדים גשמים ובסוכת הבעש"ט אין יורדים גשמים. ובשמעו זאת לא נתעצל, והלך בעצמו לראות דבר זה, כי לא רצה להאמין להם, ורצה להווכח אם אמת נכון הדבר. אלא שלא הי' מתאים לו להיכנס לתוך הסוכה, ובא רק להסתכל מבחוץ, וראה שאכן כן הוא שבסוכתו של הבעש"ט הק' יבש לגמרי, והעולם יושבים בסוכה כאילו לא הי' כלום, ובחוץ הגשם שוטף. ויהי כאשר חזר המתנגד ההוא לביתו, סיפר הדברים לחתנו שהי' שם, ואף הוא הי' מהמתנגדים,

והוסיפו לדבר סרה יותר מעד הנה, ואמרו שבוודאי כל זה הוא מהצד האחר רח"ל [ואי אפשר להוציא מהפה כל מה שאמרו שם, מפני שחשבו שזה מעשה כשפים, כפי שסברו אז הרבה מהמתנגדים].

ויהי ממחרת כשהלך הבעש"ט הק' בבוקר למקוה, פגש באיש הנ"ל, וקראו אליו ואמר לו, היתכן שבליל קדוש כזה - ליל חג הסוכות - יושב יהודי ת"ח ומדבר לשון הרע על יהודי אחר. והשיב לו הלה, נניח שדיברתי לשון הרע, אבל מהיכן אתם יודעים מזה, הלא לא נמצא אז באותו מעמד רק בני משפחתי, והם בוודאי לא סיפרו לכם כלום, וא"כ על כרחך שמלאכים או שרפים סיפרו לכם, וכי מותר להמלאכים לספר לשה"ר ורכילות, הלא גם המלאך צריך לקיים את התורה. ענהו הבעש"ט הק' ואמר לו, הרי יש בקבלה שמכל מצוה שיהודי עושה נברא מלאך טוב, ואם עושים המצוה בשלימות אזי גם המלאך הנברא הוא בשלימות, ואם לאו הרי גם המלאך הוא בעל מום, וכמו כן מכל עבירה נברא מלאך רע. וע"כ מהלשון הרע שדיברת נברא מלאך רע, ומלאך זה כל תפקידו ומהותו היא לדבר לשה"ר ורכילות, ומלבד זה אינו שוה כלום. וכשראיתי את המלאך הזה, ידעתי כבר שאתה הוא שבראת אותו ומה שהתרחש בביתך, ולא הי' צריך לספר לי שום דבר.

והמשיך הבעש"ט ואמר: ומה שזה חידוש בעיניך שלא ירד הגשם לתוך סוכתי, הלא זה דבר פשוט, דהלא כל הטעם ששולח הקב"ה גשמים בסוכות, הוא כמבואר בגמ' (סוכה כ"ט ע"א) משל למה הדבר דומה לעבד שבא למזוג כוס לרבו ורבו אינו מרוצה מעבודתו. לא כן במקום שהקב"ה שבע רצון ממעשיו, וכי מדוע ירדו שם גשמים. ע"כ המעשה שסיפר הצ"צ זצ"ל.

ותיכף כאשר סיים הצמח צדיק בסיפור המעשה, מיד פסקו הגשמים.

הבעש"ט הק' זצ"ל היה נותן קמיעות לבני אדם שהיו זקוקים לישועה. והיה איזה תקופה, שהקמיעות לא פעלו כלום. ושאלו את הבעש"ט הק' על זה, ואמר שהרה"ק רבי יצחק מדראהביטש זצ"ל לקח ממנו את הכח, מפני שסבר שהבעש"ט הק' משתמש בשמותיו של הקב"ה. ורק אחר שהבעש"ט הראה לו שאינו כותב שמות הקב"ה רק את שמו, החזיר לו את הכח, וחזרו שוב לפעול כמקדם.

לדבר ממופתים אינו ענין כל כך. וכמו שאומרים, שאצל הבעש"ט הק' ותלמידיו זצ"ל, האבן זיך געוואלגערט מופתים אונטערן טיש - און קיינער האט זיי נישט אויפגעהויבן. בבחינת הנמצא בבית מלא אבנים טובות שאינו מגביהם, שמפני ריבויים אינם חשובים בעיניו.

מסופר על הרה"ק המגיד הגדול הרבי ר' בער ממעזריטש זצ"ל, שאמר על עצמו, שבדבר הזה הוא יותר גדול משאר תלמידי הבעש"ט הק' זצ"ל, שהוא זכה להשיג, שבשעה שהכניס הבעש"ט הק' זצ"ל איזה מאכל לתוך פיו, ראה בחוש שמיד הוא מעלה הניצוצות להקדושה.

דרך הבעש"ט

הבעש"ט הק' זצ"ל הורה לנו, שאם מדבק עצמו להצדיק, אז הצדיק מעלה אותו.

ידוע שהבעש"ט הק' זצ"ל לא החמיר בבעלי תשובה.

הבעש"ט הק' ותלמידיו הנהיגו להיזהר מאוד בטבילת עזרא, אף דבטלוה לטבילותא (ברכות כב ע"א). ואומרים בשם הבעש"ט הק', שאפילו אם אחד אינו בקו הבריאות, עכ"פ יטבול טבילה אחת. ואמר שנוטל עליו האחריות של החולה הטובל את עצמו במקוה קרה, אבל רק טבילה אחת, "איין טבילה קען נישט שאטן".

הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זצ"ל, לא היה ביכולתו ללכת למקוה בסוף ימיו. ואמר לו הבעש"ט הק' זצ"ל, שיכוון כוונת המקוה, אף בלי לילך למקוה.

יש לנו קבלה מהבעש"ט הק' זצ"ל (וכן איתא בזוה"ק פ' פנחס), **שהאבות** באים להשתתף בשמחת בניהם.

הבעש"ט הק' זצ"ל היה מדבר בשפת אידיש, וכן כל תלמידי הבעש"ט השתמשו בשפה זו. [ע"כ בוודאי יש בה איזה קדושה].

איתא מקדמונים שצריכים לעשות המצוות על דעת האבות הקדושים והצדיקים הקודמים, כיון שאין אנו יכולים לקיים המצוות כתיקונם בכל הכוונות הראויות לכוין. וע"כ יש שאומרים על דעת רשב"י והאריז"ל והבעש"ט הק', כנוסח שאומרים במסירת הודעה על ביטול מחשבות בשעת התרת נדרים.

הבעש"ט הק' זצ"ל לא ישב בסוכה בשמיני עצרת, אבל תלמידו המגיד הגדול ממעזריטש זצ"ל, שהי' ראש תלמידי הבעש"ט, כן ישב בסוכה בשמע"צ. אולם רוב תלמידי המגיד, לא ישבו בסוכה בשמע"צ.

הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד זצ"ל הוא ראש הגזע שלנו עד הבעש"ט הק' זצ"ל, ומספרים איך שנתקרב להיות מבני היכלא קדישא של הבעש"ט הק', שהבעש"ט הק' זצ"ל הי' פעם בעיר טיסמעניץ, ובליל שב"ק שאל לתושבי העיר אם מכירים הם יהודי בשם רבי יעקב קאפיל, אבל אף אחד לא ידע ממנו, כי הי' סוחר שעמד בשוק וסחר עם הגוים. ע"כ הלך הבעש"ט הק' בעצמו לחפש אחריו, עד שמצא אותו בביתו בעת אחזו באמצע סעודת שב"ק כשהוא רוקד

לכבוד שבת, אמר הבעש"ט כאן מרגישים ריח טוב, ומאז התקשר רבי יעקב קאפיל לרבו הבעש"ט הק'.

אמונה פשוטה

בימי נעוריו, עבר הבעש"ט הק' פעם את הנהר נעסטער, בכח השמות הקדושים והייחודים שלמדו רבו. ושוב התחרט על זה שהשתמש בשמות הקדושים, ועשה תשובה על זה כל ימיו. ולבסוף תיקן את זה, כשהיה נצרך פעם אחת לעבור את הנעסטער מחמת סכנת מוות של ישמעאלים. ופרס פאטשיילע על הנהר, ועבר עליה בלי שום שם, כי אם באמונה גדולה ['הוילע אמונה'] באלקי ישראל. ובזה הראה, שאמונה היא חזקה עוד יותר מכל השמות הקדושים.

גם כשנסע לארץ ישראל, היה בכח של אמונה פשוטה.

הבעש"ט הק' זצ"ל הי' גבוה מכל העולמות, והשיג כל המדריגות הגדולים והנוראים, כל מה שאפשר לאדם להשיג. וידע השורש של דומם, צומח, חי, מדבר, שאין הפה יכול לדבר. וכל רז לא אניס לי', והכל הי' גלוי לפניו עוד יותר ממלאכים ושרפים. עכ"ז לפני פטירתו התפלל וביקש על האמונה. ואמר בלשונו הק' : "איך ווארף אוועק אלע מדריגות און איך בין ווי א נאר און איך גלייב". וחזר לעבוד את השי"ת בפשטות, ודיבק עצמו ב'הוילע אמונה'.

שמעתי מהגה"צ מפאפא זצ"ל (בשבת הראשונה שהייתי שם. ואיני זוכר אם אמר כן מעצמו או בשם אחרים), דהנה המצוה הראשונה של עשרת הדברות היא אנכי ה' אלקיך, דהיינו אמונת היחוד. ולכאורה האיך יתכן שתהי' מצות עשה על האמונה, הלא מקודם צריך האדם להאמין שיש מצוות, דהיינו שמקודם צריך להיות לו אמונה, ורק אח"כ שייך לקבל עליו עול מצוות.

אך ידוע מאמר הבעש"ט הק' קודם פטירתו, שמשליך מעליו כל המדריגות - און איך בין אזוי ווי א נאַר און איך גלייב - וזה אמר הבעש"ט הק' שראה הכל וכל העולמות היו פתוחים לפניו, ובכל זאת רצה להאמין באמונה פשוטה בלי שום השגות. זוהי המצוה של אמונה, שהגם שיש לו אמונה מקודם, מ"מ המצוה היא להאמין בלי שום חקירות ודרישות, רק בפשטות באמונה פשוטה.

הבעש"ט הק' זצ"ל הוצרך פעם לסכום מעות, והלך ודפק על דלת של בית אחד. אבל עד שלא פתח הלה את הדלת, והנה הבעש"ט כבר חלף והלך לו לדרכו. והיה הדבר לפלא, כי ממה נפשך, אם היה בדעתו לבקש מאתו את נדבתו, א"כ למה הלך לו טרם שיצא לקראתו. ויצא האיש לחוץ, והלך אחר הבעש"ט, ושאלו מה רצונו. וענה הבעש"ט, שהיה צריך למעות, ובאמת בטוח הוא בהשי"ת שיזמין לו סכום זה שנצרך לו, אך הלא צריכים לעשות איזה פעולה (לקיים מה דכתיב, וברכתיך בכל אשר תעשה). ואני את שלי עשיתי כבר, ובזה יצאתי ידי חובת השתדלות, ועכשיו יעזור לי השי"ת באיזה אופן שתהיה. ושוב אין לי על מה להתעכב, כי הכל תלוי בהשגחה העליונה ית"ש. [והיינו לפי מדרגתו היה די לו בזה].

הבעש"ט הק' זצ"ל נסע פעם עם אחד מתלמידיו דרך מדבר, ובאמצע הדרך הי' התלמיד בצמאון נורא, ואמר להבעש"ט שהוא צמא, והבעש"ט עשה את עצמו כאילו לא הרגיש בו. לאחר שהלכו עוד קצת, אמר עוד הפעם, "רבי, איך האלט נישט אויס". ושאל אותו הבעש"ט, אם הוא מאמין שהקב"ה ידע בעת בריאת העולם, שהוא יהי' עכשיו פה ויהי' צמא למים, ושהכין לו השי"ת מששת ימי בראשית מים לשתות פה. והתעמק התלמיד וחשב קצת, ואמר שמאמין בזה.

פתאום ראו איש אחד הולך בתוך המדבר עם שני כדים מים בידיו, ובעד איזה סכום כסף נתן לו מים לשתות. ושאלו אותו בשביל מה בא לכאן, והשיב להם שאינו יודע, אלא שנכנס איזה רוח שגעון להאדון שלו, ואמר לו שיביא בשבילו מים מהבאר של המדבר הזה, ואם לא יציית לו יהרוג אותו, ולכן בא לכאן.

הבעש"ט הק' זצ"ל נסע פעם בדרך, עם עגלון אחד שהי' קריסט. ועברו דרך בית עבודה זרה, והבחין הבעש"ט הק' אשר העגלון לא הצטלם כדרך כל הנוצרים. וירד הבעש"ט מן העגלה, ולא רצה להמשיך הנסיעה עמו, באמרו "אף שבביתו יש לו מורא מלכות לא להצטלם, מ"מ כיון שבדרך אין לו שום מורא אף באמונתו, הרי הוא כבר עלול לכל דבר רע", ואסור לנסוע עמו.

ואני תפלתי

ידוע מהבעש"ט הק' זצ"ל, שלכל דבר נדרש תפילה. ואף לאחר כל העשיות והאזהרות, צריך האדם להתפלל להשי"ת על כל דבר, שיהיה בעזרו.

וכן אמר על עצמו, שכל מדרגותיו השיג ע"י כח התפלה [נ"א: ע"י ריבוי התפילה].

ידועה העובדא שמרן הבעש"ט הק' זצ"ל שלח פעם את תלמידו הרה"ק רבי וואלף קיצעס זצ"ל וחביריו, שיסעו למקום רחוק שנמצא שם ענבים, וישתדלו להביא בשבילו יין משומר לצורך פסח בתכלית הכשרות עם כל ההידורים והחומרות (כי לא הי' במקומו ענבים לצורך היין). **ואף שהיתה זאת עבודה קשה במדינה ההוא, מ"מ ביטלו** התלמידים מתורתם ועבודתם כמה שבועות, וטרחו והלכו למלאות רצון רבם הק'. ואמנם אחרי הרבה עמל ויגיעה וטרחה יתירה, עלתה בידם למלאות רצון קדשו של רבם הגדול, והשיגו יין מהודר מאד.

ויהי כאשר חזרו בשמחה רבה עם היין והגיעו לבית רבם הק', הניחו את היין בחוץ על העגלה, ונכנסו לביתו של הבעש"ט הק' לבשר לו שמילאו את רצון קדשו והשיגו את היין. בדיוק באותו רגע, בא נכרי אחד מגובי המכס למדוד את חוזק היין, ופתח את חבילות היין ונעשה ע"ז ליין נסך. כאשר ראו זאת נשבר לבם בקרבם, דאחרי כל התלאה שמצאתם וביטול כ"כ זמן מתורה ותפילה, היתה כל יגיעתם לריק.

כאשר הביעו צערם הגדול בפני רבם הק', ושאלוהו על מה ולמה נעשה להם ככה לאחר שעשו הכל כשורה, אמר להם הבעש"ט, שזאת אירע להם, משום שלמרות כל טרחתם והשתדלותם כראוי בשלימות ובטוהר לבבם כדבעי, אעפ"כ דבר אחד שכחו והחסירו מלעשות, והוא ענין התפילה, לבקש עזר וסייעתא דשמיא אויף יעדן שריט און טריט שיצליח ד' דרכם, ובלעדה אי אפשר להגיע לכלום, ועל כן לא הצליחו במעשיהם.

איש אחד ביקש מהבעש"ט הק' זצ"ל עצה, לבל יפול ברשת הגאוה. אמר לו הבעש"ט הק', שהעצה לזה היא תפילה, דהיינו שיתפלל להשי"ת ע"ז.

פעם אחת נסע הבעש"ט הק' זצ"ל עם תלמידיו לאיזה קרעטשמע, והבעה"ב דשם הי' עני גדול. והבעש"ט ותלמידיו ישבו שם זמן רב ואכלו שם והבעה"ב קיבלם בסבר פנים, והוצרך למכור כל מה שהי' לו, כדי ליתן להבעש"ט ותלמידיו לאכול. וכשלא הי' לו עוד מה ליתן להם, ביקש מהשי"ת שיהיה לו מה ליתן להם. והתלמידים תמהו על כך, שהבעש"ט לוקח ממנו כל מה שיש לו.

אח"כ כשנסע הבעש"ט משם אמר לתלמידיו, אשר לאיש זה הי' מוכן עשירות גדולה. אך מכיון שהי' לו כל צרכיו די סיפוקו, מעולם לא התפלל על עשירות, וע"כ לא הגיעה לידו. ולכן לקחתי ממנו כל מה שהיה לו, ועכשיו יתפלל להשי"ת, והשי"ת יעזור לו בזכות תפלתו. וכך הוה, שבלילה ההוא בא לשם איזה ערל, וביקש ממנו כוס יין, אבל לא הי' לו. ומצא מעט יין בכוס, והוסיף עלי' מים עד שעדיין הי' אפשר לטעום בה טעם יין, ונתן לו הערל עבור זה רענדיל אחד. וכן הוה גם למחרתו. ואח"כ אמר לו הערל, שמצא אוצר עם מטבעות (והוא לא ידע שזה 'רענדיל', השוה הרבה), על כן הוא יתן לו בכל יום מטבע עבור כוס יין, ועי"ז התעשר היהודי.

רחמנא לבא בעי

ידוע שהבעש"ט הק' זצ"ל הי' מקרב מאוד את האנשים הפשוטים -'פראסטאקעס'. והי' אומר, שאנשים האלו ברוב תמימותם וטהרת לבם במסירות

נפשם להשי"ת, יכולים לפעמים לפעול יותר מבעלי המדריגות, ושהרבה פעמים הוצרכו אנצוקומען צו זיי.

מסופר, שפעם שאל הבעש"ט הק' בשמים, מי יהי' חבירו לעוה"ב, שישב אצלו בגן עדן. והגידו לו על איש פלוני, רועה צאן במקום פלוני. והלך הבעש"ט אצלו בשדה, ומצאו וראהו שהי' איש גס, ואינו יודע ללמוד שום דבר. והיה לפלא אצלו, מהו היחוס שלו להיות לו לחבר.

אח"כ ראה הבעש"ט, שכשרצה הלה לאכול, לבש מלבושו העליון, ואמר בהתלהבות ובתמימות לבו, "רבש"ע הנני אוהב אותך מאוד, ואם היו לך צאן הייתי רועה צאנך בחנם". אז ראה הבעש"ט, שבקרבו טמון אהבה גדולה ומסירות נפש להשי"ת, והבין הבעש"ט את גודל חשיבותו, שלפי מדרגתו היתה זאת עבודה גדולה. ולקחו אצלו וקירבו ולמדו תורה והדריכו, ונתעלה מעלה מעלה, עד שכבר הגיע לו המקום ההוא בגן עדן לפי מעשיו.

פעם הגיע כפרי אחד עם בנו, על יום הקדוש אצל הבעש"ט הקדוש והחבריא הק'. והבן שלו הי' עם הארץ לגמרי, שלא ידע אף צורת אות, ולא היה יכול להתפלל מאומה. בראות הנער במשך היום, איך שהבעש"ט ותלמידיו עורכים עבודתם בקודש, ומרעישים עולמות בתפלתם ושופכים את לבם להשי"ת, נשבר לבו בקרבו שהוא אינו יכול להתפלל עמהם, והתחיל לבעור בלבבו חשק לפעול גם הוא איזה דבר שתהיה לנחת רוח להשי"ת. אך כאמור שלהתפלל לא היה יכול, אלא שהי' לו בכיסו איזה פייפע"ר, ועלה בלבו לכל הפחות לעשות פיי"ף לכבוד השי"ת, ואמר "להתפלל אינני יכול, לאמיר חאטש א בלאָז געבן פארן באשעפער". אך אביו לא הניחו, מחמת קדושת היום.

אולם לפנות ערב בשעת נעילה, כבר לא היה ביכולתו לעצור ברוחו, מגודל התרגשותו שעומד כל היום ואינו יכול להתפלל להשי"ת. והוציא הפייפע"ר - ואביו לא היה בכחו לעכבו - ובתום לבו צפצף בקול גדול לשם ה'. ואמר על זה הבעש"ט הק', שבדבר הזה שעשה בטוהר לבבו בלי שום פניות [אף שעשה מעשה שאינה

הוגנת, שהרי אסור לעשות כן ביום טוב], ביטל והמתיק כל הדינים מעל כלל ישראל, והעלה כל התפילות למקומן.

פעם אחת פרצה מגיפה באיזה עיר, ומתו ממנה הרבה נשים רח"ל. וצוה הבעש"ט הק' זצ"ל לאיזה איש פשוט, לירד לפני התיבה לתפילת מנחה, וכולם תמהו על זה. עד שהגיע לברכת מברך השנים, ושגג ואמר 'וברך נשותינו כנשים הטובות לברכה', וסיים 'ברוך אתה ה' מברך הנשים', והתכוין להתפלל על ביטול הגזירה מעל הנשים. ועי"ז נמתקו הדינים ונעצרה המגיפה, יען שהי' בתמימות ובטהרת הלב.

יצרו מתגבר בכל יום

הבעש"ט הק' זצ"ל אמר פעם, שיכול לישבע שישנו איש אחד, שלומד תורה לא מפי מלאך ולא מפי שרף אלא מפי הקב"ה בעצמו, ואעפ"כ מפחד בכל רגע שלא יפול לשאול תחתית (הובא בספה"ק דגל מחנה אפרים, ליקוטים). ולא אמר בפירוש על מי כוונתו, אבל מקובל שכוונתו הי' על עצמו, שעד רגע האחרון היה מתירא שלא יפול בשאול תחתית. וכן אמר, שעד רגע האחרון צריכים יגיעה.

פעם אחת הי' הבעש"ט הק' זצ"ל באיזה עיר, וסיפרו לו על איש אחד מתושבי העיר שלא היה מתנהג כשורה, ועכשיו עומד הוא במצב של גסיסה, ומכריז ואומר "פנו מקום, והביאו כסאות להאבות הקדושים, אברהם יצחק ויעקב". והלך הבעש"ט לראותו בעצמו. וכשהלך משם אמר, שהיצה"ר רימה אותו כל כך עד עכשיו, שגם עכשיו לפני מיתתו מפתהו בדברים כאלה.

אשכבתי' דרבי

תלמידי הבעש"ט הק' שאלו את רבם לפני פטירתו, את מי יקבלו לרבי לאחר פטירתו. וענה להם, שמי שיבקשו ממנו עצה איך להיפטר מגיאות ויאמר להם איזה

עצה, לא יקבלו אותו לרבי. כי על מדת הגאוה אין עצה להיפטר ממנה, אלא נצרך לזה תפלה תמידית להשי"ת שיעזור לו להינצל ממוקשי ותחבולות היצר. וכששאלו זאת מהמגיד הרבי ר' בער זצ"ל, ענה להם כדברים האלה, ולכן קבלו אותו עליהם לרבי.

ידוע שהבעש"ט הק' זצ"ל אמר לפני פטירתו, "אל תבואני רגל גאוה". כי עמד במאבק במלחמת היצר, עד רגע האחרון ממש.

שמעתי מכ"ק מו"ח זצ"ל, שהסתלקות הבעש"ט הק' היתה ביום א' דשבועות, ונתעסקו בו עממין כנפסק בשו"ע. ולא רצו לפרסם הדבר, מפני המתנגדים שילעיגו על כך. ומזה נולד הספק בפי העולם מתי נסתלק, אם ביום א' דשבועות או ביום ב'.

סיפר כ"ק אאמו"ר זצ"ל, שכשאא"ז הצמח צדיק זצ"ל הי' על ציון הבעש"ט הק' זצ"ל במעזיבוז, נענה ואמר בזה"ל: "בעל שם הקדוש, הבאתם דרך חדשה לעולם. סיי ווער עס פארט, און וויאזוי מען פארט, און צו וועמען מען פארט, אויף אייער וועג פארט מען, דארפט איר זעהן אז אלע זאלן געהאלפן ווערן ברוחניות ובגשמיות, אף אם אינו כראוי".

מסופר, שכאשר היה אא"ז הצמח צדיק זצ"ל אצל ציון הבעש"ט הק' במעזיבוז, ורצו להזכיר לו איזה הזכרות מאנשים הצריכים לישועה, אמר שכאן צריכים להתפלל רק על צרכי הכלל, ואין פה המקום להזכיר הזכרות פרטיים. [הגם שבאמת נהגו ליתן קוויטלעך בשעת השתטחות על קברי צדיקים].

כ"ק אאמו"ר זצ"ל היה פעם בבית המדרש של הבעש"ט הקדוש זצ"ל במעזיבוז, והסתובבו שם יונגען. ואאמו"ר ז"ל תמה ולא היה יכול להבין, איך לא מתיראים להתנהג כן בביהמ"ד שהבעש"ט הק' התפלל בה.

כאשר הקימו אוהל על הציון של הבעש"ט הק' זצ"ל, הפריע הדבר מאוד לכ"ק מו"ח זצ"ל. שהרי הבעש"ט הזהיר, ולא רצה שיעשו אוהל על קברו.

כ"ק מו"ח זצ"ל התנגד מאוד לפינוי מתים. כשהיה מדובר להעלות את הבעש"ט הק' זצ"ל ממעזיבוז לארץ ישראל, הרעיש מאוד נגד זה. אמנם את אביו הרה"ק רבי דוד מסקווירא זצ"ל, הוכרח לפנות מבית החיים אחד למשנהו בעיר קיעוו, מפני החפירות שהתקיימו שם.

תלמידי הבעל שם טוב הקדוש זצ"ל

מספרים על אחד מתלמידי הבעש"ט הק' זצ"ל, שפעם אחת בקומו בבוקר היה שפל מאוד בעיני עצמו בהתבוננו במעשיו, והיה לבו נשבר בקרבו מאוד עד שדימה בעצמו שהוא גרוע מכל אדם, ולא מצא מרגוע לנפשו עד שלא הי' ביכולתו לגשת אל התפלה.

בינתיים עבר לפניו נכרי אחד, ואז התחזק בקרבו ואמר, הרי אינני גוי, והרי אני חשוב יותר מגוי. וכשהגיע לברכת שלא עשני גוי, קפץ ממקומו והרים עצמו עם שמחה באמרו, "וואס איך טו, טו איך, א איד בין איך דאך", ותיכף התחיל להתפלל. כי בזה גופא שלכל הפחות אינו גוי, נכנס שמחה והתחזקות בקרבו עד שהי' ביכולתו להתפלל.

פעם אחת בא איש אחד לאחד מתלמידי הבעש"ט הק' זצ"ל, והתנצל לפניו שצריך עצה להתחזק א"ע במידת הבטחון. אמר לו רבו, שילך לעיר פלוני שדר שם גביר אחד, וילמד ממנו מידת הבטחון. וכן עשה ונסע לשם, אולם לא ראה אצלו שום ענין בטחון, כי מה שייך אצל עושר שיוכל לראות אצלו מדת הבטחון. ואמר לו האיש, הרבי שלחני לראות אצלך מידת בטחון, ואין אני רואה כלום. ענה לו האיש, אם הרבי שלח אותך, אראה לך.

להגביר הי' לו איזה חדר, שאמרו עליו ששם מונח אוצר גדול. ואמר לו הגביר, בא עמי להחדר הזה. והראה לו שם פנקסי חובות, שהוא באמת עני גדול, וכשצריך לשלם איזה חוב, הוא מתפלל ובוטח בהשי"ת שיעזור לו שיוכל לשלם החוב. ואמר לו, "עכשיו הנני צריך לשלם איזה חוב של ג' מאות רענדליך, ואין לי עדיין הכסף, אבל יש לי בטחון בהשי"ת שבוודאי יעזור לי". ובעת שעמדו ודיברו ביניהם, בא אפיציר אחד וביקש ממנו, שהיות והוא צריך לילך עכשיו למלחמה, ויש אצלו ג' מאות רענדליך, ושמע שהוא איש מהימן, לכן רוצה להפקיד אצלו המעות, שאם יבוא בחזרה אז יחזור לו המעות, ואם לא אז ישאר אצלו. כשראה החסיד המעשה הזה, הבין כוונת רבו בזה, ולמד ממנו היטב מהו בטחון.

אחד מתלמידי הבעש"ט הק' זצ"ל ישב פעם בסעודה עם תלמידיו, ודיברו מענין זה, שכל אחד צריך להתפלל להשי"ת שיתן לו מה לאכול. נענה אחד מהתלמידים ואמר, מדוע צריכים להתפלל עכשיו, הלא יש לנו כבר לאכול. לבסוף כשנתנו לאכול, נתנו לכל אחד כף, ולתלמיד זה לא נתנו כף ולא היה לו עם מה לאכול. והבין מזה שצריכים להתפלל על כל פרט ופרט.

הרה"ק בעל התניא זצ"ל אמר על עצמו שהוא נכד הבעש"ט הק' זצ"ל ברוחניות. כי הוא היה תלמיד מהמגיד הגדול הרבי ר' בער זצ"ל והמגיד היה תלמיד מהבעש"ט זצ"ל.

הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוז זצ"ל

מח"ס בוצינא דנהורא

הרה"ק הרבי ר' ברוכ'ל ממעזיבוז זצ"ל אמר פעם, "וועלט וועלט, ווי גוט און זיס ביזטו, פאר דער וואס לאזט זיך נישט אריין אין דיר. און ווי ביטער און זויער ביזטו, פאר דער וואס לאזט זיך יא אריין אין דיר".

ידוע מאמרו של הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוז זצ"ל, שאם היה יודע בעצמו, שעבר אף פעם עבירה אחת, אז כל חייו לא היה כדאי לו.

אצל הוואך נאכט של האמרי ברוך זצ"ל ישבו ביחד הסבים הרה"ק התורת חיים זצ"ל עם הרה"ק מרוזין זצ"ל ודיברו ביניהם מהרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז זצ"ל, ואמר אז הצמח זצ"ל שהוא יודע כבר איזה שם לקרוא לבנו הנולד.

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זצ"ל

מח"ס אוהב ישראל

שמעתי הרבה פעמים מאאמו"ר ז"ל, אשר פעם אחת נסעו שני אנשים להצמח צדיק זצ"ל, ובדרך היו צמאים מאוד למים לשתות, עד שמצאו מעיין, ורץ אחד מהם תיכף להמעיין לקחת מים, ובירך עליהם במהירות ברכה חטופה ושתה. ואמר לו חבירו, היתכן לברך ברכה כזו. והוסיף שאולי יש במקום הזה גלגולי נשמות ורוצים תיקון, ואם היית עושה ברכה בכוונה הי' להם תיקון.

כשהגיעו אח"כ לוויזניץ ונכנסו להצמח צדיק, אמר להם אספר לכם מעשה. בבית מדרשו של הרה"ק מאפטא זצ"ל היו 'יושבים' שלמדו בבית המדרש יומם ולילה, והרב מאפטא נתן להם סכום קצוב בכל שבוע עבור כל הצטרכותם. פע"א נכנס הרה"ק מאפטא לביהמ"ד וצעק על אחד מהיושבים מה אתה חושב שאני אחזיק אותך לעולם, תלך לחפש לך איזה פרנסה, ובכך תספיק לעצמך כל הצטרכותך. אבל הנ"ל לא התפעל בחשבו בטח יש לו להרבי איזה כוונה, והמשיך לישב וללמוד בביהמ"ד, עד שבסוף שבוע נוכח לדעת שאמנם לא נתן לו הקיצבה שלו, ואמר לו עוה"פ שיחפש לעצמו איזה פרנסה, אז אמר, רבי מעולם לא עסקתי בשום מלאכה, ואיפה אלך עכשיו להתחיל בדבר חדש, ענה הרה"ק תצא להשוק והדבר הראשון שיזדמן לך תקבל ותצליח, וכן עשה, כשהגיע להשוק פגע באיש ושאל אותו אם רוצה לקבל איזה שירות במסחרו וקיבלו מיד ועלה שם והצליח עד שנעשה למנהל הכללי ואסף לעצמו הון רב, עד שקנה לעצמו הרבה בתים ועבדים.

באחד הימים נסע למדינת הים בשביל עסקי הבעה"ב שלו, וקנה שם הרבה סחורה, ובא בחזרה עם הסחורה על הספינה. באמצע הנסיעה נשתברה הספינה והתחיל לטבוע בים, ובניסי ניסים הציל עצמו לאחד מאיי הים וירד שם. והי' רעב וצמא מאוד, עד שעזר לו הש"ת ונתגלה לו אילן פירות ומים חיים לשתות, ושמח על זה כמוצא שלל רב כמובן, ומתוך שמחתו עשה ברכה בכוונה גדולה, ובשבח והודי' להש"ת שהזמין לו זה.

לאחר כמה שבועות, עזר הקב"ה והגיעה ספינה אחרת למקום זה ונסע עמה לביתו. ובהגיעו לעירו, תיכף שאל אודות נכסיו וקניניו, ונודע לו שכל הרכוש של הבעה"ב שלו נאבד בשריפה. ואח"כ כשבא לביתו, שוב נודע לו שגם כל הרכוש שלו נאבד, ונשאר בעירום ובחוסר כל. הלך להרה"ק מאפטא להתנצל שנשאר בלי שום משען לחם, ואמר לו הרה"ק תחזיר לביהמ"ד ושוב אחזיק אותך כמקדם.

אז פתח הלה בטענות להרה"ק על שביטל אותו מלימודו וציוה אותו לצאת ולעסוק במסחר, אחר שכל היגיעות עלו לו בתוהו. ענה לו הרה"ק מאפטא זצ"ל, הנה באו אלי נשמות שנדחו לאי הנידח דשם, וזה כמה שנים שמסתובבים שם בלי תיקון, וביקשו אותי שאבוא שם לתקנם. אמרתי להם, הנה אני זקנתי וקשה עלי הדרך ליסע לשם. בקשו ממני שעכ"פ אשלח שליח לשם, ובשליחותי גם הוא יוכל לתקנם. ולכן אמרתי לך שתתחיל להתעסק בעניני מסחר, בכדי שעי"ז תיסע למקום ההוא, וע"י הברכה שברכת שם בכוונה תיקנת אותם. ועכשיו תוכל לילך בחזרה לביהמ"ד ללמוד, ואני אחזיק אותך הלאה.

כ"ק אאמו"ר זצ"ל אמר בשם הרה"ק מאפטא זצ"ל, על מה שאמרו (רמב"ם פ"ב מהלכות דעות הל"ד, עי' גמ' סוכה כ"ח ע"א) רב לא שח שיחת חולין מימיו, דמהו הרבותא בזה, הלא בודאי שום תנא לא דיבר ח"ו שיחת חולין. וביאר דשאר התנאים לא דיברו כלום חוץ מדברי תורה, משא"כ רב היה מדבר, והי' נראה שמדבר שיחת חולין, אבל באמת לא כן היה, אלא שגם רב לא שח שיחת חולין מימיו, רק כל דיבוריו היו דברים גבוהים ורמים.

כ"ק אאמו"ר זצ"ל סיפר מהרה"ק מאפטא זצ"ל, שהבעל דבר בא אליו באמצע אמירת נשמת בצפרא דשבתא, ואמר לו, "וכי מי אתה לומר ברכות והודאות להשי"ת". וענה לו הרה"ק, "איך האב געזינדיגט און איך וועל ווייטער זינדיגן, אבער יעצט וויל איך זאגן נשמת" (וזהו דבר קשה לצרף שני הפכים יחד).

מרן הבעש"ט הק' זי"ע

לידת מושיען של ישראל

רבינו הקדוש, רבי ישראל "בעל שם טוב", נולד בסביבות שנת תמ"ח (וי"א תנ"ח) בעיירה אוקאפ, לאביו רבי אליעזר זצ"ל ולאמו מרת שרה ע"ה בשנות זקנותם. אביו רבי אליעזר זצ"ל היה קרוב לבן מאה שנים, כי "נשמתו [של הבעש"ט] היה כ"כ גבוה, אשר לא היה אפשר לבוא לזה העולם אם היה לאביו איזה כח התאוה". (ספה"ק "אמרי נועם" פרשת שמות, ד"ה וכאשר יענו. וכן הביא בספר "שבחי הבעש"ט", שהבעש"ט בעצמו אמר כן. ומשם ל'זכר קדשו' מכ"ק אדמו"ר זצ"ל).

מועטים המה הידיעות על משפחת הבעש"ט. לפי מסורת משפחתית התייחס כנצר מזרע מלכות בית דוד.

בגיל צעיר מאד התייתם הבעש"ט מאביו ומאמו. הוא נתגדל בעיירתו אוקאפ על ידי התושבים שדאגו לו ואף שכרו עבורו מלמד שילמד עמו.

כשהגדיל, השכיר עצמו לשמש "בייהעלפער" למלמד. לאחר מכן נתמנה להיות "משמש" בבית המדרש שם בעיירה אוקאפ.

אנשי אוקאפ לא החשיבוהו כראוי, ינן כי הסתיר את דרכיו והצניע את הליכותיו הקדושים. כך נמשך עד היותו כבן י"ד שנים, אז נשתנה יחס אנשי העיר אליו, כאשר בא לאוקאפ בנו של רבי אדם בעל-שם זצ"ל, למסור לבעש"ט את הכתבים של אביו,

כפי שנצטוה על כך מפי אביו רבי אדם. החל מאז החלו תושבי אוקאפ להחשיב אותו ולהכיר ברום מעלתו.

לפי המסופר, שידכוהו תושבי אוקאפ ונשא אשה, אך לאחר תקופה קצרה נתאלמן ממנה.

אחר שנתאלמן מאשתו עזב את עיר מולדתו אוקאפ והתיישב בעיר הסמוכה לבראדי, שם נעשה למלמד. באותה תקופה נתפרסם כלמדן מופלג עד מאד, כשאנשי הקהילה מחשיבים אותו ביותר, "עד שכל דברי הקהילה נחתכים ונגמרים על פיו") שבחי הבעש"ט(, וכשהיה דין ודברים ביניהם שפט אותם בחכמה לשביעות רצונם.

לאחר ששהה זמן מסויים בגלילות עיר בראדי, נזדמן לשם רבי אפרים [אשכנזי] - אביו של הגה"ק רבי גרשון מקיטוב - שבא מעירו בגלל סכסוך שהיה לו שם בינו לבין אחד מאנשי הקהילה, שכן רצה להתדיין לפני הבעש"ט אחר שמע על יכולתו לפשר בין יריבים "והוא דיין צדק".

כאשר השכיל הבעש"ט להוציא לאור משפט אמת לאמתו, נתרשם ממנו רבי אפרים מאד. הוא חיבבו ואהבו ומצא חן בעיניו. כאשר התוודע לכך שהוא אלמן, הציע לפניו לאשה את בתו חנה שהיתה גרושה.

הבעש"ט שראה ברוח קדשו שזהו זיווגו מן השמים, הסכים להצעה זו ואף כתבו תנאים, אולם התנה שהדבר ישאר בסוד, שכן כמה מנגידי הקהילה היו חפצים בו זה מכבר. בינתיים נפטר רבי אפרים וכאשר תמו ימי המלמדות של הבעש"ט, נשאו זה לזה, בשנת תע"ט, כאשר הבעש"ט היה אז בערך כבן עשרים ותשע שנים.

מזיווג זה נולדו להם שני ילדים. הבכורה היתה בתם הנודעת אדל ע"ה, ולאחר תקופה ארוכה של בערך חמש עשרה שנים, נולד להם בנם הרה"ק רבי צבי זי"ע.

זמן קצר לאחר נשואיו עזב הבעש"ט הקדוש את העיר בראד, למשך שבע שנים. בתקופה זו התיישב בריחוק מקום, בין ההרים הגדולים, שם התבודד עם קונו כל ימות השבוע ורק בערב שבת שב לביתו. בשנים אלו, במשך תקופה ארוכה, היה אוכל לחם רק פעם אחת בשבוע בלבד, בעוד ששאר הימים היה מתענה.

מתחילה, בהיותו בכפר הסמוך לעיירת קיטוב, התפרנס מבית מרזח ["שענק"]. לפי המקובל היה זה כפר הנקרא "יאסענאוו-גאַרני", שבין קיטוב לקאסוב. אמנם מחמת מעשה שהיה בעיר קיטוב שעל ידה התפרסם טפח מגדלותו, לא הניחו לו לישב בכפר ולעבוד בבית המרזח, כיון שאינו לפי כבודו, ולקחו מוכסן אחד מהעיר קיטוב שיהיה מלמד עבור בניו והתגורר במחיצתו תקופה מסוימת. (ראה סיפור הדברים

ב"שבחי הבעש"ט" (עמודים לט-מ, אות יא), שבעיר קיטוב נכנס רוח באשה אחת והיתה מגלה לכל אדם את תועבותיו וטובותיו, והיא גילתה במעמד רבי משה מקיטוב ורבי גרשון מקיטוב את גודל קדושת הבעש"ט. וראה שם עוד מנפלאות הבעש"ט אז, שבזה נתגלה קדושתו במקצת).

עקבותיו לא נודעו

מגיל צעיר מאד, עוד בצעירותו באוקאפ, הסתיר הבעש"ט את דרכיו והיה בורח אל היערות ומשתהה שם בהסתר גמור. תושבי העיר סברו שהתנהגות זו נובעת מקשייו כיתום, עד שהתייאשו מלחנכו. הם לא החשיבוהו כראוי, על-אף שראו אצלו דברים נפלאים וידעו שהוא לומד תורה עם בנו של רבי אדם בעל-שם, שהתפרסם בגודל קדושתו.

וכן סיפר כ"ק אדמו"ר זצ"ל (זכר קדשו, מערכת רבינו), ששמע מחותנו כ"ק אדמו"ר רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע, שהמופת הכי גדול של הבעש"ט זי"ע היה שקודם שנתגלה ראו אצלו מופתים מחוץ לדרך הטבע, כגון שכאשר רצה לילך מהר אחד להר הסמוך לו נסמכו ההרים זה לזה; בעת שאמר קבלת שבת עמדו הבהמות על רגליהם; פעם ננעש נכרי על ידו ונבקעה הארץ מתחתיו ונבלע שם - אשר כל זה היה טרם שהתגלה, אך עכ"ז לא היה איש שם לבו להבין מזה גודל מעלתו, יען שהסתיר את מעלתו בתוך הטבע ואמרו עליו שהוא "קונצען מאכער", וזהו מופת גדול ביותר, להסתיר הנס בתוך הטבע.

אם בכללות התנהג הבעש"ט בימי נעוריו בהסתר, הרי שלאחר נשואיו לאחותו של רבי גרשון מקיטוב היתה הנהגתו הסתר בתוך הסתר, במיוחד כלפי גיסו רבי גרשון. לא היה זה הסתר בעלמא, אלא שעשה פעולות שונות ומשונות במיוחד על מנת שיהא נראה בעיני גיסו כאיש גס ומגושם, בדיבוריו ומלבושיו. גם כאשר רבי גרשון השתדל ללמוד עמו עשה עצמו כאינו מבין. הנהגתו היתה משונה כל כך, גם במילי דעלמא, עד שרבי גרשון החזיקו כמי שאינו בר דעת.

הדברים הגיעו לידי כך שרבי גרשון דיבר על לב אחותו שתתגרש ממנו, ומשלא נענתה לו קנה להם סוס ושלח אותם לגור במקום אחר, כי לא יכל לשאת את החרפה.

הבעש"ט וזוגתו העתיקו אכן את משכנם והתיישבו בעיר קיטוב ובכפרים הסביב לה. שם עבד הבעש"ט את בוראו בהתבודדות, בינו לבין קונו, בין ההרים הגדולים הנקראים "גיבירג". תושבי העיר שלא עמדו כלל על גדלותו, אף שהכירו בו כירא שמים מכל מקום החזיקוהו כעם הארץ.

לאחר תקופה שהתגורר הבעש"ט בקיטוב, בראות גיסו רבי גרשון, שהיה אף הוא בקיטוב, את התנהגותו, ביקש מהגה"ק רבי משה זי"ע אבד"ק קיטוב שיגיד לו מוסר. מתחילה הסתיר הבעש"ט את דרכיו גם מרבי משה, אבל לבסוף כשגילה לו הבעש"ט ממדרגותיו, ראה אצלו רבי משה דברים נפלאים ואז עמד על צדקו והחשיבו עד מאד. אמנם הוא היה מצווה ועומד מהבעש"ט, שלא יגלה דבר לגיסו רבי גרשון.

גם לאחר מעשה שהיה, שבעקבותיו התגלה טפח מגדלותו, עד שלא הניחו לו להיות מוכר בבית המרזח כיון שאינו לפי כבודו, עדיין לא עמדו כלל על גדלותו האמיתית ושכרו אותו להיות מלמד.

בפרט כלפי גיסו רבי גרשון, נמשכה עבודת ההסתר שלו. מסופר שפעם הזדמן לאחד מתלמידי רבי גרשון לשבות על שבת קודש אצל הבעש"ט. במשך השבת הסתיר הבעש"ט את עצמו ממנו, אולם בסעודה שלישית גילה לפניו רזין דרזין. לאחר שבת ציוה עליו לילך אל החסידים הגדולים ואל רב הקהילה, לומר להם שיש אור גדול בסביבת הקהילה, אבל הזהירו שעדיין לא יגלה דבר לרבי גרשון.

אז באו אליו החסידים והבעש"ט אמר בפניהם דברי תורה ונתגלה להם גודל קדושתו. כנראה שאז גם גילה להם רב הקהילה, רבי משה, על גודל קדושת הבעש"ט.

קיימות שלוש גרסאות בענין זה. הגרסא המפורסמת ביותר היא, שההתגלות היתה בשנת תצ"ד. (ע' דרשות אדמו"ר זצ"ל, יום ג' במדבר תש"נ: "מעולם לא שמעתי שעשו אצל בני ישראל איזה כינוס וזכר לאחר זמן של כמה שנים. ומי לנו גדול מהבעש"ט הק', ואיני זוכר שיעשו אצלינו שום דבר בשנת תרצ"ד, לציין מאתיים שנה להתגלותו וכדו' ").

רבותיו

אחד מגדולי תלמידיו הקדושים של הבעש"ט, הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה זי"ע בספרו הקדוש "תולדות יעקב יוסף": "אחיה השילוני שקבל ממשה רבינו ע"ה והיה מיוצאי מצרים ואח"כ מבית דינו של דוד המלך ע"ה והיה רבו של אליהו הנביא ורבו של מורי זלה"ה".

במיוחד נודעה הופעת רבו במכתב המפורסם של הבעש"ט אל גיסו הגה"ק רבי גרשון מקיטוב זי"ע, שכותב שם על גזירה נוראה שהיתה בראש השנה שנת תק"ז וביקש מרבו שילך עמו לעולמות העליונים, ועלה עמו מדרגה אחר מדרגה עד היכל המשיח, כמסופר בלשון קדשו של רבינו הבעש"ט בעצמו: "בר"ה שנת תק"ז עשיתי השבעת עלית נשמה כידוע לך וראיתי דברים נפלאים במראה... כי הס"מ

עלה לקטרג בשמחה גדולה אשר לא היה כמוהו ופעל פעולותיו גזירות שמד על כמה נפשות שיהרגו במיתות משונות, ואחזתנו פלצות ומסרתי ממש נפשי ובקשתי ממורי ורבי שלי שילך עמי כי סכנה גדולה לילך ולעלות לעולמות העליונים, כי מיום היותי על עמדי לא עליתי בעליות גדולות כמוהו, ועליתי מדריגה אחר מדריגה עד שנכנסתי להיכל משיח ששם לומד משיח תורה עם כל התנאים והצדיקים וגם עם שבעה רועים, ושם ראיתי שמחה גדולה עד מאוד ואיני יודע לשמחה זו מה הוא עושה וכו'".

כן גם בעת פטירת הבעש"ט היה רבו אצלו ואמר לו דברי תורה.

סיפר הרה"ק רבי גדליה מליניץ זי"ע, בשם הרה"ק המוכיח מפולנאה זי"ע, שהכתבים שהיו בידי רבי אדם בעל-שם, היו ביד אברהם אבינו עליו השלום וביד יהושע בן נון, ורבי אדם מצא את הכתבים במערה אחת.

רבי אדם עשה שאלת חלום למי למסור הכתבים, והשיבו לו שימסור לרבי ישראל בן אליעזר, מעיר אוקאפ. לפני מותו גילה רבי אדם לבנו יחידו, שיש תחת ידו כתבים שהם רזין דאורייתא, אבל הוא אינו ראוי להם, אלא שיחקור אחר העיר אוקאפ ושם ימצא איש אחד ששמו ישראל בן אליעזר, והוא כבן י"ד שנים, וימסור לו הכתבים, כי הם שייכים לשורש נשמתו, ואם יזכה שילמד עמו, הרי טוב.

נסע הבן לעיר אוקאפ, שם אף נשא אשה, והתחיל לחפש את האיש שהוא מבקש ולא מצא אלא משרת אחד בבית המדרש ששמו ישראל. אחר שעקב אחריו ראה שהוא מסתיר את דרכיו, ולאחר כמה לילות הניח את הכתבים ליד המקום שלמד הבעש"ט ועשה עצמו כאילו הוא ישן. כשמצא הבעש"ט את הכתבים, נזדעזע מאוד והצניעם. אז נכח בנו של רבי אדם לראות שזהו האיש שהכתבים מיועדים בשבילו.

ויהי בבוקר סיפר בנו של רבי אדם לבעש"ט שאת הכתבים הללו השאיר אביו בכדי שימסרם אליו, וביקש ממנו שילמד עמו. הסכים הבעש"ט אבל עשה עמו תנאי שלא יתגלה הדבר לשום אדם, אך לבסוף נפטר בנו של רבי אדם מחמת שהתאמץ יותר מידי בכוונות קדושות.

בנוסף לכתבי רבי אדם בעל-שם שהיו תחת ידיו הקדושים של רבינו הבעש"ט הקדוש זי"ע, ידוע גם שהיו תחת ידיו כתבי-יד קודש של ספר הקדוש "הצורף", שמחברו היה המקובל הרה"ק רבי העשיל זי"ע מק"ק קראקא.

מעניני לימוד תורה אצל הבעש"ט

בצעירותו נודע בשערים כלמדן מופלג. קודם נישואיו בזיווג שני, בעת מגוריו בגלילת העיר בראד, היו באים אליו שיפסוק בדיני תורה.

הגאון רבי יצחק דובער מרגליות זי"ע אבד"ק יאזלאוויטץ, העיד שהיה למדן וכוחו היה רב בתורת הנגלה. בשמו כותב נכדו (גדולים מעשה צדיקים): "הרי שמעתתא אליבא דהילכתא לא מסרו מן השמים בדורו רק אליו, וכל הספיקות שהיו לו בתורה היה שואל ממנו ולא היה מושלם ממנו. רק כאשר באו אליו גדולי הדור, לתהות על קנקנו, לבחון אותו אם למדן הוא, היה עושה עצמו כאילו אינו יודע ספר", ע"כ.

על אף שלא היתה דרכו לדרוש בתורת הנגלה, היו מקרים שיצא מגדרו. פעם אחת אמר במשך שלוש שעות ומחצה, דרשה עמוקה בדין "פלגא נזקא ממונא". דבריו היו עמוקים עד כדי כך, שאף גאונים גדולים ששמעו דרשה זו, לא ירדו לסוף דעתו (בשם הרה"ק בעל התניא זי"ע, ומקורו בספר "סיפורים נוראים", עמוד ט. ראה עוד שם, שהרה"ק בעל התניא זי"ע אמר, שחריפותו ובקיאותו של הבעש"ט היתה כאחד מן התנאים).

תלמידיו העידו, שבשעה שלמד עמהם, היה המעמד כעין מעמד מתן תורה.

מורנו הבעש"ט הק' לא חיבר שום ספר אולם דבריו הקדושים ואמרותיו הטהורות, הלא המה בכתובים בספרי תלמידיו ותלמידי תלמידיו, ונקבצו בספרים שונים כגון "דורש טוב", "בעל שם טוב עה"ת" ועוד.

הסתלקותו

באשמורת הבוקר של יום פטירתו, שלח הבעש"ט לקרוא לתלמידיו, שיתאספו כולם, להיות שם בשעת אשכבתיה דרבי. אחרי-כן, קרא הבעש"ט לאנשי החברה-קדישא, להורות להם, איך יתנהגו בעריכת הטהרה ובקבורתו. לאחר מכן, ציוה הבעש"ט, שיכניסו אליו מנין להתפלל. ביקש שיתנו לו סידור ואמר, "אשתעי מעט עם השי"ת".

בגמר תפלת יום-טוב, הלך תלמידו רבי נחמן מהאראדענקא לבית המדרש, לבקש רחמי שמים, להעביר את רוע הגזירה. הבעש"ט אמר, שבחינם מרעיש רבי נחמן, כי רק אם היה יכול להיכנס, לפתח בו היה הבעש"ט נכנס, היה יכול לפעול עבורו.

אחר התפלה, באו כל אנשי העיר לקבל פניו והבעש"ט אמר לפניהם דברי תורה.

לאחר מכן, ציוה הבעש"ט שיכינו סעודה חלבית. בעת הסעודה, ציוה הבעש"ט למשרת, שיביא דבש בצלוחית גדולה. כשהמשרת הביא, ראה הבעש"ט שהביא בצלוחית קטנה, אמר, אין שלטון ביום המוות. בסיום דבריו אמר, עד עכשיו אני גמלתי חסד עמכם, מעכשיו תגמלו אתם חסד עמדי.

הרה"ק רבי צבי, בנו של הבעש"ט, שכב לישון, כי לא האמין שאביו ימות ביום זה. כששלחו לעוררו ואמרו לו שאביו ימות היום, רץ רבי צבי אל אביו ובכה. הבעש"ט אמר, שהיה ביכולתו, להביא לו נשמת אדם הראשון בסוד העיבור, ואז היה יודע כל מה שצריכים לידע, אך יש לו נשמה קדושה ואינו צריך לזה.

קודם פטירתו, בא אליו אחיה השילוני רבו, ואמר לו דברי תורה. לאחר מכן, הגיעה אליו נשמה שיתקנה, הבעש"ט צעק על הנשמה, שכבר שמונים שנה היא נעה ונדה ועד עכשיו לא באה אליו שיתקנה.

אחר כך, אמר הבעש"ט לתלמידיו סימן, שבשעת פטירתו יעמדו שני השעונים מלכת. כששב מבית הכבוד, רחץ ידיו והשעון הגדול נעמד. תלמידיו ניסו להסתיר זאת ממנו, אך הבעש"ט הבחין בכך ואמר להם, שיודע מזה, אך אינו דואג לכך, משום שהסתלקותו מזה העולם לעולם הבא, דומה בעיניו כמי שיוצא מפתח זה ותיכף יכנס לפתח אחר.

הבעש"ט היה יכול לחיות שעתיים נוספות, אך נתן שעתיים אלו להשי"ת.

הבעש"ט ישב על מיטתו וציוה שיעמדו סביב מיטתו עשרה מתלמידיו ואמר להם דברי תורה. אחרי התפלה התקבצו תלמידיו סביב מטתו ואמר להם דברי תורה. לאחר מכן, ציוה אותם, שיאמרו "ויהי נועם".

קודם פטירתו, ראו תלמידיו ששפתיו מרחשות. היטו התלמידים את אזנם ושמעו את הבעש"ט אומר את הפסוק (תהלים לו, יב), "אל תבאני רגל גאוה".

דבר נוסף שאמר קודם פטירתו: "לו ידעתי שהיו אומרים אחרי פטירתי "א יוד איז א מת" וואלט איך לאזין שפילען מרוב שמחה" (אילו ידעתי שאחרי פטירתי יאמרו שיהודי מת, הייתי מנגן מרוב שמחה).

כן אמר: "אני מסלק כל השגות שהשגתי, אין איך וויל זיין א נאר אין גלייבען".

בשעת פטירתו אמר, שעכשיו הבין מדוע נברא, ומה היתה הכוונה העליונה בזה.

ציוה לתלמידיו לומר מזמור "ויהי נועם". שכב וקם ממשכבו כמה פעמים, ושמעו שמכוון כוונות. אחר-כך, ציוה שיכסו אותו בסדין, התחיל להזדעזע ונח מעט מעט, והשעון הקטן נעמד.

לאחר מכן, החלה גסיסתו ונשתנה צורתו הקדושה. תואר פניו אז, היה מעין תואר פניו בשעת קבלת שבת.

בחצות יום הראשון של חג השבועות, נסתלק הבעש"ט בחיק תלמידו רבי יעקב מאניפאלי. הניחו נוצה על חוטמו וראו שנפטר. תלמידו רבי לייב קעסלער, ראה כמו שלהבת במראה תכלת, שיצאה מהבעש"ט. לאחר ההסתלקות, כיסו את פניו וכל גופו.

מעת לעת, גילה תלמידו המובהק רבי וואלף קיצעס את פניו, באמרו, שמלאכים ושרפים באים לראות איזה גוף קדוש היה בעולם. כן עשה, גם בשעת הלוויה, כשהגיעו לבית החיים, באמרו שעשה כן, משום שלמלאכים ולשרפים היתה תשוקה להביט בפניו.

בכתב-יד ישן מאוד מובא, שקודם פטירתו, ציוה הבעש"ט לתלמידיו שיוליכו אותו אל המקוה. בהגיעם, ירד הבעש"ט לבדו אל המקוה, שחה ראשו ועלה.

גופו הטהור נטמן בבית-החיים הישן של מעזיבוז, כשבפקודתו ועל פי צוואתו הקדושה, כרו את קברו סמוך לקברו של רבי לייבוש הנסתר, שנפטר בשנת תקי"ח. כבר הבאנו בפרק שבע עשרה, שהכוונה, כנראה, על הגאון רבי אריה לייב זצ"ל [אחיו של רבי נחמן מהאראדענקא זי"ע], שכיהן כרבה של מעזיבוז ומנוחתו כבוד בצד שמאל של הבעש"ט עד היום הזה.

ביתו אחריו

לפי מסורת אחת (הקדמות ספר "בעל שם טוב", אות עד), בשנה הראשונה לאחר פטירת אביו הבעש"ט, הנהיג רבי צבי את העדה הקדושה. תלמידי אביו שראו בו ראוי למלא מקום אביו לישב על כסאו של אביו, התלכדו וקבלוהו כממשיך דרכו בהנהגת העדה.

עד ליום ההילולא הראשון של אביו, הנהיג רבי צבי את העדה. ביום ההילולא סיפר רבי צבי, כי אביו הבעש"ט בא אליו בחלום ואמר לו, שהשכינה וכל הפמליא של מעלה העתיקו מקומם ממעזיבוז למעזריטש. בעקבות זאת, קיבל על עצמו את מרותו של המגיד הגדול ממעזריטש והעביר אליו את כתר ההנהגה.

כאביי ורבא

הרב בעל התניא היה פ"א בדרך בעיר של מתנגדים ואמר שם דרוש נפלא, עד שהשומעים יצאו ממש מכליהם ואמרו לו, אמת שרבינו בעל התניא הוא גדול בנגלה, אבל רבותיכם המגיד והבעש"ט אינם גדולים בנגלה, והשיב להם הרב, שלא רק המגיד הוא גדול בתורה ונגלה, **אלא גם הבעש"ט הק' הוא גדול מאד ממש כמעט כמו אביי, ואמר להם דרוש עמוק מהבעש"ט שלא יכלו להשיגו בשום אופן מעוצם עמקות הדרוש הזה.**

"גנזי ישראל" עמ' צח

גדולת הבעש"ט

חתנו של הרה"ק רבי מנחם מענדל מליובאוויטש [ה"צמח צדק"] זצוק"ל, היה עומד פעם אחת בחדר של חמותו הרבנית, ושם היה מונח על השולחן סדור קרבן מנחה, וספר שבחי בעש"ט. ובעמדו בחדר הנ"ל, בא חותנו הרה"ק לשם, והוא היה מקפיד מאוד על ביטול הזמן, וכשבא לחדר זה, וראה שם חתנו עומד בטל, אמר לו מדוע אתה עומד בטל, אמר לו חתנו ומה אעשה שאין כאן שום ספר, רק הסדור קרבן מנחה? אמר לו הרה"ק רבי מענדלי, הרי נמצא איזה ספר, והראה לו על ה"שבחי בעש"ט", אמר לו חתנו, אינו מקובל אצלי. אמר לו הרה"ק רבי מענדלי, **כל מה שכתוב בו בהשבחי בעש"ט, הכל אפס ואין, נגד גדולת הבעש"ט!** ואמר לו, שמעתי מזקני (הוא הרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי, בעמח"ס התניא והש"ע) זצוק"ל, ששמע מרבו המגיד הגדול ממעזריטש זצוק"ל, שאמר, **כי הבעש"ט היה לו ראיה, לראות ארבע מאות פרסאות על אבע מאות פרסאות**, ובנו של הבעש"ט (הוא הרה"ק רבי הירש זצוק"ל), היה לו ראיה, לראות ארבעים פרסאות על ארבעים פרסאות, וסיים הרה"ק רבי מענדעלי, לא תסבור ראיה "רוחנית", שזה היה בלי שיעור, רק היה ראיה "גשמית" ממש.

"אמת ויציב" ח"א עמ' רפא

הרה"ק רבי זאב וואלף קיצעס זי"ע

רבי זאב וואלף קיצעס ב"ר אברהם, צדיק יסוד עולם חסידא פרישא מראשי חבורת החסידים הראשונים במעזיבוז ומגיד מישרים שם, תלמיד רבנו הבעל שם טוב הק' זי"ע, והרבי רבי בער ממעזריטש זי"ע. היה מחותן עם רבי דוד פורקעס. רבי זאב וואלף קיצעס היה גדול בתורה, והוא אשר נשלח ע"י רבו הבעש"ט הק' לברודי, כדי לקדם סכנה של הטלת נידוי על תנועת החסידות, בגלל דברי חרחור מצד מספרי לשון הרע.

התקרבותם של רבי דוד פורקעס ורבי וואלף קיצעס להבעש"ט הק'

מיד עם בואו של רבינו הבעש"ט להתגורר במעזיבוז, התחיל להנהיג ולהתנהג ברמה בדרכו הסלולה, דרך החסידות המפורסמת, למרות שהיו אז הרבה מגדולי ישראל שהתנגדו בכל עוז לדרך זו, כשטעמם ונימוקם עמם.

אחת מן הטענות שהיו לכמה מגדולי הדור, נסבה על זה שהיה חותם את שמו בתוספת תואר "בעל שם טוב". המתנגדים טענו שאין זה נאה לצדיק לקרוא לעצמו בשם זה.

גם במעזיבוז היו שהתנגדו לו מסיבה זו, ובראש המתנגדים עמדו שניים מנכבדי העיר, הרה"ק רבי דוד פורקעס, מגיד מישרים, והרה"ק רבי וואלף קיצעס, מגדולי תלמידי החכמים במעזיבוז. רק משום מעשה שהיה שינו שני אלו את דעתם והצטרפו לחבורה הקדושה של תלמידי הבעש"ט, עד שנעשו מגדולי תלמידיו ומפיצי תורתו, תורת החסידות.

מעשה שהיה כך היה: לרבי דוד ורבי וואלף היה תלמיד, שבעצמו היה תלמיד-חכם וצדיק גדול, אשר נפל פעם למשכב ונחלה מאד. כשנכנסו רבותיו אליו לבקרו, פנה אליהם התלמיד בבקשה, לקרוא לבעש"ט ולבקשו שיבוא לביתו. מובן שהם לא הסכימו לכך, כי היו מגדולי המתנגדים לו ולדרכו. רק משעבר זמן והתלמיד נחלש יותר, עד שהיה שרוי בסכנות-נפשות, הסכימו רבותיו לבקשתו ושלחו שליח אל הבעש"ט, שיואיל לבא אל בית החולה. הם ביקשו מתלמידם, שיספר להם אחר כך, כל מה שהבעש"ט יאמר לו.

כשהגיע הבעש"ט לביתו של החולה, צוה מיד לכל הנוכחים בחדר, סביב מיטת החולה, שיצאו החוצה וששום נפש-חיה לא תהיה נוכחת בחדר. רק נער אחד הצליח להסתתר במקום מחבוא, ושמע את הבעש"ט אומר לחולה: "דע לך שהגיע יום מותך, אלא שיש דבר אחד שעדיין לא הספקת לתקן בעולם". ענה לו התלמיד, שתמיד חפץ לתקן ענין זה, אך לא עלתה בידו, בגין מניעות ועיכובים שונים.

התלמיד החולה הוסיף לבקש מהבעש"ט, שיתן לו עצה ותיקון עבור הדבר שלא תיקן עד כה. ניחמו הבעש"ט בדברים, שהוא יכול להסיר דאגה מלבו, כי ענין זה לא יהווה עיכוב בעדו למעלה, אלא הוא בעצמו ידאג לכך שיכניסו אותו לגן-עדן. הוסיף לו הבעש"ט, שכל זה תלוי בתנאי כפול שהוא מתנה עמו, שלא יגלה לאיש את מה שדיבר עמו עכשיו. בסיום השיחה עזב הבעש"ט את המקום ושב לביתו.

רבותיו של התלמיד, רבי דוד ורבי וואלף, שהגיעו אליו, התעניינו אצלו על שיחתו עם הבעש"ט, אולם הוא היה נאמן לדבריו ואמר שאין לו רשות לגלות את תוכן שיחתם. השניים הרבו להפציר בו שיגלה להם את נושא שיחתם, אולם התלמיד סירב וטען שאינו יכול לגלות, רק זאת הסכים לומר, שהבעש"ט צדק בכל דבריו.

אחרי הפצרות מרובות מאד מצד שני רבותיו, לגלות להם את שיחתו עם הבעש"ט, לא היה התלמיד יכול להתמיד בסירובו, ובלית-ברירה גילה להם את השיחה עמו. רבי דוד ורבי וואלף תמהו מאד, כי לא ידעו שלבעש"ט יש השגה וידיעות בענינים אלו. לפני שנפרדו מתלמידם, עשו עמו תקיעת-כף, שאחרי מותו יבא אליהם בחלום-הלילה, לגלות מה נעשה עמו בבית-דין-של-מעלה. אחרי זמן מה נפטר התלמיד, ובעבור תקופה ארוכה נגלה אל שתי רבותיו, כפי שהבטיח להם, וכה סיפר:

"כשהגעתי לגן-עדן, לא היה שם מקום עבורי ולא מצאתי שם את הבעש"ט שכזכור הבטיח לי מקום. בכל מקום שהתיישבתי בגן-עדן, דחקו ודחפו אותי. כך נדדתי ממקום למקום, עד שפעם הלכו יושבי גן-עדן להיכל גדול, שגם שם דחקו אותי, אלא ששם ראיתי את הבעש"ט מוסר שיעור בדברי תורה. באמצע השיעור הקשה הבעש"ט קושיא עצומה, שלבני הישיבה לא היה עליה תירוץ הגון, עד שהבעש"ט בעצמו תירץ אותה. אז הסתיים השיעור וכולם התפזרו למקומותיהם. כשההיכל התרוקן, נגשתי אל הבעש"ט ושאלתיו למה אין לי מקום בגן-עדן. השיב לי, שזה מפני שלא עמדתי בתנאי וגיליתי לרבותי את שיחתי עמו". כשסיים התלמיד את סיפורו, חזר בפניהם על הקושיא והתירוץ ששמע מהבעש"ט בשיעורו.

באותה שבת הלכו רבי דוד פורקעס ורבי וואלף קיצעס להשתתף בסעודה שלישית בבית מדרשו של הבעש"ט, וכששמעו את הבעש"ט, בעת אמירת דברי-תורה, מקשה את הקושיא שהקשה בעולם העליון, נעמדו מיד והשיבו את התירוץ, כפי ששמעו מתלמידם.

פנה אליהם הבעש"ט ואמר: "אני יודע שתלמידכם הנפטר גילה לכם את הקושיא והתירוץ"... כששמעו שני הצדיקים את דברי הבעש"ט, הבינו כי איש גדול וקדוש הוא, אשר נהירין ליה שבילי דרקיעא. אז קבלו עליהם להתקרב אליו, עד שנמנו על גדולי תלמידיו הקדושים.

רבי וואלף האריך ימים יותר משאר תלמידי הבעש"ט והיה נערץ ונקדש מאד, בעיני כל החבריא-קדישא. נלב"ע ביום י"ב חשון תקמ"ט. מנוחתו כבוד בבית החיים הישן במעזיבוז, לשמאלו של הבעש"ט. כיום, נמצא ציונו בתוך האוהל שהוקם על ציון הבעש"ט.

הקטן שבתלמידים

בכתבי ר"י שו"ב הובא, בעיר בראדי התאספו רבנים מפורסמים בראשות הרב מלבוב ע"מ לנדות את החסידים. הרה"ק רבי זאב וואלף קיצעס זי"ע התאכסן באותה אכסניה עם הרב מלבוב, כאשר הלך הרב לישון החל רבי זאב לערוך תיקון חצות בקול בוכים, הרגיש בו הרב מלבוב וניגש אליו, והנה יושב עני במקל ותרמיל ועורך תיקון חצות. נכנס אתו הרב במשא ומתן של הלכה, והנה נתגלה לפניו גאון עצום בקי בכל מכמני התורה. למחרת היום התאספו הרבנים והרב מלבוב הודיע שאינם יכולים להכריז על החרם בלי הסכמות אחד מגדולי ישראל שנמצא כעת בבראדי. הרצים יצאו דחופים לחפשו ומצאוהו יושב באחד מבתי המדרש אחורי התנור, הביאו אותו לכינוס, והציעו לפניו דבר החרם. בשמעו זאת קרע רבי זאב את בגדיו וצעק צעקה גדולה: **הלא אני הקטן שבתלמידיו! מובן שהחרם בוטל.**

"גדולי הדורות" ח"א עמ' 354

הרה"ק רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זי"ע
בעל 'דגל מחנה אפרים'

הרה"ק רבינו משה חיים אפרים זצ"ל, שמפורסם בכינויו בעל ה"דגל", על שם ספרו הקדוש - "דגל מחנה אפרים", נולד בשנת תק"ח בעיר מעזיבוז, לאביו הרה"ק רבי יחיאל מיכל זצ"ל ולאמו הצדקנית מרת אדל ע"ה, בתו של הבעש"ט הק'.

בימי נעוריו הסתופף והתעלה במחיצת זקינו רבינו הבעש"ט, על ברכיו התחנך ואצלו רכש הרבה ממדרגותיו הגבוהות והעילאיות ואת קניניו הרוחניים, כמו שנראה ללומדי והוגי ספרו הקדוש "דגל מחנה אפרים", בו מרבה להביא מדברי תורתו ששמע מפיו. פלא הוא, כי בעת פטירת זקינו הבעש"ט, בשנת תק"כ, היה הוא ילד בן שתים עשרה שנים, אלא שגילו הצעיר לא מנע ממנו לזכות לדלות שפע תורה והדרכה בעבודת ה' מהמעיין הנובע.

על חריפות שכלו ויכולתו לקלוט דברי תורה כבר בגיל צעיר, העיד זקינו רבינו הבעש"ט בעצמו, במכתב שכתב לגיסו, הגה"ק רבי גרשון מקיטוב זצ"ל, בו ציין את: "נכדי החתן החשוב כ' אפרים הוא עילוי גדול בתכלית הלימוד". לנוכח עדות נאמנה כזו, אין פלא שלמרות צעירותו הגיע למדרגה גבוהה עד שזכה להבין וללמוד דבר מתוך דבר בדברי תורתו של זקינו הקדוש.

עם חשכת המאורות, בהסתלקות זקינו רבינו הבעש"ט, הסתופף בצל הגה"ק רבי אפרים מלעטישוב, אצלו קנה חכמה והתעלה בלימוד התורה. כן חסה בצל גדולי תלמידי זקינו הבעש"ט, הרה"ק הרבי ר' בער זצ"ל, המגיד הגדול ממעזריטש, והרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה זצ"ל, מחבר ספר הקדוש "תולדות יעקב יוסף". במחיצתם רכש הדרכה בעבודת ה' במדרגות גבוהות ועילאיות והתעלה בקדושתו הנשגבה.

אחרי נישואיו התעטר בעטרת הרבנות בעיר סדילקאב, במחוז וואהלין. שם חי בדוחק ובעוני, כי המשכורת הדלה שקיבל מהנהלת הקהילה לא הספיקה לו כדי מחייתו.

אודות דלותו מסופר: פעם הגיע אליו הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה זצ"ל, מחבר ספר הקדוש "תולדות יעקב יוסף", לביקור בסדילקאב. כשראה את הדלות ששרתה בביתו, נכמרו רחמיו על נכד רבו הקדוש וביקש לראות את כתב-הרבנות שנתנו לו בני הקהילה במעמד ההכתרה. משהובא הכתב לפניו וקראו, ראה שהוסכם לתת לו משכורת בסך ארבעה זהובים, שבוודאי לא הספיקה למחייתו. התרעם בעל ה"תולדות" על כך, קרע את כתב-הרבנות וכתב תחתיו הסכם חדש, בו רשם ששכרו החודשי יהיה על סך חמשה זהובים.

בשנות כהונתו ברבנות סדילקאב, הרבה לבקר מדי פעם ולשהות בעיר הולדתו, מעזיבוז. בספרו "דגל מחנה אפרים" הוא מביא סיפור שהיה לו בעת ביקורו במעזיבוז, ביום ששי פרשת חקת שנת תק"מ, וזה לשונו: "ראיתי בחלום את אא"ז זללה"ה, ונתן לי מלא יד מעות, והיה בתוכם רבע רובל כמה וחצי רובל ומעות לבן ומעות ישן ומעות נחושת, כמו גילדין הישינים, ולאחי ברוך לעב לקח מזה גם כן ערך ב' ג' ישינים, וזה היה בנסיעותינו דרך ק"ק מעזובז כך ראיתי בחלום אור ליום ו' חקת התורה תק"ם לפ"ק".

בשנת תקמ"ח, הוכרח בעל ה"דגל" לעזוב את הרבנות בעיר סדילקאב. הוא שב לעיר הולדתו, מעזיבוז, שם קבע מקום לתפילתו בבית מדרשו של זקינו הבעש"ט, אם כי מעולם לא התנהג בשררה וגינוני אדמו"רות, אלא התנהג בפשטות ובהצנע לכת.

שתים עשרה שנה התגורר בעל ה"דגל" במעזיבוז, שם הפיץ תורה וקדושה לשומעי לקחו ולתלמידיו הקדושים שהסתופפו בצלו והתעלו מנועם עבודתו ותורתו הקדושה. כך עד פטירתו, כשהוא צעיר לימים, בן חמישים ושתים שנה, ביום י"ז אייר תק"ס. הוא נטמן בבית העלמין במעזיבוז, למרגלות קבר זקנו הבעש"ט. כיום נמצא ציונו הקדוש בתוך האוהל שנבנה על קברו של הבעש"ט.

סגולה לבנים טובים

סיפר לי הרה"ח ר' שמחה לעפקאוויטש נ"י, שכשנסע הרה"ק ה"דמשק אליעזר" זצ"ל מעיר טעמעשוואר זצ"ל נתן לו לעצט געלט, ספה"ק דגל מחנה אפרים, ואמר לו אז בשם אביו הרה"ק האהבת ישראל זצ"ל, בשם זקינו הרה"ק מרוזשין זצ"ל, **שלימוד בדגל מחנה אפרים מסוגל לבנים טובים [לערנן אין דגל איז מסוגל צו גוטע קינדער].**

"שיח זקנים" ח"ה עמ' מב

הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוזש זי"ע

הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוז זצ"ל. נולד בעיר מעזיבוז, בשנת תקי"ג. לאביו הרה"ק רבי יחיאל זי"ע ולאמו הצדקת מרת אדל ע"ה - בתו של מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע.

בעודנו צעיר לימים, העיד עליו זקנו הבעש"ט הקדוש, גדולות ונצורות. למרות שבעת פטירת זקנו הבעש"ט, היה רק ילד בן שבע, כבר היה ידוע על גודל ההערכה וההערצה הרבה שרחש כלפיו זקנו הבעש"ט. הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה זצ"ל, מחבר ספר "תולדות יעקב יוסף", אמר לו פעם: "ברוכ'ל, שמעתי מזקנך, שאתה תהיה ממלא מקומו!".

הרבי ר' ברוך, שהתייתם בגיל צעיר מאביו, נשלח על ידי אמו להתחנך אצל הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זצ"ל. משהתבגר זכה להסתופף גם בצל הצדיקים הקדושים, מאורי החסידות, המגיד הגדול הרבי ר' בער ממעזריטש ורבי יעקב יוסף מפולנאה, בעל תולדות יעקב יוסף. אחרי פטירת המגיד ממעזריטש, בשנת תקל"ג, זכה לשהות גם בצל-קדשו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מוויטעבסק זצ"ל, מחבר ספר "פרי הארץ".

בשנת תקל"ח, כשהיה עדיין אברך צעיר, בן עשרים וחמש שנה, עלה מורו-ורבו, הרה"ק רבי מנחם מנדל מוויטעבסק זצ"ל, לארץ הקודש. אז התיישב הרבי ר' ברוך בעיר טולטשין, שם התחיל להנהיג עדת חסידים שהסתופפו בצלו. כפי שידוע, נהרו לשם גדולי וקדושי עליון, צדיקים נשגבים, מאורי החסידות, יחד עם המוני בית ישראל. כל אלו באו ליהנות מזיו אורו ותורתו, להתבשם מעבודתו ולהתברך מפיו הקדוש.

דרכו הקדושה והנשגבה של הרבי ר' ברוך ידועה, שהיתה, כלפי חוץ, בתקיפות יתירה ובקפדנות. התנהגות זו עוררה את רוגזם של תושבי העיר, שלא הורגלו בדרך זו, והיתה לצנינים בעיניהם. הם היו מתנכלים לו, מונעים אותו מעבודתו הקדושה ונוהגים בו בפחיתות כבוד, מה שגרם מורת-רוח רבה לצדיק ולחסידים. במכתב שכתב

הרבי ר' ברוך באותה תקופה, אל רבו, רבי מנחם מנדל מוויטעבסק, תיאר לו את גודל הטרדות שיש לו בגין המחלוקת נגדו.

כאשר הוגדשה הסאה והרבי ר' ברוך הרגיש שאינו יכול להמשיך באופן זה, עזב את טולטשין ושב לעיר מולדתו, מעזיבוז. כשקבע הרבי ר' ברוך את משכנו במעזיבוז, דרש על עצמו, בדרך צחות, את הפסוק, זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתיה, צידה ברך אברך אביוניה אשביע לחם. וכה אמר:

"זאת מנוחתי עדי עד", העיר מעזיבוז הוא מקומי לעולם, "פה אשב כי אויתיה", כי כאן הוא המקום שהתפללו והתגוררו 'אבות' הקדושים. ממשיך הפסוק בשאלה, "צדה ברך", מאין יקח 'ברוך' צדה ופרנסה. משיב הפסוק, "אברך אביוניה", שברוך יברך את היהודים עם פרנסה ושפע, וממילא "אשביע לחם", שגם לי יהיה פרנסה...

אין עוד חולקים על הבעש"ט...

הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זצ"ל, היה רגיל לספר כל שנה, בליל שמיני-עצרת, את המעשה הבא:

פעם נסע הרבי ר' ברוך מעיר אחת, בדרכו חזרה לביתו במעזיבוז. עמו על העגלה היה גם החסיד המפורסם, רבי לייב לעטיטשיווער זצ"ל. כשהיו במרחק של כארבעה ק"מ ממעזיבוז, שאל הרבי ר' ברוך את רבי לייב: "אגידה נא לי, האם יש עוד אנשים שמתנגדים אלי? האם נמצא במעזיבוז אדם שמדבר עלי סרה?". השיב רבי לייב: "במעזיבוז ישנם אנשים שעוד מדברים על זקנכם, הבעש"ט הקדוש".

כעבור זמן קצר נזקק רבי לייב לרדת לכמה רגעים מן העגלה. כשהתרחק מעט, צוה הרבי ר' ברוך על הבעל-עגלה, שימשיך תיכף בנסיעתו למעזיבוז ולהשאיר את רבי לייב לבדו, על אם-הדרך. העגלון מילא את בקשתו ויצא מיד לדרכו.

משעשע רבי לייב למקום וראה שהעגלה איננה, התחיל, בלית ברירה, ללכת ברגליו עד מעזיבוז. הדרך לא היתה קרובה, השעה כבר היתה מאוחרת מאד ובנוסף לזה החל גם גשם חזק לרדת על הארץ, עד שרבי לייב הרגיש שאינו יכול להמשיך בהילוכו. כשראה מרחוק בית שאור בוקע ממנה, מיהר לגשת לשם ולדפוק על שעריה. בעל-הבית שפתח לו את הדלת, היה יהודי זקן, שהכניסו לביתו וכבדו במאכל ומשתה.

הזקן-המארח התחיל לשוחח עם רבי לייב ובתוך הדברים סיפר לו, שלפני הרבה שנים, כשהיה צעיר-לימים, היה ממתנגדי הבעש"ט ורק משום מעשה שהיה, בו ראה את עוצם גדולתו וקדושתו של הבעש"ט, חדל מהתנגדותו והפך לבבו להיות חסיד

נלהב ומקושר אליו. כך, משך זמן רב, המשיך הזקן לספר ולתאר את רוממות גדולתו וצדקותו של הבעש"ט הקדוש.

למחרת, משהאיר היום, קם רבי לייב ופנה לשוב למעזיבוז. כשהגיע למחוז-חפצו, פנה לביתו של הרבי ר' ברוך, אשר מיד כשהבחין בו, אמר: "נו, מה תאמר עכשיו? האם ישנם עוד במעזיבוז אנשים שידברו על זקני הבעש"ט הקדוש?"...

מסירות-נפש עבור כלל-ישראל

בשנות מגוריו במעזיבוז, התפרסם הרבי ר' ברוך כצדיק הדור ופועל ישועות בקרב הארץ. כל הצדיקים הגיעו להסתופף בצל קדושתו וישבו לפניו בהכנעה ובהתבטלות, בתוך מקהלות רבבות עמך בית ישראל שהגיעו לשחר פניו, ללמוד תורה ועבודת ה' ולזכות לכל ברכאין דלעילא ותתא.

הרבי ר' ברוך התגורר, כאמור, שתים עשרה שנה במעזיבוז, עד יום הסתלקותו לבית-עולמו. על פטירתו מסופר מעשה-פלא:

הרה"ק רבי יוסף מיאמפאלע זצ"ל, מחותנו של הרבי ר' ברוך, היה רגיל לבוא לשבות אצלו במעזיבוז, בכל שנה, שתי שבתות, בפרשת בחקתי ובפרשת תבא - אלו שתי הפרשיות שקוראים בהם את פרשת התוכחה.

בשנת תקע"א, בפרשת תבא, כשהגיע רבי יוסף, כדרכו תמיד, למעזיבוז, ונתן שלום למחותנו, הרבי ר' ברוך, אמר לו, שהוא רוצה לדבר עמו דבר-סתר. שתי הצדיקים יצאו יחדיו לעבר היער שמחוץ לעיר, שם דברו ביניהם.

בנו של רבי יוסף, הרה"ק רבי יצחק, חתנו של הרבי ר' ברוך, שהבין שאביו וחתנו עסוקים כעת בדברים העומדים ברומו של עולם, הלך אחריהם אל תוך היער. לגודל חרדתו, שמע את חותנו, הרבי ר' ברוך, אומר לאביו, רבי יוסף, שיש בשמים גזירה חמורה על כלל ישראל, והוא חפץ, ששניהם ימסרו נפשם להיות כפרה עבור הכלל, כי על ידי מיתתם תתבטל הגזירה הקשה.

מאוחר יותר ראו את גדולתם של שני הצדיקים, שמסרו נפשם עבור כלל ישראל והסתלקו לבית-עולמם בחודשים הבאים, בתחילת שנת תקע"ב. הרבי ר' ברוך נחלה בחודש חשוון, הסתלק ביום ח"י כסלו ומנוחתו במעזיבוז, ורבי יוסף מיאמפאלע הסתלק ביום כ"ד שבט, באותה שנה.

וההחזירנו בתשובה שלימה

סיפר לי הרה"ג החסיד רבי אברהם יעקב יוסף ז"ל, בן הרב הצדיק בעל "רביד הזהב" ז"ל אב"ד יאשינצא ומנוחתו כבוד בארץ הקודש ת"ו, שבעת שנתפרסם הרבי ר' ברוך ז"ל שלח אליו הרה"ק מבארדיטשוב בעל "קדושת לוי" זצ"ל, שני אנשים בעלי צורה לנסותו בשלשה דברים. **א. אם לומד הלכה ותוספות. ב. אם שונא בצע הוא. ג. אם הוא יודע מחשבות.**

האנשים שבתו אצלו בשבת קודש, והתבוננו על כל דרכיו ומעשיו, ולא ראו מאומה משלשה הדברים הנ"ל. ביום הראשון בבוקר באו לקבל ממנו ברכת פרידה. אמר להם הרבי ר' ברוך, שימתינו עד לאחר התפלה ויסעדו עמו סעודה לפני שיצאו מכאן. אחר התפלה נכנסו אצלו. אמר להם שיחכו עוד מעט, כי מנהגו ללמוד דף גמרא ותוספות טרם שילך לסעוד. אחר שלמד שיעורו, אמר להם שעתה הולך הוא ליטול ידיו לסעודה, וגם הם יטלו ידיהם. כאשר נטל ידיו ובקש שישיטו לו את המטפחת לנגב ידיו, השליך את המטפחת ואמר כי "**ריח רע של כסף מריח בו**", **ולא נגב ידיו בו** (**כי באמת היה צרור בו כסף**).

בשעת הסעודה עלתה מחשבה זרה במוחו של אחד מהשליחים הנ"ל והיה מתמרמר במחשבתו, היתכן שעל שלחנו של הרבי ר' ברוך יהרהר בדברים כאלה, ותוך כדי מחשבה זו עלתה לפניו מחשבה של התנצלות, הלא גם בשעת תפלת שמונה עשרה תעבור לפעמים איזו מחשבה זרה... בחשבו התנצלות זו פתח הרבי ר' ברוך ואמר: "**לא כן הדבר, לפני ה' יתברך אם תעבור מחשבה זרה, הלא הקב"ה אין לו מרה, ולכן הוא מוחל וסולח מיד, אבל 'ברוך' יש לו מרה, ולא יסלח על קלות ראש כל דהו...**"

השתוממו האנשים למראה עיניהם, איך שמצאו בו שלשה דברים הנ"ל. נגשו לקבל ממנו ברכת פרידה, ושבו אל הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל בתשובה שלימה.

"משרתיו אש לוהט" ח"א עמ' צח

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע

מחבר ספר הקדוש "אוהב ישראל"

אלה תולדות:

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע נולד בשנת תק"ח לאביו הג"ר שמואל בעיר ז'מיגראד, ונקרא שמו בישראל "אברהם יהושע העשיל" ע"ש סביו הגדול הרבי ר' העשיל זי"ע.

פעם התארחו אצלו הרה"ק מבארדיטשוב והרה"ק רבי משה לייב מסאסוב והם הביאו אותו להרבי ר' אלימלך מליז'ענסק ונעשה תלמידו המובהק. רבו הק' העיד עליו כי כשמו כן הוא, **שיש בו מידת החסד כ"אברהם" אבינו, וצורתו כ"יהושע" בן נון. וחריפותו כזקינו הרב ר' "העשיל".**

רבנו נחשב לאחד מבין ארבעת הגדולים שבתלמידי הרבי ר' אלימלך אשר קיבלו את מורשתו הרוחנית: החוזה מלובלין קיבל את כח הראיה, המגיד מקאזניץ את כח הלב, הרבי ר' מנדל'ע מרימנוב את הנשמה שבמוח, והרב מאפטא כח הפה.

רבנותו הראשונה היתה ב'קאלבסוב', שם נתקבל כרב בשנת תק"מ בערך, בה גם החל להנהיג את עדת חסידיו עם הסתלקות רבו בתקמ"ו. בתק"ס עבר לכהן פאר ב"אפטא", בשנת תקס"ח עבר לרבנות ב'יאסי'. אך הבטיח לתושבי אפטא כי שמם יקרא עליו לדורות. לאחר ד' שנים עבר משם למעזיבוז, וכפי שדרשו דורשי רשימות: ד' מלכותיה "קאים", ר"ת קאלבסוב, אפטא, יאסי, מעזיבוז, אותם ד' קהילות בהן ישב רבנו ועל ידו נתפרסם שם מלכותו יתברך שמו.

הרה"ק מאפטא זי"ע האריך ימים ונחשב זקן צדיקי דורו. מסופר שכאשר נתקבל לרבנות במעזיבוז שמע ששים ושמחים על קבלתו, אך חוששים על כל שהוא בא בימים, ואמר להם **שהוא ערב על שנים עשר שנים, וכך הוה.**

יום לפני הסתלקותו התהלך בביתו **ונפרד מכל כלי הבית, ונישק כל ספר וספר שבארון הספרים ונפרד מתלמידיו.** למחרתו ביום ה' ניסן תקפ"ה עלתה נשמתו לגנזי מרומים ומנו"כ במעזיבוז.

רוח-הקודש גלויה

בשלהי חודש אדר, שנת תקע"ד, שנתיים אחרי הסתלקותו של הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוז זצ"ל, הגיע הצדיק המפורסם, הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל

מאפטא זצ"ל, מחבר הספר הקדוש "אוהב ישראל", להתיישב במעזיבוז ולהנהיג בה את עדת חסידיו.

מעשה-פלא מסופר על סיבת בואו להתגורר במעזיבוז:

הרה"ק מאפטא התגורר אז בעיר יאס, שהיתה עיירת-מרפא. אנשים רבים היו מגיעים לשם מכל רחבי תבל, לצורכי רפואה, חיזוק-הגוף וחילוץ-עצמות, ביניהם הרבה רבנים וגדולי תורה. באחד השנים, בחודש ניסן, הגיע לשם הרה"ק רבי יעקב'קע מיארטשוב זצ"ל, אחיו של הרה"ק רבי שלום מבעלזא זצ"ל ומתלמידיו של הרבי ר' ברוך ממעזיבוז.

כשראה הרה"ק מאפטא את רבי יעקב'קע והכיר בו שהוא אדם גדול ומורם, שאל אותו, מי הוא. השיב רבי יעקב'קע, שהוא אחיו של רבי שלום, רבה של בעלזא. לא נחה דעתו של הרה"ק מאפטא ושאלו שוב, מי הוא. ענה רבי יעקב'קע, שהוא תלמיד של הרבי ר' ברוך ממעזיבוז. כששמע זאת הרה"ק מאפטא, שמח מאד לקראתו, כבדו ביותר ואף הזמינו לסעוד אצלו בליל הסדר.

בליל התקדש החג, אחרי עריכת הסדר, יצא הרה"ק מאפטא עם רבי יעקב'קע לרחוב העיר. באמצע הילוכם, אמר הרה"ק מאפטא, שברגע זה אומר הרבי ר' ברוך את הפיסקא "שפוך חמתך". רבי יעקב'קע השתומם לשמוע את הדברים, כי איך יכול רבה של יאס לדעת מה קורה ברגע זה במעזיבוז. הוא הביט בשעונו וחקק את השעה בזכרונו.

אחרי החג, כשרבי יעקב'קע נסע אל רבו, הרבי ר' ברוך במעזיבוז, סיפר לו את כל מה ששמע וראה אצל רבה של יאס, כשהוא מדגיש את מה שאמר לו בליל פסח, שברגע זה אומר רבו את "שפוך חמתך". שאל אותו הרבי ר' ברוך, מה היתה השעה אז, ורבי יעקב'קע ציין את השעה המדויקת. כששמע הרבי ר' ברוך את הדברים, אישר שאכן בדיוק ברגע זה אמר את "שפוך חמתך".

הדבר היה לפלא אצל הרבי ר' ברוך, שבעיר יאס שוכן צדיק כזה, עם ראיה-רוחנית ברורה ועצומה כזו, שיכול לראות דברים מדויקים ומופלאים. הוא אמר לרבי יעקב'קע, שישוב מיד ליאס ויביא לפניו את הצדיק שמתגורר שם, אשר רוח אלקים מפעמת בקרבו, כי הוא מאד חפץ להכירו.

רבי יעקב'קע קיים את בקשת רבו ונסע שוב ליאס, למסור להרה"ק מאפטא את הדברים. הרה"ק מאפטא הסכים לכך וחזר יחד עם רבי יעקב'קע למעזיבוז. הרבי ר' ברוך קבלו בכבוד גדול ובסבר פנים יפות, הראה לו חיבה יתירה ורגשות-אהבה בלי גבול ולא חדל להביע את הערכתו אליו.

שני הצדיקים, המאורות הגדולים, התחילו לשוחח יחדיו, כשבתוך הדברים סיפר הרה"ק מאפטא כמה גוזמאות - כידוע דרכו בקודש - משמחת נישואי בנו, הרה"ק רבי יצחק מאיר מזינקוב. הוא סיפר, שבחתונה השתתפו רבבות אנשים, עד שמקליפות הביצים והבצלים שהכינו לאורחים, עשו סכר לשתי נהרות. כן הוסיף לספר עוד גוזמאות, כשהרבי ר' ברוך מאזין ומקשיב לדבריו, בחיבה ובאהבה יתירה.

כשעזב הרה"ק מאפטא את הבית, אמר הרבי ר' ברוך לבני-ביתו: "מעולם לא ראיתי ולא שמעתי אדם שמדבר בלשון-זהב כזו, כמו של רבה של יאס".

אחרי תקופה קצרה נפרדו הצדיקים זה מזה, כשהם מפטירים דברי ברכה אחד על השני. הרבי ר' ברוך הוסיף לומר להרה"ק מאפטא: "גם אתם אינכם עדיין בתכלית השלמות"... השיב לו הרה"ק: "חסדי ה' כי לא תמנו... האם תמנו לגווע? אין לנו מה לעשות בעולם-הזה!". כששמע הרבי ר' ברוך את דבריו, אמר: "כפי הנראה, הוא יגיע בשנה זו למעזיבוז"...

ואכן, בחורף הבא, מיד אחרי הסתלקותו של הרבי ר' ברוך לבית-עולמו, נסע רבי יעקב'קע ליאס, להזמין את הרה"ק מאפטא לכהן פאר ברבנות העיר מעזיבוז. הוא נענה להזמנתו ונסע עמו למעזיבוז, שם מסר לו רבי יעקב'קע כתב רבנות, בהסכמת הרבה מתושבי העיר.

ה' מלכותיה קאי"ם

כשהגיע הרה"ק מאפטא להתגורר במעזיבוז ולשמש בה בהנהגה, באו כמה מבני העיר בטענה, שהיות והרב החדש הוא אדם זקן, אין הם חפצים להכתירו, כי הם מעונינים ברב ומנהיג צעיר לימים, למען יאריך ימים על ממלכתו ויוכל להנהיגם הרבה שנים. כששמע הרה"ק מאפטא את טענותיהם, הבטיח להם, שהוא ינהיג במעזיבוז, כאותם מספר שנים שהנהיגו אלו שהיו כאן לפניו!

כך היה, כמובן. כי הבעש"ט התגורר במעזיבוז שתים עשרה שנה. נכדו, בעל ה"דגל", התגורר במעזיבוז שתים עשרה שנה. אחיו הרבי ר' ברוך, התגורר שם שתים עשרה שנה, וכך הרה"ק מאפטא הנהיג את עדתו במעזיבוז, משך שתים עשרה שנה! ויהי הדבר לפלא.

זקני החסידים מצאו רמז להתיישבותו של הרה"ק מאפטא בעיר מעזיבוז, אחרי שכבר כיהן ברבנות, בערים: קאלבסוב, אפטא ויאס. הם דרשו זאת בדברי התרגום על הפסוק, ה' ימלוך לעולם ועד - "ה' מלכותיה קאים". בתיבת קאי"ם רמוזים ארבעת

הערים, בהם ישב הרה"ק מאפטא: ק'אלבסוב, א'פטא, י'אס, מ'עזיבוז. לומר לך, שבכוחו של הרה"ק מאפטא התפרסם שמו של מלך מלכי המלכים.

התבטאות-מיוחדת נוספת נשמעה מפי הרה"ק מאפטא בעצמו אודות מקומות רבנותו, וכה אמר: "אפטא - היא רצועה מארץ ישראל; יאס - ראשי תיבות, ס'וף א'רץ י'שראל; מעזיבוז - יש בה קדושת ארץ ישראל ממש, אותה המשיך לשם רבינו הבעש"ט הקדוש".

במעזיבוז הקים הרה"ק מאפטא את בית המדרש, שנקרא "דער אפטער רב'ס קלויז". אלפי חסידים ואנשי מעשה, ועל צבאם, צדיקי הדור וקדושיה, הגיעו למעזיבוז, להסתופף בצל קדושתו. הוא נחשב בזמנו לזקן צדיקי הדור.

כאמור, הרה"ק מאפטא התגורר במעזיבוז שתים עשרה שנה, עד יום ה' ניסן, שנת תקפ"ה, אז עלתה נשמתו הטהורה למרומים. נטמן בבית-החיים הישן במעזיבוז, לשמאלו של הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוז זצ"ל, לרגליו של רבינו הבעש"ט הקדוש.

תארים לא נכתבו על מצבתו, על פי בקשתו ואזהרתו. רק זאת נחרט על המצבה:

פ"נ, הרב אדמו"ר, אוהב ישראל, מ"ה אברהם יהושע העשיל, מק' אפטא, בהרב החסיד ועניו, שלשלת היוחסין, מ' שמואל ז"ל, נפ' ה' ניסן תקפ"ה, ולעת זקנותו תקע אהלו של תורה פ"ק מעזיבוז, ולא דומי' תהל' ובמקום גדולתו שם ענותנותו, אשר יצוה את בניו שלא לכתוב על מצבתו שבחות, ת.נ.צ.ב.ה., [ינוח] ויעמוד לקץ הימים לגורלו.

פלא הדבר, שלמרות כל המלחמות שנערכו במעזיבוז, לא נחרבה מצבתו לעולם, אלא נשארה קיימת ועומדת במקומה עד היום, בלי שידי הזדים, הקומוניסטים והגרמנים ימ"ש, ישלטו בה.

זה אל זה יעריצו:

עם רבוה"ק לבית קאסוב

גודל קדושתו

רבה"ק ה"תורת חיים" סיפר שפ"א היה אצל הרה"ק מאפטא ולא היה לו השגה בו, ופעם אחרת היה אצלו, כשהרה"ק היה בדרך ושבת באיזה ישוב, בערש"ק ברכו הרה"ק לשלום והזמינו ל"טועמיה" (טעימת מאכלי ש"ק) אח"כ הסביר לו בנו הרי"מ מז'ינקוב, כי בד"כ אין לזולת רשות להכנס לחדר אביו, לבד מהמזומן מאביו הק' ל"טועמיה" שהוא

נכנס יחידי לחדרו. כמו"כ המזומן ל"טועמיה" מכובד ג"כ בהגשת גביע הקידוש על כפו בליל ש"ק.

והנה, בליל שב"ק עמד רבינו מוכן למלא תפקידו, ולאחר הזמירות הושיט הרה"ק את כפו לקבל את הכוס. לפתע נכנס משמשו והודיעו, כי הפריץ והפריצה של העיר עם בניהם ובנותיהם הגיעו לשוחח עמו באיזה ענין, וא"א לדחותם. הרה"ק הורה שיכניסו אותם, ומיד הביאו ספסל ארוך, וכל המשפחה התיישבה מול הרה"ק אשר דיבר איתם בפלונית לאחר שיחה ארוכה קבלו ברכת פרידה ויצאו לדרכם. רבינו הבין, כי לאחר שיחה כזו ילך הרה"ק למקוה ויתחיל מחדש את הכנותיו לקידוש, אבל להפתעתו, תיכף הושיט הרבי מאפטא את ידו לקבל הכוס, והחל לקדש. העיר רבינו: **"והיה הקידוש ממש כעין קריעת שמים וארץ"! - וסיים רבינו "אזי השגתי אותו".**

עוד אמר, כי מכל מה שראה שם, בעיקר עורר אצלו התפעלות שכל העת שהצדיק ישב עם הללו לא הסיח דעתו מהכנותיו לקידוש, ויכול היה לקדש מיד לאחר שהללו עזבו את המקום.

"נזר החיים" כתבי ר' בערל הערש בריטוויץ ז"ל

שופטים ושוטרים

שמעתי מפי הרה"ק מוה"ר רבי יהושע העשיל מאפטא זצוק"ל זי"ע שאמר על הפסוק (דברים טז, יח) "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך" שתתן שופטים על השערים הנ"ל (שבע שערים שיש באדם, שתי אוזנים, שתי עינים, פה, חוטם, וברית המעור) ואז "ישפטו את העם" הם שאר האיברים "משפט צדק" ודברי פי חכם יתן.

"תורת חיים" יתרו

עושה שלום במרומיו

פ"א בא הרה"ק מאפטא זצ"ל לשחר פני מחותנו הרה"ק רבי יצחק מראדוויל בנדבורנא, (כידוע, שהיה אז מחלוקת גדולה בין חסידי קאסוב לחסידי ראדוויל על אודות השוחטים בנדבורנא אשר סרבו לקבל עליהם מרותו של רבינו ואת הקפדתו בעניני השחיטה.) נסע רבה"ק ה"אהבת שלום" יחד עם עם בנו הרה"ק ה"תורת חיים" לעיר זאבלטוב הנמצאת על אם הדרך להפגש יחד עם הרה"ק מאפטא על מנת שיעשה פשרה בינהם.

"אבן שתיה"

בשבח רבינו ה"תורת חיים"

באחד הימים אשר הי סמוך על שולחן לותנו, נסע מרן רבה"ק בעל ה"תורת חיים" אל הרה"ק מאפטא זצ"ל, אשר הראה בפניו חביבות רבה וכבדו מאוד, הוא התבטא ואמר לבנו הרה"ק ר' יצחק מאיר מז'ינקוב "בני! ראה נא צדיק בן צדיק, מלך בן מלך, האיך תוארו!" וכן כאשר סעדו יחד סעודת הערב, כפל הרה"ק את הדברים.

"אבן שתיה"

אפטא בבחינת מלכות

מרן רבה"ק בעל ה"אהבת שלום" סיפר ר' חיימ'ל שלנו היה ב"לובלין" ולא הרכין ראשו, וב"אפטא" היתה לו הכנעה - והסביר - כי אנחנו בבחינת מלכות ולובלין בבחינת נביא, ומלך אינו מכניע עצמו בפני נביא, אבל אפטא גם כן בבחינת מלכות - ומלך בפני מלך נכנע לפעמים.

"אבן שתיה"

עיקר התיקון ע"י שירות ותשבחות

איתא בספר "אוהב ישראל" לפרש הכתוב "צידונים יקראו לחרמון שרין והאמרי יקראו לו שניר". כי "צידונים" הם הרשעים שהם פורשים מצודה על כל החיים ללכוד אותם ברשות היצה"ר, והם "יקראו לחרמון" שרוצים להחריב ולהרחיב אנשים שיהיה "שרין" שהוא ר"ת ש'מאל ר'ם י'מין נ'וסף ח'ו. אבל "האמורי" שהם הצדיקים המשבחים ומפארים להשי"ת מלשון את ה' האמרת היום, "יקראו לו שניר" שהוא ר"ת ש'מאל נ'וסף י'מים ר'וממה, יע"ש.

ואפ"ל ע"פ דרכו כי "צידונים" נקראים הרוצים לצוד נפשות מישראל, "יקראו לחרמון שרין" כי שרין ג'מ' תיקן, פי' שאומרים שעיקר התיקון הוא להיות מחרים ומחריב גופו, וכוונתם הוא שלא יהיה להם כח לעסוק בתורה ומצוות ואז יהיה ח"ו "שרין" שמאל רם ימין נוסף, אבל ה"אמורי" שהם הצדיקים שאומרים שירות ותשבחות ובוער בלבם אהבת הקב"ה "יקראו לו שניר" פי' שקוראים לו דייקא היינו להאמורי שרומז לאמירת שירות ותשבחות ולימוד התוה"ק לזה יקראו שניר שבגימ' תיקן, שזהו עיקר התיקון, וע"ז שמאל נופל ימין רוממה.

"צמח צדיק" דברים

הרה"ק רבי יוסף משה ממעזיבוז זצ"ל

בנו השני של הרה"ק מאפטא זי"ע, רבי יוסף משה, ירש את דירת-מגורי אביו ואת הקלויז שהקים, שם התפלל והנהיג את עדת החסידים.

תושבי מעזיבוז, שעוד הסתופפו בצל אביו, הרה"ק מאפטא, נהגו כבוד גדול ברבי יוסף משה, תמכו בו והחשיבו אותו לאיש צדיק ומורם מעם.

הוא נהג לצאת בימי ראש-חודש, למסע על הכפרים והעיירות שהיו תחת חסותו של אביו, שם ערך סעודות-ראש-חודש, בהשתתפות אנשים רבים מכל הגלילות, שהגיעו להסב סביב שולחנו הטהור.

רבי יוסף משה היה מקורב מאד אל הרה"ק רבי ישראל מרוזין זצ"ל, אליו היה נוסע. אצל חסידי רוזין ידוע סיפור שהיה ביניהם, שהרה"ק מרוזין הציל את רבי יוסף משה, ברוח קדשו, מדבר צרה.

ביום ט"ו מרחשון, שנת תרי"ב, נפטר רבי יוסף משה לבית-עולמו ונטמן סמוך לציון אביו הקדוש. ידוע, שכמה שנים קודם הסתלקותו, תיקן רבי יוסף משה וחנך את בית-החיים החדש של מעזיבוז, אלא שהוא הביע רצונו בפני מקורביו, להיקבר בבית-החיים הישן, סמוך לאביו. תושבי העיר מילאו את צוואתו והטמנוהו על-יד ציון אביו, למרות הקשיים שהשלטונות הערימו על כך. בזמננו, אין מקום קברו ידוע.

הרה"ק רבי משולם זוסיא ממעזיבוז זצ"ל

היחיד מנכדי רבי יצחק מאיר מזינקוב, שזכה להיטמן בבית-החיים הישן במעזיבוז, הוא הרה"ק רבי משולם זוסיא, בן הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל ממעזיבוז זצ"ל, בנו של הרה"ק רבי משולם זוסיא מזינקוב, בן הרה"ק רבי יצחק מאיר מזינקוב, בנו הגדול של הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא - הוא ירש את הקלויז הישן, שהקים זקנו הרה"ק מאפטא. הוא הנהיג את בית-המדרש עד שנת תר"פ, אז התקיימו פרעות ברוסיא והוא נפגע קשה ממכות שהפורעים הכו בו. הוא לא קם ממטת חוליו עד שהשיב את נשמתו הטהורה ליוצרה, ביום י' אדר , שנת תר"פ, הי"ד.

בשפתי
צדיקים

בעל שם טוב

פרשת בחקותי:

בשם הבעל שם טוב זלה"ה, דהקשה מאי טעם אין מזכירין כי אם זכות שלשה אבות שהם אברהם יצחק ויעקב ולמה אין מזכירין זכות ראובן זכות שמעון וכו', זכות חנוך ופלוא, אף על פי שהיו גם כן צדיקים גמורים, עוד קשה דמצינו בזוהר הקדוש קצת תנאים שבאו נשמתם אחר פטירתם ללמוד רזי תורה עם רבי שמעון בן יוחאי וחברייא כגון רב המנונא סבא ובנו וכו', וקצת תנאים כיון שמתו לא ראינו שוב שהיו באים לא הם ולא נשמתם, ופירש הבעל שם טוב זלה"ה כך שאותו צדיק שבחייו היה עבודתו ותפלתו תמיד עבור על הדור, אז אפילו אחר פטירתו מחזיק במדותיו, ובא לתקן הדור על ידי שילמוד להם תורה וכו', וכמו שאמרו ז"ל בזוהר הקדוש (בתיקוני הזוהר תיקון ס"ט) משה רבינו עליו השלום אתפשטותיה עד כמה דרין וכו', בכל חכם וצדיק, מפני שכמו שבחייו היה מוסר נפשו עבור כל ישראל, כמאמרו (בפ' תשא) אם תשא חטאתם ואם אין וגו', כן אחר פטירתו בא לתקן כל חכם וצדיק, ועל ידו מתתקן כל הדור, וכן האבות שפעולתם ועבודתם היה לתקן עד סוף כל הדורות, כמאמר רבותינו ז"ל (במדרש רבה פ' בחקותי פל" סי' ג') אלמלי אכלו וקבלו האבות שכרם בעולם הזה וכו', על כן נזכר זכותם עד סוף כל הדורות, מה שאין כן שאר

צדיקים שלא היה פעולתם ועבודתם אלא לתקן את עצמם, על כן לא נזכר זכותם, וגם אין נשמתם באה ללמד תורה עם שאר צדיקים כדי לתקן הדור: (אור הגנוז לצדיקים כת"י פ' תצא ע"ש באורך).

פרשת במדבר:

במדרש רבה (פרשה ג' סי' א') הקרב את מטה לוי, הדא הוא דכתיב (תהלים צ"ב) צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה כו', כי הנה יש ג) שני מיני צדיקים, ושניהם צדיקים גמורים, אך החילוק ביניהם, האחד הוא תמיד בדביקות השם יתברך, ועושה עבודתו המוטלת עליו, והוא צדיק רק לעצמו ולא לזולתו, כלומר שאינו משפיע מצדקתו לאחרים, וזהו הנמשל לארז שאמרו רבותינו ז"ל (שם במדרש) שאינו עושה פירות, שהוא צדיק רק בפני עצמו, ואינו עושה פירות שיחזיר אחרים למוטב ויפרו וירבו צדיקים בעולם, זה אינו עושה, אלא לעצמו ישגה ומרבה שכרו, אבל הצדיק השני הוא נמשל לתמר העושה פירות, וזהו כתמר יפרח, כלומר שהוא מוציא יקר מזולל, ומפריח ומרבה הטוב בעולם, והו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות דל"ד ע"ב) במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים וכו', ר"ל שזה הצדיק הב' הנזכר הוא הנקרא בעל תשובה, פירוש, שהוא בעל ואדון אל התשובה, כי הוא החזירם למוטב ורבים השיב מעון, וגרם תשובה בעולם, שכרו כפולה ומכופלת הרבה יותר מצדיק הראשון הנ"ל, אף שגם הוא צדיק גמור: (צוואת הריב"ש דט"ו ע"ב, רמזי תהלים שבס"ס אור תורה).

פרשת תשא:

דרשו חכמינו ז"ל (ביצה דט"ז ע"א) וינפש כיון ששבת וי אבדה נפש, וקשה דזה אין מקומו לכתוב בשבת ... ובשם הבעש"ט כתבו כי נכתב זה בשבת, שעל ידי שיודעין זה בשבת כי בחול ניטל זה, משמרין יותר יום שבת, שלא לילך בטל בעת מצוא הנשמה יתירה המסייעת לעבודתו ית"ש:

הרה"ק רבי זאב קיצעס זי"ע:

ותשקמו בדמעות שליש (תהלים פ, ו). אמחז"ל (שוח"ט פ) בשכר ג' דמעות שהוריד עשו נשתעבדו בישראל, וק' הלא כמה דמעות בוכין ישראל ואיך לא מכריע נגד דמעות הנ"ל, ותי' דאותן דמעות גופא הן דמעות של עשו דהיינו שאינם לשם שמים או לפנים וכיוצא או לבחי' עוה"ז ודו"ק.

הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוזש זי"ע

אור הגנוז:

יהי חסדך ד' עלינו כאשר יחלנו לך. לכאורה תמוה דהא אין אנו מיחלים כראוי, אלא הפי' יהי חסדך ד' עלינו, רבש"ע יהי נא עלינו החסד שלך, הגם שאין אנו ראויים, ואין אנו עובדים אותך כראוי, אעפ"כ יהי עלינו חסדך כאשר יחלנו לך, הגם שאין אנו רואים ממך ניסים נגלים כעת, ואין לנו נביא וחוזה, ואעפ"כ אנו מיחלים לך, כן יהי חסדך עלינו.

דגל מחנה אפרים

פ' בחקותי:

ואכלתם לחמכם לשובע. כבר נוחו קמאי דקמאי למה לא הזכיר בתורה שכר מצות יעודי עולם הבא רק הזכיר יעודי עולם הזה כמו ואכלתם וגו', ויש לפרש בזה על פי ששמעתי בשם אא"ז זללה"ה על פסוק (תהלים כ"ב, כ"ז) יאכלו ענוים וישבעו דאיתא בגמרא (גיטין ע'.) אכול שליש ושתה שליש לכשתכעוס תעמוד על מילואך ונמצא מי שיש לו בחינת ענוה שבודאי לא יבא לידי כעס כי כעס הוא ענף מן הגאוה אז מותר לו לאכול לשובע והוא שאמר הכתוב יאכלו ענוים וישבעו שמותר להם לאכול עד שישבעו כי בודאי לא יבואו להכעס כלל עד כאן, וזהו גם כן (משלי י"ג, כ"ה) צדיק אוכל לשובע נפשו היינו מי שהוא צדיק בודאי הוא עניו יכול לאכול לשובע נפשו ואינו צריך לאזדהורי בנפשיה לאכול ולשתות פחות שליש כנ"ל לא כן הרשעים שהם מתגאים ונרתחים לכן (משלי י"ג, כ"ה) ובטן רשעים תחסר היינו צריך לחסור ממאכלו כנ"ל, וזה יש לומר שיעור הפסוק גם כאן והבטיחם השי"ת שיהיו כולם צדיקים ויזכו לבחינת ענוה וזהו יעודי עולם הבא שמביא לידי רוח הקודש כמאמר ר' פנחס בן יאיר וכו' (עבודה זרה כ':), וזהו ואכלתם לחמכם לשובע שתוכלו לאכול לחמכם בלי גרעון מחמת שתהיו כולכם במעלות הרמות בצדקות וענוה כנ"ל והבן:

עוד ירמוז על דרך (אבות פ"ג, משנה כ"א) אם אין קמח אין תורה וכו'. נמצא כשיש תורה יש קמח היינו פרנסה, וזה יש לפרש הרמז (פסחים ס"ח:) הכל מודים בעצרת דבעינן לכם והיינו כיון שקבלו התורה וכשיש תורה בעינן לכם כנ"ל וזהו והשיג לכם היינו פרנסה וממילא תשיגו התורה בנקל וקל להבין.

עוד יש לומר בזה על דרך הפשט ולפלא דברי רש"י שפירש על זה ואם תאמרו אם אין שלום אין כלום הריני מבטיח לכם ונתתי שלום בארץ עד כאן, ואין לו שום ביאור לכאורה וכי בשביל שהבטיח להם ואכלתם לחמיכם לשובע ושלר כל היעודים הטובים יסברו שלא יהיה שלום, ואם לפרש לפי עניות דעתי על דרך למיעוט בגמרא (ברכות כ:) על יפע ה' פניו אליך ויתן לך שלום וכי לא יפע פניו ליתרשל שהני מילתי ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקין על עצמם עד כזית עד כדילה עד כאן בגמרא, והנה מה הוא הנשיאות פנים של הקב"ה ליתרשל זהו שמשיב להם שלום כמו שכתוב (שמות ו', כ"ו) יפע ה' פניו אליך ויתן לך שלום דהמשמעות הוא שזה שיתן לך שלום הוא נשיאת פנים ומטעם הנזכר בגמרא שרואים ליתן פנים להם והנה רש"י פירש על ואכלתם לחמכם לשובע שתהיה האכילה נתברך במעיהם שיאכלו קימעא ויבואו עד כאן עיין שם, והוא שפירוש רש"י שאמר כך ושמע תאמרו אם אין שלום אין כלום והיינו כי מה שיש שלום בהם הוא מחמת נשיאת פנים של הקב"ה ליתרשל ומהו הנשיאות פנים על שמדקדקין עליהם שמברכין להקב"ה אף שאינם שבעים כנ"ל וכיון שהבטיח להם כאן שתפילו שיאכלו קימעא יתברך במעיהם ויבואו ויהיו תמיד מייבים לברך להקב"ה על מזונותיהם לכך תפסר שילא שלום יהיה שלום בהם כי אין להם על מה ליתן פנים להם לזה אמר הקב"ה אף על פי כן ונתתי שלום בארץ ודוק כי נכון הוא לפי עניות דעתי:

אוהב ישראל

לראש חודש אייר:

טעם לאמירת פרקי אבות. בין פסח לעצרת הוא. כי בימים ההלו מחויב כל איש ואיש מישרתל לטהר ע"ע בימי הספירה כמו שנטהרו ישרתל מאז מטומאת מצרים. כנודע מהזוה"ק. שבעה שבועות כענין ז' ימי הנדה הם. ולכך אומרים בהלה נק' אחל אומות העולם מי וגם המדות טובות המזכירים שם. ולכפוף ולהתפוקק מתי מעשה כן גם אני. ולשוב בתשובה שלימה לפני הש"ת. ולזאת יש במסכת זו חמשה פרקים נגד ה' שערי בינה הכוללים. וכ"א כלול מעשר הם כ' שערי בינה. עולם התשובה. וימים הללה נק' אחל אומות העולם מי וגם

הם מודים שהימים האלה הם טובים ומסוגלים לרפואה. ומ״י הוא מנין חמשים. והעיקר הוא שהימים האלה הם טובים ומסוגלים לרפואות הנפש. ויה״ר שירפאינו ה׳ ונרפא. אמן:

שיח שרפי קודש:

ויום השביעי משבח ואומר וכו׳. בעת שהי׳ הרה״ק החי׳ הרי״מ זי״ע על החתונה הגדולה באסטילא כידוע. אז אמר לו הרה״ק הר״ר אברהם יהושע העשיל זצ״ל ממעזיבוז תורה זו. כתיב בתפלת שחרית לשבת ויום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת וכו׳ לפיכך יפארו ויברכו לא׳ כל יצוריו ששום בריאה בעולם לא הי׳ בכח להתחיל לשבח ולהודות להשי״ת. עד שהיום השביעי הוא ש״ק בעצמו התחיל לשבח להשי״ת לפיכך יפארו ויברכו לא׳ כל יציריו. אחר שהש״ק בעצמו התחיל לשבח. אז אח״כ הי׳ יכולים כל היצורים להלל ולשבח להשי״ת. והבן: והוסיף החי׳ הרי״מ זי״ע בזה״ל ממאמר הזה הרגשתי מתיקות בפי שנה שלימה עכ״ל:

בארדיטשוב

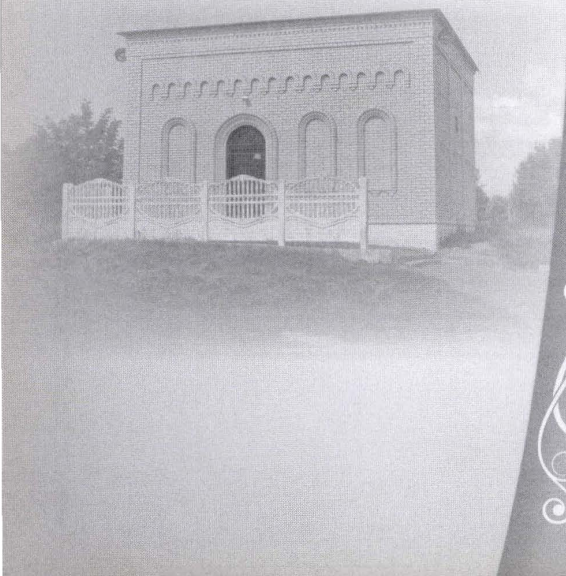

בתוכן

נפשו קשורה בנפשו

תורת אמרי חיים

ניגוני באר דיטשוב

בקרב קדושים

קורות דברי הימים
בתולדות העיר וסגולות המקום

הזכרת העיר 'בארדיטשוב'

היתה דרכו של מרן הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, שבכל יום הכיפורים לאחר התפילה, **סיפר או סיפרו לפניו מהרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, והיה אומר שלדבר מהרה"ק מבארדיטשוב הוא סגולה להמתקת הדינים עבור בני ישראל, כי כן היתה מידתו.**

בנו הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע אמר **שגם כשמזכירים שם העיר 'בארדיטשוב' לבד מתעוררת זכותו של הרה"ק מבארדיטשוב,** והביא ראיה

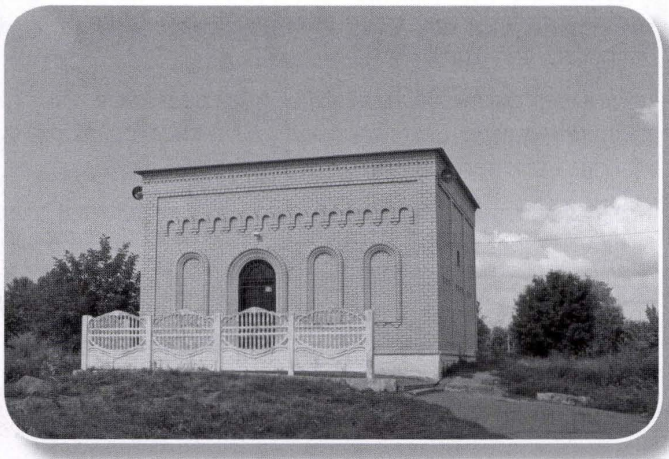

"אהל הקדוש בבארדיטשוב"

לזה מן הגמרא (יומא כח.) הרואה אמר ברקאי עד שבחברון, ופירש"י כדי להזכיר זכות אבות שבחברון. ובכתבי ר' יאשע בער (פכ"א אות טו) הביא בשם הרה"ק מרוזין שאמר פעם, **כי אין צדיק בעולם להמתקת הדינים כמו שהיה הרה"ק מבארדיטשוב.**

(עירין קדישין ח"א עמ' שלג)

אמר הסב"ק מרוזשין זי"ע, שהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע מכח עבודתו **גילה שברקיע ששמו 'מעון' אין מקבלים שם שום דבר רע רק אהבה ויראה של ישראל,** והוסיף ע"ז הרוזשינער שהבארדיטשובער התעלה כל כך עד שלא היו צריכים לומר עוד 'מעון' אלא **מספיק לומר 'בארדיטשוב'.**

(כנסת מרדכי מועדים ח"א דף פ"ה)

פעם כשהי' הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע על ציון קדשו של רבינו, אמר: מען דארף נישט דערמאנען א מעשה פון בארדיטשוב'ער רב ווייל דאס קען מען נישט פארציילן, **מען דארף נאר דערמאנען די ווארט בארדיטשוב און דאס ברענגט שוין המתקת הדינים.**

(מפי הגה"ח רבי יוסף חיים גרינוואלד שליט"א)

ציון קדשו

המון אלפי ישראל שהלכו ללוותו בפטירתו, ראו **שעמודא דנורא הולך לפני ארונו הקדוש.**

(תולדות קדושת לוי אות ק"ו)

כשנסע [בעל התניא זי"ע] מקבר רבינו בבארדיטשוב הביאו לו מים לרחוץ ידיו, והשיב אין נצרך לי מים, **קברי צדיקים אינם מטמאין.**

(בית רבי דף ס"ג ע"ב)

נפשו קשורה בנפשו:

דביקותו של רבנו הק' ה'אמרי חיים' זי"ע בסניגורן של ישראל

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א (זכר קדשו, מערכת רבינו. וכן הוא בכתבי כ"ק אדמו"ר שליט"א): כ"ק אאמו"ר זצ"ל השתוקק מעודו להשתטח על ציון הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע. באמצע מלחמת העולם הראשונה נסע דרך העיר בארדיטשוב, ורצה לרדת מה'באן' כדי להשתטח על הציון, אבל האנשים שהיו עמו על ה'באן', לא הרשו אותו לרדת, מחמת שהי' כרוך בסכנת נפשות, כיון שפרצה אז הרעוואלוציע ברוסלאנד, והיו הבאנדעס שם באיזור. ואח"כ הי' מצטער על כך, שלא הלך אז.

בשנים המאוחרות כשהי' כבר בארץ ישראל, עשה השתדלויות שונות לנסוע לרוסלאנד, כדי להשתטח על הציון בבארדיטשוב. אך למעשה לא יצאה הנסיעה לפועל, עקב האויפשטאנד של מדינת אונגארן נגד מדינת רוסלאנד, שפרצה בעת ההוא (בשנת תשט"ז).

בימי הנסיעה בשנת תשמ"ט, כשהגיעו לבארדיטשוב, אמר מרן רבינו זצ"ל: "יעצט זענען מיר געקומען אפצאלן די חוב פונעם טאטן ז"ל.

כיהודא ועוד לקרא, מסופר אודותיו ב'מאיר החיים' (ח"ה דף רס"ח): גדול מאד היה השתוקקותו של האמרי חיים זי"ע להיות על ציון רבינו, ובמשך ימי חייו עשה כמה וכמה השתדליות להוציאו אל הפועל, עד שבהזדמנות התבטא: **דאס חיות גייט מיר אויס צו זיין אויף דעם ציון.**

וכן סיפר רבי מרדכי אדלער זצ"ל (בנסיעת רבינו תשמ"ט): שמעתי מהרה"ח ר' חיים מאיר שטיין, ששמע פעם מאא"ז במוצאי יום הקדוש, כשדיבר מהשתוקקותו להיות על הציון הק', ואמר: "איך האב נאכנישט אויפגעגעבן קיין האפענונג".

כן ידוע ומפורסם קשר נפשי האמיץ והמיוחד שחש כ"ק מרן אדמו"ר בעל אמרי חיים זי"ע אל סנגורם של ישראל, הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, ובהזדמנויות רבות היה משוחח אודותיו בהתלהבות יתירה. מסופר, שפעם כששוחח רבנו ה'אמרי חיים' על הרה"ק מבארדיטשוב, נכח שם אחד הרבנים. כשהבחין אותו רב בהתלהבותו הגדולה של רבנו, נענה ואמר: "בוודאי הרבי הוא מצאצאי הרב מבארדיטשוב?" השיב לו רבנו זי"ע: ברוחניות!. ופעם כשדיבר רבנו זי"ע באריכות על הרה"ק מבארדיטשוב, הפטיר בהאי לישנא: "א ודאי, כולם אהובים, כולם ברורים, אבער איך - מיט'ן בארדיטשובער רב!" - - -

בהזדמנויות והתבטאויות שונות ביטא רבנו זי"ע את עומק הקשר הקדוש. לעיתים התבטא: "איך בין א בארדיטשובער חסיד", או בלשון קדשו: "איך האב א געפיל צום היליגער בארדיטשוב'ער רב זי"ע; איך האב דעם יוד ליב אן א גבול". "איך בין זיך מחיה ווען איך האב דעם געלעגנהייט צו שמועסן פון דעם בארדיטשוב'ער רב!". "אזא פלאם פייער, אזא היליגער לעכטיגער בארדיטשוב'ער רב. וואו האט מען דאס געזעהן אזא פלאם פייער.

פעם כשאמר אחד האברכים דבר-תורה לפני מרן זי"ע, והעיר כי מקורו טהור מהרב מבארדיטשוב, תיקן אותו מרן: "דער היליגער בארדיטשוב'ער רב! - אין אומרים סתם 'הרב מבארדיטשוב'; קדשי קדשים!".

לפני חתונת הרה"ח ר' נתן נטע בריזל הי"ו, נכנס אביו הגה"ח ר' שלמה זלמן זצ"ל (מוותיקי חסידי קארלין בירושלים) לשאול את כ"ק מרן אדמו"ר ה'אמרי חיים' זי"ע אודות קביעת זמן החתונה. ר' זלמן התכוון לקבוע לחודש תשרי, לאחר החגים, אולם שאלתו היתה אם ראוי לקבוע לימים אלו, שהרי זה סוף החודש, ואין נהוג לעשות שמחות נישואין בסוף החודש. על כך השיב לו רבינו זי"ע: "בחודש תשרי אין קפידא לעשות שמחת נישואין בסוף החודש, שהרי חודש תשרי הוא כולו רחמים!" המשיך ר' זלמן ואמר, כי חשב לקבוע ליום כ"ו בתשרי, כי ביום זה חל יומא

דהילולא של הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע. אמר לו מרן זי"ע: לדעתי תקבע ליום כ"ה בתשרי - ראשית, כי זה הוא יום קודם ונישואין ראוי להקדים. שנית - כי הוא יומא דהילולא של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע. ואיני בא למדוד מי משני הצדיקים גדול יותר, אלא מפני שיש לי רגש וקשר אל הרה"ק מבארדיטשוב. **משתוקק אני לנסוע לרוסלאנד, אני מקוה שבני [מרן רבינו זצ"ל]** (שליט"א) **מאמעריקא יצליח לסדר לי וויזע.**

בהערכה מיוחדת התייחס מרן אל צאצאי הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע. הרה"ח ר' יחזקאל יוסף הרטמן ז"ל, נשא בשנת תש"ו בגרוסווארדיין את נכדת הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע. היה זה בערב שבת, והחתונה נחוגה בשמחה גדולה בעת עריכת השולחן של כ"ק רבנו זי"ע. אגב כך התאסף שמה קהל גדול יותר מהרגיל, וכנראה שאיש-בליעל ניצל את ההזדמנות וגנב את ה"פעלץ" (אדרת השער) היקר של מרן (היה לו בירושה מגיסו הרה"צ רבי מרדכי שרגא פרידמאן מבאיאן-טשערנוביץ זצ"ל, שנפטר בגלות טרנסניסטריה ביום ט"ז בטבת תש"ב).

כאשר הבחינו באמצע ה"טיש" בהעלמו של הפעלץ, נערכו חיפושים בכל הדירה, אך הוא לא נמצא. הרבנית אשת-חבר מרת מרגליא ע"ה, שהיתה שותפה בחיפושים, היתה מודאגת והצטערה מאד על הנזק, ובצאת רבנו מהטיש לרגעים מספר, סיפרה לו את אשר קרה, והתרעמה כי הבית נעשה הפקר לכל דכפין, ממילא אין זה פלא שנגנב הפעלץ. אולם רבנו, ששמחת השבת ושמחת הנישואין מילאו את ליבו, דחה דבריה, בהפטירו: "אני יושב בשמחת נישואין של נכד הרה"ק מבארדיטשוב, ומסובים עמי שמונה עשר מנכדיו, האם לא אשמח? האם אטריד ראשי בשעה זו אודות ה'פעלץ'?..." רבנו זי"ע חזר לביהמ"ד לשבת עם הקהל, ולא שת ליבו לכל המקרה.

עוד מסופר, כי הרה"ח ר' גבריאל יוסף ויזניצר ז"ל, זכה מצעירותו בתפקיד הרם לשמש את כ"ק רבנו זי"ע בעת התפילה. מסופר, שרבנו אמר פעם לר' יוס'ל: "הנך מצאצאי הרה"ק מבארדיטשוב זיע"א, סניגורם של ישראל, על-כן רצוני שתעמוד לידי בעת התפילות!".

בשולחנות הטהורים בעתות רצון, כשהיה רבנו מתחנן בעד עמו ישראל בתוך דברי התורה - בראש השנה, ערב יום כיפור, הושענא רבא וכדו', רגיל היה לבקש את סיועו של "המליץ הקדוש" כלשונו. מרן ה'אמרי חיים' התבטא פעם אודות המלצותיו הרבות של הרה"ק מבארדיטשוב על בני ישראל: "ביי איהם איז נישט געווען קיין געגנג, פאר קיין יודענ'ס וועגן".

דרך מקורית ומיוחדת לעורר את מידת הרחמים ואת זכות המליץ הקדוש - הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע - היתה לו לרבנו, בהביאו את פירושיו ואת מליצותיו הקדושים, ועליהם בנה את דברי תורתו ומליצותיו הק'.

זכותו הנמשך לדורות עולם

שמעתי מפי אאמו"ר הגאון הקדוש נבג"ע, **כי צדיק שמתפלל תמיד על הדור, זה הצדיק יש לו המדריגה שגם אחר פטירתו נשמתו תמיד לפני כסא הכבוד להתפלל ולמשוך חסד על הדור**, ואמר שזו אז"ל צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב, בזה העולם מתפלל על הדור וכן בעוה"ב מתפלל על הדור.

(תולדות יצחק בן לוי פ' ויחי דף פ"ד)

שמעתי מאדמו"ר האב"ד דפה מונקאטש זי"ע שאמר פעם אחת בדרשה לפני תקיעת שופר, שמקובל מצדיקי אמת **שכשנסתלק הרה"ק מבארדיטשוב נתעלה נשמתו למדריגת מלאך שרף ונהיה מנושאי המרכבה**, ופירש בזה אז הכוונה בפיוט 'יושר יליצו בעדנו חיות אש' שקאי על הקדושים כמו הרה"ק מבארדיטשוב שנתעלו למדריגות כאלו.

(תולדות קדושת לוי אות ק"ט)

רבינו המליץ תמיד בדברי סניגוריא על בני ישראל, **וגם אחר פטירתו ממשיך להמליץ טוב בעדינו**, ופעם כשנכנס הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע ליל יוהכ"פ לכל נדרי לא התחיל מיד להתפלל אלא השעין מצחו על ידו זמן רב ואח"כ התחיל כל נדרי, ולשאלת תלמידיו סיפר כי באותה שעה התנפל הרה"ק מבארדיטשוב לפני כסא הכבוד והתחנן לפני המקום **לפעול שנה טובה בעד בני ישראל**, ולכן המתין עד שיגמור הוא תחנוניו ואז התחיל להתפלל.

(עבודת עבודה טאהש שיחות קודש ח"א דף שצ"ב)

סגולת הזכרת שמו הקדוש

שמעתי מפי הרה"ג מוהר"ר חיים אלעזר ממונקאטש שליט"א ליל שבועות תרנ"ה לפ"ק, שהרה"ק מרוזשין אמר: כי **לדבר מהרה"ק מבארדיטשוב הוא סגולה להמתקת הדינין ולמליצת ישרים עבור ישראל** כי כן היה מדתו.

(דברים ערבים ח"א פ"ג אות א')

סיפר רבינו הרה"ק בעל צמח צדיק זי"ע: אצל מו"ח מריזשין זי"ע הי' המנהג **שבכל יום הי' אחד חייב לומר איזה מימרא או עובדא מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע.**

(נר ישראל רוזשין ח"ה דף צ"א, מפי כ"ק אדמו"ר מטשערנאביל בני ברק שליט"א, ששמע מפי הגה"צ רבי אביש קאנער מטשעחויב, שסיפר מזקינו הרה"ק רבי משה משינאווע זי"ע, בעת שביקר אצל דודו הצמח צדיק זי"ע)

הרה"ק מוה"ר אברהם יעקב ז"ל מסאדיגורא כה אמר בפה קדשו: כשמדברים במוצאי שבת קודש מהבעל שם טוב זה הוא מסוגל להנפש, וכשמדברים במוצש"ק מהרבי רבי משה ליב מסאסוב זהו מסוגל לפרנסה, **וכשמדברים מן הרב הקדוש מברדיטשוב ז"ל זהו מסוגל להמתקת הדינים, ולא שם קדשו דייקא רק אפילו מזכירין בשם העיר ברדיטשוב** הוא גם כן מסוגל להמתקת הדינים.

(הקדמת מאירת עינים לספר בעש"ט עה"ת סימן פ"ג)

אדמו"ר הקוה"ט ציס"ע [רבי דוד משה מטשארטקוב] לאחר שכבר הגישו הכוס על ידו והגיע הזמן לקדש נשתהה איזה זמן, וחזר והוריד הכוס מידו ופתח ואמר: "**מיר האבן בקבלה אז מען געפינט זיך אין א עת צרה זאל מען זאגן בפה מלא: לוי יצחק בן שרה סאשע העלף מיר**", ואחר שסיים דבריו הניח שוב הכוס על ידו הקדושה וקידש על היין.

(דברי דוד טשארטקוב החדש דף קס"ב)

הצמח צדק מליובאוויטש זי"ע אמר: כי מגודל המליצות שאמר הרב מבארדיטשוב זי"ע על ישראל, **נברא בשמים היכל הזכות הנקרא לוי יצחק בן שרה סאשיא**, ואם איש יהודי אומר תהלים ומבקש מהשי"ת בזכות לוי יצחק בן שרה סאשיא, נפתח ההיכל הלזה ונושע.

(אוצר ישראל מערכת רבינו אות ד')

בשעת העברת הגבול - בימי מלחמת העולם - היה מרן (שליט"א) [זי"ע] מזכיר שמו של זקינו מרן בעל אהבת ישראל זצ"ל, ושמות שאר אבוה"ק למעלה בקודש, **וגם לרבות שמו של הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל.**

(חסדי השם, עמ' כ"ט, הערה ס"א)

בדרך צחות יש לומר, שהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע הרי נקרא בשמו 'לוי יצחק', לוי הוא מדת גבורה ויצחק הוא ג"כ מדת גבורה, ודוקא הוא נבחר להיות סניגורן של ישראל ולהמליץ עליהם כל טוב, אתמהה. ברם אולי היא הנותנת, **מפני שהשליט את עצמו על מדת הגבורה, היה יכול להמתיקו לכולו חסד ורחמים.**

(תורת אמרי חיים, פר' חיי שרה)

הרה"ק בעל נועם אליעזר מסקולען זצ"ל הי' נוהג **בימים נוראים להניח על העמוד שלו ספה"ק קדושת לוי כל שעת התפלה, וכשהגיע להפיוט באין מליץ יושר הגביה הספר**, וכן נהג בנו כ"ק האדמו"ר מסקולען זצ"ל אחריו.

(גדולים צדיקים, בשם כ"ק האדמו"ר מסקולען שליט"א)

למאמר זה נעזרנו בספר החשוב 'גדולים צדיקים'. תשוח"ח להמחבר שליט"א

דברי תורה מרביה"ק בעל אמרי חיים זיע"א

אודות מליצות יושר של הרה"ק מבארדיטשוב זיע"א

ליל שב"ק חיי שרה תשכ"ב:

ואברהם זקן בא בימים וד' ברך את אברהם בכל.

אברהם אבינו מדת החסד רצה להמתיק את הדינים מעל ישראל, על כן קרא אליו את כל המליצי יושר שיעמדו לצדו, וזהו ואברה"ם גימ' לעול"ם חסד"ו, אשר אברהם אבינו הביא חסד על כל העולם והמתיק את הדינים, ואברה"ם גימ' גם או"ר כ"י טו"ב, רומז לר' שמעון בר יוחאי, [כדאיתא בספה"ק (בנ"י אייר ג, ב) עפ"י דברי הזוה"ק (ח"ג ק:) שהחברייא קראוהו בוצינא קדישא, ועל ידו נתגלו סודות התורה, סוד אור כי טוב הגנוז בתורה שהוא הזוה"ק], אשר אברהם אבינו לקח את רשב"י שיבוא עמו להמתיק הדינים, כי הוא אשר אמר (סוכה מה:) יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין, וכן ידוע הסיפור שכאשר בא מלאך בשליחות השי"ת להחריב העולם, שלחו התנא אלקי רשב"י ואמר לו אי לא תיזול גזירנא עלך דלא תיעול לשמיא ותיהוי באתר דעזא ועזאל (עי' בזוה"ק השמטות לח"א דף ד.).

ואברה"ם גימ' גם לו"י יצח"ק, שלקח גם את המליץ הרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע שהיה המליץ טוב על ישראל, שמו הקדוש לוי יצחק מורה על מדת הדין ב' פעמים, כי לוי הוא דין, וגם יצחק הוא דין, והרי אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט, שהוא ממעט את הדין ומהפכו למדת הרחמים, וכמו שמצינו ביצחק אבינו שאע"פ שהוא פחד וגבורה, מ"מ אמר (שבת פ"ט:) פלגא עלי ופלגא עלך, ואת"ל כולם עלי וכו' שלקח את הכל עליו. זק"ן הוא שמו של המלאך מט"ט שהוא המליץ הגדול על כלל ישראל. אברה"ם זק"ן ב"א בימי"ם גימ' כס"א משפ"ט שכולם ילכו יחדיו אל כסא המשפט לפני הקב"ה להמליץ לפניו.

(תורת אמרי חיים [בהכנה לדפוס], פרשת חיי שרה)

ס"ג חיי שרה תשכ"ז:

ואברהם זקן בא בימים וד' ברך את אברהם בכל.

אפשר לומר ואברהם זקן בא בימים, שכל ימיו בא עם ימי הזקנה, שעשה הכל בדעת זקנים ובישוב הדעת,

ולא עם בנין נערים, והוא היה מדת החסד ואהבה, כמאה"כ (ישעיה מג, ח) מביאה עיוורים דרך לא ידעו, ונתיבות לא ידעום אדרכם לאורם, וזהו ואברהם זקן בא בימים, זק"ן בגמ"ק גימ' אהב"ה שכל ימיו היה באהבת השי"ת, והוא מלין יומם על כלל ישראל בניו של הקב"ה, כמו שאמרו ז"ל, שאברהם שואל על בני ישראל היכן הם בני, וזולת זה היה הכל כבד עליו כמו שנאמר (בראשית יג, ב) ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב, שכל אלו היו לו כמשא קשה.

והנה אברהם כולל שאר האבות ג"כ, ע"ד אמרם ז"ל, שמדת החסד חזיל עם כולהו, היינו שהולך עם כל האושפיזין יחד, ולזה יעקב שמדתו רחמים הרי רמ"ס גימ' אברה"ם, ואף גם יצחק שמדתו פחד יצחק הרי אמרו ז"ל (שבת פט:) שהוא יאמר פלגש עלי ופלגש עלך ואת"ל כולם עלי וכו' אקח את הכל, אין לנו שום השגה איך איכול ליקח כל העבירות של כלל ישראל, הרי שהוא היה ג"כ בחי' חסד אברהם, ונרמז באמה"כ (בראשית כא, ו) כל השומע יצחק לי, יצ"ק ל"י גימ' אברה"ם, וכן ים לרמז באמה"כ (בהלותך כה, כ) ויהי יצחק בן ארבעים שנה, יצחק עם מס' ארבעים גימ' אברה"ם,

ולזה אסף אברהם אבינו את כל המליצי יושר שממליצים על ישראל, דהיינו השבת שהוא חסד, שהרי כל דיני מתעברין מינה, שבת קטן מעל פועל"ן דורך זילן לוזממען ווערעס פרייטיג זו נאכט"ס בשעת הסעודה הרשמונה שהוא נגד אברהם, שמועסן הויכע געדענקען מיט ג פלעס פייער, ע"ד הדלקה עושה מלוה. וכן לקח את הפסח שהוא ג"כ חסד ימין ומכוון נגד אברהם, אלכן גם הוא נקרע שבת על דרך הכתוב (ויקרא כג, טז) ממחרת השבת. גם לקח אתו את ר' שמעון בן יוחאי ואת הזוהר, שהרי מלינו (זוה"ק השמטות לפר' וירא) שפעם בא מלאך מחבל ורצה להחריב את העולם ורשב"י אמר שאינו מניח לו, וכאשר רשב"י אינו מניח אז אי אפשר, גם מלינו (סוכה מה:) שרשב"י אמר יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין וכו' ואלמלי יותם בן עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם עד סופו. וכן לקח אברהם אתו את הבארדיטשובער רב ז"ע ואת המלוותיו, וכבר אמרו מסידי הבארדיטשובער לאחר פטירתו אשר המילוק בינו ובין האור המאיר ז"ע הוא, שאצל האור המאיר האט דער גרעסטער ליב ניצט יוצא געווען פארן מויבערשטען, ואצל הבארדיטשובער האט דער מויבערשטער ניצט יוצא געווען פארן קלענסטען ליב, לע היה דבר שלא מצא עליו המלצה.

וזה שאמר הכתוב ואברהם זקן בא בימים, ואברה"ם זק"ן ב"ע בימי"ם

גימ׳ ע״ל בעו״ר חמ״ך, שביער וגירש כל המקטריגים וכל החיצונים שלא יקטרגו על בני ישראל, וד׳ ברך את אברהם בכל, וד׳ בר״ך גימ׳ או״ר כ״י טו״ב שרומז על רשב״י, וגם גימ׳ לו״י יצח״ק שמו של הרה״ק מבארדיטשוב, בר״ך עם הכ׳ פשוטה גימ׳ שב״ת, א״ת אברה״ם בכ״ל גימ׳ ויאפ״ו א״ת הבצ״ק שהוא המצה דהיינו פסח, אשר אברהם אסף את כולם יחד, את הסדר של פסח, והזוה״ק, ואת הבארדיטשובער רב, ועל כולם את השבת קודש להיות מליץ יושר על כלל ישראל, ער האט געקענט צוזאמען נעמען אן ארמיי און גיין אין פראנט, וגם עכשיו הם עומדים ומליצים יושר שיהיה טוב לבנ״י, ושהקב״ה ישית עלינו יד ימינו ושלא יהיה מלחמה, השי״ת יוציאנו מחשכות הגלות ונגצל ממלחמות, ונזכה להגאולה שלמה בב״א.

בפי ישרים

הרה"ק
רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זצ"ל
מח"ס קדושת לוי

סיפורים ועובדות מפ"ק של כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

מסופר שטרם שנתקרב הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל לחסידות, היה רב באיזה עיר. ופעם עברו שם האחים הרה"ק הרבי ר' אלימלך והרה"ק הרבי ר' זושא זצ"ל, והתאכסנו אצל הרה"ק מבארדיטשוב. ואמר עליו הרבי ר' זושא להרבי ר' אלימלך, "דער אינגערמאן גיעפעלט מיר זייער", שראה שאליהו הנביא בא אצלו. והם משכו אותו לחסידות, ונסע להמגיד הגדול ממעזריטש זצ"ל ונעשה מתלמידיו.

ידועה העובדא מהרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל, שנסע אל רבו המגיד הגדול הרבי ר' בער זצ"ל ונשתהה שם זמן רב. וכשחזר לביתו, נטפל לו חותנו - שהיה מן המתנגדים - ושאלו בלעג ובאופן של ביטול, "מה קנית שם, בשהותך במעזריטש כ"כ זמן". וענה שקנה שם דבר אחד, שנתוודע לו שיש בורא עולם. וצחק עליו חותנו באומרו, "וכי לידע זאת, הוצרכת לבלות שבועות וחדשים. הלא כל איש מישראל יודע דבר זה". ותיכף קרא את המשרתת שבביתו, ושאל אותה אם היא יודעת שיש בורא עולם, והשיבה "בודאי אני יודעת". ופנה לחתנו הרה"ק ואמר, "הרי גם היא יודעת, בלי נסיעה להמגיד". וצעק לעומתו הרה"ק זצ"ל, "זי זאגט, אבער איך ווייס". פירוש שהאמונה מושרשת וקבועה בלבו, ולא רק בידיעה בעלמא. (על דרך זה איתא בחובת הלבבות (שער הבטחון, פ"ג) אין ראוי לו לטעון שהוא בטוח באלקים יתעלה בדיבורו, מבלי שיבטח עליו בלבו ובמצפונו, ויהי' במעלת מי שנאמר עליהם (ישעי' כט) בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני, עכ"ל. - ליל שב"ק תבוא תשנ"א).

שמעתי מכ"ק אאמו"ר זצ"ל, עובדא מהרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל בתקופת שהותו אצל חותנו, שנתכבד שם באמירת 'אתה הראת' בשמחת תורה, וניגש אצל העמוד, ועמד שם מבלי לפתוח באמירת 'אתה הראת'. ואחר זמן מה, פשט את טליתו ואמר, "נו, זאג דו אתה הראת".

ויהי כראות חמיו את הדבר הזה, נתבייש מאוד מהתנהגות חתנו, כי לא היה מובן הדבר. והסביר הרה"ק מבארדיטשוב ואמר, "בא אלי הבעל דבר ואמר לי, שהוא רוצה לומר ביחד עמי 'אתה הראת'. ושאלתי אותו, וכי איזה שייכות יש לך לזה. ענה לי הבעל דבר, הרי כשאתה לומד, אני לומד עמך. השבתי לו, הלא אני נוסע להמגיד [הגדול ממעזריטש זצ"ל], ע"ז השיב לי, הלא גם אני נוסע עמך. ועניתי לו, אם כן תאמר אתה לבדך 'אתה הראת' ".

פעם אחת בא אחד אל המגיד הגדול ממעזריטש זצ"ל, והתמרמר לפניו שהוא מחוסר פרנסה. יעץ לו המגיד זצ"ל שילך מעיר לעיר לדרוש דרשות, ויפרנס את עצמו מזה. התנצל האיש כי הוא אינו יודע לחדש חידושים לדרוש, אמר לו המגיד זצ"ל, אני אלמוד אותך דרשה אחת, ואותה דרשה תדרוש בכל עיר אשר אתה בא שמה. וכן עשה, והתפרנס עצמו מדרשת המגיד זצ"ל.

פעם הגיע לעיר בארדיטשוב מקום מגורו של הרה"ק בעל קדושת לוי זצ"ל, ורצה לדרוש שם בביהמ"ד כדרכו. אמרו לו אנשי העיר, אשר הרה"ק מוחה ביד המגידים הדורשים, מחשש שאינם מתנהגים כהוגן. אבל הוא לא חשש לדבריהם, והתחיל לדרוש, ומאד התפלאו כל הנוכחים לראות היאך שהרה"ק מבארדיטשוב מטה אזנו לדברי הדורש, מתחלתה ועד סופה. כששאלו להרה"ק מה ראה באותו הדורש כי שינה ממנהגו, אמר להם כי הרגיש אשר הדרשה בא מרבו הק' זצ"ל.

סיפר כ"ק אאמו"ר זצ"ל, שפעם היו כמה מחסידי הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל, על שבת אצל הרה"ק רבי וועלוויל מזיטאמיר זצ"ל בעל אור המאיר. וכששאלו אותם אחר כך על הנהגת האור המאיר, אמרו שהחילוק בינו לבין הקדושת לוי הוא,

שכלפי הרה"ק מבארדיטשוב אין הקב"ה יוצא ידי חובתו אף להפחות שבפחותים שבישראל, ואצל האור המאיר אין הצדיק היותר נעלה יוצא ידי חובתו כלפי הקב"ה [כידוע דרכו הקדוש של האור המאיר].

מסופר מהרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל שהגיע פעם לאיזה מקום, ואמר שאינו יכול לומר שם דברים שבקדושה, כי מרגיש שם ריח רע. וחיפשו בכל עבר ופינה בחורין ובסדקין, ולא מצאו כלום. ואמר להם הרה"ק, אעפ"כ אני מרגיש. עד שבדקו ומצאו שם חומש עם ה'ביאור' (מרמ"ד מראשי משכילי בערלין, אשר היו גדולי ישראל ששרפו החומש הלז עם האזכרות שבו), ולאחר שהוציאוהו משם, אז נחה דעתו ואמר, שעכשיו כבר יכולים לומר כאן דברים שבקדושה.

הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל בא פעם למקום שלא הכירו אותו, ולא היה נמצא שם שוחט, ושאלו אותו אם הוא יודע לשחוט, ואמר להם כן. והביאו לפניו עוף לשחוט, אמר להם שקודם הוא רוצה ללוות מהם סכום כסף. אז פתחו וענו, איך אפשר להלוות ממון לאיש זר שאין אנו מכירים אותו, ואפי' אם היינו מכירים אותך, היינו צריכים לעשות מקודם חקירות ודרישות אודותך, לפני שמלווים לך סכום גדול. אז אמר להם הרה"ק, כשרוצים אתם להלוות ממון, אינכם נותנים רק למי שמכירים אותו, וגם זאת רק לאחר חקירות ודרישות, ואיך אתם סומכים על השחיטה של איש זר, בלי חקירות ודרישות, ומוכנים אתם לאכול משחיטתו.

הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל אמר פעם במוצאי יום כיפור אחר תפילת מעריב, הנני רעב מאוד. והשומעים הבינו את דבריו בפשטות, והביאו לו לאכול. אולם גילה להם את בקשתו, שיביאו לו גמרא מסכת סוכה, ולמד בה כל הלילה. וכשסיים אמר, עכשיו כבר אפשר לטעום. כי עיקר הרעבון הי' ללימוד התורה, שלא למד כל היום, הגם שהי' מתפלל.

עובדא הוה אצל הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל, שראה פעם איש אחד מתפלל במהירות גדולה, ולא הוציא את התיבות כראוי, ולא היו מבינים שום מלה מה שהוא אומר. אחר שסיים תפילתו, ניגש אליו הרה"ק מבארדיטשוב, והתחיל לפטפט אליו בדברים משונים, מבלי להוציא התיבות כראוי. ואמר הלה, "רבי, איני מבין כלום מה שהרבי רוצה ממני". ענהו הרה"ק מבארדיטשוב, "הלא גם אתה דברת כך להשי"ת, ואיך אתה רוצה שהשי"ת יבין אותך". ענה הלה, הרי אנו נקראים בנים למקום, וכמו שתינוק בעריסה מפטפט ואמו מבינה מה שהוא רוצה, אף בלי חיתוך הדיבור כראוי, כמו כן אצלי, השי"ת יודע מה שאני רוצה. והרה"ק מבארדיטשוב שיבח מאוד את תשובתו, כי תהיה לו בזה מליצה טובה על בני ישראל.

מספרים על הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל, שנכנס לביהמ"ד בליל יום כיפור קודם 'כל נדרי', ופתח בלימוד זכות על בני ישראל ואמר, הרי אמרו חז"ל (פרדר"א) שקודם שנתן הקב"ה את התורה לישראל חזר על כל אומות העולם ושאל אותם אם רוצים לקבל התורה, והם שאלו מה כתיב בה, והשיב להם לא תרצח ולא תנאף וכו', ולכן לא רצו לקבל את התורה. ולכאורה קשה, שאם הי' הקב"ה רוצה ליתן להם את התורה מדוע אמר להם לא תרצח וכו', הי' לו לומר להם שיש מצות אכילה בערב יום כיפור ובשבתות וימים טובים, ואז בודאי היו מקבלים התורה. אבל אני אגיד לכם הטעם שלא רצה הקב"ה ליתן להם את התורה, שהרי אם היו הגוים מקבלים את התורה, והי' מגיע ערב יום כיפור שיש בו מצוה לאכול ולשתות, אזי כשיגיע זמן אמירת 'כל נדרי' לא יהי' נמצא אפילו 'מנין' בבית המדרש, בהיות שכולם יהיו שיכורים מרוב אכילה ושתיה. אבל עכשיו שניתנה התורה לבני ישראל, הרי אין חסר כאן בביהמ"ד אפילו יהודי אחד שלא בא ל'כל נדרי'. וכשסיים הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל את דבריו, אמר - "עכשיו יכולים אנו לומר כל נדרי".

[בזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל (יומא פ"א ע"ב) על מה שאמר הכתוב (ויקרא כג, לב) ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש וכו', וכי בתשעה מתענין והלא בעשור מתענין, אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי. ואפ"ל שמרומז בזה, דבימים אלו כל איש מישראל מפשפש במעשיו ועוסק בתשובה לתקן מעשיו, וכל אחד נשבר לבו בקרבו, שהרי מכיר מצבו ויודע איך שהתנהג במשך כל השנה, שלא הלך בדרך הישרה. ומטעם זה

הנה בעסקו באכילה ושתי' בערב יו"כ "באקומט דאס איהם נישט", ואינו ערב לו כלל לחיכו, ומכל שכן שאינו משקיע עצמו בהתאוות לאכול ברעבתנות, וממילא אין עסקו בעניני גשמיות גורם לשום פגם שיהי' נמשך אחר התאוה. אך צריכין לראות להמשיך בחינה זו על משך כל השנה, אשר בכל עת שיעסוק בעניני היתר שמוכרח האדם לעסוק בהם, אזי לא יהי' עסקו בזה סתם לשם תאוה, רק יעסוק בזה לשם שמים מתוך לב נשבר, ולזה י"ל שציותה התורה על האכילה בערב יו"כ, לעורר את האדם שיתבונן במעשיו, שכמו שעוסק היום באכילתו ושתייתו ועניני גשמיות באופן כזה שאינו משקיע עצמו לשם תאוה, ככה יראה להמשיך התנהגות זו בכל השנה בעסקו בעניני גשמיות.

וזהו שרמזו חז"ל 'כל האוכל ושותה בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי', דבעשירי דהיינו ביוה"כ גופא כל אחד מתענה בפועל, ובודאי שכל דרכיו בקדושה וטהרה, ככה על דרך זה היא האכילה בתשיעי שאוכלים בני ישראל בערב יום כיפור, באה להם מתוך לב נשבר וכובד ראש מבלי להיות נמשך אחר התאוה כנ"ל, אשר גם זה בחי' תענית, כנודע בשם הראב"ד שכשאדם מושך ידו באמצע אכילתו מדבר שמתאוה לו נחשב לו כתענית, ונמצא שהאכילה בתשיעי נחשבת באמת כאילו מתענה, ושפיר אמרו שכל האוכל בתשיעי כאילו התענה אף בתשיעי כמו בעשירי. - עיו"כ תשס"ז].

ידוע מאמר הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל, משל לילד שביקש מאביו איזה מאכל שהתאווה לו, וסירב לו אביו. מה עשה הבן, מיהר ובירך ברכת הנהנין על המאכל, וכמובן שתיכף נתן לו אביו את מבוקשו, כדי שלא תהא הברכה לבטלה. כמו כן אם אחד צריך לישועה, ובגודל בטחונו בהשי"ת שימלא משאלתו, כבר מודה ומשבח להשי"ת על הטובה שיעשה לו, אז וודאי תבוא לו הישועה. ועל דרך זה מברכים בני ישראל, מלך מוחל וסולח לעוונותינו ומעביר וכו', ובע"כ יצטרך הקב"ה למחול לנו, כדי שלא תהא ברכה לבטלה.

כ"ק אאמו"ר זצ"ל השתוקק מעודו להשתטח על ציון הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע. באמצע מלחמת העולם הראשונה נסע דרך העיר בארדיטשוב,

ורצה לרדת מה'באן' כדי להשתטח על הציון, אבל האנשים שהיו עמו על ה'באן', לא הרשו אותו לרדת, מחמת שהי' כרוך בסכנת נפשות, כיון שפרצה אז הרעוואלוציע ברוסלאנד, והיו הבאנדעס שם באיזור. ואח"כ הי' מצטער על כך, שלא הלך אז.

בשנים המאוחרות כשהי' כבר בארץ ישראל, עשה השתדלויות שונות לנסוע לרוסלאנד, כדי להשתטח על הציון בבארדיטשוב. אך למעשה לא יצאה הנסיעה לפועל, עקב האויפשטאנד של מדינת אונגארן נגד מדינת רוסלאנד, שפרצה בעת ההוא (בשנת תשט"ז).

פעם אחת אחר שביקר הרה"ק מסאטמאר זצ"ל במעונו של אאזמו"ר ז"ל בגרויסווארדיין, עוד בהיותו רב בקראלי, שמעתי מאאזמ"ר ז"ל כשסיפר תוכן השיחה, שאמר להרה"ק מסאטמאר בשם הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל לפרש מה שאומרים בתפלת מוסף בראש השנה כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם, שהשי"ת זוכר את מה שהאדם שוכח, בין במצוות ובין ח"ו בעבירות, והיינו שאם מקיים האדם איזה מצוה והוא זוכר מה שעשה ומחזיק טובה לעצמו ומתגאה בקרבו בשביל זה, אזי השי"ת שוכח מזה, וכמו כן להיפוך אם עובר עבירה חלילה, ואינו מרפה ממנו תיכף רק תמיד נזכר שמוטל עליו לתקן מעשיו בבחינת (תהלים נא,ה) וחטאתי נגדי תמיד, אזי שוכח השי"ת מזה, אולם מי ששוכח מעשה המצוה מחמת שאין המצוה תופסת מקום אצלו שיתגאה משום כך, יען שיודע שאפילו יוסיף כהנה וכהנה עדיין לא יצא ידי חובתו כלפי מעלה, אזי זוכר השי"ת את מעשהו.

והמשיך אאזמו"ר ז"ל לספר שהרב מקראלי (ה"ה הרה"ק מסאטמאר) אמר לו לפרש על פי זה מה שאומרים בווידוי מעשר (דברים כו,יג) לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי, והקשה וכי איזה וידוי הוא זה, הלא אדרבה, מונים כאן רק דברים טובים- עשיתי ככל אשר צויתני וכו', והלא "וידוי" הוא על דברים שאינם טובים. אמנם הכוונה שהווידוי קאי על אמרו "ולא שכחתי", שהיינו שהן אמת שעשיתי כל דברים טובים, אבל לא שכחתי אז איך זאל עס אינגאנצן אוועקמאכן, שהרי כשעושים דבר טוב צריכים לשכוח ממנו תיכף ולא להתגאות בזה.

אלה תולדות:

הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע נולד בשנת ת"ק, לאביו הגאון רבי מאיר זצ"ל אב"ד הוסאקוב, בנו של הגאון רבי משה מזאמושטש זצ"ל, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת שרה סאסיא ע"ה נצר מגזע המהרש"א זצ"ל. בימי עלומיו נישא עם בתו של הגביר הקצין רבי ישראל ממשפחת פרץ מגדולי ונכבדי עיר לוברטוב, שם בבית חותנו התרועע עם אברכים רבנים חריפים גדולי התורה, כגון הגאון המפו' רבי יוסף תאומים זצ"ל בעל פרי מגדים, הרה"ק רבי ישכר בער אב"ד זלאטשוב בעמח"ס בת עיני, ש"ב רבי אריה לייבוש פרץ ועוד, ושם נתעלה בידיעת התורה מעלה מעלה לגאון ולתפארת.

כשהיה כבן טו"ב שנה וכבר היה מלא וגדוש בש"ס ופוסקים, החל לפעמו רוח ה' ביתר שאת ועוז, ונסע אז לרבו הק' רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע שהיה אב"ד אז בק"ק רוטשעוואהל, ורבו זה לקחו לבית רבו המגיד הק' רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע, ושם השתלם בתכלית השלימות על ידי החבריא קדישא.

בשנת תקכ"א נקרא להיות רב ואב"ד בק"ק רוטשעוואהל, ומשם עבר לזעליחוב ומשם לפינסק, וכל השנים הללו היה נרדף וסבל ייסורים ועגמת נפש נוראים, עד שבשנת תקמ"ה כשהיה בן מ"ה שנה זרחה עליו השמש ונתקבל לאב"ד בק"ק בארדיטשוב, ושם ישב על כסא מלכותו כ"ה שנה עד יום פטירתו, כ"ה תשרי תק"ע ומנוחתו כבוד שם.

להרה"ק מבארדיטשוב זי"ע היו לו חמשה ילדים - ה"ה: הרה"ק רבי מאיר זצ"ל בעמח"ס "כתר תורה" נפטר בשנת תקס"ו בחיי אביו, הרה"ק רבי ישראל אב"ד פיקוב

זצ"ל בעמח"ס "תולדות יצחק בן לוי" ומ"מ אביו הק' בבארדיטשוב, הגאון רבי דוב בעריש שנפטר בשנת תקפ"ו ולא רצה לשמש בכתר הרבנות, ועוד ב' בנות.

גדולת נשמתו

כשרואה חכמי ישראל מחויב להודות להשי"ת ברוך שחלק מחכמתו ליראיו, היינו שישבח ויתן תודה לה' שיש צדיק כזה בדור שיוכל לשכון בו כבוד ה' וחכמתו לחלקו לעולם, **כמו שנשמע כזה מאת כבוד אדמ"ו הרב הקדוש מלובלין זי"ע, שכל ששה עשר שנים שהיה הרב הקדוש מבארדיטשוב חי לפניו, הנה בכל יום ויום היה מיחד לו שעה אחת להודות ולהלל להשי"ת אשר שלח לעוה"ז נשמה גדולה וקדושה של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע וכו'**, וע"ז אמר הכתוב ושמחת בכל הטוב, טוב הוא הצדיק כמו שנאמר אמרו לצדיק כי טוב, שתשמח בהצדיק אשר נתן לך ה' אלקיך, כי זהו מחסד עליון שנותן צדיק יסוד עולם בכל דור ודור שיתקיים העולם על ידו.

(תפארת שלמה פ' תבא דף קל"ד ע"א ד"ה א"י ושמחת בכל הטוב)

כיוצא בזה נשמע מפי קדוש מדבר הרב הקדוש מלובלין זי"ע, אחר פטירת הרב הקדוש מבארדיטשוב אמר, **שלקח לו פנאי זה ט"ז שנים שעה אחת בכל יום לתת שבח והודי' להשי"ת אשר ברא בריה נפלאה כזה.**

(תפארת שלמה ליקוטים לפ' חיי שרה דף קמ"ו ע"א ד"ה ותמת שרה)

והנה מצינו למופת כגון הרב הקדוש איש אלקים מו"ה דוב בער זלה"ה ממעזריטש השאיר הגדולה לתלמידיו הרב הקדוש מברדיטשוב ומאור עינים ואור המאיר זלה"ה.

(שו"ת דברי חיים חו"מ ח"ב סי' ל"ו)

נשמת הרב הקדוש מוהר"ר לוי יצחק מבארדיטשוב היתה משורש נשמת הרח"ו [רבי חיים ויטאל] וכו' שעבדו מלך עליון בהתלהבות ויחודים ומסירת נפש, כמעט שלא נמצא בימי התנאים כך וכו', ובשורש זה תלוי הגאולה.

(ספר החזיונות במגילת סתרים להרה"ק מקאמארנא דף ה')

אמרו עליו על רבינו הגה"ק בעל קדושת לוי זי"ע כי הי' בו ניצוץ נשמת רבי עקיבא כמקובל וידוע בין הצדיקים והחסידים, באשר אדם הניחו בזוית זו ומוצאו בזויות אחרת בעבודת תפלתו כדמצינו גבי רבי עקיבא, והצטיין בהפלגה יתירה בשלשה עמודי עולם תורה ועבודה וגמילות חסדים בפועל יותר מכל בני דורו.

(דברי תורה מונקאטש ח"ב אות ל"ג)

הוי כל צמא לכו למים

סיפר הגאון רבי יצחק אהרן איטינגא זצ"ל ששמע מפי גיסו הגאון בעל 'ישועות יעקב' זי"ע, מעשה שהיה בעת היותו אברך סמוך על שולחן חותנו ביערוסלב:

פעם בליל יום הכיפורים, נכנס לפתע אדם אחד לבית המדרש כשהוא מטפס בידיו ורגליו מחמת גודל פחד ד', עד שהגיע לפני העמוד והתחיל לומר 'כל נדרי' והתפלל תפילת ערבית, ומחמת רוב ההתרגשות וההתלהבות שראו בו, לא הרהיבו הגבאים לגשת אליו ולהפריעו.

לאחר התפילה המשיך האיש באמירת שיר הייחוד וספר תהלים משך כל הלילה בקול שאגת ארי ובעמידה על רגליו. ומשהאיר השחר פתח באמירת 'אדון עולם' והתפלל לפני התיבה כל תפילות היום וקרא את הקריאות בתורה, ועמד כך על רגליו ברציפות משך כל ה'מעת לעת' ולא הלך אף לעשיית צרכיו, **והכל עשה בעמידה על רגליו בשאגת ארי ובקול גדול חוצב להבות אש, עד שהמתפללים תמהו אם דין בר נש והיו בטוחים שהוא מלאך.**

שח ה'ישועות יעקב' שהיה עומד ומצפה לראות אם במוצאי הצום, יטעם האורח איזה מאכל, כדי לדעת אם הוא בשר ודם, והלך אחריו לבית האכסניה וראה שלאחר 'הבדלה' ביקש שיתנו לו משהו כדי להחיות נפשו, והביאו לפניו מיני מאכלים שונים, אך הוא דחה אותם בשתי ידיים **ואמר שלא על זאת כוונתו אלא לגמרא מסכת סוכה, והביאו לו גמרא סוכה והתחיל ללמוד בחיות ובהתלהבות גדולה.**

סיפר ה'ישועות יעקב' על עצמו שהוא היה אז אברך ופנה לאכול ולהשביע נפשו, לאחר-מכן פנה לישון ועקב עבודת היום, קם למחרת בשעה קצת מאוחרת, **ואז ראה את ה'שליח ציבור' מסיים מסכת סוכה, כשהוא קורא בקול גדול שכבר הגיע זמן תפילה וצריכים ללכת להתפלל שחרית, ורק אחר-כך נודע לו שזה היה הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע בעל 'קדושת לוי'.**

ואכן, נודע היה שמו הטהור והנערץ של סניגורן של ישראל - הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע בעל 'קדושת לוי' - כאחד מגדולי החריפים ביותר באותו דור דעה

של תלמידי המגיד הק' ממעזריטש זי"ע, שהיו כולם גדולי עולם וענקי רוח שהרעישו את כל העולם כולו בגדלותם העצומה בתורה ובדביקותם הנפלאה בהשי"ת.

עמוד אש לוהט אשר סביביו נשערה מאד, היה רבנו הק' בעל 'קדושת לוי'. השילוב הנדיר שהיה בו, בין היותו גאון אדיר ובעל מוח חד ומפולפל, לבין שרף שמימי שכל דבריו והליכותיו כאש מתלקחת, העניקו לרבנו שיעור קומה יחיד ומיוחד במינו, שאין לו כמעט אח ורע. **משול היה רבנו לכינור, כינורה של האומה היהודית הקדושה, אשר כל שישים רבוא נשמות ישראל קשורות בו כנימים. בעלי מוחין ובעלי תריסין קשורים אליו מצד גאונותו וחריפותו; ברי לבב ובעלי נפש אחוזים בו מכוח קדושתו ועבודתו; וכל עמך בית ישראל חבוקים ודבוקים בו מצד אהבת ישראל שלו המפורסמת עד היום הזה.**

כבר בשחר נעוריו נודע היה רבנו לעילוי מופלא בלימודיו, ושמו הטוב הלך לפניו בכל הגלילות כשהוא מעוטר בתואר הנכבד: "העילוי מיערוסלב" על שם העיר שבה למד והתחנך. אחרי נישואיו סמוך היה רבנו על שולחן חותנו בעיר בלוברטוב, שם ישב עם חברים מקשיבים גאוני ארץ וביניהם הגאון המפורסם בעל 'פרי מגדים' זי"ע, ועלה מעלות רמות בתורה והוראה עד שכולם עמדו על טיבו אשר כל רז לא אניס ליה וכל מכמני תורה נהירים לו כראוי וכנכון.

באותה תקופה נהרו אל ישיבתו המפורסמת הרמה של הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, תלמידים רבים מכל גווני הקשת של הציבור בארצות אירופה, ביניהם גם עילויים מפורסמים שחשקה נפשם לקבל תורה מפי הרבי ר' שמעלקא. אף ממרחקים יצאו ובאו רבים לזכות לשבת ולהסתפח בנחלת ד' ולהסתופף בין כותלי הישיבה הקדושה, העומדת בראשה של אחד ממנווטי יסודות החסידות וממנהיגי עולם התורה באותו דור דעה.

טובי וגדולי רועי החסידות אף הם ישבו והגו בתורת ד' במתיבתא הגדולה של רבם הנערץ הרבי ר' שמעלקא. בישיבה זו למדו והתעלו מעלה במסילה העולה בית א-ל וחלקם אף נעשו לימים לגדולי גאוני וקדושי ישראל, פארי הדור והדרם, אשר האירו ברוב הדרתם על הארץ ושמם נערץ ומוזכר בסילודין בקהל עדת ישראל לדורותיהם. גאונותם של רועי וצדיקי החסידות שלמדו במתיבתא זו, הלא אינם צריכים ראיה, וגם על אלו שלא ראו את גאונותם בחוש הראיה, עדיין לא נאמר שכך היה, כי אמנם גאונים וענקים בתורה היו, אלא שהסתירו והצניעו את דרכם בקודש, כדרך רבם ראש המתיבתא הגדולה שהצניע את גאונותו האדירה בכל חלקי התורה כולה.

גם נפשו של רבנו הק' בעל 'קדושת לוי' חשקה ללמוד בישיבה נודעת זו, ואכן נקלט בתוכה עד מהרה, אחרי שהרבי ר' שמעלקא עמד על גאונותו הנפלאה בחדות ראייתו

והבין כי לפניו עומד אחד מהאריות שבחבורה. והנה על רבנו לא מצינו כ"כ סיפורים רבים שנוכל ללמוד מהם על גדלותו בתורה, אך זאת נוכל לדעת מהתנאים שהיה עליו לעבור כדי להתקבל לישיבתו של הרבי ר' שמעלקא. כל בחור או אברך שחפץ להתקבל לישיבה וליטול חלק בלימודי הישיבה, הציבו לו מטעם הנהלת הישיבה שני תנאים: האחד, מבחן על כל הש"ס; והיה אם התלמיד עמד בכור המבחן בהצלחה, הרשוהו לבוא ולזכות לישב בין הני תלמידי חכמים ששמם הולך לפניהם. התנאי השני היה, יכולת לימוד יומית של שמונה עשרה שעות ברציפות. גירסה נוספת על התנאי השני מספרת על לימוד ברציפות עד כלות הנפש ממש, היינו לימוד בהתמדה מרובה עד שתיפול תרדמה על התלמיד ללא שיכין את עצמו לכך. **אך ורק לאחר מילוי דרישת תנאים אלו, היה הבחור מתקבל לישיבה לרוב שמחתו ואושרו על שזכה להיכנס בישיבה של מעלה - במתיבתא הגדולה של הרבי ר' שמעלקא.**

בתקופת לימודיו של רבנו בישיבה, היה פעם שראוהו התלמידים בישיבה מעוטר בתפילין ונדמה היה להם שכביכול שח שיחת חולין. למראה זה, הלכו אל רבם הרבי ר' שמעלקא וסיפרו לו מה שראו עיניהם כביכול. למשמע הדברים נענה הרבי ר' שמעלקא ואמר להם, שבס' 'משנה תורה' לרמב"ם (פ"ב מהל' דעות ה"ד) מובא, שאמרו על רב, תלמיד רבנו הקדוש, שלא שח שיחה בטלה כל ימיו. והנה לפי ערך ורום מדריגותיו ושגב קדושתו של רב, לא יובן מה השבח שנאמר עליו, כי הלא למדריגה פחותה תיחשב זאת לו? אלא כך הוא ביאור הדברים, שגם אם בעיני הבריות היה נראה להם כביכול ששח שיחת חולין ודברים בטלים, הרי שהאמת לא כן היא, אלא ייחד הוא בדבריו ייחודים וכוונות טמירות ונעלות עד מאד, ללא כל קצה קצהו של השגה והבנה בדברים קדושים וטהורים שיצאו מפום ממלל רבנן. והוא הדין לענייננו - המשיך הרבי ר' שמעלקא בדבריו לתלמידים - **גם רבי לוי יצחק מייחד בדבריו ייחודים עילאים וטמירים, וגם אם לעין נראה הוא כשח שיחת חולין ודברים בטלים...**

בהמשך עלה ונתעלה רבנו במעלות התורה והחל להרביץ תורה לעדרים, כפי שכותב בנו הרה"ק רבי מאיר זי"ע בהקדמת ספרו 'כתר תורה': "**וזאת ידוע לכל העולם שכמה אלפים תלמידים אשר העמיד כבוד אאמ"ו שיחי' אשר לימד אותם חידושי גפ"ת ופוסקים**". רבנו אף היה מחדש חידושים נפלאים והיה ממנו חיבור שלם על כל מסכת כתובות, כפי שכותב הרה"ק רבי מרדכי דב מהארנסטייפל זי"ע [חתן הרה"ק בעל 'דברי חיים' מצאנז זי"ע] בספרו 'עמק החכמה' (פ' אחרי) בכאב גדול: "נתייסרתי מד' שנפלה תבערה ונשרף כל חצרי ובית המדרש וכל אשר לי, גם מספרי היקרים נשרפו עד למרבה. עוד זאת עוללה לי מכל בנות עירי, על אבידה שאינה חוזרת, חיבור מלא בכתב יד עצמו של הגאון הק' מבארדיטשוב בעל 'קדושת לוי' זי"ע ועכ"י, על גמרא כתובות בפלפול עצום, וכתבתי אותו על העתק נכון, להיות ראוי להדפסה, ובדעתי היה לקבעו בדפוס"...

בס' 'עשר אורות' (מערכה ג) כותב שרבנו כיהן כרב בכמה קהילות קודש והיה מורה הוראה לכל תושבי הערים הללו. בראשונה נתקבל לרב בעיר 'פינסק' בשנת תקל"א [מכאן רואים מקצת מן המקצת מגדלותו העצומה של רבנו בתורה, שהרי רבנו נולד בשנת ת"ק ובשנת תקל"א כבר נתקבל לרב בעיר מלאה חכמים וסופרים כפינסק שכיהנו בה גדולי עולם, הגאונים הנודעים בעל 'משכנות יעקב' ובעל 'קרן אורה' זי"ע, והוא אברך בן שלושים שנים בלבד]. אמנם מאחר שנתקרב לדרך החסידות, החלו המתנגדים לרודפו ולהציק לו בפינסק, עד שהוכרח רבנו לעזוב את העיר ונתקבל לרב בעיר זעליחוב וריטשאוואל. בשנת תקמ"ה נתקבל לעיר בארדיטשוב, בה התגורר עד יום פטירתו בכ"ה תשרי תק"ע.

על היקף גאונותו המדהימה - מסופר בס' 'אוצר ישראל' (עמ' רמו) שכאשר רבנו היה פעם בעיר בראד בחג השבועות, אמר למשמשו שהוא רוצה לומר דרשה בבית המדרש ביום השני של החג. הפציר בו המשמש ואמר: הלא הרבי היה ניעור בליל שבועות, וכאן נמצאים חכמי קלויז אריות בתורה, ומפחד אני שלא יחלישו את דעתו. השיב לו רבנו בענוותנותו: "**הלא חצי ש"ס אני זוכר בעל פה, ובחצי השני אני גם-כן לא זר, ועד שהם יזיזו את עצמם, אני כבר אחזיק מעמד**". וכך הווה שרבנו אמר פלפול עמוק בפרק שנים אוחזין, בסוגיית 'שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרים', וכולם התפעלו מעומק הפלפול והיה ביניהם הרה"ק רבי אהרן מזיטאמיר זי"ע שהיה מתלמידי הגר"א ועדיין לא היה שייך לחסידים, וכשירד רבנו מהבימה לצאת מבית המדרש, פגש ברבי אהרן והניח ידו הקדושה על כתפיו של רבי אהרן, וחזר לשון הגמרא: "וכשחייב מודה, אמאי לא יחזיר" (ב"מ יב:). בדיבורים אלו שנכנסו לליבו הטהור של רבי אהרן, לא רצה כבר להיפרד מרבנו, ומני אז והלאה נתקשר אל רבנו ונעשה אחד מגדולי תלמידיו..

מסופר על רבנו שנסע פעם לאונגארן, וכשהיה בעיר פרעשבורג נכנס אל המרא דאתרא בעל 'מהר"ם ברבי' זי"ע, שהיה עסוק באותה שעה בהבנת תוספות מוקשה. כיון שראה לפניו אדם בעל צורה, פנה אליו בבקשה אם יכול הוא להסביר לו את דברי התוס' המוקשים. נענה רבנו ואמר שהיות והוא בא מהדרך וזה כמה ימים שלא הכניס מאכל לפיו, לכן תחילה יביאו לפניו לאכול ושוב יוכל לעיין בדברי התוס'.

ציוה מהר"ם ברבי שיביאו לפניו לאכול, ובינתיים התעמק שוב בדברי התוס' ושכח לגמרי מהאורח. כשניעור מעיונו, שם לב שהאורח לא אכל עדיין מאומה, ושאלו מדוע אינו אוכל. ענה רבנו שהרי בעל-הבית צריך לברך תחילה, וכיון שהוא לא בירך תחילה, לא יכל לאכול, שהרי אמרו חז"ל (ברכות לה:) "השמים שמים לד' והארץ נתן לבני אדם", וכתיב "לד' הארץ ומלואה", ומשני כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה, **ומבואר מזה שרק לאחר שהבעה"ב מברך אז קונה את המאכל מאת השי"ת, ולפני הברכה עדיין**

אינו שלו ואינו יכול לכבד את האורח לאכול ממנו... מיד בירך הרב מפרעשבורג ואח"כ אכל רבנו.

אחרי שגמר לאכול, התחיל רבנו לומר פרק תהלים בהתלהבות גדולה [בפי העולם שגור שאמר קפיטל כד] ואח"כ אמר כמין חומר את הפירוש בדברי התוס' לנכון. אמר לו מהר"ם ברבי: ממה נפשך, אם ידעתם פירוש דברי התוס' מה לכם אמירת תהלים, ואם לאו, מה הועילה האמירה? נענה רבנו ואמר: **"אם אתם לא הבנתם כוונת התוס', הרי גם אנחנו לא יכולנו להבין זאת, ומקובל שהיו ק"נ בעלי התוס', וכל אחד מכוון בקפיטל מסוים בספר תהלים, ובעל תוספות זה ייחודו בקפיטל זה, וכך המשכתי את בעל התוספות והוא אמר לי את הפירוש"...**

(מתוך הס' 'תורתם משתמרת')

הכנה לתקיעות

רגיל היה הרה"ק ה'שארית מנחם' זי"ע לספר מידי שנה, בראש השנה, קודם טבילתו במקוה שלפני תקיעת השופר, את המעשה הנפלא כדלהלן: הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע בעל 'קדושת לוי', רגיל היה לנסוע לעיירות לפני ראש השנה לקבץ את הנדחים בעם ולהחזירם בתשובה שלימה, ואף היה נוסע עמם לאיזו עיר, שם התפלל עמם את תפילות ראש השנה.

פעם אחת הגיע הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע עם בעלי התשובה לקאזניץ ובערב ראש השנה נכנס אל המגיד הקדוש מקאזניץ זי"ע. אמר לו המגיד: "למחר, אני אתקע תקיעת שופר מוקדם" [כי הרה"ק מבארדיטשוב היה מתפלל בשעה מאוחרת]. אמר לו הרה"ק מבארדיטשוב: **"לא, אני אתקע תחילה".**

למחרת, ביום ראש השנה, כשאמר המגיד מקאזניץ "למנצח לבני קורח מזמור" קודם התקיעות, עדיין התפלל הרה"ק מבארדיטשוב פסוקי דזמרה. כשהגיע המגיד מקאזניץ לתיבות "עלה אלוקים בתרועה", ראה בשמים שישנה מחיצה של ברזל המפסקת והתחיל לפעול לשבור את המסך הזה, ונמשך הדבר כמה שעות. פתאום ראה שנפתחה המחיצה, שאל בשמים: "מה זאת?" **ונענה שהרב מבארדיטשוב העמיד כבר את רגלו הימנית בתוך המקוה לפני התקיעות.** כששמע זאת המגיד הקדוש, אמר: "אם כן נמתין".

כשסיים הרה"ק מווישאווא זי"ע לספר את המעשה הנפלא הזה, הלכו כל המסתופפים בצילו, כמה מאות אנשים, זקנים עם נערים, לטבול במקוה כהכנה דרבה לקראת תקיעת שופר. כך היה בכל שנה ושנה לפני התקיעות.

(טובות זכרונות עמ' רלח)

הרה"ק רבי ליבער מבארדיטשוב זי"ע

אלה תולדות:

המגיד הק' רבי אליעזר ליבער מברדיטשוב זי"ע נולד בערך בשנת תכ"ח, לאביו הרה"ק רבי אברהם אשכנזי זצ"ל, שבא ממגורשי העיר קראקא שהיתה אז ממלכת פולין, ובא לעיר בוסטרוך הסמוך לעיר בארדיטשוב, בן הרה"ק רבי שמואל, בן הרה"ק המקובל האלקי רבי שמשון מאוסטרפאליע זי"ע, בן הרה"ק רבי פסח מקוריץ, חתן הרה"ק רבי שמשון מקרעמניץ - אחי מהר"ל מפראג, בן רבי בצלאל, בן רבי חיים מוורמייזא, בן בנו של הרה"ק רבי יהודא לוואי הזקן מפראג, נכד רב האי גאון ורב שרירא גאון שהתייחסו למשפחת מלכי יהודא עד אדונינו דוד המלך ע"ה.

אמו של המגיד הק' רבי ליבער זי"ע היתה נכדת הקדוש רבי יחיאל הגדול מנרוב שנהרג על קדושת השם בשנת ת"ח.

גאון אדיר ומפורסם בדורו היה המגיד הק' רבי ליבער זי"ע, ובפרט בחכמת הח"ן היה מפורסם כאיש אלקים ומקובל אלוקי, וזכה לגילוי אליהו הנביא ז"ל, **וכך העיד הבעש"ט הק' כי כשאליהו הנביא רוצה לדבר עם רבי ליבער, צריך לו הרב רבי ליבער ליקח לו פנאי לזה בטורח רב, כי אין לו פנאי תמיד.** הרה"ק בעל "מגלה עמוקות" זי"ע היה בא בכל לילה ללמוד עמו, ואף מסר לו כוונות התפילה אשר עדיין אינם בדפוס, ותלמידו המובהק הרה"ק רבי ישעי' מדינוויץ זי"ע אמר שמתיירא להדפיסם.

הרה"ק רבי ליבער הגדול מברדיטשוב זכה לזקנה מופלגת, וכבן ק"ג שנה הינה בפטירתו, וכמו שבימי חיים חיותו שלו היתה שרשרת אחת של אהבת ישראל ומסירות לעזור לזולתו, כמו"כ פטירתו היתה אהבת ישראל ומסירת נפש לכפרת כלל ישראל. ומעשה שהיה כך היה: בימיו התהווה דבר גדול ר"ל הנקרא עיפוש, ומאות רבות של אנשים ונשים מתו ר"ל במגיפה, ומחמת החולי ר"ל היה מובילים ומגררים את המתים על חבלים, וקברו למאות בחפירה אחת. ואמר אז הרה"ק רבי ליבער היות כי נגזר ח"ו כליה, לכן הוא מקבל עליו את הכל וקרא לארבעה אנשים ואמר להם שהוא מבטיח להם שלא יהיה ח"ו שום מכשול ומקרה רע, וגם מבטיח להם עוה"ב, רק לעשות לו צרכי המת הכל כנהוג, ולא יפחדו משום מקרה וחולי רע. וציוה לקוברו בבית העלמין הישן, ונח נפשיה דהרה"ק רבי אליעזר ליבער זקן ושבע ימים ובעד כפרת כלל ישראל ביום כ"ח לחודש חשון תקל"א, ואז שקטה הארץ ונכתב על המצבה שלו שמת בדבר רח"ל.

נשאר ממנו מזוו"ר הבן רבי יחיאל, ומזוו"ש בן אחד כבן עשר שנים ה"ה רבי יעקב שנולד לו לעת זקנתו, ובת אחת ששמה רחל שכנראה היתה עוד צעירה מהבן, והיות

כי הרה"ק רבי יחיאל מיכל אבד"ק דק"ד קאולא והורדנא היה ג"כ קרוב משפחה עם הרה"ק רבי ליבער, כי שניהם - הרב רבי ליבער והרב רבי יחיאל מיכל היו מגזע ונכדי הרה"ק רבי יחיאל הגדול מנעמרוב הנ"ל, בא רבי יחיאל מיכל תיכף ומיד אחר פטירת הרה"ק רבי ליבער, ולקח את הילד הרב רבי יעקב לביתו ונתגדל אצלו, ולהרב רבי יחיאל היה לו בת ששמה חנה, ולקח את הרב רבי יעקב לבתו הנ"ל. הרב רבי יעקב לא האריך ימים כי נעדר בן ל"ו שנים, ונשארו ממנו שני בנים, א' - הרב רבי יחיאל אשר היה רב בעיר נעמרוב, ובנו השני הרב רבי ישעי' אבי המלקט הנפלא הרב רבי חיים ליבערזאן מברדיטשוב, מלקט הספרים "צרור החיים" ו"ארץ החיים".

הרה"ק רבי ליבער מברדיטשוב השאיר צוואה בשם זקנו הרה"ק רבי שמשון מאוסטראפאליע שצאצאיו ויו"ח לא יתחתנו עם כהן, והטעם שהם מזרע דוד המלך ע"ה, וכהונה עם מלוכה בלתי אפשריים להתקיים, וצוואה זו חל גם על משפחת חאדראוו מברדיטשוב וכן על משפחת הגבירים מאגזאניק כי הם נכדי אחות הרה"ק רבי ליבער.

בין קהילות ישראל המעטירות והחשובות ביותר במזרח אירופה נתייחד מקום של כבוד והערצה לקהילת בארדיטשוב מאז היווסדה, העיר שהיתה מיושבת כמעט כולה ביהודים מנתה בעת תפארתה ששים אלף נפשות ישראל והיו שנים שהיתה הקהילה השניה בגודלה ברוסיה, העיר היתה מלאה ביהודים יראים ושלמים תלמידי חכמים מופלגים חסידים ואנשי מעשה שמילאו את עשרות בתי כנסיותיה ובתי מדרשיה אשר היו פרושים בכל רחבי עיר זו.

סיפור ייסוד מקום זה לעיר קשורה בדמותו הפלאית של הצדיק הנודע רבי ליבער הגדול זצוק"ל שחי ופעל בזמן הבעש"ט נבג"מ ואף נסע אליו וקיבל מרותו.

ע"פ המסופר, יום אחד התבודד רבי ליבער הגדול ביער במקום שעליו נבנתה אח"כ העיר בארדיטשוב, תוך שהוא שופך לבו להשי"ת בתפלה ובתחנונים, כל שרעפיו של רבי ליבער נתונים היו לתפלה עד שלא הבחין כלל בסובב אותו. באותו זמן עבר שם פריץ שהיערות היו ברשותו, רוכב על כרכרתו. וכשראה יהודי עומד בצד הדרך ואינו דורש שלומו בהכנעה, ואף אינו פונה אליו כלל, **חרה אפו וציוה על העגלון להצליף בשוטו על גופו הקדוש. רבי ליבער שהיה שרוי באותה שעה בעולמות עליונים, לא חש גם בהצלפות השוט, ומשום כך לא פנה גם עתה לעבר הפריץ. דבר זה העלה חמתו של הפריץ שציוה להצליף בו שוב ושוב, עד שנוכח לדעת שלפניו עומדת דמות קדושה אשר כל חושיו נתונים לעבודת קונו.** נבהל הפריץ מפגיעתו הרעה באותו קדוש, והמתין עד שסיים תפלתו, וניגש אליו בהכנעה לבקש סליחתו.

רבי ליבער לא רצה לסלוח לו עד שיבטיח לו שבמקום הזה שהיה כפר נידח, יבנה מקום מושב מרכזי ליהודים, הפריץ הבטיח לו ואכן עמד בהבטחתו, **ובמקום הזה נוסדה העיר בארדיטשוב, ובמקום מעמדו של רבי ליבער נבנה בית כנסת ענק שנשא את שמו הקדוש של רבי ליבער הגדול, בית כנסת זה הכיל כחמשת אלפים מקומות וגובהו התנשא לכגובה שש קומות, בצידיו נבנו עוד כמה בתי מדרשות.** העיר התפתחה בצעדי ענק והרבה יהודים נהרו לשם לקבוע מקום מושבם עד שנחשבה כאחת הקהילות החשובות ביותר בוואלין.

(**קובץ תפארת ישראל** תשרי תשנ"ט)

גדולה הכנסת אורחים

מסופר על הרה"ק ר' ליבער מבארדיטשוב זי"ע שהיה מפורסם מאד במצות הכנסת אורחים, נוהג היה להציע בעצמו את המיטה לכבוד האורח. פעם כאשר אורח אחד התאכסן אצלו, והלה שידע קצת מגדולתו של הרה"ק ר' ליבער זי"ע, סירב בכל עוז, וטען שאינו לפי כבודו של הרבי להציע בשבילו מיטה. אך הרה"ק ר' ליבער, לא הסכים לסירובו, ואמר לו להרגיעו, **מה איכפת לך, הרי אתה חושב שאני מציע מיטה בשבילך, הלא אין הדבר כן, כי המיטה שאני מציע הוא רק בשביל עצמי, כי עליה אקבל שכר טוב בעולם הבא, ונמצא כי כל מעשה ההצעה הוא רק בשבילי ולא בשבילך.**

(**בפקודיך אשיחה** ח"א עמ' שיד)

באהבתו ובחמלתו

סיפרו על הרה"ק רבי ליבער מברדיטשוב זי"ע שהרבה לעת ערב לצאת את העיר, לסובב בשדות ובגנים, תר אחרי גדי או עז שאבדה דרכה, **טיפל בה ברוב חמלה, האכילה והשקה עד שבעה והשיבה אחרי עמל לבעליה...**

(**חסידים מספרים** ח"א עמ' 136)

קדושת לוי

פרשת וישלח:

ויקרא לו אל אלהי ישראל. תמהו רבותינו ז"ל (מגילה יח.) מנין שהקדוש ברוך הוא קרא ליעקב אל שנאמר ויקרא לו ליעקב אל, ומי קראו אל אלהי ישראל. הענין יבואר, שלא תאמר מה ושלום זה שיעקב נקרא אל לעבוד לו תלילה לומר כן. ויבואר למה נאמר כאן דווקא אלהי ישראל ולמה דווקא שם זה, כי אל הוא לשון תקיף ובעל היכולת. והנה ידוע לשון מושל ביראת אלהים (שמואל ב' כג, ג) מי מושל בי צדיק (מועד קטן טז ע"ב) נמצא כשיכול הצדיק מושל על גזירותיו של הקדוש ברוך הוא לבטל הגזירה רעה מישראל ולהפוך לטובה ונאמת זה הוא הרגון העליון להאבת ישראל שהצדיק יבטל הגזירה רעה לטובה. וזהו ומי קראו ליעקב אל, שיהא בידו היכולת לבטל הנגזר למעלה לטובות ישראל אלהי ישראל הרומה בטובתן של ישראל ואין חפץ ברעתם רק להשפיע להם כל הטוב:

פרשת בחקותי:

ונתתי גשמיכם בעתם. מחמת שדברו מקודם מענין שכר מצוה. כי גם זה קשה הלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. ונראה לתרץ, מהא דאיתא בפרקי אבות (ד,ב) שכר מצוה מצוה, פירוש כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. אלא שכר מצוה היא שגוררת עוד מצוה אחרת.

וזהו ונתתי גשמיכם בעתם, ומחמת הגשם תהיה ברכה בעולם ותוכלו ליתן כל אחד לצדקה, והיינו שכר מצוה מצוה, שמצוה גוררת מצוה:

לראש השנה:

ויבון בחסד כסאך ותשב עליו באמת. כי כשהקדוש ברוך הוא דן את עולמו בחסד אז ים קיוס. וזהו באמת, כי אמת הוא דבר הקיוס אצל חם ושלוס כשהקדוש ברוך הוא דן כו' אז הצדיקים שבדור יש להם כח לבטל. וזהו מי מושל בי לדיק (מו"ק טז ע"ב) ונמצא כביכול אינו מתקייס כו', אצל כשהקדוש ברוך הוא דן את עולמו בחסד אז יש לו קיוס ואין מי שיבטל. וזהו ויכון בחסד כסאך ותשב עליו באמת, כיון שכונן בחסד כסאך אז הוא באמת:

ניגוני הרה"ק מבארדיטשוב

רבונו של עולם לאמיר מאכן א בייט

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אִיךְ וֶועל מִיט דִיר מַאכְן אַ בֵּייט, אַ בֵּייט וֶועל אִיךְ מִיט דִיר מַאכְן.
אִיךְ וֶועל דִיר גֶעבְּן, חֲטָאִים עֲוֹונוֹת וּפְשָׁעִים, אוֹי וֵויי טַאטֶע.

טָאמֶער וִוילְסְטוּ פְרֶעגְן וָואס דוּ וֶועסְט מִיר גֶעבְּן דֶערְפַאר, זָאג אִיךְ דִיר.
דוּ וֶועסְט מִיר גֶעבְּן, מְחִילָה סְלִיחָה וְכַפָּרָה, אוֹי וֵויי טַאטֶע.

טָאמֶער וֶועסְטוּ מֵיינֶען גְלֵייךְ אוֹיף גְלֵייךְ, נֵיין זָאג אִיךְ דִיר.
דוּ וֶועסְט מִיר נָאךְ צוּגֶעבְּן, בָּנֵי חַיֵּי וּמְזוֹנֵי, אוֹי וֵויי טַאטֶע.

טָאמֶער וֶועסְטוּ פְרֶעגְן וָואס בָּנֵי הֵייסְט, זָאג אִיךְ דִיר.
בָּנִים וּבְנֵי בָנִים עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹות, אוֹי וֵויי טַאטֶע.

טָאמֶער וֶועסְטוּ פְרֶעגְן וָואס חַיֵּי הֵייסְט, זָאג אִיךְ דִיר.
חַי חַי יוֹדוּךָ וִישַׁבְּחוּךָ, אוֹי וֵויי טַאטֶע.

טָאמֶער וֶועסְטוּ פְרֶעגְן וָואס מְזוֹנֵי הֵייסְט, זָאג אִיךְ דִיר.
וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֶלֹקֶיךָ, אוֹי וֵויי טַאטֶע.

דִי מִצְרִיִים שְׁרֵייעֶן אַז זֵייעֶר גָאט אִיז אַ גָאט, נֵיין זָאג אִיךְ דִיר.
דִי פַּרְסִיִים שְׁרֵייעֶן אַז זֵייעֶר גָאט אִיז אַ גָאט, נֵיין זָאג אִיךְ דִיר.
דִי מִינִים וְאַפִּיקוֹרְסִים שְׁרֵייעֶן סְ'אִיז חָלִילָה נִישְׁט דָא קֵיין גָאט, יָא זָאג אִיךְ דִיר.

אָבֶּער אִיךְ לֵוִי יִצְחָק בֶּן שָׂרָה סָאשֶׁע שְׁרֵייט
יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵיה רַבָּא...

אום אני חומה

לָאמִיר דָערצַיילָן, לָאמִיר דָערצַיילָן, די מַעֲלוֹת פּוּן דִי אִידִישָׁע קִינדָער.

אֵיין מַעֲלָה אִיז אוֹם אֲנִי חוֹמָה, אוּן נָאךְ אַ מַעֲלָה אִיז בָּרָה כַּהַמָּה,
חָאטְשׁ חָאטְשׁ חָאטְשׁ גוֹלָה וְסוּרָה, דָאךְ דָאךְ דָאךְ דָמְתָה לְתָמָר.

נָעבָּעךְ נָעבָּעךְ נָעבָּעךְ הַרְחִיבָה עָלַיִךְ, נָעבָּעךְ נָעבָּעךְ נָעבָּעךְ וְנֶחֱשְׁבָת כְּצֹאן טִבְחָה,
חָאטְשׁ חָאטְשׁ חָאטְשׁ זְרִיָה בֵּין מַכְעִיסֶיהָ, דָאךְ דָאךְ דָאךְ חֲבוּקָה וּדְבוּקָה בָּךְ.

נָאךְ אַ מַעֲלָה אִיז טוֹעֶנֶת עָלָךְ, אוּן וַיֵּדַע אַ מַעֲלָה אִיז יְחִידָה לְיַחֲדָךְ,
חָאטְשׁ חָאטְשׁ חָאטְשׁ כְּבוּשָׁה בַּגוֹלָה, דָאךְ דָאךְ דָאךְ לוֹמֶדֶת יְרֵאָתָךְ.

נָעבָּעךְ נָעבָּעךְ נָעבָּעךְ מְרוּטַת לֶחִי, נָעבָּעךְ נָעבָּעךְ נָעבָּעךְ נְתוּנָה לְמַכִּים,
חָאטְשׁ חָאטְשׁ חָאטְשׁ נְתוּנָה לְמַכִּים, דָאךְ דָאךְ דָאךְ סוֹבֶלֶת סִבְלָךְ.
חָאטְשׁ חָאטְשׁ חָאטְשׁ עֲנִיָה סוֹעֲרָה, דָאךְ דָאךְ דָאךְ פְּדוּיַת טוֹבְיָה.

וִוי אַזוֹי הֵייסְן זֵיי? צֹאן קָדָשִׁים.
וִוי אַזוֹי פַּארַאמְלָען זֵיי זִיךְ? קְהִלּוֹת יַעֲקֹב.
וִוי אַזוֹי צֵייכָענָען זֵיי זִיךְ? רְשׁוּמִים בִּשְׁמָךְ.
וָואס שְׁרֵייעֶן זֵיי? שׁוֹאֲגִים הוֹשַׁע נָא.
אוֹיף וָועמָען אוֹיף וָועמָען פַּארְלָאזֶן זֵיי זִיךְ? תְּמוּכִים עָלָיִךְ.

אוּן אִיבֶּער דֶעם בָּעטָן מִיר טַאקָע הוֹשַׁע נָא.
לָאמִיר דָערצַיילָן, לָאמִיר דָערצַיילָן דִי מַעֲלוֹת פּוּן דִי אִידִישָׁע קִינדָער.

גאט פון אברהם

בכתי"ק מאיש אלקי הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זצ"ל וז"ל:

סגולה גדולה להצלחה שיאמרו אנשים ונשים וטף בקשה זו
ג' פעמים בכל מוצאי שבת קודש קודם הבדלה.

איך בין פארזיכערט אז זיי וועלן אי"ה באגליקען

גָאט פוּן אַבְרָהָם אוּן פוּן יִצְחָק אוּן פוּן יַעֲקֹב, בַּאהִיט דַיין לִיבְּ פָאלְק יִשְׂרָאֵל פוּן אַלָעם בֵּייזָען, אִין דֵיינָעם לוֹיבּ, אַז דָער לִיבְּער שַׁבָּת קוֹדֶשׁ גֵייט, אַז דִי וָואךְ אוּן דָער חוֹדֶשׁ אוּן דָאם יָאר זָאל אוּנְז קוּמָען צוּ אֱמוּנָה שְׁלֵימָה, צוּ אֱמוּנַת חֲכָמִים, צוּ אַהֲבַת חֲבֵרִים, צוּ דְּבֵיקוּת הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא, מַאֲמִין צוּ זַיין בִּשְׁלוֹשׁ עֲשְׂרֵה עִיקָרִים שֶׁלָּךְ, וּבִגְאוּלָה קְרוֹבָה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וּבִתְחִית הַמֵּתִים, וּבִנְבוּאַת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם דוּ בִּיזְט דָאךְ הַנּוֹתֵן לַיָעֵף כֹּחַ, גִיבּ דַיינָע לִיבֶּע יִידִישֶׁע קִינְדֶערלֶעךְ אוֹיךְ כֹּחַ דִיךְ צוּ לוֹיבֶּען אוּן נָאר דִיךְ צוּ דִינָען אוּן קֵיין אַנֶדֶערִין חָלִילָה נִישְׁט, אַז דִי וָואךְ אוּן דָער חוֹדֶשׁ אוּן דָאם יָאר זָאל אוּנְז קוּמָען צוּ גֶעזוּנְט אוּן צוּ מַזָל אוּן צוּ בְּרָכָה וְהַצָלָחָה אוּן צוּ חֵן וָחֶסֶד אוּן צוּ בְּנֵי חַיֵי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וְסִיעָתָא דִשְׁמַיָא לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל אָמֵן:

יזכור אהבתם

תיאור המסע המרומם

לקברי רבוה"ק מאורי החסידות

באוקריינא

בראשות כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

תמוז תשמ"ט לפ"ק

כפי שנרשמו בשעתו

ע"י משתתפי הנסיעה

עם הוספות חשובות בפרסום ראשון

מבוא

בחודש תמוז תשמ"ט נסע כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א לאוקריינא, להשתטח על ציוני קדשם של רבנו הבעשטה"ק וגדולי החסידות, וציוני רבוה"ק אבות שושילתא קאסוב-וויזניץ זי"ע.

מאז החורבן במלחמת העולם השניה, היה זה מסע היסטורי ראשון של ציבור נכבד מצאצאי רבותינו הק' זי"ע ואנשי שלומינו - לציוני רבוה"ק, אשר על כן היתה זו נסיעה מיוחדת ומרגשת במיוחד.

היה זה יובל שנים מאז פרוץ מלחמת העולם השניה, כשבמשך כל השנים שחלפו היו מדינות ברית המועצות של רוסלאנד, תחת השלטון הקאמוניסטי, סגורות ומסוגרות מאין יוצא ואין בא. במשך שנים פעל הרה"ח ר' אנטשיל באב"ד הי"ו ממאנסי, והשתדל רבות לדעת על הנעשה בציוני רבוה"ק זי"ע בקאסוב ובוויזניצא, עד שהצליח ר' אנטשיל לקבל אישור לבקר ברוסלאנד, וזכה לסייעתא דשמיא מיוחדת, במוצאו את מצבת רביה"ק ה"אהבת שלום" זי"ע בקאסוב, וכן את מקום מנוחת רביה"ק ה"תורת חיים" זי"ע.

קונטרס

ויהי בנסוע

חלק א'

כולל בו

לקט מאמרים. תולדות חייהם.
וסיפורי קודש. של הצדיקים הק'
שמנו"כ במדינת פולין ורוסיא.
תפלת הדרך.
צעטיל קטן. ותפלה הנוראה
מהר"ר אלימלך זי"ע.
תפלה מליקוטי צבי לומר על ביה"ח
דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
מענין נסיעה לקברי הצדיקים.

חלק ב'

כולל בו

הלכות. מנהגים. סיפורים.
שנשמעו מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
בעת הנסיעה לקברי הצדיקים הק'
במדינת רוסיא. תמוז תשמ"ט לפ"ק.

יוצא לאור
תמוז תשנ"ב לפ"ק
פה שיכון וויזניץ
מאנסי נ.י.

קונטרס 'ויהי בנסוע' שיצא לאור לרגל הנסיעה בשנת תשנ"ב, בהסכמתו של רבינו זצ"ל

בסיון תשמ"ח, תקופה קצרה לאחר קבלת הידיעה על מציאת שטח האהל בוויזניצא, היה אמור להתקיים נסיעה גדולה לרוסלאנד, בהשתתפותם של כמאתיים איש מאנשי שלומינו. אלא שמחמת כמה סיבות לא יצא הדבר אל הפועל.

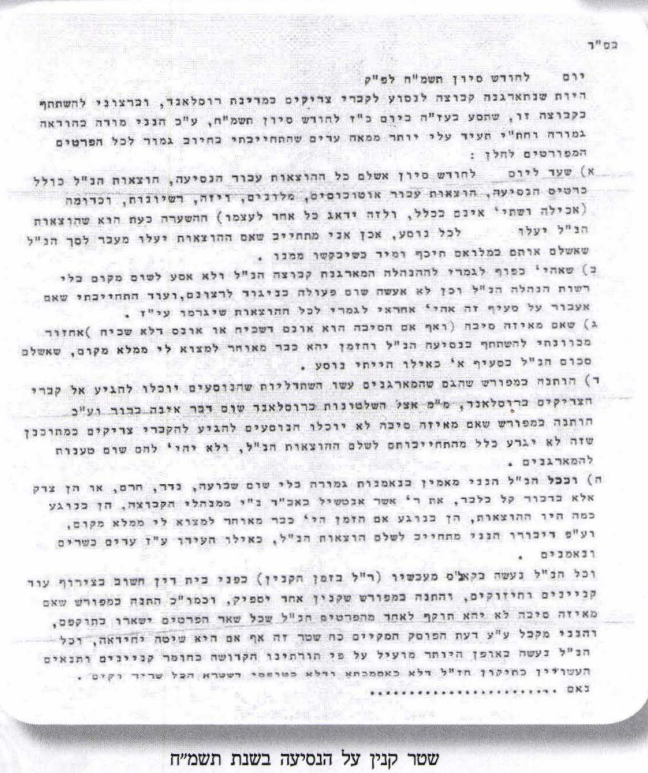

בס"ד

יום לחודש סיון תשמ"ח לפ"ק

הידוע שנתאכזבנה קבוצה לנסוע לקברי צדיקים במדינת רוסלאנד, ובקשוני להשתתף בקבוצה זו, שתסע בעז"ה ביום כ"ז לחודש סיון תשמ"ח, ע"כ הנני מודה בהודאה גמורה וחת"י תעיד עלי יותר מאלה עדים שהחתימיכתי בחיבוב גמור לכל הפרטים המפורטים להלן :

א) שער ליום לחודש סיון אשלם כל ההוצאות עבור הנסיעה, הוצאות הנ"ל כולל כרטיס הנסיעה, הוצאות עבור אוטובוסים, מלונים, דיזה, השיונדה, וכדומה (אכילה ושתי' אינם בכלל, ולזה יתאג כל אחר לעצמו) ההשערה בעת הוא שהוצאות הנ"ל יעלו לכל נוסע, אכן אני מתחייב שאם ההוצאות יעלו מעבר לסך הנ"ל ששלם אוהם במלואם תיכף ומיד בשיבקשו ממנו .

ב) שאחי' כפוף לגמרי להחנהלה המארגנת קבוצה הנ"ל ולא אסע לשום מקום כלי רשות הנהלה הנ"ל וכן לא אעשה שום פעולה כניגוד לרצונם,ועוד התחייבתי שאם אעבור על סעיף זה אחי' אחראי לגמרי לכל התוצאות שיגרמו ע"י .

ג) שאם מאיזה סיבה (ואף אם הסיבה הוא אונס דשכיח או אונס דלא שכיח)אחזור מכוונתי להשתתף בנסיעה הנ"ל וחזמן יהא כבר מאוחר למצוא לי ממלא מקום, שאשלם סכום הנ"ל בסעיף א' כאילו הייתי נוסע .

ד) הוחנה במפורש שהגם שהמארגנים עשו השתדלות שהנוסעים יוכלו להגיע אל קברי צדיקים ברוסלאנד, מ"מ אצל השלטונות ברוסלאנד שום דבר אינה בבור וע"כ הוחנה במפורש שאם מאיזה סיבה לא יוכלו הנוסעים להגיע להקברי צדיקים במחוכנן שזה לא יגרע כלל מהתחייבותם לשלם ההוצאות הנ"ל, ולא יהי' להם שום טענות להמארגנים .

ה) וכבל הנ"ל הנני מאמין בנאמנות גמורה בלי שום שכרעה, נדר, חרם, או הן צרק אלא בזכור קל כלבר, את ר' אשר אבטשיל באב"ד נ"י ממבלי הקבוצה, הן בכרגע כמה היו ההוצאות, הן בנרגע אם חזמן הי' כבר מאוחר למצוא לי ממלא מקום, וע"פ דיבורו הנני מתחייב לשלם הוצאות הנ"ל, באילו העידו ע"ז עדים בשרים ונאמנים .

וכל הנ"ל נעשה בקא"ס מעכשיו (ר"ל בזמן הקנין) כפני בית דין חשוב בעירוף עוד קנינים וחזוקים, וחתנה במפורש שקנין אחד יספיק, וכמ"כ החנה במפורש שאם מאיזה סיבה לא יהא תוקף לאחד מהפרטים הנ"ל שכל שאר הפרטים ישארו בתוקפם, והנני מקבל ע"ע דעת הפוסק חמקיים כח שטר זה אף אם היא שיטה יחידאה, וכל הנ"ל נעשה באופן היותר מרעיל על פי תורתינו הקדושה בחומר קניניים ותנאים העומדין בחיקוך חז"ל ולא כאמנתא דלא פטרינן השטרא הלל שריר וקים .

נאם .....

שטר קנין על הנסיעה בשנת תשמ"ח

הרבה שתדלנות הוצרכה בכדי לבצע נסיעה כזאת בימים ההם, ועסקני אנ"ש פנו לגדולי העסקנים והשתדלנים ברחבי אמעריקא, לבוא לעזרתם בסידור עניני הנסיעה עצהיו"ט. לפנינו 'טופס' ממכתב, שמצאנו בגנזי הרה"ח ר' יעקב ראזענפעלד שליט"א, משב"ק, שכנראה הכתיב לפני כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, במטרה להביע רגשי הכרת הטוב, להעסקן הנודע הר"ר משה שערער ע"ה, שעמד לו לעזר בענין.

בס"ד ב' תמוז תשמ"ח לפ"ק

שפעת שלומים, משמי מעונים, וכל טוב עד עולם, למע"כ ידידנו היקר הנכבד והנעלה, איש האשכולות, יקר רוח איש תבונה, עוסק בצרכי צבור באמונה, וכו' וכו' ה"ה כבוד הרב משה שערער שליט"א, נשיא אגודת ישראל בארצה"ב יצ"ו

אחדשה"ט בכבוד רב והוקרה כראוי וכיאות

הנני בזה להביע תודה וייש"כ רב על כל טרחותיו והשתדליותיו למעננו לאפשר רשיון הנסיעה לרוסיא. וכאשר עפ"י סיבה לא בא הדבר מכח אל הפועל, אבל כמע"ה עשה שליחותו בשלימות. והיות שאמרו חכז"ל חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה. ובזכות זה תזכו להתברך ממקור הברכות, והשי"ת יהי' בעזרכם שתזכו לראות רב תענוג ונחת מכל צאצאיכם הי"ו, ותזכו תמיד לעשות מצוות ומעש"ט לאויט"א ולהתברך בבריאות השלימות, וסיעתא דשמיא וחיזוק כוחות לעסוק בטובת הכלל. ותזכו להגדיל כבוד התורה ולהאדירה ולראות ישועת ה' מהרה בקיבוץ נדח"י וביאת המשיח בב"א

החותם בכל חותמי ברכות ושוקק להצלחתו

(-)

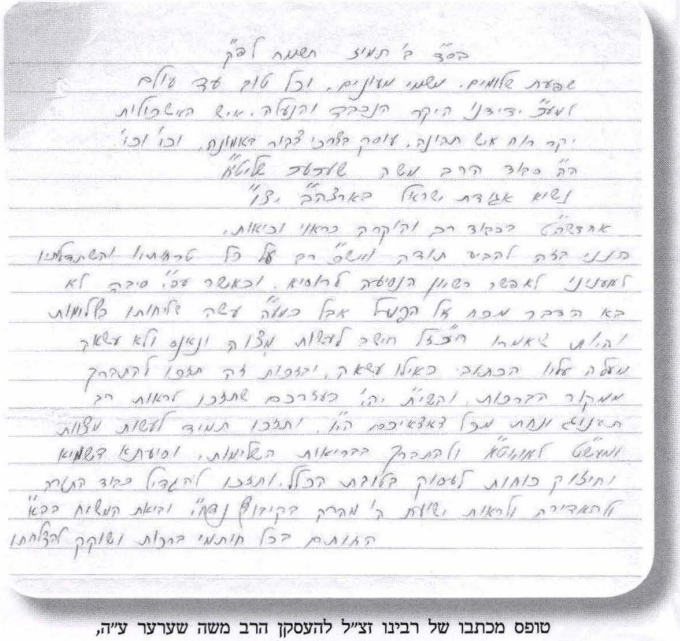

טופס מכתבו של רבינו זצ"ל להעסקן הרב משה שערער ע"ה,
על השתדלותו לטובת הנסיעה

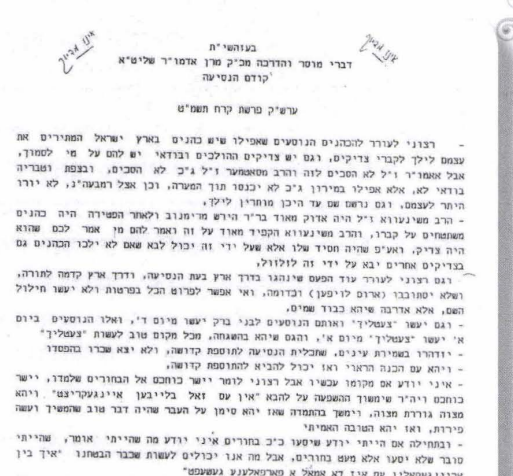

בעזהשי"ת
דברי מוסר והדרכה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
קודם הנסיעה

ערש"ק פרשת קרח תשמ"ט

- רצוני לעורר להכהנים הנוסעים שאפילו שיש כהנים בארץ ישראל המתירים את עצמם ליקר לקברי צדיקים, וגם יש צדיקים ההולכים ובודאי יש להם על מי לסמוך, אבל אאמו"ר ז"ל לא הסכים לזה והרב מסאסמער ז"ל ג"כ לא הסכים, ובצפת ומבדריה בודאי לא, אלא אפילו במירון ג"כ לא יכנסו תוך המערה, וכן אצל רמבעה"נ, לא יורו היתר לעצמם, וגם נראם שם עד היכן מותרין ליקר.
- הרב משניעורא ז"ל היה אדוק מאוד בר"ה הירש מריסנוב ולאחר הסטירה היה כהנים משתמחים על קברו, והרב משניעורא הקפיד מאוד על זה ואמר להם מי אמר לכם שהוא היה צדיק, ואע"פ שהיה חסיד שלו אלא שעל ידי זה יכול לבא שאם לא ילכו הכהנים גם בצדיקים אחרים יבא על ידי זה לזלזול.
- רגם רצוני לעורר עוד הפעם שיונהגו בדרך ארץ בעת הנסיעה, ודרך ארץ קדמה לתורה, ושלא יסתובבו (ארום לוינען) ובדומה, ראי אפשר לפרוס הכל בפרטות ולא ישער חילול השם, אלא אדרבה שיהא בבוד שמים.
- רגם יעשו "צעטליך" ואותם הנוסעים לבני ברק יעשו מרום ד', ואלו הנוסעים בירום אי יעשו "צעטליך" מירום א', והגם שיהא בהשגחה, מכל מקום טוב לעשות "צעטליך"
- יזדהרו בשמירת עינים, שתכלית הנסיעה לתוספת קדושה, ולא יבא שכרו בהפסדו
- ויהא עם הכוונה הראוי ראוי יכול להביא להתוספת קדושה.
- אינני יודע אם מקומו עכשיו אבל רצוני לומר יישר כוחכם אל הבחורים שלמדו, יישר כוחכם ויהיה שימשוך ההשפעה על להבא "אין עם זאל בליבען אייגענקרצט". ויהא מצוה גוררת מצוה, וימשך בהתמדה שאז יהא סימן על העבר שהיה דבר טוב שהמשיך רעשה מירות, ואז יהא השובה האמיתי
- ובתחילה אם הייתי יודע שיעשו כ"כ בחורים איני יודע מה שהייתי אומר, שהייתי סובר שלא יסעו אלא מעט בחורים, אבל מה אנו יכולים לעשות שכבר הבחינו "איך בין אריין געפאלין" עם איז דא מאכל א מאנשאלענע געשעפט"
- רגם יש לי הנאה שנשארים כאן בחורים אינני יודע אם הדרשה לי לומר אבל יש לי קצת הנאה השמחה, וגם הם ימצדו כל הזמן, ויעשו "צעטליך" על כל הזמן ההוא
- ויהא לנו קשר עמהם אפילו הם כאן, ואנו שליחים לכל,
והשי"ת יעזור שנוכל למעול בקדושה ובטהרה ישועות ורפואות ונזכה לישב וללמוד התורה הק' ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן

דברי פרידה שהשמיע רבינו זצ"ל בפני בחורי הישיבה קודם הנסיעה

בחודש אדר תשמ"ט, עלה הדבר שוב על הפרק, אולם כעת באופן צנוע ביותר. ולשם כך יצאו כמה עסקנים - בברכת הקודש של כ"ק אדמו"ר זי"ע - לרוסלאנד, בכדי להכיר מקרוב את המצב במדינה המסוגרת ההיא, ואם שיך לנסוע לשם עם ציבור גדול בראשות מרן זצ"ל. בין השאר דיברו עם ה'פריץ' בטשערנאוויץ אודות ביאת מרן זצ"ל לקאסוב וויזניץ, וביקשו ממנו שיסדר בעבורו מקום מכובד בעת שהותו באיזור ההוא, ושאר ענינים.

בפרוס הפסח נפוצה השמועה אודות הנסיעה המתוכננת בקיץ הבעל"ט, והתחילו מהומות מי יזכה להשתתף במסע קודש זה. עד שבשוה"ט של כ"ק אדמו"ר זצ"ל לרגל יום ב' סיון, הוכרז ע"י הרה"ח ר' גרשון נייפאן הי"ו, שע"פ פקודת הקודש אין לשום אחד לנסוע למדינות הללו, בעת שהותם של קבוצת מרן זצ"ל שם, מלבד אלו שיובחרו לנסוע עם רבינו זצ"ל. (מרן זצ"ל הרגיש חיוב לפרוע חובו להחסידים, שהשתוקקו לנסוע עמו למקומות הקדושים, עד שהשלימו בנסיעה הגדולה בשנת תשנ"ב, לכל הציבור הרחב - מפי הר"ר בנימין בוקסבוים, מארגן הנסיעות).

השתוקקותו של כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל לנסיעה זו היתה עד אין לשער, זמן רב לפני כן דיבר מכך והכין עצמו בהתלהבות רבה. מקורבי ביתו של רבינו זיע"א מספרים, שבמשך תקופה של כמה שבועות קודם הנסיעה, לא ירד הספר "שבחי הבעל שם טוב" מעל שולחנו של רבינו, ועיין בו רבות. לפי עדות אחת, עבר אז על כל הספר כולו, "פון דעקל צו דעקל".

למעשה יצא הדבר לפועל, בחודש תמוז תשמ"ט, כאשר התקיימה נסיעה זו בראשות כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע ועשרות בני המשפחה והחסידים. משם נסעו לאנטווערפן על שב"ק, ולאחריו המשיכו לארץ הקודש, שם התאחד מרן שוב עם ציבור צאן מרעיתו, אברכים ובחורים שבאו גם מניו יארק, לחזות בנועם ד' ולבקר בהיכלו במקומות הקדושים בארה"ק.

בעש"ק קרח, קודם הנסיעה, דיבר מרן זצ"ל לפני בחורי הישיבה אודות נסיעתם למקומות הקדושים בארה"ק. בין השאר עורר רבינו להכהנים שלא ישתטחו על הקברים, ושיעשו 'שעות צעטליך' בעת הנסיעה, ושיזהרו בשמירת עינים (ראה השיחה במילואה, לעיל במדור 'דורש טוב לעמו').

גם בשבת קודש בעת רעוא דרעוין, דיבר מדברים הללו, ושיהיו מסתפקים במועט ולא להרבות כ"כ בנסיעות, על חשבון לימוד התורה (ראה שם, תוכן הד"ת המלא).

ביום המחרת, ו' תמוז, יצא מרן זצ"ל בשליחות כל הקהל, למסע המרומם. ואלה שמות המשתתפים, שזכו להצטרף למסע הקודש, בראשות כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

בני כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע: כ"ק בעל אור שלום זצ"ל - בארא פארק, יבלחט"א כ"ק אדמו"ר שליט"א - מאנסי, כ"ק אדמו"ר שליט"א - קייאמיישע, כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, כ"ק אדמו"ר שליט"א - לאנדאן, כ"ק אדמו"ר שליט"א - מאנטריאל, כ"ק אדמו"ר שליט"א - בית שמש.

חתני דבי נשיאה: הרה"צ רבי אברהם דוב טווערסקי שליט"א מראחמיסטריווקא-מאנסי, הרה"צ רבי ישראל אליעזר פיש שליט"א מביקסאד, הרה"צ רבי יהוסף בן ציון ראטטענבערג שליט"א מקאסאני, הרה"צ רבי יצחק מיכל מאסקאוויטש שליט"א משאץ.

נכדי כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע: כ"ק אדמו"ר שליט"א - בארא פארק, הרה"ג ר' יעקב יוסף טווערסקי שליט"א, אב"ד לעיקוואד, האחים הרב יעקב יוסף והרב דוד דוב האגער שליט"א, והרב יעקב יוסף פיש שליט"א. כמו"כ הגה"צ ר' מרדכי אדלער זצ"ל, אבד"ק מנחה חדשה דזיקוב-וויזניץ, נכד רבוה"ק זי"ע.

המשמשים בקודש, הרה"ח ר' יעקב ראזענפעלד והרה"ח ר' יוסף שמואל ראאב. הרה"ח ר' פנחס נייפאן, ראש הקהל דקהלתינו. הרה"ח ר' יוסף אריה לוריא,

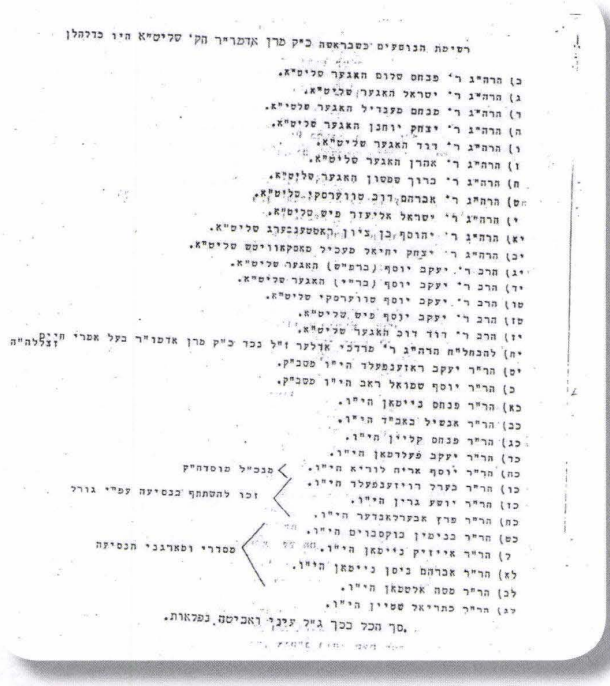

רשימת המשתתפים במסע המרומם

מנכ"ל המוסדות במאנסי. הרה"ח ר' יעקב (בר"פ) פעלדמאן - ב"פ, הרה"ח ר' פנחס קליין - [לימים ראה"ק] מאנסי.

מארגני הנסיעה: הרה"ח ר' בנימין בוקסבוים, הרה"ח ר' אייזיק ניימאן, הרה"ח ר' אנטשיל באב"ד, הרה"ח ר' אברהם ניסן (בר"פ) ניימאן, והרה"ח ר' משה אלטמאן ע"ה.

ג' שזכו בגורל: הרה"ח ר' בערל ראזענפעלד ע"ה [לימים מנכ"ל המוסדות במאנסי], הרה"ח ר' יהושע גרין, והרה"ח ר' פרץ אבערלענדער. והרה"ח ר' כתריאל שטיין, הי"ו.

רבי מרדכי אדלער זצ"ל להיב את הלבבות במשך המסע, באמרות פיו המוצקות חן. הן בדברי תורה, הן בסיפורי צדיקים, והן בשירות ותשבחות לא-ל חי. כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע ישב והגה בתורה במשך הנסיעה, וכשרבי מרדכי זצ"ל

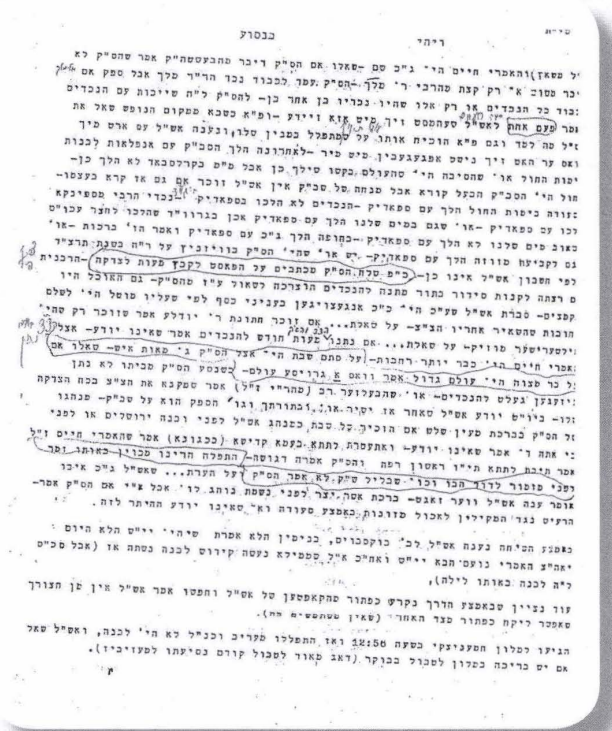

דף מקונטרס 'ויהי בנסוע' עם הגהות רבינו זצ"ל

השמיע דבריו, סגר אדמו"ר זי"ע את הגמרא והאזין לדבריו. לימים העד מרן זי"ע: "ער האט אנגעווארעמט דעם עולם!".

במשך הנסיעה, התמנה ר' בנימין בוקסבוים הי"ו לגבאי צדקת רבי מאיר בעל הנס. גם היה התפקיד שלו לשמח בדברים, בכל עת שאירע איזה מכשול בתכנית הנסיעה, ועשה מלאכתו בנאמנות, וזכה להנות את רבינו זצ"ל כמ"פ.

בשורות הבאות קיבצנו ואספנו פרטים הרבה מכל הנסיעה וכל הסביב לה, כולל הרבה פרטים חשובים אשר לא ראו עדיין אור הדפוס ונדפסים כעת לראשונה, כפי שהוקלטו ונרשמו בשעתו ע"י המשתתפים, בתוספת פרטים חשובים מהתקופות שלאחר הנסיעה. יצויין, שמאמרינו זה מבוסס בעיקר על דברי הקונטרס "ויהי

בנסוע", שיצא לאור לרגל הנסיעה בשנת תשנ"ב, בהסכמתו המפורשת של כ"ק אדמו"ר זצ"ל, שאף עבר עליו ב' פעמים בדייקנות, והגיה ותיקן את הצריך תיקון.

בכדי לשבר את האוזן, ולהקל על הקוראים, תיעדנו את המסע לפי המורה שעות בימים ההם, כדי שהקורא יוכל להשיג תמונה שלימה מכל ההתרחש בימים נעלים ההם במשך כל הנסיעה. אמנם השתדלנו רבות שכל הזמנים יהיו מדוייקים, דברים כהוייתן, אולם אם שגינו, אנא תמחלו לנו על זה.

בברכת נסיעה טובה ומוצלחת, פועל"ט אלעס גוט"ס.

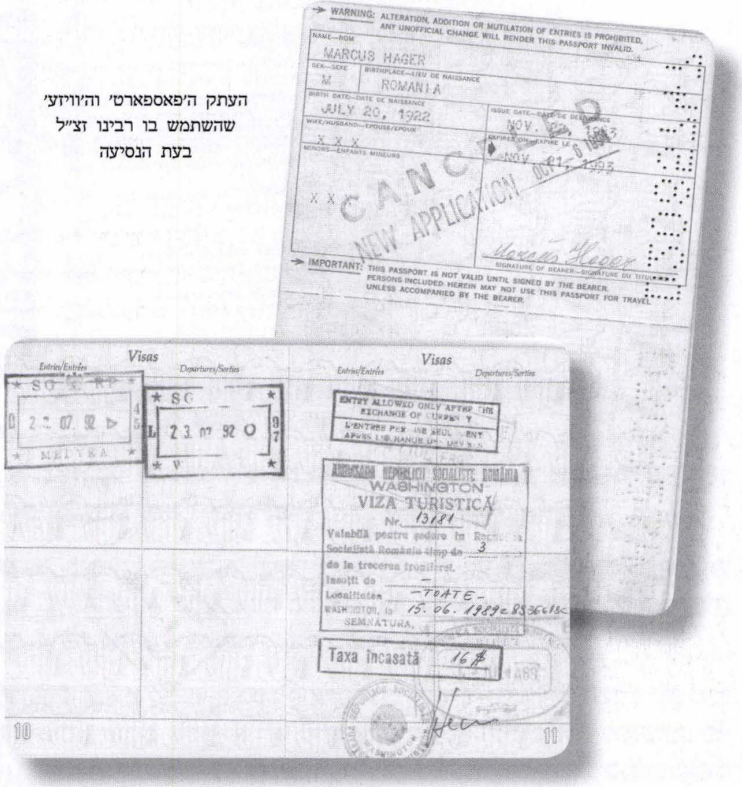

העתק ה'פאספארט' וה'ויזעס' שהשתמש בו רבינו זצ"ל בעת הנסיעה

יום א' חקת-בלק, ו' תמוז, ניו יארק

2:00 כ"ק מרן אדמו"ר [זצללה"ה] יצא מביתו נאוה קודש לעבר בנין הישיבה הק', שם נפרדו ממנו בחורי החמד תלמידי הישיבה, וליוו את מרן בניגון 'כי בשמחה תצאו', בתקווה לבורא עולם שיזכור חסדי אבות וישמע התפילות ובקשות על קברי הצדיקים הקדושים. משם נסענו ל'קענעדי לופט-פעלד'.

3:15 הגענו להלופט-פעלד, שם התאספו ציבור גדול מאנשי שלומנו כדי לקבל ברכת פרידה מרבינו, ולקיים ענין 'לויה'. עלינו יחד לחדר המיוחד בקומה העליונה שהכינו עבורנו. מרן התיישב על מקומו, וכל העם - זקנים עם נערים - מסביבים אותו כחומה ושרו ניגוני התעוררות בהתרוממות מיוחדת, כשמרן יושב אחוז בשרעפי קודש. גם לקח שם פתקאות מכמה מאנ"ש, וכל הפראוועגען הי' ברגש ובהתעוררות רב בבעיתי קודש, כפי שהוגדר ע"י הרה"צ ר' מרדכי אדלער בנועם שיחו במשך הנסיעה, שהיה מצב של 'וגילו ברעדה' - שיתוף שמחה ולב נשבר.

4:10 רבינו ופמליא דילי' נקראו להכנס לה'גדר'. כל קהל הנאספים ליוו את רבינו בניגון 'כי בשמחה תצאו', ונפרדו לשלום בלב כבד, ולעומתם החזיר מרן את פניו הק' לעבר הנאספים, כשמחוי בידיו לכל אחד בהתרגשות, וכולם מברכים שרבינו יפעל ישועות רבות ונחמות לכלל ישראל.

4:30 אחר בדיקת ה'פאס' והחבילות, התפללו מנחה בזווית אחת. מרן התפלל עם ה'חאלאט'. אל העמוד ניגש הר"ר פנחס קליין הי"ו בשנת האבל על אמו ע"ה.

אח"כ עלו אל ה'עראפלאן' של חברת 'לאט' (פוילישׁ). כל ה'ביזנעס-קלאס' היה מיוחד עבורנו, שם ישבו מרן ובניו, כשליד מרן יושב בנו הרפ"ש [אבד"ק בארא פארק ז"ל].

5:05 ויסעו מניו יארק על הדרך לווארשא, נסיעה של שמונה וחצי שעות לערך. במשך כל הנסיעה על ה'פליגער' שימשו הר"ר בנימין בוקסבוים והר"ר אייזיק ניימאן מארגני הנסיעה את כל היושבים ב'ביזנעס-קלאס', כך שלא נכנסו לשם שום נשים מחברת ה'פליגער' במשך כל הזמן.

9:35 (לפי שעון ניו יארק - 3:35 לפי שעון ווארשא) התפללנו מעריב, הגם שכבר זרח קצת אור בחוץ, כל הנוסעים נכנסו ל'ביזנעס-קלאס', שם התפללנו ביחד.

מרן אמר שברצונו לנוח קימעא קודם תפילת שחרית, ע"כ לא התפללנו תיכף בזמן.

11:15 (לפי שעון נ.י. - 5:15 לפי שעון ווארשא) התפללנו שחרית ב'ביזנעס קלאס'.

לענין ברכות השחר, הורה מרן כדרכו, שגם מי שלא ישן כל הלילה יכול לברך כל הברכות כדרכו, כולל ברכת התורה.

מרן התפלל מעומד, מלבד בסדר הקרבנות, וכן מאשרי - ובא לציון עד סוף התפילה. לפני קריאת התורה, עשה מרן 'פתיחת הארון' וסדר הוצאת ספר תורה מהקופסא שעשו במיוחד עבור הנסיעה בשביל הספר תורה הקטן מירושת מרן אדמו"ר [בעל אמרי חיים] זצ"ל - הכל כדרכו בביהמ"ד. מרן עלה לתורה.

יום ב' חוקת-בלק, - ז' תמוז, ווארשא

7:30 (1:30 לפי שעון נ.י.) ויחנו בווארשא. עלינו על 'באס' הנוסע לבנין ה'טערמינאל', מרן צוה שיתפזרו הנוסעים לכל אורך ה'באס', כדי שייראה מבחוץ כאילו הוא מלא, ולא יעלו עליו הגויים, אלא יעלו לבאס אחר...

בבנין ה'טערמינאל' התמהמנו בערך שעה. מרן למד שם, כשפני קדשו מול קהל הנוסעים. אולם לאחר זמן קצר סיבב פניו אל הקיר והמשיך ללמוד.

אח"כ טעם מרן מהגבינה שהגישו לפניו (וזאת היתה כל טעימתו עד הלילה).

9:05 ויסעו מווארשא עם פליגער מיוחד לפמליית מרן בלבד, מחברת 'לאט', על הדרך לקיעוו, נסיעה של שעה וחצי לערך, גם בנסיעה זו שימשו החסידים הנ"ל.

לענין 'תפילת הדרך' נהג מרן רבינו במשך ימי הנסיעה (מלבד ביום ראשון כמובן) שכללו בברכת שומע תפילה בשמונה עשרה, שלא להכניס ראשו בין ההרים - מחלוקת הפוסקים אם לברך בכל יום מחדש - מלבד היום (יום ב') ששכח לאומרה בשמונה עשרה - אמרה אח"כ בלי שם ומלכות.

12:35 (לפי שעון קיעוו - 10:35 לפי שעון ווארשא) ויחנו בקיעוו. בלופטפעלד קיבלו את פני מרן - הרב אב"ד קיעוו והשוחט דמתא.

2:00 נסענו מהלופטפעלד עם 'באס' (גם מרן נסע עמנו על ה'באס', מכיון שאמרו שה'באס' נוסע יותר במנוחה מאשר ה'מאביל').

הרב דקיעוו אמר למרן שאפשר לילך להמקוה בקיעוו, אמר מרן שאם אין צריכים לצאת הרבה מהדרך יסעו לשם, ואם יקח הרבה זמן לא ילכו. למעשה נסעו לשם, שלא הי' דרך ארוכה לשם.

2:40 הגענו להמקוה בקיעוו. מרן ירד וטבל אף שהיו המים קרים, ונימוקו עמו שבדעתו לקדש הלבנה בלילה. כשנשאל אם בכל יום שלפני קידוש לבנה הולך למקוה, לא ענה מרן כלום על זה. אחר המקוה נכנסנו לביהמ"ד דקיעוו.

3:15 נסענו מהביהמ"ד לעבר בית החיים דקיעוו, מקום מנוחת הרה"ק ר' דוד מסקווירא זצ"ל, חו"ז של מרן.

על אם הדרך למד מרן 'עין יעקב' וספר חסידים, גם דיבר מר' דוד'ל, שבניו לא דרו בקיעוו אלא בקעשינוב, וסיפר שר' דוד'ל וכעשרים מיוצאי חלציו נספו מחולאת כשפרצה מגיפה ר"ל בשנת תר"פ, ממנה מתו הרבה יהודים בקיעוו.

3:45 לאחר נסיעה של כחצי שעה הגענו לבית החיים בקיעוו. מרן בירך בשם ומלכות ברכת 'אשר יצר אתכם בדין' והדליק נרות, אבל לא נכנס לתוך האהל, רק עמד בחוץ בלי הרעזשוואלקע לבוש ב'חאלאט' שחור ושטיוול. לא חגר אבנט, רק החגור מה'חאלאט'. כשנשאל מרן אם לא נכנס לתוך האהל, משום שחושש שיתכן שלא ילך למקוה ביום המחרת לפני השתטחותו בציון הבעשטה"ק זי"ע במעזיבוזש, אמר: אין הכי נמי, זהו אחד מן הטעמים.

מרן אמר את התפילה מתוך 'ליקוטי צבי' מדברי התנאים וכו' (עמוד 246), אח"כ אמרנו ספר רביעי שבתהלים, קאפיטל ק"ז, ק"ל וק"נ כנהוג. בה'יהי רצון' שלאחר תהלים האריך מרן הרבה, עד שהתחיל בקול רם "ותגדלם לתורתך" וכו', ולא אמר קדיש, אלא הר"ר פנחס קליין אמר.

מרן לא הניח קוויטל, וגם לא קרא שום פתקאות, אח"כ רחץ את ידיו ועלה על ה'באס', הגישו תיקון, שתה ואיחל: לחיים, זכותו יגן עלינו.

[**יצויין**, כי אהל הרה"ק ר' דוד מסקווירא זצ"ל, נמצאת בתוך העיר קיעוו. והשוקים והרחובות מסביב בית החיים היו מלאים אנשים, ורבו הפריצות בה. מרן הצטער מאד על זה, עד כדי כך, דבנסיעה הבאה בשנת תשנ"ב, לא רצה מרן לנחות בקיעוו לופט-פעלד. וכפי שהתברר אח"כ היתה הסיבה, שלא רצה ליכנס לקיעוו מטעם זה. ולנחות בקיעוו מבלי לגשת לציון חו"ז מסקווירא, ג"כ לא רצה מחמת כבוד זקינו. עד שאמרו לו שהלופט-פעלד אינו בקיעוו עצמה, אלא באיזור הנקרא 'באריספאל', סבר וקיבל. (מפי הר"ר בנימין בוקסבוים הי"ו)

מענין לענין באותו ענין, בנסיעת שנת תשנ"ב, הביע מרן שאיפתו להשתטח על ציון זקינו הרה"ק האמרי נועם זי"ע בדזיקוב, ולפרוע חובו שלא עלה בידו להשתטח שם בנסיעתו לפולין בשנת תשל"ו. ונסע מרן עם כל פמליא דילי' לדזיקוב, דרך של ארבע שעות,אולם בהגיעם תוך העיר, התקבצו לשם הרבה מתושבי העיר לראות את המחזה, והיתה שם פריצות, ע"כ הכריז מרן: "שוין צוריק אויף די באסעס", ויסעו משם מבלי להשתטח על הציון, על אף העמל הגדול להגיע לשם].

4:20 ויסעו מקיעוו לעבר עיר אנאטיווקא, מקום מנוחת הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זצ"ל.

בהורמנא דמלכא, נטל הרה"ג ר' מרדכי אדלער את המייקראפאן, וביטא רגשי הלב שלו ושל כל הנוסעים על גודל הזכות שנפלה בחלקם לנסוע ולפקוד את הציונים הקדושים, ויש לנו שליח ציבור נאמן אשר עיני עמך בם תלויות ועיניהם בך מייחלות, כפי שראינו אתמול את מעמד הפרידה המרגש בניו יארק, השמחה יחד עם הלב נשבר, בבחי' וגילו ברעדה, ומכל קצווי תבל שלחו קוויטלעך עם הרבי להזכירם לטובה ולברכה, ומכיון שכוונת המשלחים והשליחים שניהם לטובה, סמוכים ובטוחים אנו אי"ה שנפעל כל מילי דמיטב לנו ולכל ישראל.

על הדרך סח מרן, שחשב לברך ברכת 'אשר יצר אתכם בדין' בכל בית החיים, אף שימצא שיברך כמה פעמים ביום אחד. אולם אחד מן הנוסעים הזכירוהו שבעת הנסיעה לפולין בשנת תשל"ו לא נהג מרן כן.

מרן המשיך לדבר מענין ברכות הראייה, ואמר דטעמא בעי מדוע אין מברכים ברכת 'שעשה את הים הגדול' כשרואין את האטלאנטי"ק אחת לל' יום כנפסק בשו"ע (או"ח סי' רכ), וכן יש להבין מדוע אין נוהגים לקרוע קריעה בבגדו כשהולכין

לכותל המערבי, והפטיר שדיבר פעם מענין זה עם גיסו הגאון גאב"ד ירושלים זצ"ל בעל מנחת יצחק ועם אחיו הרה"צ (שליט"א) [זצ"ל], ולא עלה בידם דבר ברור.

כאן עברה השיחה אודות הרה"ק המגיד מטשערנאביל זצ"ל. מרן סיפר שהסבא קדישא [בעל אהבת ישראל] זצ"ל הי' רגיל לומר לו ביום היארצייט של ר' מאטעלע טשערנאבלער: היינט איז דיין אושפיזא. בכמה שנים אמר לו כן, וגם בשנה האחרונה כעשרה ימים לפני פטירתו כשכבר לא הי' ברי אמר לו כן, וזה היה הדיבור האחרון שדיבר הסב"ק עם מרן.

כשנשאל מרן מדוע נקרא על שם ר' מאטעלע טשערנאבלער, ולא על שם אחד מזקניו הקרובים יותר, אמר שאינו יודע. וסיפר שאמו הרבנית הצ' מרגליא ע"ה אמרה פעם להסב"ק על מרן: 'הלוואי שיגדל כחצי ר' מאטעלע טשערנאבלער'. נענה לה הסב"ק: למה תאמר ככה, 'למה לא יהיה אינגאנצן כר' מאטעלע טשערנאבלער'. וכן אמר לה פעם הסב"ק כן בפני מרן. והוסיף מרן: אביה - זקיני הרה"ק ר' וועלוויל מראחמיסטריווקא זצ"ל היה הנכד האחרון מר' מאטעלע זצ"ל.

עוד סיפר מרן, שהסב"ק זצ"ל לא אמר בשנים האחרונות תחנון ביום ל"ה בעומר - יומא דהילולא של ר' מאטעלע טשערנאבלער, מפני שהרבנית בזיווג שלישי ע"ה היתה נכדת טשערנאביל. וזה היה בנוסף על מה שנהגו מקדמת דנא שלא לומר תחנון בימי ל"ג ול"ד בעומר, ואמר על זה הסב"ק שקשה לו שלא לומר תחנון ג' ימים רצופים. ונענה מרן ע"ז בדרך צחות, כהיום אפשר למצוא אנשים שאין כ"כ קשה להם ענין זה, ושאל את הר"ר בנימין בוקסבוים אם גם לו קשה ענין זה. ואמר מרן שכהיום אין אומרים אצלינו תחנון גם ביום ל"ב בעומר, יארצייט של הרה"ק ר' מרדכי מראחמיסטריווקא זצ"ל, וגם נקבע אז יארצייט בנו הרה"ק ר' פיניעלע מאוסטיליא זצ"ל שנהרג על קידוש השם במלחמת העולם השניה.

4:50 לאחר נסיעה של כחצי שעה הגענו לאנאטיווקא. מרן שאל אם העיר עדיין מיושבת. הבית החיים היה רחוק קצת מהרחוב, ומרן נסע עם ה'מאביל' עד הציון.

מרן בירך 'אשר יצר אתכם בדין' בלי שם ומלכות, משום שכבר בירך בקיעוו כנ"ל. ואמר התפילה מ'ליקוטי צבי', אמרנו ספר ראשון שבתהלים והיהי רצון. מרן ביקש שיתנו לו את התהלים שנתן לו הרב בערל בעק [אבד"ק מאדא שליט"א]. הר"ר פנחס קליין אמר קדיש, ומרן לא קרא שום פתקאות. [יצויין, שכל קביעות

מקום הציון באנאטיווקא, מוטל בספק, והכל הוא ע"פ עדותו של גוי אחד שאמר ששם היה הציון, והוא באמצע שדה בור. מרן התבטא אח"כ: איך האב גארנישט געשפירט דארט. ואכן בנסיעה הבאה, כלל לא דיברו עוד מלנסוע לאנאטיווקא].

הר"ר בנימין בוקסבוים רצה להביא מים מן ה'מאביל' עבור מרן לרחוץ ידיו, ואמר לו מרן חבל על הטירחא.

6:00 ויסעו מאנאטיווקא לעבר העיר בארדיטשוב - נסיעה של קרוב לשלש שעות, בתחילת הדרך נח מרן לזמן קצר.

אח"כ פתח הג"ר מרדכי אדלער - בהסכמת מרן - בשירת "ולהוי אנא פקידא בגו צדיקיא", ולאחריו דיבר מהרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל, והתקשרותו של אדמו"ר [בעל אמרי חיים] זצ"ל אל ה'מליץ' מבארדיטשוב - כפי שכונה ע"י מרן זצ"ל. להלן כמה גרגרים מנועם שיחו:

פתח ואמר: שמענו היום מדודי הרבי (שליט"א), שלרבינו האמרי חיים זצ"ל היתה במשך כל השנים השתוקקות גדולה להיות על הציון הק' בבארדיטשוב. עוד בהיותו אברך, בדרכו מראחמיסטריווקא לוויזניצא ביקש לרדת ממסילת הברזל בבארדיטשוב, אלא ששמעו אז שיש קול מלחמה באיזור ההוא, ולא הניחוהו האנשים לרדת שמה, ונסע הלאה עם ה'באן'.

כל ימיו היה מיצר על זה, עד כדי כך שגם מארץ ישראל עוד השתוקק לנסוע לשם, אלא שפרצה אז הרעוואלוציע באונגארן, ובוטל הענן. וסיים מרן רבינו: "יעצט זענען מיר געקומען אפצאלן די חוב פונעם טאטן ז"ל.

וכן שמעתי מהרה"ח ר' חיים מאיר שטיין, ששמע פעם מאא"ז במוצאי יום הקדוש, כשדיבר מהשתוקקותו להיות על הציון הק', ואמר: "איך האב נאכנישט אויפגעגעבן קיין האפענונג".

וסיים רבי מרדכי, ממילא מרגישים אנו שליחות מיוחדת בנסיעה זו, למלא את החוב של רבינו זצ"ל, וזכות מיוחדת לנו בבואנו לשם כשלוחי ציבור.

לאחר מכן הורה מרן לרבי מרדכי לשיר הניגון המקובל מהרה"ק מבארדיטשוב - "רבונו של עולם לאמיר מאכן א בייט", ועוד כמה ניגונים.

8:45 הגענו לבארדיטשוב. אמרנו ספר שני שבתהלים בהתעוררות רב. גם אמר מרן התפילה מ'ליקוטי צבי'.

9:55 עלינו על ה'באס'. מרן לבש את ה"דאוועגען קאפטן", והתפללנו תפילת מנחה על ה'באס'. (השקיעה היתה 10:00). מרן לא עמד לתפילת "עלינו לשבח".

אח"כ שתה מרן 'לחיים', ואיחל: "לחיים, זכותו יגן עלינו".

10:15 ויסעו מבארדיטשוב לעיר 'חאמעלניצקי' ללינת לילה במלון דשם. על הדרך טעם מרן מהדגים וגבינה שהגישו לפניו, ואמר דמה דכתב הבית יוסף (יו"ד סי' פ"ז) שאין לאכול דגים בחלב, היינו חלב דוקא, אבל עם גבינה מותר (עי' פת"ש, שם סק"ט).

אח"כ סח מרן כמה ענינים במשך הנסיעה. נעתיק כאן רק חלק קטן ממנה (השיחה במילואה הובאה בקונטרס 'ויהי בנסוע', תדרשנו משם):

מדינת רוסלאנד מלפנים היתה סגורה ומסוגרת. הרבנית מרגליא ע"ה א"ח אדמו"ר [בעל אמרי חיים] זצ"ל, לא ראתה את אביה הרה"ק ר' וועלוויל מראחמיסטריווקא ז"ל משך שבע עשרה שנה, עד שעלה לארה"ק.

ונסובה השיחה על העבר, בחצר הקודש גרויסווארדיין, סדר יומו של רבינו הסב"ק [בעל אהבת ישראל] זצ"ל ושיעורי תורה הקבועים שלו, נוסח התפילה והנהגתו בלבוש, ועוד. ולמעלה בקודש מרבוה"ק הצמח צדיק והאמרי ברוך זצ"ל, וכן מכ"ק מרן אדמו"ר [בעל אמ"ח] זצ"ל, ומגדולי חסידי וויזניץ.

על השאלה אם מרן הסב"ק זצ"ל הי' פעם במעזיבוזש, אמר מרן שמסתמא היה (אולי בעת נישואי אחיו הרה"ק ר' משה משאץ זצ"ל) וכן האמרי חיים זצ"ל בוודאי היה שם. [א"ה: לימים סיפר מרן זצ"ל, בטיול עם כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת שהותו במחנה אהבת ישראל בליבערטי, אב תשנ"ב, שהוגד לו בשם כ"ק האדמו"ר מראחמיסטריווקא - ירושלים זצ"ל, ששמע מפי רבינו האמ"ח זצ"ל, שלפני חתונתו הלך עם אביו הסב"ק זצ"ל להשתטח על ציון הבעש"ט הק' זי"ע].

שאלנו אם הסב"ק דיבר מהבעשטה"ק זי"ע, וענה מרן שהסב"ק לא דיבר משום אחד, רק קצת מהרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל. הסב"ק בכלל לא דיבר הרבה, ומרן אמרי חיים היה מושך דיבורים ממנו. אמנם כשדיבר הסב"ק

מזקינו הצ"צ, "פלעגט ער שיסן און געווען זייער צוקאכט". שאלו את הסב"ק מדוע אינו מספר מעשיות, אמר שאינו יודע בבירור איזו אמת ואיזו לא, על כן אינו מספר בכלל. שאלוהו הלא הצמח כן היה מספר הרבה מעשיות, ענה ע"ז הסב"ק, הצמח סיפר מעשיות שלא היו עדיין, רק יהיו בעתיד.

באמצע השיחה נענה מרן להר"ר בנימין בוקסבוים: בנימין, הלא אמרת שיהיה י"ש, הלא היום הוא היארצייט של האמרי נועם זצ"ל. שוב אמר מרן שנשתה לאחר קידוש לבנה בעז"ה (אולם למעשה לא הי' לבנה באותו לילה).

על אם הדרך נפל כפתור מהקאפטן של מרן וחיפשו אחריו, אמר מרן שאין מן הצורך לטרוח בחיפוש אחריו, משום שיכולים ליקח כפתור מצד האחר של הקאפטן שאין משתמשים בו.

12:56 קרוב לחצות הלילה הגענו למלון חאמעלניצקי, והתפללנו שם מעריב. לא קידשנו את הלבנה, כי לא נראתה לנו אז.

רבי מרדכי אדלער אמר למרן, כי באמצע הדרך ראה את הלבנה, וחשב שכאשר נגיע לחאמעלניצקי נוכל לקדש שם את הלבנה. אמר לו מרן: מדוע לא אמרת לי זאת מקודם, כי עתה נזכרתי שבאיזור זה נעלמת הלבנה בחודשי הקיץ בשעה מוקדמת, ע"כ נקדשנה מחר בעז"ה.

מרן שאל אם יש בריכה (- סווימינ"ג-פו"ל) במלון, שיוכל לטבול שם בבוקר (כי היתה עז רצונו לטבול קודם נסיעתו למעזיבוזש), **ונענה בשלילה.**

2:45 הלכנו לנוח, אחר שסעדנו ארוחת הערב. במשך הלילה נשאר מרן על עמדו, וישב על המרפסת, והיה מאוד 'צוקאכט' עם הציגארעטל. הר"ר פנחס ניימאן הגיש לפניו לטעום קצת. ובינתיים יצאו הר"ר אייזיק ניימאן ולהבחל"ח הר"ר משה אלטמאן לחפש אחר נהר עבור טבילה במקוה. ואכן פשפש ומצא נהר, וכשעה חמש לפנות בוקר בא לבשר למרן על המציאה, אשר שמח ע"ז והביע רצונו לילך ולטבול שמה.

יום ג' חקת-בלק, ח' תמוז, חאמעלניצקי

5:30 מרן אמר ה'תהלים יום לשבוע' ליום שלישי כנהוג. אח"כ נסע עם ה'מאביל' לטבול בנהר שמצאו שם, בלוויית בנו הר"י [כ"ק אדמו"ר שליט"א - מאנסי], ר' בנימין בוקסבוים, ר' אייזיק ניימאן ואחיו ר' אברהם ניסן.

ר' בנימין אחז ביד מרן בירדו לטבול. מרן טבל א"ע לבוש בבגדים התחתונים, ואמר שכן מצינו בגמרא נדה טובלת בבגדיה, וגם בהיותו בפולין (בשנת תשל"ו לפ"ק) עשה כן לפני שהלך לציון הרבי ר' אלימלך זצ"ל.

מרן הביע שמחתו הגדולה שמצאו את הנהר, ואחר שטבל עוד קודם יציאתו מהנהר אמר יישר כח לר' בנימין בקול רם. ר' בנימין אמר שהיישר כח מגיע לר' אייזיק, משום שהוא מצא את הנהר, ואמר מרן גם לו יישר כח, אחר שיצא מהנהר.

7:45 התפללנו שחרית בפרוזדור של המלון (היה אומר שיעמדו לתפילה בשעה 7:30, אלא שמרן המתין עד שחזרו כל בניו מן הטבילה בנהר). **לא אמרו תחנון לכבוד הילולת האמרי נועם זצ"ל.**

תיכף אחר התפילה הניח מרן תפילין דרבינו תם, ולמד בהם את ה'חק'. רבי מרדכי אדלער חילק יי"ש לרגל הילולת זקינו האמרי נועם זצ"ל.

אח"כ אכלו הציבור פת שחרית, אבל מרן לא טעם כלום, רק שתה, כי לא רצה לאכול קודם ההשתטחות על ציון הבעש"ט במעזיבוזש.

10:00 ויסעו מחאמעלניצקי לעבר העיר מעזיבוזש, מקום מנוחת אור שבעת הימים מרן הבעשטה"ק זי"ע.

במשך כל הנסיעה למעזיבוזש ישב מרן שקוע בשרפעים ובמחשבותיו הק', לא למד ולא אמר תהלים, וכמעט שלא דיבר כלום, רק ישב והגה במחשבה עמוקה. ההתעוררות היתה גדולה כל כך, עד שכולם שמחו ונהנו כשהתארכה הנסיעה כשעה יותר מהרגיל, מחמת שתעו בדרך וסבבנו הרבה.

מרן הורה לרבי מרדכי אדלער לזמר וזכרתי להם ברית ראשונים וכו' צוויישן קאסוב און וויזניץ וכו' דארט וואו די בעל שם הקדוש וכו'; בגלל אבות; ניגון

תתברך; ויאתיו (ב' אופנים). וכן זימר אמנם כן, השתדלו והרבו. בעת ששרו עשה מרן תנועות התפעלות בידיו הק'.

על ה'באס' לקח מרן פתקאות מכמה אנשים כבעל כרחו. הגם שישב בעינים סגורות, מ"מ כל פעם כשפתח לרגע את עיניו, מסרו לו עוד פתקא, ואחר שקראו סגר שוב את עיניו. וכן נמשך הדבר למשך זמן, והזכירו לפניו אנשים מכל העולם הזקוקים לכל מיני ישועות.

על אם הדרך נטל רבי מרדכי את המייקראפאן, ופתח את דבריו במה ששמע מזקנו האמרי חיים זצ"ל שאמר בשם האמרי נועם זצ"ל, בעל ההילולא, כי בעת שהולכים להשתטח על קברי צדיקים ומניחים שם קוויטל, הרי הפדיון-נפש הוא שמזכירים שם לטובה את צאצאיו של אותו צדיק. והמשיך לספר סיפורים ועניינים מבעל ההילולא זצ"ל.

בתוך דבריו הזכיר ממרן האמרי חיים זצ"ל, שאמר פעם בעת שסיפר עובדות מתלמידי הבעש"ט: "היינטיגע צייטן, אז מען גייט אויפן דרך פון בעש"ט הק', און מען לערנט די הייליגע ספרים, קען מען היינט אויך זיין מקושר אין דעם דרך הבעש"ט הק'". כן הזכיר את דברי האמרי חיים זצ"ל שהתבטא: "צו וואו א ילוד אשה קען צוקומען, צו וואס מען קען זיך אויסארבעטן, נאך אסאך גרעסער ווי א מלאך. החברייא קדישא, המגיד הקדוש והתולדות, זיי זענען דאך אנגעקומען צו גאר הויכע מדרגות".

רבי מרדכי שאל את מרן אם ביכלתו לזמר את הניגון 'היה עם פיפיות'. מרן הסכים, ושרנו בהתעוררות רבה. המשכנו בשירת 'היום תאמצנו', 'וכל מאמינים'. ההתעוררות ניתן היה למשש בידים, היתה 'מצב' של ימים נוראים.

מאוחר יותר על הדרך, דיבר מרן בענין זמני היום בהלכה, וכאשר שאלו מאן דהוא, מה היה דעת תלמידי הבעש"ט בענין, תמה ואמר: הלא אאזמו"ר [בעל אהבת ישראל] היה מתלמידי הבעש"ט.

לקראת ההגעה למעזיבוזש, צוה מרן להכריז שלא יתנו לו פתקאות מאנשים אחרים ששלחו עמהם, רק מי שישנו פה יכול ליתן פתקא שלו. גם נתן לבנו הר"י שישב לצדו כמה פתקאות שימסור לו במעזיבוזש, וכן צוה לרשום על הכוללת קוויטל שם חולה אחד הזקוק לישועה.

כן מסר מרן ממון לבנו הרפ"ש, לחלק לבניו ונכדיו עבור 'שפעזן' לצרכי הנסיעה.

11:55 הגענו למעזיבוזש, מרן הלך עם המקל בלי הרעזשוואלקע, לבוש ב'חאלאט' שחור עם החגור של ה'חאלאט' עם השטיוול. פניו כלפיד אש. הרגשנו אז כעין מה שמרן אומר בשם הרה"צ ר' יודא'לע זצ"ל: "מ'טאר דאך נישט האלטן קיין בילדער, אבער דאס בילד ווי דער זיידע ז"ל קומט אריין צום טיש, וואלט איך געוואלט זעהן".

מתחילה היה הבית החיים סגור ולא השגנו את המפתח, מרן הלך לצד השני של בית החיים, ועמד במקום הסמוך ביותר לציון מרן הבעש"ט הק' זי"ע, ואמר ברכת "אשר יצר אתכם בדין" בשם ומלכות.

כאשר הביאו המפתח, נכנס מרן דרך הפתח ושוב נעמד אצל ציון הבעש"ט הק' זי"ע, הדליק נירות ואמר התפילה מדברי התנאים והאמוראים המובאת ב'ליקוטי צבי' (דף קכג:), אח"כ הפריש מעות לצדקה ומסרם לבנו הרפ"ש, והמשיך לומר התפילות (דף קכד: ודף קל"א עד 'אמן סלה' בדף קל"ב).

מרן ביקש שיתנו לו התהלים שהעניק לו הר"ר יוסף יצחק ראזענפעלד, ואמרנו ספר שלישי ורביעי שתהלים. ר' פנחס קליין אמר קדיש אחר כל ספר, בשעת אמירת ה'יהי רצון' שאחר תהלים הוציא מרן כמה פתקאות מחיקו מאנשים שצריכים ישועות גדולות, ועיין בהם. בנו הרי"י [כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א] הזכיר לפניו איש אחד חשוך בנים ל"ע, שמרן אמר לו להזכיר שמו ושם זוגתו במעזיבוזש, ומסר קוויטל בעדו.

לאחר מכן קרא מרן את הפתקא שכתב בשביל עצמו, וכתב שם: "ב"ה, מרדכי בן מרגליא. סימא מירל בת טראנא". אחר שקראו, מסרו לבנו הר"י שימסרנו לו עוה"פ בעיר וויזניצא, וכן עוד כמה פתקאות. אח"כ לקח פתקאות מכל הנוכחים, לא איחל כלום רק קראם והחזירם לכל אחד, ולא הניח הפתקאות אצל הציון. אח"כ מסר לו בנו הר"י הפתקאות שמרן נתן לו שיתנם לו על הציון, וקרא גם את הכוללות קוויטלעך וכמה פתקאות מאנשים מיוחדים.

כל עת שהותו אצל הציון, כמעט ולא דיבר מאומה, רק בלשון 'נא, נא'. באמצע קריאת הפתקאות כאשר ר' בנימין בוקסבוים הביא לו כסא לשבת, אמר לו מרן

יישר כח. בגמר קריאת הפתקאות, אמר התפילה ב'ליקוטי צבי' (דף קל"ו), יהי רצון מלפניך וכו', שלום עליכם נשמות הטהורות.

כשיצאנו מהציון אמר ר' אנטשיל באב"ד, "מ'זאל האבן גע'פועל'ט אלעס גוטס", ועונה מרן אמן בקול רם. ודיברנו מזה שהרה"ק רבי וואלף קיצעס זצ"ל מונח ממש אצל הבעשטה"ק. והזכיר מרן מה שרבי וואלף היה מספר מגודל האמונה שהיו להם להתלמידים ברבם הבעשטה"ק, שפעם אחת אחר סעודה שלישית אמר הבעשטה"ק לתלמידיו שכל אחד ישתתף בנתינת מעות לתיקון, ואף שידעו שיושבים עוד משבת קודש ואין להם מעות בכיסם, עכ"ז מחמת תוקף אמונתם הושיטו ידיהם לכיסם והאמינו שימצאו שם מעות, וכך הוה.

ביציאתו מבית החיים, העלה מרן עשן בציגארעטל, וכן על הדרך לאניפאלי.

2:00 עלינו על ה'באס', הגישו לעקיך ויי"ש. מרן טעם ואיחל: 'לחיים, זכותו יגן עלינו, מ'זאל האבן גע'פועל'ט אלעס גוטס', ואח"כ טעם מהדגים וגבינה.

2:15 ויסעו ממעזיבוזש לעבר העיר אניפאלי, מקום מנו"כ המגיד הגדול הרבי ר' בער ממעזריטש זצ"ל, הרבי ר' זושא והרה"ק ר' יודא לייב הכהן זצ"ל.

על הדרך סיפר מרן מגדולת המגיד הגדול זי"ע, שהבעשטה"ק אמר שהחילוק בין תלמידו המגיד לבין שאר תלמידיו הוא, שכשהושיט הבעשטה"ק את המאכל לתוך פיו הק', ראה המגיד האיך שנתעלו הניצוצות הק' שבתוך המאכל.

בין השאר אמר מרן, שהמגיד לא היה מתלמידיו הראשונים של הבעשטה"ק, אמנם הוא היה 'דער רבי פון די רבי'ס', שהוא הפיץ תורת החסידות. ומנה את תלמידיו: הרבי ר' אלימלך והרבי ר' זושא, המאור עינים, הקדושת לוי, הרבי ר' שמעלקא, הבעל התניא, רבי וועלוועלע מטשארני-אוסטראה, רבי אהרן הגדול מקארלין, רב ייבי וכל החברייא. גם הרבי מלובלין הי' אצלו פעם אחת.

כאשר הזכירו שביום המחרת נהיה בעז"ה בביהמ"ד של הרה"ק מרוז'ין זצ"ל, אמר מרן: "א הייליג פלאץ, דער רוזינער האט דארט געדאוועט".

אח"כ הציעו עוד פרטים מהנסיעה, ואמרו שאם יסעו לפולנאה (מקום מנו"כ הרה"ק בעל תולדות יעקב יוסף זצ"ל) **ולשפיטיווקא** (מקום מנו"כ הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זצ"ל), **יצטרכו לשוב** מאוחר מאוד בלילה, אמר מרן על זה, "מ'דארף זיין א מסתפק במיעוט".

ביקשו ממרן שינוח קצת, ומתחילה לא הסכים, וישב ללמוד עד שלא יכול עוד והניח א"ע.

5:15 הגענו לאניפאלי, אבל תעינו בדרך וסבבנו כעוד שעה. ר' בנימין בוקסבוים הכריז שהוא שליח של קופת רבי מאיר בעל הנס, וע"י תרומה לקופת רמבעה"נ בוודאי יתגברו על כל המכשולות.

בעקבות זאת פתח רבי מרדכי אדלער, וסיפר מענין צדקת ר' מאיר בעל הנס.

6:15 הגענו לבית החיים באניפאלי, אמרנו ספר חמישי שבתהלים. מרן אמר התפילות מ'ליקוטי צבי', וביקש הפתקאות מיחידים הנצרכים לישועה, אבל לא קיבל פתקאות מהנוכחים, וכן לא קרא פתקאו שלו.

6:55 עלינו על ה'באס', והתפללנו שם תפילת מנחה. מרן לא לבש ה'דאוועגען קאפטן' למנחה.

7:25 ויסעו מאניפאלי לעבר העיר טשערנאוויץ ללינת לילה. באמצע הדרך נשבר ה'באס' והוצרכו לעמוד לזמן מה, ואח"כ המשכנו לנסוע.

11:05 נעמדנו להתפלל מעריב. וכיון שעל ה'באס' היה המקום צר, וגם הוצרכנו ממילא לירד מן ה'באס' בשביל קידוש לבנה, ע"כ התפללנו גם תפילת מעריב על פני השדה. מרן לבש ה'דאוועגען קאפטן' למעריב, ואחר מעריב לא נטל ידיו כהרגלו קודם קידוש לבנה. קידשנו את הלבנה ורקדנו שם, עלינו על ה'באס' ושתה מרן 'לחיים', והמשכנו לעבר טשערנאוויץ.

על הדרך דיברנו מפרטי הנסיעה בימים הבעל"ט. כשדיברו מגרויסווארדיין, אמר מרן שבעיקר רוצה לראות שם הביהמ"ד וה'קלויזנבורגער גאס'. וכן סיפר מרן מהסתלקות הסב"ק זצ"ל, ועוד ענינים מהנהגת הבית ע"י כ"ק אדמו"ר [בעל אמרי חיים] זצ"ל והמשמשים בקודש.

כשהגענו לטשערנאוויץ לא מצאנו את המלון, וסבבנו בעיר עד שהפאליציי הראו לנו את הדרך. מרן הורה לשלם להפאליציי על כך.

2:40 באישון לילה הגענו למלון 'טשערעמאס' ללינת הלילה.

יום ד' חקת-בלק, ט' תמוז, טשערנאוויץ

בבוקר טבלנו בבריכה (סווימינ"ג-פו"ל) שבמלון טשערעמאס.

9:40 התפללנו שחרית בחדר מיוחד במלון. אמרנו תחנון.

12:30 ויסעו מטשערנאוויץ לעבר העיר סאדיגורא, מקום מנו"כ הרה"ק מרוזין זצ"ל. על הדרך שרו את התנועה הידועה המיוחסת להרה"ק מרוזין זצ"ל, וכן הניגון על 'ותגלה ותראה מלכותו עלינו' המיוחס אליו.

מרן סיפר שזקינו הסב"ק זצ"ל נסע כמה פעמים להציון בסאדיגורא. מרן לא יכל להתאפק, וקרא כמה פעמים בחיל: "דער הייליגער רוזינער".

1:00 הגענו לסאדיגורא, מרן הלך להציון עם ה'בלויע חאלאט'. אמרנו ספר ראשון שבתהלים. לפני ה'יהי רצון' שלאחר תהלים קרא כמה פתקאות מאנשים מיוחדים הזקוקים לישועה, וגם מבן גיסו ר"מ אדלער. ואח"כ אמר התפילות מ'ליקוטי צבי'.

אח"כ דיבר מרן עם השומר הממונה על הציון הק', ואמר לו מרן שישתדל לבנות אהל על הציון הק'. ושאל הלה אם יתקן מנעול על פתח האהל או לא, אמר לו מרן שהוא אינו בעל הבית כאן, וישאל נכדי סאדיגורא על זה. והפטיר ואמר שאנו מתכוננים לבנות אהל על הציונים הק' בוויזניצא.

מרן סיפר, בעת נישואי מרן הצמח צדיק זצ"ל שהתקיים ברוסלאנד, והרה"ק מרוזין זצ"ל כבר היה בעסטרייך, ולא הי' ביכלתו לנסוע להחתונה. ליוה הרוזינער את הצמח עד להגבול, והתפללו שם מנחה. והסב"ק זצ"ל סיפר שתפילת מנחה ארכה 'דריי פערטל שעה' או 'פינעף פערטל שעה'. ואחר התפילה התיישבו הרוזינער, התורת חיים והצמח אל השולחן, והרוזינער צוה שכולם יברכוהו שיראה נחת - אף בעלי העגלות.

עוד סיפר מרן, שהוצרכו השתדליות הרבה שהרוזינער זצ"ל יוכל לצאת מרוסלאנד, וביד החתם סופר זצ"ל הי' יכולת לעזור בזה, ע"כ פנו החסידים להישמח משה זצ"ל, שהיה בידידות עם החתם סופר, שישתדל אצל החת"ס וימליץ טוב בעד הרוזינער, ונענה לבקשתם וכתב אליו שהגם שאינו מכיר את הרוזינער, אולם

זאת יכול להעיד, שאלף יהודים שופכים אצלו את לבם הנשבר, ודי בזה להשתדל עבורו.

2:05 משם נסענו - נסיעה של כחמשה דקות - לעבר בית מדרשו של הרה"ק מרוזין זצ"ל, שמשתמשים בה כהיום לבית חרושת של 'אויטאס'. קיבלנו רשות מבעל הבית להכנס, מרן הביע רצונו לומר שם תהלים, והיות והקהל לא הביאו עמהם את ה'תהלים' מה'באס', ע"כ התחיל מיד 'לכו נרננה', ואמרו ששת קאפיטלעך האחרונים שבתהלים (קמ"ה-ק"נ), והפסוקים 'מי יתן מציון', ולא אמרו ה'יהי רצון', והורה לר' פנחס קליין לומר קדיש.

מרן אמר שיתנו תשורה להבעל הבית דשם, ולהביע לו תודתינו, ולומר לו שהיה לו למרן 'א גרויסע פארגעניגן'.

לאחר מכן הציעו למרן ללכת לבקר גם בביתו נאה קודש של הרוזינער זצ"ל, הנמצאת ממש ליד ביהמ"ד, ולא רצה מרן, באמרו: "כ'וועל זיין א מסתפק במיעוט, מ'דארף זיך נישט נאכגעבן אלע תאוות".

2:30 ויסעו מסאדיגורא לעבר העיר וויזניצא, מקום מגורי רבוה"ק זצ"ל ומקום מנו"כ מרן הצמח צדיק ובנו הרבי ר' ברוך'ל זצ"ל. מרן הכריז בהתרגשות: "מען גייט קיין וויזניץ" (כ' פעמים), ואמר לר' בנימין בוקסבוים הלא אמרת שתתן יי"ש, ושתה לחיים, ואיחל 'לחיים, זכותו יגן עלינו'.

כיום אתמול, לא טעם מרן כלום גם היום לפני שהשתטח על הציונים הק' בוויזניצא, מלבד קאווע וטיי עם חלב.

על הדרך סיפר מרן, שפעם אמר הסב"ק זצ"ל על ציון הצמח צדיק זצ"ל, שכשאמר את הפסוק (תהלים קג, יז-יח) וחסד ד' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם, אחזהו פחד עקב התנאים שישנם בדבר, אולם אח"כ התחזק בהתבוננו שהרי אחד מדיני תנאי הוא שצריך להיות 'תנאי קודם למעשה', אמנם כאן הוא 'מעשה קודם לתנאי', שאז הדין הוא שהתנאי בטל והמעשה קיים.

ואמר מרן, שהסבא בהיותו סמוך על שולחן חותנו האמרי נועם זצ"ל בדזיקוב, התגעגע מאוד אל הצמח בכל העניינים, אבל בעיקר התגעגע לה'למנצח' שלפני התקיעות בראש השנה. והפטיר מרן: "אין וויזניץ ביי [סליחות לערב ראש השנה]

'זכור ברית' האבן זיך דורך געווארפן טויזנטער אידן", ודיבר עוד מראש השנה בוויזניץ, ואמר שמקיטוב היו הולכין רגלי עד לוויזניץ.

[בראש השנה שנת תש"ג, אמר לי אבי (שליט"א): באותו מקום בוויזניץ שהיינו [לפני כשלשה חדשים], היה רגיל להיות בזמן זה טויזענטער אידן. אבל בגרויסווארדיין לא היה 'עולם' כמו בוויזניץ. שלווויזניץ באו גם מבוקאווינא ומארמאראש, משא"כ בגרויסווארדיין היו רק בני מארמאראש, כי הבוקאווינער היו יותר באקוועמע אידן. (מכתבי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א)].

מרן הכריז בהתרגשות: "דער זיידע זכרונו לברכה איז געגאנגען אויף דעם וועג! דער צמח האט דא שפאצירט און געגאנגען!" וצוה לנגן את הניגון 'עוד יזכור לנו אהבת איתן', שמקורו מהאהבת שלום זצ"ל.

במשך הדרך המשיך ר' מרדכי אדלער לשורר ברגש רב קטעים מ'נוסח התפילה' לימים הנוראים. בין השאר זימר ניגון על התיבות: "שמחה לארצך וששון לעירך וצמיחת קרן לדוד עבדך ועריכת נר לבן ישי משיחך במהרה בימינו", וסיפר שניגון זה הוא ניגון וויזניץ עתיק, ששמעו בשולחנו הטהור של כ"ק מרן אדמו"ר (שליט"א) [זצ"ל] בשנת תשל"ב, ורק זקני החסידים הכירוהו, וכנראה שמקורו ממרן הסב"ק זצ"ל. כן זימר את הניגון האיטי 'בנה ביתך כבתחילה', ואמר שניגון זה מקובל עוד מתקופת מרן הצמח צדיק זצ"ל.

לאחר מכן דיבר רבי מרדכי בגודל העת רצון שאנו נמצאים עכשיו, בין התפילה בסאדיגורא לבין התפילה בוויזניצא וקאסוב. והאריך בעובדות מהרה"ק מרוזין זצ"ל ומרבוה"ק לבית קאסוב-וויזניץ זצ"ל. והמשיך לזמר: 'וחסד ד' מעולם ועד עולם', 'ארשת שפתינו', 'זכרנו לחיים', 'הבן יקיר לי אפרים', ועוד.

4:15 הגענו לבית החיים בכפר טשערניהוזא פרבר העיר וויזניצא. מרן היה בהתעוררות גדולה, ושינה ממנהגו עד כה ואמר ברכת 'אשר יצר אתכם בדין' בשם ומלכות, על אף שכבר אמרו היום בבית החיים בסאדיגורא.

מרן אמר התפילה מ'ליקוטי צבי' והדליק נירות. לא דיבר כל הזמן. ר' אנטשיל באב"ד הראה למרן על אחד שהוא שומר בית החיים, ושאל מרן בזה"ל: "יהודי?"

אמרנו ספר רביעי וחמישי שבתהלים. בקאפיטל ק"ג נעמד מרן לפני הפסוק "וחסד ד' מעולם ועד עולם וכו'" עד שסיימו הקהל והתחיל לומר משם בקול רם

(כנראה רצה לרמז ולעורר ענין הנ"ל מהסב"ק זצ"ל בהיותו על ציון הצמח צדיק זצ"ל). **לפני** קאפיטל ק"כ ביקשוהו לישב, וישב על הכסא. אחר ספר רביעי אמר ר' פנחס קליין קדיש, ואחר ספר חמישי אמר מרן קדיש.

רבי מרדכי אדלער שאל אם יאמרו א-ל מלא רחמים, ואמר מרן "מהיכי תיתי" והראה להמשב"ק ר' יעקל לומר א-ל מלא עבור הצמח, ואח"כ הראה לו מרן לומר א-ל מלא עבור הרבי ר' ברוך'ל זצ"ל. וכאשר אמר מאן דהו שיאמר א-ל מלא בשביל אחר שנטמן שם, הראה לו מרן בידיו כאומר 'אני איני מצוה לך', ולא אמר.

אח"כ קרא מרן את הפתקא שלו ושל אלו שהורה למסור לו בוויזניצא, וכן לקח פתקאות מכל הנוכחים והחזיר אח"כ לכל אחד את הפתקא שלו. ונתנו לו את ה'כוללות קוויטל', אחזו בידו לזמן קט, ותיכף החזירו כאילו קראו.

5:45 יצאנו מבית החיים בטשערניהוזא. מרן נסע בהמאביל לתוך העיר וויזניצא - דרך של כחמשה דקות - בכדי להפגש עם ראש העיר שאמר שרוצה לדבר עם מרן פנים אל פנים ורוצה לשמוע ממנו מה מתכוננים לעשות בבית החיים. מתחילה רצה שמרן יעלה אליו, אבל לבסוף פעלו שהוא יבוא לה'מאביל' של מרן. ראש העיר נכנס להמאביל עם המליץ, וקיבל את פני מרן בכבוד. מרן הודה לו על עזרתו בכל. הפריץ שאל מה רוצים לבנות כאן, ואמר לו מרן, היות שזקני ואבי זקני דרו כאן רוצים לבנות אהל על קבורתם, שכך היה המנהג מקדמת דנא, וגם היה כבר כאן אהל אלא שבעת המלחמה נחרב ורוצים לבנותו מחדש. ואמר ראש העיר שצריכים לקבל רשות ע"ז מהמיניסטעריום במאסקאווע.

אח"כ ביקשו מרן שרוצה להכנס לבית הצמח למשך עשרים מינוט כדי להתפלל שם מנחה, משום שדרו שם אבותיו מכמה דורות, כאשר דיברו בחודש אדר העל"ט. אולם כאשר נכנס לשם מרן לא רצה עוד להתפלל שם, שהיה שם באמצע הבנייה ולא היו יכולים לילך על הרצפה. לאחמ"כ ביקשו מרן רשות להתפלל במקום שהי' בית מדרשו של הצמח, אבל גם שם לא הי' מקום מתאים לזה, ונכנס להמאביל וחזר לטשערניהוזא.

על הדרך אמר מרן בהתלהבות: "דא איז וויזניץ! דא זענען אידן געקומען אויסגיסן דאס הארץ!"

6:15 מרן חזר לטשערניהוזא, וטעם בה'מאביל'. אנו - בני-החבורה - נסענו עם ה'באס' לוויזניצא, וראינו מבחוץ את הבית וה'דארמיטארי' והחצר. [מתחילה אמר מרן, שלא יסעו אל תוך העיר וויזניצא, כי ממילא אין להכנס לתוך הבנינים כנ"ל, אולם כשהפצירו שרוצים להיות ב"וויזניץ", שהלא הבית החיים אינה בתוך העיר, הסכים מרן בתנאי שלא יכנסו לתוך הבנינים, שלא להפריע להתושבים].

אח"כ בא מרן עם המאביל בחזרה לוויזניצא, שם פגש את ר' משה קאמיל יליד וויזניצא, תלמיד כ"ק הדמשק אליעזר זצ"ל שסייע בעבודת הקודש לגלות את הציונים הק' בוויזניצא. ר' משה שפך את לבו בפני מרן, שכבר שנים רבות שעושה השתדליות לצאת ולהשתחרר מבית המאסר הגדול הזה ואינו מצליח. נענה לו מרן, שככל הנראה מאת ד' היתה זאת שיתעכב ברוסלאנד, בכדי שיעמוד לעזר לכל הדרוש כאן, ובירכו מרן שבזכות אבוה"ק יזכה בקרוב לקבל היתר יציאה מכאן. [אכן כך הוה, ובתקופה שלאחמ"כ קיבל רשות לצאת מרוסלאנד ועלה לארץ ישראל].

6:50 מרן עלה על ה'באס'. ויסעו מוויזניצא לעבר העיר קאסוב, מקום מגורי ומנו"כ של רבוה"ק האהבת שלום והתורת חיים זצ"ל.

7:15 הגענו לקאסוב, והלכנו לציון התורת חיים זצ"ל. אמרנו ספר שני שבתהלים. באמצע אמירת התהלים ישב מרן, ולאחריו אמר מרן קדיש. לא קיבל פתקאות, וצוה לומר א-ל מלא רחמים עבור התורת חיים.

לציון האהבת שלום לא הלך מרן כנהוג, וכן לא בניו ונכדיו. חתני דבי נשיאה כן הלכו לשם וכן שאר הנוסעים. מרן לא אמר כלום על זה, ולא צוה לומר א-ל מלא עבור האהבת שלום.

משם הלכנו לביתו נאוה קודש של התורת חיים זצ"ל (כיום משמש לבית ממשל העיר). הניחו לנו להכנס אחר השתדלותו של ר' בנימין, ששילח משם כל הנשים שעבדו שם, ועלה ופתח את החלונות כאדם העושה בתוך שלו. כשהבענו כולנו את תמיהתינו על העזות שלו, טען ר' בנימין שהלא כאן הרי הרבי הוא היורש, והבית שייך לו. ואמר מרן שכאן איננו היורש, כי הכל עבר לידי הרה"ק ר' יעקב שמשון מקאסוב זצ"ל.

התפללנו שם מנחה. מרן לא אמר הקדיש.

8:10 ויסעו מקאסוב לעבר העיר טשערנאוויץ ללינת לילה. והי' לנו כאן קצת עגמת נפש עם ה'פאליציי', על אשר נכנסנו לקאסוב - שהיתה מחנה צבאי - בלי רשות מפורשת, ור' בנימין בוקסבוים נלקח בידי השוטרים והתעכבנו שם עד השעה 9:25 [מרן התבטא אח"כ, שדבר זה עלה לו סכום נכבד, שתרם לצדקת רמבעה"נ, שהכל יעבור בשלום], ואז המשכנו הלאה.

על הדרך דיבר מרן מסדר יומו של הסב"ק זצ"ל, הליכותיו בקודש בשבתות ומועדי השנה, ופרטים מהסתלקותו. כמו"כ אמר מרן בין השאר: "די הויז אין וויזניצא געהער נאך צו אונז". (השיחה במילואה הובאה בקונטרס 'ויהי בנסוע', תדרשנו משם).

11:10 הגענו למלון 'טשערעמאס' בטשערנאוויץ (במקום שלנו אתמול). התפללנו מעריב בחדר מרן במלון.

יום ה' חקת-בלק, י' תמוז, טשערנאוויץ

באשמורת הבוקר טבלנו בבריכה (-סווימינ"ג-פו"ל) במלון.

5:50 התפללנו תפילת שחרית בחדר מיוחד במלון, אמרנו תחנון. תיכף אחר 'עלינו לשבח' הניח מרן תפילין דרבינו תם, ואמר רק הד' פרשיות, אבל לא למד בהם כהרגילו.

7:45 ויסעו מטשערנאוויץ לעבר הגבול בין רוסלאנד וראמעניא. מרן אמר התהלים יום לחודש שלא אמר אחר התפילה.

8:15 הגענו לגבול ארץ רוסלאנד, כל אחד הי' צריך ליקח החבילות שלו למעלה ולעבור את הבדיקות הקשות. הם פתחו ובדקו בכל דבר קטן וגדול, כולל הספר תורה. מרן לא רצה לטעום כלום, עד אחר שעברו כולם סדר הבדיקות.

10:20 גמרנו כל הבדיקות ועברנו כולם את הגבול של רוסלאנד. מרן התבטא שצריכים לתת 'תיקון' על שעברנו בשלום את ה'אייזערנער גדר', ואמר שזוהי המדינה היחידה שיש לה גדר של ברזל סביבה.

משם הלכנו תיכף לגבול ראמעניא (שם השעה מוקדמת בשעה - 9:20), שם קבלו את פני הקודש, הראש הקהל דעיר שאץ וגבאי דמתא, שהיו מלפנים חסידי וויזניץ. כאן נשם מרן לרווחה, שהרי ראמעניא הכיר ונתגדל בה (משא"כ ברוסלאנד, שלא דרך בה

מקודם לכן), ושאל מר' בנימין בוקסבוים "שטירע שטירמענעשטע" (- אם הוא מכיר שפת ראמענייש), ונענה ר' בנימין לעומתו באונגאריש, שאינו יודע אונגאריש. מרן היה בדיחא דעתי' ואמר שכאן כל הסביבה היא "וויזניצער געגנט", והסב"ק זצ"ל הי' פעם על שבת בשאץ ופעם אחת בטשערנאוויץ.

10:15 (לפי שעון ראמענייא) נסענו משם לעבר העיר שאץ. בראמענייא קיבלו אותנו בכבוד גדול, ועל כל הדרך נסע לפנינו 'פאליציי אויטא' בנידות דולקות וכדו'.

11:10 הגענו לעיר שאץ. משם נסענו עם 'פליגער' מיוחד לגרויסווארדיין. על הדרך אמר מרן, שכשנגיע בעז"ה לגרויסווארדיין, רוצה בתחילה לילך לבית הסב"ק זצ"ל ולהתפלל שם מנחה.

1:05 הגענו לעיר גרויסווארדיין. בלופט-פעלד קיבלו את פני הקודש הר"ר נתן אלי' ראטה והר"ר ניסן לעזער [וזוגתו בת משב"ק הסב"ק הרה"ח ר' יוסף שעכטער מגרויסווארדיין] ועוד אנשים.

1:30 יצאנו מה'לופט-פעלד' לעבר ביתו נאוה קודש של מרן הסב"ק זצ"ל.

כשנשאל מרן על הדרך ברחובות קריה, מה הי' פה ושם, נענה מרן שאינו מכיר את הרחובות, כי לא היה מסתובב ברחוב, והפטיר מרן שהוא אינו מעוניין לראות את העיר. אולם בהגענו לרחוב מקום מגורת הסב"ק, אמר מרן: "דא בין איך אינדערהיים".

1:50 הגענו לפני בית רבוה"ק זצ"ל. מרן הראה להנוכחים כאן היה בית הדומ"ץ, בית התבשיל, המקוה, בית רבי זיידא הערלינג ע"ה שכמה אורחים התאכסנו שמה בראש השנה. מרן הראה על מקום אחד בחצר ואמר כאן עמד אילן.

בהכנסו לבנין ה'הויף', הראה מרן כאן היתה העזרת נשים, דירת הרה"צ ר' נפתלי חיים אדלער חדב"נ מרן [בעל אמרי חיים] זצ"ל, הסוכה. ואמר שבמרתף הבית הי' בית התבשיל לכל המשפחה.

נכנסו לאחד מן החדרים, שם הכינו תושבי העיר פירות וי"ש לכבוד מרן. מרן אמר שחדר זה הי' מלפנים מחולק לחמשה חדרים. מרן התיישב ליד השולחן, בירך

וטעם, וצוה לזמר "אודה ד' בכל לבב". מרן ישב שם בעינים סגורות אחוז בשרעפי קודש במחשבה עמוקה.

לאחר מכן נכנסנו לחדר אחד, שהי' מלפנים חלק מבית המדרש [הישן]. מרן שרוי היה בהתרגשות כאשר ביקר במקום בו גדל בשנות ילדותו בצל רביה"ק האהבת ישראל והאמרי חיים זצ"ל, לאחר הפסקה של למעלה מארבעים שנה. מרן התבטא, כאן התפללו כמה שנים, וזהו חשיבות אצלי להתפלל כאן, ונעמדו להתפלל מנחה.

ר' פנחס קליין ביקש ממרן שיעבור לפני התיבה, אבל מרן לא הסכים, ור' פנחס הי' הש"ץ. מרן התפלל בהתרגשות בלתי יתואר, בכריעות והשתחויות וקול גדול כאברך צעיר, אשר לא ראינו כזה עד הנה. אמרנו תחנון, מרן לא אמר קדיש אחר התפילה.

כשיצאנו משם, שאל אחד איפה הי' יציאת נשמה של רבינו הסב"ק זצ"ל, והראה מרן בהתרגשות, אבל לא נכנס לשם. בחדר שקיבל הסב"ק פתקאות הסתובבו שם נשות המקום, ושלחו את הנשים משם, אבל מרן לא רצה להכנס שמה. כשר' בנימין נימק, שהלא מרן כנכד הסב"ק, לו נאה לקבל קוויטלעך במקום הזה, אמר לו מרן, "דו מוזט נישט אלעס פארשטיין". גם למרתף הבית ששם הי' בית התבשיל לא רצה מרן לרדת לשם, וכאשר הפציר בו רבי מרדכי אדלער שיבוא לראותו, אמר לו מרן: "איך דארף נישט דעם גאנצן עולם הבא", ושכבר אמר שצריכים להסתפק במועט.

משם הלכנו רגלי לעבר בית מדרש החדש של הסב"ק זצ"ל, שמשמש עכשיו לבית חרושת של עצים (מרן הלך בלי הרעזשוואלקע). כשהגענו לשם לא רצו הבעלי בתים מתחילה להרשות לנו להכנס פנימה. ר' בנימין בוקסבוים פעל אצלם ונתן לנו רשות להכנס, ונכנסנו לתוכו.

מרן הכיר תיכף את המקום, והלך עד למקום שהיה שם מלפנים הארון הקודש, ופתח בקול אדיר 'יהי רצון מלפניך' ואמרנו ספר שלישי שבתהלים. כשגמרו אמר מרן קדיש בעצמו, ולא ר' פנחס.

אח"כ צוה מרן לרבי מרדכי אדלער לזמר 'אין קצבה לשנותיך', 'חמול', 'עוד יזכור לנו', 'היום תאמצנו'. כל הזמן הי' מרן שרוי בהתרגשות נוראה בלתי ישוער,

ואמר אח"כ כמה פעמים: חשבתי שבבית הסב"ק אתרגש יותר, אבל למעשה כבר עשו שם שינויים הרבה, משא"כ כאן בבית המדרש ניכר הכל, כי לא עשו הרבה שינויים, מלבד שכיסו את הגג.

קודם צאתנו משם צוה מרן ליתן תשורת שי לבעל הבית, ולומר לו שהוא 'זייער דאנקבאר' על שהרשה לו להכנס.

משם הלכנו לביהמ"ד דחברה ש"ס. מרן קיבל שם פתקאות, וסיפר שהבית המדרש הי' 'הויפט צענטער', ומנין ראשון התפללו שם בנוסח אשכנז. גם הסב"ק התפלל שם בתקופה הראשונה שגר בגרויסווארדיין.

מרן רצה לבקר גם בביהמ"ד ב'קלויזנבורגער גאס', שם התפלל הסב"ק בראש השנה, אלא שכבר נחרב. ושאל מרן אם יכולים להכנס להבית דין שטיבל, אבל היה סגור. ע"כ נשאר מרן בביהמ"ד דחברה ש"ס ויושב ללמוד.

שאלו את מרן אם רוצה לילך לטבול במקוה, אמר שאין צריכים מסירות נפש עבור זה, אם יש ילך ואם לאו לאו. למעשה לא הכינו מקוה.

ההרגשים של מרן בגרויסווארדיין היו לאין שיעור. מרן אמר לר' אייזיק נייאמן (ממארגני הנסיעה) מתוך התרגשות: "וואס קען איך דיר טון מער ווי זאגן יישר כח".

[לימים אמרו למרן זצ"ל אודות מקום קבורתו הראשונה של הסב"ק זצ"ל בגרויסווארדיין (לפני שהעלוהו לארה"ק), את המתאמרא משמי' דהגאון ר' שלמה קלוגער זצ"ל, שאף לאחר שפונה הצדיק משם, נשאר שם רישומא דקדושה, נענה מרן: "אה, איך האב נישט געוואוסט דערפון. כשהייתי שם, לא הלכתי אל הציון. וגם לו הייתי יודע מזה, עדיין אני לא יודע אם הייתי הולך לשם].

4:30 נסענו מביהמ"ד דחברה ש"ס לעבר הלופט-פעלד. בדרך דיבר מרן מהעיר גרויסווארדיין, שדרו שמה שלשים אלפים יהודים ומהם כמה מאות חסידי וויזניץ. כן דיבר מביהמ"ד החדש שהיה מלא בראש השנה אצל הסב"ק זצ"ל, וסיפר שהסב"ק הלך פעם ברגליו בחול המועד מהלך חצי שעה לבית החולים עבור סנדקאות. בין השאר אמר מרן: "לראמעניא היתה זכיה שעל ידה ניצלו רבבות - ואולי מאה אלף - יהודים בעת המלחמה.

4:40 הגענו להלופט-פעלד בגרויסווארדיין, שם טעם מרן ונח ע"ג כסא. אח"כ אמר: הביקור בגרויסווארדיין לא הצליח לגמרי, כי לא הצליח לדבר עם ראש העיר בנוגע לבעלות על בית הסב"ק והביהמ"ד. נענה רבי מרדכי אדלער, הלא דיברנו שיש להסתפק במועט, ונהנה מרן מדבריו.

8:00 ויסעו מגרויסווארדיין עם ה'פליגער' המיוחד שבאנו עמו, לעבר העיר בריסל שבבעלגיע.

בתום מסע התפילות, נשא רבי מרדכי אדלער דברי פרידה נרגשים, והודה בשם כל המשתתפים לאלו שהיה להם חלק בהצלחת הנסיעה: הר"ר אנטשיל באב"ד, שידיו רב לו בגילוי ציוני רבוה"ק זצ"ל; הר"ר אייזיק ניימאן, שדאג להצלחת הנסיעה ברוחניות וגשמיות; והר"ר בנימין בוקסבוים, שהי' מפקד על סדרי הנסיעה בכשרון ובחכמה. ימלא ה' כל משאלותיהם לטובה.

לפני שהגענו לבריסל, התפללנו תפילת מעריב על ה'פליגער'.

12:00 (לפי שעון גרויסווארדיין - 11:00 בבריסל) **הגענו לבריסל.**

משם המשיכו לעיר אנטווערפן, שם שבת כ"ק מרן אדמו"ר (שליט"א) [זצללה"ה] על שב"ק פרשת חקת-בלק, ברוב עם הדרת מלך.

סדר הנסיעה מפורט, פולין תשל"ו

הבהרה!

בעת הכנת הספר לדפוס, הגיעו לידינו רשימות הרה"ח ר' אנשיל ראזענבערג הי"ו, ממשתתפי הנסיעה לפולין. ולא עלה בידינו להגיהו כראוי, ולברר הכל על נכון.

והננו מגישים לפניכם כצורתו וכמתכונתו. תשוח"ח לו.

בעזהשי"ת. א' בחקותי תלכו עד ב' במדבר תשל"ו.

אלה מסעי בנ"י למקומות הקדושים במדינת פולין ושאר מדינות באירופה, לבקר ולשפוך שיח ותחנה להשי"ת על קברי צדיקים וקדושים, ביחד עם כ"ק אש"ל, אייר תשל"ו.

היו ב' שיירות, א' מארה"ב שמנתה בת מאה ועשרים אנשים כ"י - ג' באסעס. ושיירה השנית מאירופה ומארץ ישראל שמנתה כשלשים אנשים בערך - באס אחד.

השיירה הב' נסעה דרך ווארשא ביום ב' בחוקתי בבוקר. ושם התיישבו על הבאס, ונסעו עד אחה"צ לאושביץ וצאנז. הם קבלו המפתח ופתחו את אוהל ציון הק' בצאנז והדליקו שם נרות, וחיכו על אש"ל עד 10:00 בלילה, וחזרו לקראקא, והניחו עצמם לישון במלון.

ביום א' פרשת בחוקתי יצאנו בעזהשי"ת. בשעה 7:15 התחיל הפליגער לנסוע, אבל הי' שורה של 25 פליגערס לעלות, וזה עכב את העלי' 1.5 שעה. 8:45 בשטו"מ עלינו להאוויר כבר בעזהשי"ת. כל החצר הג' - החצר האחרון בהפליגער - הי' של השיירה. אש"ל ישב בשורה האחרונה. הכינו לו מקום באמצע, אבל לא רצה רק בשורה האחרונה ממש, מקום שאין שם רעש גדול. התפללו ערבית ונתנו לאכול והניחו לישן.

כהאי״ר היום התפללו שחרית. קריאת התורה בס״ת הקטן של אש״ל. אכלו ארוחת הבוקר, והגיענו בשטו״מ לנמל תעופה אמסטערדאם. וכמו שעה החלפנו לפליגער שני הנוסע לפראג. בערך 11:00 שעון אירופה הגענו לנמל תעופה פראג, והוצרכו לחלק השיירה לארבע פליגערס הנוסעים ל״פאפראד״, שהוא ליד הגבול הפולני. אחד נסע 12:30, והשני 1:30, והג׳ 3:30, והד׳ 5:30.

אש״ל אמר שהוא רוצה לנסוע לבסוף, כי אם הוא יסע בראשונה, אז הנשארים יהיו ״אום געדולדיג״ כי יהיו נשארים, אבל מקודם יסעו העולם מי שיכול, וע״כ החליט שיסע 3:30. ע״כ נסע לתוך העיר לציון של המהר״ל מפראג, ואמרו שם תהלים, וכן נסעו לביהמ״ד אלט ני המכונה (על תנאי), ואמרו שם איזה קאפיטלעך תהלים, ואח״כ נסעו לביה״ח השנית לקברו של הנודע ביהודא יום השנה (יא״צ) ל״ב באייר, ואמרו תהלים, ואש״ל בעצמו אמר קדיש בגלל שהי׳ היא״צ בו ביום.

מי שנשארו להפליגער הג׳ והד׳ הטילו גורלות, ואלו שיצאו בגורל השתתפו ג״כ עם אש״ל אצל הציונים בפראג.

אש״ל הגיע לפאפראד בהפליגער הג׳ בשעה 5:30, ונסע להגבול עם הבאס הג׳, והם לא רצו לתת לעבור אותם רק כל השיירה ביחד ואנחנו עודנו עד 8:30 ליד הגבול האחרת, מבלי לדעת שום דבר, עד שהגיעה ידיעה שאש״ל והבאס הג׳ הם ליד גבול אחר והוצרכנו לנסוע לשם. הגענו לשם 10:00, בדיקות הגבול ערכה ב׳ שעות. בשעה 12:00 בלילה עברנו בשלו׳ גבול הפולני בליל ל״ג בעומר.

בדרך לקראקא עברו דרך צאנז, ועמדנו ליד הביה״ח דשם, והי׳ חשך אפילה, ואש״ל התחיל לומר תהלים ליד הביה״ח בגלל שלא ידעו היכן האוהל, אבל התחילו לרוץ ולחפש, והנרות שהניחו השיירה הב׳ בשעה 10:00 עוד דלקו, ומזה מצאנו האוהל של הדברי חיים, ובאו ואמרו לאש״ל שמצאו האוהל, בא ג״כ להאוהל אבל הי׳ כבר סגור, רק דרך החלונות ראו המצבות והנרות שהשיירה הב׳ הניחו בפנים, אפשר הי׳ לראות הכל המצבות וכו׳, אבל אש״ל לא התקרב לחלון, רק עמד ליד האוהל והתחיל קאפיטל צ״ה, כי עד שם אמר כבר בתחילת הביה״ח, וסיימו ספר רביעי בהתעוררות נורא, וחזרנו לתוך הבאס׳עס ונסענו לקראקא, ובאנו לשלו׳ 4:00 אחרי שכבר האיר היום למלון בקראקא. והנחנו קצת לישן.

יום ג' בבוקר ל"ג בעומר ההילולא דרשב"י והרמ"א ז"ל. הוחמו לנו המקוה בקראקא והלכנו להתפלל בביה"כ הרמ"א ז"ל בשעה 10:00 בערך, והתפללו נוסח ספרד כנהוג, ואמרו אנעים זמירות אחרי התפלה, שאחד מן קראקא אמר לאש"ל שהמנהג הרמ"א ז"ל לומר בכל יום אנעים זמירות.

בערך 12:00 יצא אש"ל על הציון אשר בחצר האחורי של הביה"כ. קודם בירך הברכה והתפלה בשערי ציון ותהלים ספר רביעי בהתעוררות נורא. קדיש אמר אש"ל בעצמו משום היא"צ בו ביום, ואח"כ קרא הקוויטלעך שנתנו לו וכוללות קוויטל, וצוה לזמר בר יוחאי, ואמרתם, באמצע קריאת הקויטלך.

אח"כ הלך לציון של המגלה עמוקות, ובאמצע הדרך באו ואמרו לו, שעד שעה 2:00 צריכים לעזוב את המלון. הלך במהירות רב, ואמר שם קאפיטל ק"ח ק"ט ק"י, וצוה לומר קדיש, והלך לציון של הב"ח, ואמרו קאפיטל קי"א קי"ב קי"ג קי"ד קט"ו, וצוה לומר קדיש.

משם הלך לציון של התוס' יו"ט. באמצע הדרך הראו לו ציון של הרבי ר' העשיל קראקער בעל חנוכת התורה, ולידו ציונו של המגיני שלמה, ונעמד אבל ביקש שלא יאמרו לו עוד מי שמונח שם, ואמרו קאפיטל קט"ז קי"ז קי"ח, וצוה לומר קדיש. ומשם לתוס' יו"ט, ודילג קי"ט והתחיל ה'שיר המעלות" הראשונות, וצוה לומר קדיש. ונסעו ישר להמלון. (שאלו את אש"ל (עוד לפני התפלה) אם רוצה לילך לביה"ח השנית, ולא רצה).

בשעה 2:15 עד 3:30 נהל אש"ל את שלחן ל"ג בעומר באולם האוכל מהמלון. אש"ל צוה ג"פ לזמר בר יוחאי לג' אנשים, ולבסוף מיהר עצמו כבר, וצוה לזמר ואמרתם בהתעוררות גדולה כל הקהל ביחד. תורה לא אמר.

עלינו על הבאס'עס לנסוע ללנצהוט מקום מנוחתו של הרה"ק מרופשיץ ז"ל בעל זרע קודש, והרבה אנשים רצו לנסוע לאושבין עיר הדמים, מקום שהוריהם נהרגו שם הי"ד, ע"כ באס אחד נסע לאושבין, והג' באס'עס נסעו עם אש"ל ללנצהוט. הדרך הי' רחוקה מאד, ע"כ עמדנו ברופשיץ בקצה העיר. אש"ל אמר מקום שהתפללו אבותי, והכין להתפלל מנחה, ושם זרק אש"ל את החיצים [לכבוד ל"ג בעומר]. הראשונה חטפתי, ונתתיו חזרה לחץ השלישי, כי לא הי' רק ב' חיצים, וחטפתיו שנית. והתפללו מנחה שם ליד הכביש. והגוים הדרים שם

מסביב, התכנסו וספרו שעל מקום הזה נהרגו זקני העיר רופשיץ בשנות השואה, כשהוציאו את בני העיר מן העיר והם הלכו בכבדות, ירו אותם שם וכסו אותם שם בעפר על המקום אשר עמדנו להתפלל. והגוים שאלו אותנו, האם בגלל זה עמדנו להתפלל כאן?

באנו ללנצהוט בתחילת הלילה, שם בלנצהוט אין שום זכר משום דבר, רק ד' עמודים וחוט סובב סביב, אבל אין שום זכר שהי' שם פעם בית החיים. כי החוק שם הוא שביה"ח שלא קברו שם 50 שנה הוא מוחרם ומהרסים אותו, וע"פ סימנים מובהקים ומדידה רשמו נכדי הרה"ק מרופשיץ ז"ל, שבתוך חלקה זו הוא קברו של הרה"ק מרופשיץ. כשהגיע לשם אש"ל, שאל זה הוא? בחידוש. ואמרו ספר רביעי בתהלים בלי ברכה ותחנה משערי ציון, וצוה לומר קדיש.

נסעו מקודם לעיר רישא כדי לסדר איזה אנשים במלון שם, ונתעכב כמו 1.1/2 שעה. ואח"כ נסענו עם אש"ל למלון בסאנעק, מרחק כמו 1.1/2 שעה, ואש"ל שאל האם אפשר להגיע לשם עוד לפני 12:00, ולא ידעו בבירור, ע"כ התפלל שם בחוץ ליד הבאס ערבית בעמידה, ואח"כ נסעו להמלון בסאנעק.

בבוקר התפללו שחרית במלון, ואח"כ נתנו לאש"ל לחיים (לקח עם בראנפען) כי ל"ד בעומר, הוא יום ההצלה שבליל ל"ד בשנת תש"ד עבר את הגבול מאונגרן לרומני', ובזה ניצל בעזהשי"ת לחיים, וע"כ עושה אש"ל כל שנה ליל ל"ד בעומר קצת סעודת הודאה, אבל השנה הי' מן הנמנע, ע"כ יצאו בחלוקת לקח ובראנפען.

אח"כ נסעו לרימנוב מסאנוק. כשהתחילו לנסוע ראו איזה נהר בתוך העיר, שאל אש"ל האם אפשר לילך לטבול בנהר, והתחילו לסובב, אבל הי' באמצע העיר וא"א לטבול, ע"כ נסענו לרומניב, והגיענו בשעה 12:00. ואמרנו ספר ד' תהלים באוהל של ר"ר מנחם מענדל מרימנוב זצ"ל, ואש"ל בעצמו אמר קדיש ביום היא"צ. ואח"כ קרא כוללות קוויטל. קודם בהגיע בירך הברכה משערי ציון, ואח"כ יצאנו מן האוהל. פגשנו בגבשיש עפר שידוע שהוא מקום מנוחתו של ר"ר צבי זצ"ל מרימנוב, ולידו בנו ר' יוסף מרימנוב, אבל אין ניכר שום דבר יותר. מרחק כמו י' אמות מאוהל של ר"ר מענדל'ע בהצד, שם יש מצבה קצת שבורה, מבן קטן של ר"ר צבי, ועי"ז יודעים בערך מקום מנוחתו. ואמר אש"ל שם תהלים קאפיטל קי"ט עד סוף תהלים. ואח"כ נסענו הלאה על הדרך לליזענסק.

באמצע הדרך מצאו איזה נהר עובר, ואש"ל הלך לטבול בהנהר, אבל הנוסעים אתו בהבאס לא יכלו לילך, בגלל שאש"ל אינו הולך עם אנשים ביחד, ולחכות הי' כבר הזמן מאוחר, אבל ג' הבאס'עס האחרים נסעו הלאה ק"מ, ושם טבלנו בהנהר לכבוד הציון של הר"ר אלימלך. אח"כ צוה אש"ל שיאמרו ג' ספרים הראשונים בתוך הבאס, ועל הבאס של אש"ל אמר הוא בעצמו התהלים.

הגיענו בשטו"מ לליזענסק בשעה 6:00 בערך, ואש"ל בירך הברכה משערי ציון, ואמרנו ספר רביעי, היהי רצון וקדיש. ספר ה' עד הסוף כל הנשמה. ולא התחיל עוד אשרי האיש בכלל. רק יהי רצון וקדיש צוה לומר. והכריזו שלא יתנו קוויטלעך שנשלחו, רק אותם שנמצאים שם, כי הי' מאוחר למנחה. קודם קרא אש"ל הכוללות קוויטל, ואח"כ כל אחד עבר עם הקוויטל. התהלים הי' בהתעוררות נורא, ואש"ל כמעט יצא מהכלים. ההתרגשות היתה נורא שם בליזענסק.

אח"ז הלכנו ליד הבאס'עס, והתפללו מנחה שם בחוץ, ונסענו הלאה עד 11:30. הגענו ללובלין, ירדנו מהבאס, התפללנו ערבית בצד הבאס, והתחלנו לעלות על ההר להביה"ח. אש"ל הגיע עד להגדר, ומשם עוד יש הר משופע מאד, ולמעלה עוד צריכים לילך בין פתחים וגומות, הדרך מסוכן, וגויי הסביבה התעוררו לקולנו, וקמו והראו לנו מקום קבורת החוזה ור' שלום שכנא חותן הרמ"א. אבל אש"ל נשאר למטה, ואמר שם התהלים, אבל אנחנו עלינו באישון לילה.

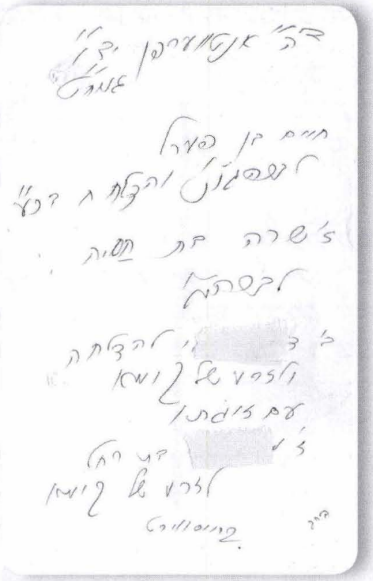

פתקא דרחמי מהגר"ח קרייסווירטה זצ"ל, גאב"ד אנטווערפן לכ"ק רבינו זי"ע"א

נסענו לעיר פילאווע להמלון, והגיענו בשטו"מ 1:30. אכלו ארוחת ערב, הלכו לישון. בבוקר התפללו במלון בשעה 10:00 יצאו משם לנסוע לווארשא לנמל תעופה, לנסוע לבלגי' על ש"ק עם אש"ל. אש"ל נסע משם לאמסטערדאם ומשם לאנטווערפן. אש"ל נסע תיכף ביום ה'

עוד על הדרך לר' איציקל מפשעווארסק שליט"א, שנמצא כעת 20 דקות חוץ לעיר במקום אוויר, וכן ביקור אצל הרב קרייזווירט שליט"א.

השבת הי' מרומם וכבוד גדול ברוב פאר והדר. הי' ליל ל"ז בעומר, ליל הצלת כ"ק מרן אדמו"ר ז"ל שנמלט מאונגארן דרך הגבול לרומני', וכן היו אנחנו מחוסרים תודה על שיצאנו בשלום מבין שיני אריות. בין בליל ש"ק בשלחן בין בס"ב ובס"ג צוה אש"ל לשיר חסדי ה' כי לא תמנו, בליל ש"ק צוה לשיר אודה, השלחן ליל ש"ק נמשך 11:30 עד 2:30 בקהל "אוסטען". ס"ג בקהל וויזניץ המודערנע.

ביום ש"ק בירך אש"ל גומל, והכריזו שכל אחד יבוא להס"ת לברך גומל, אפילו אלו שנוסעים ביום א' חזרה, הגם שעברו כבר ג' ימים מיום ב' שעברנו את הים, וביום ה' הי' אפשר לברך, אבל כנראה שעוד היינו שם במדינת פולין לא רצה אש"ל לברך.

כל הזמן במדינת פולין הי' אש"ל במצב רוח מאד נעים, הגם שהי' הרבה הרפתקאות, והי' כבר פעמים שהוצרך לישב בתוך הבאס, ואחד רץ לשתות והשני רץ לקנות סודה, ואחד דיבר ואחד עוד הלך לבקש משהו. כמו"כ כשבאו ללייזענסק, לא יכלו לעשות לו מקום לעבור, והוצרך לדחוף עצמו בתוך העולם וכדו' וכדו', ולא רצה לעזוב ולנסוע קודם כולם, רק חכה על כל הענינים של כאו"א.

כמו כן נסע עד קראקא עם באס א', ומשם ללנצהוט והלאה נסע עם באס ב', לרימנוב נסע עם באס ג', כדי שלא יבואו למחלוקת. מרימנוב לליזענסק והלאה נסע כבר חזרה בבאס א', בגלל ששם היו בניו.

תפילות

תפילות על בית עלמין

מספר ליקוטי צבי

כפי מנהג כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

בספר מענה לשון

מי שלא ראה את הקברות זה שלשים יום מחוייב לומר זה הברכה בשם ומלכות:

בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר יָצַר אֶתְכֶם בַּדִּין. וְזָן אֶתְכֶם בַּדִּין. וְכִלְכֵּל אֶתְכֶם בַּדִּין. וְהֵמִית אֶתְכֶם בַּדִּין. וְיוֹדֵעַ מִסְפַּר כֻּלְּכֶם בַּדִּין. וְעָתִיד לְהַחֲזִיר וּלְהַחֲיוֹתְכֶם בַּדִּין. בָּרוּךְ אַתָּה ה' מְחַיֶּה הַמֵּתִים:

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם ד' מְחַיֶּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ: מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֶּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר: מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דָּמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה: וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים: וְעַל כָּל זֶה אֲנַחְנוּ חַיָּבִים לְהוֹדוֹת לָךְ וּלְיַחֵד אֶת שְׁמְךָ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא. אֵין בְּעֶרְכֶּךָ יְיָ אֱ-לֹהֵינוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאֵין זוּלָתְךָ מַלְכֵּנוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. אֶפֶס בִּלְתְּךָ גּוֹאֲלֵנוּ לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ וְאֵין דּוֹמֶה לָּךְ מוֹשִׁיעֵנוּ לִתְחִיַּת הַמֵּתִים:

וְנָאֶה ה' תָּמִיד וְהִשְׁבִּיעַ בְּצִחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְעַצְמוֹתֶיךָ יַחֲלִיץ וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו: וּבָנוּ מִמְּךָ חָרְבוֹת עוֹלָם מוֹסְדֵי דוֹר וָדוֹר תְּקוֹמֵם: וְקוֹרָא לָךְ גּוֹדֵר פֶּרֶץ מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת לָשָׁבֶת: תִּשְׁכַּב בְּשָׁלוֹם עַד בּוֹא מְנֻחָם מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם:

קודם אמירת תהלים אומרים תפילות אלו

שָׁלוֹם רַב וְטוֹב מְרֻבּוֹן טוֹב עַל כֻּלָּכֶם מוֹרֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ שׁוֹכְנֵי עָפָר:

אֶקְרָא לֵא-לֹהִים עֶלְיוֹן לָאֵ-ל גּוֹמֵר עָלַי יִשְׁלַח אֱ-לֹהִים חַסְדּוֹ וַאֲמִתּוֹ עִם הַחַיִּים וְעִם הַמֵּתִים:

אֲהִיָה י-ה ה' בְּכֹחַ רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים רַחֵם נָא עַל כָּל שִׁכְבֵי עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבְפָרֵט עַל הַשּׁוֹכְבִים בַּחֲצַר הַמָּוֶת הַזֶּה כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים וְתָמִיד יִתְהַלְּכוּ נֶגֶד הַחַיִּים. וְנַפְשָׁם תְּהֵא צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים:

אֵל חַנּוּן כְּרֹב חֲסָדָיו וְרַחֲמָיו יְרַחֵם עֲלֵיכֶם וּמִלְּפָנָיו מִשְׁפָּטֵיכֶם יֵצֵא, וְעֵינָיו יֶחֱזֶינָה יֹשֶׁר מַעֲשֵׂיכֶם הַטּוֹבִים וְתִהְיוּ לְעֻמָּתוֹ עִם כָּל נֶאֱמָנָיו וְתִזְכּוּ לְהִתְהַלֵּךְ לְפָנָיו בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים וְתָמִיד תִּתְהַלְּכוּ נֶגֶד הַטּוֹב וְהַחַיִּים:

אֱ-לֹהִים חַיִּים זָכוֹר יִזְכֹּר אֶתְכֶם בְּטוֹב וּבְרַחֲמִים וְיַגִּיהַּ אוֹרְכֶם וִיקַיֵּם בָּכֶם חֶזְיוֹן מַאֲמָרוֹ בְּרִתִי הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם וְתָמִיד תִּתְהַלְּכוּ נֶגֶד הַטּוֹב וְהַחַיִּים:

ה׳ אֱ-לֹהֵי אֲבוֹת הָעוֹלָם הַמִּתְפָּאֵר בְּרֹב עוֹז וְתַעֲצוּמוֹת יָחוֹן עַל כָּל אֶחָד מִכֶּם וְשַׁעֲרֵי שָׁמַיִם יִהְיוּ תָּמִיד לִפְנֵיכֶם נִפְתָּחִים וּבִמְתִיבוֹת וּבְמִשְׁכְּנוֹת מִבְטָחִים תִּזְכּוּ לֵישֵׁב עִם מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם. וְכֹהֵן הַגָּדוֹל יַעֲלֶה רֵיחַ נִיחוֹחֲכֶם לְרָצוֹן וְתָנוּחוּ וְתַעַמְדוּ לְקֵץ הַחַיִּים:

ה׳ צְבָאוֹת וֵא-לֹהִים צְבָאוֹת יָחוֹן עֲלֵיכֶם. וִיטַיֵּל עִמָּכֶם בְּגַן עֵדֶן תַּחְתּוֹן וְעֶלְיוֹן אַחַר עֲלוֹת נִשְׁמַת כָּל אֶחָד מִמְּעָרַת הַמַּכְפֵּלָה לִכְרוּבִים וּמִשָּׁם אֵל יִרְעֶה אֶתְכֶם. וְשָׁם תִּחְיוּ וְתִתְעַדְּנוּ וְתַעַמְדוּ מִלְּמַעְלָה וְלַמָּרוֹם תַּעֲלוּ מִדֵּי חוֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ה׳ צְבָאוֹת וְתִזְכּוּ לַעֲמֹד לְקֵץ הַחַיִּים:

שַׁדַּי מֶלֶךְ רַחֲמָן יִפְקֹד אֶתְכֶם לְטוֹב וְאַחַר פְּתִיחַת שַׁעֲרֵי הַמִּקְדָּשׁ עַל יְדֵי מִיכָאֵל יִקְרְבוּ נְשָׁמוֹת שֶׁנִּתְאַחֲדוּ לִכָּנֵס אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה עַל יְדֵי הַשַּׂר הַגָּדוֹל. וְיַעֲלוּ קָרְבָּן לִפְנֵי הָאֵ-ל וְיִתְלַוֶּה עִמָּהֶם הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל עַד שַׁעֲרֵי עֲרָבוֹת וְשָׁם תִּזְכּוּ לִנְעִימוֹת עַד קֵץ הַחַיִּים:

ד׳ מֶלֶךְ עוֹלָם יְזַכֶּה נַפְשׁוֹת כֻּלְּכֶם עִם כָּל שׁוֹכְבֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת צְרוּרוֹת בִּצְרוֹר הַחַיִּים עִם רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת וְרָאשֵׁי גָּלֻיּוֹת יִשְׂרָאֵל וְכֹהֲנִים וּלְוִיִּים וְעִם שֶׁבַע כִּתּוֹת שֶׁל צַדִּיקִים וְשָׁם בְּגַן עֲדָנִים תָּנוּחוּ וְתַעַמְדוּ לְקֵץ הַחַיִּים וּלְקֵץ הַיָּמִין כְּדִכְתִיב וְאַתָּה לֵךְ לְקֵץ וְתָנוּחַ וְתַעֲמוֹד לְגוֹרָלְךָ לְקֵץ הַיָּמִין:

שֹׁמֵר נַפְשׁוֹת חֲסִידָו מִיַּד רְשָׁעִים יַצִּלֵּם: אוֹר זָרוּעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂימְחָה:

מעבר יבק

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ אֱ-לֹהֵי וֵא-לֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתִּרְצֵנִי וּתְקַבְּלֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ וְתִשְׁמַע קוֹל תְּפִלָּתִי וְתַעֲשֶׂה בַּקָּשָׁתִי וְיִהְיוּ זְכִיּוֹת מַכְרִיעוֹת עַל חוֹבוֹת וְתֵן בְּלִבִּי אַהֲבָתְךָ וְיִרְאָתְךָ וְכֹף יִצְרִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם. וְעַתָּה עֲנֵיתִי בַדֶּרֶךְ כֹּחִי לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קֶבֶר (פלוני) הַצַּדִּיק לְכַבֵּד אֶת שְׁמֶךָ:

וְיִהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱ-לֹהֵי וֵא-לֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּעֲמֹד לִי זְכוּת תַּלְמוּדוֹ וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים לְהָגֵן עָלַי וְעַל זַרְעִי וְעַל זֶרַע זַרְעִי מִן צָרָה וְצוּקָה וְחֶלְאִים רָעִים וְתַעֲמִידֵנִי מִן הוֹגֵי תוֹרָתְךָ וְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתֶיךָ וְחֻקֶּיךָ וְעוֹסְקֵי בְּרִיתֶךָ וּמְבִינֵי בְּעֶמְקֵי סוֹדֶךָ עַד עֵת בֹּא הַגּוֹאֵל תַּקִּימֵנִי לְאוֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וּתְזַכֵּנִי לְבָנִים זְכָרִים שֶׁיֶּהֱגוּ בְּתוֹרָתֶךָ הֵם וְצֶאֱצְאֵיהֶם וְזֶרַע זַרְעָם וְזֶרַע זַרְעָם וְיִשְׁמְרוּ מִצְוֹתֶיךָ וְחֻקֶּיךָ וְיַעַסְקוּ וְיָבִינוּ בְּעֶמְקֵי סוֹדֶךָ וְתָסוּר לֵב טִפֵּשׁ וְשִׂכְחָה מִמֶּנּוּ וְתֵן לִי לֵב טוֹב שֵׂכֶל זְכִירָה כָּל מַה שֶּׁנִּלְמַד וּמַה שֶּׁלָּמַדְנוּ וּתְזַכֵּנוּ לְרְאוֹת בְּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ בַּעֲמִידַת הַצַּדִּיק הַזֶּה בְּהוֹדוֹ וּבְהַדְרוֹ וּבְגָדְלוֹ עִם שְׁאָר צַדִּיקֵי יִשְׂרָאֵל כַּכָּתוּב יָרֹנּוּ יִשְׁבֵי סֶלַע מֵרֹאשׁ הָרִים יְצִוָּחוּ: וְעַתָּה אֲדוֹן הָעוֹלָמִים הָחִישָׁה קֵץ עַמִּידָתָם כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ לְדָנִיֵּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת וְתָנוּחַ וְתַעֲמֹד לְגוֹרָלְךָ לְקֵץ הַיָּמִין וּכְתִיב יְחִי מֵתֶיךָ נְבֵילָתִי יְקוּמוּן הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עָפָר וּכְתִיב יְשִׁישׂוּם מִדְבָּר וְצִיָּה וְתָגֵל עֲרָבָה וְתִפְרַח כַּחֲבַצֶּלֶת פָּרוֹחַ תִּפְרַח וְתָגֵל אַף גִּילַת וְרַנֵּן כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן נִתַּן לָהּ הֲדַר הַכַּרְמֶל וְהַשָּׁרוֹן הֵמָּה יִרְאוּ כְּבוֹד ה' הֲדַר בֵּית אֱ-לֹהֵינוּ ע"כ:

תפלה מדברי התנאים ואמוראים (יעלזו חסידים בכבוד)

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱ-לֹהֵינוּ וֵא-לֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּתְעַטֵּף בְּרַחֲמֶיךָ וְתִתְאַוֶּר בַּחֲנִינָתֶךָ וְתָבֹא לְפָנֶיךָ מִדַּת חַסְדְּךָ וַעֲנוּתָנוּתֶךָ וְתַעֲמִידֵנוּ בְּכָתֶר אוֹרָה וְאַל תַּעֲמִידֵנוּ בְּקֶרֶן חֲשֵׁכָה וְתִהְיֶה תּוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ וְאַל יִגְבַּהּ לִבֵּנוּ וְאַל יֶחְשְׁכוּ עֵינֵינוּ. וְלֹא נִכָּלֵם מֵאֲבוֹתֵינוּ וְתַצִּילֵנוּ מֵעַזֵּי פָנִים וּמֵעַזּוּת פָּנִים וּמֵאָדָם רָע וּמֵחָבֵר רָע וּמִשָּׁכֵן רָע וּמִדִּין קָשֶׁה וּמִבַּעַל דִּין קָשֶׁה:

אלקי נצור וכו'

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁלֹּא אַקְפִּיד נֶגֶד חֲבֵרַי וְלֹא חֲבֵרַי יְקַפְּדוּ כְּנֶגְדִּי שֶׁלֹּא נְטַמֵּא אֶת הַטָּהוֹר וְלֹא נְטַהֵר אֶת הַטָּמֵא שֶׁלֹּא נֵאָסֵר אֶת הַמֻּתָּר וְלֹא נַתִּיר אֶת הָאָסוּר וּבְנֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁלֹּא תַּעֲלֶה שִׂנְאָתֵנוּ וְלֹא קִנְאָתֵנוּ עַל לֵב אָדָם וְלֹא שִׂנְאַת וְקִנְאַת אָדָם תַּעֲלֶה עַל לִבֵּנוּ וְלֵב טָהוֹר תִּבְרָא בְקִרְבֵּנוּ לְהָפִיק מִמְעוֹן קָדְשֶׁךָ רְצוֹנֵנוּ. וְיִהִי תוֹרָתְךָ מְלֵאָה בְתוֹכֵינוּ כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ וְיִהְיוּ דְּבָרֵינוּ תַּחֲנוּנִים לְפָנֶיךָ וְיִתְיַחֵד לְבָבֵנוּ לְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ וּתְקָרְבֵנוּ לְכָל מַה שֶּׁאַהֲבְתָּ וְתַעֲשֶׂה עִמָּנוּ צְדָקָה לְמַעַן שְׁמֶךָ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתִּתֶּן לָנוּ לֵב טוֹב חֵלֶק טוֹב יֵצֶר טוֹב חָבֵר טוֹב שֵׂם טוֹב עַיִן טוֹבָה וְנֶפֶשׁ טוֹבָה נֶפֶשׁ שְׁפָלָה רוּחַ נְמוּכָה אַל יִתְחַלֵּל שִׁמְךָ בָּנוּ וְאַל תַּעֲשֵׂנוּ שִׂיחָה בְּפִי הַבְּרִיּוֹת וְלֹא תְּהֵיֶה אַחֲרִיתֵנוּ לְהַכְרִית וְלֹא תִקְוָתֵנִי לְמַפֵּחַ נֶפֶשׁ וְאַל תַּצְרִיכֵנוּ לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם וְאַל תְּמַסְמֵר מְזוֹנוֹתֵינוּ בִּידֵי בָּשָׂר וָדָם שֶׁמַּתְּנָתָם מְעוּטָה וְחֶרְפָּתָם מְרֻבָּה וְתֵן בְּלִבֵּנוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ שֶׁלֹּא נֵבוֹשׁ מֵאֲבוֹתֵינוּ לָעוֹלָם הַבָּא:

וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ אֱ-לֹהֵינוּ וֵא-לֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּשְׁבֹּר וְתַשְׁבִּית עֻלּוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע מִלִּבֵּנוּ שֶׁכַּךְ בְּרָאָתָנוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ וְאָנוּ חַיָּבִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ אַתָּה חָפֵץ וְאָנוּ חֲפֵצִים וּמִי מְעַכֵּב שְׂאוֹר שֶׁבְּעִיסָה גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁאֵין בָּנוּ כֹּחַ לַעֲמֹד בּוֹ אֶלָּא יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ אֱ-לֹהֵינוּ וֵא-לֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּשְׁבִּיתֵהוּ מֵעָלֵינוּ וְתַכְנִיעֵהוּ וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנֵנוּ בְּלֵבָב שָׁלֵם וְתַשְׁכֵּן בְּפוּרֵנוּ אַהֲבָה אַחֲוָה שָׁלוֹם וְרֵעוּת וְתַצְלִיחַ סוֹפֵנוּ אַחֲרִית וְתִקְוָה וְתַרְבֶּה גְבוּלֵנוּ בְּתַלְמִידִים וְנָשִׂישׂ בְּחֶלְקֵנוּ בְּגַן עֵדֶן וְתַקְנֵנוּ לֵב טוֹב וְחָבֵר טוֹב וְנַשְׁכִּים וְנִמְצָא יִחוּל לְבָבֵנוּ וְתָבֹא לְפָנֶיךָ קוֹרַת נַפְשֵׁנוּ לְטוֹבָה וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ אֱ-לֹהֵינוּ וֵא-לֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּסְלַח וְתִמְחוֹל לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ וּתְכַפֵּר לָנוּ עַל כָּל חַטֹּאתֵינוּ. אָנָּא אֱ-לוֹהַּ הָרַחֲמִים בַּעַל הַסְלִיחוֹת סְלַח לָנוּ מְחוֹל לָנוּ כַּפֶּר לָנוּ וְתִמְרוֹק עֲוֹנוֹתֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אֲבָל לֹא עַל יְדֵי יִסּוּרִין וָחֳלָיִם רָעִים וְלֹא נָשׁוּב עוֹד מֵאַחֲרֶיךָ וְנִזְכֶּה לְנוֹעַם יְדִידוֹתֶיךָ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ אֱ-לֹהֵינוּ וֵא-לֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּתֶּן לָנוּ חַיִּים אֲרוּכִים חַיִּים שֶׁל שָׁלוֹם חַיִּים שֶׁל טוֹבָה חַיִּים שֶׁל בְּרָכָה חַיִּים שֶׁל פַּרְנָסָה חַיִּים שֶׁל חִלּוּץ עֲצָמוֹת חַיִּים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם יִרְאַת חֵטְא חַיִּים שֶׁאֵין בָּהֶם בּוּשָׁה וּכְלִמָּה חַיִּים שֶׁל עֹשֶׁר וְכָבוֹד חַיִּים שֶׁתְּהֵא בָּנוּ אַהֲבַת תּוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם חַיִּים שֶׁתְּמַלֵּא לָנוּ כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה בִּזְכוּת הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים זְרוֹעוֹת וְיַרְכִּין מִסִּטְרָא דִּקְדֻשָּׁה אֲשֶׁר אֵיתָן מוֹשָׁבָם וּבִזְכוּת הַצַּדִּיקִים הַקְּבוּרִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וּבִפְרָט זְכוּת צַדִּיק (פלוני) יָגֵן עָלֵינוּ וְעַל כָּל בְּנֵי בֵּיתֵנוּ וְתִהְיֶה תְּפִלָּתִי זַכָּה לִפְנֵי שׁוֹכֵן מְעוֹנָה לְהֵיטִיב לִי וּלְזַרְעִי וּלְזֶרַע זַרְעִי בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּאֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם וּבָעוֹלָם הַבָּא לְהִתְעַלֵּס בְּאַהֲבָה רַבָּה וּבְאַהֲבָה זוּטָא וְנַפְשׁוֹ בְּטוֹב תָּלִין וְתִשְׂבַּע בְּצַחֲצָחוֹת וְעַצְמוֹתָיו יַחֲלִיץ וְרוּחוֹ יִתְאַדָּר בְּגַן עֵדֶן וְנִשְׁמָתוֹ תְּדֻשַּׁן בְּגַן עֵדֶן עֶלְיוֹן וּבִצְרוֹר הַחַיִּים עִם ה׳ אֱלֹהֵינוּ וְעַצְמוֹתָיו יְנוּחוּן וְיִרְוְיוּן מִדֶּשֶׁן בֵּיתוֹ וְכָל שִׁכְבֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בִּכְלַל הָרַחֲמִים וְהַסְלִיחוֹת וְהַנֶּחָמוֹת וְנֹאמַר אָמֵן: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ ה׳ צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

עוד תפלה על הקבר (נתקנה בפיראדה)

שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם מוֹרֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ תְּהִי נַפְשְׁכֶם צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֶת ה׳ אֱ-לֹהֵינוּ שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם וְעַל מִשְׁכְּבוֹתֵיכֶם יְהִי שָׁלוֹם בִּמְנוּחַתְכֶם אַשְׁרֵיכֶם אַתֶּם אֲשֶׁר זְכִיתֶם לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי יוֹצְרֵנוּ מְזֻמָּנִים אַתֶּם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בְּמַעֲלוֹת הַצַּדִּיקִים אַתֶּם יוֹשְׁבִים עִם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר אֵצֶל בְּנֵי עֲלִיָּה. וַה׳ יָחִישׁ וִימַהֵר עֲמִידַתְכֶם וִיזַכֵּנוּ לִרְאוֹת

פְּנֵיכֶם מְאִירִים וּמַזְהִירִים כְּזֹהַר הָרָקִיעַ זְכוּתְכֶם וּתְמִימוּתֵיכֶם יַעֲמֹד לָנוּ וְתוֹרַתְכֶם תָּגֵן בַּעֲדֵנוּ. וְאַל יַעֲלֵם אָזְנוֹ מִשְׁמֹעַ תְּפִלָּתֵנוּ וְתַחֲנוּנֵנוּ הַזּוֹעֲקִים לְפָנָיו מִקִּירוֹת לִבֵּנוּ לְמַעַן רַחֲמָיו יָחִישׁ מִפְלָט לָנוּ אַל יַעַזְבֵנוּ וְאַל יִטְשֵׁנוּ וְאַל יִשְׁכַּח בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ כַּאֲשֶׁר הִבְטִיחָנוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדּוֹ וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיֹתָם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּם וְלֹא גְעַלְתִּים לְכַלֹּתָם לְהָפֵר בְּרִתִי אִתָּם כִּי אֲנִי ה׳ אֱלֹהֵיהֶם. וּכְתִיב וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִת רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵנֵי הַגּוֹיִם לִהְיֹת לָהֶם לֵא-לֹהִים אֲנִי ה׳. לָכֵן גַּם אֲנַחְנוּ עֵינֵינוּ וְלִבֵּנוּ אֶל ה׳ אֱ-לֹהֵינוּ (בְּצוֹם) בִּבְכִי וּצְעָקָה בִּדְמָעוֹת עַל לְחָיֵינוּ כּוֹרְעִים וּמִתְוַדִּים עַל חַטֹּאתֵינוּ. וּמְבַקְשִׁים סְלִיחָה וְכַפָּרָה וְעֶזְרָתָה לָנוּ לְעֵת צָרָה כַּיּוֹם הַזֶּה:

אָנָּא ה׳ הָאֵ-ל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא שׁוֹמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאוֹהֲבָיו וּלְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו חָטָאנוּ עָוִינוּ וְסַרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים לְךָ ה׳ הַצְּדָקָה וְלָנוּ בֹּשֶׁת הַפָּנִים כַּיּוֹם הַזֶּה לְגָלוּת יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים בְּכָל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתָּם שָׁם בְּמַעֲלָם אֲשֶׁר מָעֲלוּ בָךְ ה׳ אֱ-לֹהֵינוּ לָנוּ בֹּשֶׁת הַפָּנִים לִזְקֵנֵינוּ לְשׁוֹפְטֵינוּ וְלַחֲכָמֵינוּ וּלְמַנְהִיגֵי דּוֹרֵנוּ וּלְכָל עַם הָאָרֶץ כִּי כֻּלָּנוּ כַּצֹּאן תָּעִינוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ פָּנִינוּ לְהַבְלֵי הָעוֹלָם לְבִלְתִּי פְּנוֹת וּלְבִלְתִּי שְׁמוֹעַ לְדִבְרֵי תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת כְּכָל הַכָּתוּב בָּהּ וּלְבִלְתִּי עֲסֹק בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ עַל כֵּן בָּאָה עָלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת לְךָ ה׳ הַצְּדָקָה וּלְךָ ה׳ אֱ-לֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁלֹּא יְעַכֵּב שׁוּם חֵטְא וְעָוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ. וְעַתָּה ה׳ אֱ-לֹהֵינוּ הַבֵּט נָא וּרְאֵה אֶת עָנְיֵנוּ כִּי בְצָרָה גְּדוֹלָה אֲנַחְנוּ. נָשֵׁינוּ וּבָנֵינוּ טַפֵּנוּ וְעוֹלָלֵינוּ. הַרְבֵּה נָא חַסְדְּךָ עִמָּנוּ וְהַצִּילֵנוּ מִמַּכַּת חֶרֶב וְהֶרֶג בַּר מִינָן וּמִבִּיזָה וְשִׁבְיָה וּמִכָּל נֶזֶק וְצָרָה וְחוּס וַחֲמוֹל עָלֵינוּ וְעַל עוֹלָלֵינוּ וְעַל טַפֵּנוּ וְהָסֵר כָּל נֶזֶק וְכָל צָרָה מֵעָלֵינוּ. עֲשֵׂה נָא ה׳ אֱ-לֹהֵינוּ עֲשֵׂה אַל תְּאַחַר לְמַעַן קְדֻשַּׁת שִׁמְךָ הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָלֵינוּ נִקְרָא אַל תַּנִּיחֵנוּ וְאַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ כִּי צַר לָנוּ מַהֵר עֲנֵנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ ה׳ צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים תִּמְחֹל וְתִסְלַח עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי וּתְכַפֶּר לִי עַל כָּל פְּשָׁעַי וּבְרָא לִי לֵב טָהוֹר וְטוֹב וְתֵן בְּלִבִּי אַהֲבָתְךָ וְיִרְאָתְךָ וְכֹף אֶת יִצְרִי לְהִשְׁתַּעְבֵּד לָךְ וְהַכְנַע עָרְפִּי לָשׁוּב אֵלֶיךָ. וְתַצִּילֵנִי מֵעֲבֵרוֹת וּמֵהִרְהוּרִים רָעִים וְתַגְבִּיר לִי יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע וּפְתַח לִבִּי לְתוֹרָתֶךָ וְדַבֵּק לִבִּי לַעֲסֹק. וְאֶהְיֶה בְּיוֹם מִיתָתִי כְּיוֹם לֵידָתִי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בִּי שׁוּם חֵטְא וְעָוֹן. וְתֵן בְּלִבִּי כֹּחַ לִשְׁמֹר פִּקּוּדֶיךָ וּתְזַכֵּנוּ לִרְאוֹת בְּבִיאַת הַגּוֹאֵל וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים בְּזֶה יוֹם הַדִּין וְחַדֵּשׁ עָלַי שָׁנָה טוֹבָה וּשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדַי וְתִקְצֹב מְזוֹנוֹתַי וּתְפַרְנְסֵנִי בְּרֶוַח מִתַּחַת יָדֶיךָ וְלֹא מִתַּחַת בָּשָׂר וָדָם וּזְקֹף קַרְנִי לְמַעְלָה

וְתַגְבִּיהַ מַזָּלִי וּתְנֵנִי לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָּל רוֹאַי וּבְזְכוּת (פלוני) וּבִזְכוּת כָּל הַצַּדִּיקִים וּזְכוּתוֹ וְצִדְקָתוֹ וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים יָגֵן וְיָלִין בַּעֲדִי וְתַעֲשֶׂה בַּקָּשָׁתִי. וּמַלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבִּי לְטוֹבָה וְאַל תְּשִׁיבֵנִי רֵיקָם מִלְּפָנֶיךָ:

קודם שיתפלל תפלה זו טוב שיפריש פרוטה לצדקה בשם כל ישראל

ויאמר בפיו: הִנְנִי נוֹתֵן פְּרוּטָה זוּ לְצְדָקָה לְשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

אָנָּא ה' חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי. אָנָּא ה' אֱ-לֹהַי כַּפֶּר נָא לַחֲטָאִים וְלָעֲוֹנוֹת וְלַפְּשָׁעִים שֶׁחָטָאתִי וְשֶׁעָוִיתִי וְשֶׁפָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ כַּכָּתוּב כַּאֲנִכִי אָנֹכִי הוּא מֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאותֶיךָ לֹא אֶזְכּוֹר. וְנֶאֱמַר מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאותֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ:

[שיר המעלות ממעמקים וגו']

אָנָּא ה' חָטָאנוּ אֲנַחְנוּ וַאֲבוֹתֵינוּ הֶעֱוִינוּ וְהִרְשַׁעְנוּ וּבְפֶרֶט בָּאֵ-לֶּהוּתְךָ וּבְדָוִד מְלָכְךָ וּבְבִית קָדְשְׁךָ וְתִפְאַרְתְּךָ וְאָמַרְנוּ אֵין לָנוּ חֵלֶק בְּדָוִד וְלֹא נַחֲלָה בְּבֶן יִשַׁי אִישׁ לְאָהָלֵי יִשְׂרָאֵל. וְעַתָּה שָׁבְנוּ וְנִחַמְנוּ וְנִתְחָרַטְנוּ וְשִׁשַּׁשְׁתֶּם בַּקָּשָׁתֵנוּ אֶת ה' אֱ-לֹהֵינוּ וְאֵת דָּוִד מַלְכָּם וּפָחֲדוּ אֶל ה' וְאֶל טוּבוֹ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים:

אָנָּא ה' הִמְצֵא וְהִדָּרֵשׁ לָנוּ וַעֲשֵׂה עִמָּנוּ אוֹת לְטוֹבָה וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמֵם לְמַעַן ד' וְקַבֵּץ נִפּוּצוֹת כֶּנֶיךָ וְיִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַלֹּא יָדַעְנוּ כִּי בוֹחֵר אַתָּה בְּבֶן יִשַׁי. וּבְבֵן יִתְגַּדַּל שִׁמְךָ ה' אֱ-לֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ. וּבְכֵן תֵּן פַּחְדְּךָ ה' אֱ-לֹהֵינוּ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ וְאֵימָתְךָ עַל כָּל מַה שֶּׁבָּרָאתָ. עַל כֵּן נְקַוֶּה לְךָ ה' אֱ-לֹהֵינוּ וגו' עַד תִּמְלֹךְ בְּכָבוֹד:

וּבְכֵן תֵּן כָּבוֹד ה' לְעַמֶּךָ. תְּהִלָּה לִירֵאֶיךָ וְתִקְוָה טוֹבָה לְדוֹרְשֶׁיךָ וּפִתְחוֹן פֶּה לַמְיַחֲלִים לָךְ שִׂמְחָה לְאַרְצֶךָ וְשָׂשׂוֹן לְעִירֶךָ וּצְמִיחַת קֶרֶן לְדָוִד עַבְדֶּךָ וַעֲרִיכַת נֵר לְבֶן יִשַׁי מְשִׁיחֶךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. וּבְכֵן צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׂמָחוּ וְיִשָּׁרִים יַעֲלֹזוּ וַחֲסִידִים בְּרִנָּה יָגִילוּ וְעוֹלָתָהּ תִּקְפֹּץ פִּיהָ וְכָל הָרִשְׁעָה כֻּלָּהּ כָּעָשָׁן תִּכְלֶה כִּי תַעֲבִיר מֶמְשֶׁלֶת זָדוֹן מִן הָאָרֶץ. וְתִמְלֹךְ אַתָּה ה' מְהֵרָה לְבַדְּךָ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ בִּירוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וּבְהַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ כַּכָּתוּב כֹּה אָמַר ה' שַׁבְתִּי אֶל צִיּוֹן וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלָיִם וְנִקְרְאָה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הָאֱמֶת וְהַר ה' צְבָאוֹת הַר הַקֹּדֶשׁ וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד וְעוֹד כְּתִיב וְעַבְדִּי דָוִיד מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם וְרוֹעֶה אֶחָד יִהְיֶה לְכוּלָּם לְמֶלֶךְ וּבְמִשְׁפָּטַי יֵלֵכוּ וְחֻקּוֹתַי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אוֹתָם וְעוֹד כְּתִיב וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שָׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם יִהְיֶה אוֹתָם וּנְתַתִּים וְהִרְבֵּיתִי אוֹתָם וְנָתַתִּי אֶת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם. אָנָּא

ה׳ כָּתְבֵנוּ לִגְאוּלָה. אָנָּא ה׳ כָּתְבֵנוּ לִישׁוּעָה וְהָקֵל חֶבְלֵי מָשִׁיחַ מֵעָלֵינוּ וְעֲנֵנוּ בְּיוֹם קָרְאֵנוּ וְאִם רָבּוּ עֲוֹנֵנוּ הַתֵּר הַתֵּר יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית סְלַח סְלַח אֲבִיר יַעֲקֹב מְחֹל מְחֹל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי אַדִּיר מְלָכִים אַתָּה. מֶלֶךְ אַדִּיר. מֶלֶךְ בָּרוּךְ. מֶלֶךְ גָּדוֹל. מֶלֶךְ דָּגוּל. מֶלֶךְ הָדוּר. מֶלֶךְ וָתִיק. מֶלֶךְ זַךְ. מֶלֶךְ חַנּוּן. מֶלֶךְ טָהוֹר. מֶלֶךְ יָשָׁר. מֶלֶךְ כָּבוֹד. מֶלֶךְ לָעַד. מֶלֶךְ מְרוֹמָם. מֶלֶךְ נוֹרָא. מֶלֶךְ סוֹלֵחַ. מֶלֶךְ עוֹזֵר. מֶלֶךְ פּוֹדֶה. מֶלֶךְ צַדִּיק. מֶלֶךְ קָרוֹב. מֶלֶךְ רַחוּם. מֶלֶךְ שׁוֹמֵר. מֶלֶךְ תָּם. לָמָּה לָךְ אֵיבָה עִם זֶרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבֶךָ. לָמָּה לָךְ קִנְאָה עִם זֶרַע יִצְחָק עֲקֵדֶךָ. לָמָּה לָךְ תַּחְרוּת עִם זֶרַע יַעֲקֹב תְּמִימֶךָ. כִּי קִנְיַן שָׁמַיִם וָאָרֶץ קָרָאתָ אוֹתָם אָנָּא רַחֵם עַל פְּלֵיטַת גּוֹלַת אֲרִיאֵל הַבָּנִים אֵין לְיִשְׂרָאֵל הַעַל אֵלֶּה תִתְאַפַּק ה׳ תֶּחֱשֶׁה וּתְעַנֵּינוּ עַד מְאֹד. אַל תִּנְאַץ לְמַעַן שִׁמְךָ אַל תְּנַבֵּל כִּסֵּא כְבוֹדֶךָ זְכֹר אַל תָּפֵר בְּרִיתְךָ אִתָּנוּ כִּי אַתָּה אָבִינוּ כִּי אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירָנוּ אַתָּה ה׳ אָבִינוּ גֹּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ: בָּרוּךְ ה׳ לְעֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

[כאן אומרים תהלים]

ואח״כ אומרים:

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן עֲתִידִים צַדִּיקִים שֶׁיִּקָּרְאוּ עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר כֹּל הַנִּיקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּו אַף עֲשִׂיתִיו. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר עֲתִידִים צַדִּיקִים שֶׁיֵּאָמֵר לִפְנֵיהֶם קָדוֹשׁ כְּדֶרֶךְ שֶׁאוֹמְרִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנֹּתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ כָּל הַכָּתִיב לְחַיִּים בִּירוּשָׁלָיִם וְנֶאֱמַר וְיִשְׂמְחוּ כָל חֹסֵי בָךְ לְעֹלָם יְרַנֵּנוּ וְתָסֵךְ עָלֵמוֹ וְיַעְלְצוּ בְךָ אוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ אֱ-לֹהַי וֵא-לֹהֵי אֲבוֹתַי כָּל מַה שֶׁבִּקַשְׁתִּי לְפָנֶיךָ יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כִּקְטֹרֶת וְתַעֲשֶׂה עִמִּי לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין וְאַתָּה רַחֲמָן שׁוֹמֵעַ בְּרָצוֹן תְּפִלַּת עַבְדֶּךָ וּבַעֲבוּר זֶה בָּאתִי לְפָנֶיךָ כִּי אֵין לִי מֵלִיץ לְהָלִיץ בַּעֲדִי לְפָנֶיךָ וְנָא אַל תְּשִׁיבֵנוּ רֵיקָם מִלְּפָנֶיךָ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. וּבַעֲבוּר כָּל הַצַּדִּיקִים הַשּׁוֹכְנִים בְּכָאן וּבַעֲבוּר תִּפְאַרְתְּךָ הַגָּדוֹל בָּרוּךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ ה׳ צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם נְשָׁמוֹת הַטְּהוֹרוֹת אֲשֶׁר נֶאֱצָלוּ מִזִּיו יוֹצֵר הַמְאוֹרוֹת הִנְנִי הוֹלֵךְ לְדַרְכִּי וְנַפְשִׁי אֶת ה׳ בָּרְכִי. וּתְפִלָּתִי לְאֵל חָי. יִשְׁמוֹר בִּי נִשְׁמָתִי וְרוּחִי. אֶקְרָא לֵאלֹהִים יִשְׁמַע עֲתִירַת זוֹכְרֵי רַחֲמָיו. יַרְבֶּה כָּבוֹד וְהוֹד נְשָׁמוֹת הַשְּׁלֵימוֹת. לַעֲנָוִים יוֹסִיף בְּמַעֲלוֹת רָמוֹת מִזִּיו נְעִימָיו הַקְּדוֹשִׁים סוֹבְבֵי וּמְקַבְּלֵי פְּנֵי רְצוֹנָיו. חֲזוֹת זַרְעָם קַיָּם וּמְקַיְמֵי אֶת מִצְוַת

צוּרֵימוֹ. יַרְבֶּה חַיֵּי יְמֵיהֶם עַד וְעֶדֶת דְּבִירֵמוֹ לִנְבִיאָיו נִגְלָה צוּרַת חֲזוֹן אַף מַרְאֶה נִצְחֵימוֹ. סְמִיכַת לְכָל הַנּוֹפְלִים וּזְקִיפַת עֲמִידַת דּוֹרְשֵׁימוֹ: וּבְכֵן נוּחוּ יְשָׁרִים עַד יֹאמַר מֶלֶךְ חַיָּיא מָרָא דְאַרְעָא וְדִשְׁמַיָּא עִמְדוּ יְשָׁרִים עִמְדוּ לִתְחִיָּה וַאֲנַחְנוּ נִכָּנֵס לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם. עַד אֲשֶׁר יִקְרַב הֲלוֹם. צִיר נֶאֱמָן וּמָשִׁיחַ אֱ-לֹהֵי יַעֲקוֹב: וְהֵשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם בְּלִי לֵב עָקוֹב. וְצֶדֶק יְהַלֵּךְ לְפָנֵינוּ לִפְנֵי ה' אֱ-לֹהֵינוּ. וּנְהַלֵּל וּנְשַׁבֵּחַ וּנְפָאֵר בְּכָל מִינֵי תְהִלָּה וָעוֹז וּפְאֵר לְהָאֵ-ל הַגָּדוֹל בְּרוֹב גָּדְלוֹ אַדִּיר וְחָזָק בְּרוֹב נוֹרָאוֹת מְחַיֶּה מֵתִים בְּמַאֲמָרוֹ עוֹשֶׂה גְדוֹלוֹת עַד אֵין חֵקֶר וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר: בָּרוּךְ אַתָּה מְחַיֶּה הַמֵּתִים:

תשוח"ח למנהלי 'החזקת התלמיד' שנהגו בנו טובת עין ומסרו לנו נוסח זה לתרומות ונדבות: 845-678-8184

סדר תפלת הדרך

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתִסְמְכֵנִי לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לִמְחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים לְשִׁמְחָה וּלְשָׁלוֹם, (אם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחְזִירֵנִי לְשָׁלוֹם) וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בַּדֶּרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פֻּרְעָנִיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לָעוֹלָם וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רֹאֵינוּ, וְתִגְמְלֵינוּ חֲסָדִים טוֹבִים וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ, כִּי אֵל שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה וְתַחֲנוּן אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם (ר"ת רפאל אוריאל מיכאל), מַחֲנֵה אֱלֹהִים (גבריאל) זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם:

כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ: יְיָ יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ: יִשָּׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם:

שיר למעלות אשא עיני אל ההרים וגו'.

כסא דברכתא

קדם האי גברא רבה, מגזע אראלים ותרשישים,
שמו מפארים

הרב פנחס שלום ראטענבערג שליט"א

נכד כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע"א

לרגל הכנסת בנו כמר משה ני"ו
לעול התורה והמצוות

שמחת הבר מצוה, תתקיים בעז"ה ביום חמישי הבעל"ט
באולם בעיר סאדיגורא
בשילוב סעודת ההילולא דמרן רביה"ק בעל תורת חיים זיע"א

והברכה אחת היא להוד כבוד אביו
כ"ק אדמו"ר מקאסאני שליט"א

ויה"ר שירוו נחת מכל יוצאי חלציהם
בבריות גופא ונהורא מעליא,
לתפארת בית אבותם,

ZHYTOMYR
ז'יטומיר
באַרדיטשוב
Berdychiv
מעזיבוזש
Novohrad-Volyns'kyi
Cherniakhiv
Korostyshiv
Radomyshl
Fastiv
Skvyra
Kozyatyn
Pohrebysche
Kalynivka
VINNYTSIA
ווינעצע
Khmil'nyk
Letychiv
Derazhnia
Zhmerynka
Hnyvan'
Nemyriv
Lypovets
Illintsi
Tetiiv
Monastyrysche
Haisyn
Khrystynivka
Uman'
Ladyzhyn
Tul'chyn
Bratslav
Sharhorod
Tomashpil
Kryzhopil'
Mohyliv-Podil's'kyi
Novodnistrovs'k
Sokyriany
Starokostiantyniv
Baranivka
Polonne
Myropil
Ivankiv
Malyn
Borodianka
Bucha
Vorzel
Kotsiubyns'ke
Makariv
Vyshneve
Bolarka
Zhashkiv
Bershad
Trostianets
Teplyk
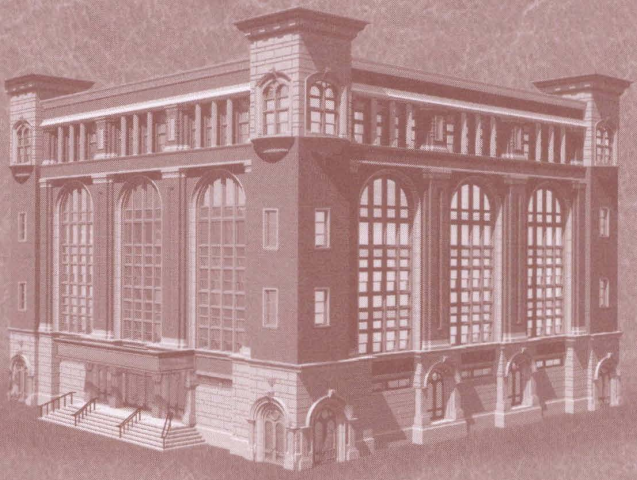
נסיעה
למקומות
הקדושים
זכות אבות
כ"ה אייר
מרן אדמו"ר הרה"ק
בעל תורת חיים
שבת קודש
מרן הבעל שם טוב
בראשות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א